ՇԱԲԱԹ-ԿԻՐԱԿԻ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
1-2
SAMEDI-DIMANCHE
1-2 SEPTEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՍԵՐ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.459 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE No 14.459

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՁԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՄԱՆԱՅԻ մէջ, երկուշաբթի օր կը [illegible] ուղեկից երկիրներու 24րդ [illegible]ժողովը: Պաշտօնական այցելու[illegible]ին մը տալու պիտակին տակ է, որ [illegible]քանի մը օր առաջ հասած է Բու[illegible] մայրաքաղաքը: Իրականին մէջ, [illegible] նախապէս մաքերու փոխանակու[illegible]ին ունենալ Քասթրոյի հետ, քանի որ [illegible]ք եւ Քասթրօ, կը ներկայացնեն երկու [illegible]հանայական հոսանքներ: Ոչ – ուղեկից[illegible]ու «ինքահօդը»՝ Թրթռայի համար, պէտք [illegible] պղպջներու հանդէպ անկախ մնան, մինչ [illegible]ք համոզուած է եւ կ'ուզէ այն [illegible]ակէտը ընդունիլ տալ, որ ոչ – ու[illegible]ցիներու «բնական պինակիցն» է՝ Խո[illegible]ղային Միութիւնը: 6 նոր անդամ[illegible] կան այս անգամ՝ Պուլիվիա, Կըլընատ, [illegible]ան, Փաքիստան, Սիւրինամ եւ Նի[illegible]արակուա:

ԿԱՒՔ վարդներու (եւ մանաւանդ՝ [illegible] վարդներու) դէմ չատ խիստ օրի[illegible]ք մը պատրաստած է Աբդարութեան [illegible]արը: Եթէ Խորհրդարանը վաւե[illegible]նէ, արգելութեան պարագային տըր[illegible]ած տուգանքներ պիտի վճարուին ան[illegible]պատէս, տեղւոյն վրայ: Եթէ արա[illegible]ութեան սահմանը անցնելը 30 քիլոմեթ[illegible]ն վար է, տուգանքը 300 Ֆ. է: Եթէ [illegible]եական մերժէ վճարել, 600ի կը բար[illegible]նայ ամիս մը եւս: Եթէ յամառի [illegible]ատի կը քաշուի, ուր կը պատապար[illegible]ի եռապատիկը վճարել, այսինքն՝ [illegible]0 եւ վարելու արտօնութիւնն ալ ձեռ[illegible]ք կ'առնուի: Եթէ արագութեան սահ[illegible]ը անցնելը ժամական 30 քիլոմեթրէն [illegible]ի է, տուգանքը կը սկսի 500 Ֆ.էն [illegible]անելու համար 1500ի:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ թէեւ մեծ խան[illegible]ութիւն մը ցոյց չտուին բայց ըս[illegible]պուհցան ընդունիլ Ընկերվարականնե[illegible]ու հետ հանդիպումի մը հրաւէրը: Այդ [illegible]ընթեամբ, իրենց պրած նամակին [illegible]ջ կ'ըսեն թէ.– «Քաղաքական բիւրօն [illegible] կարծի թէ երկու կուսակցութիւննե[illegible]ու միջեւ հանդիպում մը կրնայ օգտա[illegible]ար ըլլալ, եթէ թոյլ տայ աւելի յըս[illegible]ակ տեսնել մեր դիրքերը եւ ի հար[illegible]ին յանգել հաւաքական, կամ նոյն նը[illegible]ատակը հետապնդող, գործունէութեան [illegible]արթիւթեանց»: Ասիկա որոշ չափով [illegible]ղքանակ մը կը նկատուի Միթերանի [illegible]համար:

ՓԻՐՏԵՐՈՒ կացութիւնը քաւական [illegible]ախուռն է, մանաւանդ եթէ հաստատ[illegible]ին այն լուրերը, ըստ որոնց իրենց [illegible]ջ ալ պատակում մը կայ քանի որ [illegible]իպահանի Դեմոկրատ կուսակցութիւ[illegible]ը կը մերժէ թեհրանի համաձայնութիւ[illegible]ը, զոր առորակրած էին մէկ կողմէ՝ [illegible]աւարութեան անդամները եւ կրօնա[illegible]ան զինակարութեան մէկ մասը եւ միւս [illegible]ոմէ՝ Մահապատի Թաղական խորհուր[illegible]ի մէկ պատուիրակը: Այս պայմաննե[illegible]ու մէջ, անմիջական կը նկատուէր ի[illegible]ռանեան յարձակում մը: Քրտական այս [illegible]ապետը չատ կը «մտահոգէ» Թուրքիան [illegible]. Անգարայի կառավարութիւնը չեչատ [illegible], որ «անջատողական գործունէութիւն[illegible]ներ» պիտի չհանդուրժէ:

ՄԵՆՆ - ԲՐԻՏԱՆԻՈՑ վարչապետը՝ Տիկին Թաչըը հրաւիրեց Իրլանտայի վար[illegible]չապետը, որ Լոնտոն գայ, հետը տես[illegible]նուելու համար: Լորա Մաուընթպաթընի յուղարկաւորութիւնն ալ արդէն առիթ էր, որ Լինչ բրիտանական մայրաքաղաքը երթայ: Ձերբակալուած երկու Իրլան[illegible]ացիները Տըպլինի յատուկ դատարա[illegible]նին կողմէ ոճիր գործած ըլլալու ամբաս[illegible]անութեան տակ առնուեցան, իբրեւ հե[illegible]ղինակ Մաուընպաթընի սպանութեան: Ձերբակալուած էին մահափորձէն երկու ժամ առաջ: «Առաժամեայ Ինա»ի համաը, սպաննելով Մաուընթպաթընը, ահաբե[illegible]կիչները ուզած են «Անգլիացիներուն Հայ[illegible]ը» սպաննել եւ մանաւանդ «ուզեցինք սպաննել խորհրդանիշը պրինքիշ ուէյլս օֆ լայֆ»ի, կը չեչահ կազմակերպութեան մէկ անդամը:

ՎԵՆԵՏԻԿի մէջ վերջ դուած է կրօնք[illegible]ներու Ընկերաբանութեան 15րդ Համա[illegible]դումարը: Գլխաւոր նորութիւնը կը նը[illegible]կատուի «բացուելու» քաղաքականութիւն մը Իսլամի եւ Հրէաբանութեան:

ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ Նախարարը կ'ա[illegible]ռաջարկէ «Շարունակուող Օր»ի դրութիւ[illegible]նը կլերարկել վարժարաններուն մէջ եթէ յարմար նկատուի, տեսչութեանց կող[illegible]մէ: Այդ պարագային աշակերտը ժա[illegible]մը 8էն 13 կամ 14 պիտի աշխատի մէկ չունչով.. Դեռ յստակ չէ թէ ո՞վ ի՞նչ ա[illegible]ուելութիւն նկատած է այս տարօրինակ նորաձեւութեան մէջ:

ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ձեռքն ալ զէնք հասած է Միացեալ Նահանգներէն ըստ իսրայէլեան աղբիւրներու: Արդարեւ վեր[illegible]ջին կռիւներու ընթացքին, Հարաւ – Լի[illegible]բանանի մէջ, Պաղեստինցիներու կողմէ ամերիկեան 105 միլիմեթրնոց թնդանօթ[illegible]ներ գործածուած են մեծաքանակ: Ասոնք առեւին լիբանանեան բանակին յանձնը[illegible]ած էին Ուաշինկթընի կողմէ: Այսը – յորդանան գործող պաղեստինեան բը[illegible]ջիներն ալ ծայր աստիճան կատարելա[illegible]պրդծուած ամերիկեան պայթուցիկ մը օգ[illegible]տագործած են, զոր Ուաշինկթընը Սաու[illegible]ի Արաբիոյ ծախած էր...:

ՖՐԱՆՍՈՒՀիՆԵՐՈՒ 51 առ հարիւրը պոհ է եղեր իր սեռային կեանքէն, ըստ «Ֆ. Մակազին»ի կատարած քննութեան: Թերթը հրաւիրած էր կիները, որ պա[illegible]տասխանեն 150 հարցումի: Ստացեր է 13.000 պատասխան, որոնց երկու – եր[illegible]րորդը 25էն 45 տարեկան կիներէ եկած է:

ՖՈՒԹՊՈԼ

42ՐԴ ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ԱՅՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

Օգս. 26ին, ընդհանուր դասաւորումը հետեւեալ պատկերը կը պարզէր (ինչպէս կը տեսնուի Շախտեոր 3րդ դիրքի ինկած է):

1.– Դինամօ (Կ.) 32 կէտ
2.– Դինամօ (Թ.) 32 կէտ
3.– Շախտեոր 31 կէտ
4.– Սպարտակ 30 կէտ
5.– Դինամօ (Մ.) 24 կէտ
6.– Զենիք 22 կէտ
7.– Դինամօ (Մն.) 22 կէտ
8.– ԱՐԱՐԱՏ 22 կէտ, ունեցած է 21 խաղ, 7 յաղթանակ, 10 հաւասար եւ 4 պարտութիւն:
9.– Բ. Կ. Ս. Ա. 20 կէտ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Օգս. 17 – 23)

ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ՆՈՐ ՅՈՒՅԱՆՄՈՑՆԵՐԸ

Հայաստանի ժողովրդական տնտեսագործութեան պետական թանգարանը հարըստացած է նոր ցուցանմոյշներով: Վանեցի Սալոմէ Զրբաչեանի աղջիկը թանգարանին նուիրած է իր մօր ասեղնագործած ժանեակները, որոնց մէջ կը գտնուին նրբահիւս փոքր անձեռոցներ, օձիքներ եւայլ: Յանձնուած է նոյնպէս Սերիկ Դաւթեանի ձեռագործներուն հարուստ հաւաքածոն: Առանձնայատուկ տեղ կը գրաւէ ազգային տեղծագործութեան ամէնէն հին նմոյշը՝ ոսկի եւ արծաթէ թելերով ասեղնագործութիւնը: Ազգային ատենդութիւններուն հետեւող վարպետներու աշխատանքներուն մէջ կան չնաշարակուած նշխազարդ կաւէ սկուտեղներ, ափսէներ, որոնց հեղինակը երիտասարդ Բագրատ Ասլոյեանն է:

Թանգարանը հիմնուած է վերջերս՝ 1978ին, թէեւ քառասուն տարի առաջ անդրանիկ ցուցահանդէսին նիւթերով կազմակերպուած է ժողովրդական Ստեղծագործութեան Տունը: Նախաձեռնողն եղած է Հ. Բաբայեան, այժմ 95 տարեկան: Թանգարանը ունի ձեռարուեստի եւ կերպարուեստի հինգ հազար նմոյշներ:

×

Գ. ԷՄԻՆԻ ՀԱՏԸՆՏԻՐԸ՝ ՌՈՒՍԵՐԷՆ _ ԱՆԳԼԵՐԷՆ

Մոսկուայի «Պրոգրես» հրատարակչականը ճաշակով լոյս ընծայած է Գէորգ Էմինի բանաստեղծութիւններուն հատընտիրը՝ «Երգեր Հայաստանի Մասին» խորագիրով: Իւրաքանչիւր բանաստեղծութիւն ներկայացուած է մէկ էջին վրայ ռուսերէն, իսկ միւս էջին վրայ անգլերէն համապատասխան թարգմանութիւններով: Նոյն հրատարակչականը անցեալին անգլերէն լոյս ընծայած էր Ա. Իսահակեանի հատընտիրը:

×

ՀԱԶՈՒԱԳԻՒՏ ԹՌՉՈՒՆՆԵՐ

Հայաստանի թռչնագէտները մնայուն հսկողութիւն հաստատած են հազուագիւտ նկատուող թռչուններու վրայ: Ասոնցմէ է անգղը: Ամառը անգղներուն մանրիլներուն կ'անցընեն օղակներ, որպէսզի անհրաժեշտ ուսումնասիրութիւնները կատարեն.– տեսնեն, թէ իրենց բոյները վերադարձա՞ծ են կամ ոչ: Թռչունը Պետութեան պաշտպանութեան տակ դրուած է:

Թռչնագէտները Հայաստանի այսպէս կոչուած կարմիր գիրքին, այսինքն՝ անհետանալու վտանգին ենթակայ դասին մէջ ծօս 70 տեսակ հազուագիւտ թռչուններ արձանագրած են: Ասոնցմէ են արագիլը, փիւնիկաթեւը (ֆլամինկօ), քարթիւը, սագի որոշ տեսակները:

×

ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՌՈՒՍԵՐԷՆ

Լոյս տեսած է «Էջեր Արեւմտահայ Բանաստեղծութենէն» խորագրուած ռուսերէն հաւաքածոն: Ամփոփուած են ընտրուած ստեղծագործութիւններ Ժ.Թ. դարու վերջին չորքի եւ Ի. դարու սկզբնական ժամանակաշրջանի արեւմտահայ ականաւոր քանաստեղծներէ: Ընտրուած հեղինակներն են.– Պ. Դուրեան, Դ. Վարուժան, Մ. Մեծարենց, Սիամանթօ, Ռուբէն Սեւակ, Վահան Թէքէեան: Թարգմանութիւնները կատարած է Ա. Տէր – Յակոբեան: Հատորին ձեւաւորումը՝ Գրիգոր Խանջեան:

×

ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏՈՒՆԵՐ ԳԻՒՂԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ծաղկաբեր գիւղին մէջ, Սպիտակ ձորձորան, իր դուռները բացած է Մշակոյթի Տունը: Ժապաւէններու ցուցադրութիւններուն, համերգներուն, դրական երեկոներուն կրնան ներկայ գտնուիլ 300 հանդիսատեսներ: Տունը ունի նաեւ իր գրադարան – ընթերցասրահը, այլազան բնոյթի խմբակներու զբաղումներուն համար սենեակներ:

Այս տարեշրջանին 29 մշակոյթի տուներ պիտի հաստատուին գիւղական վայրերու մէջ՝ կոլտնտեսութիւններուն նիւթական յատկացումներով: Հնգամեակին աւարտին, Հայաստանի գրեթէ բոլոր գիւղերը նմանօրինակ տուներով օժտուած պիտի ըլլան:

Մեր Այցելուները

ՎԵՐՋԻՆ ՇՐՋԱՆԻՆ ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ ԱՅՑԵԼԵՑԻՆ.–

ԹԵՀՐԱՆԷՆ.– Մանուէլ Վ. Բոյադեան, հիմնադիր _ տեսուչ Թեհրանի «Ալիշան» վարժարանին, որ չորեքշաբթի մը կատարելէ ետք Աւստրալիա, Միացեալ Նահանգներ եւ Ֆրանսա, կը վերադառնայ Իրան:

Բանաստեղծ՝ Վարուժ (Ս. Փիւրքճեան) որ քանի մը օր է Փարիզ ժամանած է:

×

ՊԻՔՐՈՒԹԷՆ.– Սահակ Վրդ. Քէշիշեան, տեսուչ Ցիսուսեան Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայկական Վարժարանին, Թարգմանիչ՝ Նարեկի եւ Շնորհալիի (Ֆրանսերէնի):

×

Գրիգոր Շահինեան, դասախօս Նշան Փալանճեան Ճեմարանի եւ Ֆրանսական համալսարանի, որ ի մօտոյ Փարիզի մէջ տոքթորայի իր աւարտաճառը կը ներկայացնէ Շահան Շահնուրի մասին:

×

Յարութիւն Քիւրքճեան, դասախօս Նշան Փալանճեան Ճեմարանի:

×

ԿԵԹԱՏԷՆ (Զուիցերիա) պատուելի Ճէյմս Գառնուզեան, նախաձեռնող պատասխանատուներէն Հայկական Առաջին Համագումարի:

×

ՄՈՆԹԻՎիՏԷՈՑԷՆ Պ. Ա. Ռուբէնեան, պատասխանատու ճայնասփիւռի «Հայկական ժամ» յայտագրի մը եւ Տիկինը:

×

ԱՄՄԱՆԷՆ.– Տիրան Ոսկերիչեան, որ Լոնտոնէն Ցորդանան վերադարձաւ, Փարիզի ճամբով:

«ՅԱՌԱՋ»
ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

«ՅԱՌԱՋ ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»ի Սեպտեմբերի առաջին թիւը լոյս կը տեսնէ գալ շաբթու՝ կիրակի, Սեպտեմբեր 9:

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄՆԵՐ

ԳՐԱԳԷՏՆ ՈՒ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Գրեց՝ ՅԱԿՈԲ ԿԱՐԱՊԵՆՑ

Անմիջապէս նշենք, որ ընկերաբանական կամ հասարակագիտական ուսումնասիրութիւն չէ այս, այլ հրապարակագրական մի փորձ՝ վերաչեչտելու գրագէտի ու հասարակութեան փոխյարաբերութիւնը, յատկապէս ընկերային բարդութիւններով յագեցած մեր օրերում, երբ մամուլը հեւիհեւ չանում է անդրադառնալ մեր կեանքը յուզող բազում երեւոյթներին – ազգային, միջազգային, քաղաքական, տնտեսական, կրթական կամ մշակութային: Գրագէտը չի կարող անմասն մնալ այս զարգացումներից ոչ միայն այն պատճառով, որ մի անպատմն է առեւել հասարակութեան, այլ որովհետեւ իր կոչումն է իր ձայնը լսելի դարձընել ժողովրդի լայն խաւերին, տեսակէտ յառնել եւ դրաւորել հասարակական կեանքին աղերս ունցող որեւէ խնդիր, թէկուզ որչափ էլ խիստ լինէը իր արտայայտութիւնները: Այլ խօսքով, գրագէտը ժողովրդի ոչ – պաշտօնական դէսպանն է, անտիպարս առաջնորդ ու ոգեվիրայ, որի խօսքը սակայն աւելի ազդեցիկ է յաճախ քան մասնագէտ դիւանագէտների ու քաղաքագէտների իրատես ծրագրերը: Շատ հեռուն չգնանք: Քաղաքական առաջնորդներից առաւել, Հայ Յեղափոխութեան ու Ազատագրութեան սերմնացանները եղան Արովեանն ու Նալբանդեանը, Րաֆֆին ու Խրիմեանը, եւ ամբողջ հոյլը Հայ դասական ու արդիական վիպասանների, բանաստեղծների ու հրապարակագիրների: Նոյնն է պարագան նաեւ այլ ժողովուրդների կեանքում:

Գրագէտը իր լմացական աչքով տեսնում է ապագան, բնորոշում իրերի կացութիւնը եւ նախազգում ապագայի հոսանքը: Այդ իսկ պատճառով էլ արուեստագէտ լինելուց բացի նա է՛ նաեւ քաղաքագէտ, ընկերաբան, հասարակագէտ եւ նոյնիսկ հոգեբան: Երբեմն մի վէպ կամ մի բանաստեղծութիւն մի ամբողջ դարաշրջան է բացում, օրինակ Տոլստոյի «Պատերազմ եւ Խաղաղութիւնը», Ֆլորերի «Մադամ Բովարի»ն կամ Տէյվիտ Լորէնսի «Լէյտի Չաթըրլիի Սիրականը» գործը, որը ահազանգեց Բրիտանական կայսրութեան տապալումը: Իսկ բանաստեղծներ կան, որոնք մի քանի բիւրեղացած խօսքերով կոփում են մարդկութեան ճակատագիրը:

Հետեւաբար, գրագէտի քաղաքացիական պարտականութիւնն է աչալուրջ հետեւել կեանքի ելեւէջին, մասնակցել ազօրեայ անդոհանքին եւ իր խօսքը հասնելի դարձնել հասարակութեան՝ անկեղծօրէն, խիղճխութեամբ, համոզումով, ուղղակիօրէն՝ միշտ պահպանելով գրագէտի ողջախոհութիւնը: Այլապէս փղոսկրեայ դղեակում ամփոփուելով եւ գրոյցի նստելով Մուսայի հետ, գրագէտը իրեն զրկում է կարողական այն կենդանի միաւորից, որ կեանքն է ու ժողովուրդը: Գրական ու մշակութային հարցերը կարեւոր են, նոյնիսկ հրատապ: Սակայն գրագէտից ակնկալւում է նաեւ միջամուխ լինել հանրային – հասարակական խնդիրներին, ուսումնասիրել քաղաքական ու տնտեսական ազդակները, ինչպէս նաեւ վերլուծել ազգային ու ընկերային այն զործօնները, որոնց համադրումից կերպարանք է առնում մեր հասւաքական դիմագիծը:

Սփիւռքահայ ներկայ իրականութեան մէջ, դժբախտաբար, գրագէտը շատ նուազ դէպքում է ցած լսնում Պատնատեան իր բարձունքից, երբ հասարակութիւնը պէտք ունի նրա անմիջական ներկայութեան: Մեր ընկերային – հասարակական կեանքը զլխապտոյտ պատճառող հոլովոյթից է անցնում, ուր արագընթաց փոփոխութեան են ենթարկւում բարք ու կենցաղ, հասկացողութիւն ու աւանդութիւն, ինչպէս նաեւ ազգային ու մշակութային չափանիշեր: Հինը միշտ չէ որ պիտանի է, իսկ միւս կողմից, պայման չէ որ նորը լինի անհեթեթ: Սեռունդների պայքարը – աւելի լաւ կը լինէր ասել փոխանցումը – յանկարծակիի է բերել քոլորին: Հրապարակում կայ լեզուի խնդիր, դաստիարակութեան խընդիր, քաղաքական ինքնորոշման ու յատկապէս ազգային զերադոյն շահերի արեւելման հարց: Մշակութային ջանքերը մեծ մասամբ մակերեսային նպատակ են հետապնդում: Սփիւռքահայ գրականութիւնը զաղջ տեղքայլ է ապրում՝ չարունակելով իր պահպանողական դիրքը: Հատ ու կենտ ձայներից զատ, գրագէտների մեծամասնութիւնը կամ անտեղեակ է խոովիչ իրականութեան կամ էլ մտել է անտարբերութեան թմբիրի մէջ՝ ամբողջ պատասխանատուութիւնը թողնելով խմբագիրների ուսերին: Ինչի՞ վերագրել այս: Քաղքենի բարքերի ու ապրելակերպի հետզհետէ թանձրացող ճահճի՞ն, թէ մտաւոր ուժերի պակասին: Բայց վստահ Աստուծոյ, այսօր աւելի մեծ թիւով համալսարանաւարտ մտաւորական ունենք – գրող, բանաստեղծ, հրապարակագիր – քան երբեւէ Սփիւռքահայ պատմութեան մէջ:

Իսկ ամէնից հակասականն այն է, որ հրապարակում գործող մի բուռ գրագէտներից զատ, ըստ երեւոյթին կարծելով, որ ասպարէզում այլեւս մարդ չի մնացել, խարազանն առել եւ ալ ու ձախ չարունակ հարուածում են, յատկապէս, երբ հարցը վերաբերում է գրականութեան եւ մեր մշակութային նկրտումներին: Քննադատութիւնը հասկանալի է: Որքան խիստ այնքան լաւ, որքան անողոք, այնքան չինէչ, պայմանով սակայն, որ վերծ լինի հեղնանաքից, ոճամոլական երգիծաքից եւ քանդելու ու աւերելու յաճախանքից: Կայ չկայ, ա՛յս է մեր գրականութիւնը, ա՛յս է մեր մամուլը, ա՛յս է մեր հասարակութիւնը: Եթէ արժէք են ներկայացնում, ապա անհրաժեշտ է քննադատական ամէնից խիստ վերլուծման ենթարկել՝ մատնանշելով ախտանշանները արտամարմնօրէն, դիտականօրէն, եւ ինչու չէ, նաեւ պարկեշտօրէն: Իսկ եթէ արժէք չեն ներկայացնում, ապա ի զուր է կիրքն ու ափսոս այն մելանը, որ գործածւում է նրման անտեղի մարտահրաւէրի համար: Ա՛խ, այս ընդհանրացումները, թեթեւ չունչով գրուած այս հրովարտակները, հասարակութեան նկատմամբ յարգանքի պակասը, «մարդարէաշունչ» ժխտումները, նեւրին չափրապետելու այս ախտը, այն աննպատակ նորարարութիւնը: Հոգեպէս մերկանալու այս վարակը: Վարակ ասացինք, որովհետեւ ժխտումն այսօր նորոյթ է դարձել, քիչ թէ շատ գրեթէ ամէնուրեք: Եթէ ժխտողական չես, ապա չես կարող արդիական լինել: Իսկ ո՞վ կարող է ասել, թէ ի՞նչ է նշանակում արդիականութիւն:

Ոչ մեծամասնութեան կրաւորականութիւնը, ոչ էլ փոքրամասնութեան աննպատակ ազմուկը:

Մեր հասարակութիւնը մի օդակն է միջազգային հասարակական շղթայի: Ոչ մենք ենք բարձր ուրիշներից, ոչ էլ այլոք բարձր մեզանից: Եթէ մեր հասարակութիւնը անտարբեր է գրականութեան ու մշակոյթի նկատմամբ, ապա պատկերը շատ տարբեր չէ ամերիկեան, ֆրանսական կամ իտալական հասարակութեան մօտ: Ամէն ոք նեւրտական ապահովութեան յետեւից է ընկել: Սոցիալիստական հասարակարգեր բացառութիւն չեն կազմում: Ժամանակի հիւանդագին հոգեբանութիւնն է: Քաղաքատնտեսականն ու ընկերային պատճառները յայտնի են բոլորին: Ոչ Ֆրասացին է բանասեղծութիւն կարդում, ոչ էլ գերմանացին: Ամերիկայի Օզարքի շրջանի հողագործը նոյնքան քան դիտէ Պախի ու Տոստոյեւսկու մասին որքան մեր երբեմնի Բալուզի Օհանը: Հետեւաբար, գալ եւ մեր հասարակութեան վզին փաթաթել արդի կեանքին յատուկ բոլոր չարիքները, անարդարութիւն է:

Գրագէտների՛ն է մնում լեռներից վար իջնել դէպի հասարակութեան դիրքը, լսել նրա բազկերակը, խօսել, խորհել, զղալ նրա սրտի բարախումբը եւ դարման առաջարկել: Այլապէս ազգային ինքնախարազանումը բուժիչ միջոց չէ: Գուցէ գրագէ՛տն է յանցաւորը, որ հասարակութիւնը գիրք չի կարդում: Գուցէ երաժի՛շտն է յանցաւորը, որ հասարակութեանը եօթանասուն տարիներից ի վեր «Յանբաչիական» երգերից զատ այլ բան չի հրամցնում: Գուցէ մեր հեռատեսնե՛րն են յանցաւորը, որ աւելի քան կէս դար նոյն ճառերն են կրկնում բեմերից: Եթէ քաւութեան նոխազ պիտի փնտռել, ապա լուսարձակը պիտի ուղղել մտաւորականութեան վրայ, որը կամայ թէ ակամայ հրաժարուել է իր պատասխանատուութեան դիրքից:

Հասարակութիւնը առողջ է այնքան ժամանակ, որքան որ առողջ է մտաւորականութիւնը՝ գիտակ իր դերին, իր կոչումին, իր պարտականութեան:

ԵՐԲ ԿԸ ՄԵԿՆԻՆ ՎԵՐՋԻՆ ՎԿԱՆԵՐԸ

– ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԵՐՈՒՆԴԷՆ ՄԷԿԸ ԵԻՍ – ԿՈՐՄՆՑՈՒԱԾԻՆՔ

20 Օգոստոս, առաւօտեան ժամը 2ին Սէն Թրոփէզի դպրեվէ, խաղազ ու ամփոփ բնութեան մէջ, կը կնքէր իր մահկանացուն, Գրիգոր Թաշճեան, յաջողադարեալ վերածուած Թաքեանի, արդիւնք ուղղագրական ու հնչարանական զանազան ընթերցումներու:

Ոչ ոք պիտի արտայայտուէր գուցէ Գրիգոր Թաշճեանի մասին, եթէ բախտ բերումով օր մը հանդիպած չըլլայի ես, նախ իր տունն, Փարիզի մէջ, Արթի (կրճատում Յարութիւնի) Թաքեանի, ապա իրեն եւ իր շատ ազնիւ կնոջ, Շահանիկին, Վենեսիկի մէջ, Սուրբ Վազգար կատարած իրենց այցելութեան առթիւ:

Իր երեւոյթով պարզ ու աննշան պիտի սահէր ու անցնէր այդ հանդիպումը եթէ չըլլար այն մէկը որ յատկանշից եւ եզական ըլաւ մեր հանդիպումը: Այո՛, այդ օրը յատուկ ու խթանիչ ձեւով կը խօսի ինծի: Դիմացս էր ալեզարդ ու պատկառելի, խոր ապաւորութիւն ազդող ծերունի մը, բայց դեռ կայտառ եւ եռանդով լի, որուն մտերիմ աչքերը եւ սեւուռուն նայուածքը պատգամ մը կ'ուզին հաղորդել, փոխանցել իր խօսակիցին: Գրիգոր Թաշճեան (*), այս Հայը դիմացս, ապրուած կեանքին, մնայուն վկայութեան արժէքաւորումն էր, հաստատ, անխոտոր եւ ամբողջական պիտակութեամբ: Իր ներքին խաղաղութիւնն ու արտայայտութեան վճռականութիւնը կու գար անվիճելի համոզումէ մը. Հայ էր եւ Հայ մնացած էր, հակառակ թուրքին զոր «գազան» կ'որակէր անվերապահօրէն եւ հակառակ օտար ազդերու ցուցիչ ձըեռնոցներուն եւ յատկապէս Ֆրանսային

(*) Գրիգոր Թաշճեան ծնած է Պարսկաստանի Սալմաստ գաւառի Գէօյ-թափա գիւղը 1885 թուականին: Ուսանած է Ռուսիոյ Ռոստով քաղաքի Ներսիսեան վարժարանին մէջ: Ապրած է Պարսկաստան, Ռուսիա, Պուլկարիա, Ռումանիա, Եգիպտոս, Ամերիկա, Ֆրանսա: Հրատարակած է «Ուղղագրական ուղեցոյց» (Ռոստով, 1913), «Ուղղագրական ուղեցոյց» (Պուքրէշ, 1919), «Ուղղագրական ուղեցոյց» (Պոսթըն, 1921), «Ուղղագրական ուղեցոյց» (Փարիզ, 1924), «Ուղղագրական ուղեցոյց» (Փարիզ, 1926), «Ուղղագրական ուղեցոյց» (Փարիզ, 1928), «Ուղղագրական ուղեցոյց» (Փարիզ, 1930), «Ուղղագրական ուղեցոյց» (Փարիզ, 1932), «Ուղղագրական ուղեցոյց» (Փարիզ, 1934), «Ուղղագրական ուղեցոյց» (Փարիզ, 1936), «Ուղղագրական ուղեցոյց» (Փարիզ, 1938), «Ուղղագրական ուղեցոյց» (Փարիզ, 1940), «Ուղղագրական ուղեցոյց» (Փարիզ, 1942), «Ուղղագրական ուղեցոյց» (Փարիզ,

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂ

1929 — 1979

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂ

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Վահէ Զիլինկիրեան Պօղոս Գէորգեանի մահուան ի յիշատակ 500 Ֆ. կը նուիրեն «Ցառաջ»ին:

×

Իր ամուսնոյն՝ Յովսէփ Թէրզեանի մահուան 7րդ տարելիցին ի յիշատակ (Սեպտ. 2, 1972), Տիկին Թէրզեան 150 Ֆ. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուլվար Օտտոյի Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի յիշատակ Հանգուցեալ ԱՇԽԷՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ *(քառասունքին առթիւ).— Պողոսեան ընտ. 1000, Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Տէր Եղիայեան 200, Տիկին Մարգրիտա Կազինեան, Տէր եւ Տիկին Զաքարեան, Պ. Զաքար Պոկոեան 100ական, Այրի Տիկին Թիւթէլեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Օհանեան 50ական, Տէր եւ Տիկ. Բինոսեան 20, Այրի Տիկին Կոնոյեան իր հարսին ապաքինման համար 30,*

Հանգուցեալ Փայլակ Կիրակոսեանի մահուան առթիւ.— Այրի Տիկին Կիրակոսեան, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Կիրակոսեան, Տէր եւ Տիկին Մուրատ Վարդանեան, Պր. Սարգիս Մխիթարեան, Պր. Անդրանիկ եւ Լեւոն Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Տոբումեան, Տէր եւ Տիկին Մուսաելեան, Պոռիս 100ական, Այրի Տիկին Ռոզա Անտումեան, Այրի Տիկին Տոբումեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Ֆէրխադեան (Լիոն), Այրի Տիկ. Գասպարեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Լեւոն Այվազեան, Պ. Ստեփան Քէլէչեան, Տէր եւ Տիկին Ց. Գուզելեան, Տէր եւ Տիկ. Հասպիքեան, Տէր եւ Տիկին Տէմիրճեան, Այրի Տիկին Խաչիկ Տոբումեան, Տէր եւ Տիկին Մէլէմէճեան, Տէր եւ Տիկին Աբշակ Միւրայեան, Տէր եւ Տիկին Լորիս Միքայէլեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Տօնիկեան 50ական:

Փայլակ Կիրակոսեանի թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկին Զորզորեան, Միսաք – Ամրամեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Ցարուճիւն Հէքիմեան 30ական, Պ. Ցարուճիւն Հէքիմեան 25, Պր. Համբարձում Ֆալեան, Քէլէչեան ընտ. 20ական:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՑԻ
ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ՀԱՅՑԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ
ԲԱՑՈՒՄ՝ 19 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Հայկ. Միօրեայ դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտ. 19ին:

Այս տարի դպրոցիս մէջ կը դասաւանդուին.–

1.– Հայոց լեզու (ամէն տարիքի համար)
2.– կրօնք
3.– Հայկական պարեր (մանուկներու եւ պատանիներու)
4.– Դաշնակի դասեր (Տիկ. Փիւլիէր Եըլմազեանի կողմէ)
5.– Երգի դասեր (4–8 տարեկան)
6.– Մանկանց երգչախումբ (պատարագի երգեցողութիւն 9 – 15 տարեկան. ղեկավար Խաչիկ Եըլմազեանի կողմէ):

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, ամէն Հորեքշաբթի եւ շաբթուան ուրիշ օրերը ըստ համաձայնութեան:

ՀՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը ժամը՝ 10 – 12 եւ 14 – 18

Օթօքարի սպասարկութիւն կարելի է ըստ դիմումներու:

Արձանագրութիւնները այժմէն կարելի է ընել եկեղեցւոյս քարտուղարութեան մօտ:

ՀԱՍՑԷ.–
Eglise Arménienne
SAHAK - MESROB
339, Av. du Prado, 13008 Marseille
Թէլէֆօն.– 77–84–70

ՄԱՐՍԷՑԻ ՍԷՆ ԺԷՌՕՄ ԹԱՂԱՄԱՍԻ եւ ՇՐՋԱԿԱՑՔԻ ՀԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄ ՍԵՊՏ. 19ԻՆ:

ՍԷՆ – ԺԷՌՕՄԻ եւ Շրջակայքի Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ, Հ.Բ.Ը.Մ.Իութեան հովանաւորութիւնը վայելող, Հայկական Միօրեայ Դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին 19 Սեպտ. Հորեքշաբթի ժամը 2ին: Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, ամէն Հորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 14 – 17:

Մեծերու դասատուն Պ. Խաչիկ Եըլմազեանն է: Իսկ փոքրերու՝ դասատուն Տիկին Մայտա Կարապետեանը:

Նոյն օրերուն ժամը 20 – 21 ուսուցում պատարագի քառաձայն երգեցողութեան, երեւանէն ժամանած խմբավարի մը կողմէ: Արձանագրութիւններու համար դիմել Թաղականութեան գրասենեակը ամէն կիրակի ժամը 10 –12
Հեռաձայն՝ 66 – 31 – 47

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի Մանկապարտէզը կը վերաբացուի Սեպտեմբեր 13ին: 1979 – 1980 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Արձանագրութեանց համար դիմել կրթարան.
ECOLE SAINT MESROB
4, Rue Komitas — 94140 Alfortvile
Tél. : 378-92-91 et 375-26-98

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԻՄ ՔՈՄ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ Բ. ՍԵՄԻՆԱՐ

«ԺԽՏՈՒԱԾ ԿԱՌՈՅՑ — ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԸ ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ»

ICOM - 2ème Séminaire International

" LA STRUCTURE NIÉE - CULTURE ARMÉNIENNE EN DIASPORA "

ՍԵՄԻՆԱՐԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱՅ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 7ԷՆ – 11
ՓԱՐԻԶԻ ՍՈՐՊՈՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

UNIVERSITÉ DE PARIS
PANTHÉON - SORBONNE, amphi. 3

12. Place du Panthéon, Paris 5e
(Métro Maubert ou Luxembourg)

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է *ԾԱՆՕԹԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ*

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.– Քարտուղարութեան մօտ, Սեպտեմբեր 1էն սկսեալ՝ Հեռ. 504–80–83, ամէն երեկոյ ժամը 19էն 22: Կամ տեղւոյն վրայ, առաջին օրը ժամը 10ին:

ԲՈՑԻ ԱՐԵԱՐԵՈՒՄ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը հրաւիրուած է Անծանօթ Զինուորին շուքը արձարծելու, Երեքշաբթի, Սեպ. 4, ժամը 18ին: Հաւաքուիլ Ֆրէխտլանտ - Շանզ'Ելիզէի անկիւնը:

Հ.Բ.Ը.Մ. — ՓԱՐԻԶ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՊ
Հիլթըն պանդոկի սրահներուն մէջ, Շաբաթ, Հոկտեմբեր 20 կը խնդրուի նկատի ունենալ:

OPTIMA Tours

ARMÉNIE 1979

Avec logements hôtels première classe (Arménia ou Ani à Erévan) pension complète — excursions quotidiennes. — Cette année de nombreuses et *nouvelles excursions*

Tous nos groupes sont accompagnés par des spécialistes.

(*Pour inscription par groupes de* 10, *nous consulter*).

Sonia Coumryantz
OPTIMA Tours
75003 PARIS
RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :
67, rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)
Telex : 211 324 F.

à LYON :

Madame Giselle BOUDOYAN
Maison de la Culture Arménienne
15 rue du 24 Avril 1915
DECINES :

PERMANENCE : Le Samedi matin de 10 h. à 12 heures
(Tél : 49-42-97)
tous les jours : Tél. 49-52-23

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ
ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՑԱՌԱՋ» *ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՑԱՌԱՋ»*

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գինը 50 Ֆ.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(25 Ֆ.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

«ՑԱՌԱՋ 50» (1976)

ԾԱՂԿԱՔԱՂ «ՑԱՌԱՋ»Ի ՑԻՄՆԱՄԵԱՑ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՂՔ՝ *ԳԱՌԱՋՈՒՀԻ*
100 Ֆ.

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գինը 50 Ֆ.)

Թղթատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ:

Դիմել՝ «ՑԱՌԱՋ»ի

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
4
MARDI
4 SEPTEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ԴՊ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.460
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE No 14.460

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՆ

ՊԱԶԵՐԿԱՆԻ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ ՄԵՐԺՈՒԵԼ Է

— o —

ՆՈՄԷՆԻ ՏՐԱՄԱԴԻՐ Է
ՔԻԻՐՏԻՍՏԱՆ ԵՐԹԱԼՈՒ

Նախարարապետ Պազերկան յայտնեց թէ իր հրաժարականը ներկայացուցած էր նախորդ շաբաթ Խոմէյնիի, բայց ցարդ ընդունուած չէր: Հետաքրքրական է նաեւ թէ ի՞նչ պայմաններու մէջ, Պազերկան ի վերջոյ կրցած է յայտնել ժողովուրդին թէ հրաժարած էր: Արդարեւ, ամբողջ օրը իր ճառը չէ ավարտած ձայնափիւռէն: Նախատեսուած ցերեկուան ճաշէն անմիջապէս յետոյ, խօսնակը բացատրած է յետաձգումը սա ձեւով՝ « Նախարարապետին ճառին ձայնասփռումը կը պահանջէ Խորհուրդի նախագահութեան պատասխանը, ուրեմն այդ ճառը կը սփռենք երբ պատասխանը ստանանք »... Ի վերջոյ, ստացեր են եւ Պազերկանի ճառը լսուած է ուշ գիշերին երբ ընթացիկ յայտագիրը վերջացած էր: Ի՞նչ կ'ըսէ նախարարապետը: Կը բացատրէ որ իր հրաժարականը տուած է որովհետեւ զգուած է իրեն դէմ եղած քննադատութիւններէն, ոչ անուշադրութեան քննադատութիւններէն, քանի որ այլեւս ոչ մամուլ ունի, ոչ ալ ուրիշ միջոց արտայայտուելու, այլ՝ իշխանութեան խմբակէն եկած քննադատութիւններէն: « Հակառակ թերթերու փակման, քննադատութիւնները չարունակուեցան ինծի եւ իմ կառավարութեանս դէմ, միս ամբաստանելով զանազանաբար որ Տարկ եղածին չափ յեղափոխական չեմ, ոչ ալ ինծի վստահուած պաշտօնին բարձրութեան վրայ: Եթէ յեղափոխական գործունէութիւն կը նշանակէ վերաւորել, սպաննել եւ խափանարարական աշխատանք տանիլ, այն ատեն՝ ոչ, յեղափոխական չենք »:

×

Քրտական ճակատի վրայ կացութիւնը չէ փոխուած: Խոմէյնիի համար, մէկ լուծում կայ՝ ճզմել եւ եթէ « Թշնամին ամ առաջ ճզմուած չէ », պատրաստ է ինք տեղւոյն վրայ երթալու: Որեւէ պայմանաժամ օդառակար է միայն « քիւրտ դաւաճաններուն: Մահմետական մեր եղբայրասպանութիւնը կը մեռնի Քիւրտիստանի մէջ »:

Մահապատ պաշարուած է իրանեան բանակին կողմէ: Կ'ըսուի թէ քիւրտ ղեկավարները մեկնած են մինչ Փեշմերկա – ները պատրաստ են « ճակատագրի ճակատամարտը » մղելու:

×

Միացեալ Նահանգներու մէջ, իրանեան Ն. Ի. Օ. Ք. ընկերութեան նախագահը յայտարարութիւնները, որոշ իրարանցում ստեղծելով: Հասան Նազիհ անդրադարձած նալով այն լուրին, որ Ուաշինկթըն էխբազին եւ մագուր կը ծախէ Իրանի, ը – նաւ թէ իր երկիրը բացարձակապէս պէտք չունի այդ արտադրութիւններուն եւ « Ուաշինկթընի յանձնածը չահով կը ծախուի Իրանի կողմէ: Քանի որ Սպահանի գործարանը պիտի սկսի բանել 2 – 3 ամիսէն ամերիկեան վառելանիւթի պէտք չունինք եւ հաւանական է որ չատ սուղ ծախենք »: Պարզ է որ Գարթըր չատ ծանր քննադատութեանց թիրախ է եւ կը փորձէ դէշ – ապէկ ինքզինքը պաշտպանել.— « Չեմ պիտեր թէ Իրան այդ քաղիւղին պէտք ունի՞ թէ ոչ, չուկային վրայով ծախուեցաւ, եթէ Իրան պէտք չունի, հաւանաբար կրկին կը ծախուի»...:

×

Թուրքիա վճռած է չխառնուիլ Իրանի ներքին հարցերուն: Այս կէտը ճշդուած է յատուկ զեկոյցով մը, որու նպատակն է հերքել այն չշուկները, ըստ որոնց Անգարա թոյլ պիտի տայ որ իրանեան զօրքերը Թրքական սահմանազլուխէն անցնեն, աւելի դիւրութեամբ պաշարելու համար Քիւրտերը: Ծանօթ է որ քրտական ծագումով երկու թուրք երեսփոխան կառավարութենէն կը պահանջեն որ վերջ դրուի « Քիւրտերու ցեղասպանութեան Իրանի մէջ »:

×

Թուրքիա եւ Իրաք խոստացած կ'ըլլան Թեհրանի քիւրտ զազթականներու ա – պաստան չտալ:

× Ֆրանսական մամուլը, այս առթիւ, կ'արծարծէ Քիւրտերու պատմութիւնն ու ճակատագիրը: Մաքէնի կիրակնօրեայ բացառիկին մէջ, « Տիեզերքի որբերը » խորագրուած յօդուածով մը, Հ. Շա – պալիէ առարկայական մօտեցում մը ցոյց կուտայ, ընդունելով հանդերձ թէ իրենց դժբախտութեանց մէջ, իրենք ալ պատասխանատուութեան բաժին ունին, քանի եթէ չատ քաջ են, քաղաքական ոչ մէկ չնորհք ունին...:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

« ՊԻՈՆԻՐ 2 » ամերիկեան անջրպետային խորաչափող գործիքը յաջողութեամբ կատարած է իր պաշտօնը Սատուռնա մոլորակին վերաբերող եւ նկարներ « ղրկած » որ երազել կուտայ դիտուններուը: Երեք միլիառ քիլոմեթր կտրած է եւ կրցած երկու անգամ անցնիլ Սատուռնայի օղակներէն: Վեցուկէս տարիէ ճամբայ եղած էր եւ հիմա ալ կարեւոր լուրեր կը սպասուի Սատուռնայի գիսաւոր արբանեակ՝ Տիտանէն:

ՖՐԵՏԵՐԻՔ թաթառը նուազ աղէտ պատճառեց քան իր նախորդը՝ Դաւիթ, որ միայն Սէն–Տոմինիկի մէջ ահաւոր հեռեւանքներ ունեցած է: 700 մեռեալ եւ 81 հազար նիւթական հսկայ վնասներ եւ ընակիչներէն 60 հազարը առանց ա – պաստանի են: Ֆրետերիք նուազ վնասբերած է բայց եւ այնպէս անդրծովեան հողամասերու ենթահասարակը կը հաս – տատէ թէ երկու թաթառներէն ետք տատէ թէ երկու թաթառներէն ետք կուտալուն եւ Մարթինիք անանկացած են: Այժմ Դաւիթ Ֆլորիտայի կը սպառնայ:

ԺՈՐԺ ՄԱՌՇԷ տրամադիր է Մինեսոթա – նի հանդիպելու, թէեւ « երկրորդական » կը դոնէ այդ: Պայման մը ունի սակայն. « Չեմ ուզեր երկու անգամ խաբուիլ»...

ՎԻԹԷԼ հաւաքուած են Հանրապետական կուսակցութեան անդամներ « Հանդիպում–օրեր»երու համար: Ընդհ. քարտուղար Ժ. Պլան բաւական յարձակողական ոճով պաշտպանած է Պաոի քաղաքականութիւնը, համոզուած որ դարմանումը սկսած է արդիւնք տալ եւ հիմա «ժիլկ փոխելը ողբերգական կ'ըլլայ»:

ԿԻՊՐՈՍԷՆ ՍՓՐԱԶՊՈՒՐԿ՝

Մարդկային Իրաւունքները, Թուրքերը եւ... Քաղաքական Շահերը

ԿԱՄ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԱՐԵԼԻ Է ԲԱՐՁԻ ԹՈՂ ԸՆԵԼ « ԱՆԳԱՐՈՂ » ԹՂԹԱԾՐԱՄ ՄԸ

1976 Յուլիսին էր, որ Մարդկային Իրաւանց Եւրոպայի յանձնախումբը կը վաւերացնէր եւ կ'իւրացնէր այն ծանրակշիռ տեղեկագիրը զոր քննիչ պատուիրակութիւն մը պատրաստած էր, Թուրքիոյ կատարած վայրագութեանց մասին Կիպրոսի յոյն համայնքին դէմ: Ցարդ զգաստի պահուած էր այս թղթածրարը, թէեւ բրիտանական մամուլը, օրին, հրապարակած էր կարգ մը գլուխներ (« Յառաջ» ալ անդրադարձած էր): Այսօր գաղտնիքը կը վերնայ բայց թղթածրարը բարձի թող կ'ըլլայ այսինքն ոչ մէկ հետեւանք կ'ունենայ: Ինչո՞ւ: Պարզ է, քաղաքական ի՛նչ ի՛նչ շահեր կը թելադրեն որ Թուրքիոյ « խաթրը » չկոտրի եւ ուրեմն լաւագոյն է՝ ուրիշ բանի մասին խօսիլ: Սեպտեմբեր մէկէն ի վեր, ոեւէ մէկը կրնայ Եւրոպայի Խորհուրդի Սթրազպուրկի կեդրոնատեղիէն, օրինակ մը ձեռք ձգել այդ տեղեկագրէն (Ֆրանսերէն թէ անգլերէն) բայց որոշուած է չհրատարակել հակառակ Նիկոսիոյ եւ Աթէնքի կառավարութեանց փափաքին: Արդարեւ, Յունուար 20ին, Խորհուրդին Արտաքին նախարարներու նիստը, որոշած էր պարզապէս որ Օգոստ. 31էն ետք, այդ թղթածրարը տրամադրելի ըլլայ հանրութեան բայց ուրիշ ոչինչ: Նախարարներու խորհուրդը խուսափած էր նաեւ որեւէ դատապարտումէ այլ հատատած էր միայն, որ Կիպրոսի դէպքերը « մարդկային իրաւանց Պայմանագրութեան բռնաբարումը կը փաստեն » եւ՝ վերջ: Տեղեկագիրը, շուրջ 200 էջ, ծանրակշիռ դատապարտումն է թրքական պործելակերպին, կղզիին մէջ, 1974ի « գրաւումէն » ետք: Թուրք բանակը, կ'ըսէ տեղեկագիրը, սպանութիւն, չարչարանք, կողոպուտ, բռնաբարում, քանդում, եւայլն, եւայլն գործած է: Թուրքիա պատասխանատու է 170 հազար յոյն–Կիպրացիներու տեղահանութեան եւ իրենց տունը վերադառնալու անկարելիութեան: Թուրքիա բռնաբարած է Պայմանագրութիւնը աւելի քան երկու հազար յոյն–Կիպրացիներ արգելափակելով դըպրոցներու, եկեղեցիներու մէջ: Բոլոր արգելափակեալներու մէջ, բացի երկու հատէ, Թուրքերը « անմարդկային վարուելակերպ » ունեցած են: Զանգուածային բռնապանութիւններ կատարած են եւ Նախարարաց Խորհուրդն ալ որոշած է որ « ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ միջոցներ ձեռք առնուին որպէսզի վերջ մը դրուի եւ նման բռնաբարումներ չչարունակուին »...: Ի՛նչ գեղեցիկ բառեր, մանաւանդ ստիպողական բնոյթը չեչտել միջոցներու, որոնք չեն առնուած 1915 Ապրիլէ մը ի վեր...:

Եզրակացութիւնը պարզ է ու յստակ՝ թղթածրար մըն ալ կ'աւելնայ, նոյնքան անօգուտ որքան բոլոր անոնք որոնք պատրաստ են 64 տարիներէ ի վեր: Սէն մարդ կրնայ Սթրազպուրկի Խորհուրդի դրասենեակէն, օրինակ մը ուզել: Հայը պէտք չունի անշուշտ այդ փոթորոտիին, իր պատմութիւնը կը բաւէ իրե՛ն:

Յունաստան, որ նաեւ անդամ է Ատլանտեան Ուխտին եւ իր ծովափներն ալ միայն օդափոխութեան չեն ծառայեր, դառնացած է Աթեմոտաքէն, որ անգամ մը եւս կը պաշտպանէ չպաշտպանուելիքը: Եւ լսել թէ կայ ուրիշ ժողովուրդ մը, որ « դառնացած է »... 64 տարիէ ի վեր եւ կը կարծէ, միամտաբար, թէ իր արդար իրաւունքն է արդարութեան սպասել քանի որ իր դատը՝ արդար է...:

ԵՐԵՒՈՒՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

Հեռատիպ Օգոստոս 23–24

« ԱՐԱՐԱՏ » ՅԱՂԹԵՑ ՊԱՐՏԱԿՈՒՐ՝ 3-1 [*]

Հրազդան մարզադաշտին վրայ, Օգոստոս 23ին Արարատ կ'ընդունէր Տաչքենտի Պախտակորը: Առաջին կիսախաղը անցաւ գրեթէ առանց եռանդուն չանքերու: Այդ շրջանին ալ թէեւ յուզիչ պահեր եղան, որոնցմէ մէկը պակուեցաւ կոլով, 10րդ վայրկեանին երբ տաչկենտցի՝ Գլուչակով մօտենալով փենալթիի հրապարակին ուժեղ հարուածով գնդակը բերդ ղրկեց:

Երկրորդ կիսախաղին արարատցիներու դործողութիւններուն մէջ, որակական փոփոխութիւններ եւ հարուածները նպատակասլաց դարձան եւ խաղացողները սկսան աւելի արագ չարժիլ: 47րդ վայրկեանին է որ Խորէն Ճուվհաննիսեան վարպետօրէն հաւասարութեան կէտը նշանակեց: 22 վայրկեան յետոյ, պաշտպան՝ Սամուէլ Պետրոսեան, յաջողեցաւ երկրորդ կէտը նշանակել: Երբ երկու վայրկեան կը մնար խաղի վերջաւորութեան, Աչոտ Սահակեան նշանակեց 3րդ կէտը:

(*) « Յառաջ » այս 21րդ խաղէն ետք էր որ Արարատ կը գրաւէր 8րդ տեղը 22 կէտով, իճչպէս հաղորդած էինք Սեպտ. 1 – 2ի մեր թիւով:

———×———

ԱՐԱՐԱՏ – ՆԵՖՉԻ

Օգոստ. 27ին, Հակառակորդի դաշտին վրայ է, Բագու, որ Արարատ կը մրցէր Նեֆթչիի հետ: Խորհրդահայ մամուլը կը հաստատէ որ Երեւանի պաշտպանները երբեք այդքան « անյաղթ եւ կոպիտ սըխալներով » չէին խաղացած: Արդիւնքը եղաւ պարտութիւն Արարատի համար 2ի դէմ 4 կէտով: Կոլերը նշանակած են Երեւանցիներու համար 41րդ վայրկեանին՝ Պետրոսեան, 68րդ վայրկեանին՝ Ղասաբօղլեան:

×

Օգոստ. 30ի ընդհանուր դասաւորումը որոշ փոփոխութիւններ արձանագրած է առաջին դիրքերու վրայ գտնուող խումբերու համար: Այսպէս միչա Ա. տեղը կը դրաւէ Դինամօ (Կիեւ) 34 կէտով, բայց իրեն կը յաջորդեն Շախտեոր (33 կէտ) եւ Սպարտակ (32): Դինամօ (Թիֆլիս) Բ. տեղէն կ'անցնի 4րդ դիրքի, 32 կէտով: Արարատ միչա 8րդ է 22 կէտով:

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

“ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ...”

Հեղինակ՝ ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ, 370 էջ,
«ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ՑԱՌԱՋ»

Գրեց՝ ԱՐՄԷՆ ՊԱՂՏՈՑԵԱՆ

Յակոբ Օշական «իրաւ» վերապիրը գարձուց ոսպնեակ, եւ առաւ քննել գրականութիւնը: Խոստովը գրաղատի իր աչքերը որոնեցին իրաւը գրական արուեստ ստեղծագործութեան մէջ եւ այդ որականիշով արժեւորեցին վաւերականը:

Այս պահուն, երբ կը փորձեմ չարադրել իմ տպաւորութիւնները՝ ամերիկահայ հեղինակի մը գրական մէկ հատորին մասին, Օշականի «իրաւ»ն է որ կը ցցուի յիշողութեանս մէջ, ու կարծես որեւէ որակումէ աւելի հարազատօրէն կը խտացնէ խոհերս եւ զգացումներս:

«Իրաւ»ը չափանիշ մըն է որ, իրապաշտ գրականութեան անծայրածիր գաշտաւէնին մէջ, ցորենը կը զատէ սոմէն, արժէքաւորը՝ անարժէքէն, լաւը՝ վատէն: Սակայն ի՞նչ է «իրաւ»ին բնութագիրը: Ո՞րո՞նք են «իրաւ»ին յատկանիշները: Ե՞րբ գրական գործ մը իրաւ է, եւ ե՞րբ՝ ան – իրաւ:

Կը խորհիմ որ մեծագոյն սխալը ըրած կ'ըլլանք՝ եթէ սահմանագծենք ու կղզիացնենք իրաւութիւնը: Ժամանակ, միջավայր, փորձառութիւն, կենցաղ, ապրում, երազ ու տակաւին այլ տզրուկներ կը համաճուլուին իրաւութեան մէջ, եւ իւրաքանչիւր իրաւութեան կու տան իւրայատուկ երանգ: Իրաւը կը զգացուի, կ'ընկալուի մաքով, կ'ապրուի համօրէն: Ու երբ ընթերցող ու իրաւ գրականութիւն կը շաղուին իրարու՝ կը առացուի հաճոյք, վայելք, եւ ապրումներու աշխարհ:

Փարիզի «Ցառաջ» օրաթերթի մատենաշարը նոյեմբ հրատարակեց հատոր մը, որ մակագրուած է «Անկապ էջեր...»: Հեղինակն է Ենովք Լաչինեան՝ ամերիկահայ եւ սփիւռքեան այլ գաղութներու լայն շրջանակներուն ծանօթ Հայ մը, որ նաեւ՝ տիպար մը:

Լաչինեան բազմաչնորհ անձ մըն է: Սակայն, եթէ ան ըլլար բազմաչնորհ անձ մը միայն, պիտի ըսէինք «մեզի ի՞նչ» (ինչպէս լինք կ'ըսէ հատորին մէջ գետեղուած յօդուածի մը մէջ) ... ու անցնէինք: Լաչինեան իրաւ Հայ մըն է, որ երեսունէ աւելի տարիներու իր զանազան գրութիւնները ամփոփած է հատորի մը մէջ. հատոր մը՝ որ ընթերցողին վայելքին կը յանձնէ իրաւ էջեր, իրաւ պատկերներ: Ա՛յս է որ կը հետաքրքրէ մեզ:

Հատորէն սխալած չեմ ըլլար եթէ ըսեմ որ «Անկապ էջեր...»ը ամերիկածին Հայու մը կողմէ հեղինակուած առաջին հայերէն գիրքն է: Համաստեղ, Նուրիկեան, Արամ Հայկազ, Կարապետ եւ ուրիշ շատեր Ամերիկայի մէջ մշակած են հայ գրականութիւն, բայց ամերիկածին եղած չեն: Ենովք ծնած է Ամերիկա շուրջ վաթսուն տարիներ առաջ: Ամերիկածին է, բայց միայն Ամերիկահայ չէ: Շրջած է աշխարհի զանազան անկիւնները, ապրած է տարբեր միջավայրերու մէջ, ու իր հոգեմտաւոր աշխարհին մէջ համատեղած է Ամերիկահայը, Ֆրանսահայը, Պարսկահայը, Լիբանանահայը: Ան՝ գուցէ տիպար ըսփիւռքահայն է: Եւ ինչ որ կու տայ իր վաստակի ամփոփումով՝ սփիւռքահայ կեանքի պատկերացում մըն է. դէպքերու, մթնոլորտի, յուզաչխարհի, տիպարներու անպաճոյճ ու թաթաւուն կենդանագրում մը:

Ինչպէս ըսինք, հատորը ամփոփում մըն է, որ կը բովանդակէ տարիներու ընթացքին գրուած յօդուածներ, նկարագիրներ, ուսումնասիրական էջեր, յուշագրութիւններ: Քառասունըհինգ յօդուածներ ու մէկ յօդուածաշարք՝ Սէն Գետի Գեղածիծաղ Ափին..., ուր, 29 ենթավերնագիրներու տակ, հեղինակը կը յուշագրէ Փարիզի Սամուէլ Մուրատեան երկրորդական վարժարանին մէջ անցուցած դպրոցական իր կեանքն ու փորձառութիւնները:

Հատորը կը բացուի «Սկզբունքի Մղձաւանջը...» վերնագրով ու հայ հեղինակներուն ձօնուած երգիծական նկարագրով մը, որ կը նկարագրէ իր «Ամէն Անգին Ամերիկա Ձկայ...» թատերգութեան վիճակուած ճակատագիրը, եւ կը փակուի՝ իր հօր՝ Ատանայի Հայոց ինքնապաշտպանութեան անվեհեր հերոս Կարապետ Լաչինեանի նուիրուած մահագրութիւնով:

Դիպուկ են ընտրանքները: «Սկզբունքի Մղձաւանջ»ը ժպիտով կը նայի հայկական փորձառութեան մը, իսկ մահագրութիւնը՝ զուսպ պաշտամունքով կը վերահաս հայկական վեհութիւն մը: Ու հատորին 370 էջերուն մէջ կը տողանցեն – քրքիջէն մինչեւ թախիծ – բազմերանգ թրթիռներ սփիւռքահայ ապրումներու: Լաչինեանի երանգապնակը համայնապատկեր մը չէ. սակայն իր վրձինը կը ներկէ գունագեղ այնպիսի մանրապատկերներ, որոնք կենդանի արտացոլումներն են սփիւռքահայ ժամանակաշրջանի մը դիպուկ երեսակներուն:

Այնքան ալ անկապ չեն Լաչինեանի «Անկապ էջեր...»ը, ուր արձանագրուած է կեանքը՝ ինչպէս որ է: Հեղինակը ծնած է Նիւ Եորք, Թաղային ատորերկրեայ հայնոցի մը մէջ: Կը նկարագրէ քանի մը տնաշար տարածութիւն ունեցող ու տարագիր հայութեամբ եռացող այդ մթնոլորտը՝ սեղմ, բնորոշ ու վառ գիծերով: Տարիներ ետք կը վերադառնայ իր ծննդավայրը, եւ ի զուր կը փնտռէ այն աշխարհը՝ որ առյաւէտ կորսուած էր իր մանկութեան պէս: Կը վերյիշէ ակումբը, հաշարանը, տիպարները, ու քաղցր կարօտագիտութեամբ մը կակծայ. «Անգամ մը եւս նայեցայ 27րդ փողոցին... Ծառ չկար, տերեւ չկար, հով չկար, մարդ չկար... համ – հոտ ալ չկար»: Իհարկէ, մարդ չատ աւելի կար. բայց հեղինակին մարդիկը չկային:

Ամերիկահայ անցեալի համայնական կենցաղէն պատառիկ մըն է 77 վիքթոր Էվինյու վերնագրուած յուշը, որ կը կենդանացնէ Տիքթրոյթի Ազատամարտ ակումբը: Կուսակցութիւն, կոմիտէ, դասախօսութիւն, ժողով: Սրճարան, գրադարան: Նարտ ու հերոսներու նկարներ: Եւ կեանք. եւ տիպարներ. եւ հայկականութիւն: «Հայաստանէն փոխադրուած մանիկ մը իր քաղցր յիշատակներով»: Ազատամարտ ակումբով Լաչինեան կը դառնայ համալրուած սփիւռքահայ, որովհետեւ «Ազատամարտը իմ հայրենի գիւղս էր»:

Հեղինակը ծաւալուն փորձառութիւններով հայութեան հանդէպ պաշտամունքի հասած անձ մըն է: Պաշտամունք մը, որուն ակունքը զգացական ճոխութիւնը չէ միայն, այլ նաեւ, ու մանաւանդ՝ դիտակից գնահատումը: Բախտաւորութիւնը ունեցած է անձնապէս ճանչնալու դէմքեր, որոնք չատերուն համար կը յայտնուին ընթերցանութեամբ: Միշա պատկառանք՝ արժանաւոր Հայերու հանդէպ, որոնց ընտրանին կը կազմեն, մեծ դէմքերու կողքին, պարզ ու համեստ չարքայիններ, միեւնոյն կամ բոլորովին տզրուկներէն հերոսները:

Գրքին մէջ գետեղուած են երգիծական դոզտրիկ նմոյշներ, որոնք խինդ ու ժպիտ կը խլեն միայնակ ընթերցողէն: Կան կտորներ՝ որոնք կը յուզեն ընթերցողին ներաշխարհը, ուրիշներ՝ կը զգաստացնեն մրափող սփիւռքահայը. ու բոլորը՝ կը պարգեւեն երանելի քաղցրութիւն մը:

Անհրաժեշտ չէ «Անկապ էջեր...»ու մէջ տեղ գտած գրութեանց ամբողջ տեսակներին անդրադառնալ: Սակայն աննեղելի մեզաչուք պիտի ըլլայ մասնաւոր յիշատակութեամբ չարժեւորել ինքնուն էջերէ բաղկացած յուշագրութիւն մը՝ որ կ'ընդգրկէ հեղինակին փորձառութիւններն ու ապրումները, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին մէջ անցուցած իր տարիները:

Պատանեկան եւ դպրոցական օրերը քաղցրագոյն ժամանակաշրջանը կը կազմեն ամէն կեանքի: Սակայն անոնք որ իրենց պատանութիւնը անցուցած են վենեսուելեան հայրերու դաւրզուրանքին տակ՝ արտակարգ բախտաւորութեամբ մը օժտած են իրենց յետագայ տարիները: Լաչինեան մէկն եղած է այդ բախտաւորներէն, իրենց հոգեմտաւոր զատարակներուն հանդէպ ցմահ պաշտամունք ու սէր կը չեմ տեսներ, երբ զահիճը կու գայ: Այս կէտերն էին որ չէի կրնար բացատրել եւ մութ կը մնային:

Ահա այդ մթութիւնները են որ կը փարատէ եւ ճշդէ, առնուազն յիսուն տարիներ մոռցուելէ եւք՝ յանկարծ վերատայտնուած այս լուսանկարը, ու կը տանի պիս, ուղիղ, Պապ էլ Ֆարաճի հրապարակը, լուսանկարին դիւերը... Ներքին անհամանալի ի՛նչ տեղափոխումով, Պէյրութի կախաղաններէն կրած ցնցումս միախառնուած պէտք է ըլլայ Հալէպի էջերէնեբուն չփոթ պատկերին հետ, որմէ ոչ մէկ տպաւորութիւն կրած էի այն առեն – կը կարծնէի՛ – եւ որ չատ խորունկ դրոշմուած էր մէջս, դիտակցական տարիքի բոլոր պատկերներուն ու եղելութիւններուն տիրելու աստիճան...

Վերջին անգամ կախուելու վրայ էի Փարիզ, տարի մը առաջ, խառնակ հոգեվիճակներու մէջ, մղձաւանջային քունով...

Անկէ ի վեր չկրկնուեցաւ: Նոյնիսկ առջի օր, երբ գացի տեսայ ամբակոծուած տունս, ռումբին բացի հակայական խոռոչը ննջարանիս պատին, հրկիզուած մահճակալս, ճեղքուած պատերը, կը վախնայի որ այդ գիշեր զահիճը կու գայ: Բայց չեկաւ: Կը մտածէի թէ պարզապէս բախտն էր որ խնայեց ինծի որ տունը

ԵՐԱԶԱՑԻՆ ՀԱԼԷՊԸ

ՊԱՏԿԵՐԻ ՄԸ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Առաջին անգամը պատահեցաւ այդ օրերուն: Ես՝ մահուան դատապարտուած եմ եւ պիտի կախուիմ: Հալէպ եմ, մայրիկիս հետ, որ տխուր նստած է եւ միասին կը սպասենք զահիճին որ դուռը, դռան մօտ կեցած է ու նշան կ'ընէ թէ ժամանակն է, պէտք է երթանք: Բայց ճիշդ այն պահուն որ դուռը կը բանայ պիս դուրս քաշելու, կ'արթննամ սրատորոփ, հեւասպառ, անկանոն չնչառութեամբ: Տարիներու ընթացքին, այս երազները կրկնուեցան: Ամէն անգամ որ գժուարութիւն մը ունենամ եւ մտահոգութիւններով անկողին մտնեմ, նոյն երազը կու գայ զանազան փոփոխակներով, բայց միշտ Հալէպ եւ միշտ մայրիկիս հետ: Կը պատահի, նոյնիսկ որ երազիս մէջ երազ ըլլալը գիտեմ, վախնալու բան չը-

կայ, բայց զահիճը – որուն դէմքը երբեք չեմ տեսներ – կ'ըսէ.– «Միւս անգամներ երազ էր, բայց այս անգամ դժբախտաբար իրական է»: Կ'արթննամ, հեւքով: Երբեմն զահիճը չէ եկած դեռ, լուսնալու ժամանակ կայ, մայրիկս զրամ կու տայ որ չոգեկառք նստիմ եւ Պէյրութ փախիմ առաւօտ չեղած, բայց կը վախնան որ ճամբան բռնեն: Անգամ մը նոյնիսկ վիճաբանած եմ զահիճին հետ.– «Ես զատարան չեմ երած, չեմ դատապարտուած, առանց դատավարութեան մարդ չեն կախեր, ցոյց տուր տեսնեմ մահավճիռը»: Ցատակից երեւոյթ մը կ'առնէ եւ կ'ըսէ.– «Ինչ կրնամ ընել, ես խեղճ զահիճ մըն եմ, պաշտօնս կը կատարեմ, երթանք»: Կ'արթննամ:

Այսպէս, տարին քանի մը անգամ, կամ քանի մը տարին անգամ մը, եւ անխուսափելիօրէն Հալէպ, միշտ մայրիկիս հետ: Ես ինծի բացատրութիւն մը տուած էի: Կարծածէս չատ աւելի խորունկ դրոշմուած ըլլալու է Անդրանիկ – Գանիկիին դէպքը ենթագիտակցութեանս մէջ, եւ տագնապալի օրերուս յանկարծ կը յայտնուի այդպէս, կախաղանի երազով: Բայց ինչո՞ւ անպայման Հալէպ, եւ միայն մայրիկիս հետ, երբ այդ կախաղանները Պէյրութ էին, եւ ինչո՞ւ բազմաթիւ սիրելի բարեկամներէնս մէկն ու մէկ

ՏՈՒՖԻ ՔԱՂԱՔԸ՝ ԱՐԹԻԿ

Արթիկ քաղաքը պայտի ձեւով փռուած է բլուրները ատորտը. Ոատոնք երեք կողմերով շրջապատուած են հովիտներով: Քաղաքը մեծցած է համանուն ատնին վայրին մէջ: Ցիսուն տարի առաջ տուֆին արդիւնաբերութիւնը համարուած էր Արթիկին հիմնական արտադրութիւնը եւ քաղաքին փառքն ալ անոր վրայ հիւսուած է: Չանքին օգտագործումը արդիւնաբերական չափանիշով ծայր առած է 1928ին, երբ հիմնուած է Արթիկատուֆ կուտակած, հայութեամբ առլցուած, մարդկայնութեամբ յագեցած երախտապէտներէն: Լաչինեանի յուշագրութիւնը սրտի խորքերէն բխած երջանկութիւն կը ճառագայթէ, անառակութիւններու թովիչ գաղտրութեամբ համեմուած կենսուսակութիւն կը խայտայ, եւ ընթերցողը կը ներգրաւէ անկրկնելի ապրումներու մէջ: Ցուշագրութիւնը խորունկ ու անայլայլ արձագանգն է անկորնչելի այն վաստակին, որ բաշխուեցաւ Մխիթարեան հայրերու սաներուն, եւ որ հայաչխարհ ըստեղծեց հայրենի բնաչխարհէն զրկուած պատանիներու հոգեմտաւոր կառոյցին մէջ:

«Անկապ էջեր...» ը կը կապէն ընթերցողը՝ առաջին հանդիպումով: Լաչինեան գիտէ ըլլալ համառօտ, պիրկ, անպաճոյճ եւ անչռայլ: Գիտէ տեսնել արժէքներ եւ կենսաւորել տիպարներ: Կու տայ կեանքը՝ նկարագրականներուն միախառնելով չեշտակի խորհրդածութիւններ: Արագ, տեղին, հեգնաոտ, հանճարի:

Բոլորս կ'ապրինք կեանքը, կը տեսնինք մեր շրջապատը. կարեւորը, արուեստի մէջ, կեանքը արձանագրել չէ: Այլ գայն արտացոլել՝ մտային ու հոգեկան ուրոյն գրիմակով: Արուեստագէտ ու աշխարհ պէտք է միաձուլուին ստեղծագործութեան մէջ, որպէսզի ան գառնայ ոչ թէ իրականը –որ մեզ այդքան ալ չհետաքրքրէ թերեւս –, այլ՝ իրաւը:

Լաչինեանի գրիմակին թերեւս ամէնէն գրաւիչ յատկանիշը զուարթախոհութիւնն է: Հեղինակին իւրայատուկ հիմքերը կը յատկոտէ գրքին բազմաթիւ էջերուն վրայ: Զուարթախոհութիւն մը՝ որ չի պոռզար, սակայն խինդով կը համակէ ընթերցողը: Իւրաքանչիւր կտոր կու տայ վայելքի տարբեր աչքի մը:

«Անկապ էջեր...»ը դիւրընթեռնելի, հեզասահ, հաղորդական գիրք մըն է: Այս յօդուածագիրը մեծ հաճոյքով դարձուց անոր էջերը:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

Օգոստոս 25

(12 – Շար.)

ՕՐՈՒՆ ԳԱՐՈՒՓԵԱՆ

„ՍԵՐ ԳԵՐԴԱՍԸ"

— ՕՀ —

1979Է Հայրենադարձության տարի Սեր Սիրելի ընթերցասէր տարի Սա Հայրենադարձության 50-ամեակի տարի է Սրտի հարազատ տարի Սա Հայրենիքի տարի է Սրտի հարազատ տարի Սա Հայրենասիրության տարի է Սրտի հարազատ տարի Սա Հայրենասիրության տարի է Սրտի հարազատ տարի Սա Հայրենասիրության

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Ժապ Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկ – Ալպէր Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տարօն Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Եավերեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց մօր՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՇԽԷՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

մահուան առաջին եւ իրենց հօր՝

ՂԱԶԱՐ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

մահուան երկրորդ տարելիցներու առթիւ, այս Կիրակի, Սեպտ. 9, Պուլվար Օսմոյի Ս. Գէորգ եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Սէնթ Էթիէնի մէջ գնուած՝ հայկական տան մը եւ մասրան ի նպաստ եղած նուէրները փեսորուար ամսէն յետոյ։

Նախորդ գումար 128·800

Տէր եւ Տիկ. Յ. Կուպաղեան 10·000, Տէր եւ Տիկ. Դ. Կուպաղեան, Տէր եւ Տիկ. Մ. Պահատուրեան, Տէր եւ Տիկ. Գ. Գիւլոյեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Փիլիկեան, Տէր եւ Տիկ. Շ. Գալուստեան 5000ական, Մարսիլիոյ մայր եկեղեցւոյ Ս. Սահակ – Մեսրոպ վարչութիւն, Ռոտնէն եւ Սէն Շամոնէն ամն 5000ական։ Լիոնէն Տէր եւ Տիկ. Կորիւնեան 4000, Փարիզէն ամն 3000, Այտապիրեան ընտանիք 2500, Տէր եւ Տիկ. Վ. Աբթինեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Թաշճեան, Լիոնէն Պր. Ա. Վանէսեան, Լիոնէն Կազարեան եղբարք, Լիոնէն Յ. Եաղուպեան ընտանիք, Փարիզէն Տէր եւ Տիկ. Ազատեան, Սէն Շամոնէն Տէր եւ Տիկ. Պ. Օպոզեան 2000ական, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Փիլիկեան 1500, Տէր եւ Տիկ. Վ. Պարսամեան 1300, Տէր եւ Տիկ. Յ. Տէլապեան, Տէր եւ Տիկ. Գ. Տէլապեան, Տէր եւ Տիկ. Մ. Ներսէսեան, Պր. Ա. Գիւլոյեան, Պր. Ա. Թորոսեան, Տէր եւ Տիկ. Բ. Երեմեան, Տէր եւ Տիկ. Մ. Հայթայեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Թաշճեան, Տէր եւ Տիկ. Կ. Պալեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Թօսունեան, Տիկ. Ա. Աբրահամեան, Տէր եւ Տիկ. Ս. Հայթայեան, Տէր եւ Տիկ. Զօրեան 1000ական։ Լիոնէն Տիկ. Մ. Պամպաճեան, Պր. Ս. Քէօսէեան, Տէր եւ Տիկ. Ճ. Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկ. Ն. Թիւթիւնճեան, Տէր եւ Տիկ. Է. Զօպանեան, Տէր եւ Տիկ. Մ. Մարգարեան 1000ական։ Սէն Շամոնէն Տէր եւ Տիկ. Յ. Մամասեան եւ Մայիթոյ Կրթասիրաց Միութենէն 1000ական։ Շամալիէրէն այր Տիկ. Հ. Ապասեան 1000, Մոնթելիմարէն Տէր եւ Տիկ. Եղիազարեան 1000, Օր. Լ. Օճաճեան 800, Լիոնէն Տէր եւ Տիկ. Հ. Զուլէմեան 700։

Նոր գումար 100·800։

Ընդհ. գումար 239·600։

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի Մանկապարտէզը կը վերաբացուի Սեպտեմբեր 13ին։ 1979 – 1980 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Արձանագրութեանց համար դիմել կրթարան.

ECOLE SAINT MESROB
4, Rue Komitas — 94140 Alfortvile
Tél. : 378-92-91 et 375-26-98

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Այլազան ուղեգծեր յատկանշական շրջապտոյտներով

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — *Մեկնում՝* Հոկտեմբեր 5 (*նոյն օրը՝ Երեւան*)։ 13 օր Երեւանի մէջ — *վերադարձ՝* Հոկտ. 18՝ *Մոսկուա*։ Հոկտ. 19՝ *Փարիզ*։

Գին՝ 3500 ֆր.

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél. : 261-58-28

ուր կարելի է ներկայանալ ամէն Երեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

Մարսէյլ՝ *դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ*
11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN. Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆԻ

«ԱՆԿԱՊ ԷԶԵՐ...»

գիրքը

արձակ ... կէս – երգիծական ... յուշեր ... դէմքեր ... դէպքեր ...

խորհրդածութիւններ

Մատենաշար « ՑԱՌԱԶ »

Պատկերազարդ, 400 էջ

Գին՝ 50 ֆր.

Առաքման ծախքով 60 ֆր.)

Ստանալու համար դիմել՝ «Ցառաջ»

Հ.Բ.Ը.Մ. — ՓԱՐԻԶ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇ – ՊԱՐԱՒՀԱՆԴԷՍ

Հիլթոն պանդոկի սրահներուն մէջ, Շաբաթ, Հոկտեմբեր 20 կը խնդրուի նկատի ունենալ։

ԺԱՌԱՆԳՈՐԴ ԿԸ ՓՆՏՈՒՒԻ

1887 Հոկտ. 15ին Խարբերդ ծնած ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ (*որդի Մխաքեանի եւ Նորտիկեանի*) *ժառանգորդները կը փնտռուին Մէթր Քութոյի կողմէ՝*

COUTOT
Docteur en Droit, Généalogiste,
21, Bd. St. Germain, 75005 Paris

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 29ԷՆ - ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 14

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԻԹԻԻՆ, ՄՐ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝

«ՍԵԻԱՆ» ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ ՍԱՊՂԲԱԹՈՒԹԻՒՆ

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ՝

ԼԻՈՆԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ

ՓԱՐԻԶԷՆ

ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸՆԴԱՌՈՎ ԱՆՑԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԴՐՈՒԻԻ

A LYON	A PARIS
sevan voyages	**saberatours**
SARKISSIAN Varoujan	BAGHDASSARIAN Levon
50, cours de la Liberté	3, rue de l'Arrivée
69003 LYON	Imm. CIT 7e étage
Tél. (78) 60 13 66	75015 PARIS
	Tél. 538 67 47

ԴՊՐՈՑԱՍՊԸՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ ԵՒ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ՑԵՐԵԿԵԱՑ ԵՒ ԴԻՇԵՐՕԹԻԿ

1979 – 80 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են։

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը։ Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայերէն ճիւղեր։

ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

ECOLE TEBROTZASSERE
INTERNAT ET EXTERNAT
CLASSES PRIMAIRES
ET SECONDAIRES (Ie CYCLE)
Préparation au B. E. P. C.
Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.
DIRECTION

S'adresser à :
Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bl du Nord, 93340 LE RAINCY
Tél. 927-01-72

«ՅԱՌԱԶ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

Մահազդ	150 ֆր.
Հոգեհանգիստ	75 ֆր.
Շնորհակալիք	75 ֆր.
Հարսնիք, նշանտուք	75 ֆր.
Ծնունդ	75 ֆր.
Կը փնտռուի	25 ֆր.
Կ'ուզուի	40 ֆր.

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ սովորական ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջ։ Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական եւ եւայլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել թերթին վարչութեան։

Այս գիներուն մէջ չէ հաշուուած ԹՎ – ՎԷ – Ա.Ճ։

Programme Arménien sur TF1

Le dimanche 9 Septembre de 9 h.30 à 10 h. sur T. F. 1, dans l'Emission *Foi et Traditions des Chrétiens Orientaux*
Retransmission de l'Inauguration de l'Eglise Evangélique Arménienne
28 Avenue Bourgain et
55, Avenue Victor Cresson
92130 Issy les Moulineaux

×

Կիրակի, Սեպտ. 9, ժամը 9·30էն 10, հեռատեսիլի Ա. կայանէն «Աբեւելքցի քրիստոնեաններու հաւատք եւ աւանդութիւն» յայտագիրն է՝ հեռատփոսմբ Իսիի Հայ Աւետաւանական Եկեղեցւոյ բացման հանդիսութեան։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄ՝ 19 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Հայկ. Միօրեայ դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտ. 19ին։

Այս տարի դպրոցիս մէջ կը դասաւանդուին՝–

1.– Հայոց Լեզու (ամէն տարիքի համար)
2.– Կրօնք
3.– Հայկական պարեր (մանուկներու եւ պատանիներու)
4.– Դաշնակի դասեր (Տիկ. Ժիւլիէթ Եըլմազեանի կողմէ)
5.– Երգի դասեր (4–8 տարեկան)
6.– Մանկանց երգչախումբ (պատարագի երգեցողութիւն 9 – 15 տարեկան. դեկավար Խաչիկ Եըլմազեանի կողմէ)։

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ մշակութային սան մէջ, ամէն Շաբաթ եւ Կիրակի առաւօտեան ուրիշ օրերը ըստ համաձայնութեան։

ՇԱԲԱԹԻ օրերը ժամը՝ 10 – 12 եւ 14 – 18

Օրերու սպասարկութիւն կարելի է ըստ դիմումներու։

Արձանագրութիւնները այժմէն կարելի է ընել եկեղեցւոյ քարտուղարութեան մօտ։

ՀԱՍՑԷ.–
Eglise Arménienne
SAHAK - MESROB
339, Av. du Prado, 13008 Marseille
Թէլէֆօն.– 77–84–70

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍԷՆ ԺԷՌՕՄ ԹԱՂԱՄԱՍԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԻ ՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄ ՍԵՊՏ. 19ԻՆ։

Սէն – Ժէռօմի եւ Շրջակայքի Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ, Հ.Բ.Ը.Մ.Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող, Հայկական Միօրեայ Դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին 19 Սեպտ. Շաբաթ օրը ժամը 2ին։ Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, ամէն Շաբթի եւ Կիրակի օրերը ժամը 14 – 17։

Մեծերու դասատուն Պ. Խաչիկ Եըլմազեանն է։ Իսկ փոքրերու՝ դասատուն Տիկին Մայտա Կարապետեանը։

Նոյն օրերուն ժամը 20 – 21 ուսուցում պատարագի քառաձայն երգեցողութեան, երեւանէն ժամանած լամբալարի մը կողմէ։ Արձանագրութիւններու համար դիմել Թաղականութեան գրասենեակը ամէն կիրակի ժամը 10 –12

Հեռաձայն՝ 66 – 31 – 47

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
5
MERCREDI
5 SEPTEMBRE
1979

ՀԱՐԱՉԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատ : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55ԴԱՐԻ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.461

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE No 14.461

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՆ

ՄԱՀԱՊԱՏ ՔՏԱԿԱՆ ԲԵՐՄԻԼ ԻՆԿԱՒ

— o —

Իրանեան բանակի 64րդ զօրաբաժինը պաշեց Մահապատը, ուրկէ վտարած էին քիւրտ Դեմոկրատ կուսակցութեան զէ – կավարները: Մինչեւ վերջը կատաղի կռիւներ տեղի ունեցած էին պարբակական ուժերու եւ Փեշմերկաներու (քիւրտ հայդուկ) միջեւ: Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, քիւրտ կուսակցներու թիւը 80 հազար էր, համախմբուած պաշտպանելու համար քաղաքին մուտքն իսկ, քանի որ քիւրտ կուսակցութեան զեկավարները յայտարարած էին թէ Մահապատը պիտի պաշտպանէին « արեան մինչեւ վերջին կաթիլը », եւ քաղաքը պարպելու հարց չկար: Բայց իրանեան ուժերը կը մտնէին եւ նախապէս քաղաքէն քանի քիլոմեթր հեռու « ազգանային » յարձակում մը կը սոխակէր քիւրտ զեկավարներուն, որ ցրուեն իրենց ուժերը:

Ղամէն Խոմէյնի նոր կոչ մը ըրած է քիւրտ ժողովուրդին, որ վերադառնայ իրանցի ժողովուրդին ծոցը եւ մտիկ չընէ « դաւաճանները » որոնք կը վարեն Դեմոկրատ կուսակցութիւնը:

Նախքան Քիւրտերու պարտութիւնը, քանի մը զեկավարներ տեսակցութիւն – ներ տուած են օտար թղթակիցներու: Վիպերապիոն երեքշաբթի օր, կը հրատարակէր երկու հարցազրոյց, մէկը քիւրտ Դեմոկրատ կուսակցութեան քարտուղար Ծաքի· Ղասեմլուի հետ, միւսը՝ քիւրտ Սիւննի կրօնապետ Չէյխ Հոսէյնի: Առաջինը կը բացատրէ թէ ճգմելով իրանեան Քիւրտիստանի որեւէ ընդվզումութիւն Թոյլ կուտայ Խոմէյնիի որ ճգմէ բոլոր ընդվզումները: Ղասեմլու չի ծածկեր որ կեռիլայի պատերազմ մը կրնայ երկար տեւել, Քիւրտերը լեռները քաշուելով, վարժ են նման պատերազմի: Ըստ քիւրտ զեկավարին տուտերով փորձած են պինդ խարել: Երբ առաջին անգամ պաթոլա Թալեղանի Քիւրտերու « ինքնավարութեան » մասին խօսած էր, Ղասեմլու կ'երթայ Խոմէյնին տեսնելու, ըսելով թէ նման յայտարարութիւն մըն ալ իր կողմէ չատ լաւ ընդունելութիւն մը կը գտնէ Քիւրտերու մօտ ու Խոմէյնի կըսէ· « Թալեղանի իմ տեղս ըրաւ »: Ան առեն Ղասեմլու կ'ըսէ· « Կրնա՞մ յայտնել թէ համաձայն էք Թալեղանիի յայտարարութեանց հետ » ու Խոմէյնի կը պատասխանէ· « Բայց չեմ գիտեր թէ Թալեղանի ի՞նչ ըսած է »:

Պալով կրօնական զեկավար Հոսէյնիի, յայտարարած է թէ դժբախտաբար Իրանեան կառավարութեան ներկայացուցիչները չեն ուզած բանակցիլ: Շահին անկումէն ետք, իրենց մտքէն չէ անցած թէ ինչ որ կը կոչուի Իրանի իսլամական հանրապետութիւն, այս ձեւով կը վարուէր: Շատ զարմացած են, որովհետեւ իրենք միշտ ամբողջական մէկ մասը կը համարին Իրանի:

Ու այժմ Քիւրտերը տեղի տուին բայց Իրանեան յաղթանակը չի կրնար վերջնական յաղթանակ մը նկատուիլ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱԻԱՆԱՑԻ ոչ – ուղեկիցներու ժողովը տկար երկուշաբթի թայց Քասթրօ որոշ չափով խոհեմ ճառ մը արտասանած է: Յարձակելով հանդերձ Ռաչինկթընի եւ փեքինի վրայ, չեշտած է՝ անկախու – թիւնը Մոսկուայի նկատմամբ: Եուկո – սլաւները տակայն չատ համոզուած չեն եւ չանք չեն խնայեր արգելք հանդիսա – նալու համար որ այս ժողովը յանգի խորհրդային պլոքին փարոսմի մը:

ՊԱՌ երկար տեսակցութիւն մը տուած է Մաքէն օրաթերթի, ուր կ'արդարացնէ իր անտեսական քաղաքականութիւնը: Թերթը, որ ընդդիմադիր կը յայտարարէ ինքզինքը, կ'արդարացնէ իր կատարած այս տեսակցութիւնը ըսելով թէ իր ընթերցողները չափահաս են եւ անոնց կը մնայ՝ դատել: Պառ կը պատասխանէ թերթին հարցումներուն եւ այդ առթիւ, կ'ըսէ թէ իրեն դէմ եղած քննադատու – թեաց ոչ մէկ կարեւորութիւն կուտայ անհատական գետնի վրայ, մտաւորական եւ քաղաքական գետնի վրայ, կը գտնէ թէ անպարկեշտութեան վրայ բարդուած է թերեւսմտութիւնը եւ միջակութիւնը: Իր քաղաքականութեան մխակ թերութիւնը կը նկատէ որ չի յարմարիր աճապարող մտայնութեանց: Նախարարապետը չի հաւատար ընկերային « տաք վերամուտի » մը:

ՔՄՄՈՆ Մէնի կ'ուզէ գործակցիլ Սէ· ժէ· Թէ·ի հետ, միասնաբար կազմակերպելու համար գործադուլներ, մասնաւոր – բարար ցած աշխատավարձերու համար:

ՓԱՐԻԶի նախկին Հալերու տեղը, երեքշաբթի օր, Շիրաք բացումը կը կա – տարէր ֆորմային, որ առորերկրեայ հըսկայ ամբողջութիւն մըն է, որ ունի աւելի քան 200 խանութ, 12 հաշարան, 10 սինեմա, 3 թատրոն, ցուցասրահ, եւայլն, եւայլն: Երեք յարկի վրայ, 40 հազար քառակուսի մեթրի վրայ տարածուղ այս ֆորմը Ֆրանսայի մէջ, առաջին առորերկրեայ քաղաքաչինութեան մեծ օրինակն է:

ԹԱՐՍՈՒՍԻ մէջ (Իչէլի գաւառ) չատ ծանր միջադէպեր տեղի ունեցած են, կիրակի օր, ձախ ցուցարարներու եւ ոստիկաններու միջեւ: Առաջինները կը բողոքէին իրենց մէկ ընկերոջ սպանութեան դէմ, որ տեղի ունեցած էր նախորդ օրը: Վրաւորներ եղած են:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՍԱՏԱԹ յայտարարեց թէ Եգիպտոս պինուորական գետնի վրայ զօրավիզ կը կենայ Մարոքի, եթէ հասան դէմ իրեն օգնութեան համար:

ԲԱՏԱՖԻ իշխանութեան գլուխ գալուն իր տասնամեակին առթիւ, հսկայ տոնդնգք մը կազմակերպել տուած էր եւ բուռն ճառ մըն ալ խօսեցաւ՝ « Աւլան – տեանէն Մոց, Մարաքէշէն Պահրէյն, մէկ միացեալ արաբ ազգ »: Յայտնեց նաեւ թէ Սատաթ կրնայ հրեայ ըլլալ: Զինուորական տոզանցքն ալ համարաբական բերնոթի ունէր՝ Պաղեստինցի, Սուրիացի, Եմէնցիի եւն., եւն.:

ԼԱԹԱՔԻԻի (Սուրիա) մէջ բախումներ պատահած են Սիւննի եւ Ալաուի համայնքներու միջեւ եւ նախագահ Ասատ 1400 վայրէնի ղրկած է, որպէսզի հանդարտութիւնը վերահաստատուի:

ՄԱՔԱՈՑԻ բացը 250 վիէթնամցի գաղթականներ ջրամոյն եղած են, իրենց նաւակը ընկղմած է:

ՄՈՆԹԵԼԻՄԱՐԻ չէյնը խարդախած ուած փասթիս մը, որ ժամն կը ծախուէր 15 հոգի գաղթած բանուորներու, արդէն 15 հոգի հիւանդանոց ղրկած է: Անոնց երկուքը՝ հոգեվարք են, միւսներն ալ արդէն տեղեկութիւնը կորնչուցած:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՑՈՂ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Օգոստ· 23)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵԼԵԿՏՐՈՒԺԸ

Զանգեզուրի լեռներուն մէջ, Որոտան Ջրելեկտրուժին բարդ հանդոյցին չինու – թիւնը նոր փուլ մը արձանագրած է: Սկսած է կառուցումը հանդոյցին եր – րորդ՝ վերջին Ջրելեկտրակայանին եւ Ջրամբարին, Սպենդիարեան անունով կոչուած: 60ական թուականներու վեր – Ջերը հանդոյցին ծրագիրը ակսած է իրականութիւն դառնալ: Այն է՝ հաստատել երեք ելեկտրակայաններ եւ չորս Ջրամբարներ Որոտան գետին ջուրերով:

Գետին արագ վազքը սանձուած է 1970ին, երբ չինուած են առաջին Ջրելեկտրակայանին՝ Տաթեւի երեք կայաններ – րը: Աւոնք սկսած են օգտագործել գետին ամէնէն երկար հատուածը 31 քիլոմեթր երկարութեամբ· գետը 18 քիլոմեթր վայրէնի մէջ մղուած է եւ 570 մեթր բարձրութենէն ջուրը վար խուժելով բանեցուցած է զօրաւոր Ջրանիւները: Երկրորդ հատուածին Շամբի Ջրելեկտրակայանին չինութիւնը վերջ գտած է անցեալ տարի:

Տաթեւի Ջրելեկտրակայանին չնորհիւ ամէն տարի միլիառներով քիլովաթ-ժամ ելեկտրուժ սկսած է փոխանցուիլ Անդրկովկասի միացեալ ցանցին՝ ելեկտրուժ հայթայթելով Վրաստանի եւ Ազրբեջանի:

Հայաստանի ելեկտրուժի պատմութեան մէջ նոր փուլ մը արձանագրուած է, երբ ծրագրուած է չինել հիւլէկայանը, Արարատեան դաշտին մէջ: Ասիկա արդէն մասամբ սկսած է բանիլ: Հնդամեակի ատարին, 1980ին, հիւլէկայանը պիտի բանի ամբողջովին, իր բոլոր տարողութեամբ: Հայաստանի ելեկտրուժին տարեկան արտադրութիւնը պիտի հասնի 14,5 միլիառ քիլովաթ-ժամի:

×

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԲԱԿԵՐՈՎ ԹԱՂԱՄԱՍԵՐ

Երեւանի Սովետական կոչուած չրջանին մէջ վեց բակ – թաղամասեր հաստատուած են: Ամէն մէկը ունի իր ինքնատիպ դիմագիծը: Կրաղիւսին բացառիկութիւնը ակներեւ է եւ կառքերուն երթեւեկութիւնը արգիլուած է: Հանրակառքերը տուներուն կը մօտենան փողոցին կողմէ: Ձարտարապետները չըրջանի բնակչութեան համար նախատեսած են անհրաժեշտ յարմարութիւնները, այսպէս՝ հաստատուած են առեւտրական կեդրոններ, մանկապարտէզներ, դրօսանքի վայրեր, խաղավայրեր եւայլն: Շէնքերը բազմայարկ են՝ լիներն մինչեւ 16 յարկանի: Ամէն բակ – թաղամաս ունի իր անունը.— Յովհ· Թումանեան, Գրիգոր Նարեկացի, Նահապետ Քուչակ, Յովհ· Յովհաննիսեան, Դանիէլ Վարուժան եւ Սիամանթօ: Պատերուն, յատուկ սիւներու վրայ արձանագրուած են վերոյիշեալ բանաստեղծներուն, գրողներուն ասոյթները:

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԿԻՒՆԷՇ, ԱՆԻ ԵՒ ՍԵԼՃՈՒԿՆԵՐԸ...

— o —

Թուրքիոյ Ներքին նախարարը՝ Կիւնէշ, Օգոստոս 27ին մինչեւ խորհրդային սահմանագլուխ գացած է եւ այցելած «Անիի աւերակները»:

Կիւնէշ, կը գրէ Միլլիէթ Օգոստ· 28ի իր թիւին մէջ, կարճ կուսակալին եւ միւս պատասխանատուներուն հետ միասին, ժամը 20·30ին, կարճ մօտ գըտնուղ եւ ՍԵԼՃՈՒԿՆԵՐԷՆ ՄՆԱՑԱԾ Անիի աւերակները պտըտած է եւ պատասխանատուներէն տեղեկութիւններ ըստացած է: Ներքին նախարարը, մինչ այդ, մինչեւ Արփաչայ երթալով (Խորհ· սահմանագլուխ) « պատկերաւոր եկեղեցին » ալ այցելած է:

Սելճուքներէն մնացած Անիի մասին, պարզ է որ ըսելիք չի մնար մեզի···:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

« ԳԻՒՄՐԻՒ » ԲԱԺԱԿԱԿԻՐ

12 – 13 տարեկան Փութպոլիստներէ կազմուած խումբերու մէջեւ կատարուեցաւ « Կաչիէ գնդակ » անուամբ համամիութենական մրցաշարք մը որու եզրափակիչ խաղերը աւարտեցան Կույբիշեւի մէջ:

Լենինականէն « Գիմբիւ » եղաւ այս խաղերուն ամէնէն յաջող խումբը եւ յաղթելով Լատվիայի 2 –0, Կիրգիզիայի 4–0, Կույբիշեւի 3–1, Բելոռուսիայի 5–0 եւ Կրասնոդարի 5–0, հասաւ եզրափակիչ փուլի, եւ ի վերջոյ յաղթելով նաեւ Կիրովաբադի Բեափազին տիրացաւ « Կաչիէ գնդակ »ի բաժակին:

×

ԱԽՈՑԵԱՆՆԵՐ

Խորհրդային ժողովուրդներու 7րդ սպարտակիատը տակաւին կը չարունակուի կարգ մը քաղաքներու մէջ ռազմատեխնիկական մարզաձեւերու մրցումներով:

Վերջերս Սպարտակիատի ախոյեան էր դարձած նաւամոտելիստ Մկրտիչ Փաշուճեան, եւ ահա Վորոնէժի մէջ տեղի ունեցած « Ջրամոտոր »ի մրցումներու ընթացքին միջազգային կարգի սիրոի վարպետ Սեւանցի 47ամեայ Ռոբերտ Մանուկեան նոր յաջողութիւն մը ձեռք կը ձգէ:

Մանուկեան Ո–1 դասի արագընթաց « մոտորանաւակ »ով 4×5 մղոն երկարութեամբ մրցումին առաջին հանդիսացաւ ժամական 260,97 քլմ· արագութեամբ, եւ ստացաւ Սպարտակիատի ախոյեանի ոսկի մետալ:

Այս մարզին մէջ Հայաստանի հատուածը, որու մաս կը կազմէին նաեւ Հենրիկ Աղախանեան եւ Հենրիկ Սէմէրճեան, նմանապէս գրաւեց առաջին տեղը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Պատմական յուշարձաններուն պահպանման հարցը յաճախ օրուան նիւթ դարձած է ոչ միայն համապատասխան մարմիններու ժողովներուն ընթացքին, այլեւ ճարտարապետներու, հնագէտներու կողմէ հրապարակ դրուած կէտերուն առթիւ: Այսպէս, վերջերս, Յունիս 21 –22ին, Հայաստանի Ճարտարապետներու Միութեան վարչութեան լիակատար նիստին, օրակարգի նիւթերէն մէկն ալ այս եղած է: Տրուած են անհրաժեշտ նկատուած որոշումները:

Ժողովին մասնակիցներէն Լիպարիտ Սաղոյեան, նախագահը Ճարտարապետներու Միութեան պատմական յուշարձաններու պահպանութեան աշակցող յանձնաժողովին, Երեւանի «Գրական Թերթ»ին մէջ երկար յօդուածով մը հիմնական մտահոգութիւններ կատարած է՝ չօշափելով կենսական խնդիրներ (1): Յօդուածագրին համար կարեւորը յուշարձաններուն պահպանումն է եւ ոչ թէ «այն անմանց եկատագիրը, որոնք պատասխանատուութիւն են կրում ձախողումների համար կամ կարող են կորցնել նուաճած դիրքերը»: Եւ որպէսզի առարկայական բնոյթ տուած ըլլայ իր կատարած հատատումներուն՝ Լ. Սաղոյեան երկար ակնարկով մը ներկայացուցած է վերջին 10–15 տարիներու պատկերը:

Մամուլին մէջ լոյս տեսած բազմաթիւ քննադատութիւններուն իրաւ հետեւանք, 1966ին կեանքի կոչուած է յանձնախումբ մը նախագահութեամբ ակադ. Ա. Յովհաննիսեանի: Հանդամանօրէն քննելէ ետք պարզուած խնդիրները, յանձնախումբը յատուկ նախագիծ մը պատրաստած է դիտել տալով այս առթիւ, թէ բաւարար չի նկատուր հնագիտական պրստա – մեթոտական Խորհուրդին գործունէութիւնը եւ մնայն նիւթական յատկացումներով չեն կարգադրուիր հարցերը: Յուշարձաններուն պահպանութեան եւ վերանորոգութեան աշխատանքները պէտք է ստանձնեն եւ ղեկավարեն «բարեխիղճ, բանիմաց եւ արժանաւոր մարդիկ»: Պէտք է, ընդգծած է յանձնախումբը, նախօրօք կազմուին եւ լուրջ քննութեան ենթարկուին ու վաւերացուին վերանորոգութեան ամէն ծրագիրները, որպէսզի չըլլան յաճախ յուշարձաններուն ինքնատիպ դիմագիծները: Յանձնախումբը այս կապակցութեամբ քանի մը օրինակներ ալ յիշատակած է՝ Զուարթնոց, Արամուս, Իրինդ, Թալին:

Յօդուածագրին մատնանշումով, Հայաստանի Գեղարդոյն Խորհուրդն ու կառավարութիւնը յատուկ կարգադրութիւններու դիմած են զարմանելու մտօք այն «անհանդուրժելի վիճակը», որ գոյութիւն ունեցած է 60ական թուականներու կէսերուն: Ընդգծած են այդ առթիւ տեղական մարմիններուն դերն ու պատասխանատուութիւնը տուեալ բնագաւառին մէջ, նիւթական յատկացումներ ամրագրած են, յարձրադոյն ուսումնական հաստատութիւններու մէջ մասնագէտներ պատրաստելու որոշումը տուած են: Հիմնած են յուշարձաններու պահպանութեան կոմատուր ընկերութիւնը, որուն անդամագրուած են հարիւր հազարաւորներ եւայլն: «Մի խօսքով ամէն ինչ արուեց պատմական ժառանգութեան պահպանման համար»:

Այս կարգադրութիւնները, բնականաբար, իրենց բարերար արդիւնքները տուած են: Յօդուածագիրը յիշատակած է իրագործուած կարեւոր աշխատանքներէն մէկ քանին.– Գառնիի մեհեանին ծաւալուն եւ բարեխիղճ մօտեցումով կատարուած վերաշինութիւնը, Եղվարդի եռայարկ եկեղեցիին, Թալինի կաթողիկէին, Գնդեվանքին եւ չորք մը այլ մեծ ու փոքր յուշարձաններուն նորոգութիւնները: Գնահատելի երեւոյթներէն մէկն եղած է պատշաճ մակարդակներով թանգարաններու հաստատումը հնութիւն ներկայացնող վայրերուն մէջ, յատկապէս Էրեբունիի եւ Մեծամօր: Կարեւոր թուական մը արձանագրուած է 1968ին, երբ արտակարգ չուքով յիշատակուած են Էրեբունի – Երեւանի 2750 եւ Սարդարապատի հերոսամարտին 50ամեակները:

«Առաւել տարածական եւ հեռանկարային եղաւ Հոկտեմբերեանի շրջանի աշխատաւորներէ, Սարդարապատցիներէ նախաձեռնած յուշահամալիրի կառուցումը նակատամարտի վայրում, որի պսակը կազմեց թանգարանի շէնքը... Երբեմնի պալատներով հարուստ Արգիշտիխինիլի – Արմաւիր հայոց մայրաքաղաքի կողմին տաղանդաշատ ճարտարապետը, պատիւ բերելով նախ իր ժողովուրդին եւ ապա իրեն, արաւեստի մի նոր պալատ յօրինեց, ուր մի երիտասարդ ջանասէր կոլեկտիվ մեծ խնամքով եւ պատշաճ եաշակով հիմք դրեց Հանրապետութեան ազգագրական թանգարանին»:

Այս ընդհանուր ոգեւորութիւնը եւ պետական մարմիններուն ամէն գինով ծրագիրներուն գործադրութեան օժանդակելու տրամադրութիւնը կրնային արմատական փոփոխութիւններ մտցնել յուշարձաններուն պահպանութեան մարզէն ներս, եթէ իրեց բարձրութեան վրայ գտնուած ըլլային այդ աշխատանքները գլխաւորելու կոչուած հիմնարկութիւնները: Այս ուղղութեամբ Լ. Սաղոյեան կրկին անդամ քննադատած է Հայպետշինի յուշարձաններու պահպանութեան վարչութիւնը եւ պիտա–ռեստրավացիոն (2) արուեստա – նոցը: Առաջինը իր ուշադրութիւնը առաւելապէս կեդրոնացուցած է լայն ծաւալ պահանջող ծրագիրներուն վրայ, անուշադրութեան մատնելով փոքր, այլ կարեւոր աշխատանքները, ինչպէս քանդուած երդիքներու նորոգութիւնը, ինկած քարերուն զետեղումը, դասաւորումը, հոսող ջուրերուն մեկուսացումը եւն.: Երկրորդն ալ տարիներ չարունակ ի վիճակի չէ եղած օգտագործելու ծրագիրով նախատեսուած նիւթական յատկացումները՝ տարեկան 50էն 80·000 ռուբլի: Եւ այս այն պարագային, երբ Գիտութիւններու Ակադեմիայի վերոյիշեալ յանձնաժողովին իսկ վկայութեամբ «Հանրապետութիւնում արձանագրուած է 2469 յուշարձան, մեծ մասամբ կոմպլեքսային, 600ը կործանման ենթակայ, 50 վթարային, որոնք առաջին օգնութեան կարիք ունեն»:

Ձանազան օրինակներու կարգին մէջբերած է վկայութիւնը վրոփ. Հ. Մարտիրոսեանի, որ միաժամանակ պեղումներուն թերի երեսը հատատած է.– Իսպառ աւերուեցին ուրարտական թեյշեբայիլի քաղաքի հարաւամասում գտնուող պալատական մեծ շինութիւնները, ուրարտական Արգիշտիխինիլի քաղաքի եզակի կենցաղային կառոյցները, աւերուեց Եղվարդի Ս. Ջօր. եկեղեցու մօտ գտնուող մատուռի շինութիւնը (է. դար), կողոպտուեցին Սիսիանի անտիկ շրջանի եզակի իշխանական դամբարանները: Գանձախուզութեան նպատակով աւերուում են Արմաւիրի – Արգիշտիխինիլիի պալատական շինութիւնների որմերը: Ընդամէնը երկու ամիս առաջ աւերուեց Արմաւիրի պալատական շինութիւններից մէկի պատը, որ զարդարուած էր շուրջ 3000ամեայ հիասքանչ որմնանկարներով» (3):

Այլ քննադատութիւն մը եւս: Անհամկընական մատնութեամբ մը ժէ. դարէն եկած կառուցուած վիճակները պատմական իմաստով հետաքրքրական չեն նկատուած: Բացարձակ կերպով անտեսուած են այդ դարաշրջանէն մինչեւ ի. դար երկարող տուները, կենցաղի կառոյցները, շրագացքները, ձիթհանները, արհեստանոցներ եւ մատուռներ: Համաձայն յօդուածագրին, յուշարձաններու պահպանութեան հարցին մէջ իրենց լրացուցիչ ծրագիրներ պատրաստող ճարտարապետները:

Աշխատանքներու կանոնաւորման համար կարեւոր երկու կէտեր պէտք է նկատի ունենալ: Առաջին՝ Պատմութեան եւ մշակոյթի յուշարձաններու պահպանութեան եւ օգտագործման նոր օրինագիծը, որ վաւերացուեցաւ 1977 Դեկտ. 21ին եւ ի գործու դարձաւ 1978 Մարտ 1ին: (4):

Երկրորդը՝ պատկան մարմիններուն 1978 Ապրիլ 19ի որոշումը, որով յուշարձաններուն պահպանութեան պատասխանատուութիւնը յանձնուեցաւ Նախարարներու Խորհուրդին ենթակայ կոմիտէի մը: Այս վերջին կարգադրութիւնը, որ կը համապատասխանէր Հայաստանի Ճարտարապետներու Միութեան ներկայացուցած առաջարկին, գժբախտաբար, մինչեւ այսօր դեռ գործնական ձեւ չ ստացած:

Հետեւաբար, անհրաժեշտ է վերջիվերջոյ մղում տալ կոմիտէին գործունէութեան՝ գործադրելով կէտ առ կէտ նոր օրինագիծին պրամադրութիւնները: Որովհետեւ, ինչպէս դիտել տուած է Լ. Սաղոյեան, «շուտով կը լրանայ Ս. Ս. Հ. Մ. Գերագոյն Սովետի կողմից օրէնքի ընդունման երեք տարին, այս ընթացքում ոչ միայն բարելաւում չի կատարուել յուշարձանների պահպանութեան գործում, այլեւ տեղի ունեցել են նրանց աւերման եւ գանձախուզութեան ճանապարհով հնագիտական առարկաների առուծախի ամօթալի շատ դէպքեր: Այսպիսի ծայր աստիճան անմխիթար վիճակում է գտնուում պատմութեան եւ մշակոյթի յուշարձանների, մեր ժողովրդի հազարամեայ ստեղծագործ աշխատանքով կերտած գանձերի պահպանութիւնը, որի համար պատասխանատու ենք նաեւ մենք ճարտարապետներս»:

Արտայայտութիւն մըն է: եւ ապահովաբար չուտով արձագանգ գըտնելով իր դրական անդրադարձներն ալ նկատելի պիտի դառնէ:

Ժ. Մ.

1.– Յուլիս 27

2.– Ռուսերէն է եղեր և կը նշանակէ վերանորոգում, փրանսերէն՝ ռեսթորասիոն:

3.– «Հայաստանի Աշխատաւորուհի», 1976, թիւ 10:

4.– Տես «Յառաջ», Յունուար 24 – 25 «Պատմական Յուշարձաններու Նոր Օրինագիծը»:

ԵՐԱԶԱՑԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

ՊԱՏԿԵՐԻ ՄԸ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Ահա այս լուսանկարն է որ պիտի փընտկէ զիս, ճամբայ բանալով դէպի հոգիիս մէջ ճիւղեր արձակող անտեսանելի բոյսին ախտաժէտ արմատները: Սկսած եմ, այս խոստովանութիւններով, ես ինծի հետերոյժ դառնալ: Այդպէս չե՞ն ըներ նաեւ հոգերոյժները – քաներորդ դարու այդ չառալաթանները – որոնց համար Համբարձում Քէօքլիկեանը կ'ըսէր թէ աւոնց բոլորը մէկ խենթանոց պէտք է դնել, որովհետեւ իրենք բուժուելու պէտք ունին, քան թէ իրենց դիմողները: Զգային տագնա՞պ մը կ'անցընես կամ դէչ յաճախանքի մը զո՞հն ես: Եկուր, եկուր, հոգեբոյժին եկուր, եւ սկսիր ծայրէն պատմել: Իր զիտութեան ամբողջ հանքը կը կապմեն խոստովանութիւններդ եւ գաղտնիքներդ: Եկուր, կռնակիդ վրայ պառկիր սա կաշեպատ օթոցին վրայ, հանգիստ, «ռիլէ՛fu» – ահա բարձ մըն ալ գլխուդ տակ, եւ սկսիր պատմել... կեանքիդ պատմութիւնը: Ժամ մը, երկուք: Այսօր, այսքան: Յաջորդ նիստ մը եւս, ուրիշ մըն ալ, միշտ այսպէս – «ռիլէ՛fu» – մինչ մարդը, սեղանին առջեւ լուրջ, հանդիսաւոր, խորասոյզ՝ մտիկ կ'ընէ, առենը մէկ նօթեր կ'առնէ, եւ օր մըն ալ՝ կ'ըսձակէ իր պատգամը: Գտա՛ւ տագնապիդ պատճառը, արմատախիլ ըրաւ չարիքը, բուժուած ես, նոր ծնած մարդ մըն ես, միայն թէ «այս սրտակի դեղահատներէն կ'առնես օրը երկու անգամ, առաւօտ իրիկուն»: Վերջացաւ...

Այսպէս տեսած եմ ֆիլմերու մէջ հոգեբոյժին հրաշագործութիւնները, ու դիտեմ, թէ միայն սինեմային մէջ չէ որ այդպէս է: Շատեր կան Ամերիկայի մէջ որ իրենց հոգեբոյժը ունին, ինչպէս ամէն մարդ կ'ունենայ իր առանձնաբոյժը, ընտանիքին բժիշկը կամ ապիրիչը:

Ուրեմն ես ալ նոյն կացութեան մէջ եմ այս պահուս, բայց փոխանակ կռնակիս վրայ պառկելու, նստած եմ աթոռիս, լուսանկարը առջեւս եւ կը փորձեմ հեգեբուժուիլ, աւելի ճիշդ պիտի ըլլար որ ըսէի՝ երազաբուժուիլ...

Դեռ բոլորովին խենթեցած չեմ որ մենութեան մէջ բարձրաձայն խօսիմ, բայց անվերջ կը խօսիմ պատկերին հետ, լռութեամբ: Նայ՝ մայրիկս: Ջեմ զարմանար որ ամերիկահայ թեկնածուն հաւնած ըլլայ իրեն: Անվիճելիօրէն աղուոր կին մըն է, բայց մայրիկս չէ: Ո՛ւր է իր քնքոյշ արտայայտութիւնը, մեղմ ու անոյշ նայուածքները ո՛ւր են, աչքերը, մեղրի պէս քաղցր՝ ու տաքուկ աչքերը՝ որոնք երկու պաղ ապակիներու մէջին փալը ունին այսօր: Եւ այսերը, որոնք երկու փոսիկներ կ'ունենային ժպտած պահուն, Զատիկի գաթային պէս առնքնող երեսները: Դէմք մըն է, որ դիմապիծ չունի: Անպիտան մարդը: Քաղաքին ալ թիւ 1 լուսանկարիչը համարուած էր Կիւլպէնկեան: Այսքա՞ն ողբուշ կ'ընեն, մարդ Աստուծոյ, աշխարհի ամէնէն արտայայտիչ աչքերն ու դէմքը այսպէ՞ս կը սաւոթակատացնեն: Կը յիշեմ թէ ինչպէս վախցուց, սառեցուց, մոմիայացուց մեզ՝ իր «մէկ – երկու–երեք»էն առաջ եւ այդպէս պահեց վայրկեաններ: Արդիւնքը ուրիշ բան չէր կրնար ըլլալ: Եւ տակաւին, աղուոր կին մըն է: Ըսենք՝ բոլոր կիները աղուոր են իրենց զաւակներուն համար: Բայց մայրիկս միայն ինծի համար այդպէս չէր: Ճանչցողը դիտէ ու կրնայ վկայել: Երբ Հալէպէն պէյրութ կը փոխադրուէինք մեր կարասիներով, բեռնակառքին չուրջ խռնուած բազմութեան մէջ արցունքոտ աչքեր կային, եւ այդ արցունքները ինծի համար չէին...

Իմ բաժինս ես ստացած էի նախորդ դիշերուան ակումբի զինեւեզանին, ընկերական անկեղծ մաղթանքներու եւ սրբատպին բաժակաճառերու հետ, ինչպէս նաեւ, միջանկեալ, հազիւ զպուռզ գոհունակութեան քանի մը խուստիւկ ժպիռներու մէջէն, որով կը զգացուի մուպիռներու մէջէն, որով կը զգացուի մուկերու հրճուանքը իւր կատուներու բացակայութեան...

(Շար. – 13)

ԿԱՐԳԱՑԵՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը ՏԱՐԱԾԵՔ

ՎԱՀԱԳՆ ՎԱՀԱՆՅԱՆ

ԱՆՀԱՅՏ ԳՈՒՅՆ

1929 — 1979

ՀԱՏԿԱՆԻ ՀԱՅՐԸ

ԲՐՈՆԱ ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ

2.

– Չկի՞ մի մեծար տեսնես որ դուռ դիմես, դեմ, պատռոտ, գլուխդ ծռես ու ձեռքերդ ծալես։

– Չլսա՞ր, ասեմ, պատմածներս։ Ի՞նչ ես նեղանում։ Ինչ, ես քեզ համար հօրը դիպուկ մի նկարագրութիւն եմ տալիս։ Ես քեզ ասում եմ ճշմարիտ եղածը, թէպէտ ամօթ է ինձ համար։ Ես ինչ անեմ, որ ինձ ստել չեն սովորեցրել։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը մեղք է։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ամօթ է։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը վատ է։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի օգուտ չի տալիս։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի պատիւ չի բերում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի յարգանք չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի սէր չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի հաւատ չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի վստահութիւն չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի հարգանք չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնուութիւն չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ զգացմունք չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ մտածմունք չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ ապրելակերպ չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ գործ չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ ձգտում չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ նպատակ չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ կեանք չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ մահ չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ յաւիտենականութիւն չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ Աստուած չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ հոգի չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ մարդ չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ ազգ չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ մարդկութիւն չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ ամէնայն ինչ չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ ոչինչ չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ զգացմունք չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ մտածմունք չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ ապրելակերպ չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ գործ չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ ձգտում չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ նպատակ չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ կեանք չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ մահ չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ յաւիտենականութիւն չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ Աստուած չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ հոգի չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ մարդ չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ ազգ չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ մարդկութիւն չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ ամէնայն ինչ չի ներշնչում։ Ես ինչ գիտեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի ազնիւ ոչինչ չի ներշնչում։

– Ես ինչ անեմ, չար եմ, ստում եմ, ինչ ասեմ։ Ես ինչ անեմ, որ ստելը ինձ ոչ մի հաճոյք չի պատճառում

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ապրիլ Տիկին Վարդուհի Քէհէեան եւ զաւակները՝ Սարգիս ու Մարի Անժ, Տէր եւ Տիկին Յովիկ Քէհէեան, Տէր եւ Տիկին Գլօտ Մոնժ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մարք Թորասխանի եւ ընտանեկան պա – րագաները հոգեհանգստեան պաշտօն կա– տարել կուտան

ՆՇԱՆ ՔԷՀԷԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, կիրակի, Սեպտ. 9ին Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւո– րիչ եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տարեց կնոջ մը ընկերութիւն եւ տնական գործեր ընելու համար, կը փնտռուի միջին տարիքի հայ կին մը։ Հեռաձայնել ժամը 13էն 14՝

526·89·64

ՆՈՒԷՐ ՆՇԻ

Սէնթ Էթիէնի մէջ գնուած՝ հայկական տան մը եւ մատրան ի նպաստ եղած նուէրները փետրուար ամսէն յետոյ։

Տէր եւ Տիկ· Ռ· Ուզունեան, Տէր եւ Տիկ· Ղուկասեան, Տէր եւ Տիկ· Է· Աբ– րահամեան, Տէր եւ Տիկ· Լ· Այվազեան, Տիկին Վ· Ղազարեան, Տէր եւ Տիկ· Վ· Ղազարեան, Տէր եւ Տիկ· Ժ· Մօզեան, Տէր եւ Տիկ· Մ· Աղինայեան, Տէր եւ Տիկ· Գ· Թաշճեան, Տէր եւ Տիկ· Ռ· Կիւլեան, Օր· Մ· Օճաճեան, Տէր եւ Տիկ· Յ· Աբթինեան, Տէր եւ Տիկ· Մ· Մա – նուկեան, Պր· Ա· Տէմիրճեան, Պր· Մ· Կլաղեան, Տէր եւ Տիկ· Ռէյբէլինի, Պր· Ռ· Քէպապճեան, Տէր եւ Տիկ· Ս· Մար– մրեոսեան, Պ· Պ· Գարակէօզեան, Կ· Գուրամճեան եւ Լ· Ավջարեան եւ ամն 500ական։ Լիոնէն Տիկնանց Մխիթիւն, Տէր եւ Տիկ· Ա· Մաղագեան, Տէր եւ Տիկ· Ժ· Պօզուկլեան, Տէր եւ Տիկ· Ա· Ամէմեան, Տէր եւ Տիկ· Ժ· Ճէնտէքճ – եան, Տէր եւ Տիկ· Վ· Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկ· Ռ· Բաքունակեան, Պր· Ա· Օհաննէսեան, Տիկ· Ա· Խաչատուրեան, Տիկ· Ս· Զաքարեան 500ական։ Ժընեւէն Օր· Ա· Սահակեան, Օհանաքէն Տէր եւ Տիկ· Վ· Թաշճեան 500ական։ Տէր եւ Տիկին Ազգարեան, իսկ Լիոնէն Տիկին Մ· Տէտեան 400ական։ Թոռնէն Մ· Կրի– ֆոն հաստատութիւն 400։ Տիկիններէ Ա– յանեան, Ն· Գոստիկեան, Ա· Քիլիճեան, Սէն Շամոնէն Տիկ· Աբալեանճեան 300ա– կան։ Սէն Շամոնէն Տէր եւ Տիկ· Տէմիր– ճեան 250։ Տէր եւ Տիկ· Կօշկակարեան, Տէր եւ Տիկ· Ս· Ներսէսեան, Տիկ· Տէր– ոէրեան, Տիկ· Տէլաքեան, Տիկ· Բուր– ղոյեան, Պր· Ժ· Օհաննէսեան, Լիոնէն Տիկ· Գ· Ոսկերիչեան, Սէն Շամոնէն Տի– կին Թաշճեան եւ Ռոանէն Տէր եւ Տիկ· Ռաժօ 200ական, Տէր եւ Տիկ· Յովսէփ – եան, Տէր եւ Տիկ ·Ե· Համալեան 150 – ական։ Տէր եւ Տիկ· Խոսրովեան, Տէր եւ Տիկ· Ա· Գաբլանեան, Պ· Պ· Մինաս– եան, Է· Մարգէր, Օր· Անթուանէթ, Թա– րարէն Տէր եւ Տիկ· Փալանճեան, Սէն Շամոնէն Տիկ· Պ· Գոստիկեան, Պր· Մազ– մանեան, Տէր եւ Տիկ· Հ· Սէֆէրեան, Մարսիլիայէն Տէր եւ Տիկ· Պէրպէրեաթ– պիսեան եւ Փարիզէն Տէր եւ Տիկ· Մա – թէոսեան 100ական։ Պր· Մ· Թոսունեան, Պր· Ս· Վարժապետեան, Պր· Ա· Փա – լանճեան, Օր· Մուրատեան եւ Տիկ· Սա– բայատրեան 50ական։

Նախորդ գումար 239·600
Նոր գումար 23·100
Ընդհ· գումար 262·700

×

Եւրոպայի Հ· Բ· Ը· Միութիւնն ալ 75·000 ֆրանքի գումարով պիտի մասնակ– ցի մեր ազգային ձեռնարկին։ Շէնքը գնուած է արդէն։ Ներքին բարեփոխու – թեանց եւ բարեզարդման կարիքն ունի։ Պէտք ունին ֆրանսահայութեան օժան – դակութեան։ Անոնք որ կը փափաքին լր– ւնոց մասնակցութիւնը բերել, թող բարի ըլլան ղրկել իրենց գումարները հետեւ– եալ հասցէին։

M. CULHAYAN
Union Nationale Arménienne
6, Rue de la Franche Amitié
42000 St. Etienne

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 29ԷՆ - ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 14

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
«ՍԵՒԱՆ» ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՍԱՊՔՐԱԹՈՒՌԻ

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ՝
ԼԻՈՆԷՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ
ՓԱՐԻԶԷՆ

ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸՂԼԱԼՈՎ ԱՆՑԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒ

A LYON
sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS
saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

le restaurant
LA CAPPADOCE
tél. 375.05.30

PRESENTE SON PROGRAMME D'HIVER
avec son orchestre
au piano GARBO
Les Ballets de Danses Arméniennes
et **YORGANTZ**
Diner Dansant tous les soirs
67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
FERME LE LUNDI

AVEC LE CONCOURS DE
AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages
JACQUES CHELELEKIAN vous propose
au départ de MARSEILLE
des VOYAGES-ARMENIE
MOSCOU - EREVAN

2 nuits — 12 jours

CALENDRIER DES DÉPARTS

DEPART VENDREDI :	RETOUR JEUDI :
— 12 Octobre	— 25 Octobre
— 28 Décembre	— 10 Janvier 1980

PRIX : 3700 F + 150 F. TOUT COMPRIS
INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DEPART

Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.

Renseignements et réservations
Jacques CHELELEKIAN
87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

et toutes agences HAVAS-VOYAGES de France
Org. Lic. 97

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄ՝ 19 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Մարսէյլի Ս· Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Հայկ· Միօրեայ դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտ· 19ին։

Ա՛ս տարի դպրոցիս մէջ կը դասաւան– դուին։–

1·– Հայոց լեզու (ամէն տարիքի համար)
2·– Կրօնք
3·– Հայկական պարեր (մանուկներու եւ պատանիներու)
4·– Դաշնակի դասեր (Տիկ· Փիվիէք Երլմազեանի կողմէ)
5·– Երգի դասեր (4–8 տարեկան)
6·– Մանկանց երգչախումբ (պատարագի երգեցողութիւն 9 – 15 տարեկան· ղե– կավար Խաչիկ Երլմազեանի կողմէ)։

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, ամէն Հորեքշաբթի եւ շաբթուան ուրիշ օրերը ըստ համաձայնութեան։

ՀՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը ժամը՝ 10 – 12 եւ 14 – 18

Օթօքարի սպասարկութիւն կարելի է ըստ դիմումներու։

Արձանագրութիւնները այժմէն կարելի է ընել եկեղեցւոյ քարտուղարութեան մօտ։

ՀԱՍՑԷ ·–
Eglise Arménienne
SAHAK - MESROB
339, Av. du Prado, 13008 Marseille
Թէլէֆոն·– 77–84–70

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍԷՆ ԺԷՌՕՄ ԹԱՂԱՄԱՍԻ եւ ՇՐՋԱԿԱՅՔԻ ՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԲԱ– ՑՈՒՄ ՍԵՊՏ· 19ԻՆ։

Սէն – Ժէռօմի եւ Շրջակայքի Ս· Մես– րոպ եկեղեցւոյ, Հ·Բ·Ը·Միութեան հո– վանաւորութիւնը վայելող, Հայկական Միօրեայ Դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին 19 Սեպտ· Հորեքշաբթի ժամը 2ին։ Դասա– ւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկե– ղեցւոյ կից սրահին մէջ, ամէն Հորեք– շաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 14 – 17։

Մեծերու դասատուն Պ· Խաչիկ Երլ– մազեանն է։ Իսկ փոքրերու՝ դասատուն Տիկին Մայտա Կարապետեանը։

Նոյն օրերուն ժամը 20 – 21 ուսուցում պատարագի քառաձայն երգեցողութեան, Երեւանէն ժամանած խմբավարի մը կող– մէ։ Արձանագրութիւններու համար դի– մել Թաղականութեան գրասենեակը ամէն կիրակի ժամը 10 –12
Հեռաձայն՝ 66 – 31 – 47

×

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

Ալֆորվիլի Ս· Մեսրոպ կրթարանի Մանկապարտէզը կը վերաբացուի Սեպ– տեմբեր 13ին։ 1979 – 1980 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Արձա– նագրութեանց համար դիմել կրթարան։
ECOLE SAINT MESROB
4, Rue Komitas — 94140 Alfortvile
Tél. : 378-92-91 et 375-26-98

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Կրընոպլի Կապ· Խաչի դպրոցը կը վե– րաբացուի Սեպտ· 19, Հորեքշաբթի ա – ռաւօտ ժամը 10էն 12, 14էն 18։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
6
JEUDI
6 SEPTEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատ : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.462
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE No 14.462

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Օգոստ. 24–28)

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆ ՆՈՐԱԿԱՌՈՒՑՈՒԱԾ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ուսումնական նոր տարեշրջանին քանի հազար երախաներ կը յաճախեն նորակառոյց դպրոցները: Ամասիոյ, Արովեանի, Ախուրեանի, Հոկտեմբերեանի, Մարտունիի եւ այլ շրջաններու գիւղերուն մէջ արդէն գործածութեան դրուած են երեք տասնեակ դպրոցական շէնքեր: Այս տարի ուսումնական հաստատութիւններուն կը տրամադրուին 2,5 միլիոն ռուբլիի տարբալուծարանի սարքաւորումներ, արհեստանոցի գործիքներ եւ այլ նիւթեր:

×

ՋՕՐԻ ԲԱԼԱՑԵԱՆԻ ԳԻՐՔԸ ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

« Սովետական գրող » հրատարակչականը մեծ տպաքանակով լոյս ընծայած է Զօրի Բալայեանի « Երկու կրակի մէջ » դիրքը, նուիրուած Լիբանահայերու ոգերգութեան: Ինչպէս ծանօթ է, անցեալ տարուան վերջերը Զ. Բալայեան Խորհ. Միութեան Գրողներու Միութեան պաշտօնաթերթ « Լիտերատուրնայա գազետա »ի յանձնարարութեամբ մեկնած էր Լիբանան եւ թղթակցութիւններ ղրկած Պէյրութի ղէպքերու մասին: Այդ բոլորն է որ ամփոփուած է հատորի մը մէջ, պատկերազարդ: Գիրքին կողքը կազմած է Պիքֆայայի Ապրիլեան եղեռնի ցուցարձանին նկարը:

×

ՋՈՒԱՐԹՆՈՑԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Հեռաւոր անցեալին հայ վարպետները յաջողութեամբ լուծած են չարժերուն տոկալու հարցը՝ չէնքերու շինութեան ժամանակ: Այս եղրակացութեան եկած են շինարարութեան եւ ճարտարապետութեան պատահետազօտական հիմնարկութեան մասնագէտները ուսումնասիրելով Զուարթնոցի տաճարը, որ կառուցուած է 5-րդ դարուն Ներսէս Շինարար կաթողիկոսի կողմէ: Վեհանիստ եկեղեցին ուներեցած է 49 մեթր բարձրութիւն՝ կոնաձեւ գմբէթով:

Երկար տարի ճարտարապետներուն համար մեծ հարցականը մնացած էր այն իրողութիւնը, թէ տաճարը ինչո՞ւ շինուած է երկրաշարժի գօտի մը ճիշդ կեդրոնը: Միայն վերջերս է, որ պարզուած է անցեալի ճարտարապետներուն վարպետութեան գաղտնիքը: Ուսումնասիրելով Զուարթնոցի քարերը, մասնագէտները աւերակներուն մէջ յայտնաբերած են չատ թեթեւ շինանիւթ մը. ասիկա թեթնոլոժիի ճիւղ մըն էր, որ երբեք չէր պատկերացուած հայկական ճարտարապետութեան պատմութեան մէջ: Տարրալուծական ընոյթի քննութիւնները ցոյց տուած են, որ շինարարները իրենց շինանիւթ օգտագործած են օպսիդիան, եղեգնաքարը կամ այսպէս կոչուած սատանի եղունգը: Զայն արուեստական միջոցներով՝ բարձր ջերմաստիճանով ուռեցուցած են: Հետեւութիւնը պարզ եղած է: Եթէ Եւրոպայի մէջ միայն 3-4 դարուն կէսերուն յայտնաբերած են բարձր ջերմաստիճանի պայմաններու մէջ օպսիդիանին՝ ջուր պարունակող հրաբխային ապակիին ուռելու յատկանիշը, ապա այդ թուականէն 13 դար առաջ Զուարթնոցի շինարարները արդէն կիրարկութեան դրած են այդ եղանակը:

Ջերմութիւնը դիւրութեամբ ապահոված են, չնորհիւ հալոցի վառարաններուն, որոնց մնացորդները պահպանուած են մինչեւ այսօր: Ինչո՞ւ այդ միջոցին դեմած են: Մտանգէտներուն կարծիքով, յարաբերական թեթեւութեամբ աչքի զարնող ուռած օպսիդիան զգալի կերպով նըւազեցուցած է շինանիւթերուն վարի կըտորներուն վրայ բարդուած ծանրութիւնը: Այդ նպատակով բազմաթիւ եկեղեցիներու շինութեան ժամանակ հին ճարտարապետները օգտագործած են բնական թեթեւ նիւթեր՝ պեմզա, այսինքն չեչաքար, խարամ եւայլն: Աստղագիտով լեցուցած են ծածկոյթին եւ գմբէթին շինութեանց միջեւ գտնուող տարածութիւնը: Նոյն դերը կատարած է նաեւ օպսիդիան:

Աւով կը բացատրուի բազմաթիւ եկեղեցիներու երկարակեցութեան գաղտնիքը Արարատեան դաշտին մէջ, որ, ինչպէս ըսուեցաւ, երկրաշարժի կեդրոնական գօտի մըն է:

×

ԿՐԿԵՍ

Մոսկուայի մէջ ներկայացումներ տըւած է խորհրդային կրկեսին խումբը: Կենդանիներու « խաղերուն » մարզիչն ու վարիչն է Սաեփան Իսահակեան: Մասնագիտութեամբ իսահակեան մասնաւորաբար սքանչելի արդիւնքներ ձեռք ձգած է պեռաճիին եւ մարզակապիկին չիմփանզէին վարժութիւններուն մէջ:

Կրկեսին ներկայացումներուն իր մասնակցութիւնը բերած է նաեւ Հայաստանի

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՀ ՍՐԲՈՒՀԻ ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ

Օգոստոս 31ի « Սովետական Հայաստան » օրաթերթը կը հաղորդէ պատմական գիտութիւններու տոքթոր, պրոֆեսոր (էմինսորէս – պրաֆիա) խորհրդային դպրոցի հիմնադիրը Սրբուհի Լիսիցեանի մահը: Ծնած 1893ին, Թիֆլիս, զատկին էր ծանօթ ազգագրագէտ Ստեփան Լիսիցեանի: Բարձր կրթութիւն ստացած, քանի մը լեզու գիտէր եւ Մոսկուայի մէջ ալ աւարտած էր կանանց բարձրագոյն դասընթացքներու պատմաբանասիրական բաժինը: 1917ին Թիֆլիսի մէջ հիմնած է « Դեկլամացիայի եւ Պլաստիկայի Ստուդիա » որ 1920ին վերակազմուած է իբրեւ « Ռիթմի եւ պլաստիկայի ինստիտուտ »: 1930 – 38, Ս. Լիսիցեան վարած է Երեւանի պարարուեստի Ուսումնարանի տնօրէնուհիի պաշտօնը: 1940ին, Մոսկուա լոյս կը տեսնէ իր մէկ աշխատանքը՝ « Շարժման դրանցում » որ իրեն միջազգային համբաւ կը բերէ: Այդ հատորին չնորհիւ մոռացութենէ փրկուած են 2500 հայկ. ժողովրդական պարեր:

Ս. Լիսիցեան ծանօթ է նաեւ իբրեւ հայ դասական գրողներու երկերու ուսերէն թարգմանիչ եւ բազմաթիւ պարերու եւ պաղէներու բեմադրող: 1959ին մինչեւ իր մահը, աշխատած է հայկ. հնագիտութեան եւ ազգագրութեան ինստիտուտը իբրեւ աւագ գիտական աշխատող: Այդ շրջանին հրապարակած է բազմաթիւ գիտական գործեր, որոնց պսակը եղած է « Հայ ժողովրդի հինաւուրց պարերն ու թատերական գործողութիւնները » բազմահատոր հետազօտութիւնը, որու ցարդ միայն երկու հատորները լոյս տեսած են:

Գայեանէի մարմնամարզի խումբը՝ Արտաւազդ Դուդուկչեանի ղեկավարութեամբ:

×

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒՆ ՍԱՀՄԱՆՈՒԱԾ ԳԻՐՔ՝ ՌՈՒՍԵՐԷՆ

Մոսկուայի « Մանկական դրականութիւն » հրատարակչութիւնը 450·000 տպաքանակով լոյս ընծայած է Ռաղմիկ Դաւոյեանի «Ձմրան փաթիլ–Գրական ծաղիկ » մանկական բանաստեղծութիւններու հաւաքածոն, ռուսերէն:

Այս սեռին հայող Ռ. Դաւոյեանի բանաստեղծութիւններուն երբորդ գիրքն է ասիկա: Երեքն ալ ռուսերէնի թարգմանուած եւ հրատարակուած են:

×

ԲՆԱԿԵԼԻ ՏԱՐԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԼԵՌՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Վարդապոյն տուփէ կառուցուած բազմայարկ շէնքերը փոխած են հայկական լեռնաշխարհին սովորական բնակատեղը: Հինգ տարի առաջ ծայր տուած է բնակարաններու չարքի մը շինութեան ծրագիրը Իջեւանի « Բենտոնիտ կոմբինատ »ին բանուորներուն համար: Այժմ օրինակելի թաղամաս մը դարձած է իր առեւտրական կեդրոնով, չարժանկարի սրահով, մարզական եւ մանկական կառոյցներով, բարեկարգ բնակարաններով: Բազմայարկ շէնքերուն շինարարութիւնը Հայաստանի արդիւնաբերութեան երի– տասարդ եւ արագ զարգացող ճիւղերէն է: Ներկայիս, հաշիւ եղած է, որ կառուցուող երկու շէնքերէն մէկը բարձրայարկ է: Նկատի առնուած են չարժերուն տոկալու միջոցները:

ԹԹՈՒ ՔԱՍԹՐՈՑԻ ԴԻՄ

Թէեւ դինիին մէջ ջուր խառնած էր, բայց եւ այնպէս Քասթրոյի բացման ճաշը, ոչ – ուղեկիցներու վեհաժպտութիւն, չէր կրնար անտարբեր թողուլ Թիթօն: Հուպայի ղեկավարը « ոչ - ուղեկից »ի իր անձնական ըմբռնումն ունի եւ իր արտաբանութեամբ՝ « ոչ – ուղեկից » ըլլալու համար պէտք է Մոսկուայի ուղեկցել: Նեչտած էր « վճռապէս հակաչարչարական ենք, հակազաղթատարական, հակացեղապաշտ, հակասիոնիստ եւ հակաֆաշիստ: Պատեհապաշտ չենք եղած եւ պիտի չըլլանք: Ոչ մէկ յեղափոխական իրաւունքն ունի վատ ըլլալու: Մերպէս երախտապարտ ենք խորհրդային ժողովուրդին, որովհետեւ իր առատաձեռն գործակցութիւնը թոյլ տուաւ որ վերապրինք եւ յաղթենք երբ քնաջնջուելու վտանգին տակ էինք »:

Կը սպասուէր ուրեմն Թիթոյի պատասխանին, քանի որ Քասթրօ եւ Թիթօ երկու հակամարտ հոսանքները կը ներկայացնեն: Ոչ - ուղեկիցներու ոհվիրան եւ մանաւանդ « կնքահայրը », 86 տարեկան, հանդարտ բայց վճռական եղած է իր պատասխանին մէջ, չեչտելով անկախութեան անհրաժեշտութիւնը բոլոր պլոքներու նկատմամբ: « Երբեք չենք ընդունած ոեւէ մէկուն փոխանցման կարը ըլլալ, որովհետեւ առիկա խոտոր կը համեմատի ոչ – ուղեկիցներու քաղաքականութեան հետ »: Բայց ապահով չի թուար, որ լուսի թէեւ իր այս ելոյթը, կարեւոր վերջին ճառը կը նկատուի, տեսակ մը՝ քաղաքական կտակ: Քասթրօ, բանական նախապատրաստական աշխատանք տարած է եւ Մոսկուայի նպաստաւորներ ժողված էր արդէն՝ Անկոլա, Եթովպիա, Քոնկօ, Նիքարակուա, Մոսամպիք: Բայց եւ այնպէս Թիթօ տեղի չ'տուած է յառաջադուխէ, նոյնիսկ եթէ ճառը անօգուտ է, ըսելիքը ըսած է:— « Մեր չարժումը համայն մարդկութեան հիմնական չահերը կ'արտայայտէ եւ ոչ անոր միայն մասերէն մէկուն: Երբեք պէտք չէ անտեսել ինչ որ ունինք՝ հապարակաց: Պէտք է ընդդիմանանք այն ամէն ինչին որ մեզ կը պառակտէ եւ բոլոր փորձերուն օտար չահեր ներմուծելու մեր շարքերը: Ասիկա ըսելու համար է, որ առանձնեցի այս երկար, եւ ինձի համար յոյնեցուցիչ ճամբորդութիւնը »:

Ըստ կարգ մը թղթակիցներու սակայն, ունկնդրութիւնը եղած է «քաղաքավար»: Քասթրօ բազմաթիւ առաւելութիւններ ունի: Իբրեւ ընդունող, նախագահն է ժողովին եւ ինք չարագրած էքսանաձեւերու ծրագիրները: Ցետոյ կայ աւանդութիւն մը՝ քուէարկութիւն չկայ, այսինքն ամէն ինչ կ'որոշուի համաձայնութեամբ եւ նախագահն ալ՝ նախագահն է:

Հաւանական չէ որ Թիթոյի « դէպի աղբիւր վերադարձը » (Նասըի, Նեհրուի, Սոքարնոյի ոգիին) կատարուի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՒՄՎ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Արեւմտեան Գերմանիոյ օդանաւային դիծերու, Լուֆթհանզայի դրասենեակին մէջ թեթեւ ռումբ մը պայթած է: Զոհ չկայ: Վերջին երեք չաբաթներուն չորրորդ եղեռնափորձն է Արեւմտեան – Գերման հատատութեանց դէմ:

ՀԱԼԵՐՈՒ փորամի բացումը ինը ժամ տեւած է եւ տասը հազար հիւրերու հըրմշտուքով: Հանրութեան առջեւ ալ բաց է այլեւս: Բայց դեռ թաղամասին « վերակառուցումը » չէ վերջացած եւ Մաթէն ալ կրնար բառախաղով մը խորագրել՝ « Հալերը՝ ծակ մը եւս գոցելիք »: Աղբարկղերը « պաշտաւայր » մը կայ, ուր պիտի բարձրանան փորմը չրջապատող երեք չէնքեր եւ որոնց ճարտարապետութիւնը դեռ չէ ճշդուած եւ օր մըն ալ՝ պէտք է չինուի փարիզցիներուն խոստացուած պարտէզը:

« ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՈՒԺ »ի քարտուղարը՝ Պերժըրոն հարցազրոյց մը ունեցած է Մաթէնի հետ եւ կը չեչտէ, այս առթիւ, ո՛չ ըսելով հանդերձ Սէ. ժէ. Թէ.ին թէ երկու եղք կայ միայն՝ կառավարութեան համար՝ բանակցիլ եթէ ոչ՝ գործադուլ:

ՅՈՐՉ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ Թասի միջոցաւ հերքեց պարսկական այն լուրերը, ըստ որոնց խորհրդային « մասնակցութիւն » մը եղած է Քիւրտիստան: Մոսկուա սկըսած է նոյնիսկ քննադատել Խոմէյնին, զոր ցարդ կը խնայէր:

ԹԵՀՐԱՆի մէջ իշխանութիւնները փակած են էսքիչէյքըտ փրէսի գործակալութիւնը « սուտ լուրերու » տարածման պատճառով եւ չորս թղթակիցներն ալ երկրէն արտաքսած է:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Հնդկաստանի մասին հայկական տեղեկութիւններ հաղորդած են Ագաթանգեղոս, Շիրակացի եւ Հեթում պատմագիրները, որոնք համապատասխան թուականներով ե, ի· եւ ժԲ դարերուն պատկանած են:

Այսուհանդերձ, առաւել լայն տեղեկութիւններ կը գտնենք միջնադարեան ձեռագիրներուն մէջ: Այսպէս, Հնդկաստանի մասին գրուած ընդարձակ տեղեկագրութիւն մը՝ հօծը օրինակներով, ի պահ կը մնայ Մատենադարանին մէջ: Հեղինակը ծանօթ չէ: Աշխատութեան խորագիրն է « Աւուն եաղաբաց Հնդկայ եւ Պարսից »: Այս ձեռագիրին տպրիւը ծառայած է 1006 – 1010ին գրուած ուրիշ ձեռագիր մը, որ, դժբախտաբար, կորսուած է: Հայ ուղեւորը, որ ԺԱ· դարուն, այսինքն՝ հազար տարի առաջ այցելած է Հնդկաստան, նկարագրած է իր տեսած վայրերն ու քաղաքները՝ Լահոր, Մուլթա, Քաշմիր, Պենկալ եւ չուրջ 40 այլ քաղաքներ ու կղզիներ: Համառօտ դիծերով բացատրութիւններ տուած է տուեալ վայրերը տանող ճամբաներուն մասին, մատնանշած է հեռաւորութիւնները, նկարագրած է քաղաքները, բնակչութիւնը, երբեմն ալ կարճ տողերով պատկերացուցած է հնդկական ծէսերը, սովորութիւնները, կրօնական դաւանանքները:

Ձեռագիրներէն մէկուն մէջ կարճ, այլ հետաքրքրական տեղեկութիւններ կան Մատենադարանին թիւ 5026 ձեռագիրին մէջ՝ հատանաբար օտար աղբիւրներէ քաղուած: Հեղինակը նախ մանրամասն եւ ճշգրիտ կերպով բնութագրած է Հնդկաստանի աշխարհագրական դիրքը, երկրին սահմանները, ափերը ողղող կուրերը, բնութիւնը, կլիման, կենդանական աշխարհը:

Պատկերացուցած է Հնդիկներուն մարդաբանական կազմը, անոնց նկարագիրը, արդուզարդը, հագուստը: Նկարագրութեանց կողքին արձանագրած է Հնդիկներուն մասին տարածուած զանազան առասպելները, աւելցնելով միաժամանակ, թէ « յոյժ տարակոյս բանք են այս »: Հերքելով առասպելները, հեղինակը պարզապէս ներկայացուցած է իր աչքով տեսածները: « Զորն որ տեսեալ եմք, զորն որ լսեալ եմք »: « Հնդկաստան ունի բազում բարգաւաճ գիւղ ու քաղաք... Հնդիկները յոյժ իմաստուն են... խելօք են, առատամիտք, պիտակ ամէն տեսակ արհեստի եւ իմաստութեան ... բոլոր արուեստեան աշխարհն քան զնոքա ճարտար եւ հասկացող ոչ կան..»: Խօսելով Հնդիկներուն կրօնական հաւատալիքներուն մասին, արձանագրած է. « Ոմանք պաշտեն զարեգակն, ոմանք պղուսինն եւ զաստեղս եւ այլ ազգք, ազգի ձեռագործ կուռս եղան, ձիոյ... »:

Մեծ չահեկանութիւն կը ներկայացնէ Մատենադարանին թիւ 1766 ձեռագիրը՝ « կարգ թագաւորաց Հնդկաց » խորագիրով: Հեղինակն է Ստեփանոս Դաշտեցի: Ժամանակագրութիւնը սկսած է 1719էն, երբ տեղի ունեցած է Ֆառուխսարի գահընկեցութիւնը· Ժամանակագրական կարգով հոս թուարկուած է Մոնկոլ հարստութեան հնդկական գահակալներուն շրջանին ներքին խառն պատկերը: Շատ համառօտ գիծերով արձանագրուած են Հնդկաստանի թագաւորներուն անունները եւ գահակալութեան թուականները՝ սկսած Թեմուր Սհար դրանէն՝ 807, մինչեւ Մահմատ շահ Փառուչահը՝ 1719: Ըստ երեւոյթին ժամանակագրութիւնը կազմուած է Հնդկաստան. հեղինակը անձնատես եղած է բազմաթիւ իրապարձութիւններու:

Ցեւոգային, Թումա Մոլամալեան առաւել մանրամասն պատմութիւնը չա – րադրած է: Նոր Ջուղայի մէջ գտնուող այդ ձեռագիրը ցոյց կուտայ, թէ հեղինակը օգտուած է հնդկական գիւան – ներէն: Բարեկամ երկու մահարաճանեներու մէջնորդութեամբ հնարաւորութիւն ունեցած է պրպտելու Շահ Ալեմի արքայական գիւանը:

Ժ.– ԺԸ· դարերու Հնդկաստանի անտեսական կեանքին եւ այդ ժամանակաշրջանի հայ – հնդկական կապերուն պատմութեան ուսումնասիրութեան համար մեծ արժէք կը ներկայացնեն Մատենադարանին մէջ գտնուող Կոստանդ Ջուղայեցիին դասագիրքին առեւտրական ընոյթի երկու օրինակները: Ցիշատակուած են հայերուն այցելած քաղաքներն ու շրջանները ԺԶ· – ԺԸ· դարերուն, ինչպէս Մուլթա, Լահոր, Աքպա – րապատ (Աքրա), Պէնկալ, Ճանասպար, Հնդուստան, Պենարէս, Հայատրապատ: Մանրամասն գիծերով տեղեկութիւններ տրուած են ապրանքներուն, համեմներուն, յատկապէս թանկարժէք քարերուն մասին, թուելով ասոնց գիները, որակը: Նկարագրած է դրամները, չափերը, կշիռները, ասոնց արժէքը օտար դրամներուն, չափերուն եւ կշիռներուն հետ: Մէկ խօսքով, ժամանակակից Հնդկաստանի անտեսական – առեւտրական կեանքին պատկերացումը կատարած է:

Զափազանց մեծ եղած է հայերուն հաղորդութիւնը հնդկական դիւանութեան հանդէպ: Դեռ 1295ին, Հայոց Հեթում Թագաւորին կարգադրութեամբ հնդիկ իմաստուններուն կազմած անատնարութեան արժէքաւոր աշխատութիւնը թարգմանուած է հայերէն: Ժամանակակիցներուն վկայութեամբ այդ ձեռագիրը գարդը կազմած է հայ արքունական պրադարանին:

Ռ· ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

ՍԻԼՎԻԱ ԱՃԷՄԵԱՆ(*)

ԿԸ ՊԵՂԷ ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ ՄԷՋ ԳՏՆՈՒՈՂ

Հայկական Ձեռագիրներու Պատմութիւնն ու Արժէքը

— o —

Վերջերս, Սիլվիա Աճէմեան ներկայացուց տոքթորայի իր աշխատասիրութիւնը, հովանաւորութեամբ Պուքրէշի համալսարանի պատմութեան բաժանմունքին: Աշխատասիրութիւնը պատրաստուած է « Հայկական միջնադարեան արուեստի ձեռագիրները Ռումանիոյ հաւաքածոներուն մէջ » նիւթին չուրջ:

Հայկական քանի մը կարեւոր ու յատկանշական ձեռագիրներու վրայ լոյս սփռող այս աշխատանքը եթէ մէկ կողմէ կը յայտնաբերէ քննուած գործերուն գեղարուեստական բացառիկ արժէքը, միւս կողմէ առիթ կ'ընծայէ հիւսելու մեր ժողովուրդի մէկ մասին պատմութեան՝ ուրոյ դարաշրջանի մը ընթացքին: Այս իմաստով իսկ կրնանք զայն համարել նաեւ պատմական, արժէք կը ներկայացնէ Սիլվիա Աճէմեանի կատարած աշխատանքը:

Սիլվիա Աճէմեան աւարտած է Լուվրի Արուեստի դպրոցը 1968ին, Մելէիք սրբանկարներու վերաբերեալ աշխատասիրութեամբ մը: Ապա, սկսած է աշխատիլ Պէյրութի « Սիւրսոք » արուեստի թանգարանը, որուն փոխ – տնօրէնուհին է ներկայիս: Ան մասնագիտացած է յատկապէս արուեստներուն մէջ եւ անոնց մէջ ալ յատկապէս արարական երկիրներու քրիստոնեայ սրբանկարներու եւ մանրանկարներու ուսումնասիրութեան մէջ:

Ռումանացի Փրոֆ· Վիրճիլ Քանտէա երբ Լիբանան կուգայ Մելէիք սրբանկարներու վերաբերեալ լիբանանեան համակարգչային համագործակցութեան մը համար, կապ կը պահէ « Սիւրսոք » թանգարանին հետ, որ այլ աշխատանքներու չարքին կ'առաջադրէ արժեւորել Լիբանանի մշակութային գանձը· նաեւ՝ կազմակերպել համաչխարհային չափանիշով արուեստի ցուցահանդէսներ: Այս գործակցութիւնը պատճառ կը դառնայ կարեւոր յայտնաբերումի մը: Ադրաբէ, կը փաստուէր որ արարական աշխարհի բազմաթիւ սրբանկարներ, որոնք կ'ենթադրուէին բիւզանդական ըլլալ, գործերն են արարական երկիրներու քրիստոնեաներուն: Այսպէս, 1969ին կը կազմակերպուէր արարական մելէիք սրբանկարներու առաջին ցուցահանդէսը, որ օրին մեծ հետաքրքրութիւն առեղծած էր իր չուրջ: Այս աշխատանքին իրրեւ արդիւնք՝ Ս· Աճէմեան իր մեքրիզի նիւթը կը յատկացնէ այս մարզին: Իսկ երբ կը ծրագրէ պատրաստել իր տոքթորան, նոյնինքն Փրոֆ· Քանտէայի իսկ առաջարկով՝ կը ծրագրէ իրրեւ քննութեան նիւթ ընտրել կեղծուն հայկական ձեռագիրները, որոնց քանի – ծանօթ էր փրոֆեսէօրը: Այս իսկ նպատակով 1974ին կը մեկնի Ռումանիա· հոն, որոշ ուսումնասիրէ եղաք, կ'ընտրէ վեց· ցոյիչեալ ձեռագիրներէն վեցը, բոլորն ալ ԺԳ· դարէն:

*

ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

Ս· Աճէմեանի կողմէ քննուած եւ կարեւ վերլուծումի ենթարկուած ձեռագիրները (որոնցմէ մաս մը կը գտնուի Պուքրէշի հայ առաջնորդարանին եւ ուրիշ մաս մըն ալ Քլուժի (Թրանսիլվանիա) պետական արխիւներուն մէկ) Հայաստանի մէջ ստեղծուած եւ Թումանեան նոյ հողին վրայ բերուած ձեռագիրներ են, որոնք հոն կը գտնուին աւելի քան վեց դարերէ ի վեր: Անոնց թիւը նեղ կայի պատկերէն աւելի եղած է, որուն պատճառով որ անոնցմէ ոմանք ուրիշ ըրջաններ անցած են:

« Հայկական միջնադարեան արուեստի ձեռագիրները Ռումանիոյ հաւաքածոներուն մէջ » իր աշխատասիրութեամբ Ս· Աճէմեան լոյս կը սփռէ հայկական վեց ձեռագիրներու վրայ, որոնք կը ներկայացնեն յատուկ նշանակութիւն այլապէս պատճառներով· օրինակ՝ ե՞րբ ստեղծուած են անոնք, ուրկէ՞ բերուած են, ի՞նչ է անոնց դեղարուեստական ար-

ԵՐԱԶԱՑԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

ՊԱՏԿԵՐԻ ՄԸ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

— o —

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Կը դիտեմ մայրիկս, եւ ուրիշ ըսելիք չեմ գտներ...

Ու յետոյ, քովը կեցող մանչուկը, իր կամաւորական գլխարկով...

Վեց – հօծը տարեկան պիտի ըլլայ: Ուղիղ վաթսուն տարի առաջ էր: Թերեւս վաթսունէն մէկ – երկու տարի պակաս, բայց ոչ աւելի: Պահ մը պատրանքը կ'ուներ թէ լուսանկարէն դուրս ելած, քովս կեցած է հիմա: Եւ փորձութիւնը մեծ է ականջը լուս մը քաշելու եւ ըսելու·

– Անթիտա՛ն տղայ, ինչո՞ւ խաբեցիր եւ որբանոցի թաղին առջեւ ցանեցիր մայրիկդ ու եա վերադարձար, ինկար փողոցները: Ի՞նչ չահեցար: Ելեքտրական լոյսերը բնաւ չահեկան չէին, սինեման՝ հէչ, ու քիչ մնաց որ քեզպալի խանութին մարդը քեզ մուրացկան ալ ընէ... Այդ դիչերուան միակ լաւ յիշատակը՝ քեզ տաքցնող փողոցի չունը կրնար ըլլալ եթէ անոր պատճառով ծեծ մը կերած չըլլայիր Եսթեր Մայրիկէն: Եւ այն ձիաւորները, կիսամութին մէջ չարժակող ճերմակ ձեւերը կախազաններէն... Եւ գրպանդ լնկած քառորդ մէճիտը, որու կորուստէն զգացած սարսափդ այնքան մեծ եղաւ... Անթիտա՛ն... գո՛ւն... հիմա անցիր տեղդ եւ մտիր պատկերին մէջ...

Կը դիտեմ, կը դիտեմ, կը դիտեմ...

Ու կարծես կը լսեմ մայրիկս որ կ'ըսէ.– «Մարդը լինձի ուզեց, տղան չեմ ուզեր, գրեց»: Եւ անմիջապէս յետոյ, հաւանօրէն դառնալու չեչտով մը որ կեղծ կը հնչէ.– «Եա՛, մարդը այնտեղէն հանկցաւ անառակին մէկը ըլլալէ»...

Կը դիտեմ: Բայց, իրապէս, անառակութեան նչոյլներ կա՞ն արդեօք այս պզտիկ տղուն աչքերուն մէջ: Ո՛վ գիտէ: Թերեւս ամերիկահայ փեսացուն շատ խրթխրթանոց մէկն էր – թերեւս նոյնիսկ·· հոգեբոյժ մը – եւ կրցաւ կոտրել այս նոյնինքն՝ ապագային դուրս գալիք «պրանքը»...

×

Կորսուած, մոռցուած եւ հրաչքով վերյայտնուած այս լուսանկարին պատմութիւնը եւ գաղտնիքները վերջացան: Հոգեբուժական իմ փորձարկութիւնս ալ, յուսամ, վերջ կու տայ այլեւս պահեցիս այցելութիւններուն: Միայն թէ, որքան կը դիտեմ լուսանկարը, պատկերին եւ տեւէն ուրիչ դէմքեր, ուրիչ դէպքեր կը յայտնուին:

Կը նմանիմ մէկուն, որ կանգնած է խաղաղ, հայելիի մը պէս ալորկ ծովու մը ափին, եւ յանկարծ, անխորչամ այդ մակերեսին վրայ հսկայական ալիք մը կը կազմուի, – այս պզտիկ պատկերով – կը խուժէ վրաս եւ ամբողջ էութիւնս կ'առնէ իր յորձանքին մէջ, կը ցնցէ, կը սարսէ եւ իր թափէն ուժասպառ, կը քայքայուի ոտքերուս տակ, վերածուելով յիշատակի փշրանքներու, որոնցմէ իւրաքանչիւրը կեանքիս մէկ դրուագն է, անձի մը կամ անցքի մը հետ կապուած:

Այդ անձերէն առաջինը Միհրան Էֆէնտին է...

(Շար.– 14 եւ վերջ)

Օգոստոս, 1978

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՓՅՈՒՌՔԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՓՅՈՒՌՔԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՓՅՈՒՌՔԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
1929 — 1979

ՕՐԻՆԱԿ ՊԱՏՎԱՍՈՒԹԵՐ

«Il suffit d'un Turc et d'une torche pour incendier les bibliothèques».

VICTOR HUGO

(Notre Dame de Paris)

ՄԱՐԻԱՆՍԿՕ (Զարա) — Մդն նա-

հապետական ընտանիքում, որտեղ ծնողները ամուսնացած էին ընդամենը երկու տարի, իսկ հայրը (Մկրտիչ Զարիֆյանը) ընդամենը 23 տարեկան էր։ Մարիանսկօն ծնվել է 1906 թ. հունվարի 13-ին։ Նրա մանկությունն անցել է Ռոստովում, որտեղ նա ստացել է իր տարրական կրթությունը։ Ռոստովում ապրել է մինչև 1920 թ., երբ ընտանիքը տեղափոխվել է Երևան։ Ռոստովում ապրելու տարիներին Մարիանսկօն հաճախել է հայկական դպրոց, ուր ստացել է հայերենի հիմնական գիտելիքներ։ Երևանում ավարտել է միջնակարգ դպրոցը։ Ապա սովորել է Երևանի պետական համալսարանի պատմա-բանասիրական ֆակուլտետում։ Ավարտելուց հետո աշխատել է Երևանի պետական թանգարանում։ Ամուսնացել է Ռուբեն Զարդարյանի հետ։ Ունեցել են մեկ դուստր։ Մարիանսկօն մահացել է 1939 թ. հոկտեմբերի 15-ին։

×

Պատանի Մկրտիչ Զարիֆյանը, տասը տարեկան հասակում, ինչպես նշեցինք, տեղափոխվում է Ռոստով։ Ռոստովում նա ապրում է Ռոստովի հայ գաղթականների համար կառուցված թաղամասում։ Այդ թաղամասը կոչվում էր «Նախիջևան»։ Ռոստովի «Նախիջևանում» ապրող հայ գաղթականների մեծ մասը զբաղվում էր ձկնորսությամբ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վարդան Քիւրքճեան եւ զաւակները, Նարդուհի եւ Վարուժան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Կուսաուզեան եւ զաւակները Աւետիս եւ Արշաւիր եւ իրենց զաւակները, այրի Տիկին Քիւրքճեան Սրբուհի, Օր. Անոա Քիւրքճեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Քիւրքճեան եւ զաւակները Թորոս եւ Սարգիս Քիւրքճեան եւ իրենց զաւակները, այրի Տիկին Եօթնեղբայրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահան Լավաշանեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Զեռիկեան եւ զաւակները Աստուածային կը յանձնեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Սեպտ. 9, Մարսէյլ, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին իրենց կընոջ, մօր, զաւկին, քրոջ, հարսին եւ ազգականին՝

ԱՐԱՔՍԻ ՔԻՒՔՃԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Ժապ Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկ – Ալպէր Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տարօն Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Եավերեան եւ զաւակները կը յանձնեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց մօր՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՇԽԷՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

մահուան առաջին եւ իրենց հօր՝

ՂԱԶԱՐ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

մահուան երկրորդ տարելիցներու առթիւ, այս Կիրակի, Սեպտ. 9, Պուէլվար Օտտոյի Ս. Գէորգ եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

ԻՄ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ Բ. ՍԵՄԻՆԱՐ

«ԺԽՏՈՒԱԾ ԿԱՌՈՅՑ — ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԸ ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ»

ICOM - 2ème Séminaire International

" LA STRUCTURE NIÉE - CULTURE ARMÉNIENNE EN DIASPORA "

ՍԵՄԻՆԱՐԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱՅ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 7ԷՆ – 11
ՓԱՐԻԶԻ ՍՈՐՊՈՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

UNIVERSITÉ DE PARIS
PANTHÉON - SORBONNE, amphi. 3

12. Place du Panthéon, Paris 5e

(Métro Maubert ou Luxembourg)

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է — *ԾԱԽՔԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ*

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Քարտուղարութեան մօտ, Սեպտեմբեր 1էն սկսեալ՝ հեռ. 504–80–83, ամէն երեկոյ ժամը 19էն 22։ Կամ տեղւոյն վրայ, առաջին օրը ժամը 10ին։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄ՝ 19 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Հայկ. Միօրեայ դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտ. 19ին։

Ա՛ս տարի դպրոցիս մէջ կը դասաւանդուին.–

1.– Հայոց Լեզու (ամէն տարիքի համար)
2.– Կրօնք
3.– Հայկական պարեր (մանուկներու եւ պատանիներու)
4.– Դաշնակի դասեր (Տիկ. Թիւլիէք Երլմազեանի կողմէ)
5.– Երգի դասեր (4–8 տարեկան)
6.– Մանկանց երգչախումբ (պատարագի երգեցողութիւն 9 – 15 տարեկան. ղեկավար Խաչիկ Երլմազեանի կողմէ)։

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ մշակութային սան մէջ, ամէն Շաբաթ-չարթի եւ Չարթուան ուրիշ օրերը ըստ համաձայնութեան։

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը ժամը՝ 10 – 12 եւ 14 – 18

Օթօքարի սպասարկութիւն կարելի է ըստ դիմումներու։

Արձանագրութիւնները այժմէն կարելի է ընել եկեղեցւոյ քարտուղարութեան մօտ։

ՀԱՍՑԷ.–

Eglise Arménienne
SAHAK - MESROB
339, Av. du Prado, 13008 Marseille
Թէլէֆոն.– 77–84–70

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍԷՆ ԺԷՌՕՄ ԹԱՂԱՄԱՍԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԻ ՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄ ՍԵՊՏ. 19ԻՆ։

ՍԷՆ – ԺԷՌՕՄ եւ Շրջակայքի Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ, Հ.Բ.Ը.Մ.Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող, Հայկական Միօրեայ Դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին 19 Սեպտ. Շաբաթ Ժամը 2ին։ Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, ամէն Շաբաթ եւ Չարթի օրերը ժամը 14 – 17։

Մեծերու դասատուն Պ. Խաչիկ Երլմազեանն է։ Իսկ փոքրերու՝ դասատուն Տիկին Մայտա Կարապետեանը։

Նոյն օրերուն ժամը 20 – 21 ուսուցում պատարագի քառաձայն երգեցողութեան, երեւանէն ժամանած խմբավարի մը կողմէ։ Արձանագրութիւններու համար պիտի թաղականութեան գրասենեակը ամէն կիրակի ժամը 10 –12

Հեռաձայն՝ 66 – 31 – 47

×

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի Մանկապարտէզը կը վերաբացուի Սեպտեմբեր 13ին։ 1979 – 1980 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Արձանագրութեանց համար դիմել կրթարան.

ECOLE SAINT MESROB
4, Rue Komitas — 94140 Alfortvile
Tél. : 378-92-91 et 375-26-98

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Կրընոպլի Կաթ. Խաչի դպրոցը կը վերբաբացուի Սեպտ. 19, Շաբաթ-չարթի առաւօտ ժամը 10էն 12, 14էն 18։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

restaurant

EREVAN

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ե Ր Ե Ի Ա Ն

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ *ՁԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԼ*
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՊԱՏՈՒԻՐԻ ՎՐԱՑ՝ *ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ու ՋԻ – ՔԼՕՑԹԼ*
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ *ՍՈՒ - ՊԼՕՐԼԿ*

ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԻՐԻ ՎՐԱՑ՝ Խ Ա Շ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՁԱՇ ԿԸ ՀԱՑԹԱՑԹՈՒԻ ՆԱԵԻ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՑ։

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 29ԷՆ - ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 14

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՁԱՄԲՈՐՔՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
«ՍԵՒԱՆ» ՁԱՄԲՈՐՔԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՍԱՊԷՐԱԹՈՒՐԻ

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ՝
ԼԻՈՆԷՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ
ՓԱՐԻԶԷՆ

ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸՆԼԱՒՈՎ ԱՆՑԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԻԼ

A LYON

sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS

saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Յարութիւն Գազանճեանի մահուան քառասունքին առթիւ, Տիկին Տիրուհի Մուսէեան 100 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

Programme Arménien sur TF1

Le dimanche 9 Septembre de 9 h.30 à 10 h. sur T. F. 1, dans l'Emission *Foi et Traditions des Chrétiens Orientaux*
Retransmission de l'Inauguration de l'Eglise Evangélique Arménienne
28 Avenue Bourgain et
55, Avenue Victor Cresson
92130 Issy les Moulineaux

×

Կիրակի, Սեպտ. 9, ժամը 9·30էն 10, հեռատեսիլի Ա. կայանէն «Արեւելքի քրիստոնեաներու հաւատք եւ աւանդութիւն» յայտագիրն է՝ հեռատեսումը Իսկի Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ բացման հանդիսութեան։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է Տիկ. Յուսաբեր Մանուկեանէ 50 Ֆր. վճարման ծաղկեպսակի, ղրկացեալ Յակոբ Դաւիթեանի մահուան տխուր առթիւ։

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

Դպրոցասէրի Նախկին Սանուհիներու Միութիւնը վարժարանին հիմնադրութեան հարիւրամեակը կը տօնէ Հոկտ. 28ին Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Ջրբաշխեան սրահը։

Մանրամասնութիւնները յայտնուելիք։

ՈՒՐԲԱԹ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
7
VENDREDI
7 SEPTEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.463
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE No 14.463

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

1980-Ի ՊՒԻՏՃԷՆ՝ 31 ՄԻԼԻԱՌ ԲԱՑ

ՅԱՒԵԼՈՒՄՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՇԱՐՔ ՄԸ

Նախարարաց հերթական Ուրհուրդը կարգ մը որոշումներ առաւ, որոնք որեւէ ձեւով մասնաւոր խանդավառութիւն մը չեն կրնար առեղծել: Պետութեան պիւտճէին համար նախատեսուած է 31 միլիառի բաց մը, ինչ որ պաշտօնական «նուազագոյն»ը կարելի է նկատել: Կառավարութիւնը որոշեց նաեւ չարք մը յաւելումներ, որոնց գլխերն են բոլորն ալ իբրեւ երեւութապէս պէտք է վերաբերին միայն հարուստներուն:

Տրուած գլխաւոր որոշումներն են. — 300 խորանարա մ.էն վեր մոթոռներուն համար կը հաստատուի վիճեէք մը մինչ կատերոնը (հաստատուած մէկ տարուան համար Ռամատիէի կողմէ, 17 տոկոսի վերը...) 16,7էն 33,3 առ հարիւր յաւելում կը կրէ 1980ին: Ծխախոտը 15 առ հարիւր յաւելումի կ'ենթարկուի եւ գլուազին ծրարը կ'անցնի 2 Ֆր.85ի (որ նոր արդէն 2,50ի բարձրացած էր), ալքոլը մինչեւ 10 առ հարիւր յաւելում կը կրէ: Հեռատեսիլի գործիքներու տարեկան տուրքն ալ վերջ չի մնար, հակառակ անոր որ ծանուցումները օրէ օր աւելի տեղ կը գրաւեն եւ անոնց շնորհիւ տուրքը պիտի չաւելնար...: 1980ին սեւեռնեմակը 212 Ֆր. պիտի արժէ եւ 331՝ գոնուորը: Հարստութեան արտաքին նշաններն ալ նկատի պիտի առնուին մինչ ժառանգական պարապաններու մէջ, ինչքերը գոնս անձ մը կրնայ թողուլ, որոշ պայմաններու մէջ, առանց տուրքի, մէկ միլիոն ֆրանքի կը սահմանափակուին:

Որքան ալ կառավարութիւնը ուզէ հաւատալ որ այս կարգադրութիւնները առաւելաբար հարուստներուն կը վերաբերին, նկատելի է որ հարստութեան վրայ տուրք չկայ մինչ միւս բոլոր յաւելումները բոլորին կը վերաբերին: Կառավարութեան նպաստաւոր մամուլն իսկ իր խորագիրներով ցոյց կուտայ թէ «կեանքը վարդագոյն չէ»:

X Հանրապետութեան Նախագահը տեսակցութիւն մը ընորհած է Մաչ չարաթաթերթին, ուր չի վարանիր կարգ մը դառն հաստատումներ ընել: Ըստ Նախագահին կը յառաջանանք դէպի աշխարհ մը, որ զգուած չէ մինչ անցեալին՝ էր: Կը դատապարտէ սպառումի ընկերութիւնը եւ կը խորհի թէ խոտակեցութեան վաղուան մեր ընկերութիւնը, աւելի կը յարմարի Ֆրանսայի, որ դիւրական ծագում ունեցող երկիր մըն է, հոգին կապուած: Ժիսքար անհրաժեշտ կը նկատէ նաեւ հաւատքը, որովհետեւ «ընկերութիւն մը չի կրնար երկար առանց հաւատքի ապրիլ»: Իր եղակացութեան մէջ, Նախագահը կ'ըսէ թէ «կարեւոր պահու մըն ենք, որ պիտի բաղդատէի նեղուցի մը անցքին»:

X Սէ. Թէ. Թէ.ն ցոյցի մը հրաւիրած էր Ռեփիւպլիքի հրապարակը, Զորեք – չարթի օր բայց Սեկիի պայթուցիկ ճառը չատ չէր համապատասխաներ ցոյցին ժողովին բնոյթին: Կազմակերպիչները 40 հազար հոգիի մասին կը խօսին, ոստիկանութիւնը՝ 12 հազարի մասին կը խօսի, ոչ մէկ թերթ կրցաւ ճշդել թիւը: Ինչ որ ալ ըլլայ, ցոյցը ցոյց տուաւ որ Սեկիի ազդեցութիւնը կը նուազի ձախակողմեան շրջանակներուն մէջ, ուր ան կը ներկայանայ իբրեւ ընդդիմադիր մը՝ Միտերանի եւ Մարշէի դէմ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Օգոստ. 24–28)

ՔԱՐԻ ՍԻՒՆԱԿՈՒԹՈՂՆԵՐՈՒ ՅԱՅՆԱԲԵՐՈՒՄԸ

Կիրովականի մօտ հնախոյզները յայտնաբերած են քարէ սիւնակոթող մը՝ Արտաչէս Ա.ի (Ն. Ք. 2րդ դար) արձանագրութեամբ: Գրութիւնը կը կանուխթիւնը՝ վեցէն ութ հազար եւ կը թուի թէ ընդհանուր ձեւով կարելի չէ խուռներամ բազմութեան մը մասին խօսիլ: Սեկի 40 վայրկեան խօսած է չեչեներով թէ «ակիլը մըն է միայն» եւ թէ պայքարը պիտի չարունակուի եւ հան – դիպում ալ պիտի ըլլայ Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ.ի հետ, միասնաբար գործելու նպատակաւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ Լիբիական դեսպանատունը Սեպտ. 2էն ի վեր ժողովրդական «մասսա »ներու ձեռքն անցած է ըստ Քատաֆիի կոչին, ուր կը հրաւիրէր « արտասահման ապրող բոլոր լիբիացի քաղաքացիներն ու ուսանողները քալելու դէս - պանատուներուն վրայ եւ մանաւանդ անոց որոնք կը գտնուին Եւրոպա եւ Ամերիկա, ժողովրդական դրաւենեակներու վերածելու համար զանոնք »:

ՈՒԱՇԻՆԿԹՐՆ ազդարարութեամբ մը կը զգուշացնէ Մոսկուան եւ Սայրըս Վէնս ալ իր գրկած այդ ազդարարութեան մէջ, կ'ըսէ՝ խորհրդային կռուազ վաչտի մը ներկայութիւնը Քուպա կը վնասէ երկու երկիրներու յարաբերութեանց: Աւելին՝ Միացեալ Նահանգները չեն գոհանար սպաքու fուռով մը:

ԹԱՐՍՈՒՍԻ մէջ կրկին անգամ, երեք օրուան մէջ, չատ արիւնալի միջադէպեր ծագած են ձախ ցուցարարներու, աջերու եւ ոստիկանական ուժերու միջեւ: Զատերը կը բաղդէին 14 տարու աղջնակի մը մահուան դէմ եւ քանի մը ժամ առաջ կած են Թարսուս-Ատանա ճամբան 5 հոգի վիրաւորուած է եւ երիտասարդի մըն ալ դիակը գտնուած է:

ԼՈՆՏՈՆի մէջ վինաւորական պատկառելի չուքով մը կատարուեցաւ Լորա Մաունթպաթընի յուղարկաւորութիւնը ի ներկայութեան երկիւղած ժողովուրդի մը եւ ապահովութեան արտակարգ ուժերու: Թագուհին եւ ամբողջ ընտանիքը, մանաւանդ իշխան Շառլ, խորապէս ազդուած էին: Մեծն Բրիտանիոյ երբեմնի կայսրութենէն մաս մըն էր, որ Թագուհուցաւ Հնդկաստանի վերջին փոխարքայով, որ, զոհ իրլանտական ահաբեկիչներուն, այլեւս կը հանդչի (ըստ իր փափաքին) ծովուն դիմաց Անգլիոյ հարաւը:

ՖՐԱՆՍԱ. մէկէն դէմ երեք կէտով յաղթեց, Սթոքհոլմի մէջ Շուէտի, պզտիկ յոյս մը ներշնչելով, քանի հանդիպումը տեղի կ'ունենար ազգերու Եւրոպայի ախոյենութեանց չարքին:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ բացուած է դիրքի միջազգային Բ. ոճնավաճառը, « Գիրքը խաղաղութեան եւ յառաջդիմութեան » նշանաբանին ներքեւ: Կը մասակցին 75 երկիրներու երկու հազար հրատարակչական բայց անդրեւսաքսոն հրատարակիչները բուռն բողոք մը բարձրացուցած են, որովհետեւ Ռուսերը 44 գիրք արգիլած են: Ասոնց կարգին՝ Սթալինի ազջկան յուշերը, Սոլժենիցինի, Սախարով, Ճոն Պերճըր, եւն., եւն.:

ՊՈՒԹՊՈԼ

42ՐԴ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

« ԱՐԱՐԱՏ » ՅԱՂԹԵՑ ԴՈՆԻ ՌՈՍՏՈՎԻ 2-0

— o —

Խորհ. 42րդ ախոյենութեան մրցում – ներու չարքին, Սեպտ. 1ին, Երեւանի « Հրազդան » մարզադաշտին վրայ Արարատ յաղթած է Դոնի Ռոստովի ԲՍԱի (2-0): Խաղը հետաքրքրական եղած է չնորհիւ տեղի ունեցած բազմաթիւ գրոհներու: Նկատի ունենալով որ երկու խումբերն ալ անցած էին « ոչ ոքի » խաղերու արտօնեալ սահմանը, երկուքին համար ալ անհրաժեշտ էր յաղթանակը: Ռոստովցիները պէտք է յաղթէին չայէրէ տարի կարենալ մնալու համար բարձրագոյն դասակարգի մէջ, իսկ Արարատի տղաքը՝ բարեբաստիկ իրենց դիրքը եւ առաջին հինգերու մէջ գտնուելու համար դասաւորման մէջ: Առաջին կիսախաղին՝ 26րդ վայրկեանին, Յովհաննիսեան նշանակած է առաջին կոլը, իսկ երկրորդ կիսախաղին՝ Ղասաբօղլեան նշանակելով կոլ մը եւս, խաղը վերջ գտած է Արարատի չաղթանակով՝ 2–0:

Վերաբերի Հայոց արքայի կողմէ մօտաւոր կայ բոլոր հողերու բաչխումին: Ցայժմ Հայաստանի մէջ նման քարէ սիւնակ – թողներ յայտնաբերուած են Սեւանայ լճի ափամերձին մէջ, Սիսիան եւ Դիլիջան: Մասնագէտներու մեծ մասի կարծիքով անոնց վրայ փորագրուած են արքունական պալատի կեդրոնական դրասենեակի կարգադրութիւնները: Անոնք քարի մէջ գրոշմուած յատուկ իրաւաբանական վաւերաթուղթեր են:

×

ՅՈՎՀ. ՍԿԻԼԻՑԻՍԻ « ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ »Ը ՀԱՅԵՐԷՆ

Հայաստանի Ակադեմիայի պատմութեան հիմնարկը « Օտար աղբիւրներ Հայաստանի եւ Հայերի մասին » մատենաշարով հրատարակած է ատենակ մը հատորներ, որոնք նուիրուած են հին յունական, աւորական, արաբական եւ Թրքական աղբիւրներուն: Նոյն մատե – նաշարի առաջին չարքով լոյս կ'ընծայուին նաեւ բիւզանդական աղբիւրները, որոնցմէ առայժմ հրատարակուած են երկու հեղինակներու՝ Պրոկոպիոս Կեսարացիի եւ Կոստանդին Ծիրանածինի գործերը:

Մատենաշարի 10րդ հատորը, որ լոյս տեսած է, կ'ընդգրկէ ԺԱ. դարու երկրորդ կէսի բիւզանդական անուանի ժամանակագիր Յովհաննէս Սկիլիցէսի « Հանառօտութիւն պատմութեանց» գործը: Երկար ատեն դիտնականներ այդ գործը կը վերագրէին բիւզանդացի ուրիշ պատմիչի մը՝ Գէորգիոս Կեդրենոսի, որ իր կազմած համաչխարհային ժամանակագրութեան մէջ ամբողջութեամբ արտագրած էր Յովհաննէս Սկիլիցէսի գործը: Այդ պատճառով ալ 1566էն սկսեալ « Հանառօտութիւն պատմութեանց»ը բազմաթիւ հրատարակութիւններումէջ հան – դէս եկած է իբրեւ Գէորգիոս Կեդրենոսի գործ, եւ միայն 1973ին անիկա հրատարակուեցաւ իբրեւ ինքնուրոյն երկ:

Յովհաննէս Սկիլիցէսի ժամանակագրութիւնն ու անոր չարունակութիւնը 959-1081 թուականներու բիւզանդական կայսրութեան պատմութեան կարեւոր աղբիւրներէն է. թանկագին տեղեկութիւններ կը պարունակէ Բիւզանդիոնի թէ ներքին կեանքի եւ թէ դրացի երկիրներու հետ ունեցած յարաբերութիւններու մասին: Այդ տասկէտէն այդ շրջանի ոչ մէկ բիւզանդական աղբիւր կրնայ բաղդատուիլ Սկիլիցէսի երկին հետ: Հակառակ անոր որ այդ ժամանակ եղած են բիւզանդացի ուրիշ պատմիչներ եւս, սակայն առանց Սկիլիցէսի աշխատութեան չատ դժուար պիտի ըլլար բիւզանդական կայսրութեան այդ շրջանի պատմութեան ուսումնասիրութեան գործը: Սկիլիցէսի աշխատութեան մէջ ուշագրաւ տեղեկութիւններ կան նաեւ դրացի երկիրներու եւ ժողովուրդներու մասին: Սկիլիցէս իր ժամանակագրութիւնը չարադրելու համար օգտուած է բազմաթիւ հեղինակներու աշխատութիւններէն, որոնց մէկ մասը չէ պահուած, բան մը՝ որ աւելի կը մեծցնէ ժամանակագրութեան արժէքը:

Սկիլիցէսի « Պատմութիւն »ը, իր չատ նկատելի թերութիւններով հանդերձ, մեծ արժէք ունի նաեւ հայ ժողովուրդի քաղաքական ու ընկերային – տնտեսական կեանքի, հայ - բիւզանդական փոխյարաբերութեանց - պատմութիւնը ուսումնասիրելու համար: Սկիլիցէսի երկին մէջ նկարագրուած է սեղմուկ թուրքերու կողմէ Փոքր Ասիոյ եւ Հայաստանի նուաճումը: Մանրամասնութիւններ կան հայկական կարգ մը բնակավայրերու մասին, որոնք կը բացակային նոյնիսկ հայկ. մէջնադարեան հեղինակներու գործերուն մէջ: Պատմութեան մէջ կը յիչատակուին բիւզանդական ծառայութեան մէջ եղած չուրջ հարիւր բարձրաստիճան հայ գործիչներ, կը խօսուի հայկական զօրամասերու մասին, որոնք կը կրէին յատուկ համազգեստ եւ կը տարբերէին յոյն զինուորներէն: Աչխատութիւնը ուչագրաւ տեղեկութիւններ կը պարունակէ նաեւ Հայերու կենցաղի ու սովորութիւններու մասին: Յովհաննէս Սկիլիցէսի « Պատմութիւն »ը եւ անոր չարունակութիւնը յունարէն բնագրէն թարգմանած է պատմաբան Հրաչ Բարթիկեան: Ան գրած է ծանօթագրութիւնները եւ Յովհ. Սկիլիցէսի ու հայ - բիւզանդական յարաբերութիւններուն նուիրուած ընդարձակ նե – րածական յօդուած մը:

×

ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ

× Կիրովականի կամօ հիւսուածեղէնի արհեստանոցը աւելի քան հարիւր նորաձեւ հագուստներ, չալիկներ, գիչերա – նոցներ ցուցադրած է Թեթեւ արդիւնաբերութեան ժողահանդէսին: Մեծաքանակ արտադրութիւնը պիտի ապահովուի յառաջիկայ տարի: Ցօնահանդէսին դատակարգը երկրորդ կարգի մրցանակ չընորհած է արհեստանոցին արտադրութեան համար:

× Նկարիչ Գրունդէ Եղիազարեան գերուսուցակոս մեծ նչանատախտակ մը պատրաստած է: Փորագրած է խորհրդային 15 Հանրապետութիւններուն բնակիչնե – րուն ազգային տարազներով դէմքերը:

× Դարակերտ տնտեսութիւնը չուկայ հանած է 300 Թոն խնձոր: Բերքը այս տարի առատ եղած է: Իւրաքանչիւր ծառէն կէս Թոն խնձոր քաղուած է:

× Լենինականի « Հայդորգ » արհեստանոցը « Անահիտ » անունով գորգի նոր տեսակ մը պատրաստած է: Գնահատուած գորգերուն չարքին են եղած յայտօր «Երեւան», «Զուարթնոց», «Սեւան», «Շիրվան» անուններով ճանչցուածները:

× Նկարիչ Գրիգոն Ալանեան չուրջ 50 նկարներ ցուցադրած է Երեւանի մէջ: Ներշնչուած է Զեխոսլովաքիոյ պատմական վայրերէն՝ Փրակայի հին թաղերը, աչտարակները եւայլն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՐԱՖՖԻՆ ԳՈՐԻՍՈՒՄ

— o —

Դեռ զարթած չէի գնում, սակայն մեր տանը յաճախ էի լսում Րաֆֆու անունը, որին մեր տունք « Ռաֆֆի » էին ասում: Մեր Գորիս գիւղը տեղաւորուած էր եօթ ձորի մէջ: Դրանցից մէկը Ամբավին ձորն է՝ իր հնամենի ձիթհանքով եւ աւելի վաղնջական բրուտանոցներով, որ հիմա էլ կան: Բրուտանոցներից վերեւ, ժայռերի մէջ Սուրբ Մարտիրոս ուխտատեղին է եւ Խաչին աղբիւրը:

Բրուտ էր նաեւ մեր գիւղում ու գիւղին կից քաղաքում հռչակուած Թան - գունց Գալուստ ապերը: Երեխայ ժամանակս շատ եմ եղել Գալուստ ապօր ժայռափոր բրուտանոցում: Գնացել եմ մեծ ուսոխ՝ Նանախանում գիւղայի յանձնարարութեամբ կամ հէնց իմ « նախաձեռնութեամբ », ուրախ, որ Գալուստ ապերն անպայման ինձ մի կաւէ չվի կը նուիրի ու կ'ասի՝ « է, աչխարհս ոնց որ բռնես, էնպէս էլ կը գնայ, բալան կծեմ »: Մի երկու անգամ բրուտանոց եմ գնացել Ավսել Բակունցի հետ: Երբ Գալուստ ապերը տեսնում էր Բակունցին, բրուտի իր լուռ լեզուն բացւում էր, ու նա զանազան զրոյցներ էր պատմում մեր ձորերի ու մեր մարդկանց մասին: Պատմում էր նաեւ, թէ ինչպէս է Րաֆֆին եղել իր բրուտանոցում: Այս գործի քառնական, նոյնիսկ քառասունական թուականներին մեր Գորիս քաղաքում ու Գորիս գիւղում դեռ շատ մարդիկ կային, որոնք լաւ յիշում էին Րաֆֆու Գորիս գալը, պատմում նրա մասին: Հիմա նրանցից ոչ ոք չկայ, եւ ես ափսոսում եմ, որ այն ժամանակ գրի չեմ առել Րաֆֆուն տեսած մարդկանց պատմածները:

Գորիսում յաճախ է ինձ մօտ գալիս Թանգունց բրուտ Գալուստի որդի Թանգունց Աչոտը, որ արդէն եօթանասունն անց է: Այս տարուայ Յունիսին ես նրան խնդրեցի պատմել, թէ ի՛նչ է լսել իր հօրից Րաֆֆու մասին: Նա լաւ յիշողութիւն ունի, խօսքաչէն է, գիր ու գրականութիւն սիրող, յատկապէս Րաֆֆու երկերը: Նա ասաց.

— Հայրս յաճախ էր պատմում, թէ ինչպէս է ինքը իր բրուտանոցում ընդունել է Րաֆֆուն: Հիմա էլ ես եմ հօրս պատմածները պատմում որդիներիս ու թոռներիս:

Ես նրան խնդրեցի գրի առնել իր հօր պատմածները Րաֆֆու մասին ու տալ ինձ: Եւ ահա նա մի օր ինձ ներկայացրեց աշակերտական տետրակի եօթ էջի վրայ խոշոր գրերով գրած իր խմացածը, այնինքն իր հօր՝ Թանգունց Գալուստի պատմածը Րաֆֆու մասին:

Ասեմ, որ Րաֆֆին Ղարաբաղում ու Զանգեզուրում ճանապարհորդել սկսել է 1881 թ. Յունիսից եւ, ինչպէս ինքն է ասում, այդ ճանապարհորդութիւնը տեւել է երկու ամիս: Նա պաղարեցրել է « Մշակ »ում « Դաւիթ Բէկ » վէպի տպագրութիւնը, որպէսզի այցելի պատմական վայրերն ու լրացումներ մտցնի վէպի մէջ:

Որդին հօրից լսածը նրա մահից քառասուն տարի յետոյ վերապատմել-գրել է այսօրուայ մեր խօսակցական լեզուով: Տետրակը վերնագիր ունի. Պատմութիւն Րաֆֆու Գորիս այցելելու մասին:

Հայրս՝ Գալուստ Թանգունցը, ծնուած 1855 թուին, մանկապիտութեամբ բրուտ էր: Նա պատմում էր, որ 1880ական թուականներին հայ մեծ վիպասան Րաֆֆին հայկական հնութիւնների ուսումնասիրութեան նպատակով այցելել է Կէորէս:

Ամառ էր, չոգ, պատմում էր նա: Գորիս քաղաքը նոր էր կառուցւում: Աշխուժութիւնը, առեւտուրը ծաւալւում էր Գորիս գիւղում՝ ներքին Շէնում: Քաղաքը գիւղի հետ կապող կամրջի մօտ էր գիւղի կենտրոնը, որտեղ խմբուորուած էին արհեստաւորները, իրենց դուքան - ներով: Այստեղով էր անցնում Գորիսի զաւառի արեւելեան գիւղերն ու Մուղանի դաշտավայրը գնացող ճանապարհը: Այստեղով (գիւղի կենտրոնով) էին անցնում արանչիները (քոչուորները), որոնք իրենց անասունները բերել էին մեր սարերը՝ ամարանոց եւ հիմա շտապում էին դաշտ՝ բերքահաւաքի: Գիւղի կենտրոնն այդ ամէնի բերումով վերածուել էր շուկայի: Այդտեղ էին հաւաքւում գիւղի առեւտրականները, ծերերը, « Թամաշաչիները »:

Րաֆֆին մտնում է շուկայ, հարցնում գիւղի մուտքի մօտ եղած Սուրբ Մարտիրոս ուխտատեղի ճանապարհը, սրբավայրի տեղը, որի մասին նա նախօրօք լսել էր, գիտէր: Ննդրում է, որ ներկանչից տեւէ մէկը ուղեկցի իրեն: Հաւաքուածները ցոյց են տալիս Դրնգանի ձորում գտնուող հօրս բրուտանոցը եւ ասում, որ Գալուստ անունով երիտասարդ բրուտը քեզ կ'ուղեկցի, դիմիր նրան:

Ահա թէ ի՛նչ էր պատմում հայրս:

— Ես աշխատում էի կլանուած, դեռ կաւ էի ոտքերս: Մէկ էլ տեսնեմ դռների մէջ մի մարդ երեւաց: Մարդն ամառային բաց գոյնի հագուստով էր, ծղօտէ լայնեզր գլխարկով, թուխ բեղմօրուքով: Ինչ ասեմ, մի ինտելիգենտ մարդ յայտնուեց: Բարեւեց գլխարկը հանելով: Դա այն պահն էր, երբ ես արդէն կաւը հանում էի զազգահից: Մարդն ասաց.

— Վարպետ, մի կաւ էլ իմ ներկայութեան տարքի:

Սարքեցի: Ինքն ուշադիր հետեւում էր իմ ամէն մի չարժումին: Հիացած էր, թէ ինչպէս է կաւից կաւ առացւում: Երբ վերջացրի, բացականչեց.

— Հոյակապ էր, վարպետ, ապրես: Ափսոս այդ կաւը թրծած չէ, կը տանէի հետս որպէս յիշատակ քո այդ լաւ արհեստի:

Նայեց իմ բրուտանոցը, երկար նայեց, մէկ էլ ասաց.

— Վարպետ, ինձ ուղեկցիր մինչեւ Սուրբ Մարտիրոս:

Ցօժարաբար հանեցի զոգնոցս, լուացուեցի եւ պնացինք: Հասանք Խաչին աղբիւրը, որ կամարակապ էր, իսկ կողքին երկու հսկայ բոխի ծառեր էին, որոնք կարծես հովանի էին անում վերեւը բարձրացողներին: Աղբիւրի յետեւում, ժայռի վրայ վիմագրութիւն կար, նայեց-նայեց, արտագրեց ծոցատետրում. ա - սաց.

— Այս աղբիւրը լիներսրդ գարից է, Աբարների տիրապետութեան ժամանակ - ներից:

Ջուր խմեց բարակ աղբիւրից ու պնացինք Սուրբ Մարտիրոս: Դա եկեղեցու պէս տարբեր շինութիւն էր՝ ժայռի մէջ, քարկապ կամարով: Մէկ էլ էս մարդս թէ.

— Վարպետ, էստեղ ձգնաւոր անուով մատուռ կայ, լսել եմ, ո՞րն է:

Ձգնաւորի մատուռը մօտիկ էր, բարձր ժայռի մէջ փորուած մի թառանման տեղ: Ես նրան ցոյց տուի: Մօտեցանք ձգնաւորին, նա ասաց.

— Վարպետ, օգնիր ինձ, բարձրանամ, նայեմ ներսը:

Օգնեցի: Ես ձեռքերս ժայռի լանջին առնդուս արի, ասացի՝ դէ ոտքդ դիր ձեռքերիս, վեր ել: Նա բարձրացաւ ձեռքերիս յենուած, ժայռի առամներին կառչելով: Մատւռ ձգնաւորի մէջ: Նայեց, չատ նայեց, սակայն ոչինչ չտեսաւ այնտեղ, միայն վառուած մոմերի մնացորդներ էին ու մուրը:

Մարդը ցանկացաւ իջնել, բայց զգուշացրի, վախեցաւ: Ասաց.

— Վարպետ, գնա՛ գիւղից մարդ բեր, օգնեն, որ կարողանամ իջնել:

Ասացի այ մարդ, ինչ կայ որ ոնց բարձրացել ես, էնպէս էլ ժայռի կեռիկներին կառչիր, իջիր: Չէ ու չէ, ասաց, վախենում եմ, գլորուեմ: Մի կերպ համոզեցի, որ իջնի ժայռի լանջով, ինչպէս բարձրացել էր:

— Ձեռքերդ դէմ արա քարին ու իջիր: Ես կ'օգնեմ:

Համոզուեց: Ես նորից ձեռքերս առնդուս արի, ուսս դէմ տուի ժայռին, որ իջնի: Իջաւ՝ մի ոտքը ուսիս, միւսը ձեռքերիս դնելով:

Ես զարմանում էի՝ այս մարդն ո՞վ է, ի՞նչ է որոնում - ուսումնասիրում այս ժայռերի մէջ:

Երբ իջնում էինք դէպի իմ բրուտանոցը, նա ասաց.

— Վարպետ, ես գրող եմ: Հայ ժողովրդի մասին պատմութիւն եմ գրում: Ես Րաֆֆին եմ. չե՞ս լսել Րաֆֆու մասին:

Իսկ ես լսել էի, շատ էի լսել նրա անունը: Շատ ուրախացայ:

Հասանք բրուտանոց: Րաֆֆին ուզեց հրաժեշտ տալ ինձ, չթողի: Հրաւիրեցի ներս:

— Այստեղ եկողը, ասացի, առանց մի բաժակ թէյի օղի խմելու պիտի չգնայ: Մանաւանդ գուք գրող Րաֆֆին էք, համեցէք:

Վերցրեց օղու բաժակը, մաղթանք ասաց ու խմեց: Յետոյ չնորհակալութիւն յայտնեց ինձ՝ իրեն ուղեկցելու համար ու գնաց: Ես երկար ժամանակ նայում էի նրա հետեւից:

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆ

ՍԻԼՎԻԱ ԱՃԷՄԵԱՆ

ԿԸ ՊԵՂԷ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ ԳՏՆՈՒՈՂ

Հայկական Զեռագիրներու Պատմութիւնն ու Արժէքը

— o —

(Բ. եւ վերջ)

Ս. Աճէմեանի աւարտաճառին մէջ, առաջին անգամ ըլլալով, չէշտը դրուած է վերոյիշեալ ձեռագիրներու գեղարուեստական արժէքին վրայ: Մեկնելով ժթ. դարու վերջաւորութենէն սկսեալ հաւաքուած տեղեկութիւններէն, հեղինակը բաւականին մանրամասն քննութեամբ կը յայտնաբերէ ձեռագիրներու գեղարուեստական իւրայատկութիւնները: Ցայտնաբերելէ անկախ՝ ան աշխատած է նաեւ գտնել անոնց տեղը ԺԴ. դարուն Հայաստանի եւ Կիլիկիոյ մէջ գործող արուեստի հոսանքներուն մէջ. տեղը, նաեւ՝ իւրաքանչիւրի հեղինակը կամ հեղինակները, մեկնելով լեզուական կամ ոճի առանձնայատկութիւններէն: Միւս կողմէ՝ մեկնելով Ցիշատակարաններու եւ արձանագրութիւններու տուած տեղեկութիւններէն, Ս. Աճէմեան փորձած է, կարելի եղած չափով, կազմել վերոյիշեալ ձեռագիրներու պատմութիւնը, հետեւելով անոնց ուղիին՝ իրենց ծնունդ առած երկրէն մինչեւ փոխադրուած եւ վերանորոգուած երկիրը:

Վերոյիշեալ ձեռագիրներու քննութիւնը ցոյց կուտայ, որ անոնք նախ՝ ներն են ԺԴ. դարուն հայկական գլխաւոր վանքերուն կամ ուղղութիւններուն. ծրագիրներ՝ որոնք իրագործուած են իրենց դարաշրջանի նշանաւոր Դրիչներուն եւ նկարիչներուն կողմէ, եւ իրենց այս իսկ հանգամանքով անոնք կը հանդիսանան այնպիսի վաւերագիրներ, որոնք կարեւոր տեղեկութիւններ կը փոխանցեն յիշեալ արուեստագէտներուն գործերուն մասին: Այսպէս, օրինակ, Վասպուրականի Դպրոցին կը պատկանի առաջին ձեռագիրը 1306ին Տարօնի Ս. Ղազար վանքին մէջ իրագործուած Աւետարան մը: Ինչ կը վերաբերի երկրորդ ձեռագրին 1910-12ի ձրջանէն ճաշոց մը, Ս. Աճէմեան ցոյց կուտայ, որ անոնք նախ՝ ներն են ԺԴ. դարուն Հայկական գլխաւոր դպրոցներուն կամ ուղղութիւններուն. ծրագիրներ՝ որոնք իրագործուած են իրենց դարաշրջանի նշանաւոր Դրիչներուն եւ նկարիչներուն կողմէ, եւ իրենց այս իսկ հանգամանքով անոնք կը հանդիսանան այնպիսի վաւերագիրներ, որոնք կարեւոր տեղեկութիւններ կը փոխանցեն յիշեալ արուեստագէտներուն գործերուն մասին: Այսպէս, օրինակ, Վասպուրականի Դպրոցին կը պատկանի առաջին ձեռագիրը 1306ին Տարօնի Ս. Ղազար վանքին մէջ իրագործուած Աւետարան մը: Ինչ կը վերաբերի երկրորդ ձեռագրին 1910-12ի ձրջանէն ճաշոց մը, Ս. Աճէմեան ցոյց

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Հատուած՝ «ԲԱՐԻ ՀՍԿԱՆ» Գրքից

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

Գիշերուայ կէսին հեռախօսի երկար զընդղդոցից արթնացայ:

— Լենինգրադի հետ խօսէք, — ասաց հեռախօսավարուհին:

— Վահագն, — լսափողի մէջ որոտաց մի բամբ ձայն, — ամերիկեան թերթի մէջ բանաստեղծութիւնդ տպուած է, կարդացի՞ ես...

Քնաթաթախ էի, անակնկալի եկայ, բայց եւ իսկոյն գլխի ինկայ թէ ով է ու մրմնջացի.

— Ոչ:

— Դուն անգլերէն կը հասկնա՞ս...

— Ոչ:

— Դե, կարդամ, լսէ:

կարդաց:

— Հասկացա՞ր որ բանաստեղծութիւնդ է:

— Ոչ:

— Թարգմանեմ, լսէ...

Ու թարգմանեց իր բիթլսահայերէնով:

— Հոյակապ է, վարպետ, ապրես: Ափսոս այդ կաւը թրծած չէ, կը տանէի հետս որպէս յիշատակ քո այդ լաւ արհեստի:

Նայեց իմ բրուտանոցը, երկար նայեց, մէկ էլ ասաց.

— Վարպետ, ինձ ուղեկցիր մինչեւ Սուրբ Մարտիրոս:

Ցօժարաբար հանեցի զոգնոցս, լուացուեցի եւ պնացինք: Հասանք Խաչին աղբիւրը, որ կամարակապ էր, իսկ կողքին երկու հսկայ բոխի ծառեր էին, որոնք կարծես հովանի էին անում վերեւը բարձրացողներին: Աղբիւրի յետեւում, ժայռի վրայ վիմագրութիւն կար, նայեց-նայեց, արտագրեց ծոցատետրում. ա - սաց.

— Այս աղբիւրը լիներսրդ գարից է, Աբարների տիրապետութեան ժամանակ - ներից:

Ջուր խմեց բարակ աղբիւրից ու պնացինք Սուրբ Մարտիրոս: Դա եկեղեցու պէս տարբեր շինութիւն էր՝ ժայռի մէջ, քարկապ կամարով: Մէկ էլ էս մարդս թէ.

— Վարպետ, էստեղ ձգնաւոր անուով մատուռ կայ, լսել եմ, ո՞րն է:

Ձգնաւորի մատուռը մօտիկ էր, բարձր ժայռի մէջ փորուած մի թառանման տեղ: Ես նրան ցոյց տուի: Մօտեցանք ձգնաւորին, նա ասաց.

— Վարպետ, օգնիր ինձ, բարձրանամ, նայեմ ներսը:

Օգնեցի: Ես ձեռքերս ժայռի լանջին առնդուս արի, ասացի՝ դէ ոտքդ դիր ձեռքերիս, վեր ել: Նա բարձրացաւ ձեռքերիս յենուած, ժայռի առամներին կառչելով: Մատւռ ձգնաւորի մէջ: Նայեց, չատ նայեց, սակայն ոչինչ չտեսաւ այնտեղ, միայն վառուած մոմերի մնացորդներ էին ու մուրը:

Մարդը ցանկացաւ իջնել, բայց զգուշացրի, վախեցաւ: Ասաց.

— Վարպետ, գնա՛ գիւղից մարդ բեր, օգնեն, որ կարողանամ իջնել:

Ասացի այ մարդ, ինչ կայ որ ոնց բարձրացել ես, էնպէս էլ ժայռի կեռիկներին կառչիր, իջիր: Չէ ու չէ, ասաց, վախենում եմ, գլորուեմ: Մի կերպ համոզեցի, որ իջնի ժայռի լանջով, ինչպէս բարձրացել էր:

— Ձեռքերդ դէմ արա քարին ու իջիր: Ես կ'օգնեմ:

Համոզուեց: Ես նորից ձեռքերս առնդուս արի, ուսս դէմ տուի ժայռին, որ իջնի: Իջաւ՝ մի ոտքը ուսիս, միւսը ձեռքերիս դնելով:

Ես զարմանում էի՝ այս մարդն ո՞վ է, ի՞նչ է որոնում - ուսումնասիրում այս ժայռերի մէջ:

Երբ իջնում էինք դէպի իմ բրուտանոցը, նա ասաց.

— Վարպետ, ես գրող եմ: Հայ ժողովրդի մասին պատմութիւն եմ գրում: Ես Րաֆֆին եմ. չե՞ս լսել Րաֆֆու մասին:

Իսկ ես լսել էի, շատ էի լսել նրա անունը: Շատ ուրախացայ:

Հասանք բրուտանոց: Րաֆֆին ուզեց հանդիպումներից յետոյ, շատ էի ուզում նորից հանդիպել նրան, հանդիպել հայրենի հողի վրայ, նորից զրոյց նրա հետ չփուելու վայելքը, որ աքանչելի է, գրադարան ու այնքան նման արուեստի բարձրը ոլորտների հետ չփուելու վայելքին:

Եւ ահա, գալիս է նա, ու ես սոխպուած պիտի մեկնեմ:

Բախտս չէր բերել, այո: Բայց եւ յոյս ունէի, որ Մոսկուայում, Սուրիա մեկնելու ճանապարհին, կը հանդիպեմ ու մէկ երկու օր միասին կը լինենք: Սոխպուած պիտի բաւարարուէի այդքանով: Ափսո՛ս... Ու որոշուեց, որ նրան դիմաւորելու համար Լենինգրադ մեկնեն պրոֆէսէօր Լեւոն Մկրտչեանն ու բանաստեղծ Ռազմիկ Դաւոյեանը:

Մեկնելուց առաջ տարակուսանքի մէջ էին.

— Երկուսս էլ անծանօթ ենք իրեն, ինչպէս կ'ընդունի, ասում են՝ մի քիչ քըմահաճ է, տաբօրինակ...

Հանգստացրի.

— Հանդիպելուց երեք րոպէ յետոյ այնպէս կը մտերմանայ հետներդ, որ կը թուայ, թէ հին բարեկամներ էք...

— Բայց եւ այնպէս մի երկտող գրիր...

Երկտողը գրեցի, բացատրեցի, թէ ինչու չեմ գիմաւորում իրեն, եւ ովքեր են իրեն գիմաւորողները:

Եւ ահա՝ կէսգիշերային գանգ Լենինգրադից:

— Ես Ռազմիկն եմ, Լեւոնն է հետս, ինչպէ՞ս ես, ինչպէ՞ս ես, ինչպէ՞ս ես...

Սարոյեանի ձայնից անմիջապէս զգացի, որ տրամադրութիւնը բարձր է, ինչպէս ինքը կ'ասէր՝ հիա-նա-լի, սը-քան-չելի...

Իսկ երբ Ռազմիկը վերցրեց լսափողը, առաջին խօսքը եղաւ.

— Ի՞նչ լաւ էր, որ եկանք... Զարմանալի՛, զարմանալի՛ մարդ է...

Լեւոն Մկրտչեանն աւելացրեց.

— Դու ճիշտ էիր, երկտողի կարիքը չզգացուեց...

Մինչ ես խօսում էի Ռազմիկի ու Լեւոնի հետ, հեռախօսափողի մէջ լսում էր Սարոյեանի բամբը՝ երգում էր՝ աւելի ճիշտ, ինչպէս ինքը կ'ասէր, «պոռում»...

Իմանալով թէ երբ են լինելու Մոսկուայում, ուրախացայ, համընկնում էին օրերը, ուրեմն Մոսկուայում կը հանդիպենք: Այդպէս էլ ասացի իրեն:

(Շար. - 1)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀՍՀՀ ԳԱ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ, ԼԵԶՎԻ ԵՎ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

1929 — 1979

ՀԱՅ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՏՈՐ Ա

ԵՐԵՎԱՆ «ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ»

ԱՌԱՋԻՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱՐԱՆԸ

Հայ մատենագրության պատմության մեջ առանձնահատուկ տեղ է գրավում 1512 թ. Վենետիկում հրատարակված Ավետարանը, որը հայերեն առաջին տպագիր գիրքն է: Այդ ժամանակ հայ ժողովուրդը ենթարկվում էր օտարների ամենադաժան հալածանքներին, ազգային մշակույթի ոչնչացման վտանգ էր սպառնում: Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարի ամենաբուռն շրջանն էր

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Երիտասարդ արձանագործ Բաֆֆի հայկական այբուբենով պեղեցիկ զոհարե – ղէններ պատրաստած է (ոսկի, արծաթ կամ պրոնզ)։

Հեռաձայնի թիւն է՝ 575·55·61

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՊԱՆԵԼՕ - ՔԱՇԱՆ

Պանեէօ - Քաշանի հայկ. միօրեայ դպրոցը կը վերաբացուի Սեպտ. 19 ժամը 9ին, 41 Ավընիւ Ալպէր Փըթի Մօրիս Թորէզ դպրոցը։ Արձանագրութիւնները կը կատարուին տեղւոյն վրայ։ Դպրոցի վարչութիւնը կոչ կ'ընէ չրջանի ծնողքներուն, որպէսզի զրկեն իրենց պատկները հաղորդուելու հայ դէրով ու հայ լեզուով։ 6

×

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի Մանկապարտէզը կը վերաբացուի Սեպտեմբեր 13ին։ 1979 – 1980 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Արձանագրութեանց համար դիմել կրթարան.

ECOLE SAINT MESROB
4, Rue Komitas — 94140 Alfortvile
Tél. : 378-92-91 et 375-26-98

×

ՄԱՐՍԻԼ

ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ
ԲԱՑՈՒՄ՝ 19 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Հայկ. Միօրեայ դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտ. 19ին։

Այս տարի դպրոցիս մէջ կը դասաւանդուին.–

1.– Հայոց լեզու (ամէն տարիքի համար)
2.– Կրօնք
3.– Հայկական պարեր (մանուկներու եւ պատանիներու)
4.– Դաշնակի դասեր (Տիկ. Ժիւլիէթ Եըլմազեանի կողմէ)
5.– Երգի դասեր (4–8 տարեկան)
6.– Մանկանց երգչախումբ (պատարագի երգեցողութիւն 9 – 15 տարեկան. դեկավար Խաչիկ Եըլմազեանի կողմէ)։

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ մշակութային սան մէջ, ամէն Շաբաթ-Կիրակի եւ չաբթուան ուրիշ օրերը ըստ համաձայնութեան։

ՇԱԲԹ-ԿԻՐԱԿԻԻ օրերը ժամը՝ 10 – 12 եւ 14 – 18

Օթօքարի սպասարկութիւն կարելի է ըստ դիմումներու։

Արձանագրութիւնները այժմէն կարելի է ընել եկեղեցւոյ քարտուղարութեան մօտ։

ՀԱՍՏԱՏ.–
Eglise Arménienne
SAHAK - MESROB
339, Av. du Prado, 13008 Marseille
Թէլէֆօն.– 77–84–70

Programme Arménien sur TF1

Le dimanche 9 Septembre de 9 h.30 à 10 h. sur T. F. 1, dans l'Emission *Foi et Traditions des Chrétiens Orientaux*
Retransmission de l'Inauguration de l'Eglise Evangélique Arménienne
28 Avenue Bourgain et
55, Avenue Victor Cresson
92130 Issy les Moulineaux

×

Կիրակի, Սեպտ. 9, ժամը 9·30ին 10, հեռատեսիլի Ա. կայանէն «Արեւելքի քրիստոնեաներու հաւատք եւ աւանդութիւն» յայտագիրն է՝ հեռատփոռումը Իսիի Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ բացման հանդիսութեան։

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Այլազան ուղեգծեր յատկանշական շրջապտոյտներով

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ – Մեկնումը՝ Հոկտեմբեր 5 (նոյն օրը՝ Երեւան)։ 13 օր երեւանի մէջ – վերադարձ՝ Հոկտ. 18՝ Մոսկուա։ Հոկտ. 19՝ Փարիզ։

Գինն՝ 3500 ֆր.

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél. : 261-58-28

ուր կարելի է նախկայանալ ամէն երեքշաբթի և ուրբաթ կէսօրէ հետ ժամը 15էն 18

Մարսէյլ՝ *դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ*
11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN. Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55

Հ.Բ.Ը.Մ. — ՓԱՐԻԶ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇ
– ՊԱՐԱՏՀԱՆԴԷՍ

Հիլթոն պանդոկի սրահներուն մէջ, Շաբաթ, Հոկտեմբեր 20 կը խնդրուի նկատի ունենալ։

ԾՆՈՂԱՀԱՒԱՏԻՔ

Կապ. Խաչի Սէն Ժեռմէի մասնաճիւղը ստացած է Վահրամ Մանուկեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկ. Տոլոբեանէ 50։

ԼՕՅԱ ՏՒՐՔ

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆԻ
«ԱՆԿԱՊ ԻՋԵՐ...»
գիրքը
արձակ ... կէս – երգիծական ... յուշեր ... դէմքեր ... պէպքեր ... խորհրդածութիւնները
Մատենաշար « ՅԱՌԱՋ »
Պատկերազարդ, 400 էջ
Գինն՝ 50 ֆր.
Առաքման ծախքով 60 ֆր.)
Ստանալու համար դիմել՝ «Յառաջ»

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Մխիթեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ի նպաստ հայկ. վարժարաններուն, ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ին։

×

Իսիի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Մխիթեան ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, մասնակցութեամբ հայրենի երգչուհի՝ ՄԵԼԱՆԻԱ ԱԲՈՎԵԱՆԻ, Նոյեմբեր 3ին։

ԼԻՈՆ – կապոյտ Խաչի Լիոնի Մասնաճիւղի Տարեկան Պարահանդէսը, 10 Նոյեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, Շառպօնիէռի սրահներուն մէջ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

Մահազդ	150 ֆր.
Հոգեհանգիստ	75 ֆր.
Շնորհակալիք	75 ֆր.
Հարսնիք, նշանուխք	75 ֆր.
Ծնունդ	75 ֆր.
Կը փնտռուի	25 ֆր.
Կ'ուզուի	40 ֆր.

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ սովորական ծանօթով ազդերու համար են, չորրորդ էջ։ Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։ Առեւտրական եւ եւայլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել Թերթին վարչութեան։
Այս գիներուն մէջ չէ հաշուուած Թ.Է – Վ.Է – Ա.Ե։

Ա. Զ Դ

Յարգոյ հասարակութենէն կը խնդրուի նկատ իունենալ թէ Յունիս մէկէն ի վեր Հ. Բ. Ը. Մխիթեան Փարիզի գրասենեակի հեռաձայնին թիւը փոխուած է եւ եղած՝ 520–03–18

Իսկ Մխիթեան Նուպարեան Մատենադարանը ներկայիս ունի իր հեռաձայնի առանձին գիծը, որուն թիւն է՝ 525·60·77

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

MEUBLES
'JAM - JAK'
CHAMBRES à COUCHER
CUISINES INCORPORÉES
SALLES à MANGER
SALONS, LITERIES etc.
MATELAS
ÉPÉDA - TRÉCA - Mondial
EXPOSÉS SUR 2000 m²
vente directe
87-89, Av. Jean-Jaurès — 69150 DECINES Tél. : 78 49-15-35
TOUTES MARQUES D' APPAREILS MÉNAGERS

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ ԵՒ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ՑԵՐԵԿԵԱՑ ԵՒ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ

1979 – 80 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են։

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը։ Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայերէն ճիւղերը։

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ECOLE TEBROTZASSERE
INTERNAT ET EXTERNAT
CLASSES PRIMAIRES
ET SECONDAIRES (Ie CYCLE)
Préparation au B. E. P. C.
Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.
DIRECTION

S'adresser à :
Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bl du Nord, 93340 LE RAINCY
Tél. 927-01-72

×

ՄԱՐՍԻԼԻ ՍԻՆ ԺԷՌՕՄ ԹԱՂԱՄԱՍԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԻ ՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄ ՍԵՊՏ. 19ԻՆ։

Սէն – Ժէռօմի եւ Շրջակայքի Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ, Հ.Բ.Ը.Մխիթեան հովանաւորութիւնը վայելող, Հայկական Միօրեայ Դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին 19 Սեպտ. Շաբաթ օրը ժամը 2ին։ Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, ամէն Շաբաթ եւ Շաբաթ օրերը ժամը 14 – 17։

Մեծերու դասատուն Պ. Խաչիկ Եըլմազեանն է։ Իսկ փոքրերու՝ դասատուն Տիկին Մայտա Կարապետեանը։

Նոյն օրերուն ժամը 20 – 21 ուսուցում պատարագի քառաձայն երգեցողութեան, երեւանէն ժամանած խմբավարի մը կողմէ։ Արձանագրութիւններու համար դիմել Թաղականութեան գրասենեակը ամէն Կիրակի ժամը 10 –12
Հեռաձայն՝ 66 – 31 – 47

×

ԼԻՈՆ – ՀԱՅԿԱՁԵԱՆ

Լիոնի Հայկազեան վարժարանի հայերէն լեզուի դասընթացքները կը վերսկսին, Շաբաթ Սեպտ. 19ին, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ դասարաններու մէջ։ Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան նախորդ տարիներու նման առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ ժամը 16։ Իսկ Շաբաթ օրերը ժամը 14էն մինչեւ ժամը 17։ Արձանագրութեանց համար թող ծնողքները բարի ըլլան առաջին Շաբթէ-Կիրակիին առաջնորդել իրենց զաւակները դպրոց։

×

ԿՐԸՆՈՊԱԼԸ

Կրընոպլի Կապ. Խաչի դպրոցը կը վերաբացուի Սեպտ. 19, Շաբաթ առաւօտ ժամը 10էն 12, 14էն 18։

ՇԱԲԱԹ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
8
SAMEDI
8 SEPTEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.464

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE No 14.464

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՐԴԱՇԽ ԱԼ ԳՐԱՒՈՒԱԾ

— o —

ՄԻՆՉ ՓԻՒՐՏՆԵՐԸ

ՀԵՌ. ՆԵՐՈՒՄ ԿՈՒԶԱՆ ԽՈՄԷՅՆԻԷՆ

Իրանեան թռանները ամբակոծելէ ետք դատական ուրիշ քաղաք մը՝ Սարդաշտ, երթը կուտար բանակին, որ մուտք գործեց, չարունակելով Քիւրտիստանի մաքրագործումը : Սարդաշտի մէջ սակայն քիւրտ չէ մնացած, բոլորն ալ հոն քաշուած են բայց Մահապատի մէջ, ամբոխ Խալխալի կը պահանջէ որ Քիւրտերը զէնքերը յանձնեն, նոյնը կը պահանջեն « Յեղափոխութեան պահապանները » Սաղզէզ : Քանի մը հազար տղի ցոյց մը ըրած են, սակայն, Մահապատ, բողոքելու համար իրանեան բռնման դէմ : Շէյխ Հոսէյնի եւ Ղաթողուի ի նպաստ նշանախօսքերով տոգորած են, առանց որեւէ միջադէպ ստեղծելու : Իրանցի Փաստաբանները (իսկ քաղաքագործ) նախընտրած էին չհրաժարիլ : Արդէն Մահապատ մտնելէ ի վեր, կը գոհանան գրաւելով Դեմոկրատ կուսակցութեան կեդրոնատեղին, ըստ Մոնթի Քղթակցին : Բոլորովին տարբեր բան կ'ըսէ Մաքէնի Թղթակիցը որ « հինգ հարիւրեան » խօսած է այաթոլա Խալխալիի հետ : Այս վերջինը Սաղզէզէն Մահապատ եկած է եւ որոշած է դատել եւ բռնապարտել քիւրտ դեմոկրատ ղեկավարները, եթէ ձեռք անցընէ . . . : Կ'ըսուի նաեւ թէ բնակիչները դիմում ըրած են Խոմէյնիի, որ ընդհանուր ներում հաստատ քրտական երեք գաւառներուն մէջ :

× Քաղաքական դեմոնի վրայ, Պաղերան դիմած է Խոմէյնիի, որ վերջնապէս դատարկի Ղոմ ապրելէ եւ գայ Թեհրան, որպէսզի աւելի դիւրին զեկավարէ երկիրը : Լուսաւորութեան նախարարը հրաժարած է « առողջական » պատճառներով ինչ ըսած մը թերթերու, կը յայտնէ որ չի կրնար իր ճիւղին մէջ, զորացնել յեղափոխական ծրագիրները :

× Անգլիական Միտտլիսէք պարբերաթերթին Քղթակիցը երկրէն արտաքսուած է, թերթին մէջ լոյս տեսած յօդուածի մը պատճառով, որու հեղինակը չէր ինքն :

ՋԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՏԱՄ Հայֆայէն վերադարձաւ տեսակցելէ ետք Պեկինի հետ : Եգիպտոսի նախագահին երկրորդ այցելութիւնն էր Եգիպտոս եւ ութերորդ հանդիպումը երբ նախարարապետին հետ : Երեք համաձայնագրեր ստորագրուեցան այս առթիւ, որոնք երկրորդական բնոյթ ունին : Գլխաւորը սակայն կը վերաբերի Սինայի « կապոյտ սաղաւարտաւոր »ներու փոխարինման իսրայէլացի եւ եգիպտացի միաւորներու կողմէ : Սկզբունքով համաձայնեցան նաեւ Սինայիի քարիւղին մասին եւ հաւանական է որ Սատաթ տասնի երկու միլիոն թոն քարիւղ յանձնէ Եգիպտոսի երբ ան քաշուի այդ շրջանէն : Եգիպտոս, նախատեսուած թռուցիկներէն քիչ

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑՈՅՑԸ, ՍԵՒՒԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ ԵՒ «ՃԻՄՀԻՒՐԻԷԹ»

Նիւ Եորքի մէջ, Սեպտեմբեր 8-ին, Հայ Դատի տաբեդարձին առթիւ հայ երիտասարդներ ցոյց մը ըրած էին քրքական տան առջեւ : Բախումներ ալ պատահած էին, իբրեւ հետեւանք Թուրքերու գրգռութեանց : (Մանրամասնութիւնները տես Քիչ անդին) Այդ առընչութեամբ, Ալի Սիրմէն հետեւեալ « խորհրդածութիւնները » կ'ընէ Ճումհիւրիէթի Օգոստ. 20 թիւին մէջ : Թուրք լրագրողը կը ջանայ « իրատեսութիւն » ալ ցուցաբերել բայց խորքին մէջ, միակ զգացումը, որու արժանի կը տեսնէ Հայը՝ գութն է (« պէտք էաւելի մեղքը նալ քան թէ բարկանալ » կ'եզրակացնէ . . .) : Լաւ կ'ըլլար անշուշտ, որ Թուրքը իրեն պահէր հեգնանքով արտայայտուած այդ զգացումները, ի տես ժողովուրդի մը, որ հակառակ քրքական մաւելի առաջ, պիտի վերագարձնէ Սիւնայի լանջին գտնուող Ս. Կատարինէ վանականը :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ Խորհրդարանին դիւղատնտեսական յանձնախումբին նախագահ ընտրուեցաւ Անգլիացի մը ինչ որ չատերու գործին չի դար : Տիկին Վէյլ հերքեց թէ « սակարկած է » բրիտանացի պահպանողականներուն հետ, Ճուլիսին, ըսելով թէ զօրավիգ կ'ըլլայ Անգլիացիի մը ընտրութեան եթէ անոնք ալ իր ընտրութիւնը ապահովեն Խորհրդարանին իրրեւ նախագահ :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ երկաթուղիի նոր գործադուլ մը ծրագրուած է սենտիքաներու կողմէ (բացի՝ ինքնավարներէն, որոնք 30 առ հարիւրը կը ներկայացնեն) : Դիժդոհութիւնը այս անգամ կը վերաբերի ապրանքատար կառախումբերուն մէջ միայն մէկ ուղեւորի դրութեան :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ նախարարապետը՝ կէռէք Փարիզ եկաւ պաշտօնական այցելութեան : Ռամպույէի մէջ է որ պիտի հանդիպում մը ունենայ Նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէնի հետ :

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ պիրքի միջազգային Բ. տօնավաճառին, նոր միջադէպ մըն ալ պատահեցաւ այս անգամ Ֆրանսացիներուն հետ (նախապէս՝ Ամերիկացիներուն հետ էր) : Արդարեւ Ֆրանսական հրատարակչական Օֆիսին գրացուցակները արգիլուեցան մինչ Փարիզի գրասենեակը տեղեակ չէր պահուած այդ արգելքէն : Այդ գրացուցակները կը վերաբերին Ֆրանսական արտադրութեան ամբողջութեան :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ եւ համայնավար հանդիպում մը պիտի ունենան Սեպտ. 20ին :

ՊՈՒՒԿ, թենիսի համաշխարհային ախոյեանը, որ անպարտելի կը նկատուէր, բաւական ծանր պարտութիւն մը կրեց ամերիկացի Թանըըրէն, Նիւ Եորքի մէջ, եռա – էս – Օփընի քառորդ աւարտակա – նին :

ՈՍԿԻՆ գլուխը առած կ'երթայ եւ Հինգշաբթի օր բոլոր մրցանիշները կոտրեց : Փարիզի Սակարանը ձայլ ոսկին 49 հազար Ֆր.ը կ'անցնէր :

գաբէուբեան « թանգարանի ապրանիք » չեղաւ . . .

×

« Անցեալները Նիւ Եորքի մէջ, Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան հռչակաւոր « ապակիէ պալատ »ին դիմացը գտնուող թրքական տան առջեւ տարօրինակ ցոյց մը եղաւ : Շուրջ 10 – 15 հայեր ցոյցի ընթացքին թռուցիկները ալ ցրուեցին :

« Այդ թռուցիկներուն բովանդակութիւնը ինքնին ցոյց կուտար ցուցարարներու ծիծաղելի խեղճութիւնը եւ որոնց ձեռքը խաղալիք ըլլալը :

« Յայտարարութեան մէջ կը խօսուի Սեւրի դաշնագրի, անոր 88–89րդ յօդուածներուն մասին, կ'ըսուի թէ Թուրքիա չէ յարգած այդ դաշնագրին պայմանները եւ յիշեցնելով Միացեալ Նահանգներու նախագահին քննել թէ Թուրքիա կառարա՞ծ է թէ ոչ Արեւելեան Անատոլուի մէջ անկախ հայկական պետութեան մը կազմութեան մարզին մէջ իրեն ինկած պարտականութիւնը, կը պահանջուի Միացեալ Ազգերու կազմակերպութենէն Թուրքիոյ գործադրել տալ Սեւրի դաշնագիրը :

« Պէտք է ըսել որ Հայերը Անատոլուի զաւակներն են . անոնցմէ չատեր՝ ըլլայ ապրին իրենց ծնած հողերուն վրայ, ըլլայ գաղթած ըլլան օտար երկիրներ, Անատոլուի մշակոյթը եւ առաքինութիւնները զարմանալի բծախնդրութեամբ մը պահած են : Պատմութեան ընթացքին, Օսմանեան կայսրութեան մաս կազմող Թուրք, հայ եւ քիւրտ ժողովուրդներու միջեւ պատահած են դէպքեր, որոնք ոչ մէկուն պատիւ կը բերեն : Այլեւս պէտք է քննուին այս դէպքերը մանրամասնութեամբ եւ լուսաբանուի դէպքերուն մասնակցած բոլոր կողմերուն ինկած պատասխանատուութեան բաժինը : Պատմութեան սեւ էջերը անպիտանալ փորձելով չէ որ կարելի է ջնջել :

« Կրկնենք, անցեալ Ուրբաթ Նիւ Եորքի « Թրքական տան » առջեւ կատարուած ցոյցին մասնակցողներուն Թիւն իսկ բացայայտօրէն ցոյց կուտար թէ Հայերու մեծամասնութեան նեցուկը չեն վայելեր : Մնաց որ դէպքերուն խորը չթափանցող սա յետամնաց խմբակները, խղճալի, չատ խղճալի կեցուածքի մը բոլոր դրսերն – ումներն է որ ի լոյս կը բերէին :

« Արդեօք այսօր ո՞ր խղճմտիտ դիւանագէտը պիտի համարձակէր Թուրքիոյ դէմ ելլել Սեւրի դաշնագրով, որ ժամանակին ուզուած էր իրեն պարտադրել եւ որ Թուրք ժողովուրդը արեամբ խեղդած էր : Արդեօք Սեւրի դաշնագիրը Միացեալ Ազգերու Ուխտին ո՞ր հիմնական սկզբունքին հետ հակասութեան մէջ չէ : Երազներու եւեւէ վազողները երբ առաջ կը քշեն Սեւրի դաշնագիրը, չե՞ն տեսներ թէ ոչ միայն Թուրքիոյ, այլեւ աշխարհակալութեան դէմ եղող ազգային անկախութեան կոմնակից բոլոր երկիրներու ալ հակառակ դիրքի մէջ կ'իյնան : Աւելիա չհասկնալու չափ խե՞ղճ են :

« Անցեալ Ուրբաթ Նիւ Եորքի մէջ ցերուած Թռուցիկներուն տակը գտնուող կեդրոններու հասցէներն ալ լուրջ մտահոգութեան առարկայ են : Յայտարարութիւնը ընող կազմակերպութիւնը կ'ըսէր թէ աշխարհի ամէն կողմը կեդրոններ ունի եւ կուտար անոնց հասցէները : Կազմակերպութեան միջին արեւելքի կեդրոնները հաստատուած են հետեւեալ քաղաքներուն մէջ՝ Ամման, Սելանիկ, Լառնաքա, Պէյրութ : Այս անուններն իսկ ցոյց չե՞ն տար թէ որ ինչպէս վարպետօրէն կարգ մը յետամնացներ կը շահագործուին խորամանկ մարդոց կողմէ :

« Մեր կարծիքով այսպիսի մարդոց պէտք է աւելի մեղքնալ քան թէ բարկանալ » :

Հայ Երիտասարդներ Բախտաւոր Կ'ուենենան

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ԹՈՒՐՔ ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՐՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

1979 Օգոստոս 10, Սեւրի դաշնագրի 59րդ տարեդարձին առիթով, Հայ Ազգային Մարմնի Նիւ Եորքի յանձնախումբին կազմակերպութեամբ խումբ մը հայ երիտասարդներ, Մ. Ա. Կ.ի կեդրոնատեղիին առջեւ հազարաւոր թռուցիկներ ցրուեցին : Թռուցիկները կ'անդրադառնային Սեւրի դաշնագրով ահմանուած այն յօդուածներուն, որոնք կը վերաբերին հայկական հարցին եւ հողերուն :

Հայ երիտասարդները, առանց ազմուկի եւ քաղաքավարութեամբ, անցորդներուն կը ցրուէին թռուցիկները, երբ ՄԱԿի կեդրոնատեղիէն դուրս կուգան երկու թուրք պաշտօնատարներ, որոնք հայհոյանքներով կը սպառնան մեր տղոց :

Այդ պահուն, սակայն ՄԱԿի մօտ գտնուող ոստիկաններ կը նշմարեն դէպքը ու կը մօտենան թուրք պաշտօնատարներուն, յայտնելով թէ « ամերիկացի քաղաքացիի մը երաւունքն է ազատօրէն եւ առանց կարգը խանգարելու իր կարծիքը արտայայտել » :

Հազիւ ոստիկանները կը հեռանան, երբ նոյն թուրք պաշտօնատարները ատրճանակի սպառնալիքով կը փորձեն սարսափ ստեղծել, որպէսզի հայ երիտասարդները քաշուին հրապարակէն :

Այդ սպառնալիքները, սակայն, ոչ մէկ ազդեցութիւն թողուցին մեր տղոց վրայ :

Սակայն չուշացաւ անխուսափելին : Նոյն թուրք պաշտօնատարները, օգնական ունենալով այլ երկու թուրք պաշտօնատարներ, յարձակում կը գործեն հայ երիտասարդներուն վրայ :

Բռունցքներու հարուածներու տակ թուրք պաշտօնատար մը կը վիրաւորուի : Միւսները սակայն կը չարունակեն իրենց յարձակումը : Ոստիկանութիւնը կը միջամտէ ու կը ձերբակալէ հայ տղաներէն մէկը, որ երկու ժամ ետք ազատ կ'արձակուի . . . :

Հայ տղաները կը բողոքեն ոստիկանութեան միակողմանի չարժուձեւին դէմ : Ի պատասխան մեր տղոց բողոքին, կը յայտնեն թէ « թուրք պաշտօնատարները դիւանագիտական անձեռնմխելիութիւն » ունին :

Որպէս ամերիկացի քաղաքացիներ, ժամանակն է որ մենք ամերիկեան Արտաքին Նախարարութեան մօտ, իւրաքանչիւրը իր շրջանի գունկրէսմէնին եւ ծերակուտականին միջոցաւ, մեր բողոքը բարձրացնենք :

«Հայրենիք»

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՒԱՋ ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Վաղը լոյս կը տեսնէ «ՅԱՒԱՋ ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»ի նոր թիւը, հետեւեալ բովանդակութեամբ.–

Ս. Ձէվահիրճիեան՝ Վիէօլէ-լը-Տիւք (1814–1879)

Գ. Պըլտեան՝ Մարմին ինձնով կեն – դանի

Ռ. Սարոյեան՝ Երբ յիշողութիւնը կը թափառի — Ֆրէզնոյի Հայերը :

ՋՄԻՒՌՆԻԱ, 9 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1922

— o —

«Զուրամ, զուրամ, այսպէս կը պատմեն Իզմիրէն եկող հայ տարագիրները, որոնք ապաստած են հրշեջհէն եւ ինկած արտասհման: Կոտորած, ջերեվարութիւն, առեւանգում, ալում, արիւն, աւեր, մահ: Զուրամ, զուրամ, կը գոչեն ամէնքը: Ընդամէնը 2 – 300 հոգի, որ եկան ու կուգան Մարսէյլ, փնտռելու, գտնելու համար տեղ մը ուր ապահովեն իրենց գոյութիւնը:

«Անկարելի է մանկ ընել զիրենք· մարդկային լեզուն ակարազ է կրկնել ահռնատեսներու պատմութիւնները: Իզ – միրի հակամարդկային, հրէշային դէպքերը տեղի ունեցած են հզօր զաշնակիցներու գիտութեամբ ու ներկայութեամբ»: Այսպէս կ'արտայայտուի Մարսէյլէն թղթակից մը 1922 Սեպտեմբերին:

Այս եղերական դէպքին 57րդ տարեդարձին տխուր քանի մը սեղմ տողերով տանք հայկական Զմիւռնիոյ պատկերը:

Զմիւռնիա, «Եգէական ծովու թագուհին», կը գտնուի Ափիական Թուրքիոյ արեւմտեան կողմը, Եգէականի ծովափը, նոյնանուն խորշին մէջ:

Բարեխառն կլիման եւ շրջանի պարարտ հողը թոյլ տուած են որ բնակչութիւնը մշակէ հողը, օգտագործէ մարզերները, ձիթաստանները, այլեներն ու չագանակի անտառները, զրաղի առնտրատուժութեամբ, Արեւմուտքի արտադրական ապրանքներու ներածու – թեամբ ու տեղական նախանիւթերու արտածութեամբ, եւ «Արեւելքի դուռ»ը վաճառաշահ քաղաքի մը վերածէ:

Սարսռնկ եւ Հերոդոտոսէ յիշատակուած, Զմիւռնիա, որ հիմնուած է մեր թուականութենէն առնչմէկ դար առաջ, քանիցս քանդուած ու պարպուած է երկրաշարժէն, հրդեհէն, ժանտախտէն· աւերի մրուտ ու վերականգնած, կրած է Յոնիացիներու, Մակեդոնացի – ներու, Հռոմէացիներու, Բիւզանդացի – ներու եւ Օսմանեան Թուրքերու լուծը, Յոյներէն գրաւուած 1919 – 1922 շրջանին, ու զուտ Թրքական քաղաքի վերածուած քէմալական յաղթանակէ յետոյ:

Հայկական Զմիւռնիան ծնունդն է հայկական բարգաւաճադակի կրած դժբախտութիւններուն: Ռուբինեանց անկումէն, Շահ Աբբասի ապստամբութիւններէն, 1895 – 96ի ջարդերէն առաջին հոծ բազմութիւններ հոս հաստատուած են: Ըստ օսար եւ հայ աղբիւրներու, քաղաքին հայ բնակչութեան թիւը երկար տարի 5·000էն 8·000ի մէջ տատանած է· հիւանդութիւնները, խառն ամուսնութիւները, դաղթը, թոյլ չեն տուած որ աւելի տուայր թիւով գաղութ մը հաստատուի:

Շեման մէջ ըլլալով տեղւոյն յոյն, հրեայ եւ եւրոպացին բնակչութեան հետ, իբր աշխատասէր ձեռք կամ մէջնորդ Զմիւռնահայերը հետզհետէ ընդլայնելով իրենց գործունէութեան ասպարէզը գաղութներ հաստատած են այլուր, ինչպէս Եգիպտոս, ուր քաղաքական բարձր դիրքեր են գրաւած բնիկ աւազանին կողքին:

Թէ՛ ծովափնեայ եւ թէ ներքին շրջանները հոծ գաղութներ գտնուած են Մանիսա, Գըզը–Աղաճ, Այտըն, Սէօքէ, Պայընտըր, Իօռէմիչ, Տէնիզլի, Գուշ – Ատա, Նազելի, Գասապա, եւն.:

Եւրոպական լուսաւորութիւնը պարարտ հող գտած է գաղութին մէջ: Զմիւռնիոյ կրթական (Մեսրոպեան, Հռիփսիմեան, Սարգիսեան, Մխիթարեան, եւն., վարժարանները), մշակութային (Սիւնեաց, Վասպուրականի, եւն. ընկերութիւնները) մամիւնները, 1799էն ի վեր հաստատուած 16 ազարանները, 1839էն ի վեր հիմնադրուած չիւռնէ աւելի պարբերականները (Ազգասէր, Արշալոյս եւ Արփի Արարատեան, Գարուն Հայաստանի, Հայկեան Թութակ, եւն.), 1801ին հիմնադրուած ազգային հիւանդանոցը (Լուսաւորչեան), մեծ թիւով հոգաբար, որբանոց, աղքատասիրաց, գրասիրաց, մարզական միութիւնները, որոնց անուններն յաճախ նախնիք կը յիշեցնեն, ցոյց կուտան թէ գրականութեան, ազատ արուեստներու, արհեստներու եւ առեւտուրի բոլոր ճիւղերուն մէջ գաղութը հրապարակին վրայ կարեւոր դիրք մը գրաւած է, հակառակ իր յարաբերաբար փոքր թիւին:

Թրքահայ դատին հետապնդումը հոս ալ իր արձագանգը ունեցած է եւ զոհեր խլած: 1908ի Սահմանադրութեան եղ – ծայրութեան շրջանին, թէեւ գտնուած են տարրեր որոնք կրկնած են թէ պէտք չէ մոռնալ որ «թագաւորը Տաճիկ» է, ինչպէս եւ Նազի պէյերը Առաջնորդարանին մէջ, կոչունքի մը ընթացքին, վարդանի եւ Վահանի հետ բաղդատուած են:

Արտաքսմանէն ներխուժող տարրերը հոս ալ իրր ազատարար ընդունուած են. խորամանկ ազուէսը հոս ալ խարած է իր միամիտ զոհը: Այսպէս, Ս. Սոպհ – պիւեան պինուորական նուազախումբով ողջունուած է նահանգապետէն, երբ գիտ ողջակէզ Հայութեան արիւը չէր չորցած կիլիկիոյ հողին վրայ, ի մեծ զայթակղութիւն «Արեւելեան մամուլ»ի աշխատակիցին:

Ա. աշխարհամարտին երիտ·Թուրքերու կառավարութիւնը, յարելով Քառեակ համաձայնութեան, պատերազմական վիճակէն օգտուելով զերման հովանաւորութեամբ եւ ի լուր աշխարհի փորձեց հայկական դատը արդել պատմութեան էջերէն Հայութեան բնաջնջումով: Զմիւռնիա եւս իր ծանր տուրքը տուաւ եղեռնին:

Թէեւ 1916ին Դաշնակիցները Թուրքիոյ վրայ Թուրքիան իբարու մէջ բաժնեցին, արեւելեան նահանգներէն կարեւոր մաս մը ապահովելով Ռուսիոյ, Հոկտեմբեր – եան յեղափոխութեան հետեւող պինուրական պատալքումը եւ ստորագրուած նոր դաշնագիրները Թոյլ տուին որ Թուրքիա իր արեւելեան սահմանները վերադտնէ, եւ աւելին ալ:

Բազմաթիւ ճակատներու վրայ պարտուած ու զաստաքներու ասպատակու – թիւններուն մատնուած սուլթանական Թուրքիա Մուտրոսի պինադադարը ստորագրեց, ատոր յաջորդեցին անգլիական, իտալական, ֆրանսական, եւ ի վերջոյ յունական զրաւման շրջանները:

1919 Մայիս 15ին յունական բանակը Զմիւռնիա ոտք կոխեց· Առաջնորդարանը յունական դրօշակ պարզեց: Ներքին զաւառներէն եւ Կիլիկիայէն վտախատական Հայեր զաղութը վերակենդանացուցին կարճ տաեն մը, Սահմանադրութեան օրերը յիշեցնելով, շրջան մը որ աւելի աղէտաւոր վերջ մը ունեցաւ քան տառջինը:

Յունական բանակը Մեծ Յունաստանի մը երազներով եւ քէմալական չարժումը հետապնդելով տաեն մը Անգարայի եւ Պոլսոյ սպառնայ:

Մինչ Հայաստան սովի եւ համաճարակի մատնուած էր եւ Փարիզ հաստատուած զոյգ Պատուիրակութիւնները կը փորձէին հայկական դատը հետապնդել, քէմալական ազգայնական եւ բարենորոգչական չարժումը պինուորական եւ քաղաքական յախուռն ձեռնարկներով մինջազգային հանրային կարծիքը իր կողմը կը զարձնէր: Փարիզի մէջ Թրքական դատին մունետիկները բեմով, մամուլով, հրապարակային միթինգներով, ռեւոլուճեոնական ժողովին մէջ –հարցապնդումներով, իբր «պաշտպան տան – ջուած ու ճնշուած ժողովուրդներու», «զոհուող» Թուրքիոյ դատը պաշտպանեցին:

Մուսթաֆա Քէմալ, Պրէսթ – Լիթովսքի, Պաթումի, Պերլինի, Ալեքսան – սանդրապոլի, Մոսկուայի, Կարսի դաշնագրերով կռնակը ապահոված, մերժելով սուլթանական դաշնագիրները, եւ – րկուան թշնամիները — տկար, անհամաձայն ու մրցակից — մէկիկ - մէկիկ ծունկի բերու եւ ազաշտի վիճակին հասցուց: Նոյն վիճակին արժանացաւ Յունաստան, որուն պարենաւորման խնդիրները վտանգաւոր կերպով հեռացած բանակը տաչեղի պէս քչուեցաւ դէպի ծով, սուրի եւ հուրի մէջ ձգելով Զմիւռնիան եւ անոր հայկական բարգաւաճ եւ երջանիկ գաղութը, 1922 Սեպտեմբեր 9ին:

Քէմալական բանակին յաղթութիւնը ազգային յաղթանակի երեւոյթ առաւ Ֆրանսայի մէջ:

Այսօր երբ Միջեռնականի եւ Սարդարապատի կոթողները իրր արդար հատուցում կը նկատենք եղեռնի զոհերուն եւ հայրենիքի պաշտպանութեան համար ինկած հերոսներուն, ապացոյց պատմական փաստերու վերաղնահատման, Զմիւռնիոյ եղեռնի յիշատակութեան ընթացքին մեր արիւնը կը տաի երբ կ'անդրադառնանք չնորհաւորական այն հեռագիրներուն, խօսուած այն ճառերուն եւ զրուած այն յօդուածներուն, որոնց մէջ Մարտ· Հայաստանի պատասխանատու անձերը քէմալական յաղթութիւնները իրենց կը նկատէին եւ Կարսի դաշնագրով հայկական դատը փակուած կը համարէին:

Այսօրուան Փրանսահայ գաղութը ծանուցած առած է Զմիւռնիոյ ազէտին օրերէն: Գաղթականութիւնը Մարսէյլ հասաժեց 1922 Սեպտեմբերէն սկսեալ· նորեկները առեն մը պանդոկները կամ Օտտօ կայանը պատսպարուելէ յետոյ տարածուեցան Հարաւային Ֆրանսա, եւ Ռոնի հովիտի ճամբով հասան Փարիզ եւ շրջանները:

1922 Յուլիսին Զմիւռնիոյ շուրերուն մէջ կը գտնուէի Հելլենական Ազգային Շոգենաւային Ընկերութեան Անտռաս նաւով· չէի սպասեր թէ քանի մը չարաթ վերջ ի՜նչ տխուր պայմաններու տակ պիտի ծանօթանայի քաղաքին տարտախտահար Մարսէյլ ապաստանած գաղթականներուն, ստուգէի անոնց ձեռներէց ոգին, աշխատունակութիւնը, նոր ապագայ մը կերտելու նախանձախնդրութիւնը եւ հիանայի իրենց ազգասիրական բարձր զգացումներուն վրայ:

ԼԵՒՈՆ Թ. ՄԱԶԻԿԵԱՆ

ԵՈՀԱՆ ԿԻԼԻԿԵՆՊԷՒԿԻ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

Այսօր, եթէ մենք այնքան պիւրաւ եւ աժան զրքեր կրնանք գնել ու կարդալ, ասիկա անկասկած կիւթէնպէրկի կը պարտիք:

Պատմութիւնը իր անկորնչելի էջերուն մէջ, ոսկեզրուազ տառերով արձանագրած է արդէն անունը այն մեծ ու հանճարեղ մարդուն, որ մեր իմացական կեանքին լոյս ու ճաճանչ սփռած է ու կը չարունակէ զեռ սփռել իր «տիպ ու տառ»երով ամենուրեք անձանձիլ:

×

Ծնաւ, Գերմանիոյ Մայնծ (Մայնց) քաղաքին մէջ 1397ի: Իր հայրը կը կոչուէր Փրեդերիկոս Կէնսֆլայշ, իսկ մայրը՝ Եղիսաբէթ Կիւթէնպէրկ: Հայր ու մայր երկուքն ալ ազնուական եւ ակռնատուր սերունդներու չառուիղներ էին եւ որովհետեւ մայրը իր սերունդին վերջին օղակը կը կազմէր, այս պատճառու, Եոհանի հայրը, իր կնոջ մականունը առաւ եւ «Կիւթէնպէրկ» անուանուեցաւ, կան փառաւոր վերապնահատման, Զմիւռնիոյ եղեռնի յիշատակութեան ընթացքին մեր արիւնը կը տաի երբ կ'անդրադառնանք չնորհաւորական այն հեռագիրներուն, խօսուած այն ճառերուն եւ զրուած այն յօդուածներուն, որոնց մէջ Մարտ· Հայաստանի պատասխանատու անձերը քէմալական յաղթութիւնները իրենց կը նկատէին եւ Կարսի դաշնագրով հայկական դատը փակուած կը համարէին:

Այսօրուան Փրանսահայ գաղութը ծանուցած առած է Զմիւռնիոյ ազէտին օրերէն: Գաղթականութիւնը Մարսէյլ հասաժեց 1922 Սեպտեմբերէն սկսեալ· նորեկները առեն մը պանդոկները կամ Օտտօ կայանը պատսպարուելէ յետոյ տարածուեցան Հարաւային Ֆրանսա, եւ Ռոնի հովիտի ճամբով հասան Փարիզ եւ շրջանները:

1922 Յուլիսին Զմիւռնիոյ շուրերուն մէջ կը գտնուէի Հելլենական Ազգային Շոգենաւային Ընկերութեան Անտռաս նաւով· չէի սպասեր թէ քանի մը չարաթ վերջ ի՜նչ տխուր պայմաններու տակ պիտի ծանօթանայի քաղաքին տարտախտահար Մարսէյլ ապաստանած գաղթականներուն, ստուգէի անոնց ձեռներէց ոգին, աշխատունակութիւնը, նոր ապագայ մը կերտելու նախանձախնդրութիւնը եւ հիանայի իրենց ազգասիրական բարձր զգացումներուն վրայ:

ԼԵՒՈՆ Թ. ՄԱԶԻԿԵԱՆ

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Հատուած՝ «ԲԱՐԻ ՀՍԿԱՆ» Գրքից

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

Ցետոյ, Երեւանում, տղաները պատմեցին, որ Մոսկուայում առաւօտ կանուխ, ձեռքին մի ծրար, իրենց համարն է մըտել ու ասել·

– Երթանք վահագնի քով...

– Բայց նա չի եկել...

– Ինչպէ՞ս չի եկել, մարդ հեռաձայնով չըսա՞ւ, որ այսօր հոս պիտի ըլլայ...

– Ըսաւ, բայց չի եկել...

– Չի կրնար պատահել, որ եկած չըլլայ, այս ծրար իրեն պիտի տամ, մէջը ամերիկեան թերթն է, ուր իր բանաստեղծութիւնն տպուած է:

– Չի եկել, հէնց նոր Երեւան զանգահարեցինք, իմացանք, որ Սիբիայի ուղեւորութիւնը յետաձգուել է, ու նա երեւանում է ձեզ սպասում...

Ուղեւորութիւնը, յուրախութիւն ինձ, այո, յետաձգուեց, ու սպասում էի...

Սպասում էինք...

Երեւանի օդանաւակայանում մի հոծ բազմութիւն էր հաւաքուել...

Ու սպասում էինք...

Ինքնաթիռը ուշանում էր, ուշանում երկու ժամով...

Ու սպասում էինք...

Անցաւ նաեւ այդ երկու ժամը...

Եւ ահա վերջապէս ինքնաթիռի աստիճանների վրայ ինքն է՝ Սարոյեանը...

Կանգնեց, քիթը ցցեց վեր, հոտոտեց:

– Հայաստանի օ՛դը...

Գլխին նկարներից ծանօթ նոյն լայնեզր գլխարկն է, հագին Փարիզում հօթ տարի առաջ տեսածս նոյն անձրեւանոցը, այո, նոյնը, աւելի գունաթափուած, աւելի հնացած...

Բեզը, հասո, երկայն, փառահեղ բեզը մի քիչ աւելի է ճերմակել, մի քիչ աւելի են կնճռոտուել քունքերն ու ճակատը, բայց մի քիչ խաժ ու մի քիչ կապտաւուն աչքերը, միշտ երիտասարդ աչքերը, կարծես աւելի են երիտասարդացել...

Դեռ առաջին հանդիպումներից էի զգացել, որ ինչ–որ աններդաշնակութիւն կայ նրա ճերմակած քեղերի, կնճիռների ու զարմանալի երիտասարդ աչքերի միջեւ: Բայց եւ զգացել էի, որ այդ աններդաշնակութիւնը չատ է ինքնատիպ ու դեղեցիկ...

Եւ հաւանաբար այդ աններդաշնակութեան մէջ է արդէն տարիքն առած, ճերմակած Սարոյեանի զարմանալիօրէն ներդաշնակ գեղեցկութեան գաղտնիքը...

Ամնական ու բարի, առնական ու մեղմ, առնական ու անմեղ գեղեցկութիւն...

Եւ ահա ես բախտը ունեցայ այդ բոլորեքեան գեղեցիկ մարդու հետ մօտ երկու չարաթ լինել մօտիկ, չատ մօտիկ, հետը սեղան նստել, ճամբորդել, անընդհատ լսել նրա զրոյցները, որ ինքը անվուեօրէն «գեղեցկութիւն» էր համարում, մինչ դրանք իմաստութիւնների ու սրամտութիւնների, հիացումների ու զարմացումների անընդմէջ բռնկումներ էին, ներկայ լինել տխուր եւ ուրախ պահերին, աշխատաւորների, գրողների, գերասանների, ուսանողների, երեխաների հետ ունեցած հանդիպումներին, հետեւել նրան ուղղուած բազմաթիւ ու բազմարնոյթ հարցերի պատասխաններին, մի խօսքով, աւելի մօտենալ նրա էութեանը, աւելի լաւ ճանաչել նրան...

Եւ զարմանալի բան՝ աւելի լաւ ճանաչելով, գժուար, անասելի գժուար դարձաւ նրա մասին գրելը...

Եթէ առաջին հանդիպումներս տպաւորութիւնները գրուեցին, հիմա ի թիրի տպա հիմա, ինչպէս ասում են, նիւթը դիմադրում է... Եթէ առաջին երկու հանդիպումներից, որ հպանցիկ էին, կարճ ու կցկտուր, այն տպաւորութիւնն էի ստացել, թէ Սարոյեանը տարօրինակութիւններ ունեցող անձնաւորութիւն է, ապա այս հանդիպումից տպաւորութիւնս դլխիվայր չուռ եկաւ, զգացի, որ Սարոյեանը տարօրինակութիւններ չունեցող մի բարդ անձնաւորութիւն է, որ այն ամէնը, ինչ տարօրինակութիւններ են թուում, նրա բարդ, յաճախ անբացատրելիօրէն բարդ էութեան օրինական ու բնական արտայայտութիւններն են:

Եւ ահա այդ բարդ, յաճախ անբացատրելիօրէն բարդ, նիւթն է, որ դիմադրում է...

Փարիզում ինձ ասել էր·

– Մարդը, հողէն, ջուրէն, օդէն, արեւէն եւ դաղտնիքէն կը բազկանայ...

(Շար. 2)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
1979 — 1929

ՆՈՐԱՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ս. ԱՐԱՐԱՏՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԱՄԲԻՈՆԻ

Ամբիոնի վարիչ՝ պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Ռ. Ա. Ղազարյան

Ամբիոնի կազմը՝ պատմական գիտությունների թեկնածուներ, դոցենտներ Ա. Ա. Ալեքսանյան, Ա. Ա. Ավետիսյան, Ա. Ա. Ավետիսյան, Ա. Ա. Ավետիս

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկ. Վարդգէս Աւիկեան, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Գիւրպիկեան, Տէր եւ Տիկ. Մկրտիչ Կարսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տան այս կիրակի, Սեպտ. 9, Սէն ժեռոմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցիին մէջ, իրենց մօր, մեծ մօր, զոքանչին՝

ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ԱՒԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ազգացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

— o —

ՊԱՆԵԼՕ - ՔԱՇԱՆ

Պանեէօ - Քաշանի հայկ. միօրեայ դպրոցը կը վերաբացուի Սեպտ. 19 ժամը 9ին, 41 Ավընիւ Ալպէր Փըթի Մօրիս Թորէզ դպրոցը։ Արձանագրութիւնները կը կատարուին տեղւոյն վրայ։ Դպրոցի վարչութիւնը կոչ կ'ընէ շրջանի ծնողքներուն, որպէսզի դրկեն իրենց զաւակները հաղորդուելու հայ գիրով ու հայ լեզուով։ 6

×

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի Մանկապարտէզը կը վերաբացուի Սեպտեմբեր 13ին։ 1979 – 1980 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Արձանագրութեանց համար դիմել կրթարան.

ECOLE SAINT MESROB
4, Rue Komitas — 94140 Alfortvile
Tél. : 378-92-91 et 375-26-98

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի Հ. Բ. Ը. Միութեան վարչութեան եւ Ս. Սահակ - Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան հովանաւորած դպրոցի 1979–1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտ. 19ին, Զորեքշաբթի օր, ըստ սովորական ժամերուն, Հ. Բ. Ը. Միութեան Ալեք Մանուկեան սրահին մէջ, 33 Բուլ Փիէր Փըժէ, վեցերորդ թաղամաս։ Մասնաւորաբար կը դաստիարակուին Ա) Հայերէն լեզու, Բ) Ուղղագրութիւն, Գ) Հայոց պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն։

Դպրոցը կը պահէ ուսուցչական նոյն կազմը։ Աշակերտներու երթեւեկութիւնը ապահովուած է փոխադրական մասնաւոր կառքերով։ Զորեքշաբթիներէ զատ, հայերէն դասերը կը տրուին ժամադրութեան վրայ։ Արձանագրութեան համար, դիմել քարտուղարութեան, ամէն օր կէսօրէն վերջերը, եւ կամ հեռաձայնով. 37·75·97։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ

ԲԱՑՈՒՄ՝ 19 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Հայկ. Միօրեայ դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտ. 19ին։

Այս տարի դպրոցիս մէջ կը դասաւանդուին.–

1.– Հայոց Լեզու (ամէն տարիքի համար)
2.– Կրօնք
3.– Հայկական պարեր (մանուկներու եւ պատանիներու)
4.– Դաշնակի դասեր (Տիկ. Ժիւլիէթ Եըլմազեանի կողմէ)
5.– Երգի դասեր (4–8 տարեկան)
6.– Մանկանց երգչախումբ (պատարագի երգեցողութիւն 9 – 15 տարեկան. դեկավար Հաչիկ Եըլմազեանի կողմէ)։

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ մշակութային սան մէջ, ամէն Զորեքշաբթի եւ Շաբաթ ուրիշ օրերը ըստ համաձայնութեան։

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը ժամը՝ 10 – 12 եւ 14 – 18

Օթօքարի ապասարկութիւն կարելի է ըստ դիմումներու։

Արձանագրութիւնները այժմէն կարելի է ընել եկեղեցւոյս քարտուղարութեան մօտ։

Հ Ա Ս Ց Է ։ –
Eglise Arménienne
SAHAK - MESROB
339, Av. du Prado, 13008 Marseille
Թէլէֆօն.– 77–84–70

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ
ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՑԱՌԱԶ» *ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՑԱՌԱԶ»*

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 50 Ֆ.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(25 Ֆ.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

«ՑԱՌԱԶ 50» (1976)

ԾԱՂԿԱՓԱՂ «ՑԱՌԱԶ»Ի ՑԻՍՆԱՄԵԱՅ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՂՔ՝ **ԴՈՒՐԱՋԻՒ**
100 Ֆ.

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

Թղթատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ։

Դիմել՝ «ՑԱՌԱԶ»ի

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Մըննամակալութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է արժանաւոր մանկավարժ եւ դաստիարակ Պօղոս Գէորգեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի՝ Օր. Հռիփ եւ Պ. Մասիս Գարագաշեան 500 Ֆր., Պ. եւ Տիկ. Վահէ Զիլինկիրեան 500, Պ. եւ Տիկ. Յակոբ Յակոբեան 500 Պ. Վազգէն Անդրէասեան 200, Դպրոցասէր Տիկ. Վրժ.ի Օշական խումբի Արենոյշ – ներ 50, Արա Վրոյր 3000 պէյժ. Ֆր.։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍԷՆ ԺԷՌՕՄ ԹԱՂԱՄԱՍԻ եւ ՇՐՋԱԿԱՑՔԻ ՀԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԲԱՑՕՒՄ ՍԵՊՏ. 19ԻՆ։

Սէն – Ժէռօմի եւ Շրջակայքի Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ, Հ.Բ.Ը.Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող, Հայկական Միօրեայ Դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին 19 Սեպտ. Զորեքշաբթի ժամը 2ին։ Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, ամէն Զորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 14 – 17։

Մեծերու դասատուն Պ. Խաչիկ Եըլմազեանն է։ Իսկ փոքրերու՝ դասատուն Տիկին Մայտա Կարապետեանը։

Նոյն օրերուն ժամը 20 – 21 ուսուցում պատարագի քառաձայն երգեցողութեան, Երեւանէն ժամանած խմբավարի մը կողմէ։ Արձանագրութիւններու համար դիմել Թաղականութեան գրասենեակը ամէն կիրակի ժամը 10 –12
Հեռաձայն՝ 66 – 31 – 47

×

ԼԻՈՆ – ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ

Լիոնի Հայկազեան վարժարանի հայերէն լեզուի դասընթացքները կը վերսկսին, Զորեքշաբթի Սեպտ. 19ին, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ դասարաններու մէջ։ Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան նախորդ տարիներու նման առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ ժամը 16։ Իսկ Շաբաթ օրերը ժամը 14էն մինչեւ ժամը 17։ Արձանագրութեանց համար թող ծնողքները բարի ըլլան առաջին Զորեքշաբթին առաջնորդել իրենց զաւակները դպրոց։

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Կրընոպլի Կաթ. Խաչի դպրոցը կը վերաբացուի Սեպտ. 19, Զորեքշաբթի առաւօտ ժամը 10էն 12, 14էն 18։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան

ՊԱԶԱՐԱՆԴԷՍ

ի նպաստ հայկ. վարժարաններուն, ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ԻՆ։

×

Իսիի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, մասնակցութեամբ հայրենի երգչուհի՝ ՄԵԼԱՆԻԱ ԱԲՈՎԵԱՆԻ, Նոյեմբեր 3ին։

ԼԻՈՆ – Կապոյտ Խաչի Լիոնի Մասնաճիւղի Տարեկան Պարահանդէսը, 10 Նոյեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, Շառպօնիէհի սրահներուն մէջ։

Recherche

Agent commercial, disposant magasin bien situé dans le Sentier et très bonne clientèle

Recherche cartes prêt-à-porter féminan, tricots, liquettes et accessoires de mode.

Style très jeune.

M. MAURICE LINDWASSER
Tél. (1) 508-02-64 et (1) 508-47-83

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տարեց կնոջ մը ընկերութիւն եւ տնական գործեր ընելու համար, կը փնտռուի Միջին տարիքի հայ կին մը։ Հեռաձայնել ժամը 13էն 14՝

526·89·64

Հ.Բ.Ը.Մ. — ՓԱՐԻԶ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇ
– ՊԱԶԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հիլթըն պանդոկի սրահներուն մէջ,
Շաբաթ, Հոկտեմբեր 20
կը խնդրուի նկատի ունենալ։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՊԱԶԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 10-ԻՆ

OPTIMA Tours

ARMÉNIE 1979

Avec logements hôtels première classe (Arménia ou Ani à Erévan) pension complète — excursions quotidiennes. — Cette année de nombreuses et *nouvelles excursions*

Tous nos groupes sont accompagnés par des spécialistes.

(Pour inscription par groupes de 10, nous consulter).

Sonia Coumryantz
OPTIMA Tours
75003 PARIS
RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :
67, rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)
Telex : 211 324 F.

à LYON :

Madame Giselle BOUDOYAN
Maison de la Culture Arménienne
15 rue du 24 Avril 1915
DECINES :

PERMANENCE : Le Samedi matin
de 10 h. à 12 heures
(Tél : 49-42-97)
tous les jours . Tél. 49-52-23

ԿԻՐԱԿԻ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
9
DIMANCHE
9 SEPTEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՍՔ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.465 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE No 14.465

ԵՐԲ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԹԱՓԱՌԻ

ՖՐԷԶՆՈՅԻ ՀԱՅԵՐԸ

ԳՐԵՑ՝ ՈՒԻԼԵԼՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

Ինծի կը թուի թէ այն Հայերը որոնք իմ հերոսներս էին Ֆրէզնոյի մէջ, վաթսուն տարի առաջ, տղայութեանս օրերուն,- այդ տեսակի Հայերը կը նախընտրեմ մինչեւ այսօր: Երկար - բարակ վերլուծումի պէտք չկայ անոնց «տեսակը» սահմանելու համար,- արտակեդրոն (էքսանթրիք) մարդիկ էին, մարդիկ՝ որոնք թանկագին են մանաւանդ Անգլիացիներուն համար, բայց զորս կարելի է գտնել Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Գերմանիոյ, Ռուսիոյ, Սպանիոյ մէջ ալ, եւ, ո՛վ գիտէ, գուցէ նաեւ Հիւսիսային Բեւեռի մերձակայքը ու արեւադարձային անտառներու Փիլիփինեներուն մէջեւ:

Աշուշտ ամբողջ ժողովուրդ մը կայ որ կարելի է արտակեդրոն համարիլ,- Գիւղացիները: Սարոյեաններ զանոնք չհնչեցուցին կը կոչէին, եւ եթէ ճշմարտութիւն է որ անոնք ալ հայկական ծագում ունին եւ կամ որ հնդիկ ծագում ունին սակայն Հայաստանն ալ դանդաղօրէն կտրած - անցած են իրենց թափառումներու ընթացքին,- եթէ ճշմարի՛տ է այս, հպարտ եմ որ այդպէս եղած է, որովհետեւ ինչպէս կ'ըսէ ամերիկեան ժողովրդական երգ մը), «քիչ մը դնչու ալ ի՛մ տրիս մէջ կայ»:

Բայց պզտիկութեանս «չինկանա» բառը պղտի ալ չատ չէի լսեր.ինծի ուղղուած արտակումը սովորաբար «քաֆիր - օղլու»ն էր, իսկ այդ պիտակը յաճախ փակցնողը Հօրս մայրը՝ Լուսընթաց Գարաօղլանեանը: Ինձի համար, վայրկեան մը մտածեցէ՛ք այդ արտակումին մասին: Քաֆիր: Ո՛վ են քաֆիրները եւ անոնց հետ ի՞նչ փորձառութիւն կրնան ունեցած ըլլալ Պիթլիսի Հայերը:

Երբեմն, երբ Լուսընթաց մեծ մայրը խանգա՛ր կատաղած էր, «Ծաճիկ, Քիւրա, կամ Չէրքէզ» ալ կը կոչէր զիս, բայց յանդարտելէետք յաճախ կը խոստովանէր որ այդ ժողովուրդներն ալ կարեւէր սիրել ու յարգել, մանաւանդ Քիւրդերը, հակառակ անոր որ Արաբները առակ մը ունին,- «Զգուշացէք երկրատարածէն, համաճարակներէն եւ Քիւրտերէն»:կամ նման բան մը.այլեւս տատացի չէին Լուսընթացի պատմած ամէն բան՝ իր շրջանի ժողովուրդներու մասին, եւ ուրեմն իմ բառերովս կը վերախառուցեմ յիշածներս ու տպաւորութիւններս:

Լուսընթացի մասին կը խօսիմ որովհետեւ Հոյակապ արտակեդրոն մըն էր, իսկական էքսանթրիք մը՝ որ անչուշտ ըլլար նաեւ չէր կասկածեր որ ինք այնպէս էր: Միշտ մեր մէջ էր, մեր տունը կու գար, կ'երթար անդադար, ընտանիէէն էր, եւ միշտ կարելի էր վստահ ըլլալ որ իր պատմելիքը ժամ մը գոնէ պիտի դրաւէր: Աճ մըն էր՝ զոր զուարճախօսութեան արդիւր մը կարելի էր նկատել:

Օր մը, եղբայրս եւ ես խնդրեցինք իրմէ որ մեզի տանտիկան սէնթ տայ, որպէսզի երթանք չարժանկար տեսնելու. գոնէսմ ըսել որ եղբայրս եւ ես, օրական երեք ծախելով, չարաթը մօտ տասը տալար կը շահէինք ու կը յանձնէինք մեր ընտանիքին: Բայց Լուսընթաց զրպարտեցաւ որ մենք ալ Հայկական տղոց պատասխան չտուաւ մեզի, այլ պատուց,- չարժանկար տեսնելո՞ւ համար: Այս արեւուտ կիրակի կէսօրէն վե՞րջը: Ա-ւե՛ղ ձեզի: Գացէ՛ք դաշտերը, խոտն ու ծաղիկը պիտեցէ՛ք, մաքուր օդը չընչեցէ՛ք խորունկ, որովհետեւ այդ օդը օրհնութիւն է: Շարժանկարի սրահին օդը ապականած է, հիւանդ մարդոց թոքերէն կու գայ: Այս դիշեր առատ կ'ուտէք «թութուչի» ճաշ մը, (Ծ.- Խ. Թ. «թթու՞», կամ «էացխու՞»), լաւ մը կը քնանա՛ք, եւ ձեր երազներուն մէջ ամբողջ աշխարհը պիտի տեսնէք՝ չարժանկարի վերածուած»:

Անդրադէտ էր, այնքան մը՝ որ իր անո՛ւնն իսկ չէր կրնար ստորագրել որեւէ լեզուով, բայց այդ օրերուն լրմէ պերապաս ոչ մէկ կին կը ճանչնայի: Եւ իր այդ բնական վհուկութիւնը կենսական եղաւ իմ մտածելակերպիս համար երբ որոշեցի ոչ միայն գրող ըլլալ, այլ նաեւ գրել ժողովուրդին եւ ոչ փրոֆէսէօրներուն համար: Ոչ ալ քննադատներուն, լաւ ուսում ունեցողներուն, բարեկիցիկներուն ու գեղ անոնց համար, որոնք բարձր կարծիք ունէին իրենք - իրենց մասին, կարծիք՝ որ հիմնուած էր արտաքին, մակերեսային բաներու վրայ,- եւ ոչ ներքին իրականութեանց վրայ: Երբեք այն ինքնախարէութիւնը չպարտուեցի ինքզինքիս, թէ այն պարզ ժողովուրդը որուն համար կը գրէի պիտի կարդար գրածս: Հաւանական չէր: Բայց իր կարգին այդ չէր նշանակեր որ ես պիտի փոխէի իմ հաւատամքս, - գրութիւնը ժողովուրդի՛ն համար: Իրենց համար չգրեցի կրկնակ դատապարտութիւն մը պիտի ըլլար, անձի՛ս եւ անո՛նց հանդէպ:

Չեմ ուզեր ըսել որ բոլորովին անվրդովելի է քննադատութիւնը, բայց նըշմարած եմ որ այդ եւ նման պիտութիւնները, եթէ ճիշդ չեն ըներ իրենց հետաքրքրութիւններու արդիւնքը ժողովուրդի ներկայ կեանքին զօդելու, ի վերջոյ իրենց բոլոր ըսելիքը հէգեմոնի կը վերածուի, այժմէականութենէ զուրկ եւ անօգուտ պրպտում մը կը դառնայ:

Մինչ ուրախ եմ երբ հանճար կը գըտնեմ նոր, հայ գրողի մը գործին մէջ, բայց պիտեմ նաեւ որ իր տաղանդը մէկու մը օգտակար պիտի չըլլայ եթէ գործ ու փչոցներով լեցուն անձ մըն է գըրողը: Միայն ստորադաս գրողներն են որ նման ինքնագոհութեան կը պիտեն:

Իսկ հանճա՞րը, բան մըն է որ պէտք է երջանկացնէ Հայն ա՛լ, ուրիշն ա՛լ, ուր որ ալ գտնենք զայն: Երբ օրաթերթ կը ծախէի Ֆրէզնոյի մէջ, փողոցէ - փողոց, ինքզինքիս հարց կու տայի թէ արդեօք ինծի համար ծանօթ արտակեդրոն անձերէն ո՞վ իսկական հանճար ունէր:

Առաջին թեկնածուս Արամ Արամեանն էր, մէկը՝ որ թալանողի պէս կ'երթար Պրոտուէյ փողոցի Հանրային Գրադարանը, եւ օրը վեց - եօթը գիրք գրկած կը վերադառնար իր փոքր, կահաւորուած, վարձու սենեակը: Գոնէ հանճարի կը նմանէր, - երկարահասակ, նիհար, ոսկրոտ երեսով, մթագոյն աչքերով, մեքենայական ձեւով քալող եւ բիտտասրտ մը, որ այնքա՜ն ամփոփուած էր ինքն իր մէջ եւ իր ընթերցումներուն մէջ՝ որ մարդ չէր նշմարեր եւ կը զարմանար, կարելի է ըսել կը ցնցուէր, երբ մէկը իր անունը կանչէր: Հարցաքննեցի ուրիշներ՝ իր մասին, ու լսեցի որ բազմազամ ընտանիքի մը միակ վերապրող զաւակն էր: Սակայն մահը վրայ հասաւ 1918ի ինֆլուէնցիայի համաճարակը զինք գրեաներ, երբ 24 տարեկան էր:

Ուրիշ մըն ալ կար, միջին տարիքի, կարճահասակ մարդ մը, որ 1919 թուականի ընթացքին նոր եւ մաքուր զինուորական համազգեստ մը հագած փողոցներէն կը տողանցէր, կարծես գօրավար մըն էր որ տասը հազար զինուոր դէպի ռազմաճակատ կ'առաջնորդէր: Անունը Պոնափարթ էր, եւ հայ տղեկները չատ կը վշտացնէին զինք իր եռեւէն տողանցելով, իր հպարտ ու ազդայնամոլ զինուորականի քայլերը կապկելով: Մէկ մըղեկ կը սկսէր եռեւէն քալել, յետոյ երկու, ու յանկարծ քանի հատ կը բուսնէին խեղճին եռեւը: Երբ վերջապէս եռ կը նայէր ու կը տեսնէր զինք ծաղրողները, կը գոռար, - «Լակոտներ, Հայաստանի հանդէպ յարգանք չունի՞ք»: Գուցէ ան միայն արտակեդրոն էր, առանց հանճար ըլլալու: Ֆրէզնոյի Հայերուն մէջ գուցէ չիտուն նման անձեր կային,տիպարներ՝ որոնց մասին օր մը պիտի գրեմ:

Փարիզ, 29 Յուլիս 1979

Թարգ. Խ. Թ.

ՄԱՐՄԻՆ, ԻՆՔՆՈՎ ԿԵՆԴԱՆԻ

«ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆ, ԵՐԵՒԱՆ, 1978

ՅԱՐԱԿԱՐԾԻՔԸ

Ատենին Ա. Ալիքեանի ծաղկաթաղ Ֆերանսիական Բանաստեղծութեան ձեռնարկը ընդուներ էի խանդավառութեամբ, հակառակ բանաստեղծութեան թարգմանութիւններու հանդէպ ունեցած վերապահութեանս, առ հասարակ:

Յարակարծային կեցուածք մըն է ասիկա, թարգմանական աշխատանքին արտադրած այլազան յարակարծիքներէն մէկը, որուն կատարեալ օրինակն է լեզուի աշխատաւորին մղումը ընելու ամէնէն «հակառանաստեղծական» արարքը՝ գերուածը վերագրելու: Կարծես յանկարծ բանաստեղծութիւն կոչուած գրութիւնը գոյութիւն առնէր լեզուէն անդին, տեսակ մը լպրծուն ու վերացական իէա-կանութեամբ:

Յարակարծիքը լուծելի է, առնուազն վերլուծելի, երբ նկատի առնենք հայերէնի կազուածին մէջ, ատափթ-ասիոն բառին համարժէքին բացակայութիւնը: Ո՛չ յարմարումը, ո՛չ պատշաճեցումը կը բացայայտեն այն աշխատանքը որ օտար տարր մը կը բերէ - կը դնէ ուրիշ տեղ, կը պատշաճեցնէ զայն մշակութային տարբեր համակարգի մը, կ'իւրացնէ, կը մարսէ զայն:

Ատափթ-ասիոնի ամբողջ տրամաբանութիւնը կը գտնենք այլ յղացքի մէջ, ներկայիս գրեթէ չգործածուող, եւ որ հայացումն է: Ինչ որ «ռամանթիք չարժումի» կը կոչուի, Արեւմտահայ Գրականութեան մէջ, (Մ. Պէշիկթաշլեան, Ն. Լուսինեան), հայացումը ի գործ կը դնէ իբրեւ նմանողութիւն կամ հետեւողութիւն: Զէյթունի երգերուն մէկ մասը գրուած է իբրեւ «նմանողութիւն», մինչ նոյն Պէշիկթաշլեանի Հիւվոյէն հայերէնի վերածումը՝ Ուրուականիը որակուած է «թարգմանութիւն» (1): Նմանողութիւն հոն, թարգմանութիւն հոս, հետեւողութիւն այլ տեղ: Նմանողութիւն եւ հետեւողութիւն կը կրեն իրենց մէջ կրկնողական, միմոզական եղր մը: Հետեւիլ մէկու մը քայլերուն, գրել անոր նմանութեան, ձգողութեան մէջ, բայց հեռանալով անկէ: Նմանողութիւնը կ'ընդունի գործերու թէ՛ տարրերութիւնը թէ՛ նմանութիւնը եւ ինքզինք կը սահմանէ իբրեւ ստեղծումի մտանայատուկ եղանակ: Ինչ որ կը պահուի այս բառերուն

բաներ համազգեստ մը հագած փողոցներէն կը տողանցէր, կարծես գօրավար մըն էր որ տասը հազար զինուոր դէպի ռազմաճակատ կ'առաջնորդէր: Անունը Պոնափարթ էր, եւ հայ տղեկները չատ կը վշտացնէին զինք իր եռեւէն տողանցելով, իր հպարտ ու ազդայնամոլ զինուորականի քայլերը կապկելով: Մէկ մըղեկ կը սկսէր եռեւէն քալել, յետոյ երկու, ու յանկարծ քանի հատ կը բուսնէին խեղճին եռեւը: Երբ վերջապէս եռ կը նայէր ու կը տեսնէր զինք ծաղրողները, կը գոռար, - «Լակոտներ, Հայաստանի հանդէպ յարգանք չունի՞ք»: Գուցէ ան միայն արտակեդրոն էր, առանց հանճար ըլլալու: Ֆրէզնոյի Հայերուն մէջ գուցէ չիտուն նման անձեր կային,տիպարներ՝ որոնց մասին օր մը պիտի գրեմ:

ԳՐԵՑ՝ ԳՐԻԳՈՐ ՊՃԼՏԵԱՆ

տակ՝ հայացումի աշխատանքն է իրրեւ ստեղծումի կամ արտադրութեան ձեւ: Աւելին՝ թերեւս ամէն ստեղծում հայացումի մակարդակ մը կ'ենթադրէ, որով արտադրութիւն մը կը դառնայ տրամադրելի:

Հայացումը կ'ըլլայ ստեղծում ճիշդ այն ատեն երբ կը դադրի հետեւելէ, նըմանելէ. այնքան խորապէս կը փոխէ օտար գրութիւնը որ կը խզէ հայացուածին կապերը բնագրին հետ: Հայացումը կը բանայ բնագրի տարածում մը, հոն ուր բնագիրը կը ստեղծէ: Իւրացումը կ'անիւրացնէ: Բայց որովհետեւ հայացումը կը մեկնի ուրիշէն, կ'ըլլայ ստեղծումը ուրիշին, նոյնիսկ եթէ, չատ յաճախ, օտարութիւնը կը ջնջուի:

ՀԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՎԵՐԱԴԱՐՁ Ռ. ՄԵԼԻՔԻ

Նման աշխատանքի առջեւ կը գտնեմ ես զիս Ա. Ալիքեանի «թարգմանութեան» առիթով: Առաջին էջին վրայ գրուած «Ֆրանսերէնէն թարգմանեց» կարելի է փոխել «Ֆրանսերէնէն հայացրեց»ի, այնքան Ռ. Մելիքի էջերը կը թուին ընկալուած, մերուած հայերէնին:

Աւիկա ընտրութիւն մըն է, որու մասին հատորը ուղղակիօրէն քիչ լուսաբանութիւն կու տայ, պարզապէս անոր համար որ «թարգմանիչին» անունը կայ միայն:

Այս հրատարակութեան համար գրուած յառաջաբանով «Խօսք հայ ընթերցողին» էջով կը բացուի գիրքը, ուր Մելիք կը գրէ.

«Ահա իմ պոեզիան, այս գրքի շնորհիւ, մխաւորում է իր բնաշխարհին, հայկական աշխարհին: Իրականանում է երիտասարդական մեծ իղձերիս մէկը՝ վերադառնալ հայրենի տուն, վաղ թէ ուշ, այս կամ այն ձեւով, վերադառնալ եւ իր տեղն ունենալ հարազատ օջախում»:

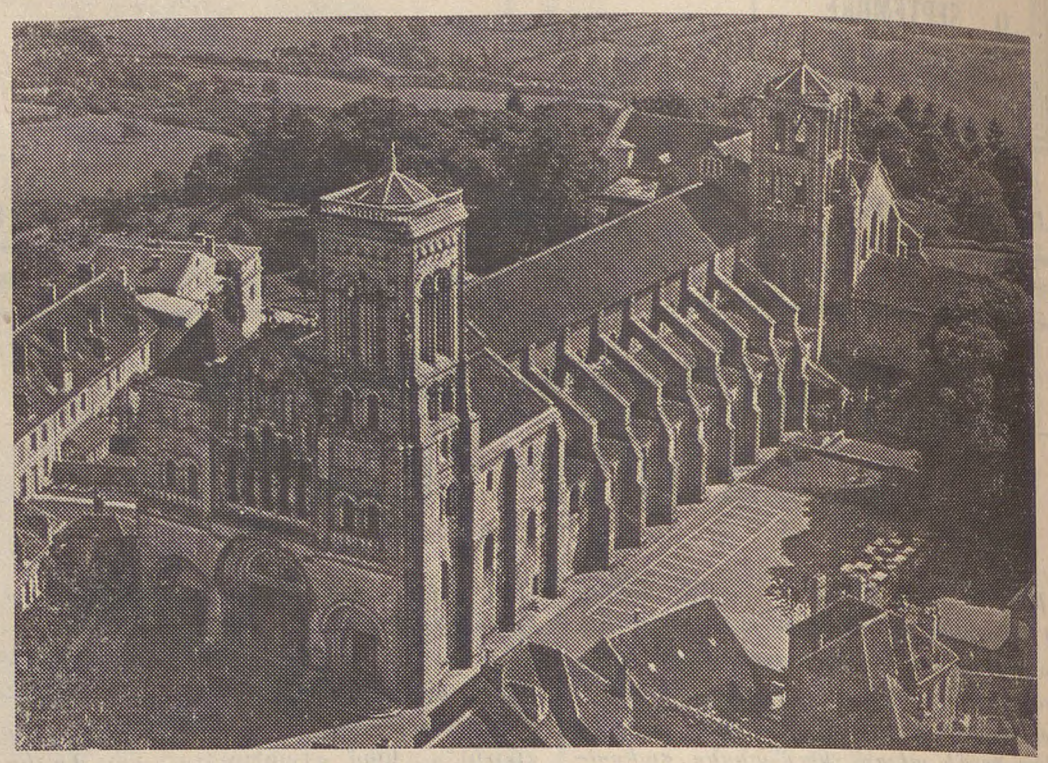
Ռ. Մելիք փաստօրէն այս գիրքը կը նկատէ տուն - դարձի, վերադարձի եղանակ մը, ինչ որ Ալիքեանի աշխատանքը կը վերածէ հայրենադարձման եղանակատորոմի մը: Բաժնուածը կը միանայ մէկ ու մի մարմնին, կ'առնէ տեղ, «սեղանին չուրջ» ինչպէս կ'ըսուէր արդէն Ստարերկրեայ Եղանակներ գրութեան մէջ: Հայացումով՝ Մելիքի բանաստեղծութիւնը կը գտնէ ուրեմն իր «ակունքը»:

Թերեւս ատոր համար է որ մեզի վըկայուած է այս էջին Ֆրանսերէն տարբերակը, կարծէք Մելիք պայն գրած ըլլար հայերէնով: Ամէն պարադայի հայրենադարձումը եղած է հայացում, որով գործը կը մտնէ հայերէնի կալուածին մէջ, բնաշխարհին մէջ կը գտանայ բնագիրը:

Կը հետեւի Ստ. Ալաջաջեանի 14 էջնոց յառաջաբանը, Ռ. Մելիքը «հայ ժողովուրդին» ներկայացնող: Քաջալերելի ձեռնարկ ինքնին՝ եթէ այս եւ չատ ուրիշ պարագաներուն, յառաջաբան գրողները չմոռնային, չես գիտեր ինչո՞ւ, «անկարգելուած» տուեալ գործին անտեղեակ: Յառաջաբանի «հեղինակը» գրչի քանի մը հարուածներով եւ ամենայն տափակութեամբ իրարու կը խառնէ պատերազմն ու խաղաղութիւնը, հայ ժողովուրդն ու

(Շար.ը կարդալ Դ.էջ)

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ԺԱ. – ԺԲ. ԴԱՐԷՆ ՈՐՈՒՆ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒՄԸ ԵՂԱՒ՝ ՎԻՕԼԼԷ – ԼԸ – ՏԻՒՔԻ ԱՌԱՋԻՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆԸ 1840ԻՆ, 26 ՏԱՐԵԿԱՆԻՆ:

Վէզըլէի Սէնթ Մատըէեւ պազիլիքը

ՎԻՕԼԼԷ - ԼԸ - ՏԻՒՔ

(1814 - 1879)

Գրեց՝

Ս. ՃԷՎԱՇԻՐՃԻԵԱՆ

Ապահովաբար՝ Հայ ընթերցողներուն մեծ մասին համար՝ այս անունը բան մը չըսէ, հակառակ անոր ոչ ան՝ միջազգային մեծ համբաւ մը ունենայ:

Եթէ կ'ուզեմ՝ այսօր՝ Վիօլլէ-լը-Տիւքէն խօսիլ, պատճառը նորէն գեղարուեստին տուրք մը վճարելու պարտաւորութիւնը եւ Ֆրանսայի այս մեծ զաւակը Հայ հասարակութեան ներկայացնելու փափաքն է:

Հարիւր տարի կայ՝ երբ 19 Սեպտեմբեր 1879ին՝ Լօզանի մէջ կը մեռնէր Ֆըրանսացի հռչակաւոր ճարտարապետ՝ Վիօլլէ – լը – Տիւք: Ուրեմն այս տարի անոր մահուան հարիւրամեակն է:

Նափոլէօնեան դիւցազներգութեան վաղորդայնին՝ 1814ին աշխարհ կու գայ Էժէն – Էմմանիւէլ Վիօլլէ – լը – Տիւք, Թիւիլըրիի պալատին մէջ, ուր՝ իր հայրը՝ բարձր պաշտօնատար մը՝ կը բնակէր: Իր մանկութիւնը կ'անցընէ Ռէնթօրասիոնի շրջանին, Լուտովիկոս ԺԸ.ի եւ Կարլոս Ժ.ի իշխանութեանց օրերուն: Լուի – Ֆիլիփի իշխանութեան առաջին տարիները կ'ապրի իր նկարագրի ուժին առաջին ապացոյցը կու տայ, երբ կը մերժէ Փարիզի Գեղարուեստից Ազգային Դպրոցին ճարտարապետական ճիւղին արձանագրուիլ, հոն ուսանդուած ումանց ծըրագիրին համակարծիք չըլլալուն համար: Ան կ'ուզէ ըլլալ ազատ ուսանող, ումանց՝ իր նախընտրած ծրագիրի մը հետեւելու համար:

Աւրդարեւ՝ այդ շրջանին եւ 1830էն ի վեր, Ֆրանսայի Գեղարուեստից Ազգային Դպրոցը ունէր երեք ճիւղեր, նկարչութիւն, քանդակագործութիւն եւ ճարտարապետութիւն:

Նկարչութեան եւ քանդակագործութեան բաժինները հիմնուած էին Լուտովիկոս ԺԴ.ի օրով, իսկ ճարտարապետական բաժինը հիմնուած էր 1671ին՝ Լուտովիկոս ԺԴ.ի օրով: Այս երեք բաժանումները դրուած էին Էնսթիթիւ տը Ֆրանսի բարձր հսկողութեան տակ եւ ունէին բացարձակ Ակադեմական ուղղութիւն մը, հիմնուած Վերածնունդի շրջանէն՝ Վինչի, Աքամացցի, Ալպէրթիի ըմբռնումներուն համաձայն: Այսինքն՝ ինչպէս կը գրէ արուեստի պատմագէտ Վէօֆլին՝ «Theatrum Architecturae» ըմբռնում մը: Այլ խօսքով՝ «Տեսադարպ ճարտարապետութեան» ոճ մը, որուն մանուածոյ մէկ օրինակն է՝ Վէրսայլի պալատը:

Ուրեմն՝ 1830ին դասաւանդուած ճարտարապետութիւնը կը նախընտրէր հոդակէն շինութիւնները, յատակագիծի, կառուցողական եւ գործնական պատշաճութեան խնդիրներուն երկրորդական կարեւորութիւն մը տալով: Որպէս թէ Աշխարհը՝ այս մարդին մէջ քարացած ըլլար Վերածնունդէն ի վեր: Եւ նկատի չէր առնուած թէ 1750էն սկսեալ, երբ Անդլիացի ճէյմս Ուաթ ճարտարարուեստին մէջ ներմուծեց չոգեշարժ մեքենան, ճարտարարուեստի նոր դար մը կը սկսէր եւ այս նորութիւնը կը պահանջէր ճարտարապետական նոր եւ բանաւոր ըմբռնումներ:

Երիտասարդ Էժէն – Էմմանիւէլը այս պահանջը զգացած ըլլալուն համար էր որ՝ ուզեց ազատ – ուսանող ըլլալ, յարմար դասած իր ծրագիրին հետեւելու համար՝ ի նախատեսութիւն ապագային:

Աւանդուած հնօրեայ ճարտարապետութենէն զատ կար նաեւ ուրիշ անհամաձայնութեան պատճառ մը երիտասարդ Վիօլլէ – լը – Տիւքի եւ Գեղարուեստից Ազգային Դպրոցին միջեւ, ճարտարապետութեան պատմութեան տեսակներով: Գեղարուեստից Ազգային Դպրոցը՝ այս մարդին մէջ ալ կ'ուսուցանէր Վերածընունդի մտայնութեան դիծով: Ան կը մերժէր եւ ուսուցման նիւթ չէր ըրած՝ Գոթական ճարտարապետութիւնը, որպէս բարբարոս ոճ մը:

Գիտենք թէ Գոթական ճարտարապետութիւն ըսուածը բարբարոս Գոթերու բերած ճարտարապետութիւնը չէ: Գոթերը՝ ե. դարուն արշաւեցին Արեւմտեան Եւրոպա եւ անոնց չինարուեստը՝ եթէ իրապէս ունէին՝ եօթը հարիւր տարիներ վերջը չէ որ պիտի ծաղկէր մէկէն, եօթը դար՝ Հռոման ոճին համբերելէ վերջ: Գոթական ոճը ծնունդ առաւ Ֆրանսայի սիրտին՝ «Իլ տը Ֆրանս»ի մէջ եւ կազմըւեցաւ Հռոման ոճին՝ «Սինթէրսիէն» ճիւղին բնական յեղաշրջումին ճամբով: Շատեր կը նկատեն «Սինթէրսիէն» ոճին վերջին շրջանը, ԺԱ.էն ԺԲ. դարերը, որպէս «նախագոթական» շրջան, որու ընթացքին կը ձեւափոխուի եւ կը վերածուի Գոթական ոճին՝ ԺԲ.րդ դարուն փողփողելու համար: Ոմանք ալ՝ այս յեղաշրջումին խթան կը նկատեն եւ Գոթական ոճին զարգացումը կը կապեն, նշանաւոր ինը խաչակիր ասպետներէն՝ վեցին՝ երուսաղէմէն վերադարձին, ուր զացած էին մասնաւոր եւ զաղտնի առաքելութեան մը համար եւ ուր հիմնեցին՝ նշանաւոր Տաճարական Ասպետներու կրօնական կարգը: Վերադարձող այս վեց ասպետներն էին՝ Հիւկ տը Բէյն, Հիւկ տը Շամբանը, Անտրէ տը Մոթպար, Կոտըֆրուա տը սէն Օմէր, Բայեէն տը Մոնտիտիէ եւ Արչամպօ տը սէն Աման, բոլո՛րն ալ դարուն կարեւոր անձնաւորութիւնները: 1108ին՝ Հիւկ տը Շամբանեը՝ վերադարձին՝ տեսակցութիւններու տեւական կապ մը կը պահէ Սիթօի արքահայր էթիէն Հարտինկի հետ, որուն կ'ընէ հաղորդումներ: Այս պարագաները կարծել կու տան թէ՝ այս ասպետները Արեւելքէն կը բերէին ուրիշ գիտելիքներու կարգին արեւելեան շինարարական նոր պիտարուեստներ (թէքնիք), որոնք կարելի դարձուցին Գոթական ոճի շինարուեստին ծաղկումը: Եւ արդարեւ այս ասպետներու վերադարձէն վերջն է որ Գոթական ճարտարապետութիւնը մէկէն ծաղկեցաւ: Այն աւեն «Գոթական» անունը չէր արուած այս ոճի ճարտարապետութեան: Բայց՝ Վերածընունդի խտացած մեծ ճարտարապետները, որոնք միայն Հէլլէնօ – Հռոմէական զարուան ճարտարապետութիւնները կը տեսնէին եւ սերտած էին, չընդունեցան Իլ – տը – Ֆրանսի մէջ ծաղկած այս ոճըզոր նկատեցին բարբարոս ոճ մը եւ զայն խարանելու համար կոչեցին «Գոթական»՝ բարբարոս Գոթերուն ակնարկելով: Մնաց որ՝ Վերածնունդի այս ճարտարապետները՝ որոնք նշանաւոր անուններ ունին, Պրամանթ, Պրունէլէսքի, Միքել Անճէլօ եւ ուրիշներ, չուզեցին եւ մերժեցին նոյնիսկ բիւզանդական ճարտարապետութիւնը, որուն յիշատակարանները հազար տարիներէ ի վեր կը մնային իրենց աչքերուն առաջ, Ռաւէննայի մէջ:

Թէեւ 1750ին՝ Ֆրանսայի ճարտարապետ ժակ Պլոնտէլ համարձակած էր՝ «Ճարտարապետութիւն» իր դասագրքին մէջ ամբողջ գլուխ մը յատկացնել Գոթական ոճին, բայց այս քայլութիւնը բարի հետեւանք մը չէր ունեցած, քանի որ նոյնիսկ Վոլթէր (1694 – 1778) կը շարունակէր գէշ խօսիլ Միջին դարու ճարտարապետներու մասին եւ իրեն կը հետեւէրՄիշըլէ (1798 – 1874) Գոթական ոճը քննադատելով:

Ռոմանթիզմին արժանիքներէն մէկը եղաւ, Շաթոպրիանի, Վիքթօր Հիւկօի, կիզօի, Մերիմէէ գրիչներուն չնորհիւ, Գոթական ոճին կրկին այժմէութիւն ըստանալը:

Ճարտարապետութեան մարզին մէջ, Ֆրանսա տիրող Վերածննդական այս մըտայնութիւնը՝ երիտասարդ Վիօլլէ – լը – Տիւքի նորաթոդոքս մտքի պահանջներուն չէր համապատասխաներ, որով՝ իր յըզացած ոսման ծրագիրին հետամուտ, որպէս ազատ – ուսանող՝ կը հետեւի ճարտարապետական դասընթացքներու եւ կը մտնէ Լըֆլէր ճարտարապետին աշխատանոցը որպէս աշկերտ եւ ծանօթ նկարիչի մը մօտ ալ կը սորվի գծել եւ նկարել: Կը հետեւի նաեւ՝ համալսարանի վանդան ճիւղերուն դասաւանդութիւններուն: Այն ճիւղերուն՝ որոնք՝ կը հաւատայ թէ պէտք են՝ ճարտարապետ մը ըլլալու համար: Կ'աշխատի անխոնջ եւ երբ կը զգայ թէ բաւական գիտելիք ամբարած է, կը ձեռնարկէ Ֆրանսայի շրջանը ընելու, ինչպէս էր այն առեն սովորութիւնը, մանաւանդ արհեստաւորներուն եւ գործատուներուն համար: Ուրապիծերու տեսարակը ձեռքին՝ Լանկտօքի, Փէրիկօրի, Նորմանտիի եւ Պուրկոնների մայր եկեղեցիները եւ յիշատակարանները կը պտըտի հիանանդ, տեսարակը ուրուագիծերով լեցնելով, անոնց կառուցումներուն դեղարուեստները ուսումնասիրելով եւ զանոնք իրարու հետ բաղդատելով: Ցետոյ կ'երթայ Հռոմ, կատարելու այս պարտաւորիչ այցելութիւնը: Հոն կը ճանչնայ Էնկրը՝ որ այն առեն Հռոմի Ֆրանսական Ակադեմին կը վարէր: Բայց երկար չի մնար Հռոմի մէջ, նկատելով որ՝ հոն աւելի բան կար սորվելիք որպէս հնագիտութիւն քան իր երեւակայած ճարտարապետութիւնը:

Այս միջոցին է որ՝ Ռոմանթիկներու ազդեցութեան տակ՝ կը վերագտնէ Գոթական արուեստը եւ կը սկսի ուսումնասիրել Գոթական ճարտարապետութիւնը՝ որմէ Ֆրանսա չատ հարուստ է:

1840ին, Քաղաքային Շինութիւններու Վարչութեան պետին՝ Տիւպանի յանձնարարութեամբ՝ իրեն կը յանձնեն վերըլէի Սէնթ Մատըէեն պազիլիքային վերանորոգութիւնը:

Այսպէս է որ, Վիօլլէ – լը – Տիւք, 26 տարեկանին կը մտնէ «վերանորոգող ճարտարապետ» ասպարէզը:

Վէզըլէէ վերջ՝ իրեն կը յանձնեն Թուլուզի Սէն – Սէրնէն, Ամիէնի մայր եկեղեցին, Փարիզի՝ Նօթր – Տամի եւ Սէնթ Շաբէլի վերանորոգումները, ինչպէս նաեւ Քարքասոնի Ոստանին վերակառուցումը:

Փրոսփէր Մէրիմէէի հետ կ'անցնի Անգ-

լա, ուր Գոթական ոճով չինուելիք եկեղեցին կ'ոգեւորեն:

Հարկ կա՞յ ըսելու թէ պատմական յիշատակարանները վերաչինելը եւ կամ վերանորոգելը աւելի փափուկ եւ դժուար աշխատութիւն մըն է քան՝ նոր շէնք մը չինելը: Վերանորոգող ճարտարապետը պէտք է որ պերազանցապէս տիրացած ըլայ ոչ միայն չինարուեստի բոլոր նըրբութիւններուն այլ նաեւ՝ վերանորոգուելիք շէնքին չինուելիքան դարուն հոգեբանութեան, մատնեղակերպին, դարձուած չինարուեստին եւ ճարտարապետական ոճին, որպէսզի կարենայ առանձին կառուցողին՝ դարեր առաջ ունեցած մտայնութեան թափանցել, անոր մոլորին մէջ մանել, որպէսզի նորոգութիւնը համապատասխանէ նախատիպին:

Արդէն՝ հանրածանօթ՝ Գոթական ոճի մանապետ ճարտարապետ մըն էր Վիօլլէ - լը Տիւք, երբ Նափոլէօն Գ. զահ բարձրացաւ: Ան՝ Թէօֆիլ Օթիէէ, կոնդրներու, Ազեքսանդր Տիւմայի հետ՝ հաւատարիմ այցելուներէն մին կը դառնայ՝ կայսեր քրոջը՝ իշխանուհի Մաթիլտի սրահներուն եւ 1854ին կը ձեռնարկէ տիրական իր երկին՝ «Le dictionnaire raisonné de l'Architecture française du XIme au XVIme siecle» *տասը հատորնոց գործ մը, ուր կը բանաձեւէ իր մտածումները Գոթական ոճին մասին, զոր կը նկատէ՝ Իլ - տը - Ֆրանսէն ծնած զուտ ֆրանսական յղացում մը, մինչ դասական ճարտարապետութիւնը՝ նեղմտած ոճ մը:*

Իրաւ է թէ՝ այդ թուականներուն, այսինքն ժԹ. դարու առաջին կիսուն (1854), հայկական յիշատակարանները տակաւին չէին ուսումնասիրուած՝ ճարտարապետական եւ չինարուեստի տեսակէտներէն եւ Եւրոպան տակաւին անծանօթ էր անոնց հետաքրքրութեան, որպէսզի կարելի ըլլար բազմական ուսումնասիրութիւն մը: Օրինակ՝ աղեղախուրձերու դրութիւնը որ յայտնի դարձած էր Գոթական ոճին մէջ, ժԲ. դարէն սկսած, մինչ ան՝ հայկական ճարտարապետութեան մէջ ի զուր էր արդէն ժ. դարուն վերջերը (1): Եւրոպան սկսաւ լմանալ հայկական ճարտարապետութեան գոյութիւնը՝ 1850ին Պրօսէի հրատարակած երկովը (2) որը *գերազանցապէս հնագիտական գործ մըն էր քան ճարտարապետական եւ չի բացատրեր կառուցողական ձեւերը:*

Վիօլլէ - լը - Տիւքի Գոթական ոճի չինարուեստին մանրակրկիտ ուսումնասիրութիւնը զինքը բերաւ այն եզրակացութեան թէ «մայր եկեղեցիներու կազմական կերպարը, մինչեւ դարու չինարուեստին արուած կշռականութեան դրութեան մը արդիւնքն է»:

Պէտք է խոստովանիլ թէ՝ Մինչեւ դարու ճարտարապետը թէեւ կշռական օրէնքներու նախազգացում մը ունէր, բայց՝ անոնց կշռական փափուկ հաշիւները ընելու, զանգուածներու հաւասարակշռող օրէնքները գործադրելու եւ հաշուելու ասպիճանին տակաւին չէր հասած: Մինչեւ դարուն՝ առաւելապէս փոքր չափի կապարներու վրայ՝ փորձառական կերպով կ'որոշէին կազմական մասերու մեծ ծալքեր ծալքները եւ ձեւերը: Այդ դարշրջանին՝ կառուցումներու կշռական դրութիւնը փորձառական կերպով կը հաստատէին եւ նմանողաբար կը կրկնէին զանոնք ուրիշ չինութիւններու վրայ, յաճախ «կամարակալ»ները (առքպութան), որոնք Գոթական ոճին կշռական ըմբռնումին դեղեցիկ դիւտը եղան:

1855ին Անգլիոյ «Բրիտանացի ճարտարապետներու Արքայական Հաստատութիւնը»՝ Վիօլլէ-լը-Տիւքը կը պատուէր՝ Գոթական անդամ ընտրելով, մինչ Ֆրանսայի մէջ՝ կայսերական կառավարութիւնը՝ մշտական կերպով իրեն կը դիմէր ճարտարապետական խնդիրներու համար:

1863ին՝ Նափոլէօն Գ. կը մտադրէ փիէրֆոնի մէկնագաբեան՝ կիսակործան դղեակը վերականգնել եւ առ այդ՝ վերակառուցումի նախագիծի մը պատրաստութիւնը կը յանձնէ Վիօլլէ - լը - Տիւքի: Այս նախագիծը՝ կայսերական ամուլին ամբողջական հաւանութեան արժանանալով, Վիօլլէ - լը - Տիւք դործի կը ձեռնարկէ:

Այս վերկառուցումին մասին ճարտարապետին թէզը այն էր թէ՝ «նման պարագայի մը մէջ, ընդունելի է վերակառուցումի ծրագիրը մշակել այն ուղղութեամբ որ ճարտարապետը կը կարծէ՝ նախկին չինողին՝ մտածումին թափանցած ըլլալ», այսինքն՝ վերակառուցանել այնպէս ինչպէս որ «պէտք էր ըլլար»: Տրամաբանելու այս ձեւը՝ բացարձակ ապատութիւն կու տայ վերաչինողին երեւակայութեանը թռիչքին: Ինչ որ ամէնէն ընդունելի էր կրնար ըլլալ եւ հանրային կարծիքը երկուքի բաժնուեցաւ: Իր հակառակորդները, մինչեւ այսօր ալ, պինքը կը մեղադրեն փիէրֆոնի պատճառով, ուր թերեւս՝ իրապէս քիչ մը երեւակայութեան թռիչքը՝ պինքը հեռուները տարաւ:

Նոյն տարին՝ 1863ին՝ Ֆրանսական կառավարութիւնը ձեռնարկեց ճարտարապետական ուսմունքներու վերակազմութեան: Այս վերակազմութեան մէջ՝ Վիօլլէ - լը - Տիւքի գաղափարները մեծ տեղ մը կը գրաւէին եւ կրթական նախարարը կայսեր հաւանութեամբ պինքը կը նշանակէր՝ նոր ծրագիրին համաձայն՝ ճարտարապետութեան պատմութեան դասախօս: Իր առաջին դասը որոշուած էր 29 Յունուար 1863ին: Լսարանը լեցուն էր վարպետին խօսքը լսելու, Փարիզի ընտրելագոյն դասակարգը՝ ամբողջութեամբ՝ ներկայ էր: Ներկայ էին նաեւ Գեղարուեստի կայսերական վերատեսուչը՝ Նիէօվկերքերքի կոմսը եւ հնախօս Արսիս տը Ֆոմօնը, գրագէտները, գեղարուեստագէտները եւ ուսանողները: Սակայն՝ ներկանները մեծ ապշութեամբ տեսան թէ խումբ մը ուսանողներ խափանարութիւնը կը ձեռնարկէին: Եւ այս՝ յաջորդ դասերուն ալ, մինչեւ որ դասընացած Վիօլլէ - լը - Տիւք՝ 16 Մարտին 1863 իր հրաժարականը տուաւ: Աւելի վերջը լմացուեցաւ որ՝ ուսանողական այս ցոյցերը՝ ղրդուած էին Էնսթիթիւ տը Ֆրանսի անդամ էնկրի կոմսէ որ չէր նեցած այս նոր դասախօսին պայքարը ուսուցման ժամանակավրէպ ձեւին դէմ եւ մանաւանդ անոր Գոթական ճարտարապետութեան պաշտպան հանդիսանալը:

Քանի որ այլեւս իր ձայնը լսել չէին ուզեր, Վիօլլէ - լը Տիւք ձեռնարկեց իր դաղափարները հրատարակելու, նոր գիրքով մը «Entretiens sur l'Architecture» վերնագիրով, ուր խիստ քննութեան մը կ'ենթարկէր ճարտարապետական տիրող հարցերը, ոչ թէ պատմական տեսակէտէն՝ այլ իր ժամանակի եւ միջավայրի վերաբերմամբ եւ կը պարզէր թէ՝ «այլեւս՝ ճարտարապետը պիտի չկարենայ տիրապետել ճարտարարուեստականացած ընկերութեան բազմաթիւ եւ բազմատեսակ պահանջներուն, եթէ չառաջնորդուիր բանաւոր մտածելակերպով մը փնտռելու նոր մարդուն պահանջներուն դոհացում տալու միջոցը»: Այս գրքով, բայէ ի բաց կը ժխտէր էնսթիթիւին այն տեսութիւնը թէ՝ «ճարտարապետութիւնը՝ արուեստի մը կիրարկումը պէտք է ըլլայ մի միայն»:

Վիօլլէ - լը - Տիւքի համար, ճարտարապետը պէտք էր ըլլար իր դարուն մարդը եւ ոչ՝ մի միայն անցեալ դարերու ընդօրինակող մը: Այս տեսակէտէն՝ ան իր մտածելակերպովը՝ դար մը առաջ էր իր ապրած չրջանին վրայ:

Աւելի քան Ֆրանսան, ուր իր հակառակորդները քիչ չէին, Անգլիան է որ գինքը գնահատեց եւ Բրիտանական Արքայական Էնսթիթիւն, Վիքթորիա թագուհիին արտօնութեամբը, պատուեց գինքը պատուանշանով մը եւ իր գիրքը թարգմանուեցաւ անգլերէնի եւ մեծ ընդունելութիւն գտաւ հոն: Անգլիոյ այս ելոյթը՝ Վիօլլէ - լը - Տիւքի հանդէպ չատ հասկնալի էր: Արդարեւ՝ ժԹ. դարու վերջին կէսին, Անգլիա՝ Եւրոպայի առաջատար երկիրն էր եւ անոր ճարտարապետական նոր ձգտումները կը նոյնանային Վիօլլէ - լը -Տիւքի տեսութիւններուն հետ եւ 1880ի չրջանին, անդլիացի նշանաւոր ճարտարապետներ ուղղակի կը ներչնչուէին իրմէ:

1872ին՝ Վիօլլէ - լը - Տիւք ձեռնարկեց Լօզանի մայր եկեղեցիին վերանորոգութիւն: Այս եղաւ իր վերջին կարեւոր աշխատութիւնը որ տեւեց մինչեւ 1879:

Լօզանի մայր եկեղեցին, ԺԲ. - ԺԳ. դարերուն կառուցուած, Գոթական ոճին մէկ կարեւոր նմոյշն է: Հոն է որ՝ պահ մը իշխան - եպիսկոպոսը եղաւ Ժիլլա Ռօվերէն որ աւելի ծանօթ է՝ Վերածընունդի նշանաւոր Ժիլլ Բ. Պապի (1503-1513) անունին տակ:

Այս աշխատութեան ի յիշատակ, 1906ին՝ երբ քանդակագործ Լիւժօն մայր եկեղեցիին արեւմտեան դրան քանդակները կը վերակազմէր, հոն քանդակած Դաւիթ Թագաւորին դէմքին տուաւ Վիօլլէ - լը - Տիւքի դիմագիծը: Ինչպէս որ Փարիզի Նոթր Տամի դվակոզմին (շըվէ) եւս դրած էին առաքեալներու չարքին՝ իր արձանը որ ցարդ կը մնայ:

Լօզանի մէջ՝ ան չինեց նաեւ Ռիմմին պողոտային վրայ Սկովտիացիներու եկեղեցին եւ անկից քիչ մը աւելի հեռուն իր վիլլան «Լա Վըտէթ»ը, Լէմանի լիճը ընդգրկող հիանալի տեսարանով մը: Այս վիլլան բնակած է տարի մը, այս տողերը գրողը, Վիօլլէ - լը - Տիւքի յղացած ներքին սարքաւորումին մէջ:

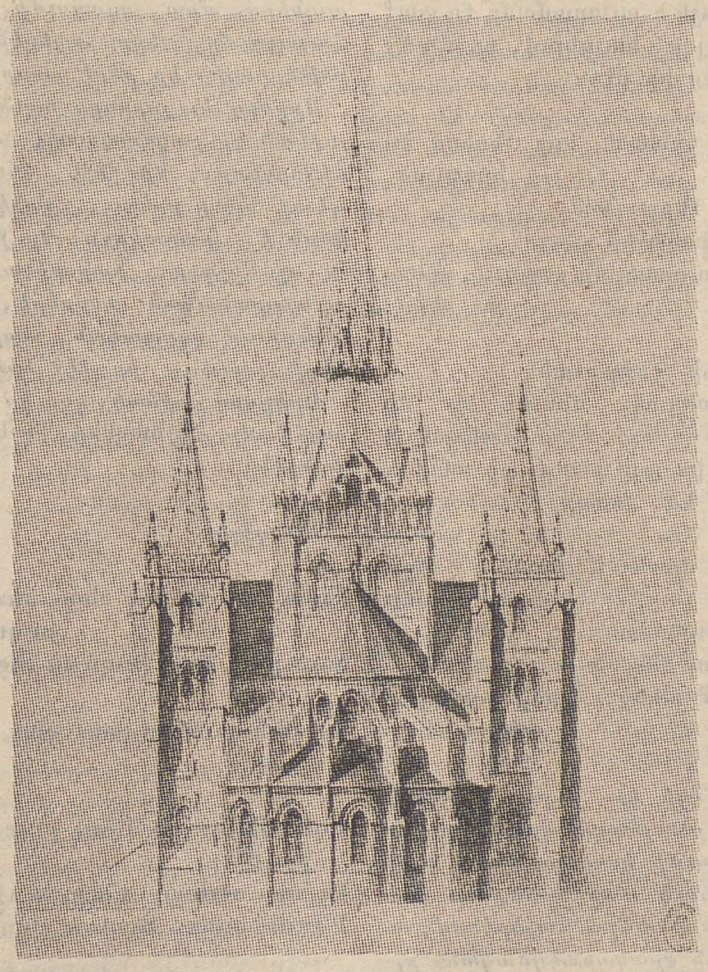
1878ին՝ Փարիզի համաչխարհային ցուցահանդէսին պատրաստութեանը բերած է իր մասնակցութիւնը որպէս ճարտարապետ - խորհրդական: Վերջին անդամ Լօզան գալուն, ան մահացաւ 19 Սեպ. 1879ին իր սիրած վիլլային մէջ, գեղածիծաղ՝ կապոյտ Լէմանի պայծառ լոյսին առաջ:

Վիօլլէ - լը - Տիւք՝ իր կեանքին ամբողջ ընթացքին բեղուն գործունէութիւն մը ցոյց տուաւ: Աւելի քան հարիւր յիսուն Գոթական եկեղեցիներ վերանորոգեց եւ վերականգնեց, բազմաթիւ գրութիւններ հրատարակեց, մանաւանդ Գոթական ոճը վերարժեցնելու համար, պայքարեցաւ բրածոյ դասական ոճին դէմ, պաշտպանեց բանաւոր ճարտարապետութեան մը գաղափարը եւ ունեցաւ իր հակառակորդներուն հետ սուր վէճեր:

Վիօլլէ - լը - Տիւք կը ներկայանայ ԺԹ. դարու կիսուն՝ որպէս նախակարապետ ճարտարապետական նոր ըմբռնումի մը, որ պիտի գործէր մարդուս իրական պէտքերուն համաձայն:

Ան եղաւ ոչ միայն Ֆրանսայի, այլ եւ Եւրոպայի մեծ ճարտարապետներէն մէկը (3):

ՅՈՒԼԻՍ 1979

Լօզանի Մայր Եկեղեցին

ԺԲ. - ԺԳ. ԴԱՐԷՆ ՈՐՈՒՆ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒՄԸ (1872 - 1879)
ԵՂԱՒ ՎԻՕԼԼԷ - ԼԸ - ՏԻՒՔԻ ՎԵՐՋԻՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆԸ:
ԱՁԻ ԳԾԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԻՕԼԼԷ - ԼԸ - ՏԻՒՔԷՆ Է:

---

(1).— J. Baltrusaitis: Le problème de l'Ogive et l'Arménie — Ed. Leroux, Paris, 1936.
Ս. ՃԷվահիրեիեան: Հայկական կամարը Գոթական ոճին մէջ. Ս. Ղազար, Վենետիկ, 1941:

(2).— M. F. Brosset: Rapport sur un voyage archéologique dans la Géorgie et dans l'Arménie executé en 1847 — 1848. St. Petersbourg 1849 — 1850.
M. F. Brosset: Les ruines d'Ani, capitale de l'Arménie. St. Petersbourg 1861.

(3).— Վիօլլէ - լը - Տիւքի մահուան հարիւրամեակին առիթով Պելժիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ, երկու տարբեր հրատարակիչներ լոյս ընծայած, հինգ հատորներով, աւելոր գործերէն ոմանք, իր իսկ գծագրութիւններովը պատկերազարդ եւ գրուած հասարակութեան բոլոր խաւերուն համար:

դիմադրական չարժումը, եւ Ռ. Մելիք բանաստեղծը կը վերածէ, չատ որոշ ձեւով հակադուած՝ Խազաղութեան գինուորի: Ոչինչ ըսելով Մելիքի բանաստեղծութեանէն, որը բարեբախտաբար այս երկիծանկարէն չատ տարբեր արտադրութիւն մըն է (2):

Ռ. Մելիքի գիտողութիւնը ինչպէս Ա-լիքեանի կիրառումը, հատորին մէջ, կը խօսին հայացումէ: Ալիքեան առանձնած է բանաստեղծութիւնը կրկին անգամ գըրելու վառնդը, որը, ի դէպ, ամէն ստեղծումի հիմնաքարն է եւ փորձաքարը: Արդիւնքը համոզիչ է, ըսել կ'ուզեմ Ալիքեանի հայացումները չեն տառապիր թարգմանութիւններէ, «ձեւային» տարրերու զեղչումներէ, արձակունակութենէ: Բայց նման աշխատանքի մէջ անխուսափելի կերպով կը մտնէ հայացնողը, կը միջամտեն հայացնողի բանաստեղծական ըմբռնումը, անոր յարաբերութիւնը հայացուած կտորին հետ, անոր բանաստեղծական կիրառումի եղանակը: Ինչ որ կայ թարգմանութեան մը մէջ, աւելի բացայայտ չափով կայ հայացումի մը մէջ. փոխադրումներ, յաւելումներ, զեղչումներ, տառացիութիւն կամ ընդհակառակն՝ խորհրդանշականացում: Այսպէս՝ Ալիքեան բանաստեղծ կը դառնայ մինչ ալ խնդրոյ առարկայ (3):

ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ

Ալիքեան Ռ. Մելիքի բանաստեղծութեան կը մօտենայ այնպէս ինչպէս ոմանք կը մօտենան ոտանաւորի, հատորին մէջ, կը խօսին հայացումէ: Ալիքեան առանձնած է բանաստեղծութիւնը կրկին անգամ գըրելու վառնդը, որը, ի դէպ, ամէն ստեղծումի հիմնաքարն է եւ փորձաքարը: Արդիւնքը համոզիչ է, ըսել կ'ուզեմ Ալիքեանի հայացումները չեն տառապիր թարգմանութիւններէ, «ձեւային» տարրերու զեղչումներէ, արձակունակութենէ: Բայց նման աշխատանքի մէջ անխուսափելի կերպով կը մտնէ հայացնողը, կը միջամտեն հայացնողի բանաստեղծական ըմբռնումը, անոր յարաբերութիւնը հայացուած կտորին հետ, անոր բանաստեղծական կիրառումի եղանակը: Ինչ որ կայ թարգմանութեան մը մէջ, աւելի բացայայտ չափով կայ հայացումի մը մէջ. փոխադրումներ, յաւելումներ, զեղչումներ, տառացիութիւն կամ ընդհակառակն՝ խորհրդանշականացում: Այսպէս՝ Ալիքեան բանաստեղծ կը դառնայ մինչ ալ խնդրոյ առարկայ (3):

Ալիքեան Ռ. Մելիքի բանաստեղծութեան կը մօտենայ այնպէս ինչպէս ոմանք կը մօտենան ոտանաւորի, հատորին մէջ, կը խօսին հայացումէ: Ալիքեան առանձնած է բանաստեղծութիւնը կրկին անգամ գըրելու վառնդը, որը, ի դէպ, ամէն ստեղծումի հիմնաքարն է եւ փորձաքարը: Արդիւնքը համոզիչ է, ըսել կ'ուզեմ Ալիքեանի հայացումները չեն տառապիր թարգմանութիւններէ, «ձեւային» տարրերու զեղչումներէ, արձակունակութենէ: Բայց նման աշխատանքի մէջ անխուսափելի կերպով կը մտնէ հայացնողը, կը միջամտեն հայացնողի բանաստեղծական ըմբռնումը, անոր յարաբերութիւնը հայացուած կտորին հետ, անոր բանաստեղծական կիրառումի եղանակը: Ինչ որ կայ թարգմանութեան մը մէջ, աւելի բացայայտ չափով կայ հայացումի մը մէջ. փոխադրումներ, յաւելումներ, զեղչումներ, տառացիութիւն կամ ընդհակառակն՝ խորհրդանշականացում: Այսպէս՝ Ալիքեան բանաստեղծ կը դառնայ մինչ ալ խնդրոյ առարկայ (3):

Երկու օրինակ Ալիքեանի հայացումներէն:

Նախ հատորը բացող Ինճճահաճ Քերթուած՝ Լը Փոէմ Առպիթռէռ երկար քերթուածէն (1966) վերահրատարակուած Լը Շան Ռէխնի Բ.-ին մէջ: Ըսեմ անմիջապէս որ խորագրի այս հայացումը մեկնաբանութիւն կ'ենթադրէ: Առպիթռէռը անշուշտ ինքնահաճը չէ, միայն ինքզինքին հայերին մէջ նայող քերթուածը, այլ կամայականը, ինքնակամը: Համանուն գործի սկիզբը կը խօսուի այդ կամայականի մասին.

La fille qui passait dans la cour de Rohan
C'est un peu ce roman
Qu'à la fin j'imagine
Où les mots que j'écris n'auront pas d'origine

Ni le temps ni l'endroit
Que j'invente où je sois à mesure que croît
La défense des mots d'où finit par s'extraire
Le poème arbitraire

(*Le Chant Réuni II, p. 109*)

կամայակամ, ինքնակամ քերթուածը այն է ուր բառերը չունին «ծագում», ո՛չ տեղ, ո՛չ ժամանակ, ինչպէս որ լեզուի մը նշաններու համակարգը, (ըստ արդի լեզուաբանութեան), «կամայական»է եւ ինքնիրմէ դուրս գոնուող ծագում չունի: Քերթուածը ի հարկէ, ինքնահաճ է, որովհետեւ կը խօսի ինքզինքէն, իր ըլլալու կարելիութենէն, բառերու դիմադրութենէն, բայց այդ ինքնահաճութիւնը «ձեւային» մակարդակ է եւ ոչ հիմնական:

Աւելին՝ Ալիքեան 30 էջնոց քերթուածին մէկ հատուածը կը վերածէ անջատու ամբողջ գրուածքի: Իսկ որովհետեւ ա՛չ մէկ տեղ կը խօսուի հիմնական քերթուածին մասին, ընթերցողը կը գտնէ ինքզինք նոր էջի մը առջեւ, որուն բերնագիրը ի զուր կը փորձէ գտնել (4): Ահա բնագիրը եւ ապոր հայացումը:

N'arrive que de moi
Désir lent du poème, achève mon émoi
Par ton achèvement dans le temps
qu'une page
Te contient, désir sage

Que j'eus de toi. N'arrive en moi que
désiré
Poème assez duré
Pour que je te commence
D'un mot précis et pur autant qu'une
semence,

Poème du désir
N'arrive lent de moi qu'astreint par le
plaisir
De soumettre à mon cri le mot que je
refuse
En moi par ce qu'il use

Du cri d'abord jeté. Ne viens, poème,
intact
Ni vierge ni exact
Sans que tu sois dilemme
Assez en moi duré, lent désir du poème...

Le Poème Arbitraire.

ԻՆՔՆԱՀԱՃ ՔԵՐԹՈՒԱԾ

Դո՛ւ, քերթուածի՛ տեսիլաւիճ,
Ինձնից արի միայն և աւարտմամբ fn տաճ
Աւարտիր իմ յոյզը, հայցելով, որ մի էջ
Պարփակի քեզ իր մէջ:

Ծագիր դու իմ սրտում, երբ քեզնով եմ
երդուած,
Ապաժաման քերթուա՛ծ,
Որ ես քեզ ճանաչեմ
Սերմնացուի պէս պարզ մի բառում, պարզ
ու ջերմ:

Դո՛ւ, կարօտի՛ քերթուած,
Արի իմ մէջ դանդաղ, մինչեւ որ մի
դիպուած
Զհարկադրի ճիչիս այն բառը, որ անզիջող
Մերժում եմ ես, ֆանզի

ձիչի հետ կայ վրան: Մի՛ գա, ո՛չ ջերմ
ո՛չ պարզ,
Մինչեւ որ չդառնաս
Իմ մէջ երկար ննջած
Մի երկընտրանք ահեղ, երգի դանդաղ
տեսիլա՛նք...

Հայացումը մեզի կը բերէ բնագրին տեսողական, կշռութային պատկերը: Ալիքեանի կիրառումը կարողութիւնը ունի չատ մասնայատուկ դարձուածքներ փոխադրելու, վերստեղծելու հայերէնով, առանց որ զայրին «բանաստեղծական» ըլլալէ: Բայց մանրամասնութեան մէջ՝ այլափոխումներ, զեղչումներ, յաւելումներ կ'ընէ: Նախ՝ հատուածին մէջ տեզիրը անգամ մը կը կարդացուի իրրեւ տեսիլանք, անգամ մը իրրեւ կարօտ: Վերջին պարագային բառը մեզ կը փոխադրէ այլ տեղ, ըստ իս, յանկութենէն հեռու, որովհետեւ իր հետ կը բերէ զգայութիւններու, խոհքերու, բառային – իմաստային կապակցութիւններու ցանց մը՝ ծանօթ հայ ընթերցողին եւ անծանօթ ֆրանսացիին: Տեզիրը ունի ի միջի այլոց, սեռային ալ գունաւորում, որ բացակայ է թէ՛ տեսիլանքին թէ՛ ալ կարօտին մէջ: Ըսել չէ անշուշտ որ իր սիրածը կարելի չէ կարօտնալ, բայց այդ կարօտը մասնաւորապէս սեռային գունաւորում չունի: Չեմ խօսիր տեսիլաւիճէն որ կը մօտեցնէ ոտանաւորը Սիլվիլ –Մեծարենց - Տէրեան աւանդութեան:

Կ'անտեսեմ քանի մը յատկանշանակ ընձոյմներ, կենալու համար առաջին երկու քառեակները զօդողտողանցումին վրայ: Ամբողջ ինճճակամ Քերթուածը հիմնուած է նման արագ եւ յաճախադէպ տողանցումներու վրայ, որոնք աւանդական աղեքանդրեան ոտանաւորին տուած ծանրակշիռ ընթացքը կը կոտրեն, կը խախտեն չեշտաւորման համակարգը: Անոնց չնորհիւ յանգերը զրեթէկը կորսընցնելով պաշտօնը – տող մը աւարտելու – եւ կը դառնան արձագանգի միջոցներ, յաճախ չլսուող անգամ: Ալիքեան կը ընդէ այս տողանցումը, որով կը ընդարձակուի երկու անջատ, չատ դասական քառեակներ: Կը կորսուի բնագրի սահուն, անկաշկանդ, իրար մէջ շղթայուղ –զըրեթէ «գինչիրլի» կոչուած ոտանաւորին նմանող շղթայումները:

Երկրորդ պարբերութեան՝

«Ծագիր դու իմ սրտում, երբ քեզնով եմ երդուած» տողը չի զար բնագրէն, թէեւ «բնականօրէն» լուծուած է մնացեալին: Նման յաւելումի մէջ հայացնողը կը յայտնուի: Երդում – ծագիլ կապակցութիւնը կը պատկանի որոշ բանաստեղծութեան մը ցուցանիշներու կարգին, ներքնապաշտ, էնթիմիսթ եւ չատ ծանօթ:

Երրորդ եւ չորրորդ տողերուն մէջ Ալիքեան կը բազմապատկէ «ուղղման» այս միջոցները: Կը ընդէ «հաճոյքը», որ պէտք կա՞յ ըսելու, ցանկութեան ընկերն է, բառակիցը: Կը ընդէ «Ոչ կոյս եւ ոչ ճիշդ»ը: Տարօրինակ խուսափում զգայարանական տարրերէ, բայց չեշտաւորում զգայական տարրերու. անպիղծ, ահեղ, իր մէջ երկար ննջած:

Երկրորդ օրինակ, զոր կը վերցնեմ պատահմամբ Հնչեակներ Գիշերապին երկրի չարքէն:

Բնագիրը.

Clous aux mains, clous aux pieds, os
jusqu'à la rupture
Sans plus, âme jusqu'au silence sans plus,
dure
Jusqu'à la mort sans plus, écorce de ce
corps

Fou. Jaïllissent l'eau pure et le feu de
l'éponge
Poème nettoyé. Corps divisé que longe
L'utile croix. Rentrez doux cœurs, il
pleut dehors

(*Ce Corps Vivant de Moi, p. 41*)

Ձեռքեր, ոտքեր քեւեռուած, փխրուն
ոսկոր ու մկան,
Մինչ ի մահ, ո՛չ աւելի, տոկուն կեղեւ մարմնական,
Ո՛չ աւելի, խեղճ հոգի՛, ֆան մինչեւ
մեծ լռութիւն:

Երգ մաքրաքեւ՝ սպունգի ջինջ յուրն
ու հուրն են ցայտում:
Կիսուած մարմին, որ անվերջ հսկում
է խաչն անձկալի:
Ներս մտէ՛ք, բա՛զցը սրտեր, դրսում
անձրեւ է գալիս:

Հայացումը, ինչպէս միշտ, զուրկ չէ բանաստեղծականութենէ, որովհետեւ վերստեղծում է: Բայց այդ բանաստեղծականութիւնը չատ նման է հայ բանաստեղծութեան աւանդական տուեալներուն: Ինչ որ բնագրին մէջ կը հնչտուի ,կշռոյթի բազմազանութիւն է, խօսքի խուճապ, հայացումին մէջ կը դառնայ կանոնաւորում: Հայերէնի 14 վանկնոց տողերու հնչտերը կ'իյնան իրենց սպասուած տեղերը, առանց վարանքի: Այս կանոնաւորումն է, որ կը բացատրէ տողանցումին ընդմէջ, այդ մեկ խենթ բառին տեղադրումը հնչեակի երկրորդ եռեակին սկիզբը: Կը տատցուին երկու աւարտուն տողեր, «վիցքաւոր», ուղիղ՝ դասական օրէնն, բայց պատկանող ըստ իս բոլորովին ուրիշ գեղագիտութեան ու աւանդութեան:

Եւ դեռ հայացումը ի սպառ կը «մոռնայ» գրութեան «նիւթը», «մաքրուած քերթուած»ը որ կը փոխանակէ անոր հանճարեղ լմաստով՝ «կիսուած մարմին»ով: Բայց այս փոխանակումով քերթուած – մարմին յարաբերութիւնը կը ծածկուի ամբողջովին: Հայացումը կը փորձէ ըստեղծել զգայականի տագնապ մը «ըստկում է խաչն անձկալի»ով, երբ բնագիրը կը խօսի հեղնականօրէն «գործնական խաչի» մասին:

Վերջին տողը ազատ է, աւարտուն տող է, որ կարծես կը կրկնէ Թէքէեանի, Մեծարենցի նմանօրինակ վերջաբանները:

ՀԱՅԱՑՈՒՄԻՆ ՍԱՀՄԱՆԸ

Հայացումին ստեղծած քերթուածը, այստեղ եւ ուրիշ տեղ, չատ մօտիկն է բանաստեղծութեան, նոյնիսկ եւ մանաւանդ երբ կը սղէ, կը տեղափոխէ, կ'աւելցնէ: Հոս ալ է, ըստ իս, անոր սահմանը: Անիկա կրնայ ստեղծել միայն երբ գրութիւնը կը տանի աւելի անդին: Ինծի այնպէս կը թուի, որ Ալիքեանի բանաստեղծական կիրառումը, ազատ քերթուածի, ազատ տողի հանդէպ ունեցած իր յարգանքը, մէկ խօսքով բանաստեղծութեան ըմբռնումը Մելիքի բանաստեղծութիւնը կը դնէ անորոշ «դասականութեան» մը ծերին մէջ: Մարկանք է արդէն կարծել որ բանաստեղծական կիրառումը կը մնայ անմատն թարգմանական կամ հայացման կիրառումէն: Կոկիկ, ջերմ, անթերի բանաստեղծութիւն՝ ուր անակնկալները մանրամասնութիւն են, որով կը չարունակուի որոշ աւանդութիւն մը:

Ալիքեանի աշխատանքը հասած է նպատակին, եթէ ֆրանսերէնը բերել էր հայերէնի, հայ բանաստեղծի եւ ընթերցողի պահանջներուն:

Ինչո՞ւ սակայն հայացումը կիրառել իրրեւ օտարին ընդումը հարազատի սեմէն եւ ոչ իրրեւ օտարին ստեղծումը հարազատին հետ:

Գ. ՊԼԻՏԵԱՆ

(1).– Տես Մ. Պէշիկթաշլեանի ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐՆ ՈՒ ՁԱՒՐԸ, Փարիզ, 1904, Ա. Զօպանեանի խմբագրութեամբ:

(2).–Ահաւասիկ ճաշակ մը այդ էջերէն. *«Ինչպէս անուշ է վկայում, Ռուբէն... Մի ժողովուրդ կայ իմ մէջ այդ գէպքից ի վեր»:*

Այդ ժողովուրդը կարողացել է կերտել մի փառապանծ պատմութիւն, ազատանքներ ու վանք, քաղաքներ ու աստուածներ, եւ իր աչխարհին տուել է կերպարանք, վէմ ու արձան, կոթող ու առասպել, եւ ահա պահպանել դրանք, այսինքն դառնալ հսկիչ ու պահակ:

Բայց այդ պոէմը լոկ Հայ ժողովուրդի անցեալի բանաստեղծական բարձր արուեստով գրուած չարագրանքը չէ: Այդ պոէմը ժողովուրդների անմահութեան պատմական տարաբնոյթ արտայայտութիւնն է եւ ժամանակակից ֆրանսիական պոեզիայի նուաճումներից մէկը» (էջ 18):

Ձեմ գիտեր, ո՞ր չափով հայ ընթերցողին ներկայացուեցաւ Ռ. Մելիքը: Բացայայտ է սակայն, որ հայ ժողովուրդի «փառապանծ պատմութեան» այս գովքը – փոուտոյց եւ գուտ գաղափարաբանական, եթէ ոչ բարոզչական յղացք – կը լռէ մարդոց, անհատ գրողի, պարզապէս գրողի հարցերը: «Կորսուած» գրողը այսպէս կը վերադառնայ թերեւս իր ժողովուրդին: Նման վերադարձներ առ հասարակ տեղի կ'ունենան յետ մահու, երբ ժառանգորդները դատարկաբանութեամբ կը մխեն ամբարուած հարստութիւնը:

(3).– Հրապարակած է «Բարեյուսոյ Հրատարակչատուն», «Նժար» եւ այլ հատորներ:

(4).– Ահաւասիկ Ռ. Մելիքի գործերուն մէկ ոչ ամբողջ ցանկը:

Accords du monde (1946), Passeurs d'Horizons (1948), Madame Lorelei (1949), A l'Opéra de notre joie (1950), Christophe Colomb (1952), Lynch (1954), Où le sang a coulé (1955), Le temps de Vie (1957), Le Veilleur de Pierre (1961), Saisons Souterraines (1962), Le Poème Arbitraire (1966).

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris Commission paritaire : N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
11
MARDI
11 SEPTEMBRE
1979

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.466

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE No 14.466

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՑՏՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմենփրէս, Օգոստ. 29–30)

ՔԱՐԼ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ «ՏԵՂԱՓՈԽՈՒՄ»Ը

Նախ քան Քրիստոս 3–2րդ հազարամեակներուն հին քանդակագործներու ըստեղծած քարերու թանգարանը ձգելով Ուխտասար լերան քարէ զառիվարները հատուտուած է Սիսիանի կեդրոնական հրապարակը: Բացօթեայ այդ յատուկ թանգարանը այդ շրջանի տեսարժան վայրերէն էր, սակայն չտեղու համար անմատչելի, քանի վիմափոր արուեստի յուշարձանները կը գտնուէին ճամբէն հեռու, դժուարամատչելի լեռնային սարահարթին վրայ: Թանգարանը աւելի քան 3000 մեթր բարձրութենէն «տեղափոխուած» Սիսիան: Բացի փոխադրական ճանապարհի բացակայութենէն դժուարութիւնը այն էր՝ որ քարէ «ցուցանմոյշ»ներ »էն իւրաքանչիւրը կը կշռէր քանի մը թոն: Ջարի այդ թանգարանի ժայռ ռազատակերներու մէջ մեծ տեղ կը զբաւեն ծիսական բնոյթի պատկերները, որոշոշդութեան, կենցաղային տեսարանները: Ներկայիս շրջանի հիւրերը կրնան ծանօթանալ քարէ տարեգրութեան, որ կը հանդիսանայ նախնադարեան մշակոյթի ուսումնասիրութեան եզակի աղբիւր մը:

×

ՆՈՐ ԳԻՒՂԵՐ

Երեւանի «Հայդիւղնախագիծ» հիմնարկութեան ճարտարապետները նախագծած են Մնձորեկի գիւղին նոր յատակագիծը պանդոկով, բուժարան – ծննդատուներ կեդրոնով եւ այլ շէնքերով: Մնձորեկ գիւղը Զանգեզուրի մէջ ամայանալու եւ քանդուելու վտանգին տակ կը գտնուի: Հայաստանի մէջ նոր գիւղեր հիմնուած են վերջին տարիներուն, ինչպէս Հորադք, Դալարիկ, Դեղձաւան, Ջերանի, Փոքրաւան: Ասոնք հատատած են գիւղատնտեսական մեծ ձեռնարկութիւններուն չուրջը:

×

ԿՐԹԱԿԱՆ

Լուսաւորութեան նախարարը Ս. Հախնեան կարգ մը տուեալներ ներկայացուցած է Արմենփրէսի թղթակիցին, Հայաստանի ուսումնական նոր տարեշրջանին մասին: Դպրոցներէն ներս ընդունուած են շուրջ 60.000 աշակերտ, ինչ որ մրցանիշ մը նկատուած է: Անցնող ուսումնական տարեշրջանին 55.000 շրջանաւարտներ նախակրթարաններէն դուրս ելած են: Գիւղական երիտասարդութեան մեծ մասը գիւղատնտեսութեան բնոյթի մասնագիտութիւններ ձեռք ձգած է ուսման ընթացքին:

Ներկայիս 1500է աւելի դպրոցներ կան 630.000 աշակերտութեամբ. ուսուցիչներու թիւն է մօտ 42.000:

×

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ՅՕՐԻՆՈՒՄ

Երգահան Եղուարդ Աբրահամեան երգ մը յօրինած է քուպայի բանաստեղծ Ն. Գիլենի բանաստեղծութիւններ – րուն հիման վրայ «Քուպայական շարք»:

Երգահանը, որ յիսուն տարեկան է, երկու հարիւրէ աւելի երգեր եւ ռոմանս. ներ յօրինած է: Ասոնց շարքին ուշադրութեան արժանի են Պոռէլերի եւ Փօլ Էլիւարի խօսքերով ստեղծագործած երգերու շարքերը:

×

ՆՈՐ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆ

Երեւանի հարաւ – արեւելեան մասին մէջ կառուցուելու վրայ է նոր գործարան մը նախապատրաստուած տուներու շինութեան համար: Նոր գործատունը նախատեսուած է 41 տարեկանին: Ամուսնացած երիտասարդ, ի շարս որոնց գրագէտ՝ Ռոմէն Կառիլ հետ: Քանի մը տարիէ կը տառապէր ջղային խանգարումէ: Առջի դիւերը գացած է իր կառքին մէջ, ու բազմաթիւ թմրեցուցիչ հապերը կլլած:

«ԿԱԹԹ»ի (ընդհանուր համաձայնութիւն մագնայինի սակերու եւ առեւտուրի) համաձայն քարիւղը որեւէ պատասխանատուութիւն չունի համաշխարհային դրամահոսութեան մէջ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ հաշուեյարդարները կը չարունակուին նոյն թափով եւ 48 ժամուան մէջ, ութ հոգի սպաննուած են երկրին զանազան կողմերը: Առանձին մէջ, փաստաբան մը ու իր կինը սպաննուած են իրենց տան դրան առջեւ: Կը կարծուի թէ վրէժի արդիւնք է, փաստաբանը խորհրդատուն էր գործատան մը, որու բանուորները գործադուլի դիմած էին:

«ՍԸՆՏԻՑ ՄԻՐՐՈՐ»ի համաձայն, մոլեռանդ բողոքականներ ծրագրած են պայթեցնել երբ հարաւային Իրլանտա այցելէ:

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀ. 42ՐԴ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

«ԱՐԱՐԱՏ» ՎԵՀ ՏԵՂ ԿՐ ՇԱՒԻ

— o —

23 խաղերէ ետք, Սեպտեմբեր 4ին զասաւորումը հետեւեալ պատկերը կը պարզէր.—

1. Դինամօ (Կ.) 35 կէտ
2. Շախտեոր 35 կէտ
3. Սպարտակ 34 կէտ
4. Դինամօ (Թ.) 34 կէտ
5. Դինամօ (Մ.) 26 կէտ
6. Զէնիթ 25 կէտ
7. ԱՐԱՐԱՏ 24 կէտ
8. Դինամօ (Մս.) 23 կէտ եւայլն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՌՈՒԲԷՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ ԿԸ ՓՈԽԷ

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթի Սեպտ. 1ի թիւէն կ'իմանանք, թէ Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութիւնը Ռուբէն Յովսէփի Պարսամեանը «ազատած է Մշակոյթի նախարարի պարտականութենէն՝ այլ աշխատանքի անցնելու կապակցութեամբ»:

Սեպտ. 4 թուականով Երեւանի հեռատիպն ալ կը հաղորդէ, որ Ռուբէն Յովսէփի Պարսամեան նշանակուած է Հայաստանի «Մինիստրներու Խորհրդի առընթեր հայ եկեղեցւոյ գործերու Խորհուրդի նախագահ»:

պիտի տարածուի ութ հեկտարի վրայ: Նախատեսուած է աւարտել շինութիւնը 1980ին: Տարեկան արտադրութիւնը պիտի հասնի 140.000 քառակուսի մեթր ընդհանուր տարածութեամբ բնակելի տուներու:

×

ՈՍԿԷ ՇՔԱՆՇԵԱՆ՝ ՀԱՑ ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾԻՆ

Ռավեննայի մէջ, Իտալիա, Տանթէի կեդրոն թանգարանին կազմակերպած քանդակագործներու 8րդ միջազգային մրցումին, առաջին մրցանակը ձեռք ձգած եւ համապատասխան ոսկէ չքանշանը ստացած է Լեւոն Թոքմաջեան: Մրցումին նիւթն է եղած «Աստուածային կատակերգութիւնը ժամանակակից մարդուն աչքերով»: Հայ քանդակագործը ներկայացուցած է «Երջանկու – թիւն» փոքր քանդակը, որ իր մնայուն տեղը գրաւած է Թանգարանին ցուցադրութեան բաժնին մէջ: Մրցումին մաս – նակցած են 1200 քանդակագործներ զանազան երկիրներէ:

Լ. Թոքմաջեանի քանդակին վրայ պատկերացուած են Պէաթրիչէն եւ երջանկութիւնը խորհրդանշող վեցթեւանի երեւակայական թռչունը: Դժոխքին մուտքին պատկերացուած են Տանթէ եւ Վիրգիլիոս: Քանդակագործը օգտագործած է կարմիր – դեղնաւուն մարմար:

Քանդակագործը երկու այլ առիթներով ալ մրցանակներ ապահոված է: 1976ին անոր «Թռչող կռունկներ» մարմարակոփ քանդակը առաջին մրցանակը ձեռք ձգած է Եուկոսլաւիոյ մէջ: Օրս – նըպհոյի մէջ, Լեհաստան, երկրորդ անգամն ըլլալով նոյն կարգի մրցանակ ապահոված է քանդակագործին «Զանգեզուրցի կինը»:

«ՄԵՒ ՈՒՐԲԱԹ»Ի ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ՝

ԱՅԱԹՈՒԼ. ԹԱԼԵՂԱՆԻ ՀՈՂ ՍՐՏԻ ՏԱԳՆԱՊԻ ՄԸ

— o —

Կիրակիէն երկուշաբթի լուսնալիք գիշերը, այսինքն Թալեղանի յանկարծական եղած է սրտի տագնապի մը հետեւանքով: Ան որ կ'ուզէր «Աստուծոյ ներկայութիւնը» հաշտեցնել եւ հաստատել իսլամական Ընկերվարութիւն մը, պիտի ըսէր «կարմիր այսինքն»:

Նախորդ օր, Թեհրանի մէկ քանի մը տարիներ հազար հոգի հսկայ տողանցքով մը, կ'ոգեկոչէին 1978ի «Սեւ Ուրբաթ»ը, որու զոհ գացած էր աւելի քան հազար հոգի: Բանակը կրակ բացած էր ժողովուրդին վրայ եւ երբեք կարելի չէր եղած ճշդիւ թիւ մը ունենալ զոհերու: Բայց հիմա նոյնիսկ այդ սեւ օրը կեր ուտած է յեղափոխականներուն շատ բան չէ ըսած, քանի երիտասարդ սպասուհի մը, որ հոն էր 78ի այդ Ուրբաթ օրը, այսօր ալ նոյն պայմաններուն մէկէ կ'աշխատի ընտանիքի մը մօտ՝ չորեքշաբթի օր, ժամը 7էն կէս պիչերը, ամսականը 600 ֆր.:

Նախորդ օր նաեւ կը կարգադրուէր Ամիլիա խաղալիկներու ընկերութեան 8էկ. Ալ. 8ի առեւանգումը: Ծանօթ է որ Ուրբաթի կէսօրէ ետք, Թեհրան–Հռոմ օդանաւը, որ 175 ճամբորդ կը փոխադրէր, «Գառեւանգուէր» Պէյրութի հանդերձանէն ետք, երբ կիպրոսի վերեւ էր: Երեք Լիբանանցի կը հրահանգէին օդաչուին, որ Հռոմի տեղ Նիս իջնէ եւ վանձիներէ առնելէն ետք Հաւանա երթայ (ուր ոչ–Ողեկիցներու ժողովը կար): Գործադրութեան կը մերժէր սակայն արտօնուիլը եւ օդանաւը Հռոմ կ'իջնէր ի վերջոյ, ուր ամէն ինչ կը կարգադրուէր Յորդիւ օդաչուներու եւ իտալական իշխանութեանց պաշարիւնին:

Երեք ահաբեկիչները, լիբանանեան չիի ծագումին կը պատկանին: Իրենց ղեկավարն էր իմամ Մուսա Սատր որ տարի մըն է ահեւատացած է: Տրիպոլիս (Լիբիա) գացած էր Օգոստ. 31, 1978ին, ժողովի մը եւ անկէ ի վեր մէկտեղ չկայ:

×

«Մեր պատերազմը դեռ չէ սկսած» կը յայտարարէ Տոքթ. Ղասեմլու Լիպեզահանի: Քիւրտ Դեմոկրատ կուսակցութեան ղեկավարը լեռը քաշուած միշտ զրահապէր է բանակցելու: Վատահ է որ ամերիկացի օդաչուները մահապատիժ պատասխանով, Ֆանիթոմ պատերով:

ՋԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ԻՄԱՆԻԹԷ»ի տարեկան ոճն – դաշտահանդէսը յաղթութեան բոլոր մրցանիշները կոտրած է: Մէկ միլիոնի հաս – նող բազմութիւն մըն է, որ Շաբաթ եւ Կիրակի օրերուն խուժած է Քուրնէօվ, ուր երգի, խաղի կողքին. կար նաեւ քաղաքականութիւն: Այս տարուան ճառը արտասանած է Քաղաքական Բիւրոյի անդամ՝ Քլօտ Փոփըրէն, որ ակնարկելով Ընկերվարական կանոներու հետ հանդիպումին, ըսած է թէ պէտք է զգուշանալ որեւէ պատրանքէ: Անուղղակի պատասխան մը տուած ընկերվարական իր եղբայրը՝ Ժան Փոփըրէն, որ կը նկատէ համաձայնավար ղեկավարութեան աճող չափաւորութիւնը:

ՀԱՒԱՆԱՅԻ մէկ վերջ գտաւ ոչ–ուղեկիցներու ժողովը, ուր թիթօ յայտնեցաւ ընդունիլ տալ իր տեսակէտը եւ ժողովը վճռեց միշտ անկախ մնալ պլոքներու նըկատմամբ: Այս չի նշանակեր սակայն թէ Քասթրօ պարտուած է, ընդհակառակն, ժողովին բանբերը կը մնայ եւ վաղը պիտի կարենայ խօսիլ բոլորին անունով եւ ըսել, թերեւս, Մոսկուայի ուզածը: Եգիպտոս դառապարտուեցաւ եւ չարաքաւեցաւ, թէեւ իր չուրջ վէճեր կը պատճառ եղաւ ժողովին երկարաձգման:

ՃԱՇՆ ՍԻՊԵՐԿ չարժանկարի դերասանուհին, որ համբաւ չհաճ էր Ա պու տը Սուֆլը, ժան տ'Ալոֆ ֆիլմերով, անձնասպան եղած է 41 տարեկանին: Ամուսնացած էր հինգ անգամ, ի շարս որոնց գրագէտ՝ Ռոմէն Կառիլ հետ: Քանի մը տարիէ կը տառապէր ջղային խանգարումէ: Առջի դիւերը գացած է իր կառքին մէջ, ու բազմաթիւ թմրեցուցիչ հապեր կլլած:

ՋՄՄԱՌՈՒ ՎԱՆՔԸ

ԱԲՐԱՀԱՄ ԱՐԾԻՒԵԱՆԻ ԵՐԵՔՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻ ԼՈՅՍԻՆ ՏԱԿ

Ամառ է. քաղաքի ոսքէն խուսափելու համար, բարեկամներուդ հետ կը բար – ձրանաս դէպի օդասուն բարձունքները Լիբանանեան Թեսրուանի: Մեկնումի կամ վերադարձի ճամբուդ վրայ կը հանդիպ – սիս Զմմառու վանք:

Զմմառու վանք, համաձիչ զարձած Զմմառ գիւղին, կը կանչէ քեզ, կը խօսի սրտիդ, որովհետեւ հայկական վանք մըն է, հայկական հաստատութիւն մը: Կը զարմանաս եւ թերեւս կը հարցնես թէ այս հայկական գոհարը ե՞րբ ինկեր է հոս, առանձին եւ մէն մենակ: Շուրջը չկայ հայարնակ գիւղ և ոչ ալ հայ բնակ – չութիւն:

Վանքին զրան վերեւ կը կարդաս հմ – նարկութեան թուականը. 1749: Ակամայ կը հարցնես. ուրեմն Հայե՞ր կային այս կողմերը այդ թուականին: Ո՞ւր չկային Հայեր, այդ թուականին եւ անկէ առաջ, հոս եւ ուրիշ այնքան զարմանք պատճա – ռող վայրերու մէջ:

ԱՒՐԱՀԱՄ ԱՐԾԻՒԵԱՆ՝
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԶՄՄԱՌՈՒԻ ՎԱՆՔԻՆ

Աբրահամ Արծիւեան առաջին կաթո – ղիկոս – Պատրիարք է Հայ Կաթողիկէ նուիրապետութեան եւ հիմնադիրը՝ Զմմառու վանքին: Ծնած է Այնթապ, 1679 – ին, եւ այս տարի կը տօնուի անոր ծնըն – դեան երեքհարիւրամեակը: Հօր անունն էր Յովնան, մօր անունը՝ Զմրուխտ: Ութ տարեկանին Աբրահամ կը յանձնուի ընտանիքին ծանօթ, առաքինի ու բարե – պաշտ քահանայի մը, որուն պաշտօն էր զաղելու մանուկին կրթու – թեամբ եւ դաստիարակութեամբ: 1691 – ին, Այնթապի Պօղոս եպիսկոպոսը կու – տայ Աբրահամի եկեղեցական հոգս ստանձնելու: Մտքով հետաքրքիր, լեց – ուած անհուն փափաքով՝ կատարելագոր – ծելու մանաւանդ իր եկեղեցական պի – տութիւնը, Աբրահամ իր Մխիթար բարե – կամին հետ կ'երթայ նախ Տիգրանա – կերտ, ապա՝ Էջմիածին եւ Հիւսնիման – սուր: Այս ճամբորդութիւններու ընթաց – քին 1697ին կը հանդիպի Մխիթար Աբ – բահօր, որուն գիտութիւնն ու եռանդը մեծ տպաւորութիւն կը թողուն Աբրա – համի վրայ: 18 տարեկանին Աբրահամ կը մեկնի Մարաին, ուր կը մնայ վեց տարի, կատարելագործելու համար իր թէ՛ աշխարհիկ եւ թէ եկեղեցական ու – սումը: 1703ին կը վերադառնայ Այնթապ, ուրկէ հակառակ ծնողքին կամքին եւ ա – ղաչանքներուն, կը մեկնի վերջնական – պէս եւ կ'անցնի Սիս, Պետրոս կաթողի – կոսին մօտ: Շնորհիւ իր ըմբռնողութեան, գիտութեան եւ հաւատարմութեան, Աբ – րահամ կը նամանձնէ դրպիրի, պահա – պահի եւ խորհրդականի պաշտօնը: 1706 – ին Պետրոս կաթողիկոս Սիսի Մուրը Աստ – ուածածին եկեղեցիին մէջ քահանայական ձեռնադրութիւն կուտայ Աբրահամի ու միանգամայն քահանայական զաւազան եւ պաշտօն՝ քարոզելու Սիսի բոլոր թեմե – րուն մէջ: 1708ին Պետրոս կաթողիկոսին հետ կ'երթայ Հալէպ, ուր հաւատացեալ – ներու բուռն խնդրանքին վրայ կաթողի – կոսը զինք կը ձեռնադրէ եպիսկոպոս Հա – լէպի թեմին:

Այս ձեռնադրութիւնը եւ իր հաւատաց – եալներու կեանքը բարենորոգելու Աբ – րահամ եպիսկոպոսին եռանդը Հալէպի մէջ առիթ կ'ըլլան ընդդիմութեան հո – ւանքի մը, որ կը յանգի թէ՛ Պետրոս կաթողիկոսի եւ թէ Աբրահամի աքսորին:

Այնուհետեւ՝ Աբրահամ եպիսկոպոսի համար կը սկսի անհատնում հալածանք – ներու, տեղահանութեան, տաժանակիր աշխատանքներու չղթայ մը: Հալածանք – ներէն եւ նեղութիւններէն անբաժին չեն մնար նաեւ իր թեմի հաւատացեալները:

Վերջ դնելու համար այս խառնակ կա – ցութեան եւ չղթայազերծուած հալա – ծանքներուն, Հալէպի հայ կաթողիկէ – ները կ'որոշեն ամէն գնով ուրոյն կաթո – ղիկոս – պատրիարք մը ունենալ յանձին Աբրահամ եպիսկոպոսին: 1734ին Աբրա – համ կ'ընտրուի կաթողիկոս ժողովուր – դին կողմէ եւ 1740 Նոյեմբեր 26ին, կղե – րին և ժողովուրդին ներկայութեան, Աբ – րահամ կաթողիկոսին զահակալութեան արարողութիւնները տեղի կ'ունենան նոյ – քաղաքին մէջ: 1742 Սեպտեմբեր 30ին, Շաբաթ օրը՝ Աբրահամ կաթողիկոս եւ իրեն ընկերացողները կը մեկնին Հալէ – պէն դէպի Հոռոմ, ուր երկար ու խոհեմ քննութիւններէ եւք, կաթողիկէ Եկեղե – ցւոյ Գլուխը, յարմար համարեցաւ, ոչ թէ բաժանում բերելու, այլ վերջ դնելու հա – մար տարիներէ ի վեր տեւող հակամար – տութիւններուն, հաստատել Աբրահամի ընտրութիւնը եւ չնորհել անոր կաթո – ղիկոս – պատրիարքի իշխանութիւնը՝ իր հաւատացեալներուն վրայ:

Առաջին խնդակցողներէն եւ չնորհա – ւորողներէն մէկը եղաւ Մխիթար Աբրա – հայր, որ իր դաւանական համոզումնե – րուն համար, իր կրօնակիցներով հար – կադրուած էր ապաստանիլ Վենետիկեան Հանրապետութեան կողմէ իրեն նուի – ուած Սուրբ Ղազար կղզեակին վրայ,

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

Հայ Վիմագիր Բանաստեղծութիւնը

ՊԱՆԴԵԱՏՈՒԹԵԱՆ ՆԻԻԹԸ

Ս. Դէօրգեան Երեւան լոյս տեսնող «Լրաբեր Հասարակական գիտութիւննե – րի» ամսագիրին մէջ չահեկան նիւթ մը չօշափած է.— Պանդխտութեան թեման ժէ. – ժԹ. դարերի հայ վիմագիր բա – նաստեղծութիւններուն մէջ:

Նախ շատ իրաւամբ դիտել տուած է, թէ ամէն ստեղծագործութիւն, ինչ բո – վոյթ ալ ներկայացնէ անիկա, նախ եւ առաջ տուեալ ժամանակաշրջանին ծնուն – դը պէտք է նկատել: Հետեւաբար, վի – մագիր գրականութիւնն եւս չէր կրնար անջատուիլ իր դարաշրջանէն: Վիմագիր բանաստեղծութեան մէջ այս կամ այն չափով եւ ձեւով իր արտայայտութիւնը գտած է հայ ժողովուրդին պատկերա – յումները քաղաքական, ընկերային, բո – վոյթեան եւ այլ յարակից հարցերուն մասին: Գ. Հնասէր (Մանուկեան), «Բազմավէպ»ին մէջ դիտել տուած է, թէ «Մեր հայրերը՝ ամէնէն աւելի սուրբ թիւով եւ ամէնէն աւելի գրական որակով յիշատակները ձգած են իրենց ապագայ սերունդներուն, կարելի եղա – ծին չափ վայելչօրէն ու անկորնչելի կեր – պով քանդակուած մեծ ու պզտիկ քարե – րուն վրայ, անբաղդատելիօրէն գերա – զանց ուրիշներէ, սրտագրաւ, յուզիչ եւ խորհրդաւոր՝ իրենց պարունակութեամբ մանաւանդ զարմանալի կերպով հետա – ւրիկ նոր առաքելութեան մը լոյսը չու – տով պիտի ճառագայթէր համայն հայ ժողովուրդին վրայ:

1742 Դեկտեմբեր 29 թուակիրով՝ Մխի – թար Աբրահայր կը գրէ Աբրահամ կա – թողիկոսին. «Մեր ուրախութիւնը ընդ այս լցեալ է ի սիրտ եւ ի հոգի: Ուստի մեծաւ խնարհութեամբ չնորհաւորեմք բարձրութեան քում զընկալեալ արժա – նաւորութիւն»: Դ. Զմմառ թ. 277 ա:

1743ին, Աբրահամ կաթողիկոս կը հաս – նի Լիբանան եւ կ'ելլէ Քրէյմ վանքը՝ ուր կը հաստատուի վերջնականապէս իր գոր – ծակիցներուն հետ, եւ անմիջապէս կը ձեռնարկէ իրեն յանձնուած նուիրապե – տութեան կազմակերպչական գործերուն:

ՄԵՍՐՈՊ Վ. ՃՈՒՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԽՄԲ.— Արծիւեան կաթողիկոսի 300 – ամեակի հանդիսութեանց (Յուլիս 27–29, Զմմառ) արձագանգ եղած Էնիֆ Օգոստոս 17ի մեր թիւին գաղութի լուրերու բաժ – նին մէջ:

քրքրական իրենց կենսագրական հակիրճ տեղեկութիւններով, թուականներով ու այլ թանկագին ծանօթութիւններով»:

Այս մէջբերումէն եւք յօդուածագիրը արձանագրած է հետեւեալը.— Հայ վի – մագիր ստեղծագործութիւնները ոչ մի – այն պատմագիտական, աղբիւրագիտա – կան, ընկերային – անտեսական վկա – յութիւնները կը բովանդակեն, այլ եւ մեծ արժէք կը ներկայացնեն նաեւ արուես – տի, աղգագրութեան, կենցաղի մարզերին ներս. աւելին՝ գրական գեղի վրայ. եւս արժէքաւոր են եւ բանական հա – րուստ եւ ինքնատիպ մշակոյթ մը կը պարզեն:

Պանդխտութեան նուիրուած վիմագիր բանաստեղծութիւնները նիւթին տեսա – կէտով մէկ ամբողջութիւն մը կը պար – զեն: Այս այսպէս ըլլալով հանդերձ, ամէն մէկուն մէջ առանձ գիծով կէտ մը կը չեշտուի: Տեղ մը կարօտի պա – յուման է՝ հայրենիքին, ընտանիքի ան – դամներուն հանդէպ. այլ տեղ մը պան – դուխտին չարքաշ կեանքին պատկերա – յումը կը գտնենք, թախիծը, ձիչը՝ անարդարութեանց դէմ, անդրչիրիմեան աշխարհին մէջ իր փրկութիւնը գտնելու տենչ յոյսը եւայլն:

Հայ վիմագիր բանաստեղծութիւննե – րուն մէջ մանաւանդ լայն գիծերով կը պարզուին պանդուխտ աշխատաւորին դառն վիճակը՝ իբրեւ ազգուրկ եւ հարըս – տահարեալ: Պատկերաւոր է օրինակ մը յոյն աշխարհէն պանդխտութեան գացած մէկ – յի կնոջ սա խօսքերը.

Եկի ի Պոլիս չորս որք զաւակօք,
Որ վերջը դառնամ երկիրս շահօք:

Շահին փոխարէն մահն է, դարանակալ կը յարձակի.

Եղաւ ինձի շահ ցաւ մը անդարման,
Լացին, ողբացին որքերս ողբաձայն,
Բայց ի Աստուծոյ ոչ կայ յոյս որքոցս,
Այն եղաւ կրակ անքուժելի ցաւոցս:
Շատ աշխատեցայ՝ չգտայ դարման,
Վերջը գիս ձգեց պանդուխ գերեզման:

Կարեւոր յատկանիշներէն մէկն ալ այն է, որ վիմագիր բանաստեղծութիւննե – րուն մէջ գրեթէ միշտ կամ՝ չատ յաճախ կը մատնանչուին պանդուխտներուն ծնըն – դավայրերը: Ո՛ւր ալ դտնուին, ինչ պայմաններու տակ ալ ըլլան՝ ենթակա – ները չեն մոռնար իրենց ծննդավայրը: Եւ պարզ է, թէ ինչու: Պանդուխտին յի – շատակները կապուած են հայրենի հո – ղին, հոն կը գտնուին դեռ իր ընտանի – քին անդամները, վերջապէս կան սրբու – թիւններ, որոնք կը մնան թանկագին պանդուխտին համար:

Ահա օրինակ մը ծննդավայրի մատնա – նչումով.

Եօթանասուն մէկ տարեկան
Բրգնիկի գաւակ էր ան.
Խմեց լեղին պանդուխտ կեանքի,
Դիւցազ մ'եղաւ աշխատանքի:

Հայ վիմագիր բանաստեղծութիւննե – րուն մէջ այնպէս կը թուի, թէ միայն

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Հատուած՝ «ԲԱՐԻ ՀՍԿԱՆ» Գրքից

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

«Գաղտնիքէն» բաղկացած Սարոյեանն է, որ դիմադրում է...

Եթէ անգամ մէկ առ մէկ աղագրած լի – նէի նրա բոլոր գրոյցները, բոլոր ա – սոյիներն ու սրամտութիւնները, մի բան որ չեմ արել, եթէ օրը օրին յուշագրած լինէի նրա բոլոր արարքները, բոլոր հան – դիպումները, մի բան, որ դարձեալ չեմ ա – րել, եւ հիմա այդ ամէնը ճշտութեամբ վերարտադրէի այստեղ, մէկ է, չպիտի կարողանայի լիովին բացել այդ «գաղտ – նիքը»...

Վերեւում ասացի, որ Սարոյեանի հետ չփուելը նման է արուեստի բարձր ոլորտ – ների հետ չփուելու վայելքին...

Կ'աւելացնէի, կամ ճիշտ՝ կ'ուղղէի, Սարոյեան մարդը նման է արուեստի, բարձր արուեստի...

Հնարաւո՞ր է արդեօք մինչեւ վերջ բա – ցել արուեստի գաղտնիքները...

Հնարաւոր է, երեւի, բայց...

Մի անգամ Հէմինգուէյի եւ Ֆոլկների մասին խօսելիս, նրանց միմեանց հետ համեմատելիս, ասաց.

– Հէմինգուէյ կ'ընարէ, Ֆոլկներ անըն – դհատ է...

Ցետոյ, միտքն աւելի պարզ դարձնե – լու համար, ձեռքը պարզեց, օդում մի ու – ղիղ դիծ քաշեց ու աւելացրեց.

– Հէմինգուէյ այդպէս կը գրէ, իսկ Ֆոլկներ՝ ահա այսպէս...

Ու սկսեց օդում անընդհատ, պարուրա – ձեւ չրջանակներ գծել:

– Այսպէս կը պտըտուի, կը պտըտուի, ամէն ինչ մէջը կ'առնէ ու յետոյ դան – դաղօրէն կը բանայ...

Հաւանաբար ահա այդպիսի կարողու – թիւն է պէտք, պտըտուելու, պտըտուելու, Սարոյեանին ամբողջութեամբ մէջն առ – նելու ու յետոյ դանդաղօրէն բանալու համար:

Բայց որտեղի՞ց վերցնես այդ կարողու – թիւնը...

Սարոյեանն ինքը Չարենցի մասին գր – ած իր յօդուածում խոստովանում է, որ «Մարդկային մեծութիւնը չատ դժ – ուար է բացատրել»...

Ուրեմն, ստիպուած պիտի ապաւորու – թիւններիս ու յուշերիս քաոսից ընտրու – թիւն անեմ, գտնեմ այն բեկորները, ո – րոնցից հնարաւոր է ստեղծել նրա մո – տաւոր դիմանկարը, մի թեթեւակի յոյս փայփայելով, թէ այդ դիմանկարի մէջ «հոգին, ջուրչն, արեւչն, օդչն» բաղկա – ցած Սարոեանից բացի, ինչ–որ չափով կարող է երեւալ նաեւ «գաղտնիքչն» բաղ – կացած Սարոյեանը:

Եւ «գաղտնիքչն» բաղկացած Սարոյեա – նին ինչ–որ չափով բռնելու համար, եր – բեմն պիտի անդրադառնամ նաեւ իր ըս – տեղծագործութիւններին, քանի որ գր – բողի «գաղտնիքը» ոչ այլ տեղ է, քան հէնց նրա ստեղծածի մէջը:

Բայց տեղն ու տեղը պիտի մի վերա – պահութիւն էլ անեմ ու ասեմ, որ դա էլ այնքան հեչտ չէ, քանի որ Սարոյեանի ստեղծածը չատ է նման Սարոյեան մար – դուն...

Սարոյեանի ստեղծածն էլ իր նման ա – տաքուստ պարզ է, անմիջական, անպա – ճոյճ, բայց այդ պարզութեան տակ այն – պիսի բարդութիւններ, ծալքեր, փիլիսո – փայական այնպիսի աներեւոյթ անդունդ – ներ կան, որոնցից դժուարանում ես գաղտնիքներ կորզել: Ցիրաւի, յաճախ մնում ես զարմացած, թէ պարզ, սովո – րական զրոյցներից չտարբերուող պատ – մուածքներով, դասական ըմբռնողու – թեամբ սիւժէներ ու ֆապուլաներ չու – նեցող վիպակներով, հետաքրքրաշարժ հանգոյցներ չունեցող բիչներով ինչպէ՞ս է նա կարողանում հասնել այդպիսի զար – մանալի արդիւնքի, փիլիսոփայական այդ – պիսի խորութիւնների ու ընդհանրացում – ների....

Ինձ համար Սարոյեան մարդու եւ Սա – րոյեան գրողի մէջ ամէնահանրագտարելին ամէնից առաջ թերեւս այն է, որ նա, ծնուած լինելով Ամերիկայում, մեծա – ցած լինելով ազգերի այդ խառնարա – նում, հասունացած լինելով ամերիկեան դրականութեան մթնոլորտում, չի կոր – ցրել հոգեբանական ու արուեստական կա – պը իր ակունքների հետ...

Մինչդեռ այնքան հեչտ ու բնական էր այն կորցնելը...

Չէ որ կան օրինակներ, նչանաւոր գր – ողների օրինակներ, Մայքլ Աոլեն, Անրի Թրուայա ու դեռ ուրիչներ, որոնք այն – պէս հեչտ են կորցրել այդ կապը:

(Շար. - 3)

ՔՈՓՈՒ ՊՈՒՏԿՈՓՔ

Ֆրանսահայութեան արդէն ծանօթ նկարիչ

ԱՐԱՄ ԱԼԵՍԵԱՆ

որու վերջին ցուցահանդէսը Հ. Բ. Ը. Մ-ի Ալիք Մանուկեան մշակութային կեդրոնին մէջ, լայնօրէն գնահատուեցաւ, ֆրանսական քննադատական շրջանակներու կողմէ, ծունկին մատնանշեալ նաեւ Ֆրանսահայ եւ խորհրդահայ նկարիչներու ցուցահանդէսին, որ նոյնպէս կ'իրականանայ Լիոնի կիւլտկեան սրահը:

Սեպտեմբեր 16ին ալ կը մասնակցի նոր եռեակի Հ. Բ. Ը. Մ-ի սրահը կազմելու « Դար մը ֆրանսահայ գեղարուեստ » ցուցահանդէսին, որ կը տեւէ մինչեւ Հոկտ. 1:

անհատ մարդոց թախիծները ու մտահոգութիւնները կը պատկերացուին: Բայց երբ կ'պատի առնենք, որ գժբախտ ճակատագրին ենթակայ կը մնան հազարաւոր ընտիր Հայեր, Հայաստանի գրեթէ բոլոր շրջաններէն, նոյնիսկ փոքր պիւզերէն, ապա հասկնալի կը դառնայ երեւոյթին ընդհանրական նկարագիրը: Հեղինակը գրած է.— Տխրութիւնն ու հայրենակարօտ թախիծը ընդհանուր են, ուրախութեան երեւոյթն ալ ընդհանուր էր՝ համազգային:

Յաւէ սրտի այս միայն,
Որ հայրենեաց չէ դամբան.
Քանի հազար ինձ նման
Հանգեալ օտար գերեզման:

Շատեր հաշտուած չեն օտար հողի պետութիւններուն հետ եւ փորձած են թաղուիլ իրենց ծննդավայրին մէջ:

Ի հրամանի իւր կտակի՝
Սիրտն հանեալ մարմնոյն անտի
Եւ առաքեալ իւր հայրենի՝
Որ է գեօղն Զուղա ասի:

Վերջէն Գէորգեան եզրակացնելով արձանագրած է հետեւեալը.— Այսպէս, ուրիշին, պանդխտաներուն մասին ժ.—ժթ. դարերուն ստեղծուած վիմագիր բանաստեղծութիւնները կը պատկերացնեն ուրոյն աշխարհ մը, կը չօշափեն պատմական աշխատասիրին առօրեայ հոգսերը, անոր տխրութեամբ լեցուն կեանքին էջերը: Այդ բնոյթի վիմագիր բանաստեղծութիւնները, ի հարկէ, չէին կրնար ձեռք ձգել պանդխտութեան նուիրուած երգերուն ժողովրդականութիւնը, սակայն, այնուամենայնիւ, պատմա – գեղարուեստական առումով ստոյգ ուշագրաւ ստեղծագործութիւններ կը մնան:

ՔԱՂՀԱՆ

ԱՅՍՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՄՇԱԿՈՅԹՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ Ա. ԳԻՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

— o —

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՎԱՒԵՐԱԳՐՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆԻՆ

– ՄԻԼԱՆՕ

×

1979 Յունիս 12–15 թուականները նչեցին կարեւոր քայլ մը Այսրկովկասեան շրջանի մշակոյթներուն ուսումնասիրութեան ուղղութեամբ, յատկապէս իրենց փոխադարձ առընչութիւններուն մէջ: Այդ օրերուն տեղի ունեցաւ միջազգային Ա. Գիտաժողով կամ Սիմպոզիումը այս մշակոյթներուն վերաբերեալ, պատրաստուած բազմաթիւ ակադեմական մարմիններու գործակցութեամբ եւ մասնակցութեամբ պաշտօնական պատուիրակութիւններու Հայկական ՍՍ եւ Վրացական ՍՍ Հանրապետութիւններու Գիտութիւններու Ակադեմիաներուն՝ ինչպէս նաեւ բազմաթիւ այլ գիտնականներու Եւրոպայէ եւ Միացեալ Նահանգներու գանազան կողմերէն:

Գիտաժողովը կազմակերպող Մարմինն մաս կը կազմէին հետեւեալ հաստատութիւնները. Պերկամոյի համալսարանը, Միլանոյի Հայ Մշակոյթի Ուսումնասիրութեան եւ Վաւերապրումի Կեդրոնը՝ կապուած Միլանոյի Փոլիթեքնիքին, Միլանոյի « Սաքրօ Քուօրէ » համալսարանը, Վենետիկի համալսարանը, Պերկամոյի Զրօսաշրջային ինքնավար Գործակատարութիւնը, գործակցութեամբ՝ Հայաստանի եւ Վրաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիաներուն, Միլանոյի Քաղաքապետարանին Մշակոյթի Յանձնախումբին եւ Լոմպարտիայի նահանգին Մշակութային Վարչութեան:

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիային պատուիրակութիւնը կը բաղկանար հետեւեալ անձնակազմէն.— Պրոֆ. Արշար Յովհաննիսեան, փոխ – նախագահ ՀՍՍ Հանրապետութեան Գիտութեան Ակադեմիայի, Պրոֆ. Գէորգ Զահուկեան, նախագահ Լեզուական Ինստիտուտի, Պրոֆ. Սուրէն Երեմեան, ակադեմիկոս, եւ Ակադեմիայի պիտաշխատակիցներ՝ Մուրատ Հասրաթեան, Կորիւն Ղաֆադարեան եւ Արմէն Զարեան, որ միեւնոյն ատեն համակարգիչն է Հայ - Իտալ. մշակութային փոխյարաբերութիւններու:

Հայկական եւ վրացական պատուիրակութիւնները Միլանօ կը հասնէին Յունիս 10, կիրակի կէսօրին: Զիրենք կը դիմաւորէին Միլանոյի Հայ Մշակոյթի Ուսումնասիրութեան Կեդրոնի անձնակազմէն՝ Փրոֆ. Ա. Ալփակօ Նովելլօ, Արմէն Մանուկեան, Յարութիւն Գազանճեան, Հ. Լեւոն Զէքիեան եւ Պերկամոյի համալսարանի փոխ - վերատեսուչ Փրոֆ. Նինա Քաուխչիշվիլի:

Մալփենսայի սուսառնակայանէն խումբերը կ'առաջնորդուէին չրջապտոյտ մը կատարելու Միլանոյի չրջակայ աւանները պատմական յուշարձաններուն, հասնելով մինչեւ Լակօ Մաճճորէ՝ ուր կ'այցելէին Սթրեզա քաղաքը Իզոլապելլայի իր պալատով: Միեւնոյն իրիկունը ժամը 20ին հիւրերուն ի պատիւ ընդունելութիւն մը կը սարքուէր Միլանոյի հայ գաղութին կողմէ « Հայ Տուն »ի դահլիճին մէջ:

Երկուշաբթի առաւօտ Յունիս 11ին, Միլանոյի Փոլիթեքնիքի կեդրոնական դահլիճին մէջ բացումը տեղի կ'ունենար Նորհ. Հայրապետի ժամանակակից ճարտարապետութեան ցուցահանդէսի մը, կազմակերպուած կեդրոնիս նախաձեռնութեամբ եւ յատկապէս ճարտարապետներ՝ Ալփակօ Նովելլօ եւ Ալպերթօ Փենսայի ջանքերով: Բացման ներկայ կը գտնուէին Փոլիթեքնիքի վերատեսուչ Փրոֆ. Լուիճի Տատտա, Պրոֆ. Ա. Յովհաննիսեան եւ վրացական պատուիրակութեան նախագահ Պրոֆ. Վախտանգ Պերիձէ, հետաքրքիրներու եւ ուսանողներու բազմութեան մը հետ: Մասնաւոր ջնահատանքի կ'արժանանային հայ ճարտարապետներու լուծումները երկբարձրային կառոյցներու նկատմամբ:

Նոյն օրը կէսօրէ վերջ հիւրերը կ'առաջնորդուէին Միլանոյի ծանօթ ազգայիններէն բամպակեան ընտանիքի երկիքին ներքեւ չերմ մթնոլորտի մը մէջ:

Ժողովին բացումը տեղի կ'ունենար Յունիս 12ի առաւօտ Միլանոյի նչանաւոր յուշարձաններէն « Մոնասթերօ Մաճճորէ »ի մէջ: Բացման խօսքը կ'արտասանէր Միլանոյի քաղաքապետարանին Մշակութային Գործերու վարիչ՝ Դոկտ. Ֆրանչեսքօ Օլիերօ, որուն կը յաջորդէին ողջոյնի խօսքերը Ա. Ալփակօ Նովելլոյի, Ն. Քաուխչիշվիլիի եւ « Սաքրօ Քուօրէ » համալսարանի փոխ վերատեսուչ Փրոֆ. Ճանգարլօ Պոլոնիէզիի: Ապա առաջին զեկոյցը կը կարդար Պրոֆ. Ա. Յովհաննիսեան՝ իր նիւթ ունենալով « Եւրոպական լուսաւորութիւնը եւ հայ քաղաքական միտքը ԺԸ. դարուն »: Երկրորդ զեկոյցը կը կարդար Պրոֆ. Վ. Պերիձէ « Տայք – Կղարջքի ճարտարապետութեան չուրջ ժ.–ԺԱ. դարերուն »:

Ցետմիջօրէի նիստին կը նախագահէր անուանի լեզուաբան Փրոֆ. Վիթթորէ Փիզանի: Զեկոյցներէն յիշենք յատկապէս Փրոֆ. Պոլոնիէզիինը՝ հայ եւ հելլենիստական մշակութային առընչութիւններուն չուրջ, Փրոֆ. Ֆէյտիինը՝ Վիշանդի եւ Ամրոսիանական մատենադարանի հայ ձեռագրերուն չուրջ, Փրոֆ. Թանիա Վելմանինը՝ Հին եկեղեցիին որմնանկարներուն չուրջ՝ նկատուած Բիւզանդիոնի եւ Ադրեւելքի միջեւ:

Միեւնոյն օրը, ժամը 20ին, Միլանոյի քաղաքապետարանը ընդունելութիւն մը կը սարքէր նիստերու չէնքին յարակից գաւիթին մէջ, որմէ ետք տեղի կ'ունենար երաժշտական ունկնդրութիւն մը վերածնունդի եւ պարոք նուագներու: Ուշ երեկոյեան՝ բովանդակ խումբը կը մեկնէր դէպի Պերկամօ քաղաքը, ուր պիտի չարունակուէին Գիտաժողովի յաջորդական նիստերը:

Յունիս 13ի առաւօտեան նիստերուն կը նախագահէր Պրոֆ. Ա. Յովհաննիսեան: Այս նիստին ուշագրաւ զեկոյցներ կ'ունէին՝ Պրոֆ. Ս. Երեմեան, Ե. դարուն կովկասեան ժողովուրդներու հասարակաց պայքարը ասպատակող զրաւիչներու դէմ՝ թեմանիւթով, Պրոֆ. Զազա Ալիքսիձէ, Կովկաս եւ Քրիստոնեայ Արեւելքը՝ Դ. եւ Զ. Տիեզերական ժողովներուն մասնակցելով, եւ Փրոֆ. Ռոպերթօ Այելլօ, Ակրիմանեան – գիտական բառամթերքի զուգորդութիւն մը Եղնիկի մօտ՝ նիւթին չուրջ:

(Մնացեալը յաջորդիվ)

ԴԻՒԱՆ՝ ՄԻԼԱՆՕՅԻ
Հ. Մ. Ո. Վ. ԿԵԴՐՈՆԻՆ

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՕՐԱԿԱՆ 14 ՎԱՅՐԿԵԱՆ···
ԱՇԽԱՏԻԼ

— o —

Լը Փրոկրէ էժիփսիէն օրաթերթը հրապարակած է Ալեքսանդրիոյ վարչական զարգացման հիմնարկութեան եւ քնոթեեան արդիւնքը, ըստ որուն « եգիպտացի պաշտօնեան այդ քաղաքին պետական պաշտօնատուներուն մէջ օրական 14 վայրկեան միայն կ'աշխատի··· »: Օրաթերթը ապա կը թուէ պատճառները հետեւեալ կարգով.— Ուշ ներկայանալ աշխատանքի, մեկնում վաղումէն առաջ, դրասենեակներու անբաւարար թիւ, բազմամարդ պաշտօնեաներուն եւ, վերջապէս, հսկողութեան պակաս »:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐԵՒԱՔԱՐ, քերթուածներ,
Գրեց՝ Վարաւդ
Տպարան Նայիրի, Թեհրան 1978

×

ՇԻՐԽՈՐՆ ՈՒ ՇԱՀԸ
գրեց՝ Վարաւդ
տպարան Մասիս, Թեհրան, 1979

ալի եւ Աժդահակի մասին, Պրոֆ. Թանիա Վելմանինը՝ Հին եկեղեցին որմնանկարներուն չուրջ՝ նկատուած Բիւզանդիոնի եւ Ադրեւելքի միջեւ:

Միեւնոյն օրը, ժամը 20ին, Միլանոյի քաղաքապետարանը ընդունելութիւն մը կը սարքէր նիստերու չէնքին յարակից գաւիթին մէջ, որմէ ետք տեղի կ'ունենար երաժշտական ունկնդրութիւն մը վերածնունդի եւ պարոք նուագներու: Ուշ երեկոյեան՝ բովանդակ խումբը կը մեկնէր դէպի Պերկամօ քաղաքը, ուր պիտի չարունակուէին Գիտաժողովի յաջորդական նիստերը:

Յունիս 13ի առաւօտեան նիստերուն կը նախագահէր Պրոֆ. Ա. Յովհաննիսեան: Այս նիստին ուշագրաւ զեկոյցներ կ'ունէին՝ Պրոֆ. Ս. Երեմեան, Ե. դարուն կովկասեան ժողովուրդներու հասարակաց պայքարը ասպատակող զրաւիչներու դէմ՝ թեմանիւթով, Պրոֆ. Զազա Ալիքսիձէ, Կովկաս եւ Քրիստոնեայ Արեւելքը՝ Դ. եւ Զ. Տիեզերական ժողովներուն մասնակցելով, եւ Փրոֆ. Ռոպերթօ Այելլօ, Ակրիմանեան – գիտական բառամթերքի զուգորդութիւն մը Եղնիկի մօտ՝ նիւթին չուրջ:

(Մնացեալը յաջորդիվ)

ԴԻՒԱՆ՝ ՄԻԼԱՆՕՅԻ
Հ. Մ. Ո. Վ. ԿԵԴՐՈՆԻՆ

ՀԱՅԱՆ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929 — 1979

ԵՐԲՈՐԴ ՄԱՍ

3·

Դժբախտ եղայ նաեւ անոր համար որ տեսայ քու ալ դժգոհութիւնդ: Դուն դեռ չատ երիտասարդ ես, ամբողջ կեանք մը ունես առջիդ· չեմ ուզեր զայն թունաւորել: Երջանիկ եղիր դուն, Փիէռռօս, կ'ուզեմ որ երջանիկ ըլլաս· արժանի ես: Ձգէ որ ես մեկնիմ· մի՛ տառապիր, բայց մանաւանդ մի՛ փնտռեր զիս· ձգէ որ ես մեկնիմ: Անկարելի է որ մեզ գտնես, եւ ես անկարելի է որ այս կեանքը վերսկսիմ: Անհոգ եղիր· բան մը պիտի չպատահի ինծի· պիտի ապրիմ քաշուած, քու աննչելի յիշատակիդ հետ եւ իմ միակ մխիթարութիւնս պիտի ըլլայ Պիպիս: Այլեւս միայն անոր համար կ'ուզեմ ապրիլ, միմիայն անոր համար: Ամբողջ սէրս, զուրգուրանքս պիտի տամ անոր եւ վստահ եմ թէ օր մը վերջապէս պիտի սիրէ զիս, պիտի անդրադառնայ վիճակիս եւ պիտի գթայ իր գժբախտ մօրը:

«Դժբախտ եմ, չէ՞ Փիէռռօ··· չա՛տ, չա՛տ գժբախտ եմ· ինչե՛ր պիտի ուզէի տրիլ քեզ, բայց չեմ կրնար: Ճանի անգամներ այս էջը պատռեցի: Չէի ուզեր տրիլ, բայց ստիպուած եմ: Անհոգ եղիր, ես ամէն բան կարգադրելով պիտի գիր, ես ամէն բան կարգադրելով պիտի մեկնիմ· թուղթերը պիտի գտնես սեղանիդ վրայ: Միայն գիս է որ պիտի չգըտնես, իմ ազուր, իմ բարի Փիէռռօս: Ո՛չ, հրաժեշտի բառ մը չեմ ուզեր գըրել· ոչի՛նչ, ոչինչ: Պէտք չէ որ յուզուիմ եւ տակը ուժերս կորնցնեմ: Միայն թէ Փիէռռօս, հիմա որ քեզ կը համբուրեմ այսպէս, այսպէս, վերջին անգամ մը գոնէ կրկնէ հոգիէդ·— Նէնէք, Նէնէք շէռի···»:

Առաւտեան 8ն էր· կէսօրէ վերջ ժամը մէկին միայն երիտասարդը կրնար հասնիլ Թօննէռ: Մինչեւ այդ՝ հինգ ժամ, հինգ տարի:

. . . . . .

Եւ երբեմն ան կը մեկնի, հրթիռի մը պէս: Ինքնագիծ պայթումով մը մթնոլորտը կը պատռէ եւ իր լուսեղէն սիւնը կը սլանայ վեր, ուղղաձիգ, չաչելով, փչչալով, սուլելով: Կը բարձրանայ, կը բարձրանայ, ու յանկարծ կանգ կ'առնէ, կարծես անտեսանելի եթերի մը մթնոլորտին մէջ կորսուած:

Այսպէս է որ պոռաց Փիէռին վիշտը: Այսպէս է որ պոռաց սէր մը, անսահման սէր մը որուն ուժգնութեանը բնաւ չէր անդրադարձած Փիէռ եւ որ գացած էր թմրիլ, թաղուիլ առօրեայ կեանքին սովորականութեանը մէջ: Եւ սովորական, եւ հասարակ, եւ ամիկ մահկանացուի մը վիշտը ապրեցաւ ան, չաչելով, փչչալով, սուլելով: Նախ բնաւ չուզեց հաւատալ· կարծեց թէ Նէնէթ կը ստէ պարզապէս, թէ կ'ուզէ քանի մը օր պահուըտիլ իր սէրը փորձելու համար, թէ կ'ուզէ վստահ ըլլալ իր ըզգացումներուն անկեղծութեան, բայց երբեք, երբեք ուժը պիտի չունենայ պինդը լքելու: Ցետոյ սակայն խոստովանեցաւ որ ինքզինքը խաբելու համար միայն այսպէս կը խորհի, քանի որ պիտէ թէ Նէնէթ անկարող է այդ լոյսին տակ խաղ մը բեմադրելու: Ինչպէս ծխակաթաղները այն միւս աղանդին, որոնք իրենց մարմինը կը հարուածեն կը չարչրկեն, կ'արիւնեն, փիէռ իր ամէն մէկ մտածումով, ամէն մէկ անդրադարձումով արիւնեցաւ:

— «Այո՛, կ'ըսէր ան· ե՛ս եմ եւ միայն ես եմ յանցաւորը: Իմ հպարտութիւնս պիս սպանեց· իմ անտարբերութիւնս Նէնէթս առաւ ինձմէ: Կեանքին նայեցայ իմ նե՛ղ պատուհանէս· պիս չրջապատող անձերուն եւ դէպքերուն նայեցայ իմ սե՛ղմ անկիւնէս· չելայ անձէս դուրս, մտնելու համար Նէնէթին մէջ:

(Շար.– 113)

Տէր եւ Տիկին Փէքր Չէքչէքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժապ Սէմիզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ֆիլիփ Թամասիօ եւ զաւակը, այրի Տիկին Անայիս Քէլէչեան եւ զաւակները (Պոսթոն), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մուրատեան, զաւակները ու թոռները, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Զամազարեան, Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Թորոսեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Աղաւնի Խաչեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Աղաւնի Տէր-Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Խորէն Մուրատեան, զաւակը եւ թոռը, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Համալեան (Սէնթ Էթիէն), Տէր եւ Տիկին Երուանդ Համալեան եւ զաւակները (Սէնթ Էթիէն) եւ համայն ազգականական պարագաները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց աներհօր, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝ –

ԼԵՒՈՆ ՔԷԼԷՇԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ սրտի տագնապով 1979 Սեպտ. 5ին, Չերեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 13ին, Օպանյի՝ սրտի մասնայատուկ հանգստարանին մէջ։

Թաղման արարողութիւնը կատարուեցաւ Ուրբաթ, Սեպտ. 7ին, կէսօրէ վերջ ժամը 14ին Մարսէյլի Փրատոյի մայր եկեղեցին։ Մարմինը ամփոփուեցաւ Սէն Փիէրի ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Ներկայս ընդունիլ իբրեւ մահագ։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան Միութիւնը բոլոր անդամներու անունով իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այրի Տիկին Ծնունդ Մալաթեանի իր մօտաւոր Լեւոն Մալաթեանի մահուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Մօրիսի Կապ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Մխսեեանէ 50 ֆր., Բ. Քիլէրճեանի (Ամերիկա) մահուան առթիւ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ի նպաստ հայկ. վարժարաններուն, ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ԻՆ։

ՄԻԱՑՆ ԶԱՓԱՀԱՍՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՇԱՒԻԼԻ Կապոյտ Խաչի ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ դիչերային դասընթացքները, սկսնակներու եւ յառաջացածներու համար, կը վերսկսին Հոկտեմբերի սկիզբը։

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել ՏԻԿ. ՆԱԶԵԼԻ ՖՈՒՐԹԻՒՆԻ 946-03-39

×

Pour Adultes Seulement

Les cours de LANGUE ARMENIENNE organisés par la Croix Bleue de CHAVILLE, reprennent début Octobre.

Initiation et perfectionnement.

Pour les inscriptions téléphoner à : Mme NAZELIE FOURTUNE 946-03-39

ԽԱՉՎԵՐԱՑ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, Սեպտ. 16, տօն է վերացման Ս. Խաչի (Խաչվերաց)։

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ ԵՊՍ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8.30, պատարագ ժամը 10ին։

Երեկոյեան ժամը 4ին կը կատարուի ժամերգութիւն եւ Խաչվերացի մեծ հանդէս թափօր – անդաստան՝ ռեհանով։

×

Երկուշաբթի, Սեպտ. 17 յիշատակ է Մեռելոց։ Նոյն եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի եւ յաւարտ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ ի վանս համօրէն ննջեցելոց։

ՇԱՀԱՐԾ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գինը 50 Ֆ.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(25 Ֆ.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

«ՑԱՌԱՋ 50» (1976)

ԾԱՂԿԱՔԱՂ *«ՑԱՌԱՋ»Ի ՑԻՍՆԱՄԵԱՑ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԷՆ*
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՂՔ՝ *ԹՈՒՐՔԻԱ*

100 Ֆ.

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գինը 50 Ֆ.)

Թղթատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ։

Դիմել՝ «ՑԱՌԱՋ»ի

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ
ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՑԱՌԱՋ» *ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՑԱՌԱՋ»*

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 29ԷՆ - ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 14

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
«ՍԵՒԱՆ» ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՍԱՊՂՐԱԹՈՒՐԻ

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ՝
ԼԻՈՆԷՆ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՓԱՐԻԶԷՆ

ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸԼԼԱՎՈՎ ԱՆՑԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻԻ

A LYON	A PARIS
sevan voyages	**saberatours**
SARKISSIAN Varoujan	BAGHDASSARIAN Levon
50, cours de la Liberté	3, rue de l'Arrivée
69003 LYON	Imm. CIT 7.e étage
Tél. (78) 60 13 66	75015 PARIS
	Tél. 538 67 47

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

— o —

ՊԱՆԵԷՕ - ՔԱՇԱՆ

Պանեէօ - Քաշանի հայկ. միօրեայ դպրոցը կը վերաբացուի Սեպտ. 19 Ժամը 9ին, 41 Աւընիւ Ալպէռ Փըթի Մօրիս Թորէզ դպրոցը։ Արձանագրութիւնները կը կատարուին տեղւոյն վրայ։ Դպրոցի վարչութիւնը կոչ կ'ընէ շրջանի ծնողքներուն, որպէսզի ղրկեն իրենց զաւակները հաղորդուելու հայ դիրքով ու հայ լեզուով։ 6

×

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի Մանկապարտէզը կը վերաբացուի Սեպտեմբեր 13ին։ 1979 – 1980 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Արձանագրութեանց համար դիմել կրթարան։

ECOLE SAINT MESROB
4, Rue Komitas — 94140 Alfortvile
Tél. : 378-92-91 et 375-26-98

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի Հ. Բ. Ը. Միութեան վարչուհեան եւ Ս. Սահակ - Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակցութեան հովանաւորած դպրոցի 1979–1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտ. 19ին, Չորեքշաբթի օր, ըստ սովորական ժամերուն, Հ. Բ. Ը. Միութեան Ալեք Մանուկեան սրահին մէջ, 33 Բուր Փիէր Փիւժէ, վեցերորդ թաղամաս։ Մանաւորաբար կը դասաւանդուին Ա.) Հայերէն լեզու, Բ) Ուղղագրութիւն, Գ.) Հայոց պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն։

Դպրոցը կը պահէ ուսուցչական նոյն կազմը։ Աշակերտներու երթեւեկութիւնը ապահովուած է փոխադրական մանաւոր կառքերով։ Չորեքշաբթիներէ զատ, հայերէն դասերը կը տրուին ժամադրութեան վրայ։ Արձանագրութեան համար, դիմել քարտուղարութեան, ամէն օր կէսօրէն վերջերը, եւ կամ հեռաձայնով. 37.75.97։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄ՝ 19 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Հայկ. Միօրեայ դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտ. 19ին։

Ան տարի դպրոցիս մէջ կը դասաւանդուին.–

1.– Հայոց լեզու (ամէն տարիքի համար)
2.– կրօնք
3.– Հայկական պարեր (մանուկներու եւ պատանիներու)
4.– Դաշնակի դասեր (Տիկ. Ժիւլիէթ Եըլմազեանի կողմէ)
5.– Երգի դասեր (4–8 տարեկան)
6.– Մանկանց երգչախումբ (պատարագի երգեցողութիւն 9 – 15 տարեկան. ղեկավար Խաչիկ Եըլմազեանի կողմէ)։

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, ամէն Շաբաթ եւ Կիրակի օրերը ըստ համաձայնութեան։

ՇԱԲԱԹԻ օրերը ժամը՝ 10 – 12 եւ 14 – 18

Օթօքարի սպասարկութիւն կարելի է ըստ դիմումներու։

Արձանագրութիւնները այժմէն կարելի է ընել եկեղեցւոյ քարտուղարութեան մօտ։

Հ. Ս. Ո. Ի. Ա. –
Eglise Arménienne
SAHAK - MESROB
339, Av. du Prado, 13008 Marseille
Թէլէֆոն.– 77–84–70

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍԷՆ ԺԷՌՕՄ ԹԱՂԱՄԱՍԻ եւ ՇՐՋԱԿԱՑՔԻ ՀԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԲՈՒՅՈՒՄ ՍԵՊՏ. 19ԻՆ։

Սէն – Ժէռօմի եւ Շրջակայքի Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ, Հ.Բ.Ը.Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող, Հայկական Միօրեայ Դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին 19 Սեպտ. Չորեքշաբթի ժամը 2ին։ Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 14 – 17։

Մեծերու դասատուն Պ. Խաչիկ Եըլմազեանն է։ Իսկ փոքրերու՝ դասատուն Տիկին Մայտա Կարապետեանը։

Նոյն օրերուն ժամը 20 – 21 ուսուցում պատարագի քառաձայն երգեցողութեան, երեւանէն ժամանած խմբավարի մը կողմէ։ Արձանագրութիւններու համար դիմել Թաղականութեան գրասենեակը ամէն կիրակի ժամը 10 –12

Հեռաձայն՝ 66 – 31 – 47

×

ԼԻՈՆ – ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ

Լիոնի Հայկազեան վարժարանի հայերէն լեզուի դասընթացքները կը վերսկսին, Չորեքշաբթի Սեպտ. 19ին, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ դասարաններու մէջ։ Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան նախորդ տարիներու նման առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ ժամը 16։ Իսկ Շաբաթ օրերը ժամը 14էն մինչեւ ժամը 17։ Արձանագրութեանց համար Թող ծնողքները բարի ըլլան առաջին Չորեքշաբթին առաջնորդել իրենց զաւակները դպրոց։

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Կրընոպլի Կապ. Խաչի դպրոցը կը վերաբացուի Սեպտ. 19, Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 10էն 12, 14էն 18։

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
12
MERCREDI
12 SEPTEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատ : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.467
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE No 14.467

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԱՆ

ԹԱԼԵՂԱՆԻՒ ՄԱՀԸՆ ԵՏՔ

— o —

Ապթոլա Թալեղանիի յանկարծական մահը, զոր հաղորդած էինք մեր նախորդ թիւով, մեծ յուզում պատճառած է երկրին մէջ, ուր չատ ժողովրդական դէմք չէր ան էր: Հարիւր հազարաւոր Պարսիկներ ներկայ էին, երկուշաբթի վազ առաւօտեան, մասնակցելու համար ապրած յուզարկաւորութեան: 68 տարեկան, Ապթոլա Թալեղանի երկար տեւակցու – թիւն մը ունեցած էր խորհրդային դեսպանին հետ եւ քիչ եաք անհանդստաու – թիւն մը զգացած ու սրտի սուր տագ – նապ մը զոհ գացած:

Անկասկած Թալեղանի պարտպ մը կը նկատ, որուած ըլլալով մանաւանդ որ ան էր ընդդիմութեան եւ պարագլուխը տասնդիմական կղերին: Ներկայիս վախ կայ, որ « կարծրերը » օգտուելին կացու – թենէն: Թալեղանի հինէն ընդդիմացած էր Շահին, դեռ ուսանող Ղամի մէջ, ապստամբի լծուած էր ազատագրութեան շարժումին մէջ: Քանիցս դատապար – տած, 11 տարի բանտը անցուցած էր: Նարակարծիք ըլլալով հանդերձ Խոմէյ – նիի հետ, չէր զգրած զայն նկատելէ « յեղափոխութեան առաջնորդը »:

Թալեղանիի մահով կը տեղծուի հա – սարակչռութեան խախտում մը, որ ունի մտահոգիչ կը դարձնէ կացութիւն – ը, որ արդէն չատ ապահովութիւն չէր ներկնէր:

×

ԻՐԱՆԻ ՀԱՅԵՐԸ "ԱՆԹԷՆ 2,,ԷՆ

Ս. ԹԱԴԷԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանս. հեռատեսիլի Ա 2 կայանը ա – ինչ մը վեր կը ցուցադրէ Ժան – Մարք Էվէնի « Եօթը օր Պարսկաստանի մէջ » տրաքը, որուն չորրորդը նուիրուած էր փոքրամասնութիւններուն՝ հրեայ, զրա – դաչտական, քրիստոնեայ: Երկուշաբթի, Սեպտ. 10ի յայտագրին մէջ պատասխա – նատուն երկար ծանրացաւ Պարսկահայոց դիրքի, առարկայական մօտեցումով տա – րով պատմութիւնը Նոր Ջուղայի Հա – յոց, զոր Պարսկաստան հրաւիրած էր Շահ Աբաս Մեծ. զարու սկիզբը եւ հաս – տատած Սպահանի Ջայանտերուտ գետի ափը, նոր բնակավայրը կոչելով Նոր Ջուղա: Շահ Աբասի նպատակն էր օգ – տուիլ հայ վճռարար եւ ստեղծագործ ձեռ – քերն չեզոքելու համար իր երկիրը: Ըստ – Մարք Լէօվէն իրաւամբ կը չեշ – տէ, որ Հայերը ամբողջովին արդարա – ցուցին իրենց վրայ դրուած յոյսերը, ապացնելով որ այսօր ալ Հայերը կարե – ող դեր ունին Պարսկաստանի տնտեսա – ան կեանքին մէջ:

Յայտագրի ընթացքին հրեայ համայն – քի եւ զրադաշտականներու կրօնական պաշտամունքի տեսարաններուն առընթեր ցոյց տրուեցաւ Ս. Թադէի վանքի ուխ – տագնացութենէն պատկերներ, ինչպէս նաեւ Դարաշամբի Ս. Ստեփանոս Նախա – կան վանքը, որ կը գտնուի Աբաքսի ափը եւ կարիք ունի վերանորոգման: Հոներու դպրաւորութեան մէջ կատուց – ած այս հոյակապ եկեղեցւոյ այցելու – թիւն ալ տնուած է Ս. Թադէի տարե – կան եորեայ ուխտագնացութեան յայ – տարին մէջ: Կրցանք նաեւ տեսնել Նոր Ջուղայի Հայոց Ս. Ամենափրկիչ վանքի մայր տաճարը իր ներքնամասի հոյակապ որմնանկարչութեամբ:

Պէտք է նշել որ յայտագրի պատկերա – սփռումին ընկերացող մեկնաբանութիւնը տարակայական էր եւ բաւական յան – դուգն. երբ կը խօսուէր Ս. Թադէի վան – քի մասին, դիտել տրուեցաւ, թէ չըր – ջանը պատմական Հայաստանն է, որ այ – ժըմ բաժնուած է Թուրքիոյ եւ Պարսկաս – տանի միջեւ, իսկ Ս. Ստեփանոս վանքի պարագային՝ Խոր. Միութեան եւ Պարս – կաստանի միջեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԼՑՆ ՍԻՊԵՐԿԻ ամուսիններէն ամէնէն ծանօթը՝ դրագէտ Ռոմէն Կառի, որ հայ – րըն է նաեւ դերասանուհին 15ամեայ գաւիթին, մամուլի առուլիս մը տուաւ եւ ամերիկեան ոստիկանութիւնը՝ էֆ. Պի. Այ.ը պատասխանատու նկատեց նախկին կնոջը անձնասպանութեան: Կառի ըսաւ թէ գաւիթին խնդրանքով է որ այս յայ – տարարութիւնները կ'ընէ, որովհետեւ դերասանուհին ներկայ ամուսինը՝ ալ – ժերացի մեծահարուստ 27ամեայ երիտա – սարդ մը, ըսած էր թէ անձնասպանու – թեան լրիւկունը սինեմա գացած էին եւ տեսած Քլէր տը Ճամ Ֆիլմը, քաղուած Կառիի մէկ գործէն եւ վերագարձին ձէյն Սիպերկ ըսած էր « Իմ կեանքս է »: Կառի ցոյց տուած է փաստաթուղթեր, ուր կը պարզուի էֆ. Պի. Այ.ի հալածանքը, երբ դերասանուհին «սեւ յովազ»ներու (պլէք փանթըրս) դասը կը պաշտպաներ: Մա – մուլը գրած էր նոյնիսկ թէ սպառած զա – ակը անոնց պարագլուխէն է եւ դերա – ան – ուհին վիժում ունեցած էր եւ չատ նուհին վիժում ունեցած էր եւ չատ ցնցուած: Անկէ եաք երբեք ինքզինքը չէ գնցուած:

« ՄԻՆԻՒԹ » չաբաթաթերթի մէկ լրա – դրողը, որ սովորականէն դուրս թղթակ – ցութիւն մը ապահովելու համար, ոչ ո – քի ըսած էր թէ որո՞ւ հետ ժամադրու – թիւն ունի, ծանրօրէն վիրաւորուած է « անպատանելի » փախստական ոճրագործ՝ Մեսրինի կողմէ: Ըստ երեւոյթին, Մես – րին չատ գոհ չէ մնացած լրագրողին դէ – մ – ծնէրէն: Ժաք Թիլիէ սակայն չէ մե – ծնէրէն: Ժաք Թիլիէ սակայն չէ մե – ռած, հակառակ ստացած երեք գնդակ – ներուն եւ վիրաբուժական գործողութե – նէն եաք, յայտարարած է թէ Մեսրինն է, զինքը սպաննել ուզողը:

Թիւններէը: Ներկայացուած բազմաթիւ խնդիրներէն երեքը մնայն գոած էին ի – րենց լուծումները, մչակական հարց իւ – րաքանչիւր գործակալութենէն. 1· Ներ – քին Գործոց նախարարութիւնը դրեթէ անմիջապէս հրահանգած էր տալ հոգե – ւորականներու անցագրերը, ինչպէս կը տրուէին սովորական քաղաքացիներուն: 2· Կրթական նախարարութիւնը վերցուց դասարան փոխելու համար հինգի վրայ չորս նիշ առնելու պայմանը Թրքերէնի դասէն, եւ վերահաստատեց նախկին պայ – մանը հինգի վրայ երեք նիշ առնելու, որ միաժամանակ պետական վարժարաննե – րու մէջ ի զօրու եղող օրէնքն է: 3· Իսկ Վագըֆներու տնօրէնութեան կողմէ ըըր – ուած 5 առ հարիւր յատկացուածական տուր – քը վերցուեցաւ վերջերս, Նախարարաց Խորհուրդի յատուկ տնօրէնութեամբ եւ երեսփոխանական ժողովի որոշմամբ: Ա – նոնց համար մենք յանուն մեր համայն – քի յատուկ շնորհակալութիւն յայտնե – ինք պետական տեղեր: Սակայն ներկա – յացուած հարցերուն մեծամասնութիւնը կը մնար անլոյծ:

Նկատի ունենալով յառաջիկայ կրթա – կան տարուան մօտալուտ սկզբնաւորու – թիւնը, եւ ի մտի ունենալով մեր կրթա – կան գործավար մեծայարդ Նչճատ Ու – ղուրլ Մանիասլի մէջ կատարած մէկ կա – րեւոր յայտարարութիւնը, որով կը խոս – տանար, յատկապէս յառաջիկայ կրթա – կան տարուան ընթացքին, « բոլոր վար – ժարաններուն համար կրթական ապա – տութիւն եւ հաւասարութիւն ապահո – վել », մենք իրեն գրեցինք 1979 Օգոստ· 7 թուակիր պաշտօնագիր մը, ուր մի առ մի եւ համառօտակի թուեցինք մեր այն կրթական դժուարութիւնները եւ խորու – թիւնները, որոնք դեռ չէին վերցուած: Հետեւեալներն էին մեր կատարած խընդրանքները:

1· Դպրոցական արձանագրութեան հա – մար հայ աշակերտի ծնողքին կրթ· Տնօ – րէնութեան կեդրոնը երթալով, պոչ բռնելով, ժամերով երբեմն երկու օր յա – ջորդաբար սպասելով, իր գործէն եւ օրա – կանէն պրկուելով, յատկացուածական ու աւելորդ ծախքերու ենթարկուելով, իր գաւիթին համար իր համայնքի վարժա – րանը արձանագրուելու գրաւոր արտօնա – գիր ձեռք ձգելու վերջնական սովորու – թիւնը վերցնել, եւ վերադառնալ մինչեւ վերջերս մեր մէջ ի զօրու եղող եւ այժմ պետական վարժարաններու մէջ կիրար – կուող դրութեան, ըստ որուն իւրաքան – չիւր աշակերտ կ'արձանագրուի իր յա – ճախելիք վարժարանին մէջ:

2· Վերցնել նաեւ որոշումը, որով կ'արգիլուի՝ առնն մը քէեւ իսլամ եղած կամ ուրիչ կրօնքի մը յարած՝ բայց ա – պա դատարանական որոշումով իր նախ – կին կրօնքին վերադարձած՝ եւ այժմ անձնագրին մէջ պաշտօնապէս արձա – նագրուած ու գործնապէս հայ համայն – քին եւ եկեղեցիին անդամ եղող հայ ծնողքի մը գաւիթին հայ դպրոց արձանա – գրումը:

3· Վերցնել մեր վարժարաններուն վեր – ջերս պարտադրուած « չրջանային » (չէվրէյի) դրութիւնը, որով կ'արգիլուի վարժարանի մը իր անմիջական որոշ չրջանակի մը դուրսէն աշակերտ ընդու – նելը: Մեր վարժարանները իրենց «մաս – նաւոր» (խօզէլ) դպրոցի հանգամանքով ենթակայ չեն չրջանային սահմանափա – կումի, որուն չատ հակնալի պատճառ – ներով ենթակայ են պետական վարժա – րաններ: Ակնկ զատ մեր վարժարաննե – րէն ոչ մէկուն մէջ խճողում կայ, որուն առաջքը առնելու համար դրուած է «չղվ – րէ»ի սահմանափակումը պետական վար – ժարաններու մէջ:

4· Վերցնել նաեւ այն նորամուտ որո – շումը, որով կը պահանջուի «պետական վար – ժարանով իր ուսմունքը սկսող» հայ ա – շակերտին՝ իր համայնքին վարժարանը արձանագրուելու իր բնական իրաւունքը: Առնք արտօնուած են օտար կամ թուրք որեւէ « մասնաւոր » վարժարան ալ յա – ճախելու, բայց կ'արգիլուին հայ վար – ժարան արձանագրուելու:

5· Նոր նչանակուած հայ տնօրէննե – րուն, ուսուցիչներուն, մինչեւ իսկ հըս – կիչներուն եւ աշխատաւորներուն կ'ար – գիլուի պաշտօնի ձեռնարկել նախ քան կրթական կամ այլ տնօրէնութենէ մը ար – տօնագիր ստանալը: Քսո սովորութեան այս արտօնագրերուն տուչութիւնը յա – ճախ ամիսներով կ'ուչանայ եւ հետեւա – բար այդ պաշտօնները պարապ կը մնան, նոր նչանակուած պաշտօնեաները ամսա – կան ստանալով հանդերձ, իրենց նոր գործատու հաստատութիւններէն, քանի որ պարտաւորուած են հրաժարիլ իրենց հին պաշտօններէն: Մնգրուեցաւ որ պե – տական վարժարաններու մէջ կիրարկուող դրութիւնը վերստին ի զօրու ըլլայ նաեւ մեր վարժարաններուն մէջ, ինչպէս էը արդարեւ նախ քան այս որոշումին տը – ուիլը: Այսինքն նոր նչանակուած պաշ – տօնեան առժամայ հանգամանքով ձեռ – նարկէ իր պաշտօնին, եւ պետական ար – տօնագիրը ստանալէն յետոյ մնայուն դառնայ անոր պաշտօնը:

6· Վերջապէս, վերցնել նաեւ հետեւեալ տարբերութիւնը, որ կայ մեր եւ պետա – կան վարժարաններու մէջեւ: Համալսա – րանի դիտական (ֆէյն) ճիւղերէն վկայ – եալ անձ մը ուղղակի եւ անմիջապէս կըր – նայ դասաւանդել իր մասնագիտութիւնը պետական վարժարաններու մէջ: Իսկ նոյն ուսուցիչը փոքրամասնութեանց վարժարաններուն մէջ դասաւանդելու հա – մար կը պահանջուի չուրջ տարի մը ման – կավարժական դասընթացքի մը հետեւիլ:

Արդ, օգտուելով քաղաքիս մէջ ներկա – յութենէն պետական նախարար մեծայարդ Օրհան Էյտօղլուին, որ նոյնինքն մեր վարչապետին կողմէ փոքրամասնու – թեանց գործերով պրաղելու պարտակա – նութեամբ լիազօրուած էր, ուղեցինք ի – րեն հետ ալ տեսակցութիւն մը ունենալ այս հարցերու մասին: Ուստի համաձայն նախապէս առնուած ժամադրութեան, Օգոստ· 28ին, երեքշաբթի օրը հանդի – պում մը ունեցանք մեծայարդ պետական նախարարի հետ, կուսակալութեան ա – պարանքին մէջ: Մեզի ընկերացած էին Կրօնական Ժողովի առենապետ Գեր· Շա – հան Եպս· Սվաճեան եւ Խասեան վար – ժարանի «հիմնադիր» Տօքթ· Վարդ Շի – կահեր, որ միաժամանակ ընտանեկան բժիշկներէն է մեծայարդ Օրհան Էյտու – օղլուին: Այս հանդիպումին ներկայ էին նաեւ նահանգին մեծայարդ Կուսակալը Օրհան Էրգուզ, Իսթանպուլի երեսփո – խաններէն մեծայարդ Եալչըն Կիւրսէլ, եւ Արտաքին գործակալութենէն երկու պաշ – տօնեաներ:

Մի առ մի բացատրութեան վերոյիչեալ վեց կէտերը, զոյց տալով անոնցմէ ծա – գած անպատեհութիւնները: Շեչոտեցաւ որ ուղուածները նորութիւն կամ առաւե – լութիւններ չէին· այլ՝ դեռ քանի մը պա – րիներ առաջ արդէն իսկ մեր վարժա – րաններուն մէջ կիրարկուող դրութեան վերահաստատումը· դրութիւն մը, որ ներկայիս ալ առհասարակ կը կիրարկուի մեր պետական վարժարաններուն մէջ: Մեր ուզածը խորականութեանց վերա – դումն է:

Առհասարակ հակացողութեան լաւ ո – դի ցոյց տրուեցաւ· ստեղծուեցաւ լաւ ու բարեացակամ տրամադրութիւն: Մենք եւ մեր հետեւորդները հրաժեշտ առինք մե – ծայարդ պետական նախարարէն, կուսա – կալէն եւ միւս ներկաներէն լաւ տրա – մադրութեամբ եւ լաւատես ակնկալու – թիւններով: Կը սպասենք գործնական արդիւնքներու:

ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ
Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԻՐ ՀՈԳԵԲՈՎ

ԽՄԲ·— Ինչպէս ցոյց կուտայ հետե – եալ հաղորդագրութիւնը, Շնորհք Պատ – րիարք գնահատելի յարատեւութեամբ կը շարունակէ իր ջանքերը « խօսք հասկը – ցնելու » համար Թուրքերուն···: Բայց անիրաւութիւնները չեն դադրիր « Բ· Միջազգային »ի նորընտիր անդամ «ըն – կերվարական» Թուրքիոյ մէջ···

×

ՄԵՐ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՊԵՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐ ՄԵԾԱՅԱՐԴ ՕՐՀԱՆ ԷՅՈՒՊՕՂԼՈՒԻ ՀԵՏ ՄԵՐ ԿՐԹԱԿԱՆ ԻՆՉ-ԻՆՉ ԽՆԴԻՐՆԵՐՈՒ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ինչպէս ծանօթ է, 1978 Մարտ 29ին Անդարա մեր այցելութեան ընթացքին ե – րեք դիմումնագրերով, ուղղուած Ներ – քին, Կրթական եւ Վագըֆներու գործա – վարութեանց, պարզած էինք մեր հա – մայնական վարչական, կրթական ու վա – գըֆներու վերաբերեալ բոլոր դժուարու –

տագրին մէջ: Կրցանք նաեւ տեսնել Նոր Ջուղայի Հայոց Ս· Ամենափրկիչ վանքի մայր տաճարը իր ներքնամասի հոյակապ որմնանկարչութեամբ:

Պէտք է նշել որ յայտագրի պատկերա – սփռումին ընկերացող մեկնաբանութիւնը տարակայական էր եւ բաւական յան – դուգն. երբ կը խօսուէր Ս· Թադէի վան – քի մասին, դիտել տրուեցաւ, թէ չըր – ջանը պատմական Հայաստանն է, որ այ – ժըմ բաժնուած է Թուրքիոյ եւ Պարսկաս – տանի միջեւ, իսկ Ս· Ստեփանոս վանքի պարագային՝ Խոր· Միութեան եւ Պարս – կաստանի միջեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԼՑՆ ՍԻՊԵՐԿԻ ամուսիններէն ամէնէն ծանօթը՝ դրագէտ Ռոմէն Կառի, որ հայ – րըն է նաեւ դերասանուհին 15ամեայ գաւիթին, մամուլի առուլիս մը տուաւ եւ ամերիկեան ոստիկանութիւնը՝ էֆ· Պի· Այ·ը պատասխանատու նկատեց նախկին կնոջը անձնասպանութեան: Կառի ըսաւ թէ գաւիթին խնդրանքով է որ այս յայ – տարարութիւնները կ'ընէ, որովհետեւ դերասանուհին ներկայ ամուսինը՝ ալ – ժերացի մեծահարուստ 27ամեայ երիտա – սարդ մը, ըսած էր թէ անձնասպանու – թեան լրիւկունը սինեմա գացած էին եւ տեսած Քլէր տը Ճամ Ֆիլմը, քաղուած Կառիի մէկ գործէն եւ վերագարձին ձէյն Սիպերկ ըսած էր « Իմ կեանքս է »: Կառի ցոյց տուած է փաստաթուղթեր, ուր կը պարզուի էֆ· Պի· Այ·ի հալածանքը, երբ դերասանուհին «սեւ յովազ»ներու (պլէք փանթըրս) դասը կը պաշտպաներ: Մա – մուլը գրած էր նոյնիսկ թէ սպառած զա – ակը անոնց պարագլուխէն է եւ դերա – ան – ուհին վիժում ունեցած էր եւ չատ նուհին վիժում ունեցած էր եւ չատ ցնցուած: Անկէ եաք երբեք ինքզինքը չէ գնցուած:

« ՄԻՆԻՒԹ » չաբաթաթերթի մէկ լրա – դրողը, որ սովորականէն դուրս թղթակ – ցութիւն մը ապահովելու համար, ոչ ո – քի ըսած էր թէ որո՞ւ հետ ժամադրու – թիւն ունի, ծանրօրէն վիրաւորուած է « անպատանելի » փախստական ոճրագործ՝ Մեսրինի կողմէ: Ըստ երեւոյթին, Մես – րին չատ գոհ չէ մնացած լրագրողին դէ – մ – ծնէրէն: Ժաք Թիլիէ սակայն չէ մե – ռած, հակառակ ստացած երեք գնդակ – ներուն եւ վիրաբուժական գործողութե – նէն եաք, յայտարարած է թէ Մեսրինն է, զինքը սպաննել ուզողը:

Թիւններէը: Ներկայացուած բազմաթիւ խնդիրներէն երեքը մնայն գոած էին ի – րենց լուծումները, մչակական հարց իւ – րաքանչիւր գործակալութենէն. 1· Ներ – քին Գործոց նախարարութիւնը դրեթէ անմիջապէս հրահանգած էր տալ հոգե – ւորականներու անցագրերը, ինչպէս կը տրուէին սովորական քաղաքացիներուն: 2· Կրթական նախարարութիւնը վերցուց դասարան փոխելու համար հինգի վրայ չորս նիշ առնելու պայմանը Թրքերէնի դասէն, եւ վերահաստատեց նախկին պայ – մանը հինգի վրայ երեք նիշ առնելու, որ միաժամանակ պետական վարժարաննե – րու մէջ ի զօրու եղող օրէնքն է: 3· Իսկ Վագըֆներու տնօրէնութեան կողմէ ըըր – ուած 5 առ հարիւր յատկացուածական տուր – քը վերցուեցաւ վերջերս, Նախարարաց Խորհուրդի յատուկ տնօրէնութեամբ եւ երեսփոխանական ժողովի որոշմամբ: Ա – նոնց համար մենք յանուն մեր համայն – քի յատուկ շնորհակալութիւն յայտնե – ինք պետական տեղեր: Սակայն ներկա – յացուած հարցերուն մեծամասնութիւնը կը մնար անլոյծ:

Նկատի ունենալով յառաջիկայ կրթա – կան տարուան մօտալուտ սկզբնաւորու – թիւնը, եւ ի մտի ունենալով մեր կրթա – կան գործավար մեծայարդ Նչճատ Ու – ղուրլ Մանիասլի մէջ կատարած մէկ կա – րեւոր յայտարարութիւնը, որով կը խոս – տանար, յատկապէս յառաջիկայ կրթա – կան տարուան ընթացքին, « բոլոր վար – ժարաններուն համար կրթական ապա – տութիւն եւ հաւասարութիւն ապահո – վել », մենք իրեն գրեցինք 1979 Օգոստ· 7 թուակիր պաշտօնագիր մը, ուր մի առ մի եւ համառօտակի թուեցինք մեր այն կրթական դժուարութիւնները եւ խորու – թիւնները, որոնք դեռ չէին վերցուած: Հետեւեալներն էին մեր կատարած խընդրանքները:

1· Դպրոցական արձանագրութեան հա – մար հայ աշակերտի ծնողքին կրթ· Տնօ – րէնութեան կեդրոնը երթալով, պոչ բռնելով, ժամերով երբեմն երկու օր յա – ջորդաբար սպասելով, իր գործէն եւ օրա – կանէն պրկուելով, յատկացուածական ու աւելորդ ծախքերու ենթարկուելով, իր գաւիթին համար իր համայնքի վարժա – րանը արձանագրուելու գրաւոր արտօնա – գիր ձեռք ձգելու վերջնական սովորու – թիւնը վերցնել, եւ վերադառնալ մինչեւ վերջերս մեր մէջ ի զօրու եղող եւ այժմ պետական վարժարաններու մէջ կիրար – կուող դրութեան, ըստ որուն իւրաքան – չիւր աշակերտ կ'արձանագրուի իր յա – ճախելիք վարժարանին մէջ:

2· Վերցնել նաեւ որոշումը, որով կ'արգիլուի՝ առնն մը քէեւ իսլամ եղած կամ ուրիչ կրօնքի մը յարած՝ բայց ա – պա դատարանական որոշումով իր նախ – կին կրօնքին վերադարձած՝ եւ այժմ անձնագրին մէջ պաշտօնապէս արձա – նագրուած ու գործնապէս հայ համայն – քին եւ եկեղեցիին անդամ եղող հայ ծնողքի մը գաւիթին հայ դպրոց արձանա – գրումը:

3· Վերցնել մեր վարժարաններուն վեր – ջերս պարտադրուած « չրջանային » (չէվրէյի) դրութիւնը, որով կ'արգիլուի վարժարանի մը իր անմիջական որոշ չրջանակի մը դուրսէն աշակերտ ընդու – նելը: Մեր վարժարանները իրենց «մաս – նաւոր» (խօզէլ) դպրոցի հանգամանքով ենթակայ չեն չրջանային սահմանափա – կումի, որուն չատ հակնալի պատճառ – ներով ենթակայ են պետական վարժա – րաններ: Ակնկ զատ մեր վարժարաննե – րէն ոչ մէկուն մէջ խճողում կայ, որուն առաջքը առնելու համար դրուած է «չղվ – րէ»ի սահմանափակումը պետական վար – ժարաններու մէջ:

4· Վերցնել նաեւ այն նորամուտ որո – շումը, որով կը պահանջուի «պետական վար – ժարանով իր ուսմունքը սկսող» հայ ա – շակերտին՝ իր համայնքին վարժարանը արձանագրուելու իր բնական իրաւունքը: Առնք արտօնուած են օտար կամ թուրք որեւէ « մասնաւոր » վարժարան ալ յա – ճախելու, բայց կ'արգիլուին հայ վար – ժարան արձանագրուելու:

5· Նոր նչանակուած հայ տնօրէննե – րուն, ուսուցիչներուն, մինչեւ իսկ հըս – կիչներուն եւ աշխատաւորներուն կ'ար – գիլուի պաշտօնի ձեռնարկել նախ քան կրթական կամ այլ տնօրէնութենէ մը ար – տօնագիր ստանալը: Քսո սովորութեան այս արտօնագրերուն տուչութիւնը յա – ճախ ամիսներով կ'ուչանայ եւ հետեւա – բար այդ պաշտօնները պարապ կը մնան, նոր նչանակուած պաշտօնեաները ամսա – կան ստանալով հանդերձ, իրենց նոր գործատու հաստատութիւններէն, քանի որ պարտաւորուած են հրաժարիլ իրենց հին պաշտօններէն: Մնգրուեցաւ որ պե – տական վարժարաններու մէջ կիրարկուող դրութիւնը վերստին ի զօրու ըլլայ նաեւ մեր վարժարաններուն մէջ, ինչպէս էը արդարեւ նախ քան այս որոշումին տը – ուիլը: Այսինքն նոր նչանակուած պաշ – տօնեան առժամայ հանգամանքով ձեռ – նարկէ իր պաշտօնին, եւ պետական ար – տօնագիրը ստանալէն յետոյ մնայուն դառնայ անոր պաշտօնը:

6· Վերջապէս, վերցնել նաեւ հետեւեալ տարբերութիւնը, որ կայ մեր եւ պետա – կան վարժարաններու մէջեւ: Համալսա – րանի դիտական (ֆէյն) ճիւղերէն վկայ – եալ անձ մը ուղղակի եւ անմիջապէս կըր – նայ դասաւանդել իր մասնագիտութիւնը պետական վարժարաններու մէջ: Իսկ նոյն ուսուցիչը փոքրամասնութեանց վարժարաններուն մէջ դասաւանդելու հա – մար կը պահանջուի չուրջ տարի մը ման – կավարժական դասընթացքի մը հետեւիլ:

Արդ, օգտուելով քաղաքիս մէջ ներկա – յութենէն պետական նախարար մեծայարդ Օրհան Էյտօղլուին, որ նոյնինքն մեր վարչապետին կողմէ փոքրամասնու – թեանց գործերով պրաղելու պարտակա – նութեամբ լիազօրուած էր, ուղեցինք ի – րեն հետ ալ տեսակցութիւն մը ունենալ այս հարցերու մասին: Ուստի համաձայն նախապէս առնուած ժամադրութեան, Օգոստ· 28ին, երեքշաբթի օրը հանդի – պում մը ունեցանք մեծայարդ պետական նախարարի հետ, կուսակալութեան ա – պարանքին մէջ: Մեզի ընկերացած էին Կրօնական Ժողովի առենապետ Գեր· Շա – հան Եպս· Սվաճեան եւ Խասեան վար – ժարանի «հիմնադիր» Տօքթ· Վարդ Շի – կահեր, որ միաժամանակ ընտանեկան բժիշկներէն է մեծայարդ Օրհան Էյտու – օղլուին: Այս հանդիպումին ներկայ էին նաեւ նահանգին մեծայարդ Կուսակալը Օրհան Էրգուզ, Իսթանպուլի երեսփո – խաններէն մեծայարդ Եալչըն Կիւրսէլ, եւ Արտաքին գործակալութենէն երկու պաշ – տօնեաներ:

Մի առ մի բացատրութեան վերոյիչեալ վեց կէտերը, զոյց տալով անոնցմէ ծա – գած անպատեհութիւնները: Շեչոտեցաւ որ ուղուածները նորութիւն կամ առաւե – լութիւններ չէին· այլ՝ դեռ քանի մը պա – րիներ առաջ արդէն իսկ մեր վարժա – րաններուն մէջ կիրարկուող դրութեան վերահաստատումը· դրութիւն մը, որ ներկայիս ալ առհասարակ կը կիրարկուի մեր պետական վարժարաններուն մէջ: Մեր ուզածը խորականութեանց վերա – դումն է:

Առհասարակ հակացողութեան լաւ ո – դի ցոյց տրուեցաւ· ստեղծուեցաւ լաւ ու բարեացակամ տրամադրութիւն: Մենք եւ մեր հետեւորդները հրաժեշտ առինք մե – ծայարդ պետական նախարարէն, կուսա – կալէն եւ միւս ներկաներէն լաւ տրա – մադրութեամբ եւ լաւատես ակնկալու – թիւններով: Կը սպասենք գործնական արդիւնքներու:

ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ
Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ

ՋՄՄԱՌՈՒ ՎԱՆՔԸ

ԱԲՐԱՀԱՄ ԱՐԾԻՒԵԱՆԻ ԵՐԵՔՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻ ԼՈՅՍԻՆ ՏԱԿ

(Ի. Ա վերջ)

ՔՐԷՑՄԷՆ – ՋՄՄԱՌ

Ղոստա պիւղին ստորոտը, Հարիսա չհասած, հովիտին մէջ կը գտնուի վանք մը, որ ներկայիս կը պատկանի մարոնի պատրիարքական միաբանութեան: Այս վանքը կը կոչուի Տէյր – էլ Քրէյմ, որուն հիմնադիրներն ու սեփականատէրերն էին Հալէպէն Լիբանան ապաստանած հայ կրօնաւորները:

1720ին, Հալէպցի Աբրահամ սարկաւագ եւ Մահաեսի Մինաս Ղլճի պաղափարը կ'ունենան Լիբանանի մէջ վանք մը հիմնելու: Նախապէս Մուրատեան չորս եղբայրներ՝ Աբրահամ, Մինաս, Յովհան նէս եւ Յակոբ, 1718ին յանձնարարական նամակ եւ խնդրագիր ղրկած էին մարոնի պատրիարքին՝ Քեսրուանի շրջանին մէջ հայկական վանք մը հիմնելու համար: Այս խնդրագրին անմիջականօրէն ընթացք չի տրուիր: Աւելի բախտաւոր կը գտնուի Յակոբ Վրդ. Յովսէփեան, որ բարեկամներու միջամտութեան չնորհիւ, արտօնութիւնը ձեռք կը ձգէ: Քրէյմի կալուածը, ուր Յովսէփեան կ'ուզէր հիմնել վանքը, կը պատկանէր Ղոստացի Խազէն եղբայրներուն: Առնցմէ մէկը իր բաժինը կը տրամադրէ հայ վանականին, եւ շատ առեն չանցած իր եղբայրներուն եւ հօրեղբայրներուն կամքը կ'ընէ եւ անոնց բաժինն ալ իրենց նուէրը կը տրամադրէ Յովսէփեան վարդապետին, որ իր ընկերներով կը կազմէ առաջին հայ վանականներու հաստատութիւնը Լիբանանի մէջ:

1721ին, մարոնիներու Յակոբ Առատ պատրիարքը պաշտօնական կոնդակով կը վաւերացնէ այս տուչութիւնը եւ հայ վանականներու Հաստատութիւնը կը յանձնարարէ իր կղերին եւ ժողովուրդին. « Ձեր սիրայօրդոր մտերմութենէն եւ հարազատութենէն ուզածնիս այս է, որ դուք ընդունիք զանոնք իբրեւ ձեր եղբայրները ի Քրիստոս... մեծարէք զի – րենք, ձեր եւ իրենց պատուին համա – ձայն, իրենց ողորմութիւն եւ նպաստ տաք այն բարիքներէն՝ որ Աստուած ձեզի առատօրէն պարգեւած է »: (Հ. Մխեր – եան Հ. Պատմ. Անտոնեան Միաբանութեան Գլ. Ե. Դիւան Ջմմառու էջ. 43 բ):

Կալուածին տուչութեան անմիջապէս կը յաջորդէ կառուցումը հայկական վանքին՝ Սուրբ Փրկիչ անունով: Այս վանքը կը մնայ սեփականութիւն Անտոնեան Միաբանութեան մինչեւ 1865: Նոյն տարին Անտոնեան Միաբանութիւնը զայն կը ծախէ Մուրի Հաննա Հապիպի, մարոնի եւ հայ կաթոլիկ պատրիարքներու հաւանութեամբ:

Աբրահամ Արծիւեան կաթողիկոսը եւ իր օգնականները կը մնան Տէր – էլ – Քրէյմի մէջ մինչեւ 1749: Աբրահամ Արծիւեան չվախճանած՝ ձեռք կ'առնէ բոլոր կարգադրութիւնները, որպէսզի չուտուվ սկսին գործերը նոր վանքի մը կառուցման՝ Ջմմառու բարձունքին վրայ: Ինք կը վախճանի 1749 Հոկտեմբեր 1ին եւ կը թաղուի Քրէյմ վանքի մէջ:

Մահէն առաջ երբեւ յաջորդ կը յանձնարարէ Յակոբ եպիսկոպոսը եւ Յովսէփ եպիսկոպոսին պաշտօն կուտայ նիւթական պատրաստութիւններ տեսնել նոր վանքին կառուցման համար: Ընտրուած բարձունքին վրայ կը գտնուէր Խազէն ներու ագարակը: 1749 Սեպտեմբերին, մարոնիներու Սիմոն պատրիարքը կը ղրկը Քրէյմի հայ եպիսկոպոսներուն. « Մեր սիրելի որդին, Շէյխ Մշրէֆ էլ Խազէն, մեզի տեղեկացուց որ միտք ունի ձեզի տալու, իր եւ իր ննջեցեալ ազգականներու հոգեւոր օգուտին համար, Ջմմառի ագարակը, որպէսզի հոն վանք մը կառուցանէք: Կը հաւանինք իր դիտաւորութեան, եւ արտօնութիւն կուտանք որ ձեզի պատշաճ, չքեղ բնակարան մը շինէք »: (Աթանասեան Խ. Վ. Աբբ. Պետրոս Ա. 345): Կառուցանելի այս նոր հայ վանքը կ'ըլլայ Ջմմառու վանքը՝ նուիրուած վերափոխեալ Աստուածամօր, ինչպէս որ փափաքած էր Աբրահամ Արծիւեան:

Յակոբ – Պետրոս Բ. կաթողիկոսը հրաժեշտ կ'առնէ Քրէյմի հաստատութենէն եւ կ'եկեղ Ջմմառ, մէկ քանի եպիսկոպոսներու եւ երկու վանականներու հետ, Բարսեղ Վ. Աւգատեան Թոմմա Վ. Կարապետեան, որոնք կ'ըլլան կորիզը եւ առաջին երկու անդամները՝ Ջմմառեան Կաթողիկոսական Միաբանութեան:

Նիւթական անճոռնի կացութեան հետեւանքով, նոր վանքին կառուցումը կը տեւէ երկար եւ հազիւ 1751ին կ'աւարտին առաջին վեց սենեակները եւ կը դառնան բնակելի: Այս վեց սենեակները կը կազմեն վանքին հարաւային թեւին ամէնէն հին բաժինը: Նախ կը գործածուին իբրեւ վէհարան, ապա՝ իբրեւ պարզ բնակարան միաբաններու եւ յետագային կը վերածուին դիւան – թանգարանի: Ներկայիս այս հին սկզբնական թեւին սրբուած է իր հին դրոշմն ու կերպարանքը եւ վերածուած է թանգարանի՝ որուն բացումը կատարուեցաւ անցեալ Յուլիս 29ին, յոբելենական հանդիսու – թիւններու առաթին:

Տարիներու ընթացքին, Ջմմառու վանքին կառուցման տարածքը ընդարձակուեցաւ եւ հասաւ ներկայ վիճակի լայնածաւալ համեմատութեան:

ՋՄՄԱՌ՝ ԲԱՐԱԽՈՒՆ

ԿԵԴՐՈՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Վանքին Ոսկեմատեանին մէջ Արամ Հայկազ ղրած է այցելութեան մը առիթով. « Ջմմառու վանքը, վաճիճ չէ. սըրբարան է եւ հայ մշակոյթի թանգարան: Հայ ժողովուրդը երախտապարտ է զայն հիմնողներուն եւ հպարտութիւք գործը շարունակողներուն »:

Երբ կը մօտենաս Ջմմառու վանքին, կը զգաս որ կը մօտենաս սրբավայրի մը, որ ամփոփուած է ապաւորիչ լռութեան մը մէջ: Լռութիւն ոչ մեռելութեան, այլ՝ ամփոփումի, ապօթքի, հոգեւորական կեանքի: Երբ կը մտնես սրբավայր մատուռը որ, նուիրուած է յաւուպին Աստուածամօր, երբ կը դիտես խորանին վրայ զետեղուած նկարը, աչքերդ կը հանդիպեչեկնես անոր արտասուքով օծուն աչքերուն վրայ, կը խոովիս, կը վերանաս եւ կ'անդրադառնաս որ չրթունքներէդ ապօթքի փշրանքներ կ'իյնան:

Մատուռէն եւք կ'առաջնորդուիս պահլիճ, ուր կոկիկ հիւրասիրութենէ եւք կ'առաջնորդուիս դէպի Դրադարան եւ Թանգարան ու Ջեռազրատուն:

Գրադարանին մէջ կը տեսնես մեր գրականութեան եւ մշակոյթի հին ու նոր տարներ, խնամքով թուարկուած ու դըրուած յարմար տեղերը: Կը տեսնես օտար հրատարակութիւններ, որոնք կը հային մեր ժողովուրդի պատմութեան, մշակոյթին, քաղաքակրթութեան եւ գրականութեան: Գրադարանէն կը բարձրանաս Թանգարան: Վանքի մը մէջ նման Թանգարան մը՝ զարմանք եւ հիացում կ'առնէ: Հոս, խորհրդաւոր լոյսերով լուսաւորուած առարկաները, մադաղաթի պատառիկներ, զեղազարդուած ձեռագիրներ, ասեղնագործուած եկեղեցական զգեստներ, հայ ասպետներու տուրեր, հայ վեհապետներու դրամներ, բոլորը՝ իրենց ներկայութեամբ կարծես լեզու կ'առնեն եւ խորհրդաւոր խօսքերով կը պատմեն քեզի քու հայրերուդ երբեմն անշուք, երբեմն փառաւոր, երբեմն ուրախ, երբեմն տխուր, բայց միշտ սիրելի եւ խնկելի անցեալը: Կը դիտես անյագ, կը լեցուիս հպարտանքով եւ կը մեկնիս յուզուած:

Մեր պատմութեան եւ մշակոյթի մէջ պատկառելի տեղ մը կը գրաւեն Դիւանն ու Ջեռազրատունը: Դիւանին մէջ խնամքով դասաւորուած եւ պահուան են մեր ազգային կեանքին քաղաքական ու եկեղեցական պատմութեան անգնահատելի յիշատակութիւնները:

Հաստափոր տուփերու մէջ դասաւորուած են եւ մասամբ ուսումնասիրուած ու հրատարակուած, իսկ մասամբ ուսումնասիրութեան սպասող տասնեակ հազարաւոր նամակներ, տեղեկութիւններ, յիշատակութիւններ:

Կը մտնես Ջեռազրատուն: Հոս միայն այցելուն ինք կրնայ ըսել եւ արտայայտել իր հիացումը, իր յուզումը: Քով քովի կը տեսնես չարուած հին ու նոր դրեթէ երկու հազար ձեռագիրներ: երկու հազար յիշատակարաններ մեր անցեալի:

Վանքերու խցիկներուն մէջ, մեր անցեալի դէմքի եւ դէմքի վարպետները որքան ժամանակ եւ աչքի լոյս են սպառած մեր պապերուն մտքի ստեղծագործութիւնները փոխանցելու համար մեզի: կը դիտես դիրերու նրբութիւնը, գոյներու թարմութիւնը, նկարներուն մէջ դրուած զգացումը եւ սիրտ արտայայտող միամիտ ըմբռնումը գեղարուեստի, որ իր միամտութեամբ հանդերձ կը մնայ այնքան աւելի սիրելի եւ տպաւնիչ:

Հիմա, այցելու բարեկամ, կը մեկնիս վանքէն, Ջմմառու վանքէն, ուրախ եւ հպարտ: կը մեկնիս մէջդ տանելով համոզումը որ այս համեստ վանքը, թուած՝ Լիբանանեան բարձունքի մը վրայ, չրջապատուած՝ ոչ հայաբնակ գիւղերով, այս գիւղերուն մէջ կը հանդիսանայ հայ մշակոյթի եւ ոգեպահին հետ փոխադարձ յարաբերութեան ներկայութիւն մը, վկայելով՝ ինչպէս անցեալին մէջ, յարգանք, վստահութիւն եւ սերունդէ սերունդ անքակտելի բարեկամութիւն:

ՄԵՍՐՈՊ Վ. ՃՈՒՐԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ԱՐՊԻՃԻ ԳԵՏԸ

Սեւանայ լիճ թափուղ գետերէն ամէնէն մեծն ու ջրառատը Արզիճին է: երկայնքը 51 քիլոմեթր է, ջուր հաւաքող աւազանը՝ 387 քառակուսի քիլոմեթր: Մէկ տարուան մէջ Արզիճի Սեւանի մէջ կը թափէ 155,6 միլիոն խորանարդ մեթր ջուր: Գետը սկիզբ կ'առնէ Գեղամայ եւ Վարդենիսի լեռներու միացման տեղէն՝ Գնդառաջ գագաթ – լեռնահանդոյցի հիւսիսային լանջէն, 2560 մեթր բարձրութենէն:

Վերին հոսանքին մէջ Արզիճի եւ անոր վտակներու ամբողջ հովիտը կը ներկայացնէ ընդարձակ միջլեռնային գոգաւորութիւն մը, որուն յատակը կը կոչուի Արզիճիի դաշտ: Միջին հոսանքին մէջ Արզիճի կ'անցնի Գեղամայ հրաբխային լեռնավահանի համակարգին պատկանող Արմազան լերան ստորոտով: Արմազանը 450 մեթր յարաբերական բարձրութեամբ հանգած հրաբուխ է: Անոր գագաթը կը ներկայացնէ 400 մեթր տրամագիծով եւ 50 մեթր խորութեամբ խառնարան մը:

Արզիճի ձախ ափին կը գտնուի Ամրակի հնավայրը, որ ունի 3 հազար տարուան պատմութիւն: Ամրակի հնավայրին մէջ կատարուած պեղումներու ընթացքին գտնուած են բազմաթիւ նիւթեր, որոնք կը վկայեն, որ հոս ապրած են մարդիկ, որոնք ունեցած են զարգացած նիւթական մշակոյթ: Ամրակի հնավայրին մէջ գտնուած են նաեւ ուրարտական սեպագիր արձանագրութիւններ:

Արզիճի ձախ ափին կը գտնուի նաեւ Ամրակի ամրոցը, որ կառուցուած է Ք.Ա. 8րդ դարուն: Ամրոցը ունի 3 պարիսպներ, որոնք կը պաշտպանէին ամրոցի ներքին մասը: Ամրոցի ներքին մասին մէջ կը գտնուին պալատական շէնքեր, զինանոցներ, պահեստներ, ջրհորներ, ինչպէս նաեւ տաճար: Ամրոցի ներքին մասին մէջ կը գտնուի նաեւ ուրարտական սեպագիր արձանագրութիւն մը, որ կը պատմէ Ամրակի ամրոցի կառուցման մասին:

Արզիճի ձախ ափին կը գտնուի նաեւ Ամրակի գերեզմանատունը, որ ունի 2 հազար տարուան պատմութիւն: Ամրակի գերեզմանատունին մէջ կատարուած պեղումներու ընթացքին գտնուած են բազմաթիւ նիւթեր, որոնք կը վկայեն, որ հոս ապրած են մարդիկ, որոնք ունեցած են զարգացած նիւթական մշակոյթ: Ամրակի գերեզմանատունին մէջ գտնուած են նաեւ ուրարտական սեպագիր արձանագրութիւններ:

Արզիճի ձախ ափին կը գտնուի նաեւ Ամրակի գիւղը, որ ունի 1 հազար տարուան պատմութիւն: Ամրակի գիւղին մէջ կատարուած պեղումներու ընթացքին գտնուած են բազմաթիւ նիւթեր, որոնք կը վկայեն, որ հոս ապրած են մարդիկ, որոնք ունեցած են զարգացած նիւթական մշակոյթ: Ամրակի գիւղին մէջ գտնուած են նաեւ ուրարտական սեպագիր արձանագրութիւններ:

Արզիճի ձախ ափին կը գտնուի նաեւ Ամրակի կամուրջը, որ կառուցուած է 19րդ դարուն: Ամրակի կամուրջը ունի 3 կամարներ, որոնք կը պաշտպանեն կամուրջը ջրհեղեղներէ: Ամրակի կամուրջին մէջ գտնուած են նաեւ ուրարտական սեպագիր արձանագրութիւններ:

Արզիճի ձախ ափին կը գտնուի նաեւ Ամրակի կայարանը, որ կառուցուած է 19րդ դարուն: Ամրակի կայարանին մէջ գտնուած են նաեւ ուրարտական սեպագիր արձանագրութիւններ:

Արզիճի ձախ ափին կը գտնուի նաեւ Ամրակի փոստատունը, որ կառուցուած է 19րդ դարուն: Ամրակի փոստատունին մէջ գտնուած են նաեւ ուրարտական սեպագիր արձանագրութիւններ:

Արզիճի ձախ ափին կը գտնուի նաեւ Ամրակի հեռագրատունը, որ կառուցուած է 19րդ դարուն: Ամրակի հեռագրատունին մէջ գտնուած են նաեւ ուրարտական սեպագիր արձանագրութիւններ:

Արզիճի ձախ ափին կը գտնուի նաեւ Ամրակի դպրոցը, որ կառուցուած է 19րդ դարուն: Ամրակի դպրոցին մէջ գտնուած են նաեւ ուրարտական սեպագիր արձանագրութիւններ:

Արզիճի ձախ ափին կը գտնուի նաեւ Ամրակի հիւանդանոցը, որ կառուցուած է 19րդ դարուն: Ամրակի հիւանդանոցին մէջ գտնուած են նաեւ ուրարտական սեպագիր արձանագրութիւններ:

Արզիճի ձախ ափին կը գտնուի նաեւ Ամրակի գրադարանը, որ կառուցուած է 19րդ դարուն: Ամրակի գրադարանին մէջ գտնուած են նաեւ ուրարտական սեպագիր արձանագրութիւններ:

Արզիճի ձախ ափին կը գտնուի նաեւ Ամրակի թանգարանը, որ կառուցուած է 19րդ դարուն: Ամրակի թանգարանին մէջ գտնուած են նաեւ ուրարտական սեպագիր արձանագրութիւններ:

Արզիճի ձախ ափին կը գտնուի նաեւ Ամրակի կամուրջը, որ կառուցուած է 19րդ դարուն

ԱՅՍՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՄՇԱԿՈՅԹՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ Ա. ԳԻՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

— o —

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՎԱՒԵՐԱԳՐՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆԻՆ
ՄԻԱՆՑՆ

—×—

Բ.

Կէսօրէ վերջ նիստին նախագահն էր Պրոֆ. Վ. Պերիձէ։ Ցիշատակութեան արժանի են յատկապէս հետեւեալ ելոյթները. Ամէն Զարեան՝ «Հայաստանի մէջ Ժ.–ԺԹ. դարերուն ուղղագծային եւ համակեդրոն դրօյթներու համաձայն հատակագրուած քաղաքային կորիզներ», Փրոֆ. Խօսէօն Շիւց՝ Հունգարական Գիտութիւններու Ակամեդիայէն՝ «Սել ճուքեան եւ թաթարական դարաշրջան ներուն Հայկական Կիլիկիոյ առեւտրական ճամբաներուն փոփոխութիւնները», Մուրատ Հասրաթեան՝ «Ժէ. դարու հայ ճարտարապետութեան յատկանիշեր», Կորիւն Ղաֆադարեան՝ «Իրանդզի եւ նախնական երկաթի դարաշրջաններուն Այրարատեան ամրացած բնակավայրերը», Պրոֆ. Նուհզար Ադոնց՝ «Զ. դարու վրացական ճարտարապետութեան մէջ զարդարուեսը», Պրոֆ. Մարտիրոս Մինասեան՝ «Երեւանի Մատենադարանին Թ. 10680 ձեռագիր Աւետարանը»։

Ընթրիքը տեղի կ'ունենար նախագահական բարձունքներու վրայ, անտառներով շրջապատուած գեղեցիկ զբօսավայրի մը մէջ՝ վալ Պրեմպանոյ փիւղին մօտ։ Զբաղարթ եւ մաերմիկ մթնոլորտի մը մէջ կը տահէր երեկոյթը, որուն իր նպաստը կը բերէր յատկապէս միլանահայ գաղութէն սիրուած երգիչ Թենոր Ժան Ամճենց Անսըլեան՝ հայ ժողովրդական եւ կոմիտասեան երգերու կատարողութեամբ։ Ծօսք կ'առնէր Հ. Լեւոն Զէքլեան, որ կ'ըսէր. «Կը փափաքիմ երկու խօսք ըսել այս եզական հաւաքոյթին առթիւ՝ իբր

ռեւտուրի, մասամբ նաեւ արհեստներու կարեւոր կեդրոն։ Անիկա Գեղարքունիքի ամէնէն մեծ բնակավայրն էր։

Բացի կարգ մը փոքր եկեղեցիներէ, մատուռներէ եւ բազմաթիւ խաչքարերէ, հոս կը գտնուի Կոթամանքը, որուն Ս. Աստուածային եկեղեցին կառուցուած է Թ. դարու վերջերը։ Վանքը կիսաւեր է։ Ունեցած է սաղարթավոր անցքեր։ Պահուած են նաեւ պարիսպի մնացորդներ։

ներկայացուցիչը կրօնական Հաստատութեան մը որ ունեցած է հիմնական դեր մը Հայ Վերածնունդի պատմութեան մէջ եւ իբր հոգեզաւակ մը Մխիթարի՝ որ եղած է այդ Վերածնունդին ոգեշնչողներէն։ Բայց իմ միտքը կ'երթայ սա պահուս նաեւ ուրիշ վերածնունդի ոգեշնչողի մը՝ Վրաստանի Անտոն Բ. կաթողիկոսին, որ մխիթարեան առեն չափ հիացող մըն էր Մխիթարի, որուն գործերէն կատարել տուած է նաեւ թարգմանութիւններ։ Բայց երկու ժողովուրդներու միջեւ յարաբերութիւնները կ'երկարին շատ աւելի հին ժամանակներ, երեք հազարամակներու կողք կողքի պատմութիւն մը կը կապէ զանոնք իրարու, եւ ինչպէս անցեալին այսօր ալ անոնք զարթեալ պէտք ունին փոխադարձ աջակցութեան եւ զործակցութեան։ Վստահ եմ թարգման հանդիսանալ բոլորին զգացումներուն մաղթելով՝ որ երեք հազարամեակները զազմապատկուի մեր ժողովուրդներուն համար խաղաղութեան ու բարօրութեան մէջ»։ Չեմ ծափեր կ'ողջունէին փրոֆեսորէն լեզուով արտայայտուած այս խօսքերը։

Ցունիս 14ի առաւօտեան նիստը նուիրուած էր քանի մը կարեւոր լեզուաբանական ելոյթներու՝ ամերիկացի լեզուաբան Փրոֆ. Ճոն Կրեփինի նախագահութեամբ։ Նախ կը խօսէր Փրոֆ. Վ. Փիզանի՝ նիւթ ունենալով «Այսրկովկասեան շրջանին մէջ լեզուի ներմացումներ Յ. Ք. առաջին հազարամեակէն առաջ»։ Կը յաջորդէր Պրոֆ. Զահուկեանի ելոյթը՝ «Հայ և Քարթվելեան լեզուներու միջեւ բառաշարային հանդիպումներու խաւերը եւ ժամանակագրութիւնը»։ Լեզուական երրորդ զեկոյցն էր՝ Ս. Ափրիամոնիձէինը վրացական յատուկ անուններու դրութեան չուրջ։ Միեւնոյն նիստին չօչափուած ուրիշ նիւթերէ յիշենք՝ Պրոֆ. Տիգրան Գուլումճեանի զեկոյցը 1204ին Թիֆլիս ընդօրինակուած Վենետիկի Թ. 546 Աւետարանին շուրջ։

Կէսօրէ վերջի զեկոյցները մեծ մասամբ ճարտարապետական նիւթերու յատկացուած էին՝ Փրոֆ. Թ. Վեմանոսի նախագահութեամբ։ Ցիշենք հետեւեալները. Ա. Ալփակո Նովելլօ՝ «Արտասական արշաւանքներէն վերջ կանգնուած հայ եւ վրացական յուշարձաններու լինչ լինչ ճարտարապետական յատկանիշեր», Փրոֆ. Փաօլօ Քունէօ՝ վարիչ Հռոմի հայ ճարտարապետութեան կեդրոնին՝ «Կուկասի մեծ քաղաքներուն մէջ միջնադարեան քաղաքաշինութիւնը», Ճուլիօ Ենի՝ Միլանոյի Կեդրոնէն մնայուն աշխատակից եւ Թորինոյի համալսարանին դասախօս՝ «Այսրկովկասեան շրջանին մէջ երկարայրական դամբարանային կառոյցներ»։

Նիստերու աւարտին՝ խումբը ճամբայ կ'ելլէր դէպի Վենետիկ, ուր տեղի պիտի ունենար վերջին հանդրուանը չորքօրեայ այս Գիտաժողովին՝ Վենետիկի պետական համալսարանին Քա Քափէլլօ չէնքին մէջ։

(Մնացեալը յաջորդիվ)

ԴԻՒԱՆ՝ ՄԻԼԱՆՈՑԻ
Հ. Մ. Ո. Վ. ԿԵԴՐՈՆԻՆ

նարան մը, որուն յատակը ծածկուած է լճակի ջուրերով։ Հին ժամանակները Արմաղանէն արտաւիժած հրաբխային լաւան փակած է Արզիճիի հունը մէջին հատուածին մէջ։ Գետին ջուրերը կուտակուած են եւ ծածկած Արզիճիի դաշտը։ Այժ լիճէն սկիզբ առնող գետը ժամանակի ընթացքին փորած – սղոցած է լաւային ամբարակը՝ յառաջացնելով բաւական խոր կիրճ մը, որով դուրս հոսած են կուտակուած ջուրերը եւ լիճը դադրած է գոյութիւն ունենալէ։ Ներկայիս Արզիճի ողողմամբ անցնելով այդ կիրճէն՝ դուրս կ'ելլէ մերձլճային հարթութիւն։ Հոսանքի արագութեան նուազմամբ գետը հոս կուտակած է մեծ քանակութիւնը հոս բերուած նիւթի։ Այդ վայրերուն մէջ ալ տարածուած են ճահիճները, որոնց զոյացման կը նպաստեն ոչ միայն գետը, այլեւ Գեղամայ եւ Վարդենիսի գետերու բարձունքներուն մէջ ներծծուած եւ լաւային ծածկոյթի տակէն հոս դուրս ելլող ջուրերը, որոնք առանձնապէս յորդաբուխ են Ներքին Գետաչէնի ջրվակայքը։ Սեւանի մակարդակի իջեցման հետեւանքով այստեղի ճահիճները զգալի կերպով պակսած են։ Արզիճի Սեւանի մէջ կը թափուի լիճի տարու – արեւմտեան անկիւնէն։

Արզիճիի աւազանը շրջապատուած է Գեղամայ ու Վարդենիսի լեռներով եւ անոնց լեռնաբազուկներով։ Գեղամայ լեռնավահանը արեւմուտքէն ջրամատն է Արզիճիի եւ Վեդի ու Ազատ գետերու միջեւ։ Հարաւէն Արզիճիի հովիտը վարդենիսի լեռնավահանով կը զատուի Ախթալի վտակ Եղիպիսի աւազանէն։ Այդ երկու հովիտները իրարու կը կապուին Վայոց ձորի (Սեւջուի) լեռնանցքով (2410 մեթր)։ Հիւսիս – արեւմուտքին Գեղամայ լեռնավահանի բազուկները եւ Ախթալի լեռնազանգուածը Արզիճիի աւազանը կը բաժնեն Ծակքար գետի հովտէն։ Արեւելքը աւազանը կ'եզերեն Վարդենիսի լեռնաբազուկները, որոնք զայն կը բաժնեն Մարտունի գետի հովտէն։

Արզիճիի ջուրերը կ'օգտագործուին ոռոգման եւ ուժի նպատակով։ Մինչեւ հոսանքին՝ Մադինա գիւղին մօտ, անկէ ալեզ կ'առնէ Մադինայի ջրանցքը, որուն ջուրերով կը լանի նոյնանուն էլեկտրայանը։

Վարելահողերով ու մարգագետիններով ծածկուած Արզիճիի դաշտը չատ արժէքաւոր է անտեսապէս։ Ամառը առիկա ամբողջութեամբ կը ծածկուի առատ բուսականութեամբ։

Դաշտը երեք կողմէ շրջապատուած է լեռներով, իսկ հիւսիսային կողմէ՝ լանտներէն յառաջացած պատուարային բլոմբով։ Լաւային այդ շերտն ալ Արզիճիի գոգահովիտը կը զատէ բուն Սեւանի գոգաւորութենէն։ Արզիճիի դաշտի բարձրութիւնը ծովէն 2.200 մեթր է։ Ունի խոնաւ ասիաատանային բուսական նութիւն։ Հոս գլխաւորաբար կը մշակուի հացահատիկ։

Ջուրերու քանակը չատ է. յուրաքանչիւր վայրկեան, ոչ մեծ քանակութեամբ անձրեւները (տարեկան 450 մ.մ.), առատ արեւ։ Արզիճի եւ իր վտակները ձմեռը կը ծածկուին համատարած սառոյցով։

Արզիճիի աւազանը հին ժամանակ Գեղամայ երկրին մաս կազմած է։ Եղած է Ուրարտական Պետութեան կազմին մէջ։ Այնուհետեւ մտած է Մեծ Հայքի Սիւնիք նահանգի Գեղարքունի գաւառին մէջ։ Բազբատուներու տիրապետութեան օրօք կցուած է Անիի կեդրոնական թագաւորութեան։ Այս շրջանին տեղական իշխանի աթոռանիստը եղած է Կոթ բնակավայրը (այժմ Ներքին Գետաչէն)։ Սելճուք – Թուրքերու տիրապետութիւնը հոս երկար չէ տեւած. ԺԲ. դարուն Զաքարեաններու օրօք Արզիճիի հովիտը կը պատկանէր Օրբելեան իշխանական տան։ Ուշ միջնադարուն շրջանը կոչուած է Կոթի գաւառ։ Այժմ Արզիճիի աւազանը կը մտնէ Հայաստանի Մարտունիի շրջանին մէջ։

Հողագործութեան եւ անասնապահութեան համար նպաստաւոր պայմաններ ունենալու շնորհիւ հինէն ի վեր այդ շրջանը ունեցած է խիտ բնակչութիւն։ Ասոր վկայութիւնն են նախնադարեան բազմաթիւ դամբարանները, կիկլոպեան ամրոցները, բնակատեղիները։ Հոս իրենց հետքերը ձգած են Ուրարտացիները, որոնց նուաճումներու մասին կը պատմեն գտնուած սեպագիր արձանագրութիւնները։ Արտաշէսեան թագաւորական տան տիրապետութեան հետքերն են Արտաշէս թագաւորի պատմէներէն արձանագրութեամբ սահմանաքարերը։ Այդ վայրերու համար աւելի նպաստաւոր ժամանակաշրջան եղած է Բագրատունեաց տիրապետութիւնը։ Այդ ժամանակները տեղական իշխանական տունը խնամիական կապեր ունեցած է արքունիքի հետ եւ ապրեցիկ դիրք ձեռք բերած։ Թ.–ԺԱ. դարերուն տեղական իշխաններու կողմէ, երբեմն ալ արքայական տան աջակցութեամբ հոն կատարուած են կարգ մը կարեւոր կառուցումներ։ Գաւառի ծաղկումին կը նպաստէր նաեւ այն հանգամանքը, որ Կոթ բնակավայրէն կ'անցնէին քարաւանային քանի մը կարեւոր ճամբաներ։

Կոթը գտնուած է Արզիճիի վարի հոսանքին, գետէն ոչ չատ հեռու, արեւելեան ափը։ Քարաւանային մեկ ճամբան Դուինէն եկած է այստեղ Արենիով, Եղեգիսի կիրճով, Վայոց ձորի լեռնանցքով, ուր կը գտնուի Սելիմի հռչակաւոր քարաւանատունը եւ Արզիճիի դաշտով։ Միւս ճամբան նոյնպէս Դուինէն եկած է Հրազդանի ափով, Սեւանի արեւմտեան ափերով, Նորատուսով։ Երրորդը գուրս ելած է Կոթէն եւ Սոզքով (այժմ Զօղ) գացած դէպի Արցախ նահանգը, Վայկունիք – Ծաւ գաւառը, Աղուանից Պարտաւ մայրաքաղաքը, Գետիկի, Աղստեւ լեռ Կուրի հովիտները։ Պահուած արձանագրութենէ մը կ'իմանանք, թէ Գագիկ Բագրատուեան թագաւորը այդ ճամբաներու սպասարկութեան համար Կոթի մէջ կառուցանել տուած է երկու պանդոկ։

Ճամբաներու վրայ գտնուելու չնորհիւ Կոթը միջնադարուն դարձած էր ա-

---

յութիւնս ղացայ, որովհետեւ ոչ դիտէի մոռնալ ինչ որ կարօտ էր մոռացումի, եւ ոչ ալ յիշել ինչ որ արժանի էր յիշողութեան։ Նէնէթը այլեւս իմս էր, ամբողջութեամբ, իմ դերիս էր, ալ երբեք վախը չունէի զինք կորսնցնելու, եւ այս տագահութիւնը փոխանակ ինծի կրկնակի թեւեր տալու, զիս նեռեց պժգալի անտարբերութեան մը մէջ։ «Իրաւուն քը չունիմ քեզմէ աւելին պահանջելու»։ Բայց ինչո՞ւ, ինչո՞ւ Նէնէթ, ուզնի՛ր իրաւունքը ինծմէ աւելին պահանջելու, քանի որ ես յեղյեղուկ մը չեմ, ես զոհը չեմ անանուն զգացումներու, դիտեմ թէ ինչ է ուզածս, դիտեմ թէ ինչ է այն ճամբան որ... վերջապէս կը սիրեմ քեզ եւ սիրոս պարտական էր... ինչո՞ւ հեռանալ չկրնայ մեր սէրը շրջապատող ծիծաղելիօրէն ճղճիմ արգելքներուն դէմ։ Իրաւունքը չունիս ինծմէ աւելին պահանջելու որովհետեւ պարզ մահկանացու՞ մըն եմ ես, խե՛ղճ, սովորական մէկը որ խոտի պէս կ'ապրի եւ անկարող է բացառիկ կեցուածք մը ունենալու. ըսել է այդքան հասարա՞կ մէկն եմ ես, այդքան դաճաճ հոգի մըն եմ... ես»։

Այս «ես»երը կրկնած առեն կարծես իր մորթին վրայ կարդալու համար իր փոքրոգութիւնը փիէռ ակնարկը հատաքեց, խոնարհեցուց եւ ուշով նայեցաւ ձեռքերուն, մարմնին ուսերուն։ Ցետոյ նայեցաւ չուրջը դիտակցութիւնը պզտցուց իրականութեան մէջ, կարծես հասկնալու համար թէ արդեօք ուրիշներն ալ իր կուզերը կը նշմարե՞ն։ Կատ ատը Լիոն էր, երրորդ կարգի վակոնի մը մէջ։ Փիէռ սոսկումով անդրադարձաւ որ ամէնուն ուշադրութեան առարկան էր դարձած. ծեր կին մը իրեն կը նայէր ակնոցներուն վրայէն, ուրիշ մը թեր թի մը անկիւնէն, պատկառելի մօրուսաւորի մը աչքերուն մէջ կարծես կարեկցութիւն կար, իսկ պզտիկ աղջնակ մը կենդանային հետաքրքրութեամբ դլուխը կը մօտեցնէր։ Երիտասարդը անմիջապէս եւս տեղն ու գնաց պատսպարուիլ ամօթին կարգի առանձնութեանը մէջ։ Ի՞նչ էր եղած. աչքերը լի՞նչ արտայայտութիւն ունէին. դիմագիծը լի՞նչ կրնար ըսել։ Փախչիլ, վազել, սուրալ, պլլուիլ երկու բազուկներով, ամբողջ մարմնով, եւ ճկիլ, եւ պոռալ...

Դանդաղօրէն, դանդաղօրէն չոգեկառքը սկսաւ շարժիլ։

Կը սկսէր մեծ ճամբորդութիւն մը։

Կը սկսէր այն միակ ճամբորդութիւնը որ արժանի է «մեծ» տիտղոսին, որովհետեւ այդ յառաջդացումին նպատակակէտը մօտիկ է մարդոց, ինչպէս ոչ մէկ բան կեանքի մէջ։

Թելը կտրուեցաւ։ Երիտասարդին խորհրդածութիւններուն չարքը կասեցաւ յանկարծ։ Վիշտին սովորական ազմուկը լռեց, բարձրացող աւելի մեծ ձայնով մը խափանուած։ Տգան ինքզինքը գտաւ առանձին, միս մինակ, օդին, պարապին, անեզրութեան մէջ։

(Շար.– 114)

ՀԱՅԱՆ ՀԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929 — 1979

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

3.

Ան պժգալա մըն է որ կը մաքառէր կեանքին հետ, իր կորուստ երջանկութեան հետ, եւ ես պէտք էր որ զինքը ընկերէ մէկ անձափ զորովի մը մէջ, զայն ծածկէի նոյնիսկ չափազանցուած սիրոյ մը բեռով։ Իմ սէրս պէտք է կատարեալ ըլլար, սփոփարար զառնալու համար։ Եւ փոխանակ ատոր մնացի ընդարմացած, մնացի անտարբեր, մնացի կրաւորական։ «Պէտք չէր որ լռէի, որովհետեւ ոչ ոք այնքան հակամէտ է լռութիւնը թարգմանելու, որքան թերահաւատ մը։ Ես այդ վատոյժ թերահաւատին իմ աչակ-

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Սանդուխտ Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Ալպէռ Մանուկեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Ալիս Տէր-Մինասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Մաղաքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Մանուկեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Գալֆայեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Մանուկեան եւ զաւակները, Պր. Մանուկ Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկին Զաքքեան եւ զաւակները (Նիս), այրի Տիկին Թանկիլեքեան եւ զաւակները (Փարիզ), ինչպէս նաեւ Գալֆայեան, Յակոբեան, Քիթապճեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Մարսէյլ, Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, մօրեղբօր, քեռայրին եւ քուէրնին մահուան քառասունքին առթիւ, Սեպտ 16, Կիրակի, ժամը 10·30ին:

×

Այս տխուր առթիւ Տիկին Ս. Մանուկեան 75 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Այս Կիրակի, Սեպտ. 16, ծօն վերացման Ս. խաչի: Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ: Յաւարտ պատարագի անդաստան:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ԴԱՒԻԹ ԵՊՍ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարուի Լիոնի Կոմիտաս երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ.Մ.Օֆլազի:

Սկիզբը պատարագի ժամը 10:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փիլիկեան իրենց Թոռան՝ Ռոստոմ Փիլիկեանի զաւկին՝ Վահէի մկրտութեան առթիւ 100 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

ՓԱՐԻԶ.— Փայլակ Կիրակոսեան 40 ֆր. կը նուիրէ:

ԽԱՉՎԵՐԱՑ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, Սեպտ. 16, տօն է վերացման Ս. Խաչի (Խաչվերաց):

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊՍ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ

Սկիզբը ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30, պատարագ ժամը 10ին:

Երեկոյեան ժամը 4ին կը կատարուի ժամերգութիւն եւ Խաչվերացի մեծ հանդէս թափօր – անդաստան՝ ռեհանով:

×

Երկուշաբթի, Սեպտ. 17 յիշատակ է Մեռելոց: Նոյն եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի եւ յաւարտ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց:

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 29ԷՆ - ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 14

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻԻՆ ՄԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
«ՍԵՒԱՆ» ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՍԱՊԼԻՐԱԹՈՒՌԻ

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ՝
ԼԻՈՆԷՆ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՓԱՐԻԶԷՆ

ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸԼԼԱՒՈՎ ԱՆՑԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԻԼ

A LYON

sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS

saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

L'EGLISE EVANGELIQUE
ARMENIENNE DE PARIS

Organise
le Samedi 22 Septembre à 20 h. 30
à la salle Debussy, Pleyel, 252 rue
du Faub. St. Honoré, Paris 8e
Métro : Ternes
un

concert

chant : Mlle Marie DERTOMAYAN
Piano Mme Marguerite VEKILIAN
Violon Mme Josette YEREMIAN
au programme œuvres classiques et
mélodies arméniennes
Prix des places 25 F.
Etudiants 18 F.

MEUBLES

'JAM - JAK'

CHAMBRES à COUCHER
CUISINES INCORPORÉES
SALLES à MANGER
SALONS, LITERIES etc.
MATELAS
ÉPÉDA - TRÉCA - Mondial

EXPOSÉS SUR **2000 m²**

vente directe

87-89, Av. Jean-Jaurès — 69150 DECINES Tél. : 78 49-15-35

TOUTES MARQUES D' APPAREILS MÉNAGERS

Recherche

Agent commercial, disposant magasin bien situé dans le Sentier et très bonne clientèle

Recherche cartes
prêt-à-porter féminan, tricots, liquettes et accessoires de mode.

Style très jeune.

M. MAURICE LINDWASSER
Tél. (1) 508-02-64 et (1) 508-47-83

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՎԵՐԱՄՕՏՍ

— o —

ՊԱՆԵԼՕ - ՔԱՇԱՆ

Պանեէօ - Քաշանի հայկ. միօրեայ դպրոցը կը վերաբացուի Սեպտ. 19 ժամը 9ին, 41 Ավընիւ Ալպէռ Փըթի Մօրիս Թորէզ դպրոցը: Արձանագրութիւնները կը կատարուին տեղւոյն վրայ: Դպրոցի վարչութիւնը կոչ կ'ընէ չրջանի ծնողքներուն, որպէսզի զրկեն իրենց զաւակները հաղորդուելու հայ դիրով ու հայ լեզուով: 6

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

ԲԱՑՕՒՄ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 19ԻՆ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Զօրեքշաբթի օրուան հայերէն լեզուի ու յարակից դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտեմբեր 19ին, ժամը 14էն 18, հետեւեալ յայտագրով՝

— Հայերէն լեզու (զանազան դասարաններով)
— Հայկ. պարերու եւ կշռոյթի դասընթացքներ
— Հայկական երգեր
— Ձեռային աշխատանքներ:

Արձանագրութիւնները, ամէն օր, Մշակոյթի Տունը.

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE
12-14, Rue St-Bazile—13001 MARSEILLE

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի Հ. Բ. Ը. Միութեան վարչութեան եւ Ս. Սահակ - Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակցութեան հովանաւորած դպրոցի 1979–1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտ. 19ին, Զորեքշաբթի օր, ըստ սովորական ժամերուն, Հ. Բ. Ը. Միութեան Ալեք Մանուկեան սրահին մէջ, 33 Քուր Փիէր Փիւժէ, վեցերորդ թաղամաս: Մասնաւորաբար կը դասաւանդուին Ա) Հայերէն լեզու, Բ) Ուղղագրութիւն, Գ) Հայոց պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն:

Դպրոցը կը պահէ ուսուցչական նոյն կազմը: Աշակերտներու երթեւեկութիւնը ապահովուած է փոխադրական մասնաւոր կառքերով: Զորեքշաբթիներէ զատ, հայերէն դասերը կը տրուին ժամադրութեան վրայ: Արձանագրութեան համար, դիմել քարտուղարութեան, ամէն օր կէսօրէն վերջերը, եւ կամ հեռաձայնով. 37·75·97:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՕՒՄ՝ 19 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Հայկ. Միօրեայ դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտ. 19ին:

Ան տարի դպրոցիս մէջ կը դասաւանդուին.—

1.— Հայոց լեզու (ամէն տարիքի համար)
2.— Կրօնք
3.— Հայկական պարեր (մանուկներու եւ պատանիներու)
4.— Դաշնակի դասեր (Տիկ. Ժիւլիէթ Երլմազեանի կողմէ)
5.— Երգի դասեր (4–8 տարեկան)
6.— Մանկանց երգչախումբ (պատարագի երգեցողութիւն 9 – 15 տարեկան. ղեկավար Խաչիկ Երլմազեանի կողմէ):

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյս մշակութային տան մէջ, ամէն Զորեքշաբթի եւ Շաբաթ ուրիշ օրերը ըստ համաձայնութեան:

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը ժամը՝ 10 – 12 եւ 14 – 18

Օթօքարի սպասարկութիւն կարելի է ըստ դիմումներու:

Արձանագրութիւնները այժմէն կարելի է ընել եկեղեցւոյս քարտուղարութեան մօտ:

Հ. Ս. Ծ է. –
Eglise Arménienne
SAHAK - MESROB
339, Av. du Prado, 13008 Marseille
Թէլէֆօն.— 77–84–70

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍԷՆ ԺԷՌՕՄ ԹԱՂԱՄԱՍԻ եւ ՇՐՋԱԿԱՑՔԻ ՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԲԱՑՕՒՄ ՍԵՊՏ. 19ԻՆ:

ՍԷՆ – ԺԷՌՕՄ եւ Շրջակայքի Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ, Հ.Բ.Ը.Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող, Հայկական Միօրեայ Դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին 19 Սեպտ. Զորեքշաբթի ժամը 2ին: Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, ամէն Զորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 14 – 17:

Մեծերու դասատուն Պ. Խաչիկ Երլմազեանն է: Իսկ փոքրերու՝ դասատուն

Տիկին Մայտա Կարապետեանը:

×

Նոյն օրերուն ժամը 20 – 21 ուսուցում պատարագի քառաձայն երգեցողութեան, երեւանէն ժամանած խմբավարի մը կողմէ: Արձանագրութիւններու համար դիմել Թաղականութեան գրասենեակը ամէն կիրակի ժամը 10 –12

Հեռաձայն՝ 66 – 31 – 47

×

ԼԻՈՆ – ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ

Լիոնի Հայկազեան վարժարանի հայերէն լեզուի դասընթացքները կը վարկսին, Զորեքշաբթի Սեպտ. 19ին, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ դասարաններու մէջ: Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան նախորդ տարիներու նման առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ ժամը 16: Իսկ Շաբաթ օրերը ժամը 14էն մինչեւ ժամը 17: Արձանագրութեանց համար թող ծնողքները բարի ըլլան առաջին Զորեքշաբթին առաջնորդել իրենց զաւակները դպրոց:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Կրընոպլի Կապ. Խաչի դպրոցը կը վերբացուի Սեպտ. 19, Զորեքշաբթի առաւօտ ժամը 10էն 12, 14էն 18:

×

ՎԱԼԱՆՍ.— ԴԱՒԻԹԵԱՆ ԴՊՐՈՑ

Զորեքշաբթի, Սեպտ. 19ին, կէսօրէ առաջ ժամը 9ին տեղի կ'ունենան Դաւիթեան միօրեայ դպրոցի արձանագրութիւնները: Բոլոր ծնողքներէն կը խնդրուի որ վեց տարեկանէն վար փոքրիկները արձանագրութեան չբերեն:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
13
JEUDI
13 SEPTEMBRE
1979

ՀԱՅՐԵՆԱՔ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.468 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE No 14.468

ՎԷՅՐՈՒԹ

ՔԱԹԱՅԷՊՆԵՐՈՒ ՎԱՅՐԱԳ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ ՀԱՅԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

ԿԱՏԱՂԻ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ.

24 ՄԵՌԵԱԼ, 30 ՎԻՐԱՒՈՐ 40 ՊԱՏԱՆԴ՝ ԸՍՏ «ՕՒԻԱՆ»Ի

«ԱԶԴԱԿ» Սեպտ. 12ի իր թիւով կը դատապարտէ «Հակաւոյ Մղուցքը եւ Քսմնակի ոճիրները»

ՀԱՅԵՐԸ ԲՈՂՈՔԻ ԳՈՐԾԱՊՈՒԿ ԸՐՒՆ

Կառաւղի եւ վայրագ յարձակումները կրկին Պուրճ – Համուտի եւ Նապտայի Հայութեան վրայ։ Երկուշաբթի Սեպտ. 10ի գիշերկին է որ վիճակ գործազուրկներ նոյր տուած են Հայերու դէմ վտանգաւոր կողմէ։

Ջորեքշաբթի Սեպտ. 12ի «Ազդակ»ը «ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԸՍՏ ՍԱՍՏԿԱՑԱՆ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՇՐՋԱՆ – ՆԵՐՈՒ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ» ընդհանուր խորագրին տակ մանրամասն կը նկարագրէ այն ամարդի հակահայ արարքները, որոնք կը հրահրուին եւ պատճառ կ'ըլլան արիւնալի բախումներ – ու այլ մանաւանդ քամնելի ոճիրներու եւ վատ ու վայրագ արարքներու։

Երեքշաբթի օր, Պուրճ – Համուտն ամբողջ մեռեալ թաղ էր քանի բազոքի դարձուկի մը դիմած էր ամբողջ Հայութիւնը եւ բոլոր հաստատութիւնները ու խանութները փակ էին։ Յուզափեղկերու վայ պատառներ կը բացատրէին դարձուկի պատճառը։

Ամէն ինչ սկսած է Երկուշաբթի ցերեկին եւ ժամէ ժամ մեծ համեմատու – թիւններ առած։ Ամանոսի թաղի ակումբին պատասխանատուն առեւանգուած է ու ակումբը վրակի ենթած։ Բիչ հեռ ասոր անմէղ անցորդ Հայեր կ'առեւանգուէին ու տեղն ու տեղը կը սպաննուէին։ Ալ պիչերին ծանր զէնքերով բուռն ոգեւորուածներ ծայր կուտային եւ վրակի տակ կ'առնուէր Պուրճ – Համուտը։ Նահրըմթէն Անթիլիաս ճամբուն վայ հայկական խանութներ օդը հանուած են։ Պուրճ – Համուտի մէջ վտանգաւոր վիճակ ուժեր յարձակած են Հայ։ հաստատութեանց վրայ, բայց մեր քաջերի տղաքը ուժեղ դիմադրութիւն ցոյց տուած են։ Քաթայէպնները պաշարած են ամբողջովին խառն բնակչութիւն ունեցող հետեւեալ թաղերը՝

ՄԱՐԻՈՒՍԻՖ
ՆԱՀՐԼՄՈՒ
ՋԱԼԴԱ
ԱՆԹԻԼԻԱՍ
ՆԱՖՔԱՃ

որոնց հետ բոլոր կապերը կտրուած են։ Նախկին նախագահ Քամիլ Շամունի դիմամութեան չնորհիւ կարելի եղած էր ժամը 9ին հրադադարի մը չուրջ համաձայնել, բայց ոչ մէկ հրադադար յարգուցաւ եւ նոր յարձակումներ եղան։ Անթիլիասի բոլոր ակումբներն ու կեդրոնները պարպելու ապառնալիք ալ եղաւ։ Ազդակ արդար վրդովմամբ դիտել կուտայ Ջորեքշաբթի, Սեպտ. 12ի իր թիւով որ ոչ միջանձնական հեռատեսիլը, ոչ ալ ձայնասփիւռը արձագանգ հանդիսացած ու պատապարտութեան խօսք ըսած են պատահածին առթիւ։ Միայն մամուլի օտար գործակալութիւնները լայն տեղ տուած են։ Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը ապա, հակիրճ պատմականը կ'ընէ դէպքերուն, միջանձնական կռիւներու սկիզբն է։ Քրիստոնեայ Լիբանանցիք չհան – դուրժելով Հայերու դրական չէզոքութեան սկզբունքին և ցոյց տալով ահաւոր նեղմտութիւն մը հրահրեցին հակահայ մոլուցքը մինչեւ 78 Հոկտեմբերի ծանրակշիռ բախումները։ Ներկայիս ոեւէ Հայ անցորդ վտանգի տակ է։ Առեւանգում, սպանութիւն, չարչարանք։ Զոհս անձանօթներու դիակներ գտնուած են Երեքշաբթի եւ դրեթէ ապահով է որ Հայ են բայց բոլոր մեռեալներուն ինքնութիւնը կարելի չէ եղած ճշդել։

Երկուշաբթի, երեսփոխաններ Սուրէն Մանամիրեան եւ Մաշիկ Պապիկեան կ'ընդունուէին նախագահ Սարգիսի կողմէ մոտուս վիվէնտի մը գտնելու համար, բայց ոչ մէկ արդիւնք կուտար։

Ջորեքշաբթի օր, (Սեպտ. 12) իր թերթէն մանրամասն լուրերէն զատ, «Ազդակ» ունէր նաեւ խմբագրական մը, խորագրուած՝ «Մեր Լիբանանը»։

×

«ՕԻԱՆ»Ի ԼՈՒՐԵՐԸ

Սեպտ. 11ի եւ 12ի իր թիւերով Օռիան – կը ժուռ ալ լայն տեղ կուտայ այս արիւնալի բախումներուն։ Երեքշաբթիի իր թիւով «Քաթայէպ – դաշնակ բախում, Նապտա – Պուրճ – Համուտ» խորագրին տակ կուտայ նաեւ երկու կողմերու բացատրութիւնները։

Դաշնակցութիւնը բոլորովին յերիւրա – ծոյ կը գտնէ Քաթայէպներու բացատրութիւնը ըստ որուն ամէն ինչ սկսած է երբ Շամունական – Քաթայէպ խառն պահակախումբ մը, որուն պաշտօնն էր փակել ամբ ապօրինի խաղատուները (քոխիօ կը գրէ Օռիան) եւ բռնել թմրեցուցիչ գործածողները, թակարդ մը ինկած է ժամը 17ի չուրջ։ Իրենց կառքը յարձակումի ենթարկուած է եւ մէկ հոգի սպաննուած։ Իրականին մէջ թէեւ, պահակախումբին անդամները կրակ բացու ժամանակ ունեցած էին եւ չորս հոգի սպաննուած (անունները չեն տրուիր)։ Այս միջադէպէն ետք հրաման ձգուած է որ ոչ մէկ զինեալ Հայ երթեւեկի Նապտայէն դէպի Պուրճ – Համուտ։ Ասոնք ամէնքն ալ ճշդուած են։ Ինչ կը վերաբերի Հայերու կողմէ եղած գործողութիւններուն, Օռիան կ'ըսէ որ Հայերը կրակ բացած են Ամանոսի թաղի ակումբին պատասխանատուին առեւանգումէն ետք։ Ասոնք ալ ճշդուած են։ Ինչ կը վերաբերի Հայերու կողմէ եղած գործողութիւններուն, Օռիան կ'ըսէ որ Հայերը կրակ բացած են Ամանոսի թաղի ակումբին պատասխանատուին առեւանգումէն ետք։ Ասոնք ալ ճշդուած են։

×

Նոյն օրուան Ռէվէյը (Սեպտ. 11) որ Քաթայէպներու օրկանն է, կուտայ անշուշտ լուրը իր ակնոցով եւ կը մանրամասնէ խաղատան պատմութիւնը, բայց յատկանշական կէտն այն է որ Հայու մասին ոչ մէկ ակնարկութիւն կ'ընէ։

×

Ջորեքշաբթի օր Սեպտ. 12ին, Օռիան կը ժուռ կը խորագրէր՝

"Mardi Noir à Nabaa,,

եւ զոհերու հետեւեալ պատկերը կուտար՝ 24 մեռեալ, 30 վիրաւոր, 40 պատանդ։ Կ'ըսէր թէ խորհրդակցութիւններ կան Քաթայէպներու եւ Դաշնակցութեան միջեւ կարգադրութիւն մը ընելու համար բայց կը թուի թէ ապարդիւն է։ Անթիլիասի մէկ ճաշարանը՝ Լոս Ամոռէս, որ հայատառ ալ գրած էր անունը քանդուած է Քաթայէպներու կողմէ ինչպէս նաեւ հայկ. այլ խանութներ։

Լիբանանեան օրաթերթը բան չի գտներ տալու համար կատարուածին պատկերը։ Բախումը վերածուեցաւ կոտորածի (fառնաձ) եւ յանգած են վայրագութեան լրտմին։ Երկուստեք կը չարունակուին առեւանգումներն ու թալանը։ Քամնելի մաքրագործումները աւելի կը խորացնեն երկու կողմերը բաժնող ատելութեան փոսը։

× Ցիշենք թէ Ջորեքշաբթի առաւու, փարիզեան մեր տեսած օրաթերթերէն միայն Ինթերնէշընըլ Հերըլտ Թրիպիւնը քանի մը տողով արձագանգ կուտար այս միջադէպերուն, իբրեւ աղբիւր ունենալով էսոշիէյթըտ Փրէս գործակալութիւնը եւ տալով երկու կողմերու տարբեր բացատրութիւնը։

×

Ուրեմն անգամ մը եւս «խաղաղութիւնը» կը խախտի եւ քանի մը ամսուան համեմատական հանդարտութենէ մը ետք, կը վերսկսին հակահայ ամարդի գործազուրկութիւնները։

Ինչ դիւրին է Հայ ջարդել, «սոխ ջարդելու» պէս բան մը կը դրէր Որբունի երբ երեք Հայեր կը դնդակահարուէին Մոսկուա։ Հայ սպաննել, օր մը յանուն Ալլահի, օր մը յանուն Սթալինի կամ Բրեժնեւի եւ օր մըն ալ, «չնորհիւ» Քաթայէպներու յանուն Աստուծոյ...

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Սեպտ. 1–6)

ԵՐԵՒԱՆԻ ԲԱԶՄԱՐՈՒԵՍՏԻՑ ՀԻՄՆԱՐԿԻՆ ՄԱՍՆԱՁԻԼԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

Լենինականի մէջ, ուսումնական նոր տարեշրջանի սեմին, բացուած է երեւանի Բազմարուեստից Հիմնարկի մաս – նաճիւղը։ Տեղական տուֆէ կերտուած նոր շէնքը, ուր կ'ուսանին 1600 հոգի, ունի լաւ պայմաններ դաստիարակչական աշխատանքները յառաջ տանելու համար։ Նոր մարքսարոսմներ կան տարրալուծարաններու մէջ, որոնք աւելի արդիւնաւէտ կը դարձնեն հետազօտական աշխատանքները։

×

ԶՔՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ՄԸ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ ԼՋՄԻԱԾԻՆ

Հայաստանի կառավարութեան որոշ – մամբ Էջմիածնի մէջ պիտի կառուցուի զբօսաշրջիկութեան համադրոյթ մը, որուն մէջ յատկապէս պիտի մտնեն 400 տեղնոց պանդոկը, երիտասարդական սրճարան – ճաշնաղարանը եւ այլ գրասրահներ։ Նկատի առնելով տարածութեան առանձնայատկութիւնն ու սահմանափակութիւնը, համադրոյթը պիտի կառուցուի 9 – 12 յարկա – նի չէնքերով, ըստ առանձին նախագի – ծերու։ Շինութեան առեն նկատի կ'առնուին պատմա–ճարտարապետական յուշարձաններու պահպանումը, անոնց վե – րահաստատումը եւ բարեկարգումը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԿՈՍԹԻՆՕ ՆԵԹՕ, Անկոլայի նախագահը մեռաւ Մոսկուայի մէջ, յետ վիրարուժական գործողութեան մը։ Ծնած 1922ին, Նեթօ կրցած էր նախ բառերով (բանաստեղծ էր) ապա՝ գործով եւ զէնքով, դառնալ Անկոլայի ժողովուրդին «հայրը»։ Անկոլա, Ափրիկէի այն գաղթավայրներէն է, որ ամէնէն ծանր լուծը կրած է գաղթատիրական, քանի Սալազարի Փորթուկալն էր տէրը։ Մարքսիստ էր եւ 14 տարիներու աւագորէ մը ետք է, որ 1975 Փետր. 14ին յաղթական մուտք կը գործէր Լուանտա եւ նոյն տարուան Նոյ. 11ին կ'ընտրուէր նախագահ Անկոլայի ժողովրդական Հանրապետութեան։

Զիլիի Աւտաքին նախարարը Փարիզ եկած է պաշտօնական այցելութեան։

ՇԻՐԱԶի մէջ (Իրան) Պահայի աղանդին դէմ ուղղուած սրբավայրերէն մէկը քարուքանդ եղած է Սեպտ. 8ին, ինչ որ նոր ըարուածութիւն մը ստեղծած է։

ԵՐԿՈՒ ՆՇՄԱՐ՝ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՈՂԲԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ա.

Ըստ Մարքսական տեսութեան, դրա – մատիրութիւնը ապրանքացումի (ֆոմմո–տիֆիքասիոն) դրոյթ մըն է, — այսինքն՝ ամէն ինչ, եւ ոչ միայն այն բաները զորս մենք ընթացիկ կեանքի մէջ « ապրանք » կը համարինք, կը վերածուի ապրանքի, կը շինուի եւ կը վաճառուի իբր ապրանք:

Ամերիկա, որ դրամատիրական դրոյթի վերջին միջնաբերդն է, նորէն կուզայ փաստելու՝ որ ապրանքացումը չափ ու սահման չի ճանչնար: Կրօնքն ու սէրը չառնոց չուկայ հանուած են, եւ կարգը եկած է դրականութեան, բանի մը՝ որ ապահով կը թուէր մինչեւ վերջերս, քանի որ... չհաւատքը չէր թուեր:

Զորս տարի առաջ, Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ լուացարանի (պլատաքնոց, պէտքարան, ճեմիչ) թուղթ չինող–ծախող ընկերութիւն մը սկսաւ... յայտարարութիւններ տալել այս թուղթին վրայ: Ասիկա չափաւոր արարք մը չնկատուեցաւ ընդհանրապէս, նախ՝ որովհետեւ այս թուղթը կը գործածուի հոն, ուր աչքը ուրիշ զբաղում չունի յաճախ, եւ երկրորդ, ըստ այն սրամիտներուն որոնք արդէն չատ սէր չունէին յայտարարութիւն–ռէֆլամներու հանդէպ, այդ թուղթը յարմար տեղն էր նման նիւթի համար:

Սակայն դրամատիրութեան հանճարը միշտ նոր ասպարէզ կ'որոնէ: Օգոստոս 29, 1979ի նիւ եորք Թայմզը կը հաստատէ որ « Պաթհրում Պէսթսէլըրզ » (« լուացարանային լաւագոյն ») դրութիւններու չարք մը պիտի սկսի « հրատարակութիւ » չուտով: « Գրութիւն » կ'ըսենք, գիրք ըսելու տեղ, որովհետեւ ան պիտի տպուի լուացարանային թուղթի գնդաձարին (ռուլօ) վրայ: Հասը երեքէն երեքուկէս տոլար: Առաւելութիւնը ... ամէն անգամ որ բնութեան պէտքերուն կոչը լսէ ընթերցողը, գրութեան ուրիշ մէկ հատուածը պիտի կարդայ, գոյն օգտագործելէ առաջ. մէկ քարով՝ երկու թռչուն:

Թ. Հ. Ուաթքինս, նիւ եորք Թայմզի թղթակիցը, երկու հարցում կ'ուղղէ ընթերցողին եւ նոր տեսակի գրութիւններու հրատարակիչներուն.

Ա) Թոլսթոյի Պատերազմ եւ խաղաղութիւն վէպը, որ 1453 էջ է իր ներկայ անգլերէն տպագրութեամբ, կարելի պիտի ըլլա՞յ նման գնդաձարի վրայ միատուր հրատարակել:

Բ) Եթէ մարդ ամուրի չէ, այլ ամուսնացած (ու զաւակներով ալ բախտաւորուած)է, արդեօք զանազան հատուած – ներու ընթերցումը, օգտագործումն ու անհետ կորուստը պիտի չքայքայե՞ն նոյն գրութեան միւս ընթերցողներու տրամադրութիւնները: Ամերիկա աւելի մեծաթիւ ամուսնալուծութիւններու պէտքն ունի՞:

Բ.

Կը զանգատինք յաճախ, որ Հայը ընթերցասէր չէ, եւ մանաւանդ որ Հայը բանաստեղծութիւն չի կարդար: Նիւ Եորք Թայմզի Օգոստոս 29ի նոյն թիւը կը հրատարակէ « Ամէն Մարդ կ'ուզէ Բանաստեղծ ըլլալ » վերնագրով յօդուած մը, որմէ կը քաղենք սա տեղեկութիւնները, սա ի մխիթարութիւն հայ բանաստեղծներու այրած (խարկած) սրտերուն:

Ա) Ամերիկա ունի 220 միլիոն բնակիչ (Ծ. Խ. Թ. — Սփիւռքը, սա առաւելն մէկ միլիոն 250 հազար):

Բ) Այսօր, 3000 բանաստեղծ կայ Միացեալ Նահանգներու մէջ, — ըստ Թայմզի չափանիշին, « բանաստեղծ » կ'ըսուին անոնք՝ որոնք տասը կամ աւելի քերթուած հրատարակած են, երեք կամ աւելի պարբերաթերթերու մէջ, այսինքն՝ անոնք որոնք ընդունելութիւն գտած են ոչ միայն մէկ հատուածի թերթին մէջ, այլ կրցած են իրենց փոքր կամ մեծ տազանդով իրենց քերթուածները պարտադրել – հրատարակել դէթ երեք թերթի մէջ: (Արդեօք մեր մօտ « բանաստեղծ » նկատուողներէն քանի՞ հոգի իր տիտղոսը մէկ թերթով միայն ապահոված է. չեմ գիտեր):

Անցեալ տարի, Ամերիկահայ Գրողներու Անդրանիկ Համազգայինի վեկուցումներու ընթացքին զանազան անձեր վիճեցան թէ քանի՞ հայ « գրող » կայ: Կարելի է ըսել որ եթէ միայն բանաստեղծները նկատի առնենք, Թայմզի չափանիշով, գոնէ հարիւր բանաստեղծ կայ մեր 1.250.000նոց Սփիւռքահայութեան մէջ: Այսինքն, եթէ համեմատութիւնները նկատի առնենք, մենք... մօտ եօթը անգամ աւելի բանաստեղծ կ'արտադրենք, քան Ամերիկացիք:

Գ) Անցեալ տարի, ըստ Թայմզի թղթակիցին, թէեւ 3000 բանաստեղծներ կային, տակաւին միջին հաշուով, լաթա–կագմ հրատարակուող բանաստեղծու – թիւններու գիրքերը 900 օրինակ կը ծախուէին, իսկ աւելի աժան թղթակազմ հրատարակուողները՝ 2500 օրինակ: « Ուրեմն », կ'եզրակացնէ թղթակիցը, « աւելի են բանաստեղծները, քան բանաստեղ – ծութիւն ընթերցողները, եւ կամ՝ ամէնքը կը խօսին ու ոչ ոք կ'ունկնդրէ »:

Դ) Վերջին խօսք մըն ալ: Քաթհա Փուլիթ, նորայայտ սերունդի գրող, կ'ընդգծէ.— « Ամէն մարդ ինքզինքը կ'ուզէ արտայայտել. ոչ ոք կը մտածէ թէ ի՞նչպէս ուրիշներու սրտին եւ մտքին կրնայ դպնալ »:

Քաղեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Ի ՄԱՀ՝ Յարութ Կոստանդեանի

— o —

« Յառաջ » օրաթերթէն յաւուր իմացանք թէ ֆրանսահայ բանաստեղծ Յարութ Կոստանդեան փակած է աչքերը՝ ատրուոյս ակիզբը:

Երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ սկսած էր գրել « Անահիտ » պարբերաթերթին մէջ, եւ նոյն աշխարհամարտէն ետք « Անդաստան » պարբերաթերթերթին մէջ, հետզհետէ ածող զգայնութեամբ մը:

Տարիներէ ի վեր կ'ապրէր առանձնութեան մէջ, լեռներուն գիրկը, Միջերկրականի դիմաց: Եւ քանի մը սերտ բարեկամներ միայն կը ճանչնային մարդը եւ կը գնահատէին բանաստեղծը:

Այդ բարեկամներուն նախաձեռնութեամբ ի կենդանութեան հրատարակուած է բանաստեղծութեանց հատորը, որ արժանացած է իմացողներու գնահատանքին:

Շահան Շահնուր իմացած էր Յարութ Կոստանդեանի արժէքը, եւ զայն բնորոշած՝ առանձին ուսումնասիրութեամբ: Բանաստեղծը չէր ուզեր երեւիլ հրապարակներու վրայ, չէր ուզեր նոյնիսկ հրատարակել իր քերթուածները: Զէր նմաներ այն սնապարծ « քերթողներուն », որոնք իրենք զիրենք կը փառաւորեն չբեղ թուղթի վրայ եւ բան մը չեն ըսեր:

Յարութ Կոստանդեան ինքն իր վրայ հակած բանաստեղծն էր: Անլռելին լսելի ընող բանաստեղծը, որ կը համակէ սուր ականջ ունեցող էակը: Ականջ՝ որ կը բացուի յեղակարծօրէն, որ կը ներսուզուի նմանապէս յեղակարծօրէն, կորսընցնելով շրջապատի տեսարանները:

Մէկը՝ ամբողջին մէջ է, եւ ամբողջը՝ մէկուն մէջ, տարակոյսի դրոյն լուսաատուերով:

Ահա թէ ինչպէս կ'արդարանայ իր «մնաս բարեաւը... ոչ ոքի »:

Ամէն հովի դէմ՝ հոգին առագաստ
Եթէ կայ հոգի,
Եթէ կան հովեր՝ հոգին է պատրաստ.
Եթէ գան հովեր՝ կը մեկնիմ անդարձ.
Մնաս բարեաւ... ոչ ոքի:

Յարութ Կոստանդեան կը յայտնուի քնարաչունչ բանաստեղծ, ինքնատիպ, աւելի քան արտասահմանեան արդի, ա՛յնքան բեղուն բանաստեղծները, նաեւ աւելի քան հայրենի, նոր, միւսներ բանաստեղծները:

Աշունն որ անցաւ ոսկեզօծ էր, բոսոր,
Առաւօտները խնկում էին սերկեւիլ.
Վերջին միրգերը հադեցին այսօր,
Թուփերին դեռ կան հատիկները բիլ

Մորմերի, որ տրտմութիւն են բուրում.
— Ես կթել եմ ամէն հաղցրութիւն,
Եւ ամբարել եմ անքաժան լեղին,
Եւ արդ ընդէ՞ր եմ տրտում:

Հայրենիքէն հեռու, ի սէր հայրենիքին հառաչեց Յարութ Կոստանդեան: Ոչ մէկը ճանչցաւ զինք, ոչ ալ մխսը: Եւ սակայն քանի մը տողով պարզեց իր հրաչքը, աւելի կուռ, աւելի լեցուն՝ քան օրեւէ երկարաչունչ քերթուած, հոս կամ հոն լսուած, նոր օրերու մէջ:

Եւ ոչ մի յոյս եւ ո՛չ մի սէր,
Ո՛չ վեհագոյն վայելչութիւնն այս
վայրերի,
Եւ ոչ հեշտանքը բընաբեր,
Ո՛չ մեղեդին ոսկեհնուագ լոյս լարերի,
Եւ շռայլուած ոչ մի շնորհ,
Ո՛չ մի հանգիստ ու ապաստան.
Պիտի յուսան որ մոռնամ բեզ, իմ կրօն,
Որ ուրանամ բեզ, Հայաստան:

Այս քանի մը նմոյշներն իսկ բաւական են տեսնելու Յարութ Կոստանդեանը՝ քերթողական արուեստի բարձրագիր պատանդին վրայ:

ՀՐԱՉ ՔԱՋԱՐԵՆՑ

«Մասիս», Յուլիս 29, 1979

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ»

Հայկական « Ա. Համագումարը » տեղի ունեցաւ Փարիզ, Նիքքօ պանդոկի սրահներուն մէջ, Սեպտեմբեր 3էն 6: Քանի տարբեր երկիրներէ եկած Հայեր, երեք օր, յաջորդաբար հետեւեցան վեց նիստերուն որոնք ընթացան կանոնաւոր կերպով, ըստ ճշդուած յայտագրին: Ընդունելութիւն, բացման ճառեր, նպատակ համագումարի, դասախօսական ելոյթներ Հայ դատի շուրջ մասնաւորապէս պատմա–քաղաքական ակնարկով, Սփիւռքի դոյավիճակը, միջազգային քաղաքական իրազարձութեան ազդեցութիւնը Հայութեան դոյութեան վրայ, ապագայի հեռանկարներ, ներկաներու կողմէ հարցումներ, բաղձանքներ, ծրագիրներ, թելադրութիւններ, առաջարկներ, կոչ Սփիւռքահայութեան համագումարի դրծադիր մարմնի կողմէ, վերջնական բանաձեւ կազմեցին գլխաւոր նիւթերը օրակարգին:

Կազմակերպական տեսակէտէն յաջող « համագումար մը », որ վերջացաւ անորոչութեան մէջ:

Բովանդակութեան եւ եղրակացութիւններու մասին կ'անդրադառնանք առանձին խմբագրութեամբ: (« Յառաջ »ի խմբագրութեան կողմէ Համագումարին կը հետեւէր՝ Կարօ Յովսէփեան):

Նախքան այդ խմբագրութիւնը եւ մեր եղրակացութիւնը, կարելի է սակայն կարգ մը հատատումներ ընել: Օրինակ, տիրող ընդհանուր տպաւորութիւնն այն էր, որ « Համագումար » որակումը տեղին չէր մկրտելու համար ձեռնարկ մը, որ աւելի խորհրդակցական համագումարային հանդիպումի մը բնոյթն ունէր: Այն բարեմիտները, որոնք մղոններով ճամբայ կտրած էին, մեծ ակնկալութիւններով, յուսախաբ եղան տեսնելով թէ կարելի չեղաւ որոշ քայլեր առնել դրական կարգադրութիւններու յանգելու համար: Եթէ նոյնիսկ չեչուեցաւ, իրրեւ կարեւորագոյն առաջին քայլ՝ անհետացման հիմնարկի մը ստեղծումը, ծրագիրներն ու գործունէութեան յստակ բանաձեւումը մնացին նոյն անորոչութեան մէջ: Բայց աւելի պիտի ծանրանանք այս կէտերուն վրայ, մեր եղրակացութեան մէջ:

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Հատուած՝ «ԲԱՐԻ ՀՍԿԱՆ» Գրքից

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

Եւ մանուկ Ուիլեամն իր հերթին մօրից լսելով այդ պատմութիւնը, երեւի իրեն երջանիկ, շատ երջանիկ է զգացել:

Ահա հայկական այդ յարկի տակ, հայկական նահապետական առաքինութեան այդ մթնոլորտում է ձեւաւորուել Սարոյեանը, այնտեղ են նրա փիլիսոփայութեան ակունքները:

Սարոյեանի լաւագոյն գործերից մէկում՝ «Մարդկային Կատակերգութեան» մէջ, որ մեծ մասամբ ինքնակենսագրական բնոյթ ունի, մայրն ասում այսպիսի խօսքերը է տալիս մանուկ արգուն.

«Ցիչիր, դու միշտ պիտի քու ամբողջ ունեցածը կիսէս ուրիշների հետ: Պիտի տաս նոյնիսկ այն դէպքում, երբ վատնելն անմտութիւն է: Տաս բոլորին, ում կը հանդիպես կեանքում: Այդ դէպքում ոչ ոք չի կարող քեզ կողոպտել, որովհետեւ եթէ դուն ինքդ ես տալիս գողին, նա քեզանից չի գողանայ և գող լինելուց կը դադրի: Եւ որքան շատ տաս, այնքան աւելի շատ կը մնայ քեզ»:

Այդ վաթսունվեց տեսիլի դեղեցիկ պատմութիւնից, արեւելեան իմաստութիւնից եկող կենսափիլիսոփայութիւնն է սա, որով ներթափանցուած է Սարոյեան մարդը:

– Մինչեւ քառասներկու տարեկանս չորս միլիոնէն աւելի դրամ չահած էի, բայց դրամ չունէի... Մայրս կ'ըսէր՝ Ուիլեամ դպալ–դպալ կը ժողվէ, չերեփ–չերեփ կը ցմխէ... Բայց չկարծես, թէ այդ ամբողջ դրամ միայն անօգուտ ցըվեցած եմ: Թէեւ չեմ սիրեր այդ մասին խօսել, բայց պիտի ըսեմ որ բարի գործերու համար շատ տուած եմ:

Այդ կենսափիլիսոփայութեամբ է ներթափանցուած նաեւ Սարոյեան գրողը:

Ցիրավի, մի՞թէ այդ վաթսունվեց տեսիլի պատմութիւնը չէր կարող «Իմ սիրտը լեռներում է» բիէսի տեսարաններից մէկը լինել...

Մեծ յաջողութեամբ,

Զպիտեմ, գուցէ Սարոյեանն այդ պատմութիւնը ինչ–որ տեղ գրել է, քանի որ նրա ստեղծագործութեան մի մասն է մի–այն ինձ ծանօթ, այն, ինչ թարգմանուած է ռուսերէն ու հայերէն:

Բայց կարող էր, այո, նաեւ «Իմ սիրտը լեռներում է» բիէսի տեսարաններից մէկը լինել:

Չէ որ այդ գաղմանալի պարզ, բայց եւ բարդ ու բազմաչերտ բիէսը նաեւ ոչինչ չունեցող, բայց ամէն ինչ ուրիշներին նուիրելու ձգտումով լի մարդկանց մասին է:

Սարոյեանական գտարիւն բիէս է դա, սարոյեանական փիլիսոփայութեան, հոգեբանութեան, հարցադրումների ամբողջական մի աշխարհ, որ ընդամէնը մէկուկէս ժամուայ ընթացքում ծաւալուելով, հանդիսատեսի առաջ բացում է իր բարութեան, ազնուութեան, խորունկ ցաւի ծալքերը, հնչեցնում ազնիւ բաղոքի ձայնը...

(Շար. – 5)

«Մասիս», Յուլիս 29, 1979

ԳՐԱՃԱՆԱՁՈՒԹԻՒՆԸ «ԻՆՆԵՍՔՕ»Ի ՄԷՋ

Գրամատչութեան Միջազգային Օր – ուան առթիւ, Երկուշաբթի, Սեպտ. 10, ժամը 11ին Ինեսքոյի Փարիզի կեդրո – նատեղին տեղի ունեցաւ յատուկ հանդի – սութիւն մը, որու ընթացքին ընդհ. տը – նօրէնը մրցանակները յանձնեց գրամատ – չութեանց եւ անհատներու, ո – րոնք ընթացիկ տարուան մէջ իրենց աշ – խատանքներով մեծ նպաստ մը բերած են գրամատչութեան դէմ մղուող պայքարին:

Ներկայ էին օտար լրագրողներ, ձայն – հոստեսիլի եւ միջազգային մամլոյ ներ – կայացուցիչներ, որոնց կարգին նաեւ Ճառաջ»:

ժամը 11ին կը սկսէր հանդիսութիւնը: Ընդհ. տնօրէնը՝ Մաթեու – Մահթար Մ'Պաու, ճառով մը կը ներկայացնէր աշ – խարհի չորս ծագերուն, քիչ մը ամէն տեղ, տակաւին գոյութիւն ունեցող ան – գրամատչութեան պատկերը, զոյն նկա – տելով դարուս մեծագոյն աղէտներէն մէ – կը: Ընդհ. տնօրէնը իր ճառը կը վեր – ջացնէր կոչ ուղղելով բոլոր Պետութիւն – ներուն արդիւնաւէտ իրենց վարած քաղաքա – կանութեան մէջ հիմնական տեղ յատկա – նացնեն իրենց երկրի բնակչութեան ամ – րողջութիւնը գրամատչութիւնը զարգացնելու գոր – ծին: Ապա, խօսք առնելով գրատական խորհրդի նախագահը՝ Մալքոլմ Ադիսէչիա, անդրադարձաւ կարգ մը երկիրներու մէջ անգրագիտութեան դէմ մղուող պայ – քարին եւ տարուած աշխատանքներուն, ցաւով նշելէ յետոյ, որ գրագիտութիւնները կ'առաջանան եւ միջազգային կազ – մակերպութիւնները կ'աշխատին գրագիտութեան դէմ պայքարելու համար:

Այնուհետեւ, Գործադիր Մարմնի նա – խագահին ձեռամբ Նադեժդա Քրուփսքա – յա մրցանակը տուաւ Իրաքի Գրագա – տութեան Ազգային Մարմինը եւ Փե – րուի կանանց Ժողովրդային Միութիւնը, իսկ Ընթերցանութեան Միջազգային Ըն – կերակցութեան մրցանակը՝ Նոր Կինէմ Լեզուագիտական Հիմնարկը, իրենց տա – րուան գնահատելի աշխատանքներուն եւ հրատարակութիւններուն համար: Մրցանա – կաբերու չնորհակալութեան խօսքե – րէն ետք պատուոյ յիշատակագիրները որուեցան Թայլանտի, Վիէթնամի, Պո – լիվիոյ, Ինտոնեզիոյ, Փանամայի կարգ – ադրակերպութիւններուն եւ ուրիշ – ներուն, որոնք կարեւոր աշխատանք – ներ տարած էին իրենց երկիրներուն մէջ անգրագիտութիւնը նուազագոյնին իջեցնելու մարզին մէջ:

Օրուան առթիւ ողջոյնի գիր գրկած էին պրն. Վալթայի եւ Թոկոյի նախագահ – ները, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպու – թեան ընդհ. քարտուղարը՝ Վալտհայմ եւ Ցավհաննէս – Պօղոս Բ. Պապը:

ժամը 12·30ին վերջ գտաւ մրցանա – կաբաշխութեան յատուկ հանդիսու – թիւնը:

ԱՇԽԱՐՀԻ ՔԱՐՏԷՍԻՆ ՎՐԱՑ ՄԷԿ ԿԼՉԻՈՎ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

— o —

Խաղաղականի հարաւը Նիլիւ անունով կղզի մը կայ: Բուսատով (քորայ) գոյա – ցած կղզի մըն է, ունի իր դրօշը, փառեր – գը, Խորհրդարանը՝ բաղկացած քսան անդամներէ, ունի իր մայրաքաղաքը՝ Ալոֆի, որուն բնակչութեան թիւն է 600: Կղզիին 14 գիւղերէն ամէնէն մեծն է:

Նիլիւ, որուն բնակչութիւնը 3800 է՝ կազմուած է Փոլինեզիէններէ, 1901էն մինչեւ 974 Նոր Զելանտայի ենթակայ դաղթավայր մըն էր: Այդ թուականին ձեռք ձգեց իր անկախութիւնը՝ Նոր Զե – լանտայի հովանաւորութեան տակ: Այս վերջինը կը յանձնձէ կղզի – Պետու – թեան արտաքին գործերը, պաշտպանու – թիւնը եւ տարեկան երեք միլիոն տոլարի հատնող նպաստ մըն ալ կ'ապահովէ:

Նիլիւի մէջ կան ութ նախակրթարան եւ բարձրագոյն վարժարան: Վարչապե – տը՝ Ռոպերը Րեքս երջանիկ կը նկատէ իր Պետութեան եւ ժողովուրդին վիճա – կը: Ամէն քաղաքացի ունի իր հողը մշա – կութեան համար. Սահմանադրութեամբ ճշդուած է, թէ միայն տեղացիները կըր – նան սեփականատէր դառնալ հողերու: Ուտեստեղէնը առատ է՝ բանջարեղէն, պտուղ, իսկ ջրակայ ովկիանոսը ձուկե – րու չտեմարան է:

Մարդիկ գիշերը կը քնանան առանց դուռները փակելու. մնաց որ կղզիանք ալ չկայ. գիշերանց խոչտանգուելու կամ յարձակման ենթարկուելու վախն անգամ չունին: Միակ կապը արտաքին աշխարհի հետ Նոր Զելանտան է, որ կը ներածէ կղզիին արտադրութիւնները, առաւելա – բար պտուղներ, ձուկ, կիներուն հիւսած կողովները, քոփրա, մեղր եւ մեղրամոմ:

Կղզիին մէջ երեք տարի առաջ բացուե – ցաւ առաջին եւ միակ պանդոկը՝ քսան ննջեակնոց: Ունի մեծ ճաշարան:

Տեղացիները երկլեզուեան են՝ կը խօ – սին անգլերէն եւ նիլիւերէն: Հակառակ փոքրաթիւ ըլլալուն՝ տեղացիներուն լե – զուն ունի երկու բարբառ – Մօթու եւ Թաֆիթի, առաջինը կը գործածեն կըղ – զիին հիւսիսը բնակողները, երկրորդը հա – րաւը:

Ոչ ոք կը « մեռնի » հոն: Շերմաքա – րերուն վրայ կ'արձանագրուին – ի յի – շատակ (կը մատնանշուի անունը), որ քնացաւ (կը ճշդուի մահուան թուակա – նը):

Զայնասփիւռի փոքր կայան մը կը բա – նի, յաճախակի ընդմիջումներով, քանի աւրուելու պարագային պէտք է որ Նոր Զելանտայէն սարք ու մասնագէտ ժա – մանէ նորոգելու համար: Կը պատահի որ ունկնդիրներ հեռաձայնեն կայան ըսելու համար, թէ բարեկամ մինակ կը խօսի..

ԱՅՍՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՄՇԱԿՈՅԹՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ Ա. ԳԻՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

— o —

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՎԱՀԵՐԱԳՐՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆԻՆ ՄԻԼԱՆՕ

—×—

(Գ. և վերջ)

Ցունիս 15ի առաւօտեան նիստը կը բացուէր, Վրացական Լեզուական Ինստի – տուտի նախադահ Պրոֆ. Կամքրելիձէի նախագահութեամբ, Ն. Քաուխչիշվիլիի զեկոյցով՝ « Կովկասը առաջին եւրոպացի ուղեգիրներու նկարագրութիւններուն մէջ » նիւթով. կը յաջորդէին հետեւեալ ելոյթները. Լեւո Փականի՝ « Իտալա – կան ծովային քարտիզագրութեան մէջ Սեւ եւ Կասպից ծովերու մասին ջրջանը », Լ. Թարտի՝ Հունգարական Գի – տութիւններու Ակադեմիայէն՝ « Վրաս – տանի ԺԴ. եւ ԺԵ. դարերու պատմու – թեան մասին եւրոպական աղբիւրներ », Պ. Մարթէն՝ դասախօս Սորպոնի համա – լսարանին՝ « Արեւմտեան Վրաստան եւ Արաբները Ը. դարուն », Ճ. Քար-Հար – բիս՝ Քոնտաձէն՝ « Սուրբերը վրացա – կան Փոլքլորին մէջ », Հ. Լեւոն Զէքի – եան՝ « Հայ եւ վրացական եկեղեցինե – րու Է. դարուն քաժանումին պատմական ենթախորքը », Ա. Զիլլակի՝ Վենետիկի համալսարանէն՝ « Կովկասեան եւ հնո – դարա – Փիւնլատական լեզուներու առըն – չութիւնները Հայնրիխ – Եուլիոս Փոն

այսինքը կապը կտրուած է:

Այս կղզի – Պետութեան բնակիչները, այսուհանդերձ, իրենց « հոգը » ունին: Վարչապետը կը պարզէ պիտել տալով, որ իրենց նախակրթարաններուն առաջին կարգերուն փոքր աշակերտներուն երբ հարց տրուի, թէ ո՞ւր կը գտնուին Միաց – եալ Նահանգները՝ անմիջապէս քարտէ – սին վրայ ցոյց կուտան: Սակայն, կ'ա – ւելցնէ վարչապետը, եթէ նախագահ Թարթըրին հարցնէք թէ ո՞ւր կը գտնուի Նիլիւն, ապահովաբար պիտի չգիտնայ ... Աւելցնենք, որ աշխարհի քարտէսին վրայ խոչորացոյցով գիտելու պարագա – յին իսկ, հազուարար կարելի չըլլայ գտնել կղզին, այնքան որ փոքր է:

Թ. Ա. Թ.

ԱՇԽԱՐՀԻ ՔԱՐՏԷՍԻՆ ՎՐԱՑ ՄԷԿ ԿԼՉԻՈՎ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

— o —

Խաղաղականի հարաւը Նիլիւ անունով կղզի մը կայ: Բուսատով (քորայ) գոյա – ցած կղզի մըն է, ունի իր դրօշը, փառեր – գը, Խորհրդարանը՝ բաղկացած քսան անդամներէ, ունի իր մայրաքաղաքը՝ Ալոֆի, որուն բնակչութեան թիւն է 600: Կղզիին 14 գիւղերէն ամէնէն մեծն է:

Նիլիւ, որուն բնակչութիւնը 3800 է՝ կազմուած է Փոլինեզիէններէ, 1901էն մինչեւ 974 Նոր Զելանտայի ենթակայ դաղթավայր մըն էր: Այդ թուականին ձեռք ձգեց իր անկախութիւնը՝ Նոր Զե – լանտայի հովանաւորութեան տակ: Այս վերջինը կը յանձնձէ կղզի – Պետու – թեան արտաքին գործերը, պաշտպանու – թիւնը եւ տարեկան երեք միլիոն տոլարի հատնող նպաստ մըն ալ կ'ապահովէ:

Նիլիւի մէջ կան ութ նախակրթարան եւ բարձրագոյն վարժարան: Վարչապե – տը՝ Ռոպերը Րեքս երջանիկ կը նկատէ իր Պետութեան եւ ժողովուրդին վիճա – կը: Ամէն քաղաքացի ունի իր հողը մշա – կութեան համար. Սահմանադրութեամբ ճշդուած է, թէ միայն տեղացիները կըր – նան սեփականատէր դառնալ հողերու: Ուտեստեղէնը առատ է՝ բանջարեղէն, պտուղ, իսկ ջրակայ ովկիանոսը ձուկե – րու չտեմարան է:

Մարդիկ գիշերը կը քնանան առանց դուռները փակելու. մնաց որ կղզիանք ալ չկայ. գիշերանց խոչտանգուելու կամ յարձակման ենթարկուելու վախն անգամ չունին: Միակ կապը արտաքին աշխարհի հետ Նոր Զելանտան է, որ կը ներածէ կղզիին արտադրութիւնները, առաւելա – բար պտուղներ, ձուկ, կիներուն հիւսած կողովները, քոփրա, մեղր եւ մեղրամոմ:

Կղզիին մէջ երեք տարի առաջ բացուե – ցաւ առաջին եւ միակ պանդոկը՝ քսան ննջեակնոց: Ունի մեծ ճաշարան:

Տեղացիները երկլեզուեան են՝ կը խօ – սին անգլերէն եւ նիլիւերէն: Հակառակ փոքրաթիւ ըլլալուն՝ տեղացիներուն լե – զուն ունի երկու բարբառ – Մօթու եւ Թաֆիթի, առաջինը կը գործածեն կըղ – զիին հիւսիսը բնակողները, երկրորդը հա – րաւը:

Ոչ ոք կը « մեռնի » հոն: Շերմաքա – րերուն վրայ կ'արձանագրուին – ի յի – շատակ (կը մատնանշուի անունը), որ քնացաւ (կը ճշդուի մահուան թուակա – նը):

Զայնասփիւռի փոքր կայան մը կը բա – նի, յաճախակի ընդմիջումներով, քանի աւրուելու պարագային պէտք է որ Նոր Զելանտայէն սարք ու մասնագէտ ժա – մանէ նորոգելու համար: Կը պատահի որ ունկնդիրներ հեռաձայնեն կայան ըսելու համար, թէ բարեկամ մինակ կը խօսի..

ՀԱՅՀԱՅ ՀԱՅՀՆՈՒԻՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՒԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929

1979

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

3·

Ամէն կին երբ որ մայրանայ, կը բար – կրանայ հոգին, կ'ելլէ վեր, չատ վեր, ու զաւակը կը ծնանի տեսողութիւններէ դեռու: Այդ պատճառաւ է որ կ'ըսեն.– աչքարհ եկաւ: Որովհետեւ մարդիկ կու – գան վերէն վար, մարդիկ կ'իյնան բար – ձունքէ մը դէպի հողը, անյեղլի օրէնքի մը հպատակելով:

Այդ արբենաց արշաւին մէջ չատեր կը մնան անբռնացած, անգիտակից, ան – կարող՝ տեսնելու, գիտելու, անդրա – դառնալու: Հոգին քաշողութենէն ազա – տած եւ դիմադրելու ուժէն զուրկ՝ կ'իյ – նան թաւալդլոր, իրենց անդամներն ու զգայարանքները սանձելու անընդու – նակ, եւ նչմարուած խարուսիկ պատ – կերները կը մնան անճիշդ, մակերեսա – յին, առարկայական: Այս անձերը երբոր հասնին երկիր, միայն հողակոյտ մը կըր – նան կազմել:

Կան սակայն ուրիշներ որոնք կը նը – մանին օդանաւորդներու: Անոնք ալ ու – նին իրենց անկումի պարտադիր ջրջա – նը: Պէտք է որ բաւական մը ժամանակ թաւալին իրենց բնազդէն, իրենց կիր – քերէն, իրենց զգայարանքներէն քաշ – ուած: Աւղղակի է որ գանէ ատեն մը մի – այն բնութիւնը ըլլայ գիրենք վարող: Բայց ահա որ թաւալող օրերուն մէջ իր փրկարար ատաստանքը կը բերէ դէպք մը, երբեմն աննչմարելի ըլլալու չափ պզտիկ, երբեմն ալ ահեղ, բայց միշտ ճակատագրական դէպք մը: Ստեղծուած ցաւը կ'ըլլայ յենակէտ, լծակը կը կազ – մուի, եւ այս ճամբորդէն, ինչպէս օ – դանաւորդ մը, անկարելի կը մեկնի: Անկարելը կը մեկնի վեր, կը բարձ – րանայ, կը տարածուի, կ'ուռի: Անկէ կախուած էակը պիտի ցնցուի իր ֆիզի – քական մարմնին ամենայատին մասնիկնե – րուն մէջն իսկ, բայց պիտի կազմուի երկրորդ մարմինը: Ճամբորդը ինքզինք պիտի զգնէ իրեն բոլորովին անծանօթ բարձրութեան մը մէջ, պիտի հաւասա – րակշռուի եւ իր ակնարկը այս անգամ պիտի տարածուի, հաստատ, խաղաղ, թափանցող:

Անշուշտ այս մէկին ալ պիտի երթայ հոգին, ինչպէս ամէն բան կ'երթայ իր ճակատագրին. բայց այս անգամ ան պի – տի երթայ հեչտութեամբ, քաղցրու – թեամբ, հրճուանքով, գիտակից իր նպատակակէտին:

– «Մեր մէջ իմացական անհատը եւ ֆիզիքական մարմինը կեցած են դէմ դէմի եւ կը կռուին: Երկուքն ալ ունին իրենց հրամայող ուժերը եւ անյեղլի օ – րէնքները: Այդ կռիւն է որ պիտի ար – ձանագրէ ճակատագիրը մարդոց, եւ այդ պայքարին վախճանն է որ անհատները պիտի ձգէ կամ բարձրացնէ: Կրնանք բարեկամական կամ սիրոյ կապերով մի – անալ ուրիշներուն, բայց մէկ ենք մենք մեր անձին հետ: Եթէ այդ միութիւնը կը կրենք անդիտակցութեամբ, մեր մը – տածումները կու գան բնութենէն, մի – սին, այսինքն զգայարանքներուն մի – ջոցաւ: Այս պարագային երբեք չենք կրնար տէրը նկատուիլ կեանքին, քանի որ կը զործենք բնազդով, կը գոհանանք ներկայ ժամուն պատճառած հաճոյքով, կը ձգտինք օրուան ըղձանքին, կ'աշ – խատինք նչամրելի նպատակին: Պէտք է որ բնութեան ուժերուն, որոնց ակրասե – տութեան արդիւնքը ինքնալքում, մեղ – կացում, անասնացում է, հակազդուի իմացական անհատը: Պէտք է որ պայ – քարը սկսի այս երկու ուժերուն միջեւ, որովհետեւ ան ապահովուած է մեր ճըշ – մարիտ էութիւնը մէջտեղ հանելու, մեր մէջ մրափող իսկական անձը մեզ ծանօ – թացնելու: Պէտք է որ ըլլանք ինչ որ ենք:

(Շար.– 115)

FOOT-BALL
VOTRE RENDEZ-VOUS
Dimanche 16 Septembre

Alfortville

Championnat de Paris
Match-aller :

ALFORTVILLE UJA -
AS AMICALE

à 15 heures
Match Réserve à 13 h. 30

CHARLY-PARIS
Diffusion France - Etranger
boutiques style-jeune

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաճեռնութեամբ Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան, Շաբաթ Սեպտ. 22, երեկոյեան ժամը 21ին սկսեալ, Վալանսի Սալ տէ Ֆէթին մէջ։

Պարահանդէսին զեղարուեստական բաժինը կ'ապահովեն (Փարիզէն) ՅԱՐՈՒԹ եւ ՎԻԳԷՆ (ՅԱՐԴԱՐ), մանակցութեամբ Գուժաբեան նուագախումբի։

Տոմսերը նախապէս ապահովել Մաքսուտեան վաճառատունէն եւ Հոգաբարձութեան անդամներէն։

Հայկական ջերմ մթնոլորտ։

(Պուփէ պիւվէթ)

ՄԱՐՍԷՑԼ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

Դպրոցասէրի Նախկին Սանուհիներու Միութիւնը վարժարանին հիմնադրութեան հարիւրամեակը կը տօնէ Հոկտ. 28ին Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Զրբաչեան սրահը։

Մանրամասնութիւնները յայտնուին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. եկեղեցւոյ Ազգ. Մխիթեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.

Տէր եւ Տիկ. Ար. Մասլաջեան 1000 եկեղեցիին եւ 500ական դպրոցին եւ Աղքատախնամին։ Շամալիէրէն այրի Տիկ. Հ. Ապահեան 1000, Լիոնահայ Տիկնանց Միութիւն, Լիոնի Կապ. եւ Կարմիր Խաչուհիներ 500ական, Պր. Ա. Օպոզեան արժանեաց կարգի չքանչանի ստացման առթիւ 3500 եկեղ.ին, նոյն առթիւ Պր. Ռուժէ Ֆլանտան 500, Պր. Մ. Մանիկեան, իր կնոջ մահուան Բ. տարելիցին առթիւ 500ական եկեղ.ին եւ Աղք.ին, Տէր եւ Տիկ. Ռ. Բարունակեան 500, Տէսինէն Պր. Ա. Մանուկեան 300 դպրոցին, Պր. Ա. Գուրճուճեան 500, Տէր եւ Տիկ. Ֆլան 200, Պր. Վ. Գիւթապճեան 100ական եկեղեցիին եւ դպրոցին։ Տիկ. Վ. Եաղուպեան 100 եկեղ.ին եւ 50 Աղք.ին, Վիէնէն Տէր եւ Տիկ. Քիւթիւճեան 100, Պր. Հ. Սաեվանեան, Պր. Յ. Յովհաննէսեան եւ բարեպաշտ տիկին մը 100ական, Տէր եւ Տիկ. Պատիկեան 100, Լոս Անճելըսէն Տիկին Մատթէոսեան 100, Կիւօղլու ընտանիք 50, ոմն 30։

Խաղողի օրհնութեան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկ. Հ. Գարագիւլահեան, Տիկիններ Գ. Ոսկերիչեան, Ս. Ազըլեան եւ Մ. Շահինեան 100ական, Տիկիններ Մ. Հարթլեան եւ Հ. Ազապալեան 50ական, Տիկիններ Ա. Խաչատուրեան, Ա. Խանօֆ եւ Թ. Բեթրաքեան 30ական, Ռոմանէն Տիկ. Քէօրօղլեան եւ Տիկ. Ն. Զալըգեան 20ական։ Տիկ. Զալլագեան 10, Շնորհակալութիւն նոյնպէս Տիկիններ Յ. Սինանեանի եւ Ճ. Պահատուրեանի, իրենց ղրկած խաղողներուն համար։

Այրի Տիկ. Մելինէ Թորիկեանի մահուան առթիւ, այրի Տիկ. Մ. Թագուրեան 150 եկեղ.ին եւ Աղք.ին, Փարիզէն այրի Տիկ. Թաւշանճեան եւ Սուրեան 150։ Պանտոլէն Պր. Արիս Դաւիթեան, իր եղբօր Յակոբ Դաւիթեանի մահուան առթիւ 500։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Նշան եւ Սեսիլ Հայթայեան 1000 Ֆր. կը նուիրեն իրենց սիրելի «Յառաջ»ին

Հրայր Ուշագլեանի
եւ
Արտաշէս Ուշագլեանի

յիշատակին։

×

Ի յիշատակ Վարդանոյշ – Վառվառա Զիպուքճեանի մահուան քառասունքին, Տիկին Լիւսի Թուքեան 100 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼՍԱԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆԻ մշակութային եւ զեղարուեստական ցերեկոյթը եւ թէյասեղանը։ Ոգեկոչում Արշակ Ալպոյաճեանի ծննդեան հարիւրամեակին, Հոկտ. 28, կիրակի, Ալեք Մանուկեան հանդիսասրահը։

le restaurant
LA CAPPADOCE
tél. 375.05.30

PRESENTE SON PROGRAMME D'HIVER
avec son orchestre
au piano GARBO
Les Ballets de Danses Arméniennes
et **YORGANTZ**
Diner Dansant tous les soirs
67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
FERME LE LUNDI

ԽԱՉՎԵՐԱՑ

AVEC LE CONCOURS DE
AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages
JACQUES CHELELEKIAN vous propose
au départ de MARSEILLE
des VOYAGES-ARMENIE
MOSCOU - EREVAN
2 nuits **12 jours**

CALENDRIER DES DÉPARTS

DEPART VENDREDI :	RETOUR JEUDI :
— 12 Octobre	— 25 Octobre
— 28 Décembre	— 10 Janvier 1980

PRIX : 3700 F + 150 F. TOUT COMPRIS
INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DEPART

Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.

Renseignements et réservations

Jacques CHELELEKIAN
87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

et toutes agences HAVAS-VOYAGES de France

Org. Lic. 97

ԿԵԴՐ. ԱԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Միութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները, Շաբաթ Հոկտ. 20ին ժամը 16ին, իր կեդրոնատեղին, 32, Թրէվիզ փողոց, 75009 Փարիզ։

ՕՐԱԿԱՐԳ՝ փոփոխութիւններ կանոնագրին մէջ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

Մահազդ	150 ֆր.
Հոգեհանգիստ	75 ֆր.
Շնորհակալիք	75 ֆր.
Հարսնիք, նշանուտուք	75 ֆր.
Ծննդեան	75 ֆր.
Կը փնտռուի	25 ֆր.
Կ'ուզուի	40 ֆր.

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ սովորական ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջ։ Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։ Առեւտրական եւ եւայլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել թերթին վարչութեան։

Այս գիներուն մէջ չէ հաշուուած Թէ – Վէ – Ա։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

—— o ——

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, Սեպտ. 16, տօն է վերացման Ս. Խաչի (Խաչվերաց)։

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊՍ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8.30, պատարագ ժամը 10ին։

Երեկոյեան ժամը 4ին կը կատարուի ժամերգութիւն եւ Խաչվերացի մեծ հանդէս Թափօր – անդաստան՝ ուհանով։

×

Երկուշաբթի, Սեպտ. 17 յիշատակ է Մեռելոց։ Նոյն եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի եւ յաւարտ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց։

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Այս կիրակի, Սեպտ. 16, տօն վերացման Ս. Խաչի։ Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ։ Յաւարտ պատարագի անդաստան։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ԴԱՒԻԹ ԵՊՍ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ։

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարուի Լիոնի Կոմիտաս երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ.Մ.Օֆլազի։

Սկիզբ պատարագի ժամը 10։

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ
ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» *ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»*

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՒՍԱՓԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 50 Ֆ.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒՒԹ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(25 Ֆ.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

«ՅԱՌԱՋ 50» (1976)

ԾԱՂԿԱՓԱՂ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱՑ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՂՔ՝ ԳԱՌՈՁՈՒ

100 Ֆ.

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

Թղտատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ։

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ՈՒՐԲԱԹ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
14
VENDREDI
14 SEPTEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.469 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE No 14.469

ԿԷՅՐՈՒԹ

«ԼԱՐՈՒԱԾՈՒԹԵԱՆ ԵՐՐՈՐԴ ՕՐՈՒԱՆ ՄԱԳԼՑՈՒՄԷՆ ԵՏՔ ԲԱՐՁՐ ՄԱԿԱՐԴԱԿԻ ՇՓՈՒՄՆԵՐ ՅԱՆԳԵՑԱՆ ՋԻՆԱԴՈՒԼԻ ԱՌԱՋԻՆ ԼՈՒՐՋ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ»

ԿԸ ԽՈՐԱԳՐԷ «ԱԶԴԱԿ»

ՀԻՆԴՇԱԲԹԻ, ՕԵՊՏ. 13ԻՆ

ԵՐԿՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱՒ ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ, ԱՆԹԻԼԻԱՍ ԵՒ ՄԵԹՆ

ԳՈՅԱՑԱԾ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵՏՆ ԿԷՏԵՐԸ

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ

Ինչպէս Զորեքշաբթի, նաեւ Հինգշաբթի առաւօտ հեռաձայնային կապ հաս – տատելով Պէյրութի հետ, քաղեցինք հե – տեւեալ վերջին լուրերը, այն ողբերգական դպրոցական մասին, որ կրկին տեղի ունեցաւ Լիբանանի մեր գաղութին համար :

« Ազդակ » Հինգշաբթի, Սեպտ. 13ի իր թիւով վերոյիշեալ խորագրին կողքին նշանակեր հետեւեալ վերջին ժամը.— Որոշեալ ժամուն՝ 19.30ին (Զորեքշաբ – թի) ինչպէս նաեւ այս անգամ մենք ամ – բողջովին գործադրեցինք համաձայնու – թիւնը : Աւելի ուշ՝ միւս կողմը եւս սկսաւ գործադրել : Համակարգումի մարմինը արդէն իսկ սկսած է իր աշխատանքները եւ պատանդներու փոխանակումը կը չա – րունակուի : Մաղթելի է որ այս համա – ձայնութիւնն ալ չմահանայ նախորդ երեք համաձայնութիւններու ճակատա – գրին, երեքն ալ չյարգուեցան :

Ուրեմն այս էր կացութիւնը Հինգշար – թի վաղ առաւօտեան եւ կ'ըսուէր թէ պէյերը զինադուլը համեմատաբար կը գործադրուէր : Բայց նախապէս, ոչ մէկը յարգած էր եւ ուղղակի խուճապի մթնոլորտ մը տիրած է հայ բնակչու – թեան մօտ :

Հինգշաբթի (Սեպտ. 13) իր թիւով Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը կուտար նաեւ հետեւեալ լուրերը :

Զորեքշաբթի առաւօտեան ժամը 2ին Անթիլիաս եւ Զալզա հայկական տուներ խուզարկութեան ենթարկուած են : Ժա – մը 2·30ին, մեր կողմէ զինադուլի յար – դումին պատրաստակամութիւն ցոյց տա – լու նպատակաւ կը վերադարձուէր պա – տանդ առնուած տեղական փաղանգաւոր պատասխանատուն : Բայց ոչ մէկ օգուտ կ'ունենար քանի ժամը 3·30ին ծանր զէն – քերով յարձակում կ'ըլլար Նիկոլ Դուման ակումբին վրայ եւ աստիճ բախումներ ծայր կուտային : Ժամը 4·30ին չէր հան – դարտած եւ ժամը 5ին կը բախմանային յարձակումները : Ժալ էլ Տիպի փախան – դաւորները կը խուժէին հայկ. տուներ եւ կը ձերբակալէին տասը անձէն Հայեր : Ժամը 5էն 6, նոր համաձայնութիւն մը, ըստ որուն ազատ պիտի արձակուէին պատանդները, չյարգուեցաւ եւ եղած խոտորումը ապարդիւն մնաց : Ժամը 6ին կացութիւնը կը վատթարանար եւ ամէն կողմէ կրակ կը տեղար : Ժամը 6·15ին զինուորական ուժերու կեդրոնացում մը կ'ըլլար Շէյլի կայարանին մօտ եւ 6·40ին ծանր յարձակում մը՝ Նիկոլ Դուման ա – կումբին վրայ : Ժամը 7էն 8 Հարիւրմոթի ժալելախի հայկ. վաճառատուները կ'ենթարկուէին խափանարարութեան եւ կողոպուտի :

Առաւօտեան ժամը 8ին, Խորէն եւ Գա – բրիէլ Կաթողիկոսներու նախաձեռնու – թեամբ կը սկսէին չփումները :

(Նկար՝ Օհան)

Նապատ – Պուրճ Համուտ, կրկին ամայի

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԸ

Զորեքշաբթի, ժամը 13ին, տեղի կ'ու – նենար առաջին հանդիպում մը Անթի – լիասի մէջ, ի ներկայութեան մամուլի, ձայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի թղթա – կիցներու : Խորէն Ա. եւ Գարեգին Բ. Կաթողիկոսներու կողքին էին նաեւ յա – նուն Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ՝ Ան – դրէաս Եպիսկ. Պետրոսեան եւ Լայէքեան Եպիսկ., ինչպէս նաեւ պետական երես – փոխան Խաչիկ Պապիկեան, Հ. Ց. Դ. Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները եւ փաղան – գաւորներու կողմէ չէյխ Փիէր Ճեմայել եւ երկու տղաքը՝ Պէչիր եւ Ամին :

Բացումը կատարելով Գարեգին Բ. Ա – թոռակից Կաթողիկոսը չէշտեց թէ պէտք է վերջ տալ այս կացութեան, որու զոհ պատին անմեղները, կարելի չէ անտար – բեր մնալ ի տես տագնապի մը, որ ան – ըմբռնելի է : Փիէր Ճեմայել ըսած է թէ կարծէք անէծքի պէս բան մը կայ Լի – բանանի վրայ եւ պէտք է վերջ տալ տա – րակարծութեանց :

Պետրոսեան Եպիսկ. խօսք առնելով իր ընդվզումը յայտնած է, ըսելով թէ դեռ ժամ մը առաջ ականատես եղած է հայ անմեղ երիտասարդի մը առեւանգումին : Փիէր Ճեմայել կրկին խօսք առնելով, ը – սած է թէ արմատական լուծում պէտք է գտնել մինչ տղան՝ Պէչիր իր զոհունա – կութիւնը յայտնած է որ վերջերս որոշ մարտունակութիւն նկատած է հայ երի – տասարդներուն մօտ, յոյս յայտնելով թէ կողք կողքի կ'ըլլան, ի հարկին :

Ժամը 16·30ին տեղի կ'ունենար երկ – րորդ հանդիպում մը, զինուորական գետ – նի վրայ : Այս անգամ՝ փաղանգաւորնե – րու Մեթնի կեդրոնը կը հաւաքուէին ե – րեք կուսակցութեանց ներկայացուցիչ – ները, նպատակ ունենալով վերջ տալ բախումներուն :

×

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ԿԷՏԵՐԸ

—— o ——

1) ԶԻՆԱԴՈՒԼ ՀՌՉԱԿԵԼ ԺՈՂՈՎԻ ԺԱՄԻՆ ՍԿՍԵԱԼ :

2) ՊԱՏԱՆԴՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒՄԸ ԿԱՏԱՐԵԼ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ԸՆԹԱՑՔԻՆ :

3) ԿԱԶՄՈՒԵՑԱՒ ԵՒԱԿՈՂՄԱՆԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԸ ՄԸ, ՈՐՈՒՆ ՊԱՐՏԱ – ԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆ Է ՀՍԿԵԼ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒ – ԹԵԱՆ ՊԱՑՄԱՆՆԵՐՈՒ ԴՈՐՇԱԴԻՐՈՒ – ԹԵԱՆ, ՊԱՏԱՆԴՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒ – ՄԻՆ, ԶԻՆԵԱԼ ԵՐԵՒՈՑԹՆԵՐՈՒ ՎԵ – ՐԱՑՄԱՆ : Յանձնախումբին մաս կը կազ – մեն.— Ժորժ Քասիս, Ատէլ Սպու Հա – պիպ, Սառէս Ռասաս, Հանա Մալուֆ, Էլի Շէլհա, Ժոզէֆ Ժապուր եւ Հ. Ց. Դ. ներկայացուցիչները :

4) ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԴՈՑԱՑԱՒ ՆԱԵԻ որ ԱՑՍՕՐ ՀԻՆԴՇԱԲԹԻ ԱՌԱՒՕՏ ԺԱՄԸ 7էն ՍԿՍԵԱԼ ՇԲԱԹԻՆ ԽԱՌՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԻ ՄԸ ԳՈՐԾԻ ԼՄՈՒԻ, ՀՍԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԶԻՆԵԱԼ ԵՐԵՒՈՑԹ – ՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱՑՄԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻՆ :

×

« Ազդակ » կ'աւելցնէ սակայն հետե – եալը.— Դժբախտաբար Փաղանգաւորնե – րու (Քաթայէպ) ձայնասփիւռի կայանը ժողովին այս որոշումները հաղորդող իր լուրին մէջ, աւելցուց 5րդ կէտը մը, ո – րուն համաձայն ուրիշ նիստի մը յետա – ձգուած էր երկուշաբթի բախտին ըն – թացքին Քաթայէպներու վրայ կրակ բացող հայ տղոց յանձնումի հարցը : Ժողովը նման որոշում չէ տուած :

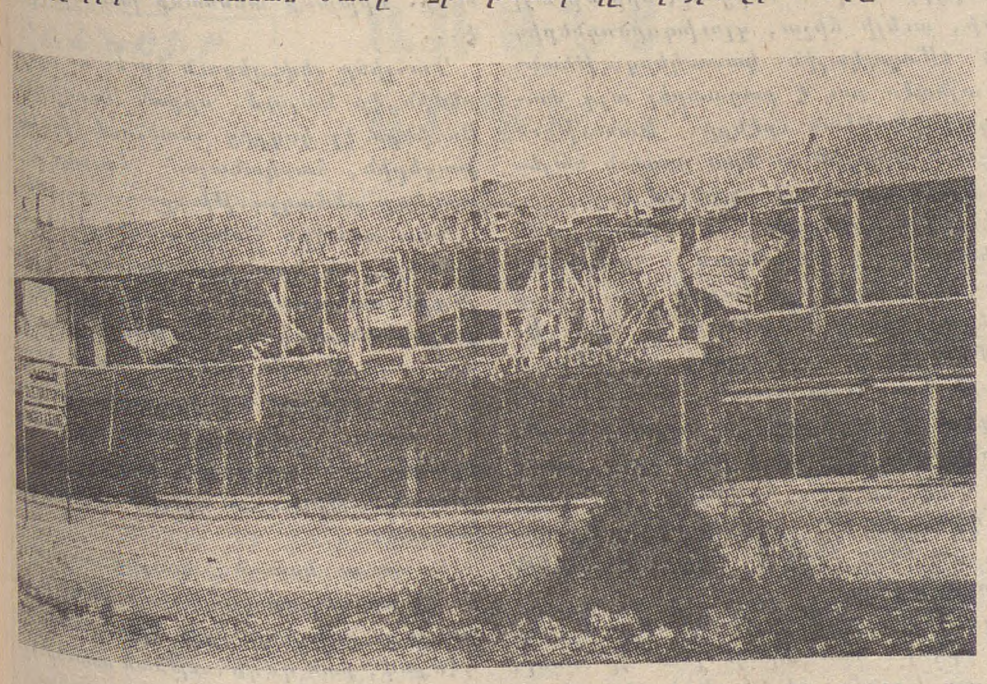
Շփումները կը կատարուին նաեւ պետա – կան մակարդակի վրայ զարման մը գըտ – նելու յոյսով : Այս առընչութեամբ հե – տեւեալ տեսակցութիւնները տեղի ունե – ցած են.— Նախագահ Սարգիս եւ Փիէր Ճեմայել, նախարարապետ Հըս եւ Սու – րէն Խանամիրեան : Հըս տեղեակ է նաեւ արաբ խաղաղապահ ուժերու հրամանա – տարին եւ Լիբ. բանակի հրամանատա – րին հետ : Տեսակցութիւններ ունեցած է նաեւ Ներքին նախարարը :

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

—— o ——

Զորեքշաբթի իրիկուն Մոնտ էր ա – ռաջինը, որ արձագանգ կը հանդիսանար բախումներուն, անգամ մը եւս աջ ած – կանը փակցնելով Հ. Ց. Դաշնակցու – թեան : Թերթը կը խօսի 27 մեռեալի, 50 վիրաւորի եւ քանի մը տասնեակ պա – տանդի մասին : Կը չեշտէ թէ « զանազան պատճառներով » Հայերը ուղած են չէ – զոք մնալ ինչ որ չզայնացուցած է քրիս – տոնեայ պահպանողականները : Կը յիշէ մաս մը Դաշնակցութեան զեկոյցէն : Հինգշաբթի առաւ. (Սեպտ. 13) էր մի –

(Շար.ը կարդալ 4րդ էջ)

(Նկար՝ Օհան)

Այս ամբէս ճաշարանը որու հայատառ նշանակը պատճառ եղաւ այս արդիւնքին

ԵՐԵՔ ՅՈՒՇ

Գրեց՝ ՌԱՖԱՅԷԼ ԻՇԽԱՆԵԱՆ

ՃԵՄԱՐԱՆ

Ակսել Բակունցի մանկութեան շրջանի որեւէ լուսանկար մինչեւ վերջերս յայտնի չէր: Գրողի եղբօր՝ Վահան Բակունցի խնդրանքով Գէորգեան ճեմարանի նախկին սան, Պորտօ քաղաքի (Ֆրանսիա) բնակիչ Մեսրոպ Մարանջեանը 1975 թ. ուղարկել է ճեմարանի երգչախմբի լուսանկարը, որի վրայ նշել է ամենավերին շարքի աջից երրորդը կանգնած Ակսէք – սանդր –Բակունցին: Ուղարկել է նաեւ Ալեքսանդրի դիմանկարը՝ առանձնացուած այդ խմբանկարից, որը եւ այժմ հրապարակւում է: Նկարներին թուական չի նշուած, Մ. Մարանջեանի կից նամակում եւս գրուած չէ, թէ որ թուականի նկար է:

Գորիսում, Բակունցի տուն – թանգարանում կայ տեղի ծխական (հայկական) դպրոցի աշակերտների խմբանկարը, որ նոյնպէս թուական չունի, եւ նշուած չեն լուսանկարուածների անուն – ազգանուն – ները: Տուն – թանգարանի նախկին տնօրէն Ֆ. Միքայէլեանը ենթադրում էր, որ խմբանկարի 3րդ շարքում կանգնածներից աջից երկրորդը Ա. Բակունցն է: Այժմ Ֆրանսիայից ստացուած լուսանկարը հաստատում է այդ ենթադրութիւնը. երկու խմբանկարների յիշեալ տեղերում միեւնոյն դէմքն է լուսանկարուած:

Գորիսի աշակերտների խմբանկարում Ա. Բակունցը ձեռքին բռնել է գիրք կամ դուցէ նկար, որը նա պահել է բարձր՝ կարծես ցուցադրելու համար: Դա, ըստ երեւոյթին, « Ծաղկեփունջ » գիրքն է կամ դուցէ « Վարդանն Աւարայրի դաշտում » նկարը. երկուսն էլ, ըստ Ա. Բակունցի ինքնակենսագրութեան, նա ստացել է որպէս պարգեւ դպրոցն աւարտելու առթիւ: Ուստի լուսանկարը պէտք է հանուած լինի 1910 թ. Մայիսին, երբ Ակսէքսանդրը նոր էր աւարտել Գորիսի դպրոցը (չի բացառւում, որ լուսանկարուել են աւարտական հանդէսից անմիջապէս յետոյ):

Ճեմարանական լուսանկարը հանուած է ոչ ուշ, քան 1914 թ. ամրանը, որից յետոյ Մ. Մարանջեանը, ըստ իր նամակի, այլեւս ճեմարանում չի եղել: Գորիսի լուսանկարի եւ ճեմարանական նկարի համեմատութիւնից պարզ է դառնում, որ երկրորդում առաջինի համեմատ բա – կունցի դէմքը գրեթէ չի փոխուած, դրանից կարելի է եզրակացնել, որ ճեմարանական լուսանկարը հանուած է գա՛մ մի եւեթոյն 1910 թ. աշնանը, երբ Բակունցը նոր էր ընդունուել ճեմարանի դասարանական բաժին (Գ. դասարան), կամ ամենաուշը՝ 1911ին:

Մ. Մարանջեանի նամակում հակիրճ յուշերը կան՝ Ա. Բակունցին վերաբերող: Բերում ենք մի հատուած.

« Ճեմարանականներին յայտնի էր, որ Ալեքսանը, յետագային Ակսել Բակունց դարձած մեծ գրողը, ճեմարանում իմ կրտսեր ընկերն էր, իմ սիրելի փոքրիկ եղբայրը:

« Իմ դասընկեր Երեմիա Պաղտասար – եանն ինձ յանձնարարեց առաջին օրերէն հետաւոր Գորիսից եկած մի անուշիկ մանուկ, գիրուկ ու թմպլիկ, մանկական թոթոլիկ փոքրիկ ձեռքերով, հաստա – փորիկ, մեծ ու կլոր գլխով, շիկահեր, լիքը, վար կախուած այտերով: Կապոյտ աչքերը միշտ հեռուն էին նայում, եր – բեմն՝ արտասուում: Հարցերիս տատանուելով էր պատասխանում: Բոլոր դա – սամիջոցներին ես փոքրիկ բաղիկի բայլերով շտապում էր ինձ մօտենալ ու զգօսնելով զրուցել ինձ համար շատ սիրելի Զանգեզուրի բարբառով:

Ալեքսանը ինձնից 5 – 6 տարով փոքր էր: Նրա պատմութիւններն ինձ շատ մեծ հաճոյք էին տալիս, գեղեցիկ էին, պատկերաւոր եւ կարճ: Քանիցս նրան հաղորդեցի, որ պատմութիւնները եւ ուրիշ բաներ գրի առնի ու պահի, ցոյց տայ իր Հայոց լեզուի ուսուցիչ Յարութիւն Պետրոսեանին, որը բանաստեղծ էր: Ցոյց տայ նաեւ Մանուկ Աբեղեանին: Լսեց ինձ եւ ցոյց տուեց մի երկու – երեք պատմութիւն: Յետոյ լսեցի, որ ուղարկել էր Պետրոսեանի յորդորով պատանեկան ամսագիրին, որը հրատարակել էր, չեմ յիշում՝ « Աղբիւր – Տարա՞զ »ն էր, թէ՝ « Հասկերը », արժէ փնտռել »:

Այստեղ ընդհատում եմ յուշը, նշելու համար, որ 1913 թ. Բակունցը Թիֆլիս՝ « Աղբիւր » ամսագրին է ուղարկել ժողովրդական մի հէքեաթի իր վերաբերագրանքը՝ « Ցմահ մարդը » վերնագրով, որը եւ հրապարակուել է այդ ամսագրի նոյն թուականի 10րդ համարում՝ ԱՇԱԿԵՐՏ ստորագրութեամբ: Մ. Մարանջեանի նամակը, հաւանաբար, դրան է վերաբերում: Այնուհետեւ յուշերում կարդում ենք.

« Ճեմարանն աւարտեցի 1914ի ամառը եւ իսկոյն մտայ կամաւոր ռուսական մի գնդի մէջ:

« Մի օր էրզրում իմ զինուորներից մէկը շտապով ինձ կանչեց, որ գնամ տեսնեմ էջմիածնից եկած իմ ուսուցչին: Իսկոյն վազելով գնացի եւ գտայ մեր փրոֆեսէօր Էդիլեանին, որը ճեմարանի աշակերտներին հաւաքել, բերել էր մեր գնդերի մէջ տեղաւորելու: Ողջագուրուելուց յետոյ Էդիլեանը ինձ յարեց.

— Մարանջեան, ես սիրելի Բակունցին բերել եմ ձեզ զինուոր:

« Ի հարկէ, շատ ուրախացայ, որ Բակունցին պիտի տեսնեմ: Գնացինք զօրաւոց եւ տեսնուեցինք աշակերտների հետ, որոնց շատերին յիշում էի:

— Հապա Բակունցիդ չճանաչեցի՞ր, եւ ձեռով ցոյց տուեց մի բարձրահասակ երիտասարդի, որն առաջ եկաւ ձեռս սեղմելու: Զարմացած ու ապշած նայում էի երիտասարդին, որ բոլորովին նման չէր քմբլիկ, մեծ գլխով այն անուշիկ Ալեքսան « զայուն »:

Զափահաս դարձած Ալեքսանը խոհուն ու լուրջ տղամարդ էր, բիչ էր խօսում եւ մտահոգ էր:

Շուտով ես ստիպուած էի երթալ երկրկա՝ այնտեղի զօրքին օգնութեան: Իմ խնդրանքին՝ գլխաւոր հրամանատարութիւնը թոյլ տուեց, որ մի առանձին ջոկատ կազմակերպեմ եւ անմիջապէս մեկնեմ: Այդ օրերին ազատ ժամերին Ալեքսանի հետ տեսնւում էի ամէն օր, միասին նաշում էինք եւ զրուցում: Նա խրնդրեց, որ ինձ հետ գայ Երզնկա: Մեր ժեցի, իբրեւ հասկացնելով, որ վարժ չէ, եւ խիստ ձմեռը սառոյցների վրայ գի – շերել, ու առողջ մնալ անկարելի է իր համար, եւ անմտութիւն է, որ ինքը, առանց նախօրօք ընտելանալու, անմիջապէս կռիւներին մասնակցի: Շատ տխրեց: Բաժանուեցինք: Այնուհետեւ շատ բաներ կատարուեցին, ինքս ծանր վիրաւորուեցի: Վերջապէս մի օր Երեւան հասայ: Հիւանդանոցից դուրս գալուս երկրորդ օրը, երբ գնում էի չփակուած վէրքերս « բուժելու », փողոցում դէմ դիմաց հանդիպեցինք Ալեքսանի հետ: Նա զարմացաւ, որ դեռ ողջ եմ, որովհետեւ թերթերում կարդացել էր, որ սպանուած էի: Այնուհետեւ ամէն օր նոյն փողոցում եւ նոյն ժամերին հանդիպում էինք և զրուցում... ի՜նչ զրոյց, միմիայն տխուր պատմութիւններ:

Շատ փոխուած էր, ևիհարացած, աչելի շուտ՝ կմախքացած, գունաթափ: Ի հարկէ, վատ էր սնւում, աւելի շուտ՝ կէս կուշտ, ինչպէս ամէնս այդ ժամանակ՝ 1918–19 թուերին:

Բակունցի հասցէն չունէի, եւ երբ 1919 թուին մեկնեցի Ֆրանսիա բուժուելու, ընդմիշտ կտրուեցինք:

Մեր ոչ մի հանդիպումին չխնայեցինք իր գրական գործունէութեան մասին: Յետագային տեղեկացայ, որ շատ խոշոր գրող է դարձել... »:

(Շար. – 1)

«ՄԱՐՄԱՐԱ» ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՏԱՐԵԿԱՆ

«Մարմարա» այսօր կը թեւակոխէ իր քառասուներորդ տարին:

Ահաւասիկ պատուարեր եւ չօշափելի հանդրուան մը, թերթի մը համար, որ հիմնուած օրէն ազգին լրեն նպատակ ընտրած է ծառայութիւնը հայ լեզուին, հայ ընկերային կեանքին եւ հայ մշակոյթին:

Քառասուն տարի ուրեմն հայ լեզուի եւ հայ մշակոյթի ծառայութեան փչոտ բայց հաճելի ճամբուն վրայ: Միշտ արհամարհելով դիւրին եւ ժամն յաջողութիւնները, միշտ պահելով լաւին եւ աւելի լաւին ճաշակը, միշտ իր մէջ անուցանելով ամենալաւին հանդիպելու տենչանքն ու խոհակը, նաեւ միշտ հետապնդելով իր ընթերցողը հայ մշակոյթի ամէնէն գեղեցիկ իրագործումներուն հաղորդ պահելու մաքուր ցանկութիւն մը, « Մարմարա » ահաւասիկ իր հետին կը թողու 39 տարիներ եւ հայ իրականութեան կը ներկայանայ ճակատաբաց ու ինքնագոհ:

Այո, ճակատաբաց ու ինքնագոհ, որովհետեւ նոյնիսկ եթէ մենք խոստովանինք թէ տակաւին հեռու ենք մեր ցանկութիւնները լրիւ իրականացած տեսնելու գոհունակութենէն, նոյնիսկ եթէ ընդունինք որ մարդկօրէն թերութիւններ ու կաղացումներ կ'ունենանք պարբերաբար, միւս կողմէ սակայն կ'անդրադառնանք որ մեր մէջ դոյզն իսկ պակաս չէ այն խանդավառութիւնն ու նուիրումը, որոնք մեզ ոտքի կը պահեն անբացատրելի հաղարամեակ դժուարութիւններու դիմաց, միշտ դէպի լաւը ընթանալու մեր ճամբուն վրայ:

Ճակատաբաց ենք եւ ինքնագոհ, վայելելով քաղցր ու ջերմ համակրանքը մեր հաղարաւոր հաւատարիմ ընթերցողներուն, որոնք հեռուէն եւ մօտէն այնքան դուրգուրանք և այնքան համբոյր կը դնեն այս թերթին վրայ, որքան կը դնեն իրենց հանապազօրեայ հացին վրայ:

Պիտի ուզենք գալիք օրերու ընթացքին մեր ա՛յդ սիրելի ընթերցողներուն հետ բաժնել քառասուն տարեկան ըլլալու հաճոյքն ու երջանկութիւնը: Այսօր կը բաւականանանք մեր երախտագիտական խօսքը արտասանելով հանդէպ բոլոր անոնց որոնք այս թերթը հիմնեցին, այս թերթը ապրեցուցին, այս թերթը խմբագրեցին ու չարեցին, տպեցին ու տարածեցին, որոնք իրենց մտքի գոհարներով զանճարան մը դարձուցին այս թերթը, որոնք իրենց արուեստագէտի ձեռ-

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Հատուած՝ «ԲԱՐԻ ՀՍԿԱՆ» Գրքից

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

Սարոյեանի այս եւ միւս բիէսները, որոնցից լաւագոյնը, անշուշտ, «Ձեր կեանքի ժամանակն» է, ծնունդ են առել, այսպէս ասած, բրոպլեմատիկ-ինթելեքթուալ բիէսների անմիջական հարեւանութեամբ: Բայց եթէ նման բիէսների հեղինակները իրենց նախադրած բրոպլեմների, իրենց ինթելեքթուալ կառոյցների մէջ էին փորձում պարփակել կեանքը, ապա Սարոյեանը հակառակ ծայրից է սկսում: Դա – նանելով չեխովեան ղրամատուրգիայի ընկղմուելուն, Սարոյեանը կեանքից, նրա պարզ, առօրեական թուացող պատկերներից է բխեցնում իր բարդ, համամարդկային հնչեղութիւն ունեցող հարցադրումները:

Հարցադրումների մի քանի շերտ ունի «Իմ սիրտը լեռներում է» բիէսում ծաւալուող գործողութիւնը...

Դրանցից մէկիը իրենց բնական տարերքից խլուած, արմատից կորուած, ականջից պոկուած ու անբնական միջավայր նետուած մարդկանց ողբերգութիւնն է:

Այդ մարդկանցից է Մէք–Գրէգորը, որի սիրտը չոտլանդական լեռներում է...

Դրանցից է Բեն–Ալեքսանդրի համաքաղաքացի անհաս մայրը, հայ ղեղջկուհին, որի սիրտն էլ Մշոյ լեռներում է...

– Իմ հերոսի անուն Բենիամին Ալեքսանդրեան է, Ամերիկացիներու համար այդ անուն երկար է, ազոր համար դարձուցի Բեն–Ալեքսանդր...

Արդեօք ի դէմս Բեն–Ալեքսանդրի նկատի չունի՞ հօրը՝ Ամենուն Սարոյեանին, որի պատկերին նայելով, զգացել է, որ բանաստեղծ էր...

Զհարցրի: Ինչո՞ւ հարցնել, երբ ամէն ինչ պարզ է:

Բեն–Ալեքսանդրը վաթսունվեց տեսիլ չունէր, այլապէս կու տար Մէք–Գրէգորին:

Եւ Զոնին ինքը՝ մանուկ Սարոյեանը չէ՞ արդեօք, բիէսը տատը Լուսինթագ կաթողիանեանը չէ՞...

Հորից ու տատից ժառանգած բարութիւնը, թախիծը, հեռաւոր լեռների կարօտը չէ՞ Զոնիի հոգում...

Չհարցրի: Ինչո՞ւ հարցնել, երբ մի այլ դործի, աւելի ճիշտ, գլուխգործոցներից մէկի՝ «Մարդկային կատակերգութեան» մէջ այնպէս լաւ է բացատրել այդ ժառանգականութեան օրէնքը: Ծանութում կանգնած Արային ու նրա որդուն նայելով, Սարոյեանը խորհրդածում է.

«Ահա նրանք այստեղ են՝ Իթաքայում, Փալիֆոռնիայի նահանգում, համարեայ մօտ հազար մղոն այն վայրից հեռու, որը դարերով նրանց հայրենիքն է եղել: Եւ զարմանալի չէ, որ նրանց հոգիներում թախիծ է... Ահա այստեղ, խոնարհում, կանգնած է նրա որդին, եւ նայելով նրան, հայրն ասես տեսնում է ինքն իրեն, տեսնում է իր աչքերը, եւ նրանց մէջ, աստւած վկայ, իր սեփական թախիծը: Իր որդին, դա հէնց ինքն է, միայն թէ աւելի երիտասարդ»...

Զգում էի, որ Սարոյեանը սիրում է իր այդ բիէսը: Դեռ Ֆրեզնոյում էր ասել, որ չատ կ'ուզէր տեսնել Երեւանեան թեմադրութիւնը:

Գալու երկրորդ թէ երրորդ օրն էր, գնացինք բեմադրութիւնը դիտելու: Գնալուց առաջ ասաց.

– Վարդան Աճէմեան բարեկամս է, մեծ տաղանդ: Դեռ վաթսուն թուին, երբ հոս էի, ըսաւ, չատ կ'ուզեմ այդ խաղ (բիէսը միշտ «խաղ» էր անուանում) բեմադրել, դժուար խաղ է, ըսաւ, բայց բան մը կ'ըսենք. երթանք տեսնանք բան մը ըրա՞ծ է...

Դահլիճը լեփ–լեցուն էր եւ ոչ այնքան բեմին էր նայում, որքան Սարոյեանին: Ես ինքս էլ կողքից հետեւում էի դիմախաղերին, հասկանալու՝ հասնո՞ւմ է արդեօք բեմադրութիւնը:

Դեռ առաջին հանդիպումներից էի նկատել, որ նրա դիմախաղերն ու հայացքն առհասարակ չատ են խօսուն, որ վայրկեանական արագութեամբ է նա արձագանգում այն ամէնին, ինչին նայում է: Այդ դէմքով սահող հիացման լոյսեր էի տեսել, դժգոհութեան ստուերներ, երբեմն նաեւ զայրոյթ, բայց երբեք անտարբերութիւն: Նա ոչնչին անտարբեր չի նայում:

Եւ ահա նստած, կողքից նայում էի ու նկատում, որ գոհունակութեան լոյսերը չատ աւելի յաճախ էին սահում նրա դէմքով, քան դժգոհութեան ստուերները: Ու չէի սխալուել...

(Շար.– 6)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՈՏԵՐԻԱ

ԳՈՒՆԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

1929 — 1979

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ա. Հարությունյանի անվան ավտոմոբիլային գործարանի ավտոմատների և ավտոմատ գծերի ծրագրավորման խմբի պետ Ռ. Ա. Ալեքսանյանը ծնվել է 1949 թվականին Երևանում։ Ավարտել է Երևանի պետական համալսարանի մաթեմատիկայի ֆակուլտետը։ Աշխատել է Երևանի մաթեմատիկական մեքենաների գիտահետազոտական ինստիտուտում, ապա՝ Երևանի էլեկտրոնային մեքենաների գործարանում։ Ներկայումս ուսումնասիրում է ավտոմատների ծրագրավորման հարցերը։

— Ռոբերտ Ալեքսանյան, ինչպե՞ս հայտնվեցիր ավտոմատների ծրագրավորման ոլորտում։

— Ինչպես շատ ուրիշներ, ես էլ ինքնաբուխ եկա այդ ոլորտ։ Ուսանողական տարիներիս ես ուսումնասիրում էի մաթեմատիկական տրամաբանության հարցերը, որոնք ուղղակի կապ ունեն ծրագրավորման հետ։ Ավարտելուց հետո ինձ հրավիրեցին աշխատելու մեքենաների գործարանում, որտեղ ես ստեղծեցի ծրագրավորման խումբ։ Ներկայումս մեր խումբը զբաղվում է ավտոմատների ծրագրավորման հարցերով։

— Ինչպե՞ս է ընթանում ավտոմատների ծրագրավորումը։

— Ավտոմատների ծրագրավորումը ընթանում է երկու փուլով։ Առաջին փուլում ծրագրավորողը կազմում է ծրագրի ալգորիթմը, որը ներկայացնում է ծրագրի կառուցվածքը, ապա՝ ծրագրի տեքստը։ Ծրագրի տեքստը գրվում է ալգորիթմական լեզվով, որը հարմար է ինչպես մարդու, այնպես էլ մեքենայի համար։ Ծրագրի տեքստը մուտքագրվում է մեքենա, որից հետո ծրագրավորողը ստանում է ծրագրի տպագիր տարբերակը։ Ծրագրի տեքստը մուտքագրելուց հետո մեքենան ինքնաբերաբար ստուգում է ծրագրի տեքստի ճշտությունը։ Եթե ծրագրի տեքստում սխալներ կան, ապա մեքենան տպում է սխալների ցանկը։ Ծրագրավորողը ուղղում է սխալները և նորից մուտքագրում ծրագրի տեքստը։ Այս գործողությունները կրկնվում են այնքան ժամանակ, մինչև ծրագրի տեքստում սխալներ չմնան։ Ծրագրի տեքստում սխալներ չլինելու դեպքում մեքենան ինքնաբերաբար թարգմանում է ծրագրի տեքստը մեքենայական լեզվի։ Ծրագրավորողը ստանում է ծրագրի տեքստի տպագիր տարբերակը։ Ծրագրի տեքստի թարգմանությունից հետո մեքենան ինքնաբերաբար ստուգում է ծրագրի տեքստում սխալների առկայությունը։ Եթե ծրագրի տեքստում սխալներ կան, ապա մեքենան տպում է սխալների ցանկը։ Ծրագրավորողը ուղղում է սխալները և նորից մուտքագրում ծրագրի տեքստը։ Այս գործողությունները կրկնվում են այնքան ժամանակ, մինչև ծրագրի տեքստում սխալներ չմնան։ Ծրագրի տեքստում սխալներ չլինելու դեպքում մեքենան ինքնաբերաբար կատարում է ծրագրի տեքստը։ Ծրագրի տեքստի կատարման ընթացքում

(Շար. Ա. Էջէճ)

այն, որ փարիզեան օրաթերթերը լայն տեղ կուտային. Ֆիկարօ կը խորագրէր « Պէյրութի հայկ. թաղը պաշարուած Ֆալանժիստներուն կողմէ »՝ 30 մեռեալ: Աբգարեանդ հանդիսանալէ ետք անցու – դարձին, « Ուրկէ՞ կուգան » ենթախո – րագրին տակ, կը գրէ թէ խորապէս դրոշմուած իր եղերական պատմութենէն, հայ ժողովուրդը ուզած է միշտ գրական չէզոքութիւն պահել, նախընտրելով ա – ւելի հաշտարարի կամ միջնորդի դեր կա – տարել ինչ որ ջղագրգռած է պահպանո – ղական ղեկավարները: Ներկայ բախում – ներու դադրեցումը, կ'ըսէ Ֆիկարօ, պայմանաւորուած կ'ըլլայ ուրեմն Հա – յերու գործօն մասնակցութեան պահպա – նողականներու դաշին: Օրաթերթը, ա – պա հակիրճ պատմականը կ'ընէ Լիբա – նանի Հայերուն, մեծ մասամբ եկած Կի – լիկիայէն, 1921ին երբ Ֆրանսական զօր – քը պարպեց: Երեք կուսակցութիւնները կը յիշէ, անխուսափելի... ալ մակ – դիրը տալով Դաշնակցութեան, ընկերա – յին – դեմոկրատ եւ չափաւոր որակելով Հնչակեան եւ Ռամկավար կուսակցու – թիւնները: Կ'ըսէ թէ հազար մարտական կայ Հայերու մէջ, կէսը՝ լաւ մարզուած:

Ուռռռ « յստակ » չի դաներ բախումնե – րու ծագման ղրղպատճառը:

×

Մաքէն լայն տեղ կուտայ լրբեւ են – թախորագիր դնելով՝ « Հայ փոքրամաս – նութիւնը յանցանքն ունի խորհրդանչելու միացեալ, օրինապաշտ եւ բռնութեան ընդդիմադիր Լիբանան մը »: Կը գրէ նաեւ թէ քաղաքագօրքը կ'ուզէ պղտիկ « հայկ. օճախէն » քրիստոնեայ գօտիին մէջ եւ լուծումը կը պահանջէ հայկ. զինեալ ջոկատներուն: Մաքէնը չեչտելէ ետք թէ հայկ. թաղը ամբողջովին պա – շարուած է եւ քրիստոնեաներու հակա – կշռին տակ է, կ'ըսէ թէ հայ համայնքը պատրաստ է կռուելու եւ սա գիրը ղըր – կած է պահպանողական ղեկավարներուն՝ « Գիտենք որ պաշարուած ենք ամէն կող – մէ: Բայց գիտէք որ պիտի կռուինք: Պուրճ – Համուտը մեր ձեռքէն առնելու համար, ցեղասպանութիւն պէտք է: Մեր պատմութեան երկրորդը կ'ըլլայ: Ցիշե – ցէք որ Հայերու ցեղասպանութեան թուրք ղեկավարներէն ոչ մէկը կրցաւ խուսա – փիլ մեր վրէժէն »:

Լիպերասիոն տալէ ետք գրեթէ նոյն լուրերը կ'ըսէ թէ ըստ Լիբանանեան մա – մուլին կողմերու քաղաքական դիրքը աւելի բարդ կը դարձնէ զոհացուցիչ լու – ծում մը: Հ. Ց. Դ.ն կ'ուզէ որ պահպա – նողական զինեալ ուժերը քաշուին, ա – նոնք ալ կը պահանջեն Հայերու ապա – զինումը:

Իւմանիթէ, 50 մեռեալ երեք օրուան մէջ կը խորագրէ, աւելցնելով՝ յետադի – մական քաղաքագօրքերը կը յարձակին հայկ. թաղերուն վրայ եւ կուտայ ծանօթ լուրերը: Հաղիւ քանի մը տողով արձա – գանգ կը հանդիսանայ նաեւ Փարիզիէն Լիպեռէ:

Սեպտ. 12ի Լը Ռեվէյը դէպքերու պատմականն ընելէ ետք կը յիշէ Ֆաչիկ Պապիկեանի յայտարարութիւնը երբ Պաաբտայի պալատէն կ'ելլէր՝ քաթա – յէպ եւ Հ. Ց. Դ. չեն կրնար կռուիլ փուճ հարցերու չուրջ, որոնք նման միջադէ – պերու յանգին:

× կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Զորեքշաբթի առաու հեռաձայնով կապ կը հաստատէր Գարեգին Բ. Ամոռակից կաթողիկոսին հետ եւ կը յայտնէր յա – նուն գաղութին, թէ զօրավիգ կը մնայ Լիբանահայերու, կը հեռաձայնէր նաեւ Փարիզի լիբանանեան դեսպանին, նոյն ուղղութեամբ: Սերովբէ Արք. Հինգշաբ – թի առաու ալ խօսած էր Գարեգին Բ.ի հետ եւ մնայուն կապ կը պահէ:

ՋԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Սիկիլիոց հրաբուխին՝ Էթնայի մէջ, անակնկալ պայթում մը պատճառ եղաւ, որ հաւաքուած զբօսաշրջիկներէն վեց հոգի մեռնի եւ երեսուն հոգի վիրաւոր – ուին, որոնց մէկ մասը՝ ծանրօրէն:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Recherche

Agent commercial, disposant magasin bien situé dans le Sentier et très bonne clientèle

Recherche cartes
prêt-à-porter féminin, tricots, liquettes et accessoires de mode.

Style très jeune.

M. MAURICE LINDWASSER
Tél. (1) 508-02-64 et (1) 508-47-83

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան տարե – կան հացկերոյթը, Կիրակի Հոկտ. 21ին ժամը 13ին:

×

Էսաեան Բարեկամականի մշակութա – յին եւ գեղարուեստական ցերեկոյթը եւ թէյասեղանը: Ողեկոչում Արշակ Ալպո – յաճեանի ծննդեան հարիւրամեակին, Հոկտ. 28, Կիրակի, Ալեք Մանուկեան հանդիսասրահը:

ՄԻԱՑՆ ՁԱՓԱՀԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Շահիլի կապոյտ Խաչի Հացերէն Լեզուի գիշերային դասընթացքները, սկսնակներու եւ յառաջացածներու համար, կը վերսկսին Հոկտեմբերի սկիզբը:

Աբգանագրութեան համար հեռաձայնել տիկ. Նազելի Ֆուրթունի 946-03-39

×

Pour Adultes Seulement

Les cours de LANGUE ARMENIENNE organisés par la Croix Bleue de CHAVILLE, reprennent début Octobre.

Initiation et perfectionnement.

Pour les inscriptions téléphoner à : Mme NAZELIE FOURTUNE 946-03-39

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 29ԷՆ - ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 14

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
«ՍԵՒԱՆ» ՁԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՍԱՊԼՐԱԹՈՒՌԻ

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ՝
ԼԻՈՆԷՆ ՄԱՐՍԷՅԷԼԷՆ ՓԱՐԻԶԷՆ

ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸԼԼԱԼՈՎ ԱՆՑԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒ

A LYON
sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS
saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

— o —

ՇԱՒԻԼ

Շաւիլի միօրեայ վարժարանը կը բաց – ուի Զորեքշաբթի Սեպտ. 19ին, ղեկավա – րութեամբ Տիկ. Դշխուհի Տէտէեանի եւ մասնակցութեամբ Շաւիլի Կապ. Խաչի քարտուղարուհի Տիկին Նազելի Ֆուր – թիւնի:

Ծնողքներէն կը խնդրուի որ չթերա – նան իրենց զաւակները զպրոց ղրկելու:

×

ՏԷՍԻՆ

Տէսինի Կապ. Խաչի հայկ. զպրոցը կը վերսկսի իր դասընթացքները Զորեք – շաբթի 26 եւ Շաբաթ 29 Սեպտեմբերին: Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան Շաբաթ Սեպտ. 15ին:

Կը խնդրուի բոլոր ծնողքներէն, որ արձանագրութեան համար ղրկեն Հայ Մշակոյթի Տունը, 15, 1915 Ապրիլ 24 փողոց, Տէսին, եւ մանաւանդ յարգեն արձանագրութեանց թուականը:

ԿԵԴՐ. ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Միու – թիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները, Շաբաթ Հոկտ. 20ին ժամը 16ին, իր կեդրոնատեղին, 32, Թրէվիզ փողոց, 75009 Փարիզ:

ՕՐԱԿԱՐԳ՝ փոփոխութիւններ կանո – նագրին մէջ:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախարբերդցիական Միութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով խոր ցաւակցու – թիւններ կը յայտնէ Տիկ. Գալուստեանի, իր զաւակներուն, ընտանեկան պարագա – ներուն եւ ազգականներուն, Գէորգ Գա – լուստեանի մահուան առթիւ (Սեպտ. 2, կարճան):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան կեդր. վարչութիւնը շնորհա – կալութեամբ ստացած է հետեւեալ նը – ւէրները.— Տիկ. Շողիկ Մայրիկ Բար – սեղեան (Տէսին) իր զաւկին Բարսեղ Բար – սեղեանի մահուան առթիւ 100 ֆր., Պ. Յարութիւն Պաղտասարեանի մահուան առթիւ Յակոբիկ Աւտոյեան 50, Տէր եւ Տիկ. Վարդգէս Աւիկեան եւ քոյրերը, ի – րենց մօր Տիկ. Աղնիւ Աւիկեանի մահ – ուան քառասունքի հոգեհանգստեան առ – թիւ 100, նոյն առիթով Նորայր Հացա – դործեան 50:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՇԱԲԱԹ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 20ԻՆ
Վալթէր սրահին մէջ, ժամը 20էն մին – չեւ լոյս:

×

Հինգշաբթի Նոյեմբեր 22
Երկուշաբթի Նոյեմբեր 26
Հայաստանի « ԹԱՓՈՒԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ» երգի – պարի պետական անսամպլի ներ – կայացումները ՍԱՂ ՓԼԵՑԷԼ:

ԿՈՒԶՈՒԻ

Հայ ընտանիքի մը համար, որ երկու երախայ ունի 9 եւ 12 տարե – կան, սպասուհի մը կ'ուզուի: Բնա – կութիւն ապահովուած:

Հեռաձայնել, աշխատանքի ժամե – րուն՝ 236·76·56:

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Ընկ. Գր. Փիլիկեան 100 Ֆր. կը նուի – րէ «Ցառաջ»ին ընկ. Պարոյր Պոհաբանի մահուան առթիւ:

ԽԱՉՎԵՐԱՑ

— o —

Ս. ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, Սեպտ. 16, տօն է վերացման Ս. Խաչի (Խաչվերաց):

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հան – դիսաւոր բազմաձայն պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊՍ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30, պատարագ ժամը 10ին:

Երեկոյեան ժամը 4ին կը կատարուի ժամերգութիւն եւ Խաչվերացի մեծա – հանդէս թափօր – անդաստան՝ ուհանով:

×

Երկուշաբթի, Սեպտ. 17 յիշատակ է Մեռելոց: Նոյն եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի եւ յաւարտ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց:

Ս. ՑԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Այս կիրակի, Սեպտ. 16, տօն վերացման Ս. խաչի: Լիոնի Ս. Ցակոբ եկե – ղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ: Ցաւարտ պատարագի անդաստան:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ԴԱՒԻԹ ԵՊՍ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կա – տարուի Լիոնի Կոմիտաս երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ.Մ.Օֆլազի:

Սկիզբ պատարագի ժամը 10:

ԼՕՅՍ ՏԻՍՏԻ

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆԻ
«ԱՆԿԱՊ ԻՋԵՐ...»
գիրքը
արձակ ... կէս – երգիծական ...
յուշեր ... դէմքեր ... դէպքեր ...
խորհրդածութիւններ
Մատենաշար « ՑԱՌԱՋ »
Պատկերազարդ, 400 էջ
Գին՝ 50 Ֆր.
Առաքման ծախքով 60 Ֆր.)
Ստանալու համար դիմել՝ «Ցառաջ»

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ վաստակաւոր Ս. Գրի – գոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբար – ձուներու, Շաբաթ Սեպտ. 22, երեկոյեան ժամը 21էն սկսեալ, Վալանսի Սալ տէ Ֆէթթին մէջ:

Պարահանդէսին գեղարուեստական բա – ժինը կ'ապահովեն (Փարիզէն) ՑԱՐՈՒԹ ԱԼՄԱՍԵԱՆ եւ ՎԻԳԷՆ (ՑԱՐԴԱՐ), մասնակցութեամբ Գոճաբեան նուագախումբի:

Տոմսերը նախապէս ապահովել մատ – չուներէն վաճառատունէն եւ Հոգաբար – ձուներու անդամներէն:

Հայկական ջերմ մթնոլորտ:

(Պիւֆէ պիւվէթ)

ՇԱԲԱԹ-ԿԻՐԱԿԻ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
15-16
SAMEDI-DIMANCHE
15-16 SEPTEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԱՊԱՏԿԵՐ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

35Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.470 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.470

ԿԻՑՐՈՒԹ

«ՍԵՒ ԷՋԸ ՓԱԿԵԼՈՒ ՆՊԱՏԱԿՈՎ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՃԻԳԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ»

կը խոտագրէ «ԱԶԴԱԿ» Ուրբաթ, Սեպտ. 14ին

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐ՝ ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ՏԻՐԵՑ
ԲՍՅՑ ԴԵՌ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ԵՒ ՁՈՀԵՐ ԿԱՆ
ՆՈՐ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ԱՆԹԻԼԻԱՍ
ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ուրբաթ առաւօտ հեռաձայնային կապ հաստատելով Պէյրութի հետ, հետեւեալ լուրերը քաղեցինք վերջին քանի մը ժամերու կացութեան մասին :

Նոյն օրուան (Սեպտ. 14) « *Ազդակ* »ը « *Վերջին ժամ* »ին մէջ կը հաղորդէր՝ վերջին օրերու բախումներէն ետք, անդորրութիւնը կը տիրէ : Նկատի ունենալով, որ ապահովութեան ամբողջական ճիգերը արդէն իսկ հասած էին չափելի արդիւնքի, պատճառ չկայ որ մեր քաղաքացիները մէկ մեր խանութները չվերաբացուին այսօրուընէ (Ուրբաթ) ու կեանքը չվերադառնայ իր բնականոն հունին : Այս առթիւ, կ'աւելցնէ « *Ազդակ* », տեղին է նկատել որ վերջին օրերու դէպքերու մասին այլազան տարաձայնութիւններ ծնունդ առած են մեր ժողովուրդին մօտ ինչ որ պատճառ կը դառնայ խուճապի ստեղծման, հետեւաբար կը թելադրուի դիւրահաւատութեամբ չընդունիլ ցաւալի դէպքերու մասին որեւէ զրոյց ընկալել պատրիւնութեամբ եւ անոնց տարածման համար դիմել պատասխանատուներուն :

Ջորեքշաբթի իրիկուն զոյացած վիճակը ամբողջովին լաւ եղաւ համարելու համար, Հինգշաբթի օր աշխատանքները չարունակուեցան : Ժամը 11–ին 13 Անթիլիասի Կաթողիկոսարանի վարանին մէջ Մորէն Ա. եւ Գաբեգին Բ. Կաթողիկոսներու հրաւէրով գումարուեցաւ բարձր մակարդակի ժողով մը : Հաւաքոյթին մասնակցեցան նախագահ Շամլ Շամուն, փաստաբանութիւններու պետ Փիէր Ճեմայէլ, պետական երեսփոխաններ Յակիմ Պապիկեան եւ Մուրէն Խանամիրեան ինչպէս նաեւ Հ. Ց. Դ. Լիբանանի Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները : Արծածուեցան վերջին դէպքերու վերաբերող զանազան հարցեր : Ներկաները ընդգծեցին հիմնական այն սկզբունքը թէ վերջին դէպքերուն տարողութեամբ երեսփոխանները Լիբանան միայն կը վնասէ, հետեւաբար անհրաժեշտ է ամէն բանէ առաջ արմատական ճեւով փարատել զրգռութեան եւ հակադրութեան մթնոլորը :

Ժողովը վերջ գտաւ հասկացողութեան մթնոլորտի մը մէջ եւ այդ առթիւ հետեւեալ միացեալ հաղորդագրութիւնը տպագրակուեցաւ.—

« Այսօր, Հինգշաբթի, 13 Սեպտեմբեր 1979, Անթիլիասի Կաթողիկոսարանին մէջ, խորհրդ Ա. եւ Գարեգին Բ. Կաթողիկոսներու հրաւէրով ժողով մը գումարուեցաւ որու մասնակցեցան Ազգային ուղղակցութեան պետ՝ Քամիլ Շամուն, փաստաբանութիւններու պետ Փիէր Ճեմայէլ, պետական երեսփոխաններ Յակիմ Պապիկեան եւ Մուրէն Խանամիրեան, Հ. Ց. Դ. ներկայացուցիչներ՝ Խաչիկ Պապիկեան եւ Սուրէն Խանամիրեան, Հ. Յ. Դ. ներկայացուցիչ – ներ՝ Յակոբ Թիւրքէեան եւ Վարդգէս Տէր–Կարապետեան : Բարեկամական ջերմ մթնոլորտի մէջ, ներկաները արձանագրեցին վերջին օրերու դէպքերուն ետք ծնունդ առած հարցերը : Նաեւ վերլուծեցին ներկայ դէպքերուն ետին կանգնող պատճառները : Յաւ յայտնելով վերջին դէպքերու ընթացքին ինկած զոհերուն համար, ժողովականները որոշեցին նախ պաշտօնապէս հաստատել Զորեքշաբթի օր, կուսակցութիւններու կողմէ կայացած որոշումները՝ յատկապէս հրաւիրելով բոլոր տարրերը որպէսզի խուսափին բռնութեան արարքներէն եւ խստօրէն յարգեն այս ուղղութեամբ իրենց տրուած հրահանգները : Աղէտեալ թաղերուն քանոնը կանոն կեանքը վերադարձնելու եւ բանակցութեան ապահովութիւնը երաշխաւորելու համար որոշուեցաւ անմիջապէս վերացնել զինուորական բոլոր երեւոյթները : Ներկաները որոշեցին ամէն ճիգ ի գործ դնել վերահաստատելու համար եղբայրական մթնոլորտը եւ փոխադարձ յարգանքով, որ պէտք է տիրապետէ, կուսակցութեանց յարաբերութիւնները : Նոր հանդիպումներ պիտի կատարուին յառաջիկայ օրերուն կուսակցութեանց ներկայացուցիչներու միջեւ հարթելու համար դժուարութիւնները, հանդարտեցնելու մտքերը եւ եղբայրական ու հասկացողութեան նոր էջ մը բանալու կողմերու միջեւ »:

Ժողովէն դուրս ելլելէ ետք, լատաես յայտարարութիւններ ըրած են Շամուն, Ճեմայէլ եւ Խաչիկ Պապիկեան : Շամուն չեչտած է թէ իրարհասկացողութեան մթնոլորտ մը տիրած է եւ կը քննարկուին գործակցութեան միջոցները : Շէյխ Ճեմայէլ չատ օգտակար գտած է հանդիպումը եւ այն համոզումն ունի թէ գործակցութեան ամուր հիմեր դրուած են : Պէտք է վերջ տալ փաթկանները եւ ոչ վարձկաններու Լիբանանը քանդելու գործունէութեան : Խաչիկ Պապիկեան, իր կարգին, հաստատած է որ անկեղծ եւ ջերմ մթնոլորտ մը տիրած է եւ որոշուած փակել սեւ էջը լաւագոյն Լիբանանի մը համար :

×

Միւս կողմէ համակարգի խառն մարմինը վերսկսած է հակոդութեան իր աշխատանքները : Հինգշաբթի առաւօտ, գժբախտաբար, կարելի չէ եղած զինադադարը պահել ընել եւ հայկ. թաղերէն հեռացնել վաղանցաւոր կամ ազատական դիրք բռնած քաղաքացիները եւ միլադէպեր եղած են անցորդ հայ կին մը եւ հայ երիտասարդ մը սպանուած են : Դժուարութիւնները չեն հարթուած բայց Հինգշաբթի կէսօրէ ետք եւ Հինգշաբթիէն Ուրբաթ լուսանալիք պիչերը նոր միլադէպ չէր պատահած : Այս ուղղութեամբ մեր վերջին լուրերը առինք կիլիկիոյ կաթողիկոսարանէն, Ուրբաթ առաւօտ ժամը 10ին :

×

Զազրելի արարքներ չեն դադրիր սակայն եւ ամէնէն անհանդուրժելի ցեղապաշտութիւնն ալ կը յայտնաբերուի : Օրինակ թաղումներու ատեն : Հինգշաբթի օր, թոյլ չեն տուած որ 7–8 Հայեր թաղուին եւ դագաղները մնացած են գերեզմանատան մէջտեղը : Թաղում խանգարել, վարդապետներուն կամ քահանայ հայրերուն երեսին հակահայ լուտանքներ թափել, եւայլն, եւայլն :

×

ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ

Հինգշաբթի օրուան Օռիաները զոհերու թիւ կուտայ՝ 31 մեռեալ, 49 վիրաւոր : 60 պատանդ, երկու կողմերէն, փոխանակուած էին ցինադուլէն ետք : Օռիան վիրաւորներու կարգ մը անուններ կու տայ Պոլ Պաղտասարեան, Յակոբ Խաչատուրեան բայց կը ճշդէ թէ բոլոր մեռեալներու եւ վիրաւորներու ինքնութիւնը չէ ճշդուած : Գտնուած է սակայն Յարութ Գազանճեանի դիակը : Օռիան նոյն թիւին մէջ կ'ըսէ թէ « Հայաստանի Ազատագրութեան Գաղտնի Բանակը » դեկոյց մը հրապարակած է, ուր կը չեչտէ. « Ֆաշիստ ծրագիրը գործադրուած արեւելեան շրջանը իրրեւ նպատակ ունի հայ ժողովուրդի գաղթը ստեղծել եւ մաքրագործել հայ ժողովուրդին ծոցը գտնուող հայ յեղափոխական բջիջները » : Կ'աւելցուի դեկոյցին մէջ թէ վստահ են որ Ֆաթայէպներու եւ Ազատականներու պարագլուխները իրենց հրամանները Ուաշինկթընէն եւ Անգարայէն կը ստանան : Եզրակացութեան մէջ կ'ըսուի թէ հակազդեցութիւնը « սարսափելի պիտի ըլլայ » :

×

Հինգշաբթի իրիկուն Փարիզի Լը Մոնտը կրկին կ'անդրադառնար դէպքերուն : Կը չեչտէր թէ բրտութեան քսմանելի արարքներ տեղի ունեցած են եւ անձեր սպանուած են միայն իրենց Հայ ըլլալուն համար : Հայ բնակչութեան գաղթը սկսած է : Թերթը կ'ըսէ թէ բախումնեբու ծագումը, կը թուի թէ, կը գտնուի Փաղանգաւորներու եւ Դաշնակցականներու տիրապետութեան պայքարէն Նապաս եւ Պուրճ – Համուտ : Այս շրջանը հայ մեծամասնութեամբ « միջնաբերդ » մըն է շրջանի մը մէջ, որու կը տիրապետեն քրիստոնեայ ազգերը : Ցալանժի պաշտօնաթերթը՝ էլ Ամալ կը գրէր ենթադրելով թէ « Նապասյի եւ Պուրճ – Համուտի Հայերը կը ջանան « ինքնավար գօտի » մը հաստատել քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային մարզերուն մէջ » :

Ֆիկարօ Ուրբաթ առաւօտ, քանի մը տողով կ'անդրադառնար եւ հետեւեալ հաշուեկշիռը կուտար՝ 33 մեռեալ, 85 վիրաւոր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ԱՐԱՖԱԹ առաջին անգամ ըլլալով պաշտօնական այցելութիւն մը կը կատարէր արեւմտեան երկիր մը երբ Մաոր իտ կը ժամանէր առջի օր : Երբ հասած է, ՊԱԿի պարագլուխը զովքը հիւսած է սպանացի ժողովուրդին եւ չատ կարեւոր որակած է իր այս այցելութիւնը :

ԷԹՆԱ հրաբուխին զոհերու թիւը աւելցաւ, հասնելով տասը մեռեալի եւ երեսուն վիրաւորի :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ մէջ կառախումբի ծանր արկած մը պատահած է : 57 մեռեալ եւ 100 վիրաւոր կայ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏ ՊԱՌ նամակ մը ղրկած է սենատքաններուն եւ գործադուլեան Յորհուրդին, թելադրելով որ խոսակցութիւնը վերահաստատուի : Ընդհանուր ձեւով դրական ընդունելութիւն գտած է բայի ՍԷ. ԺԷ. ԹԷ.էն :

ԱՆԳԱՐԱՑԻՆ հատած լուրերու համաձայն քաղաքական բրտութիւնը նոյն սաստկութեամբ կը չարունակուի : Վերջին 24 ժամերուն ութ հոգի սպանուած է :

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ սիւննիներու եւ ալաուիներու միջեւ բախումները կը չարունակուին եւ լարուածութիւն կը տիրէ մանաւանդ Լաթաքիէ : Ցարդ 40 մեռեալ կայ :

ԹԵՀՐԱՆի մէջ Սահմանադրական ժողովը մեծամասնութեամբ վաւերացուց յօդուած մը որ վերադոյն իշխանութիւն կուտայ Խոմէյնիի :

ԹՈՒՐՔԵԻԱՄԵՐԻԿԵԱՆ բանակցութիւնները լինչ կը վերաբերի ամերիկեան եու 2 լրտեսական օդանաւերու թռիչքին, դեռ գրական լուծում մը չեն գտած : Անգարա կ'ուզէ համոզուիլ որ այդ թռիչքը համապատասխան է Սոլթ 2 համաձայնութեանց տառին ու ոգիին եւ թէ Ուաշինկթըն եւ Մոսկուա նոյն ձեւով կը մեկնաբանեն :

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Սեպտ. 1–6)

ՃԱՋԻ ՓԱՌԱՏՕՆԻՆ ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿԸ « ՏԱԼՈՒՈՐԻԿ » ԽՈՒՄԲԻՆ

Լիէպայա (Լատվիա) ծովափնեայ քաղաքին մէջ տեղի ունեցած ճազի երաժշտական փառատօնի առաջին եւ ամէնէն փայլուն յայտնագործութիւնը եղած է Երեւանի « Տալուորիկ » համոյթի ելոյթը, որ նուաճած է մեծ մրցանակը՝ « Լիէպայայի սաթ »ը : Համոյթը, որ կազմուած է Երեւանի թիւ 3 մշակոյթի տան առընթեր, ունի երկու տարուան կեանք : Անդամները 16 – 20 տարեկան են : Խումբը ասկէ առաջ ալ արժանացած էր երկու մեծ մրցանակներու՝ քաղաքական երգի Երեւանի փառատօնի մրցանակի եւ Լիթուանիոյ Կաունաս քաղաքի « Սաթէ փող » մեծ մրցանակի :

×

Ա. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՊԱՂՏԱՏԻ ՄԷՋ

Պաղտատի մէջ տեղի ունեցած է Արամ Խաչատրեանի յիշատակին նուիրուած նուագահանդէս մը, Իրաքի ազգային սեմֆոնիք նուագախումբի մասնակցութեամբ : Մենանուագները ըրած են Հիլար Տաամալի (ջութակ) եւ Պէթրիս Ցովհան-Նէսեան (դաշնակ) :

ՎԱՂՈՏՈՒՑԻՉ ՆԱՄԱԿԱՑՈՒՄ

Հատված «ԻՄԻՍ ՀՈՒՆԱՑ ՎԻՊԵՊ» վեպից

ԳՐԱՑ՝ ՎՈՍԿԱՆ ՉԵՐՈՒՄՅԱՆԻ

– Եթե նրանց ասեցիր, որ ես ինձ վրա վերցրի այդ մեղքը, ապա ասա նաև նրանց, որ ես չեմ «քաջ» եղել: Ինձ ստիպեցին, որովհետև ես ոչ ոքի չունեի, որ ինձ համար աղոթեր...

– Ինչո՞ւ ես ասում այդ, Ծեսար, – հարցրեց Ռոմանոսը: – Ինչո՞ւ ես ինքդ քեզ դատապարտում: Ես ինձ համար ոչ ոքի չունեի, որ աղոթեր, ոչ ոքի չունեի, որ ինձ համար արցունքներ թափեր, ոչ ոքի չունեի, որ ինձ համար սգար, երբ ես մեռնեի: Ես ինձ համար ոչ ոքի չունեի, որ ինձ սիրեր, ոչ ոքի չունեի, որ ինձ համար կարեկցանք ունենար, ոչ ոքի չունեի, որ ինձ համար ներողություն խնդրեր, ոչ ոքի չունեի, որ ինձ համար ներում հայցեր, ոչ ոքի չունեի, որ ինձ համար ներում շնորհ

ՎԱԶԳԵՆ ՍԱՀԱԿՅԱՆ

1929 — 1979

ՎԱԶԳԵՆ ՍԱՀԱԿՅԱՆ

ԿՅԱՆՔԸ ԵՎ ԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՀՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

ՎԱԶԳԵՆ ՍԱՀԱԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՄՐՑՈՒՅԹ

ՎԱԶԳԵՆ ՍԱՀԱԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ՎԱԶԳԵՆ ՍԱՀԱԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Նուարդ Արամ Պատմաճեան 100 ֆրանք կը նուիրէ իր սիրելի «Ծառաջ»ին, իր քեռայրին՝ թագւոր Ղազարոսեանի մահուան ի. տարելիցին առթիւ։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

— o —

ՓԱՐԻԶ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի դպրոցը կը վերաբացուի Զորեքշաբթի, Հոկտ. 3, առաւօտ ժամը 10էն 12, եւ 14էն 18, Միշակոյթի Տունը, 17 ռիւ Պլէօ։

×

ՇԱՒԻԼ

Շաւիլի միօրեայ վարժարանը կը բացուի Զորեքշաբթի Սեպտ. 19ին, ղեկավարութեամբ Տիկ. Դշխուհի Տէտէեանի եւ մասնակցութեամբ Շաւիլի Կապ. Խաչի քարտուղարուհի Տիկին Նազելի Փուրթիւնի։

Ծնողքներէն կը խնդրուի որ չթերանան իրենց զաւակները դպրոց ղրկելու։

×

Հ. Բ. Ը. Մ.

Տիկնանց Յանձնախումբը կազմակերպած է հայերէն լեզուի, հայկական պարի ու երգի դասընթացքները 4էն 15 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու համար։

Կը վերսկսին Զորեքշաբթի Սեպտ 26ին Ալեք Մանուկեան Միշակ. կեդրոնին մէջ, 118, Ռուբսէլ փողոց 75017 Փարիզ, եւ տեղի կ'ունենան ամէն Զորեքշաբթի կէսօրէ վերջերը՝ ժամը 14էն 18, փորձառու ուսուցչուհիներու հսկողութեան տակ։

Տեղեկութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել՝ Ալեք Մանուկեան կեդրոն, միայն Զորեքշաբթի օրերը ժամը 14էն 18։ Հեռ. թիւ 924·86·71 կամ Հ. Բ. Ը. Մ.ի գրասենեակը՝ 11 Սքուար Ալպոնի, Փարիզ 16րդ, հեռ. 520·03·18։

×

ՊԱՆԵԷՕ - ՔԱՇԱՆ

Պանեէօ - Քաշանի հայկ. միօրեայ դպրոցը կը վերաբացուի Սեպտ. 19 ժամը 9ին, 41 Ավընիւ Ալպէռ Փըքի Մօրիս Թորէզ դպրոցը։ Արձանագրութիւնները կը կատարուին տեղւոյն վրայ։ Դպրոցի վարչութիւնը կոչ կ'ընէ ընդհանրապէս ծնողքներուն, որպէսզի ղրկեն իրենց զաւակները հազորդուելու հայ գիրով ու հայ լեզուով։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

ԲԱՑՈՒՄ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 19ԻՆ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Զորեքշաբթի օրուան հայերէն լեզուի ու յարակից դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտեմբեր 19ին, ժամը 14էն 18, հետեւեալ յայտագրով՝

— Հայերէն լեզու (զանազան դասարաններով)

— Հայկ. պարերու եւ կշռոյթի դասընթացքներ

— Հայկական երգեր

— Ձեռային աշխատանքներ։

Արձանագրութիւնները, ամէն օր, Միշակոյթի Տունը.

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
12-14, Rue St-Bazile—13001 MARSEILLE

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի Հ. Բ. Ը. Միութեան վարչութեան եւ Ս. Սահակ - Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակցութեան հովանաւորած դպրոցի 1979–1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտ. 19ին, Զորեքշաբթի օր, ըստ սովորական ժամերուն, Հ. Բ. Ը. Միութեան Ալեք Մանուկեան սրահին մէջ, 33 Ռուբ Փիէր Փիւժէ, վեցերորդ թաղամաս։ Մանաւորաբար կը դասաւանդուին Ա.) Հայերէն լեզու, Բ) Ուղղագրութիւն, Գ.) Հայոց պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն։

Դպրոցը կը պահէ ուսուցչական նոյն կազմը։ Աշակերտներու երթեւեկութիւնը ապահովուած է փոխադրական մասնաւոր

ԽԱՉՎԵՐԱՑ

— o —

Ս. ԾՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, Սեպտ. 16, տօն է վերացման Ս. Խաչի (Խաչվերաց)։

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Ծովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊՍ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30, պատարագ ժամը 10ին։

Երեկոյեան ժամը 4ին կը կատարուի ժամերգութիւն եւ Խաչվերացի մեծ — հանդէս թափօր — անդաստան՝ ռեհանով։

×

Երկուշաբթի, Սեպտ. 17 յիշատակ է Մեռելոց։ Նոյն եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի եւ յատուկ պատարագի կը կատարուի Հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց։

կառքերով։ Զորեքշաբթիներէ զատ, հայերէն դասերը կը տրուին ժամադրութեան վրայ։ Արձանագրութեան համար, դիմել քարտուղարութեան, ամէն օր կէսօրէն վերջերը, եւ կամ հեռաձայնով. 37·75·97։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄ՝ 19 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Հայկ. Միօրեայ դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտ. 19ին։

Ան տարի դպրոցիս մէջ կը դասաւանդուին.–

1.– Հայոց լեզու (ամէն տարիքի համար)
2.– կրօնք
3.– Հայկական պարեր (մանուկներու եւ պատանիներու)
4.– Դաշնակի դասեր (Տիկ. Ժիւլիէթ Եըլմազեանի կողմէ)
5.– Երգի դասեր (4–8 տարեկան)
6.– Մանկանց երգչախումբ (պատարագի երգեցողութիւն 9 – 15 տարեկան. ղեկավար Խաչիկ Եըլմազեանի կողմէ)։

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, ամէն Զորեքշաբթի եւ Շաբաթ ուրիշ օրերը ըստ համաձայնութեան։

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը ժամը՝ 10 – 12 եւ 14 – 18

Օթօքարի սպասարկութիւն կարելի է ըստ դիմումներու։

Արձանագրութիւնները այժմէն կարելի է ընել եկեղեցւոյ քարտուղարութեան մօտ։

Հ Ա Ս Ց Է ։ –

Eglise Arménienne
SAHAK - MESROB
339, Av. du Prado, 13008 Marseille
Թէլէֆօն։– 77–84–70

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍԻՆ ԺԷՌՕՄ ԹԱՂԱՄԱՍԻ եւ ՇՐՋԱԿԱՑՔԻ ՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄ ՍԵՊՏ. 19ԻՆ։

Սէն – Ժէռօմի եւ Շրջակայքի Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ, Հ.Բ.Ը.Մ.Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող, Հայկական Միօրեայ Դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին 19 Սեպտ. Զորեքշաբթի ժամը 2ին։ Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, ամէն Զորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 14 – 17։

Մեծերու դասատուն Պ. Խաչիկ Եըլմազեանն է։ Իսկ փոքրերու՝ դասատուն Տիկին Մայոտ Կարապետեանը։

×

Նոյն օրերուն ժամը 20 – 21 ուսուցում պատարագի քառաձայն երգեցողութեան, երեւանէն ժամանած խմբավարի մը կողմէ։ Արձանագրութիւններու համար դիմել Թաղականութեան գրասենեակը ամէն կիրակի ժամը 10 –12

Հեռաձայն՝ 66 – 31 – 47

×

ԼԻՈՆ — ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ

Լիոնի Հայկազեան վարժարանի հայերէն լեզուի դասընթացքները կը վերսկսին, Շաբաթ Սեպտ. 19ին, Լիոնի Ս. Ծակոբ եկեղեցւոյ դասարաններու մէջ։ Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան նախորդ տարիներու նման առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ ժամը 16։ Իսկ Շաբաթ օրերը ժամը 14էն մինչեւ ժամը 17։ Արձանագրութեանց համար թող ծնողքները բարի ըլլան առաջին Զորեքշաբթին առաջնորդել իրենց զաւակները դպրոց։

×

ԿՐԸՆՈՑԼԸ

Կրընոպլի Կապ. Խաչի դպրոցը կը վերաբացուի Սեպտ. 19, Զորեքշաբթի առաւօտ ժամը 10էն 12, 14էն 18։

×

ՎԱԼԱՆՍ — ԴԱՒԻԹԵԱՆ ԴՊՐՈՑ

Զորեքշաբթի, Սեպտ. 19ին, կէսօրէ առաջ ժամը 9ին տեղի կ'ունենան Դաւիթեան միօրեայ դպրոցի արձանագրութիւնները։ Բոլոր ծնողքներէն կը խնդրուի որ վեց տարեկանէն վար փոքրիկները արձանագրութեան չբերեն։

ԱՊՐԻԼ 29ԷՆ - ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 14

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
«ՍԵՒԱՆ» ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՍԱՊԼԸՐԱՔՈՒՐԻ

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ՝
ԼԻՈՆԷՆ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՓԱՐԻԶԷՆ

ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸԼԼԱԼՈՎ ԱՆՑԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻԻ

A LYON	A PARIS
sevan voyages	**saberatours**
SARKISSIAN Varoujan	BAGHDASSARIAN Levon
50, cours de la Liberté	3, rue de l'Arrivée
69003 LYON	Imm. CIT 7e étage
Tél. (78) 60 13 66	75015 PARIS
	Tél. 538 67 47

OPTIMA Tours
ARMÉNIE 1979

Avec logements hôtels première classe (Arménia ou Ani à Erévan) pension complète — excursions quotidiennes. — Cette année de nombreuses et *nouvelles excursions*

Tous nos groupes sont accompagnés par des spécialistes.

(Pour inscription par groupes de 10, nous consulter).

Sonia Coumryantz
OPTIMA Tours
75003 PARIS

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :
67, rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)
Telex : 211 324 F.

à LYON :

Madame Giselle BOUDOYAN
Maison de la Culture Arménienne
15 rue du 24 Avril 1915
DECINES :

PERMANENCE : Le Samedi matin
de 10 h. à 12 heures
(Tél : 49-42-97)
tous les jours Tél. 49-52-23

ԶՐՕՍԱԳՈՏՈՑ - chartres

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի զրօսապտոյտը կիրակի, Սեպտ. 23։ Ժամադրավայր՝ Սֆուար Մոնթ-պոռի։ առաւտուան ժամը 8ին։

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել՝ 533·06·31, 734·70·19, 206·42·50

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՏԷՍԻՆ

Տէսինի Կապ. Խաչի հայկ. դպրոցը կը վերսկսի իր դասընթացքները Զորեքշաբթի 26 եւ Շաբաթ 29 Սեպտեմբերին։ Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան Շաբաթ Սեպտ. 15ին։

Կը խնդրուի բոլոր ծնողքներէն, որ արձանագրութեան համար դիմեն Հայ Միշակոյթի Տունը, 15, 1915 Ապրիլ 24 փողոց, Տէսին, եւ մանաւանդ յարգեն արձանագրութեանց ժուակները։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
18
MARDI
18 SEPTEMBRE
1979

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատ : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.471

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.471

Վերանայուելու Ենամակաւոր

«ԹՈՂ ԴՈՒՆ ՉԷԻ՛, ՔՈՒ ԵՂԲԱՅՐՈՒԴ Է՛...»

(Սեփական թղթակցութիւն «Յառաջ»ի

ՊԷՅՐՈՒԹ, ՍԵՊՏ. 12.— Անոնք որ կը հետեւին Լիբանանեան կեանքի քաղաքական հոլովոյթին 1975 Ապրիլէն ի վեր, ու անոնք որ տարբերական զգայարան մը ունին չըլլանիս քաղաքական, անտեսա – նքին, պիտուրական անցուդարձերուն մա – նրին, անոնք պէտք է կռահէին այն ինչ որ այժմ կը պատահի Լիբանահայու – թեան: «Անակնկալ» կրնան կոչել միայն անոնք որոնք կ'ապրին... լուսնին վրայ, կամ մնացած են անզգաբմանելիօրէն ըբ – ռնմիտ: Ասոնց կարգին կարելի է դա – նել յաւիտենական եւ անբուժելի լաւա – ռնները ու, Տէ՛ր իմ, անոնք զանգուած են, քանի՛ հ են մեր մէջ պատասխանատու – թէ անպատասխանատու ի՛նչ գիրքի վը – րայ ալ գտնուին անոնք հանրային կեան – քի մէջ:

Հարուածը ծանր է, բաւակա՛ն ծանր: Հայութիւնը տուաւ բազմաթիւ զոհեր, ու նիւթական վնասները դար – ձեալ բարձր են: Իսկ լինչ որ Հայութիւնը կորսի որպէս հոգեվիճակ, յիշեցնել կուտայ — համեմատութիւնները պահած – Ապրիլեան Եղեռնը: Այն սերունդը – սերունդները — որ չճանչցաւ թրքա – կան եաթաղանը, սակայն իր մանկու – թիւնը օրօրեց ծնողական ահռելեակ պատմութիւններով, այսօր առհասարակ – նորէն իր մորթին վրայ կը զգայ այն թիւ որ կոչուեցաւ Մեծ Եղեռն: Ու զար – ձեալ Հայը կը վճարէ «Հայաստանի զա – տիկ ըլալու իր յանցանքը»: Սակայն արդեօք միայն ա՞յդ պատճառով...

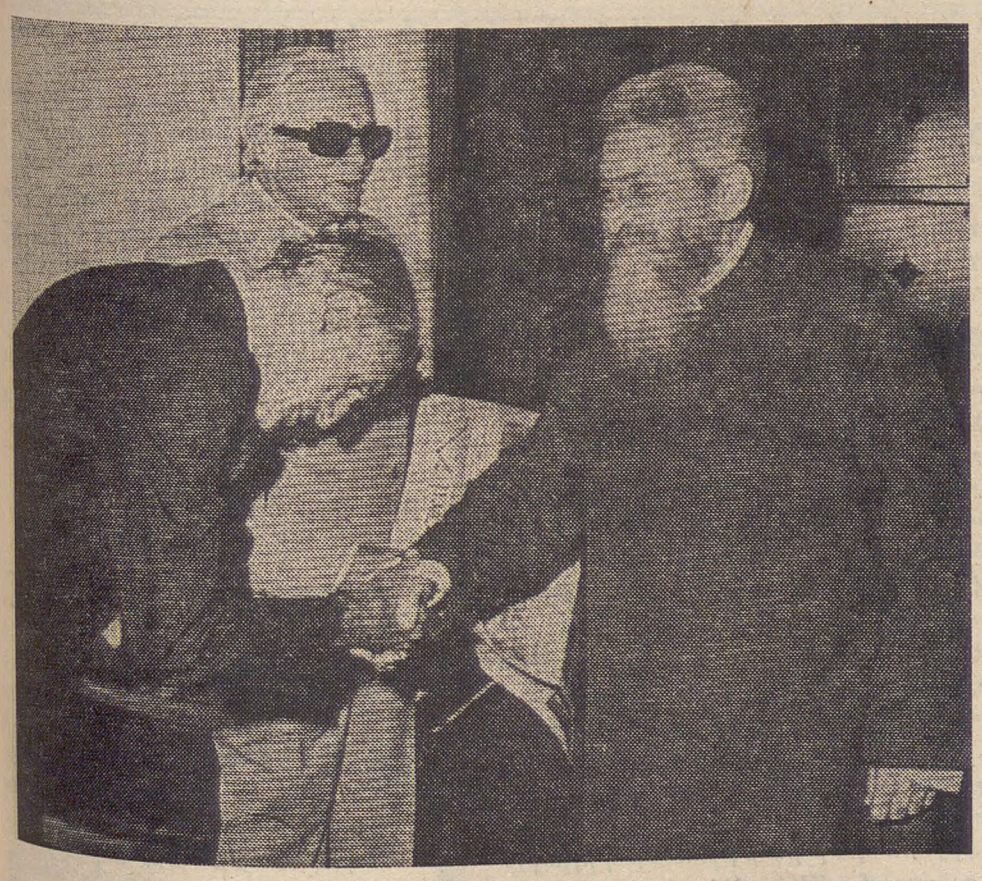
Ժամանակը չէ հիմա, երբ հայկական զգաստասերը պաշարուած են ոչ միայն Լիբանի Պուրճ – Համուտի մէջ այլ՝ ամէն ուր որ հայկական զանգուած մը գտնուի արեւելեան Պէյրութի շրջակայ – քը, խօսիլ հայկական « քաղաքականու – թեան » եւ « ուղեգծին » մասին վերջին զարթնումներուն: Հիմա երբ հայ ազգը այնքան վճռաբար եւ արիաբար նետ – ուած են լինել – չլինելու պայքարին մէջ, կարելի է միայն հիացումով արտայայ – տուիլ իրենց անձնազոհութեան մասին:

Սակայն ե՞րբ է որ մեր հայդուկները, ֆէտայիները, չարքային կռուողները այդպէս չեն եղած այն օրէն ի վեր, երբ մեր կուսակցութիւնները ծնունդ առին: Դիտողութիւն եւ քննադատութիւն կարե – նալ բանաձեւելու համար նպատակները պէտք է սեւեռել վեր, աւելի վեր ղեկլի մեր ռազմագէտները համահայկական քաղաքականութեան...:

×

Երեք տարիներէ ի վեր, « Յառաջ »ի մէջ մեր չարք մը վերլուծումներով կ'աշխատէինք, որքան կարելի էր, քօղը վեր առնել Լիբանանի մէջ տիրող հա – մայնքներու թաքուն եւ անխոստովանելի քաղաքական նպատակներուն եւ առա – ջադրութեանց վրայէն, անտես ընելով անոնց աչքփոշի հանապազօրեայ յայ – տարարութիւնները: Ցաւակ էր մէկ բան. Լիբանանի մարմնի քրիստոնեայ հա – մայնքը լծուած էր ինքնավար կամ ան – կախ Պետութիւն մը հիմնել ափ մը հողամասի վրայ որպէսզի փրկէ, ժամա – նակի երկայնքին վտանգուած իր մենա – շնորհները՝ որպէս առանձնաշնորհեալ փոքրամասնութիւն: Ծայրայեղ երկու դիմաւոր կուսակցութիւններու կողմէ առաջնորդուած՝ ան յայդուզեցաւ « մաք – րագտել » իր շրջանները մահմետական – ներէն, — սպառնալիքով, բռնութեամբ եւ ջարդով: Ամէնուն մտքին մէջ դեռ թարմ է « Սեւ շաբաթը », երբ ինքնու – թեան թուղթի վրայ մահմետական կ'որ – ոշուէր: Քրիստոնեայ « ճիհատն » էր այս: Անոնք ապա մաքրագործեին շրջանը ձախ քրիստոնեայ տարրերէն, զանոնք ահաբեկելով եւ լռեցնելով ու ղրկելով... մահմետական շրջաններ: Ցեղակրօնի մո – լեգնութեամբ յառաջ տարուած այս ղոր – ծը խորութիւն չդրաւ միջոցներու մէջ, երբ նոյնիսկ իր ծոցին մէջ « չեղում » նկատեց: Այսպէսով է որ արշաւեցին, դի –

(Շար.ը կարդալ 4րդ էջ)

Շէյխ Փիէր Ճեմայէլ կը խոնարհի Խորէն Ա. Կաթողիկոսի առջեւ, նախագահ Քամիլ Շամունի «Սեւ » նացիոնալիստին տակ
(Նկար «Ազդակ», Սեպտ. 13, նկարիչ մեկնաբանութիւնը՝ «Յառաջ»)

Պէյրութ

ՇԱԲԱԹԱՎԵՐՋԸ ՀԱՆԳԱՐՏ ԷՐ

« ԱԶԴԱԿ » ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՍԵՊՏ. 17ԻՆ ԿԸ ԽՕՐԱԳՐԷՐ՝

«Իսպառու Հետեւութիւնաւ Դարմանման Աշխատաւիւնաւ կը Շարունակուի»

Երկուշաբթի առաւօտ, հեռաձայ – նով առած մեր տեղեկութիւննե – րու համաձայն, նոր միշաղէպեր չէին պատահած վերջին 48 ժամուան ընթաց – քին: «Ազդակ» վերոյիշեալ խորագրին տակ կը նկարագրէր աշխատանքներու ըն – թացքը եւ նոյն թիւին մէջ ալ խմբա – գրական մը ունէր, որու խորագիրն էր՝ « ԿԱՄՈՒՐՋԸ ԱՆԽԱՓՏ ԿԸ ՄՆԱՑ »:

Կարելի չէ ըսել անշուշտ թէ ամէն մը – տահոգութիւն փարատած է եւ չուկան թէեւ բացուած է բայց եւ այնպէս արե – ւելեան Պէյրութի հայ բնակչութիւնը բո – լորովին ապահով չի զգար ինքզինքը:

Մնաց որ տեսակ – տեսակ լուրեր ալ կը շրջին, ոչ միայն բերնէ բերան, այլև՝ թերթէ թերթ: Ուրբաթի թուականը կրող Օռիանը տալէ ետք այն լուրերը զոր տուած ենք մեր նախորդ թիւով, կ'ըսէ թէ Քաթայէպներու շրջանակներու հա – մաձայն շրջուն խառն պահակախումբերը Հայերու ընդդիմութեան կը բախին: Կը պնդեն որ « մերժումի ճակատ » մը կայ շրջանին մէջ, զոր կը մղէ « Հայկ Ազա – տագրման գաղտնի բանակը »: Նոյն աղ – բիւրներու համաձայն, Սուրիայէն բա – նակին մէջ ծառայած Հայեր եկած են եւ շրջանը հսկատուած: Կիրակի, Սեպտ. 16ի Օռիանը ուրիշ բաներ ալ կ'ըսէ: Ճե – մայէլ կոչ մը ըրած է Պետութեան, որ – պէսզի բանակը իր իշխանութիւնը եւ զօր – քը տարածէ մայրաքաղաքին մէջ: Կ'ուզէ որ Պետութիւնը իր պատասխանատուու – թիւնը ստանձնէ, որպէսզի պղտոր ջուրի ձկնորսները չօգտուին անիշխանական վի – ճակէն: Նոյն թերթը կ'ըսէ թէ Նապաա – Պուրճ – Համուտ « մութ » կազմակեր – պութիւններ կան: Քաթայէպներու մա – մուլի գործակալութիւնը ափռած է « Հայ Լիբանանցիներու զաղտնի Շարժում »ին մէկ զեկոյցը, ուր կը պահանջուի զինակ – ցութիւնը « լիբանանեան ճակատ »ին հետ: Ամբաղձութիւնները ուրիշ « իսկա – կան կամ չինծու », կ'ըսէ Օռիան, կազ – մակերպութեան մըն ալ զեկոյցը ստացած են « Հայկ. Հանրապետական Բանակ » (Ա. Ռ. Ա.), որ հետեւեալ կէտերը կը չեշտէ.— Նախ կը գտտապարտէ վերջին դէպքերը եւ կամայական մաքրագործում – ները: Կը գտտապարտէ նախ կարգ մը Հայ զեկավարներու ընթացքը, որ « կը վնասէ Լիբանանեան ճակատի հետ եղ – բայրական կապերուն » եւ կը սպառնայ միջոցներ ձեռք առնել այդ զեկավարնե – րուն դէմ, եթէ կացութիւնը կրկին վատ – թարանայ: Կը հրաւիրէ Լիբանանցիները միանալու՝ « հետզհետէ ազատագրուելու համար սուրիա – պաղեստինեան կրկնակ պրաւումէն: Սերտօրէն պիտի գործակցի լիբանանեան ճակատին հետ այդ նպա – տակին հասնելու ինչպէս նաեւ ազատա – գրելու Թուրքիոյ եւ Խորհ. Միութեան Հայկ. հողամասերը »...:

× Գարեգին Կաթողիկոս ընդունած է Տօքթ. Ալպէր Մուխէյբերը, Մեթրնի ե – պեսկոպոսն եւ խօսած ծանօթ միջադէպե – րու մասին:

ՄԱՀ ՅԱԿՈՒԲ ՄԱՐԹԱՅԵԱՆԻ

Պոլսէն կ'իմանանք թէ Սեպտ. 12ին, Պոլսոյ Օփէթալ ոը լա Փէյ մէջ, ուր կը խնամուէր երկու ամիսէ, իր մահկանա – ցուն կնքած է Փրոֆ. Յակոբ Մարթայ – եան: Ծնած Պիւյիւքտէրէ 1895ին, ողբացեալը հմուտ լեզուաբան, պատմա – բան, հրապարակագիր, թարգմանիչ, դաստիարակ էր: Յակոբ Մարթայեանի կեանքն ու գործը կարելի չէ տալ քանի մը տողով: Յաջորդով, ուրեմն, կուտանք իր կենսագրութիւնը մանրամասնօրէն: Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Սեպտ. 18ին, երեքշաբթի, Պէյօղլուի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին եւ թաղումը՝ Շիշլիի գերեզմանատան մատուռականնե – րու բաժինը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁԵՐ իրարու յաջորդեցին Շաբաթ գիշեր եւ Կիրակի, Փարիզի մէջ, Աշխատանքի նախարարութեան դէմ: Նախ ռումբեր պայթեցան, ապա Կիրակի կէսօրէ ետք, կառքէ մը ինքնաշխատ զէն – քերով ահաբեկիչներ քարուքանդ ըրին չէնքին ճակատը: Նիւթական վնասները մեծ են: Եղեռնափորձերուն մէկուն տէր եղած են « Զինեալ գործունէութեան ինք – նավար խումբերը »: Եղեռնափորձ մըն ալ եղաւ Սոնաքոթրայի կեդրոնատեղիին դէմ: Այդ ընկերութիւնը բնակարան կը չինէ աշխատաւորներուն համար:

ԷՒ–ԷՆԹԷՒԻ Ֆրանսական օդանաւային ընկերութիւնը (ներքին դիծերու) օդա – չուները եւ պաշտօնէութիւնը անակնկալ գործադուլի մը դիմեցին առջի օր, խու – ճապ եւ քաղաք ստեղծելով: Փարիզ – Մարսէյլ էրպիւսին ճամբորդները վար չիջան եւ ընկերութիւնը ստիպուեցաւ ուրիշ օդանաւով մը ճամբորդներուն մէկ մասը փոխադրել: Գործադուլի պատ – ճառը այն է որ պաշտօնակ եղած է մաք – րող կին մը, իբրեւ զաղ նարինջի չորս չիչ օշարակի: Անձնակազմը կ'առարկէ թէ զաղցած չէ այլ՝ առած է, իբրեւ համա – ձայնութեամբ, ինչպէս արտօնուած է: Երբ աւելնայ ճամբորդներէն օդաչու եւ այլ պաշտօնեայ կրնան իւրացնել: Տնօ – րէնութիւնը սկզբունքի հարց ըրած է եւ կը մերժէ կրկին գործի առնել այդ կինը մինչ պաշտօնէութիւնը իբրեւ նախա – պայման այդ կէտը կը չեշտէ եւ գործա – դուլը առկախելէ ետք Կիրակի, կը սպառ – նար վերսկսիլ Երկուշաբթի օր:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագա – հը, որ քանիցս փաստեց թէ ծիծաղելիի վախը բնաւ չունի, անգամ մը եւս Ամե – րիկացիներուն (եւ աշխարհի) խնդուքին առարկայ եղաւ: Աւելի կարեւոր գործ չէր գտած քան վազքի մը մասնակցիլ (նորաձեւութիւն դարձած ճոկինկը) 900 վազողներու հետ Մարիլանի մէջ, կա – պոյտ շորթ մը եւ թի – շիրթ մը հա – գած: Բայց կէս ճամբան հասած, արդէն շնչասպառ էր եւ վեցկուկէս քիլոմեթր ետք կը ստիպուէր լքել: Ամբողջ մասուլը նախագահին նկարը կը հրատարակէ եւ սրամտութիւններն ալ չի զլանար:

ԱՃՂԱՆԻՍՏԱՆի մէջ պետական հար – ուած մը տեղի ունեցած է եւ կարծր մը՝ նախարարապետը տապալեց նախագահը: Ծանօթ է որ երկրին խորհրդայնամիտ վարչակարգը (78էն ի վեր) զանազան վերիվայրումներու առիթ տուած էր եւ ըմբոստութիւնը կարելի չէր եղած զըս – պել:

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՀԱՅՑԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հատուած «ՖԱՐ ՀՈՒՆԸ» գիրքից

ՂՈՎՀՈՒՆ ՀԱՅՏՆԻ ՔԱՀԱՆԱՅ

Ի՞նչ ուժով և դիտուած, ասում էր Հայտնի Աշխ ալեհեր ծերունին, որ ամբողջ կեանքում իմաստասիրել էր միայն իմաստասիրելու համար...

Մի ուրիշ անգամ էլ, երբ նրան հարցրին, թէ ինչո՞ւ է ինքը ամէն ինչ ուրիշներից տարբեր, ինչո՞ւ է նա ամէն ինչ անում հակառակ ուրիշների, ինչո՞ւ է նա ամէն ինչ անում հակառակ ինքն իրեն

ՎԱՃԱՌՔ
ԵՐԳԱՀ
1979

ԱՆՀԱՅՏ ԿՈՐՍՈՒՆ
ՀՅՈՒՐԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ
1929

ԱՆՀԱՅՏ ԿՈՐՍՈՒՆ

3·

Ա. Ա.

Ա. Ա.

Ա. Ա.

(Շար. Ա. էջէն)

չերանց, նախկին նախագահ եւ իրենց պինակից Սիւլէյման Ֆրենճիէի գիւղը, ապաննելով իր երեսփոխան որդին, կինը, դաւակը երեսունեւչորս ուրիշ անձերով: Թէեւ այս « պատիժ–օրինակը », որ խորքին մէջ կը նպատակադրէր « գրաւել » նաեւ քրիստոնեայ — եւ մարոնի — այլ չրջաններն ալ, դարձաւ իրենց դէմ զէնք մը, որ կը չարունակէ խլել, նոր տաս – նեակներով զոհեր իրենց չարքերէն: Իրենք իսկ ինկած էին միջազգային խորհրդատուներու լարած ծուղակը: Ու ասիկա՝ առաջինը չէր···:

Իսկ Հայութի՞ւնը:

Կարելի չէ ըմբռնել թէ ինչպէս կը գտնուի Հայ մը որ չգիտնայ թէ վերոյիշեալ դաւանանքին պատկանող անձեր, ընդհանրապէս, եւ զոյգ կուսակցութեանց անդամները, յատկապէս, մասնաւոր սէր մը չեն տածեր հանդէպ Հայութեան: Տասնեակ տարիներով անոնց « բարեկարգութիւնը », գործակցութիւնն ու դաշնակցութիւնը Հայութեան հետ թեւա – դրուած էր իրենց չահէն: Զինակցութիւնները, Հայութեան հետ, ի մասնաւորի Դաշնակցութեան հետ, եղան միշտ ի նպաստ իրենց: Մենք ունեցանք մի քանի մունչ հայ երեսփոխանները որոնք լուծուած էին իրենց հետ նոյն սայլին, առանց ազգային համայնական ուրոյն քաղաքական մը միտելու որ կարենար նախաձեռնել — կարելի սահմանին մէջ — կանխէր ապագայ հայավնաս պատահարները, Հայը պատրաստէր ճակատագրական բախտումներու: « Բախտումները » պէտք չէ հասկնալ միշտ — եւ միայն — ռազմական իմաստով: Ի՞նչպէս կարելի է մոռնալ թէ 1943ին, երբ Պշարա Խուրի որպէս նախագահը նորաստեղծ անկախ Լիբանանի, կը մտնէր իր ապարանքը յաղթականօրէն, խանդավառ եւ պինով ժողովուրդը բաւական արթնամիտ էր իր զգացումները յայտնելու համար պոչե – լով՝ « Հայերը՝ դո՛ւրս »: Այս պատգամախօսները կը պատկանէին քրիստոնեայ չրջանակներու: Թաւալող տարիները, « պինակցութիւնները », ոչինչ փոխեցին իրենց ժխտական եւ այլամերժ վարմունքներէն: Այլամերժութիւնը անթեղուած մնաց:

Երբ այսօր, մինչեւ Ամերիկաները, կը գտնուին զրիչներ որոնք կը խորհին թէ Հայութեան « դրական չէզոքութիւնն » է, Լիբանանի դէպքերուն առթիւ, որ ծնունդ տուաւ հայատեաց զգացումներու, անոնք չեն ճանչցած Լիբանանի բաղկացուցիչ տարրերուն իրարու հանդէպ անուցած զգացումները եւ թաքուն բաղձանքները, բայց մանաւանդ չեն հասկցած մարոնի աչակողմեան կուսակցութիւններուն հետապնդած վերջնական նպատակը:

Այդ նպատակն է — պէտք է պոռա՞լ այլեւս — ինքնավար մարոնի Լիբանան մը՝ առանց « օտար »ի, այս պարագային՝ նաեւ առանց Հայու: Այսօր մեզ կը կոչեն « ուրացո՛ղ », « դաւաճա՛ն »: Առանց հարցը չրջելու, հարցնելու համար թէ՝ ո՛վ է որ իրենց տուաւ այդ իրաւունքը իրենց ոչ–համախոհ համայնքը — եւ համայնքները — այդպէս կոչելու, կրնանք հաստատել թէ եթէ նոյնիսկ այս չրջանին քաղէինք իրենց լուծնաչուրթին « պռաւօ »ները կռուելով իրենց կողքին, մեզի վիճակուած պիտի մնար նոյն ճակատագիրը: « Դաւաճան » թէ « պինակից » վաղը Հայը տեղ չունի ինքնավար մարոնի Լիբանանի մը մէջ: (Այլ խօսք թէ նման պինակցութիւն մը այլապէս աղետաբեր է Հայութեան): Միատարր եւ միախոհ ինքնավար Լիբանանը պիտի ըլլայ մարոնի եւ Փաչիստ: Ու արմատականօրէն այլատեաց:

Գ. Ս.

(Մնացեալը յաջորդիվ)

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 10–ԻՆ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ կը նուիրեն

ԷՔՍ – ԱՆ – ՓՐՈՎԱՆՍ.— Պ. Խաչատուր Հասպանեան 140 ֆր. կը նուիրէ:

ՓԱՐԻԶ.— Պ. Հրանդ Մարգարեան 100 ֆր.:

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Պերճուհի Կիւլեան իր զաւկին նորաստեղծ ձեռնարկին յաջողութեան համար 200 ֆր. կը նուիրէ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ (առանձալ «Յառաջ»էն) եւ 30 «Յառաջ»ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Սէն Մօրիսի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է ի նպաստ դպրոցի Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Յովհաննէսեանէ 100 ֆր. իրենց զաւկին՝ Ժորժի ամուսնութեան ուրախ առիթով:

ԿԵՐԱՄՈՒՏ

— o —

ՓԱՐԻԶ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի դպրոցը կը վերաբացուի Զորեքչաբթի, Հոկտ. 3, ոտաւօտ ժամը 10էն 12, եւ 14էն 18, Մշակոյթի Տունը, 17 ռիւ Պիէռ:

×

ՇԱՒԻԼ

Շաւիլի միօրեայ վարժարանը կը բացուի Զորեքչաբթի Սեպտ. 19ին, ղեկավարութեամբ Տիկ. Դչխուհի Տէմէճեանի եւ մասնակցութեամբ Շաւիլի Կապ. Խաչի քարտուղարուհի Տիկին Նազելի Ֆուրթիւնի:

Ծնողքներէն կը խնդրուի որ չթերանան իրենց զաւակները դպրոց ղրկելու:

×

Հ. Բ. Ը. Մ.

Տիկնանց Ձանձնախումբը կազմակերպած է հայերէն լեզուի, հայկական պարի ու երգի դասընթացքները 4էն 15 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու համար:

Կը վերսկսին Զորեքչաբթի Սեպտ 26ին Ալեք Մանուկեան Մշակ. կեդրոնին մէջ, 118, Բուբսէլ փողոց 75017 Փարիզ, եւ տեղի կ'ունենան ամէն Զորեքչաբթի կէսօրէ վերչերը՝ ժամը 14էն 18, փորձառու ուսուցչուհիներու հսկողութեան տակ:

Տեղեկութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել՝ Ալեք Մանուկեան կեդրոն, միայն Զորեքչաբթի օրերը ժամը 14էն 18: Հեռ. թիւ 924·86·71 կամ Հ. Բ. Ը. Մ.ի գրասենեակը՝ 11 Սքուար Ալպոնի, Փարիզ 16րդ, հեռ. 520·03·18:

×

ՊԱՆԵԷՕ - ՔԱՇԱՆ

Պանեէօ - Քաչանի հայկ. միօրեայ դպրոցը կը վերաբացուի Սեպտ. 19 ժամը 9ին, 41 Ավընիւ Ալպէռ Փըքի Մօրխ Թորէզ դպրոցը: Արձանագրութիւնները կը կատարուին տեղւոյն վրայ: Դպրոցի վարչութիւնը կոչ կ'ընէ չրջանի ծնողքներուն, որպէսզի ղրկեն իրենց զաւակները հաղորդուելու հայ դիրով ու հայ լեզուով:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

ԲԱՑՈՒՄ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 19ԻՆ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Զորեքչաբթի օրուան հայերէն լեզուի ու յարակից դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտեմբեր 19ին, ժամը 14էն 18, հետեւեալ յայտագրով՝

— Հայերէն լեզու (զանազան դասարաններով)

— Հայկ. պարերու եւ կչռոյթի դասընթացքներ

— Հայկական երգեր

— Ձեռային աչխատանքներ:

Արձանագրութիւնները, ամէն օր, Մշակոյթի Տունը.

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
12-14, Rue St-Bazile—13001 MARSEILLE

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի Հ. Բ. Ը. Միութեան վարչութեան եւ Ս. Սահակ - Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակցութեան հովանաւորած դպրոցի 1979–1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտ. 19ին, Զորեքչաբթի օր, քառ առաւոտեան ժամերուն, Հ. Բ. Ը. Միութեան Ալեք Մանուկեան սրահին մէջ, 33 Բուր Փիէր Փիւժէ, վեցերորդ թաղամաս: Մասնաւորաբար կը դասաւանդուին Ա) Հայերէն լեզու, Բ) Ուղղագրութիւն, Գ) Հայոց պատմութիւն եւ աչխարհագրութիւն:

Դպրոցը կը պահէ ուսուցչական նոյն կազմը: Աչակերտներու երթեւեկութիւնը ապահովուած է փոխադրական մասնաւոր կառքերով: Զորեքչաբթիներէ զատ, հայերէն դասերը կը տրուին ժամագրութեան վրայ: Արձանագրութեան համար, դիմել քարտուղարութեան, ամէն օր կէսօրէն վերչերը, եւ կամ հեռաձայնով. 37·75·97:

×

ԼԻՈՆ – ՀԱՑԿԱՁԵԱՆ

Լիոնի Հայկազեան վարժարանի հայերէն լեզուի դասընթացքները կը վերսկսին, Զորեքչաբթի Սեպտ. 19ին, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ դասարաններու մէջ: Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան նախորդ տարիներու նման առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ ժամը 16: Իսկ Շաբաթ օրերը ժամը 14էն մինչեւ ժամը 17: Արձանագրութեանց համար թող ծնողքները բարի ըլլան առաջին Զորեքչաբթին առաջնորդել իրենց զաւակները դպրոց:

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
Այլազան ուղեգծեր յատկանչական շրջապտոյտներով
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — Մեկնում՝ Հոկտեմբեր 5 (նոյն օրը՝ երեւան): 13 օր երեւանի մէջ — վերադարձ՝ Հոկտ. 18՝ Մոսկուա: Հոկտ. 19՝ Փարիզ:
Գին՝ 3500 ֆր.
TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél. : 261-58-28
ուր կարելի է ներկայանալ ամէն երեքչաբթի և ուրբաթ կէսօրէ հետ ժամը 15էն 18
Մարսէյլ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆի
11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN. Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55

AVEC LE CONCOURS DE
AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages
JACQUES CHELELEKIAN vous propose
au départ de MARSEILLE
des VOYAGES-ARMENIE
MOSCOU - EREVAN
2 nuits 12 jours
CALENDRIER DES DÉPARTS
DEPART VENDREDI : RETOUR JEUDI :
— 12 Octobre — 25 Octobre
— 28 Décembre — 10 Janvier 1980
PRIX : 3700 F + 150 F. TOUT COMPRIS
INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DEPART
Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.
Renseignements et réservations
Jacques CHELELEKIAN — 87 la Canebière 13001 MARSEILLE — tél. (91) 95 90 12
et toutes agences HAVAS - VOYAGES de France
Org. Lic. 97

ՋՐՕՍԱԳՈՑՈՑ - chartres

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի զրօսապտոյտը կ'երթայ Կիրակի, Սեպտ. 23: Ժամադրավայր՝ Սուար Մոնթոլոն: առտուան ժամը 8ին:

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել՝ 533·06·31, 734·70·19, 206·42·50

Imprimé sur les Presses du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Կրընոպլի Կապ. Խաչի դպրոցը կը վերաբացուի Սեպտ. 19, Զորեքչաբթի առաւօտ ժամը 10էն 12, 14էն 18:

×

ՏԷՍԻՆ

Տէսինի Կապ. Խաչի հայկ. դպրոցը կը վերսկսի իր դասընթացքները Զորեքչաբթի 26 եւ Շաբաթ 29 Սեպտեմբերին: Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան Շաբաթ Սեպտ. 15ին:

Կը խնդրուի բոլոր ծնողքներէն, որ արձանագրութեան համար դիմեն Հայ Մշակոյթի Տունը, 15, 1915 Ապրիլ 24 փողոց, Տէսիճ, եւ մանաւանդ յարգեն արձանագրութեանց թուականը:

×

ՍԷՆ ՄՕՐԻՍ

Կապ. Խաչի Սէն Մօրիսի դպրոցի արձանագրութիւնները եւ դասերը կը վերսկսին Զորեքչաբթի, Սեպտ. 19, կէսօրէ վերչ ժամը 2էն սկսեալ, տեղւոյն պետական նախակրթարանի սրահը Ռիւ տէ Ֆոլիէ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴ

ՄԵ՛Ր ԼԻԲԱՆԱՆԸ

— o —

Հակառակ Լիբանանը մանաւանդ զայն հատուածի մը սեփականութիւնը դարձնելու հրապարակուած թէ ծածուկ ձիգերուն, մենք կառչած կը մնանք այս երկրի եզակի նկարագիրը չեչտող տարրին՝ անխտիր բոլորին հայրենիք մը եղող Լիբանանին:

Մենք հաւատացողն ենք որ Լիբանան կրնայ ապրիլ միայն այն ատեն, երբ իր զաւակները անոր մէջ կը տեսնեն իրենց գոյութեան ու զարգացումին անփոխարինելի կռուանը: Աւելի քան չորս տասնեակ տարիներու տագնապը վկայ, որ այս հայրենիքը կը կազմալուծուի, եթէ զայն բաղկացնող գլխաւոր ուժերէն մէկը կամ միւսը մտանուի իր սեփական գերակայութիւնը պարտադրելու փորձութեան:

Ահա թէ ինչո՛ւ մենք ամէն գնով փափաք կը մնանք Լիբանանը ամէն բանէ վեր գտնելու կեցուածքին: Ինչ որ ալ ըլլան հակամարտ կողմերու պահանջները, եւ որքա՛ն ալ արդար մտավախութիւններ ունենան անոնք, մեր հաստատ համոզումը կը մնայ այն, որ լուծումի եզերքը մէկ է ու անխուսափելի: Այսինքն՝ Լիբանան ոչ ոքի մենաշնորհն է. կա՛մ բոլորինն է ու կ՝ապրի, եւ կա՛մ՝ հատուածական գունաւորում կը ստանայ ու չապրիր:

Արդարեւ, Լիբանան կը պատկանի քրիստոնեային այն չափով, որքանով որ սեփականութիւնն է մահմետականին: Նոյնքան հայրենիքն է մարոնիին, սիւննիին, սիւրզիին, շիին, օրթոտոքսին կամ Հայուն: Իրրեւ այդպիսին՝ Լիբանան չի կրնար խորութիւն թոյլատրել իր տարբեր զաւակներուն մէջեւ, մանաւանդ՝ չի կրնար ապրիլ «մեծամասնութեան» թէ «փոքրամասնութեան», «բնածին» թէ «եկուոր» համայնքներու տրամադրանութեամբ: Փաստօրէն ճակատագրական տխալ կը գործեն բոլոր անոնք, որ համայնքային իրենց թուական կամ համեմատական առաւելութեան վրայ հիմնուելով՝ քաղաքական վարքագիծի կը վերածեն «Լիբանանը մե՛րն է» ճեւի կարգախօս մը: Իսկ աւելի վտանգաւորը սխալի մէջ կ՝ինկնան անոնք՝ երբ վերջին տարիներու կռուտոզ կողմի իրենց հանդամանքով, կ՝ուզեն պատերազմական ատրի վերածել հայրենիքն ու ազգային պետականութիւնը, զերակայութեան ու այլամերժութեան կեցուածքներ ճշդելով:

Ո՛չ. եթէ Լիբանանին տէր կանգնելու հարց կայ, այս հայրենիքը նաեւ մե՛րն է, ինչպէս որ է ազգային լիաւունքն ու սեփականութիւնը այս երկրի ամբողջականութեան, անկախութեան եւ զերիշխանութեան կառչած բոլոր Լիբանանցիներուն, համայնքային թէ զաղափարական նկատումներուն, համայնքային թէ զաղափարական — կան ի՛նչ պատասխանելիութիւն ալ ունենան անոնք:

Հետեւողական ա՛յս կեցուածքը տեւաբար առաջնորդած է Լիբանանեան մեր քաղաքականութիւնը: Մանաւանդ վերջին քառամեակին՝ սկզբունքի այս մեկնակէտով մերժած ենք ու կը չարունակենք մերժել հատուածապաշտ ամէն քաղաքականութիւն, որ զէնքի ճամբով թէ այլապէս կը հետապնդէ հայրենիքը կողմի մը գերակայութեան ենթարկելու նպատակը:

Զենք վարանիր նաեւ ընդգծելու, որ հայրենիքը մատնատելու այդ սխալին մէջ տարբեր չափերով ինկան պատերազմի զաշտ նետուած անխտիր բոլոր կողմերը, որոնք ճշմարտութեան մէկ երեսը տեսնելով՝ ոչ մէկ տեղ եւ տակաւին մինչեւ այսօր չուզեցին տեսնել ամբողջական ճշմարտութիւնը այս հայրենիքին մասին:

Լիբանանի արտաքին դիմագիծը շեշտող կողմը չկրցաւ անդրադառնալ որ նոյն ինքն Արտաքերուն համար քաղաքականութիւնը իսկական նուաճում է ունենալ եւ պահպանել տարբեր կրօններու, պատմութիւններու եւ մշակոյթներու ներդաշնակութեան եւ հանդուրժողութեան այնպիսի օրգան մը՝ ինչպիսին է Լիբանանով ձեռք բերուած համակեցութեան ու հատասարակչռութեան տարազը: Եւ այդ անտեսումը պատճառ դարձաւ ու պատրուակ ծառայեց, որպէսզի մտավախութիւններ հոգ դնեն այս հայրենիքի այլապէս անվիճելի արտաքին պատկանելիութեան հանդէպ:

Հակառակ ուղղութեամբ անտեսումի կեցուածք ցուցաբերեց նաեւ այն կողմը, որ Լիբանանի քրիստոնեաներուն ինքնութիւնը պահպանելու եւ զարգացնելու այլապէս արդար իր մղումին մէջ՝ չուզեց տեսնել որ Լիբանանը բոլորին հայրենիքն է եւ չի կրնար ապրիլ միակողմնակի տակ:

Ամբողջական ճշմարտութեան հանդէպ նոյնպէս մեղանչեցին բոլոր անոնք, որոնք լիբանանեան վարչաձեւը բարեկարգելու թէ Պաղեստինեան Դիմադրութեան չարժումին ազատութիւն չնորհելու անհրաժեշտութիւնը չեչտելով հանդերձ՝ չուզեցին հասկնալ որ նոյնիսկ արդար պահանջներու պարագային նախապայման է այս հայրենիքի հիմնական կըրօնականներուն անձեռնմխելիութիւնը: Եւ քաղաքացիական պատերազմը ապացոյց, որ Լիբանանեան զերիշխանութիւնն ու օրինականութիւնը տկարացնող ամէն չարժում հաւասարապէս վնասեց թէ՛ բոլոր Լիբանանցիներուն եւ թէ անոնց կողմէ առաջադրուած արդար դատերուն:

Եզրակացութիւնը ինքնաբերաբար կը հետեւի. եթէ այս երկիրը կրցաւ տակաւ արտաքին թէ ներքին ցնցումներուն ու մահացու հարուածներուն, եւ թէ յաջղեցաւ վերապրիլ ամբողջական պատուոտումի ու կազմալուծումի բոլոր վտանգներէն՝ այդ ուղղութեամբ մեծապէս օգտուելու Լիբանանի մեր այս պատկերացումին անչեղօրէն կառչած ուժերէն, նոյնիսկ եթէ այդ ուժերը զինեալ չէին կամ չէին հակակշռեր փողոցը: Կը մնայ որ կողմերէն վեր կանգնած Լիբանանին հատատացող այս բոլոր ուժերը չարունակեն իրենց հետեւողական կեցուածքը, եւ մերժեն հայրենիքը մատնատող կողմերուն պատերազմիկի տրամաբանութիւնը: Այդ նախանձախնդիր կեցուածքով միայն կարելի է ապահովել մեր բոլորի Լիբանանին ամբողջական վերականգնումը:

Խմբագրական «ԱԶԴԱԿ»ի
Սեպտ· 12

«ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ»Ի ՍԻՐԵԼԻ ՈՒՍՈՒՑՉԻՍ ՊՕՂՈՍ ԳԷՈՒՊԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Իր արտաքին երեւոյթը քօղ մըն էր, որուն տակ կ՝ապրէր Թուրք ազգասէրը, զսպուած՝ բանտուած յեղափոխականի ոգիով, եւ այդ վարագոյրը պիտէր պատռել յարմար առենին, սրամիտ ելոյթ – ներով իր էութիւնը կը ցուցադրէր, մեզի մէջ թաթխուած կծու բառերով:

Այդ դիծը նշմարեր էի, զայն գտրս բերել տալու փորձութիւնները ունեցեր՝ վինքը զրգռեր էի, կ՝ըսեմ առանց ամբոխելու, պարզապէս իրմէ նոր դասեր առնելու ցանկութենէ մղուած:

Կրթուած մարդ մը ըլլալը « կեղծ համեստութիւն » ցոյց տալ չէր: Ունայնութեան մէջ մխրճուելէ կը խուսափէր, ուներ իր անկախ կարծիքն ու խօսքը:

Անկաշառ էր, ունէր զառութիւններ ուսած նաեւ տրտունջ, սակայն երբեք պիտի չտարուէր զոհելու իր տեսակէտները անձնական չահու ի խնդիր՝ անմիջական թէ հեռուռը:

Իւրայատուկ նկարագիր մը, մեր, յատկապէս իր միջավայրին մեծամասնութեան համար անընդունելի:

— Իրրեւ ամէնէն յարմար անձը, կ՝ուզեմ թեկնածութիւնդ դնել « կեդրոնա – կան »ի անօրէնութեան:

— Շնորհակալ եմ: Գիտցիր նախապէս, որ քու կրթական ծրագիրդ պիտի փոխեմ հիմնովին:

Առիթի վայել պատասխան մը: Առաջարկողը զպրոցին օրուան ամէնէն ակնառուր անօրէնն է:

Առաջարկը պիտի մնար անհետեւանք:

Ի՞նչ պիտի ըլլար երեսը, ամէն անգամ որ փորձութիւնը ունեցեր եմ ուղղակի եւ ըրե պատասխան մը խնդրելու, վարաներ եմ, լաւագոյն առիթի մը ներկայանալու յոյսով: Թէեւ լոկ հետաքրքրութիւն մը զոհացնելու համար, քանի որ պայմանները նոյնպէս փոխուած էին հիմնովին:

Այս պահուս, անհարազատ պատասխան մը միայն կրնար ըլլալ Մելբոնեան Հաստատութեան « Ի՞նչ պէտք է ըլլայ »ի կանկութիւնը՝ « պիտական, առեւտրա – կան, մանկավարժական երկրորդական վարժարան մը, սփիւռքի Հայութեան Մարդու պահանջին գոհացում տուող »:

Գալով « կեդրոնական »ին, իրաւի այդ նոյն օրերուն, ան կ՝ապրէր իր մեղրա – լուսնի ըրջանը, որեւէ այլազգի միջամտութենէ, հակակշռէ զերծ՝ բոլորովին ազատ ամբողջովին ազգային, ներքին քայքայուած ուղեղներու նախանձին առար – կայ ըլլալու ատոիճան: Այդ անգամանքի ազատութիւնը պէտք էր չարաչահել: Դուրսէն, տէտ հոն անկանոնութիւններ տեսնողներ կան, որոնք կ՝արձագանգէ մամուլը: Իրր թէ դասերը կանոնաւոր չեն, ուսուցիչները կը բացակային... ուսումնական ծրագիրը... եւն., եւն.:

Մենք ներսէն, բան մը չենք տեսներ:

Ազգային անպատում ապէտն յետոյ զպրոցի ինքնակալութիւնը « ազատ եւ անկախ » վաւերացուցեր է բարձրագոյն դասարաններու ծրագիրը՝ ուսողութիւն, գիտութիւն, գրականութիւն եւ առեւտրական բաժանումներով:

Թարմ էր եւ ծանր ազդին կորուստը մանաւոբապէս իր կրթական ուժերուն պակսով, այդ պայմաններուն մէջ անօրէնը թերեւս քաջագործակ անկողմնակալութիւն ցոյց չէր տուած իր չուրջը հաւաքելու համար տեղւոյն լաւագոյն տարրերը, սակայն նոյներն էին դասաւանդող Պոլսոյ բոլոր զպրոցներուն մէջ: Հոն կ՝ուսուցանէր մէկը որ իր էութիւնը համայն կը զնէր չսիրուած լեզուն սորվեցնելու համար, անոր կողքին կար իրաւ է ուրիշ մը, անուանի, Վիրգիլիոս, Տանդէ, Թասսօ թարգմանող, որուն համար հայերէնի ժամը որեւէ ձեւով վերջ գտնելիք ժամանցի պահ է:

Հաւակութին մէջ մաղ փնտռելու պայքար մըն էր, որուն զրպարտուածը, թերեւս անօրէնին յայտնի, քանի որ ուրիշ մը թեկնածու կ՝առաջարկէ, բայց աշակերտներուս կը մնար անծանօթ: Տպնդակ մը որ զժուար թէ տեղի ունենար եթէ յաւակնոտ, խռովարարի ժառանգութեամբ հարուստ աշակերտ մը չգտնուէր, որուն հայկականութենէ զուրկ ոգին նոյնպէս յայտնի պիտի դառնար տարբներ վերջ Ֆրանսահայ գաղութին մէջ:

Ճիշդը ըսելով, իրրեւ աշակերտ համամիտ չէի այդ չորս բաժանումներուն:

Առաջին եւ գլխաւոր պատճառն այն էր որ զրկանք մըն էր ինծի համար, եւ գիտեմ որ նոյնն էր իմ ճիւղիս հետեւող առնուազն ուրիշ ընկերոջ մը համար, որ չկարենայի բոլոր դասերուն հետեւիլ ժամանակացոյցի բերմամբ, պիտի ուզէի որ օրուան ժամերը բազմանան:

Ու ապա մանաւանդ, որ այդ ճիւղաւորումները հիմնովին քարուքանդ կ՝ընէին « կեդրոնականի ոգին »:

Եթէ նախապէս բարի կամ չար նա –

Իր արտաքին երեւոյթը քօղ մըն էր, որուն տակ կ՝ապրէր Թուրք ազգասէրը, զսպուած՝ բանտուած յեղափոխականի ոգիով, եւ այդ վարագոյրը պիտէր պատռել յարմար առենին, սրամիտ ելոյթ – ներով իր էութիւնը կը ցուցադրէր, մեզի մէջ թաթխուած կծու բառերով:

Այդ դիծը նշմարեր էի, զայն դուրս բերել տալու փորձութիւնները ունեցեր՝ վինքը զրգռեր էի, կ՝ըսեմ առանց ամբոխելու, պարզապէս իրմէ նոր դասեր առնելու ցանկութենէ մղուած:

Կրթուած մարդ մը ըլլալը « կեղծ համեստութիւն » ցոյց տալ չէր: Ունայնութեան մէջ մխրճուելէ կը խուսափէր, ուներ իր անկախ կարծիքն ու խօսքը:

Անկաշառ էր, ունէր զառութիւններ ուսած նաեւ տրտունջ, սակայն երբեք պիտի չտարուէր զոհելու իր տեսակէտները անձնական չահու ի խնդիր՝ անմիջական թէ հեռուռը:

Իւրայատուկ նկարագիր մը, մեր, յատկապէս իր միջավայրին մեծամասնութեան համար անընդունելի:

— Իրրեւ ամէնէն յարմար անձը, կ՝ուզեմ թեկնածութիւնդ դնել « կեդրոնական »ի անօրէնութեան:

— Շնորհակալ եմ: Գիտցիր նախապէս, որ քու կրթական ծրագիրդ պիտի փոխեմ հիմնովին:

Առիթի վայել պատասխան մը: Առաջարկողը զպրոցին օրուան ամէնէն ակնառուր անօրէնն է:

Առաջարկը պիտի մնար անհետեւանք:

Ի՞նչ պիտի ըլլար երեսը, ամէն անգամ որ փորձութիւնը ունեցեր եմ ուղղակի եւ ըրե պատասխան մը խնդրելու, վարաներ եմ, լաւագոյն առիթի մը ներկայանալու յոյսով: Թէեւ լոկ հետաքրքրութիւն մը զոհացնելու համար, քանի որ պայմանները նոյնպէս փոխուած էին հիմնովին:

Այս պահուս, անհարազատ պատասխան մը միայն կրնար ըլլալ Մելբոնեան Հաստատութեան « Ի՞նչ պէտք է ըլլայ »ի կանկութիւնը՝ « պիտական, առեւտրա – կան, մանկավարժական երկրորդական վարժարան մը, սփիւռքի Հայութեան Մարդու պահանջին գոհացում տուող »:

Գալով « կեդրոնական »ին, իրաւի այդ նոյն օրերուն, ան կ՝ապրէր իր մեղրա – լուսնի ըրջանը, որեւէ այլազգի միջամտութենէ, հակակշռէ զերծ՝ բոլորովին ազատ ամբողջովին ազգային, ներքին քայքայուած ուղեղներու նախանձին առար – կայ ըլլալու ատոիճան: Այդ անգամանքի ազատութիւնը պէտք էր չարաչահել: Դուրսէն, տէտ հոն անկանոնութիւններ տեսնողներ կան, որոնք կ՝արձագանգէ մամուլը: Իրր թէ դասերը կանոնաւոր չեն, ուսուցիչները կը բացակային... ուսումնական ծրագիրը... եւն., եւն.:

Մենք ներսէն, բան մը չենք տեսներ:

Ազգային անպատում ապէտն յետոյ զպրոցի ինքնակալութիւնը « ազատ եւ անկախ » վաւերացուցեր է բարձրագոյն դասարաններու ծրագիրը՝ ուսողութիւն, գիտութիւն, գրականութիւն եւ առեւտրական բաժանումներով:

Թարմ էր եւ ծանր ազդին կորուստը մանաւոբապէս իր կրթական ուժերուն պակսով, այդ պայմաններուն մէջ անօրէնը թերեւս քաջագործակ անկողմնակալութիւն ցոյց չէր տուած իր չուրջը հաւաքելու համար տեղւոյն լաւագոյն տարրերը, սակայն նոյներն էին դասաւանդող Պոլսոյ բոլոր զպրոցներուն մէջ: Հոն կ՝ուսուցանէր մէկը որ իր էութիւնը համայն կը զնէր չսիրուած լեզուն սորվեցնելու համար, անոր կողքին կար իրաւ է ուրիշ մը, անուանի, Վիրգիլիոս, Տանդէ, Թասսօ թարգմանող, որուն համար հայերէնի ժամը որեւէ ձեւով վերջ գտնելիք ժամանցի պահ է:

Հաւակութին մէջ մաղ փնտռելու պայքար մըն էր, որուն զրպարտուածը, թերեւս անօրէնին յայտնի, քանի որ ուրիշ մը թեկնածու կ՝առաջարկէ, բայց աշակերտներուս կը մնար անծանօթ: Տպնդակ մը որ զժուար թէ տեղի ունենար եթէ յաւակնոտ, խռովարարի ժառանգութեամբ հարուստ աշակերտ մը չգտնուէր, որուն հայկականութենէ զուրկ ոգին նոյնպէս յայտնի պիտի դառնար տարբներ վերջ Ֆրանսահայ գաղութին մէջ:

Ճիշդը ըսելով, իրրեւ աշակերտ համամիտ չէի այդ չորս բաժանումներուն:

Առաջին եւ գլխաւոր պատճառն այն էր որ զրկանք մըն էր ինծի համար, եւ գիտեմ որ նոյնն էր իմ ճիւղիս հետեւող առնուազն ուրիշ ընկերոջ մը համար, որ չկարենայի բոլոր դասերուն հետեւիլ ժամանակացոյցի բերմամբ, պիտի ուզէի որ օրուան ժամերը բազմանան:

Ու ապա մանաւանդ, որ այդ ճիւղաւորումները հիմնովին քարուքանդ կ՝ընէին « կեդրոնականի ոգին »:

Եթէ նախապէս բարի կամ չար նա –

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատուած «ԲԱՐԻ ՀՍԿԱՆ» Գրքից)

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

Պատմում էր Սարոյեանը, ու ես ղգում, տեսնում, ասես չօշափում էի այն մթնոլորտը, որտեղից սերել, սկիզբ է առել նա, այն տառապած, ջարդից փախած մարդկանց, որոնք «պզտիկ ուրախութիւններ վայ անանկ կը ինդային, անանկ կը պռոային, որ ամբողջ փողոց, ամբողջ թաղ կը բռնէր», այն մարդկանց, որոնք կեանքի ամենածանր պահին կարող էին ասել· «Հոգ մի ըներ, բան մը կ՝ըլլայ»··· Սարոյեանը սիրել է այդ մարդկանց, նրանց էութեան մէջ յայտնաբերել հոգեւոր մեծ ու ստոյգ արժէքներ, կեցութեան պարզ, բայց իմաստուն օրէնքներ եւ ժառանգել դրանք··· Եւ պատահական չէ, որ այդ մարդկանցից ամենամօտիկին, ամենաթանկին, ամենասիրելիին՝ մօրը թագուհի Սարոյեանին է նուիրել իր լաւագոյն գործերից մէկը՝ «Մարդկային կատակերգութիւնը»: Նուիրել այսպիսի խօսքերով·

«Ես երկար պատրաստուում էի քեզ համար պատմուածք գրել, ես այնպէս ուզում էի, որ դա լինէր առանձնապէս լաւ պատմուածք, լաւագոյնը, որ կարող եմ գրել, եւ հիմա ահա, վերջապէս, թէկուզ եւ մի փոքր հապշտապ, ես փորձեցի դա անել···

Յուսով եմ, չուսով որեւէ ոչ սովորական թարգմանիչ իմ պատմուածքը հայերէն կը թարգմանի եւ կը տպագրի այն տառերով, որոնք դու հեշտ ես կարդում: Թարգմանութեան մէջ պատմուածքը նոյնիսկ կարող է աւելի լաւ առացուել, քան անգլերէնում է, եւ ինչպէս յաճախ էր պատահում, դու յանկարծ կ՝ուզես ինձ համար բարձրաձայն մի որեւէ բան կարդալ այդ պատմուածքից, թէկուզ այդ պատմուածքը ես ինքս եմ գրել: Խոստանում եմ ուշադիր լսել եւ հիանալ մեր լեզուի, այնքան քիչ մարդկանց հասկնալի եւ քեզ այնքան սիրելի լեզուի գեղեցկութեամբ···

Սարոյեանը սիրել է այդ լեզուն, այդ համբերատար, անվհատ, տոկուն հայ մարդկանց, ու ինքն էլ նրանց նման երբեք չի վհատուել:

– Երբ սկսայ գրել, ոչ ոք չէր հաւատար, թէ կրնամ գրող դառնալ: Միայն մէկ մարդ կը հաւատար՝ վարպետը Նշան Փափազեան: Ան կ՝ըսէր· մի նեղէք տղուն, անոր մէջ բան մը կայ, ան կրնայ նշանաւոր մարդ դառնալ··· Իսկ եթէ մէկ մարդ քեզի կը հաւատայ, ուրեմն պէտք չէ որ յուսահատիս··· Ու չէի յուսահատեր, կը գրէի, ամէն օր կը գրէի, գրածներս կը գրկէի թերթերուն, ամսագրերուն, չէին տպեր, բայց գործեալ կը գրէի, չէի յուսահատեր··· Օր մը բարեկամ մը հարցուց· եթէ այդպէս անվերջ գրես, ու չապեն, ի՞նչ պիտի ընես, ինչո՞վ պիտի ընտանիք պահես··· Ըսի՝ գումար պիտի խաղամ··· Ըսածս չհասկցաւ, մինչդեռ կ՝ուզէի ըսել, թէ գործեալ պիտի գրեմ, որովհետեւ գրելն ալ գումար խաղալու պէս բան մըն է, եթէ համարձակութիւն չունիս ու չես հաւատար, թէ պիտի չսիրես, պէտք չէ, որ խաղաս··· Ես կը հաւատայի, որովհետեւ գրել չատ կը սիրէի, գրել ինձ համար չատ հետաքրքրիր է: Ամէն ինչէ չուտ կը ձանձրանայի, գրելէ չէի ձանձրանար: Հասկցայ, որ իմս գրելն է: Աստուած կ՝ելլեմ կը գրեմ, կը գրեմ ու

տունէս գուրս կու գամ: Իրիկուն տուն կու գամ, կը մտածեմ՝ հետաքրքիր է, առաւօտ ինչ գրած եմ····

Հաւատը իր, մարդու, աշխարհի, կեանքի նկատմամբ··· Այդ հաւատից է բխում նրա հոգեկան բարութիւնը, կենսասիրութիւնը:

Հանդիպումներից մէկի ժամանակ ըսբառը հարց տուին·

«Ի՞նչ կ՝ասէիք մեռնող մարդուն եւ ինչ՝ ապրողին»:

Պատասխանը բանաձեւի պէս հակիրճ էր·

– Մեռնողին կ՝ըսէի՝ կեանքը ազուր էր, դուն ինքդ դիտես, որ ազուր էր, դնա, հանդիստ քնացիր··· Ապրողին կ՝ըսէի՝ վայելէ, պահանջ ունեցիր, աւելի լաւ է պահանջ ունենալ, քան չունենալ:

«Ի՞նչն է ձեր վերջին ըրբի բովանդակութիւնը» հարցին պատասխանեց·

– Եթէ երկու խօսքով ըսեմ, սա է, ուրախ, զուարթ երթանք մեռնինք, բայց ոչ հիմա, ետքը, շատ ետքը···

(Շար· – 9)

ԳՈՒՆԱՅԻ ՄԱՀԸ

1929 — 1979

ՎԱԽԱԳՆ ՍԱՀԱԿՅԱՆ

(Շար. — 119)

Ա.

Ամառվա մի տաք օրվան էր: Ցեղատ սարահարթը ձգձգվում էր՝ անծայրածիր, անկիսելի, անկիսելի. ոչ մի ծառ, ոչ մի թուփ, ոչ մի ջրհոր, ոչ մի աղբյուր, ոչ մի ստվեր, ոչ մի հովանոց, ոչ մի ապաստան, ոչ մի հանգրվան, ոչ մի հանգստավայր, ոչ մի հյուրանոց, ոչ մի հանրակացարան, ոչ մի հանրային զուգարան, ոչ մի հանրային հեռախոսախցիկ, ոչ մի հանրային ծխելու տեղ, ոչ մի հանրային ոչ մի բան:

Ամենուր՝ ոչ մի բան:

Ամենուր՝ ոչ մի բան:

Ամենուր՝

(Շար. Ա. էջէն)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

« Սով. Հայաստան » օրաթերթը (Սեպտեմբեր 5) կը հաղորդէ, թէ Հայաստանի Նախարարներու Խորհուրդին որոշումով Գրիգոր Հասրաթեան Հայաստանի Նախարարներու Խորհուրդին առընթեր պատմութեան եւ մշակոյթի յուշարձաններու պահպանութեան եւ օգտագործման վարչութեան պետ նշանակուած է։

«ԺԱՄ ՄԸ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՀԵՏ»

— o —

ԺԻՍՔԱՐ ՏՆՏՈՒԹԻՆ ԿԸ ԳԻՏԱԿՑԻ ՈՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ԴԺԳՈՀ Է ԲԱՑՁ ԻՆՔ՝ ԳՈՀ ԿԸ ԹՈՒԻ

Այս անգամ հեռատեսիլի երբորդ կայանին վրայ էր, որ Նախագահը, ժամ մը, պատասխանեց լրագրողներու հարցումներուն։ Ներքին թէ արտաքին քաղաքականութիւնը մասնաւոր ուշադրու – թեան առարկայ չեղաւ այլ՝ անտեսական եւ ընկերային մարզերն են, որոնց վրայ ժխտքար տնտեսէն ծանրացաւ։

Նախագահը ըսաւ թէ կը գիտակցի, որ երեք զգացումներ, ներկայիս կը տիրապետեն Ֆրանսացի ժողովուրդին մէջ՝ դժգոհութիւն, թերահաւատութիւն եւ մտահոգութիւն։ Այս այսպէս ըլլալով հանդերձ, Նախագահին յայտարարու – թիւններէն կը պարզուէր թէ ինք ոչ դժգոհ է, ոչ թերահաւատ, ոչ ալ մտահոգ։ Պաշտպան փաստաբանը եղաւ նաեւ Նախարարապետ Պարէ, որու համար նախ կ'ուզէ որ մարդիկ արդար ըլլան։ Շեշտեց թէ չատ պարկեշտ մէկն է, որ անձնական որեւէ փառամոլութիւն չունի եւ աշխարհի մէջ ալ իր պաշտօնակիցներուն յարգանքը կը վայելէ։ Մամուլը կը նկատէ սակայն թէ գովեց՝ մարդը բայց այլեւս չակնարկեց « տնտեսագէտին »։

Նախագահը խոստացաւ նաեւ որ ժողովուրդին նոր տուրքեր պիտի չուզուին թէ « սահմանը » հասած է եւ յաւելումներու փոխարէն նախընտրելի է ծախքերը պակսեցնել։ Նախագահն ալ, անշուշտ, այս ամբողջին մեղաւորը նկատեց՝ քաղբիւրը։ Ընդհանուր վերլուծումին արդիւնքն այն է, որ Նախագահը քաղաքականութիւն փոխելու անհրաժեշտութիւն չի տեսներ եւ ուրեմն՝ մարդ փոխելու ալ պէտք չկայ։ Իրրեւ հին « ելմտական քընննիչ » եւ նաեւ նախկին ելմտական նախարար կրցաւ թիւերը այնպէս ներկայացնել եւ բաղդատութիւնները այնպէս մը բանաձեւել որ կարելի դարձաւ նոյնիսկ այնպիսի պատկեր մը պարզել որ՝ անգործութիւնը կը նուազի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՍԿԻՆ կը չարունակէ բոլոր մրցանիշները կոտրել եւ երկուշաբթի օր Փարիզի սակարանը ձոյլ ոսկին հասաւ 50 հազար ֆրանքի։

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ կենսաբանը՝ Օրլով յայտարարած է Լիպր Պելժիք թերթին թէ հինգ միլիոն արգելափակուած անձ կայ Խորհ. Միութիւն։

ԻՍՐԱՑԷԼԻ մամուլին համաձայն, բանական իրաւանցքով կայ եւ սպասկոյն պիտի պետը ամբաստանութեան տակ է։ Կ'ըսուի թէ գաղտնի պահած է իր մէկ սպային չարչարանքով գործած մարդասպանութիւնը, անցեալ տարի, չորս պիւզացի Լիբանանցիի վրայ։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ճարութիւն Մերճանօֆ կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Սեպտ. 23, կիրակի առաւօտ յետ պատարագի Փարիզի Ս. Ծովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իր հօրեղբօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ՄԵՐՃԱՆՕՖԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի պիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

— o —

ՓԱՐԻԶ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի դպրոցը կը վերաբացուի Զորեքշաբթի, Հոկտ. 3, առաւօտ ժամը 10էն 12, եւ 14էն 18, Մշակոյթի Տունը, 17 rիւ Պիէռ։

×

ՇԱՒԻԼ

Շաւիլի միօրեայ վարժարանը կը բացուի Զորեքշաբթի Սեպտ. 19ին, ղեկավարութեամբ Տիկ. Դշխուհի Տէտէեանի եւ մասնակցութեամբ Շաւիլի Կապ. Խաչի քարտուղարուհի Տիկին Նազելի Ֆուր – թիւնի։

Ծնողքներէն կը խնդրուի որ չթերանան իրենց զաւակները դպրոց ղրկելու։

×

Հ. Բ. Ը. Մ.

Տիկնանց Ճանճնախումբը կազմակերպած է հայերէն լեզուի, հայկական պարի ու երգի դասընթացքները 4էն 15 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու համար։

Կը վերսկսին Զորեքշաբթի Սեպտ 26ին Ալեք Մանուկեան Մշակ. Կեդրոնին մէջ, 118, Քուրսէլ փողոց 75017 Փարիզ, եւ տեղի կ'ունենան ամէն Զորեքշաբթի կէսօրէ վերջերը՝ ժամը 14էն 18, փոքրաւոր ուսուցչուհիներու հսկողութեան տակ։

Տեղեկութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել՝ Ալեք Մանուկեան կեդրոն, միայն Զորեքշաբթի օրերը ժամը 14էն 18։ Հեռ. թիւ 924·86·71 կամ Հ. Բ. Ը. Մ.ի գրասենեակը՝ 11 Սքուար Ալպոնի, Փարիզ 16րդ, հեռ. 520·03·18։

×

ԼԻՈՆ — ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ

Լիոնի Հայկազեան վարժարանի հայերէն լեզուի դասընթացքները կը վերսկսին, Զորեքշաբթի Սեպտ. 19ին, Լիոնի Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ դասարաններու մէջ։ Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան նախորդ տարիներու նման առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ ժամը 16։ Իսկ Շաբաթ օրերը ժամը 14էն մինչեւ ժամը 17։ Արձանագրութեանց համար թող ծնղքները բարի ըլլան առաջին Զորեքշաբթին առաջնորդել իրենց զաւակները դպրոց։

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Կրընոպլի Կապ. Խաչի դպրոցը կը վերաբացուի Սեպտ. 19, Զորեքշաբթի առաւօտ ժամը 10էն 12, 14էն 18։

ՏԷՍԻՆ

Տէսինի Կապ. Խաչի հայկ. դպրոցը կը վերսկսի իր դասընթացքները Զորեքշաբթի 26 եւ Շաբաթ 29 Սեպտեմբերին։ Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան Շաբաթ Սեպտ. 15ին։

Կը խնդրուի բոլոր ծնողքներէն, որ արձանագրութեան համար դիմեն Հայ Մշակոյթի Տունը, 15, 1915 Ապրիլ 24 փողոց, Տէսին, եւ մանաւանդ յարգեն արձանագրութեանց թուականը։

×

ՍԷՆ ՄՕՐԻՍ

Կապ. Խաչի Սէն Մօրիսի դպրոցի արձանագրութիւնները եւ դասերը կը վերսկսին Զորեքշաբթի, Սեպտ. 19, կէսօրէ վերջ ժամը 2էն սկսեալ, տեղւոյն պետական նախակրթարանի սրահը Ռիւ տէ Ֆոլիէ։

CHOISY AUTO-RADIO

POSE TOUS ACCESSOIRES ET GADGETS AUTO DE QUALITE

vente ★ installation ★ dépannage

POSE IMMEDIATE

SPÉCIALISTE DE TOUTES LES GRANDES MARQUES
AUTO-RADIO - amplification et insonorisation

CREDIT ASSURE

33, AVENUE DE LA PORTE DE CHOISY, - TEL. 585.48.99

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Նուարդ Գ. Գաբամաճեան, իր սիրելի ամուսնոյն Գամէր Գաբամաճեանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ կը նուիրէ 100 Ֆր. ուսանողներու Օգն. Մարմնին 100 Ֆր. ալ կարմիր Խաչին (տառնալ «Յառաջ»էն)։

ՎԱՐԴ ՄԸ

Ի յիշատակ փոքրիկն Քաթիա Գուլումճեանի անվերապարձ մեկնումին տարելիցին առթիւ, որը մը կը նուիրէ 500 Ֆր. Լիբանանի աղէտեալներուն եւ 100 Ֆր. «Յառաջ»ի յարատեւման։

(Տառնալ «Յառաջ»էն)։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Փարիզի մէջ, նախընտրաբար 18րդ թաղամասը, կը փնտռուի ծախու յարկաբաժին մը, 70–80 քառ. մեթր, մատչելի գինով։

Հեռաձայնել՝ Պ. Մանուկ 606·93·51

L'EGLISE EVANGELIQUE
ARMENIENNE DE PARIS

Organise
le Samedi 22 Septembre à 20 h. 30
à la salle Debussy, Pleyel, 252 rue
du Faub. St. Honoré, Paris 8e
Métro : Ternes
un

concert

chant : Mlle Marie DERTOMAYAN
Piano Mme Marguerite VEKILIAN
Violon Mme Josette YEREMIAN
au programme œuvres classiques et
mélodies arméniennes
Prix des places 25 F.
Etudiants 18 F.

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ.— Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը, իր սրտագին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկ. Թուխլեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, իրենց մօր եւ ազգականին Մարիամ Այվազեանի մահուան տխուր առթիւ։

Այս առթիւ փոխան ծաղիկի հետեւեալ ընկերուհիները կը նուիրեն 20ական Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման.— Մ. Կէնճեան, Ա. Ղազարեան, Մ. Հարքէլեան, Ա. Աճէմեան, Պ. Ահարոնեան, Պ. Մամուրեան, Լ. Մանուկեան, Շ. Փողհարեան, Ս. Մարկոյեան, Մ. Տիւմէճեան, Ա. Խաղնէճեան, Վ. Զէգիեան։

×

Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է, ընկերուհի Մ. Կէնճեանէ 100 Ֆր. ողբացեալ Մելինէ Թորիկեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ի նպաստ հայկ. վարժարաններուն, ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ԻՆ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ ընտանիքի մը համար, որ երկու երախայ ունի 9 եւ 12 տարեկան, ապառնէի մը կ'ուզուի։ Բնակութիւն ապահովուած։

Հեռաձայնել, աշխատանքի ժամերուն՝ 236·76·56։

ԶԲՕՍԱՊՏՈՒՅՏ - chartres

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի պրոմապտոյը կիրակի, Սեպտ. 23։ ժամադրավայր՝ Սէուար Մոնթպոլն։ առաւուան ժամը 8ին։

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել՝ 533·06·31, 734·70·19, 206·42·50

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան, Շաբաթ Սեպտ. 22, երեկոյեան ժամը 21էն սկսեալ, Վալանսի Սալ տէ Ֆէթին մէջ։

Պարահանդէսին զեղարուեստական բաժինը կ'ապահովեն (Փարիզէն) ՑԱՐՈՒԹ եւ ՎԻԳԷՆ (ՑԱՐԴԱՐ), մասնակցութեամբ Գոժաբեան նուագախումբի։

Տոմսերը նախապէս ապահովել Մպուտեան վաճառատունէն եւ Հոգաբարձութեան անդամներէն։

Հայկական ջերմ մթնոլորտ։

(Պուֆէ պիւվէթ)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուլ. Օտտոյի Թաղականութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները իր յիշատակ հանդուցեալ Աղխէն Պօղոսեանի մահուան Վ. տարելիցին եւ Ղազար Պօղոսեանի մահուան Գ. տարելիցի հոգեհանգստեան առթիւ.— Պօղոսեան ընտանիք 200 Ֆր., Տէր եւ Տիկ. Տարօն Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Սարգիսեան. Տէր եւ Տիկ. Ֆրանչեսքի 100ական, Տէր եւ Տիկ. Ազոյն Զաքարեան, Պ. Ցարութիւն Տէրոյեան, Տէր եւ Տիկ. Պօղոսեան 50ական, Տիկ Տուտու Պօղոսեան 20 եւ Մելքոնեան 50 Ֆր։

×

Նոյն առթիւ «Յառաջ»ի կը նուիրեն.— Պօղոսեան ընտանիք 200 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Ճառայեան 50 Ֆր., Պր. Ցար. Տէրոյեան 50 Ֆր.։

×

Հարաւ. Ֆրանսայի Ազգ. կեդր. վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է այրի Տիկ. Նուարդ Մելքոնեանէ, իր ամուսնոյն Աւետիս Մելքոնեանի (Ազգ. կեդր. վարչութեան առեներապետ) մահուան տարելիցին առթիւ 300 Ֆր.։

Տէսինի եկեղեցւոյ վարչութիւնը ստացած է նախկին Տէսինարնակ (այժմ Քոթ տ'Ազիւր) Տէր եւ Տիկ. Եդուարդ Գաճեանէ 200 Ֆր. իրենց որդւոյն, նորոգ հանգուցեալ (Փարիզ), տարաբախտ Ցարութիւն Գարաճեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
20
JEUDI
20 SEPTEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԿԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատ : 2 Ֆ.
Ֆրանսա՛ : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.473 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.473

ԱՄ - ՊԷՅՐՈՒԹ ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ - ՊԷՅՐՈՒԹ ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ - ՊԷՅՐՈՒԹ ՎԵՐՋԻՆ

ԱՄԻՆ ՃԷՄԱՅԷԼ ԱՆՋԱՄԲ ԿԸ ՅԱՆՁՆԷ ԱՂԲԱԼԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏ ԻՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՅԱՐԳԱՆԵՒՆ ՈՒ ՀԱՄԱԿՐԱՆՔԸ ՇՆՇՏԵԼԷ ԵՏՔ ՅԱՅՏԵԼԷ ԴԱՐԵԳԻՆ Բ. ԱՒՕՒԱԿԻՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՍԵՊՏ 19ԻՆ,
« ԱԶԴԱԿ » ԿԸ ԽՈՐԱԳՐԷ՝ —

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ԱՆՈՒՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒՄԻ ՃԻԳԵՐԸ ԿՈՒՏԱՆ ՇՕՇԱՓԵԼԻ ԱՐՏԻՒՆՔՆԵՐ»

Չորեքշաբթի առաւօտ Սեպտ. 19ի իր թիւով, « Ազդակ » հետեւեալ յօդուածը կը կարդանք :

Երեքշաբթի ամբողջ օրը, Պուրճ – Համուտ անցուց խաղաղ օր մը եւ երթեւեկը ոչխարժամայաւ : Միւս կողմէ քաղաքական վերջի վիճակները չարունակուած են եւ այդ առընչութեամբ ժամը 13·30ին տեղի ունեցած է ժողով մը, որու մասնակցած են երեսփոխաններ Ամին Ճեմայէլ, Սուրէն Յովհաննիսեան, Արա Երեւանեան ինչպէս նաեւ 3 կուսակցութեանց՝ Հ. Ց. Դ., Ազգային Ազատական եւ Փահլաւուր, ներկայացուցիչները : Ժողովը երեքամսնօրէն քննած է անցեալ շաբթուկիզբին տեղի ունեցած ցաւալի եւ դառապարտելի դէպքերը եւ հաստատած թէ նմանօրինակ բախումները մնալար են երկու կողմերուն համար ալ վնասաբերպէս : Հորհրդակցութեանց ընթացքին Ամին Ճեմայէլ յայտարարած է թէ Հայութեան մօտ ստեղծուած է այն պահ ապաւորութիւնը, որուն համաձայն փաղանգաւորները դէմ են հայ համայնքին ինքնուրոյնութեան եւ մշակոյթին : Ընդհակառակն, ան ընդգծած է որ ԻՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՐԳԱՆՔ ԵՒ ՀԱՄԱԿՐԱՆՔ ԿԸ ՏԱՅԷ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՈՒ ՀԱՅՈՒ ԱՐԺԷՔՆԵՐՈՒՆ ՆԿԱՏՄԱՄԲ (« ՅԱՒԱՋ »՝ ընդգծումը մեր կողմէ եւ անուշա՝ lio fonctionne, ինչպէս պիտի ըսէր Ամերիկացին...) եւ իբրեւ ապացոյց իր յարգի արամադրութիւններուն, հայ երեսփոխաններուն եւ մեր ընկերներուն հետ ունեցած է Անթիլիաս եւ յանձնած Նիւթ Աղբալեան ակումբը : Ազդակ կ'ըսէ նաեւ թէ տեղին չէ՛ չեշտել որ ոչինչ պակաս է Աղբալեան Ակումբէն : Փիլ եաք վերարձուած է նաեւ Սողոմոն Թէհրան ակումբը : Այս աշխատանքներէն յետք, Ամին Ճեմայէլի փափաքով, փաղանգաւորները, հայ երեսփոխանները եւ կուսակցութեան ներկայացուցիչները ուղուած են Անթիլիասի Կաթողիկոսարանը, ուր ընդունուած են Գարեգին Բ. Կաթողիկոս կողմէ : Հոս նաեւ, Ամին Ճեմայէլ վերահաստատած է իր յարգ արամադրութիւնները Հայերու նկատմամբ, զեկուցում տուած իր տարած աշխատանքներուն մասին, յայտնած այն փափաքը, որ Գարեգին Բ. փոխանցէ համայն հայ ժողովուրդին իր լաւ արամադրութիւնները :

Պահպանելու համար անդորրութիւնը, վիճակները պիտի չարունակուին :

×

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

Երկուշաբթի, Սեպտ. 17ի իր թիւին մէջ, Օռիան Լը Փուա արձագանգ կը հանդիսանար նախագահ Շամունի յայտարարութեանց : Ազատական կուսակցութեան պարագլուխը կ'ըսէ թէ այլեւս վախ չկայ Նապաա Պուրճ – Համուտ իրերու հետեւանք Քաթայէպ – Ազատական - Դաշնակ վերջին համաձայնութեան ու կը չեշտէ : « Խուսափելու համար որեւէ անախորժ անակնկալէ յետագային, լաւագոյն է մարմին մը կազմել որ համախմբէ Քաթայէպ, Ազատական, Դաշնակ եւ հայ միւս կուսակցութիւնները ոտքի դնելու համար գործունէութեան ծրագիր մը, որ ընդմիշտ արգելք ըլլայ վերջին միջադէպերու կրկնութեան » : Պատասխանելով այն հարցումին թէ ո՞րն է բուն պատճառը Լիբանանեան ուժերու եւ հայ քաղաքաղօրքերու բախումներուն, Շամուն կ'ըսէ :— « Տարակարծութիւնները են դիւրաւրումներու դէմ այն դէպքերուն նկատմամբ, որոնք իրարու կը յաջորդեն 1975էն ի վեր, որոնք ծնունդ տուին վերջին բախումներուն : Կրնամ ըսել այն չափով ուր չեմ զգրաց հաշտարար մը խաղալ այս գործին մէջ եւ այս՝ սկիզբէն ի վեր եւ ամէն անգամ որ կուիւ մը ծագի » :

×

Ցիշենք, որ չարաթաւերջին Ճալ-էլ-Տիպլ մէջ տարեկան չրջանային համագումարին ընթացքին, Քաթայէպներէն կարգ մը բանաձեւեր քուէարկած են (Հիւսիս. Մեթնի չրջանային ժողովն է) որոնցմէ երրորդը հետեւեալն է :— « Ամրացնել կատարեալ գործակցութիւնը լիբանանեան բոլոր կուսակցութեանց, հոսանքներուն եւ կազմակերպութիւններուն միջեւ, որոնք կը բաժնեն լիբանանեան ապագային մեր տեսակէտները ազգ. անկեղծ հիմերուն վրայ եւ ըստ քաղաքական ծրագրի մը, որու հեռանկարները յստակօրէն ճշդուած ըլլան, որպէսզի արուեստական, վատ եւ վարձուած հակամարտութիւններու առաջքն առնուի նոյն հայրենիքի մը եւ նոյն դասու մը զաւակներուն միջեւ, ի մասնաւորի՝ Քաթաներուն, Ազատ. Ազգայիններու, Մայիսեաններու, Ազատ. Ազգայիններու եւ տեզական այլ զինակից, բարեկամ կամ համակիր խմբակցութեանց միջեւ » :

×

« ԹՈՂ ՀԱՅԵՐԸ ՆԵՐՇՆԶՈՒԻՆ ԻՐԵՆՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ... »
Կ'ԸՍԷՆ ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՈՒԺԵՐԸ

Լիբանանեան Ուժերու հրամանատար – ըսութեան Յորհուրդը իր հերթական նիստին մէջ (երկուշաբթի) քննած է նաեւ Պուրճ – Համուտի վերջին դէպքերը եւ ժողովէն ետք հրատարակած է զեկոյց մը, բառական յատկանշական, ուր կ'ըսուի ի մէջ այլոց. « Կարեւոր է չեչտել հայ պաղուքին թէ միւս համայնքներու մէջ – բանակցիները որեւէ կասկածելի տրա – մադրութիւն չեն տածեր Լիբանանի Հայերուն մչակութային, ընկերային կամ տնտեսական գոյութեան դէմ : Կը պտնենք որ այս համայնքին զաւակները պէտք է օգտուին լիբանանցի միւս համայնքներու իրենց հայրենակիցներուն ազգային նոյն իրաւունքներէն բայց ատոր փոխարէն ՊԱՐՏԻՆ ՏԱՆԻԼ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՆՈՒԹԻՒՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ – ԹԻՒՆՆԵՐ, ԻՆՉ ՈՐ ԱՀ ԸՂՁԱՑ ԱՐԴԻՒՆՔԸ : ԻՆՉ ՈՐ ԿԱՏԱՐՈՒԵՑԱԻ ՎԵՐՋԵՐՍ ՊՈՒՐՃ – ՀԱՄՈՒՏ ՍԱՀՄԱՆԱԿԱԿ ԱՐԴԻՒՆՔ Ն ԱՆՀԱՒԱՏԱՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐՏԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔ – ՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ Ի ՆՊԱՍՏ ԱՅՍ ՎԵՐ - ՋԻՆՆԵՐՈՒՆ » : (Ընդգծումները՝ մեր կողմէ) :

Ու զեկոյցը դեռ ուրիշ բան ալ կ'աւելցնէ. « Թէեւ հայ ժողովուրդին կրած տառապանքները պէտք է իրեն տային վերանայման գաղին ծանրակչռութեան զիտակցութիւնը այն չափով որ այս երկրին ողբերգութիւնը, բազմաթիւ երեսներով, կը նմանի այն ողբերգութեան որ տեղի ունեցաւ օսմանեան վարչակարգին տակ » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄԻ

ԳԱՊՈՒԼԷՆ (Ափղանիստան) հասած լուրերուն համաձայն, նախարարապետ Ամին արիւնալի դէպքերէ ետք է որ իշխանութեան գլուխ անցած է : Տապալած նախագահը՝ Թարաքի, մեռած է իր ստացած վէրքերէն : 60 հոգի ալ սպաննուած են պետական հարուածին առթիւ : Շատ յստակ չէ թէ ինչ անցած գարձած է բայց կ'ըսուի թէ Մոսկուայէն վերադարձին տագնապը ծագած է, որովհետեւ Յորհ. Միութեան թելադրանքով Թարաքի կ'ուզէր քիչ մը զսպել վարչապետ Ամինը, այս վերջինն ալ նախ կառավարութենէն ճամբած է Թարաքիի « հաւատարիմ » չորս պինուորականներուն, բայց Մոսկուա զօրավիդ է այսօր Ամինի... :

ՈՍԿԻՆ կը չարունակէ « գլուխը առնել երթալ » : 50 հազարի մրցանիչէն ետք, ձոյլ ոսկին երեքշաբթի օր, Փարիզի Սա-կարանը հասաւ 51·420 ֆրանքի... :

ԶՕՐ. ՋԵԼԼԻՐ, մէկը Ալժէի վուչի խմբակէն, մեռաւ առջի օր, 80 տարեկանին : 1961ին 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր բայց ազատ ձգուած էր 1966ին եւ ներում ստացած 68ին :

ՖԻՒՃ ծախողները որոշեցին այլեւս ապառիկ չծախել ինչ որ խուճապ ստեղծած է քանի որ միայն դրամ ունեցողները կրնան այլեւս ջերմութենէ օգտուիլ : Աֆիկա նաեւ 20 առ հարիւրի յաւելում մը կը նշանակէ Հոկտեմբերի եւ Ձուն - ուարի բնակարանային ծախքերու (շառժ) վրայ, երեք միլիոն հոդիի համար :

ԱՆԳԱՍՅԻ եգիպտական դեսպանատան դէմ եղեռնափորձին պատասխանեան զոհրաձգունդէն բռնուած երեք անդամներուն դէմ մահապատիժ ուզուած է ըստ թերքական հեռատեսիլին, որ սակայն դատին թուականը չէ հաղորդած :

ՆԱՅԱԳԱՀ ՍԱՏԱՖ ընդունած է էլիզապէթ Թէյլըրը, որու ֆիլմերը անցեալին արգիլուած էին Եգիպտոս իսրայէլասէր տրամադրութեանց համար : Միւս կողմէ եգիպտական իշխանութիւնները ազատ պիտի արձակեն Օգոստոսին ձերբակալուած մարքսիստները :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿՈՍԻԳԻՆԻ ԱՅՑԸ ԵՐԵՒԱՆ

Սեպտ. 9ին, Մոսկուայէն Երեւան ժամանած է Յորհ. Միութեան վարչապետ Ա. Կոսիգին, զէպի Ատոխս Ապապա իր ճամբուն վրայ : Վարչապետին ընկերացած են Վրաստանի վարչապետը եւ տնտեսական, պաշտպանութեան, արտաքին եւ առեւտուրի նախարարներու տեղակալները : Երեւանի օդակայանին մէջ հիւրերը դիմաւորած են Հայաստանի Հայմայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի Ա. քարտուղարը՝ Կարէն Դեմիրճեան, նախագահ Բաբկէն Սարկիսով, վարչապետ Ֆադէյ Սարգսեան եւ կուսակցական ու կառավարական դէմքեր :

×

Նոյն օրը Կոսիգին այցելած է Աբովեան քաղաքը, որու մուտքին ազգային տարազներով աղջիկները Յորհ. Միութեան վարչապետն ու իր ընկերակիցները դիմաւորած են աղ ու հացով ու նուիրած են ծաղկեփունջեր : Կոսիգին այցելած է արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնները եւ հետաքրքրուած աշխատաւորներու գործի եւ ապրուստի պայմաններով : Ասպա չքախումբը մեկնած է Սեւանայ լիճ :

×

Երեկոյեան Կոսիգին ներկայ եղած է Հայաստանի կամերային երաժշտութեան տան մէջ տրուած նուագահանդէսին :

Սեպտ. 10ին, Կոսիգին մեկնած է Երեւանէն :

×

ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՓՈԽ-ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՄՕՏ

Հայաստանի փոխ – վարչապետը՝ Ա. Կիրակոսեան, Սեպտ. 7ին, ընդունած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ը եւ խօսակցութիւն ունեցած իրեն հետ : Ընդունելութեան ներկայ եղած է Հայաստանի Նախարարաց Յորհուրդին ազգութիւն Հայ եկեղեցւոյ գործերու Յորհուրդի նախագահը՝ Ռուբէն Պարսամեան :

×

ՅՈՐՀ. ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԵԱՆ Բ. ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐ

Յորհ. Միութեան ոտնագնդակի Բ. դասակարգի ախոյենութեան մրցումներու չարքին Աբովեանի « Կոտայք »ը իր դաշտին վրայ 0ի դէմ 4 կէտով յաղթած է Երեւանի Արարկիր խումբին : Լենինական Շ ի ր ա կ ը յաղթած է Նախիջեւանի « Արազ »ի (5–2) : 34րդ հանդիպումնէ ետք Դ. խմբակի ընդհանուր դասաւորման գլուխը կը գտնուի « Կոտայք » 46 կէտով, անոր կը յաջորդեն Լանչխութիի « Գուրիա »ն, Ստեփանա – կերտի « Ղարաբաղ »ը, Սամարեդիայի « Լոկոմոտիվ » եւ Նախիջեւանի « Արազը » :

×

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սեւանի մէջ Սեպտ. 6ին սկսած են առագաստանաւու համամիութենական մրցումները : Կը մասնակցին Հեռաւոր Արեւելքէն, Մերձբալթիայէն, Սեւ ծովու ափերէն եւ այլ վայրերէ եկած մարզիկներ :

Յորհ. Միութեան ոտնագնդակի Բ. դասակարգի ախոյենութեան մրցումներու չարքին Լենինականի «Շիրակ»ը իր դաշտին վրայ 0ի դէմ 1 կէտով յաղթած է Լենքորանի «Յաղար» խումբին : Իսկ Երեւանի «Արարկիր»ը Գորիսի մէջ 0ի դէմ երեք կէտով պարտուած է «Դիլա»ին :

ՄՈՍՑՎԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՎԱՐԺԱՊԵՏ

(Հատված «ԻՄ ՀԱՅՐԸ» գրքից)

Գրեց՝ Ա. ՎԱՐԴԱՆՅԱՆԻ

Ես ծնվել եմ 1875 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Հայրս՝ Ստեփան Ալեքսանդրի Սավվինը, ծնվել է 1850 թվին Մոսկվայի նահանգի Բոգորոդսկ գավառի Ռոժդեստվենո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Ալեքսանդր Սավվինը, ծնվել է 1820 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1790 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1760 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1730 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1700 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1670 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1640 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1610 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1580 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1550 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1520 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1490 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1460 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1430 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1400 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1370 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1340 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1310 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1280 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1250 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1220 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1190 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1160 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1130 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1100 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1070 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1040 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1010 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 980 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 950 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 920 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 890 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 860 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 830 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 800 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 770 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 740 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 710 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 680 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 650 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 620 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 590 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 560 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 530 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 500 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 470 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 440 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 410 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 380 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 350 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 320 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 290 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 260 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 230 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 200 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 170 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 140 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 110 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 80 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 50 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 20 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 10 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1 թվին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 30 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 60 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 90 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 120 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 150 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 180 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 210 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 240 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 270 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 300 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 330 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 360 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 390 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 420 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 450 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 480 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 510 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 540 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 570 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 600 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 630 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 660 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 690 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 720 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 750 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 780 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 810 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 840 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 870 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 900 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 930 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 960 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 990 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1020 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1050 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1080 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1110 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1140 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1170 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1200 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1230 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1260 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1290 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1320 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1350 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1380 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1410 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1440 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1470 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1500 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1530 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1560 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1590 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1620 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1650 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1680 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1710 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1740 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1770 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1800 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1830 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1860 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1890 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1920 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1950 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 1980 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2010 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2040 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2070 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2100 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2130 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2160 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2190 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2220 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2250 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2280 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2310 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2340 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2370 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2400 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2430 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2460 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2490 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2520 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2550 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2580 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2610 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2640 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2670 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2700 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2730 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2760 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2790 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2820 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2850 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2880 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2910 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2940 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 2970 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3000 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3030 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3060 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3090 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3120 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3150 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3180 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3210 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3240 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3270 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3300 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3330 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3360 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3390 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3420 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3450 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3480 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3510 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3540 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3570 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3600 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3630 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3660 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3690 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3720 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3750 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3780 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3810 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3840 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3870 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3900 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3930 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3960 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 3990 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 4020 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 4050 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 4080 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 4110 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 4140 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 4170 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 4200 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 4230 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 4260 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ գավառի Սավվինո գյուղում։ Նրա հայրը՝ Սավվա Սավվինը, ծնվել է 4290 թվականին Մոսկվայի նահանգի Զվենիգորոդ

ՅԱՆՈՒՇ ՍԱՐԱՖՅԱՆ
ՎԱԽՃԱՆԻ ԳՈՒՆԴԸ
ՊՈԼԻՍԱՅԻ ՀՈՒՇԵՐԸ

1929 — 1979

ՅԱՆՈՒՇ ՍԱՐԱՖՅԱՆ

ՎԱԽՃԱՆԻ ԳՈՒՆԴԸ

ՊՈԼԻՍԱՅԻ ՀՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱ «ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ — 1979

Խմբագիր Ա. Ղազարյան
Նկարիչ Ա. Ղազարյան
Գեղ. խմբագիր Ա. Ղազարյան
Տեխ. խմբագիր Ա. Ղազարյան
Սրբագրիչ Ա. Ղազարյան

ԱՊ 03102. Տպագրության է տրված 12.12.1978 թ. Ստորագրված է տպագրության 15.01.1979 թ. Թուղթ № 1. Թղթի չափսը 84×108 1/32. Տպագրական 1 մամուլ։ Հրատարակչական 1,68 մամուլ։ Տպաքանակը 50000։ Պատվեր № 1124։ Գինը 1 ռուբ. 20 կոպ.

Հայկական ՍՍՀ Գիտությունների ակադեմիայի «Գիտություն» հրատարակչություն
Երևան, Կարմիր փողոց, 24

Հայկական ՍՍՀ Գիտությունների ակադեմիայի տպարան
Երևան, Կարմիր փողոց, 24

ՀՍՍՀ ԳԱ «Գիտություն» հրատարակչություն, 1979

Ա 0301020000-134
703(01)-79 Գ-79

Ա.

...Նոր հանրահաշիվ ու երկրաչափություն էր մտցվում նաև դպրոցական ծրագրում, և ուսուցիչները, որոնք ավելի հին դասագրքերով էին սովորել, ստիպված էին ուսումնասիրել նոր դասագրքերը, որպեսզի կարողանան դասավանդել դրանք։ Ուսուցիչների մեծ մասը ոչ միայն չէր ցանկանում ուսումնասիրել նոր դասագրքերը, այլև ընդհանրապես դեմ էր դրանց մտցմանը։ Ինչո՞ւ։ Որովհետև նոր դասագրքերը ավելի դժվար էին, քան հին դասագրքերը։ Ուսուցիչները չէին ցանկանում ուսումնասիրել նոր դասագրքերը, որովհետև դրանք

Այրի Տիկին Յակոբ Զաքարեան, Պր· Գրիգոր Զաքարեան, Տիկին Անժէլ Զաքարեան, Տէր եւ Տիկին Անտրէ Զաքարեան, Տէր եւ Տիկին Մարթէն Աճէմեան, Տէր եւ Տիկին Ռոլան Ֆոնթէն, Տէր եւ Տիկին Ժերար Շօսըլօ եւ զաւակը, Փաթրիք Զաքարեան, Օր· Վալերի Ֆոնթէն, Միքայէլ եւ Լէթիսիա Զաքարեան, ինչպէս նաեւ Զաքարեան եւ Թորոսեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր և ազգականին՝

ՅԱԿՈԲ ԶԱՔԱՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Սեպտ· 17ին, 75 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Սեպտ· 20, ժամը 10·30ին, Իսիի Հայ Աւետարանական եկեղեցին, 28 Ավընիւ Պուտկէն եւ թաղումը՝ Քլամարի Էնթերքոմիւնալ գերեզմանատան ընտանեկան դամբարանը։

Ողբացեալին փափաքին համաձայն, ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ։

Տէր եւ Տիկին Օրլովսկի, Օր· Տընիզ Թապիպեան, Պ· Երուանդ Շիմշիրեան ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ քեռայրին՝

ՍԻՄՈՆ ԹԱՊԻՊԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Սեպտ· 17ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի, Սեպտ· 20 ժամը 14ին, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՇԱՆԳՈՒՍՏ

Պ· Կարապետ Պապիկեան (Մանթոն), Տէր եւ Տիկին Սերժ Պապիկեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Սեպտ· 23ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԱՇԽԷՆ ՊԱՊԻԿԵԱՆԻ

մահուան 7րդ տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ ՊԱՊԻԿԵԱՆ գերդաստանի նըւիրեալ եւ իրենց անբերկօր ու զոքանչին, մեծ հօր եւ մեծ մօր՝ ԼԵՒՈՆ եւ ԵՒԳԻՆԷ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

յիշատակին։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

×

Պ· Սահակ Զօպանեան, Տէր եւ Տիկին Հարրի Զօպանեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Սեպտ· 23, առաւօտ Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԶԱՊԷԼ ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ ԶՕՊԱՆԵԱՆ եւ ՔԵՀԵԱԵԱՆ ընտանիքներու ննջեցեալ յիշատակին։

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները։

×

Այրի Տիկին Իսկուհի Տոլմաճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Սեպտ· 23, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՕՀԱՆՆԷՍ ՏՈԼՄԱՃԵԱՆԻ

մահուան Ա· տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Այս տխուր առթիւ Պ· Նշան Քայեան 100 Ֆր· կը նուիրէ Աղքատախնամին։

(Տառնալ «Ծառաջ»էն)։

×

Յարութիւն Մերճանօֆ կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Սեպտ· 23, Կիրակի առաւօտ յետ պատարագի Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իր հօրեղբօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ՄԵՐՃԱՆՕՖԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

— o —

ՓԱՐԻԶ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտ· 3, Հինգշաբթի, առաւօտ ժամը 10էն 12, եւ 14էն 18, Մշակոյթի Տունը, 17 ռիւ Պլէօ։

×

Հ. Բ. Ը. Մ.

Տիկնանց Յանձնախումբը կազմակերպած է հայերէն լեզուի, հայկական պարի ու երգի դասընթացքները 4էն 15 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու համար։

Կը վերսկսին Հոկտեմբեր Սեպտ 26ին Ալեք Մանուկեան Մշակ· կեդրոնին մէջ, 118, Քուրսէլ փողոց 75017 Փարիզ, եւ տեղի կ'ունենան ամէն Հոկտեմբերի կէսօրէ վերջերը՝ ժամը 14էն 18, փորձառու ուսուցչուհիներու հսկողութեան տակ։

Տեղեկութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել՝ Ալեք Մանուկեան կեդրոն, միայն Հոկտեմբերի օրերը ժամը 14էն 18։ Հեռ· թիւ 924·86·71 կամ Հ· Բ· Ը· Մ·ի գրասենեակը՝ 11 Սքուար Ալպոնի, Փարիզ 16րդ, հեռ· 520·03·18։

×

ՏԷՍԻՆ

Տէսինի կապ· Խաչի հայկ· դպրոցը կը վերսկսի իր դասընթացքները Հոկտեմբերի 26 եւ Շաբաթ 29 Սեպտեմբերին։ Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան Շաբաթ Սեպտ· 15ին։

Կը խնդրուի բոլոր ծնողքներէն, որ արձանագրութեան համար դիմեն Հայ Մշակոյթի Տունը, 15, 1915 Ապրիլ 24 փողոց, Տէսին, եւ մանաւանդ յարգեն արձանագրութեանց թուականը։

ՀԱՅԿ. ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

ԱՆԻԷՒԻ ԿԱՑԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ

ՎԱՐՈՒԺ

VAROUJ

PRODUITS D'ORIENT

49, Grand'Rue Charles de Gaulle — ASNIERES

Հոն պիտի գտնէք ընտիր ապրանքներ

Մատչելի գիներով

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻՔ

FERMÉ LE LUNDI

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

ՓԱՐԻԶ — Տէր-Անդրէասեան եղբայրները իրենց հօրեղբօրորդւոյն՝ կեդրոնականի նախկին տնօրէն Փրոֆ· Հրաչեղ Տէր-Անդրէասեանի մահուան Ա· տարելիցը կը յիշեցնեն բոլոր անոնց որոնք կը յարգեն վաստակաւոր գասախարակին յիշատակը եւ 35 Ֆր· կը նուիրեն «Ծառաջ»ի այդ առթիւ։

ՄԵՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան, Շաբաթ Սեպտ·22, երեկոյեան ժամը 21էն սկսեալ, Վալանսի Սալ տէ Ֆէթին մէջ։

Պարահանդէսին զեղարուեստական բաժինը կ'ապահովեն (Փարիզէն) ՅԱՐՈՒԹ եւ ՎԻԳԷՆ (ՅԱՐԴԱՐ), մասնակցութեամբ Գոժաֆեան նուագախումբի։

Տոմսերը նախապէս ապահովել Մաղաւուեան վաճառատունէն եւ Հոգաբարձութեան անդամներէն։

Հայկական ջերմ մթնոլորտ։

(Պիւֆէ պիւվէթ)

le restaurant

LA CAPPADOCE

tél. 375.05.30

PRESENTE SON PROGRAMME D'HIVER

avec son orchestre

au piano GARBO

Les Ballets de Danses Arméniennes

et **YORGANTZ**

Diner Dansant tous les soirs

67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

FERME LE LUNDI

ԶՕՕԱՊԱՏՈՅՏ - CHARTRES

Կապ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի պրոսապտոյտը Կիրակի, Սեպտ· 23։ Ժամադրավայր՝ Սֆուար Մոնթոլոն։ առաւտուան ժամը 8ին։

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել՝ 533·06·31, 734·70·19, 206·42·50

Տաճարի այցելութենէն ետք ճաշ տեղւոյն վրայ, ապա այցելութիւն Շարթօ ալ Մենթընոն։ Վերադարձ Փարիզ ժամը 20ի չուրջ։ Երթուդարձ՝ 50 Ֆր·։

ՅԱՅՏ ՏԻՍԱՒ

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆԻ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ...»

գիրքը

արձակ ... կէս – երգիծական ...

յուշեր ... դէմքեր ... դէպքեր ...

խորհրդածութիւններ

Մատենաշար « ԾԱՌԱՋ »

Պատկերազարդ, 400 էջ

Գին՝ 50 ֆր·

Առաքման ծախքով 60 ֆր·)

Ստանալու համար դիմել՝ «Ծառաջ»

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ· Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը իր բոլոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Ծնունդ Մարթէեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն իր ամուսնոյն, Լեւոն Մարթէեանի մահուան առթիւ։

Տիկին Կայծուհի Մարտիկեանի մահուան առթիւ Ալֆորվիլի Կապ· Խաչը ձեռնհասկութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ· Սենեքերիմ Մարտիկեանէ 50 Ֆր· եւ Տիկ· Պերճուհի Տելեքեանէ 50, եւ Տիկ· Նունուֆար Կէօզէլեանի մահուան առթիւ (երեւան) Տէր եւ Տիկ· Խաչատուրեանէ 200 Ֆր· փոխան ծաղկեպսակի։

«ՅԱՌԱՋ»Ի
ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՍԱԿԱԳԻՆ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

Մահազդ	150 ֆր·
Հոգեհանգիստ	75 ֆր·
Շնորհակալիք	75 ֆր·
Հարսնիք, նշանուք	75 ֆր·
Ծնունդ	75 ֆր·
Կը փնտռուի	25 ֆր·
Կ'ուզուի	40 ֆր·

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ սովորական ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջ։ Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։ Առեւտրական եւ եւայլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել Թերթին վարչութեան։

Այս գիներուն մէջ չէ հաշուուած Թ_ Վէ – Ա։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՄԻԱՅՆ
ԶԱՓԱՀԱՍՆԵՐՈՒՆ
ՀԱՄԱՐ

Pour Adultes Seulement

ՇԱԻԻԼԻ կապոյտ Խաչի ՀԱՑԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ դիչերային դասընթացքները, սկսնակներու եւ յառաջացածներու համար, կը վերսկսին Հոկտեմբերի սկիզբը։

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել ՏԻԿ· ՆԱԶԵԼԻ ՖՈՒՐԹԻՒՆԻ 946·03·39

Les cours de LANGUE ARMENIENNE organisés par la Croix Bleue de CHAVILLE, reprennent début Octobre.

Initiation et perfectionnement.

Pour les inscriptions téléphoner à : Mme NAZELIE FOURTUNE 946-03-39

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Այլազան ուղեգծեր յատելուածական շրջապտոյտներով

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — Մեկնում՝ Հոկտեմբեր 5 (նոյն օրը՝ երեւան)։ 13 օր երեւանի մէջ — վերադարձ՝ Հոկտ· 18՝ Մոսկուա։ Հոկտ· 19՝ Փարիզ։

Գին՝ 3500 Ֆր·

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél. : 261-58-28

ուր կարելի է ներկայանալ ամէն երեքշաբթի և Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

Մարսէյլ՝ դիմել Զ· Ալիքսանեանի

11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN. Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55

ՈՒՐԲԱԹ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
21
VENDREDI
21 SEPTEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԱՏԻ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.474 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.474

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ճուտերը ազգային կեանքէն նեբա, տափաճարար կը վերակսի: Դաղութին արկերակը երկրին նման կրկին լեցի կը դառնայ, բնականոն կարճ ընդմիջումէ մը ետք: Ուրեմն վերամուտ է, ձեւով մը որ տարեշրջան աշխատանքները առաջնի ետիով եւ եռանդով շարունակելու համար: Մանաւանդ լսելու համար միտքը՝ մչակելով ժամանակին հետ քայլ նոյող ծրագիրները, աշխատանքի ասկի տրամական միջոցները:

Թարմութիւնը ամէն մարզէ ներս կոչուած է թթուածնի դեր կատարելու: Դարմին մկաններն են, որ կ'աշխուժանան կայտառ քնոյթ տալով չարժումներուն:

Այս հաստատումը առաջին առթիւ կը վերաբերի զաղութին կրթական կեանքին: Ամառքը ազգային դիմագիծին ամրապնդման: Աւելորդ ժամավաճառութիւն պիտի չըլլա՞ը, եթէ վարձէինք ցոյց տալ, թէ մայրենի լեզուն «ազգային տաճար»ին աստատուն վէմն է: Առանց որուն ոչ մէկ կոթող կրնայ կանգուն մնալ: Որքան ալ ամրակուռ ըլլան պատերը: Ուրեմն՝ ազգային առողջ, բանիմաց քաղաքակրթութեան մը ծիլերն մէջ կը մտնէ Մայրենիի պահպանութեան հարցը՝ հոս թէ հոն ալ:

«Յառաջ»ի չորրորդ էջը, որ զաղութին աշխատանքներն ու ճիգերը կը ցոլացնէ հարազատ հայելիի մը նման, չափերէն ի վեր զգերազական վերամուտներու ծանուցումներով կը վկայէ: Փաստերն ամէնօրեայ զոյգ կրթարաններէն ներս միօրեայ վարժարանները իրենց դասերը կը ըանան, կամ՝ բացին արդէն իսկ: Մայրաքաղաքէն մինչեւ կեդրոնական Ֆրանսա, Մարսէյլ: Ամէն մէկ ծանուցում լուռ հրաւէր մըն է, աւելին՝ նամակ մը ուղղուած հայ մարդուն.— հոգալ իր զաւկին հայեցի կրթութիւնը, զայն ապահովելով կրթական յարկերը:

Գործերը պէտք չէ անարձագանգ մնան, ոչինչ եթէ միօրեաներէն ոմանք կին – պատ – պատ ուսուցում մը ապահովեն: Դպրեվնարանէն քաղուած սերմերը միշտ ալ ծլարձակումներու վկայութիւնը կը բերեն:

Ասիկա պատճառ չէ անշուշտ, որ զաղութը գոհանայ իր ունեցածովը: «Յառաջ»ի էջերուն մէջ չատ յաճախ չեշտուած է անհրաժեշտութիւնը ունենալու կրթական վերին մարմին մը: Յատկապէս կրթական միասնական դրութիւն մը՝ հաստատուած եւ հաստատուած ժամանակ – պատասխանատուութեանց ըմբռնումներուն յարմար, մեր զաղութին պայմաններուն յարմարող: Որպէսզի ամէն կրթարան օժանդակ ուսուցման լաւագոյն եղանակներ – կրթական լաւագոյն մշակներով: Ուսուցիչներն եւ անոր յարակից նկութերուն պատասխանատուութիւնը պէտք է ընդգրկէն ամբողջ հիմեր, արդիւնաւէտ միջոցներ: Կրթական ցանցը պէտք է դառնայ տարածուն նախ զօրացնելով, ուռճացնելով արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող մեր ամէնօրեայ զոյգ կրթարանները, ապա նորեր հիմնելով գլխաւոր կեդրոններուն մէջ:

Ջարկ տանք մեր ունեցածին՝ միշտ ոսկեայ մը աւելի կատարելու մտածումով: Այսպէսի վաղը եղերամայրերու դերին մէջ չգտնուինք՝ կրնայինք, բայց չըլլինք, կրնա՛ւ չըլլինք մեծատուններուն ժամերու գուռ, ունայն ափսոսանքներով:

Լրանք մեր միտքերը եւ պրկենք մեր ուղղութիւնը: Մանաւանդ այսքան հիմ – նական նկատուած մարզէն ներս:

Թող այս ըլայ մեր գլխաւոր առաջադրութիւնը վերամուտին: Ժ. Մ.

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Սեպտ. 7–17)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԶԱՂՐԿՈՒՊԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ

Զաղրկուպի մէջազգային տօնավաճառին մասնակցելու համար Եուկոսլաւիա մեկնած է Հայաստանէն պատուիրակութիւն մը, Նախարարաց Խորհուրդի նախագահի տեղակալ Ռ. Սվեթլովայի գլխաւորութեամբ: Պատուիրակութեան մաս կը կազմեն տեղական Արդիւնաբերութեան նախարարի տեղակալ Կ. Համբարձումեան եւ Երեւանի քոնեաքի գործատան տնօրէնը Մ. Խանոյեան:

×

ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՍՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ընթացիկ ուսումնական տարեշրջանին Հայաստանի բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններուն մէջ սփիւռքէն 98 հայ նոր երիտասարդներ եւս կ'ուսանին՝ Միացեալ Նահանգներէն, Ֆրանսայէն, Սուրիայէն, Լիբանանէն, Իրաքէն եւ Քուէյթէն: Ներկայիս Երեւանի պետական համալսարանին մէջ, բժշկական, բազմարուեստից, մանկավարժական հիմնարկութիւններուն, Կոմիտաս Երաժշտանոցին մէջ կ'ուսանին սփիւռքէն 450 հայ տղաք ու աղջիկներ:

×

ՌԻՇԱՐ ԺԵՐԱՆԵԱՆԻ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԻՍԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի նկարիչներու տան մէջ բացուած է Ֆրանսահայ նկարիչ Ռիշար (Խաչատուր) Ժերանեանի ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են մօտ չիսուն գործեր: Այս երրորդ անհատական ցուցահանդէսն է որ կ'ունենայ Ժերանեան Երեւանի մէջ: Բացման օրը ողջոյնի խօսք արտասանած են Հայաստանի Նկարիչ – ներու Միութեան վարչութեան նախագահ Սուրէն Սաֆարեան, Սփիւռքահայու – թեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի փոխ նախագահ Անդրանիկ Մարտիրոս – եան, Գրիգոր Խանջեան եւ արտասահման – եան երկիրներու հետ բարեկամութեան եւ մշակութային կապի հայկական ընկերութեան նախագահի տեղակալ Նորա Յակոբեան: Շնորհակալութեան խօսք ըրած է Ռ. Ժերանեան:

×

ՍՕՍԻ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հայֆիլհարմոնիայի փոքր դահլիճին մէջ, տեղի ունեցած է լիբանահայ երգչուհի Սօսի Մինասեանի երգահանդէսը, նախաձեռնութեամբ Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի եւ « Հայհամերգ » միութեան: Դաշնակով ընկերացած է Նելլի Դանիէլ – Բէկ: Յայտագրի առաջին բաժնին երգչուհին մեկնաբանած է Ռոսինիի, Վերտիի, Հենսելի, Սքարլաթիի եւ այլ հեղինակներու օփերաներէն հատուածներ եւ ռոմանսներ, իսկ երկրորդ բաժինը յատկացուած է հայ երաժիշտներու գործերու մեկնաբանութեան:

ԺԱՄ – ՊԷՅՐՈՒԹ ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ – ՊԷՅՐՈՒԹ ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ – ՊԷՅՐՈՒԹ ՎԵՐՋԻՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, ՍԵՊՏ. 20ԻՆ, « ԱԶԴԱԿ »
ԿՐ ԽՈՐԱԳՐԷՐ

«ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԻՆ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԻՐԵՆՑ ՀԱՄԱԿՐԱՆՔԸ ՅԱՅՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇԷԼ ՍԷՍԻՆ ԵՒ ԱՅԼ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐ ԱՅՑԵԼԵՑԻՆ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԸ»

Հինգշաբթի առաւօտ, հեռաձայնով հետեւեալ տեղեկութիւնները առինք Պէյրութէն: Կացութիւնը զգալապէս բարեբարձած է եւ իրարու կը յաջորդեն համակրանքի արտայայտութիւնները: Ամէն ճեմայէլէն եռաք, Հինգշաբթի առաւօտ, Ազատական պլոքի անկախ երեսփոխան եւ Խորհրդարանի նախկին փոխ – նախագահ Միշէլ Սէսին այցելեց Անթիլիաս, ուր ընդունուեցաւ Խորէն Ա. եւ Գարեգին Բ. Կաթողիկոսներու, պետական եւ բեսփոխան Ագա Երեւանեանի եւ Հ. Ց. Դ. Լիբանանի կեդր. կոմիտէի ներկայացուցիչներուն կողմէ: Սէսին յայտնեց թէ իր այցելութեան նպատակն է անդամ մը եւս հաստատել իր յարգալիր ու ջերմ զգացումները կաթողիկոսներուն եւ հայ համայնքին հանդէպ: Ընդգծեց, որ ինք եւս բոլորին նման կը դատապարտէ Պուրճ – Համուտի դէպքերը ու համոզումն ունի թէ հայ համայնքը իրրեւ մէկ մանկիկը լիբանանցի ժողովուրդին, միշտ եղած է հայրենիքին համար օգտակար եւ չինարար տարր մը, որու անուրանալի ծառայութիւնը մեծապէս նպաստած է երկրին զարգացման եւ վերելքին: Վերջապէս Սէսին պատրաստակամութիւն յայտնած է իր բոլոր կարելիութիւնները ի սպաս դնել շրջանէն ներս անդորրութիւնը՝ ու կողմերու միջեւ հաշտացողութիւնը ամրապնդելու, մեկնելով այն հաստատ համոզումէն որ ինչ որ պատահած է ոչ մէկ ձեւով կը նպաստէ ոեւէ մէկուն: Սէսին չեշտեց թէ Լիբանան համակեցութեան երկիրն է՝ մարոնիին, յոյն օրթոտոքսին, կաթոլիկէին, Հայուն, սիւննիին, շիին, սիւրիին:

Մէկ ժամ տեւող տեսակցութեան ընթացքին, խօսակիցները ծանրացած են նաեւ երկրին ընդհանուր կացութեան վրայ:

« Ազդակ » կը յիշէ թէ վերջին օրերս բազմաթիւ անձնաւորութիւններ կաթոլիկոսարան այցելած են իրենց համակրանքը յայտնելու համար: Առանց կարգին Շաբաթ օր՝ Հայ Կաթողիկէ Կաթողիկոս – Պատրիարք Հմայեակ – Պետրոս Ժէ, Երկուշաբթի՝ ասորի պատրիարքը, եւայլն, եւայլն:

Կը մնայ մեզի մաղթել որ « համակրանքի » այս ջերմ արտայայտութիւնները ձեւական եւ առժամեայ բնոյթ չունենան եւ լիբանահայ զաղութը այլեւս « սեւ օր » չունենայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՎ

ԱՏԱՆԱՅԻ թեքնիք մէկ լիսէին վեց դասատուներ սպանուած են Սեպտ. 18էն 19ի գիշերը: Ուրիշ դասատու մը եւ պաշտօնեայ մը վիրաւորուած են: Երկու յարձակողները նախ գետին փռած են իրենց զոհերը, ապա, սպանած ատրճանակ պարպելով:

ՄԱԿ–ի կիպրացի զաղթականներու բարձր – մարզպանութեան ներկայացուցիչը՝ էչխան Լիփը – Վայքընֆելտ հրաժարականը տուած է: Արդէն ժընեւ կանչուած է կազմակերպութեան կողմէ իրեւ հետեւանք կիպրական կառավարութեան մէկ րոպէին, ուր կ'ամբաստանուէր որ ապօրինի կերպով արուեստի հաւաքածոյ մը կազմած էիրեն համար: Սեպտ. 15ին Նիկոսիոյ իր բնակարանը կատարուած խուզարկութիւն մը թոյլ տուած էր որ քանի մը հարիւր միլիոն տոլարի արժէքով հնադիտական առարկաներ, բիւզանդական իկոններ, սափորներ, հին դռներ երեւան հանուին: Հաւաքածոյին մէկ կարեւոր մասը արդէն արտասահման ղրկուեր է իշխանին եւ իր գործակիցներուն կողմէ: Ոստիկանութեան համաձայն այս առարկաները Թուրքերու կողմէ գողցուած են իրենց դրաւած չրջանին եկեղեցիներուն եւ թանգարաններուն մէջ եւ աժան ծախուած իշխանին...:

ՇՈՒԻՑԻ մէջ « քաղքենի » մկրտուած կուսակցութիւնները ծայրը ծայրին չհեցան երեսփոխանական ընտրութիւն – ները, մէկ աթոռի առաւելութեամբ, այլ խօսքով 174ի դէմ 175: Արտասահմանի 50 հազար Շուէյտացիներու քուէներն էին որ այս արդիւնքը տուին: Ամէն պարագայի մէջ, « անկառավարելի » երկիր մը կը դառնայ Շուէյտ, որ 44 տարուան ընկերվարական վարչակարգէ մը ետք, 1976ին առաջին անգամ աջերուն ձեռքը կ'անցնէր:

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ վաւերացուց այն օրինագիծը որ պետական նպաստ կը նախատեսէ քաղաքական կուսակցութեանց: Եթէ Խորհրդարանն ալ քուէարկէ, 1981 Յունուար մէկէն, պետութիւնը կը տառձնէ մէկ կարեւոր մասը կուսակցութեանց ծախքերուն: Հարկ է սակայն, որ 30 երեսփոխան ունենան առնուազն, ինչ որ կը նշանակէ թէ միայն չորս մեծ կուսակցութիւնները պիտի օգտուին:

ԻՏԱԼԻՈՑ մէջ Նափոլի – Ֆիրէնցէ գիծի մը վրայ բաւական ուժեղ երկրաշարժ մը եղած է Զորեքշաբթիէն Հինգշաբթի լուսնալիք գիշերը: Առաջին հաշուեկշիռի մը համաձայն, արդէն հինգ մեռեալ կայ եւ բազմաթիւ անհետացածներ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԺԻՍԿԱՐԻ երկուշաբթի ի – րիկուն տուած հաւաստիքներէն (այլեւս յաւերում չկայ) 24 ժամ ետք, կը հաստատուի որ Հոկտ. մէկէն դրոշմաթուղթը պիտի սղէ « արագ »ը 1,20էն 1,30 հաւանաբար, « դանդաղն » ալ 1էն 1,10:

ՍՊԱՆԱԿԱՆ ՊԱՍՔ երկիրը երկու սպանացի սպաներ սպաննուած են հինգ երիտասարդներու կողմէ:

ԳԱՐԹԸՐ յայտնեց այլեւս թէ թեկնածու է նախագահութեան Բ. շրջանի մը: Քենըտիի թեկնածութենէն ետքն է որ ստիպուեցաւ այլեւս իր որոշումը յայտնել:

ՊՕՂՈՍ ԳԷՈՐԳԵԱՆ՝ ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԸ

Գ.

Իր մշանջենական մտահոգութիւնը եղած է դաստիարակութիւնը, լայն առումով, ամէն տարիքի, դասակարգի համար ընդգրկող:

« Այդ գործը կը պահանջէ ոչ միայն գիտութիւն, այլև անոր կառչող արուեստ մը՝ գիտնալ թէ ի՞նչ է ընելիքը, ինչո՞ւ եւ ի՞նչպէս ընելու է: Առանց զուգորդութիւնն է որ մանկավարժութիւն կը կոչեն: Մանուկէն կազմել մարդու կոչումին վայել էակ մը եւ զայն իր կատարին հասցնելու ճիգ »:

Տակաւին ամէն տպարէջի խղճամիտ հետեւողին կը պատշաճի եւ կոչում անուանին տակ պէտք է փնտռել գիտութիւն եւ արուեստ: Կոչում՝ նաեւ համոզիչ՝ տեւական ներքնազմի:

Որովհետեւ, երջանիկ պատեհութիւն – ներու բերմամբ, աշակերտական շրջանը թեւածեց աւելի հեռուները, իր մէջ զգալ այդ զգեստը չնորհը՝ նուիրում իր տպարէջին, հաւատարմութիւն իր գծած ուղիին:

Անժխտելի է որ մարզկային ընկերութիւնը չարունակական տագնապի մէջ է, առաւել կամ նուազ ուժգնութեամբ աչքի զարնող: Եւ ի՞նչն է զայն անոյշութեամբ առողջորդելու միջոցը, եթէ ոչ դաստիարակութիւնը, ուրեմն նոյնպէս տեւական տագնապի ենթակայ: « Ամէն ժամանակ – կամ իջոց ունի իր ընկերային նկարագիրը, զգալու, գործելու, խորհելու կերպերը, թէեւ արդիւնք ժառանգութեան, բնածին հակումներու, քիչ կամ շատ բռնութեամբ պարտադրուած սովորութիւններու:

« Ըստ այնմ, զեռահասներուն չափա – զանց կարեւորութիւն տուողները հեռու են առողջ դաստիարակութեան պահանջէն: Այդպիսիներուն զգեստը նպատակն է զանոնք իրենց չհեներուն ծառայեցնել, քաղաքական ցոյցեր եւ կոչեր աշակերտներու միջոցաւ կատարած, վարժուած է (տպէսաժ): Տարբեր բաներ չեն կուսակցութիւններու, կառավարողներու եւ այլ յայտնի կամ ծածուկ ընկերակցութիւն – ներու կողմէ գործադրուած մեթոտները:

« Եթէ դաստիարակչական կազմակերպութեան մէջ, պետական վարչական կազմին հետ նմանութեան եզր մը գտնել ուզուի, զպրոցական ինքնավարութեան գրութիւնը կընայ ըլալ ան »:

Հայ զանգուածը ապրակից հեղինակ – ներ քաջալերող չէ եղած, նոյնիսկ լաւագոյն պայմաններու մէջ անոնք մեկենասներու կարօտ մնացեր են: Հայ գրողը պարտի բաւականանալ լրագրական յօդուածներով, վրայ վրայի պիտի գիւղ ձեռագրեր՝ ապագայ հրատարակութեան մը յոյսով:

Պօղոս Գէորգեանի պարագան ալ նոյնն է հետեւաբար. ան զոհացած է դաստիարակութեան վերաբերեալ գրքոյկներով, յօդուածներով, ունի նաեւ ընդարձակ ծաւալ հատոր մը ձեռագիրը, զոր կը ջանար ամբողջացնել ու տպագրել, ամէնօրեայ պարտադրանքով, շնորհիւ մանաւանդ Տիկին Հերմինէի թանկագին օժանդակութեան:

Ե՞րբ լոյս կը տեսնէն...

Վստահ եմ որ անոր պարունակութիւնը, մեր խօսակցութիւններուն յարատեւբէն մաս կազմող, այժմէական կը մնան: Անոնցմէ յիշողութեամբ կը յանգնիմ թուել մաս մը, այն մեծ յոյսով որ պիտի չհերքուին եթէ հրատարակուին:

Ուսանելէ վերազարձին, իր ծննդավայրին մէջ փոփոխութիւն մը կը գտնէ, երեւութապէս դէթ: Հայ աշխարհին մէջ անդիմադրելի վերելք մը, ու խորապէս կը զգուակցի մեր ժողովուրդը լաւագոյնս առաջնորդելու հրամայականին, ուսոի, զգաստութեան, կարզապահութեան՝ դաստիարակութեան ուժին: Ամէն կ'ամբարձուի իր մէջ, մանաւանդ գործով, գրութիւններով ալ արտայայտուելու կարիքը:

Իր վառ հայրենասիրութիւնը կը գոլայ թակարի « Տուն եւ Աշխարհ » գործի թարգմանութեան մէջ: « ... խորունկ կզմանքներու թարգմանը գտայ յանձին իր Նիխելին՝ երբ մարդ եւ երբ հայրեր – նասէր », « ... պիտի փափաքէի որ ա-

չակերտներս խորապէս համոզուին թէ հայրենասիրութիւնը տպարէզ մը, արհեստ մը, փառքի ճամբայ ալ չէ, այլ բարոյական վարմունք »:

— Երկրորդական զպրոցներուն արժէքը իրենց ջամբած ուսումովը չէ որ կը գնահատուի առաւելապէս, այլ այն ոգիով որ կը յատկանշէ գիրենք եւ կ'ներեայ իրենց հասցուցած քաղաքացիներուն մասնաւորներուն, նիստ ու կացին ու գործերուն մէջ, այդ ոգին՝ որ կը կազմուի գարերու ընթացքին ուսանդուներուն ուժով:

— Իսկ մեր յեղեղուկ պայմաններուն մէջ, կ'աւելցնէի, առաւելապէս եւ տեղադատ չափերով մեր նուիրեալ ուսուցիչներու ջանքերով:

— Մի՛ խնդար:

Միտքը հասկցած էի:

— Հաւանութեան ժպիտ է, ըսի բազքելով:

Բայց վերազառնանք « Կեդրոնական »:

Ուրեմն, մայր, մեզ վհատեցնելու աստիճան յոռետես, երբ « Էֆիլիպը Էօրէփէէն »ի մասին կը խօսէր, այսօր « Էֆիլիպը Մոնտիալ », հրաւէր մըն էր մեզ ուղիղ ճամբու մէջ մտնելու:

Իր երազն էր Սփիւռքի համար վարժապետանոց մը տեսնել, որուն համար ծրագիրներ պատրաստած եւ « առ որ անկ » է ղրկած ըսելէ կը յայտնէր: « Պատրաստելու համար ազգին ճշմարիտ առաջնորդներ եւ ոչ թէ խօսքի մարդիկ »:

« Որ ժառանգութիւն մը պահպանուի եւ յանճանճուի լմնատուութեամբ, որուն մէջ կատարելապէս անփոյթ ենք »: Կը գտնէր մեծ պակաս մը Սփիւռքի նախակրթարաններու բարձրագոյն դասարաններուն յատուկ՝ Ազգ. պատմութեան դասագիրք մը:

Այդ առընչութեամբ պէտք է անյապաղ լծուիլ լեզուական կենսական հարցի լուծման, երկուսաւոր քաջութեամբ՝ հայրենիք եւ Սփիւռք ձեռք ձեռքի: « Որ հոգեբոյս արեւմտահայերէնը, իր նըրբութեամբ, ճկունութեամբ, երաժշտականութեամբ, Հայաստն հողին հարազատօրէն արտայայտող գործիքը »: « Ինչո՞ւ Հայաստանի մէջ երկու բարբառները չկարենան քով քովի ապրիլ, ինչպէս օրինակներ կան այլուր »:

Ձմարիա հայրենասէրի երազանք անչուշտ եւ արդար: « Ժողովուրդի մը պատմութիւնը իր մաքին պատմութիւնն » է երբ կ'ըսէր, չէր կրնար անտես առնել կրօնականը, որուն նուիրուած է մեր երկհազարամեայ միտքը: Կրօնականը՝ որ մարդ էակին համար խորաթաքուն՝ կենսական պահանջ մըն է: Գալով Հայուն « մեր կրօնքը եւ լեզուն ազգապահպանման համահաւասար ազգակներ են »:

Կողմնակից էր ոչ թէ վերանորոգումի, այլ բարեկարգութեան, ուր « կը յարգուին դաւանական հիմունքը, կազմակերպութիւնը, ծէսը, միսթիքականութիւնը »:

Իրաւամբ արարողութեանց լեզուն չէ որ կը նպաստէ կրօնասիրութեան, « ուսոի ընթերցումները աշխարհաբար կատարելով խնդիրը չի լուծուիր քնաւ. ի սկզբանէ էր բանն եւ բանն էր առ Աստուած, աշխարհաբարի թարգմանելով ժողովուրդը աւելի բան մը չի հասկնար, ու մանաւանդ մեր պարագային, քանի՞ լեզուով պէտք է թարգմանուի. հապա՞ դրաբարի գեղեցկութիւնը, որ հայերէն լեզու է գերազանցապէս »: Ահա ուրեմն զայն որովհետեւ համար ալ անհրաժեշտ է ջանք թափել: Յաւապինօրէն կը հաստատէր, օրինակներով, որ կրօնաւոր – ներէ ամանք անդրաբեկիրթ են, ուսոի անկարգապահ, ուրիկ անոնց հանդէպ յարգանքի պակաս:

Քանիցս խօսուած նիւթերէն էր, Ազգ. եկեղեցին լեզուներու պարագան. իր համոզումն էր որ « անոնք բան մը չեն չհիր կրօնական տեսակէտով, կը կորընչեն կարեւորը՝ ազգայինը »:

Բնականաբար դաստիարակ մը չի կըրնար խուսափիլ բարոյախօս մը ըլալէ:

Կը չատագովէր համայնական ոգին ընդգծմ եռասիրութեան, այնքան անհատական, նոյնքան ազգերու: « Այդ ոգին բարոյական ըմբռնում մըն է, գաղափարական մը, մարդուն ձգտումը դէպի մարդկայնութիւն, որ գործակցութեան մէջ կը յայտնուի գիտակցօրէն, յօժարակամ հրաժարումով կարգ մը բնազդական, սոսկ անձնական պահանջներէ, ուրիշներու աւելի կենսական եւ ազնիւ պահանջներուն գոհացում տալու համար »:

Ու կը կրկնէր Վահան Թէքէեանի մէկ գմայլելի տողը՝ « կեանքէն ինծի ի՞նչ մնաց, ինչ որ տուի ուրիշին »:

Պէտք է ճգնիլ մարդկայնութեան վեհ ոգիի ի խնդիր: « ... Մարդիկ երբեք այսքան գիտական, նրբամիտ, ազդու միջոցներ չէին գործադրած գիրար խողխողելու համար. մարդս ինչ որ դեռ չէ սորված, ապրիլն է՝ գերագոյն նպատակը մարդ էակին այս աշխարհի վրայ. որով մարդկութեան դեռ ապրիլ սորվիլ կը մնայ »:

Ապրիլն ալ ուրեմն գիտութիւն է, արուեստ, մեռցնելուն եւ մեռնելուն պէս՝ նոյնիսկ գեղարուեստ:

Եզրակացութիւնը պարզ էր:

« Աշխարհի խաղաղութիւն պարգեւելու եւ ամէնուն կեանք, միակ միջոցը անհատներու եւ հասարակութեանց դաստիարակութիւնն է »:

Դարերու երազ՝ նոր սերունդներուն անվերջ ժառանգ:

ՎԱՉԳԷՆ ԱՆԴՐԻԱՍԵԱՆ

(Շար. – 4)

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ, ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ»

Բ.

ՆԻՍՏ Բ.

Սեպտեմբեր 4.— Նախագահ Մկրտիչ Ե. Ժամհարեան: Ցայտագրին վրայ արձանագրուած է՝ Լարան: Այսինքն մասնակցողներու կողմէ նախապէս ղրկուած կերպով ներկայացուած հարցումներու պատասխան: Ահաւասիկ նամակ մը հարցում – պատասխաններուն:

Հարցում.— Հայ Դատի լուծումին համար ի՞նչ գրական ու գործնական միջոցներ կը նախատեսէք եւ առ այդ ի՞նչ են ձեր յարաբերութիւնները Սորհ. Հայաստանի հետ եւ ո՞վ է տէրը Հայ Դատին:

Պատասխան (Վեր. Ճ. Գառնուզեան).— Ուժի կեդրոնացում, մասնագէտներու մասնակցութիւն, գրասենեակի մը ստեղծում որոնք կը կարօտին գրամի: Ունինք ներկայիս Հայկ. Դատի գանազան յանձնախումբեր բայց չունինք հասարակայ յայտագրեր: Արդ, հաւաքել բոլոր տեսակէտները եւ ներկայանալ հասարակայ յայտագրով: Տեսակցութիւնը միակ հաւաքականութիւնը որ կրնայ հետապնդել Հայ Դատը Սորհ. Հայաստանին է: Բայց պիտենք որ ինքնաւար չէ: Պէտք է տէր գտնայ բայց չի կրնար: Արդ, Հայ Դատի տէրը Սփիւռքն է:

Նաեւ, քիչ թէ շատ նոյնմասն հարցումներ եղան « Համագումար »ի եւ « Դարձագիրը մարմնի » վերաբերեալ: Վեր. Ճ. Գառնուզեան ըսաւ թէ « Համագումար »ը անձնական զոհողութիւններու արդիւնքն է: Պզտիկ բայց յարատեւ քայլերով պիտի ընթանանք: Տակաւին կանուխ է խորհիլ Կեդրոնական Մարմնի մը մասին: Բայց ամէն երկրի մէջ կարելի է հիմնել փոքր բջիջներ, կորիզներ: Այս « Համագումար »ը պէտք է ջանայ վերածել տեւական հաստատութեան մը: Պիտի չարունակենք յարաբերութիւնները բոլոր կուսակցութիւններու եւ միութիւններու հետ: Հարկ է զգաստել ընտեսական մասնագէտներու ժողով: Շարժումը կրնայ յաջողիլ երեք նախապայմանով. Ա.) Նկատուի որպէս հիմնական կարիք ընդհանուրին կողմէ: Բ) Առնուած միջոցառումները ըլլան գործնական: Գ) Ամէն գաղափարի պատկանող մասնակից բայց չարժումը քաղաքական գոյն չունենայ:

Հարցում մը եղաւ նաեւ վերնել ուժի մասին: Պատասխան՝ մենք պէտք ունինք ռազմագէտներու, վերնադրներու, ժամնակը պիտի գայ որ ստանք պիտի գործածուին: Ուժ պէտք է ներկայացնենք:

Բարձրացանք «Ցաղթանակի Զրօսայդի»: Աչնանային պարզ, մաքուր օր էր: Օդը, ինչպէս Բակունցը կ'ասէր, «ջինջ էր արցունքի պէս»: Արարատը արտակարգ զեղեցիկ ու մօտիկ էր:

Ձեռքի զոյգ ափերը մօտեցուեց իրար.

– Ափարատ այսօր մօտեցաւ ինձի, երբեք այսքան մօտ չէր եղած...

Դիտեց «Մայր Հայաստան» կոթողը, կանգ առաւ անյայտ վիճուրի յուշաքանդի առաջ, երկար նայեց անշէջ կրակին:

Ցետոյ հեռուում ծերունիների խումբ տեսաւ, մօտեցաւ, զննեց ու դիմից նրբանցից մէկին.

– Ձո անուն ի՞նչ է...

– Գէորգ:

– Ձո երկրորդ անուն ի՞նչ է:

Ծերունին չհասկացաւ:

– Ազգանունդ ի՞նչ է, – միջամտեցի եւ:

– Գաբրիչհանեան...

– Հետաքրքրիր անուն է, ի՞նչ կը նշանակէ...

– Կաղապատուղի տղայ, – հպարտօրէն ասաց ծերունին:

– Հո՛, հո՛, հո՛, – որոտաց Սարոյեանը, – քու հայր ո՞ւմ կաղապատած է...

– Հայրս չէ, պապս կաղապատած է, – ասաց ծերունին:

(11 – Շար.)

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատուած «ԲՈՒՐԻ ՀՍԿԱՆ» Գրքից)

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

Մեծահասակներ էլ են նայում այդ մեծաղեայ մարդուն, նայում հետաքրքրութեամբ, բայց բոլորը կամաց-կամաց գրւում են, և չորսամսեայ մանուկը մենակ է մնում այդ մեսաղեայ մարդու պատկերի դէմ: Մանուկը, որ Սարոյեանի գործերում միշտ մարդկային մաքրութիւնը, անմեղութիւնը, արդարութիւնն ու գութ է խորհրդանշանում...

Մենակ է մնում մանուկը ու սարսափահար փախչում է, փախչում ու կորչում է մթնող քաղաքի ամայի փողոցներում: Եւ նրա հոգում գնալով ահազնանում է անհասկանալի, անանուն սարսափը... Եւ մանուկը ենթագիտակցաբար զգում է, որ այդ սարսափից իրեն կարող է փրկել մի հարազատ դէմք, բաւական է, որ տեսնի իր ընտանիքից որեւէ մէկին՝ մօրը, եղբօրը կամ քրոջը, որ սարսափը մոռանայ...

Մտեղծելով իր բարութեան անհուն աշխարհը, չէլոը գնելով մարդկային բարեսրտութեան, գթութեան ու սիրոյ վրայ, Սարոյեանը ոչ թէ ուզում է խրբել, այլ ամրացել մարդուն, համոզել նրան, որ չպիտի յուսահատուել, որ աշխարհում բարին աւելի շատ է, քան չարը, գեղեցիկն աւելի շատ է քան տգեղը, որ մարդը սիրոյ կարիք ունի:

«Աշխատիր սիրել իւրաքանչիւր մարդու, ով կը հանդիպի քո ճանապարհին»...

Իր այդ սկզբունքին հաւատարիմ մնալու համար, նա աշխատում է լաւ մարդկանց հանդիպել:

Իսկ լաւին ու վատին տարբերելու մի պարմանալի բնազդ ունի:

Պատահում էր, հանդիպում էինք խմբրւած մարդկանց, նայում էր, զննում ու խօսակցութիւն բացում ոչ թէ այն մէկի, այլ այս մէկի հետ... Եւ պարզւում էր, որ հետաքրքրիր խօսակից է ընտրել:

Երեւան ժամանելու յաջորդ օրն էր:

Այս պինուորական ուժը պէտք է։

Հարցումներու կարգին, ինչպէս սովորութիւն է, եղան խորհրդածութիւններ, ծրագիրներու պարզում, յայտարարու – թիւններ, առաջարկներ յատկապէս կեդրոնական մարմնի մը ստեղծման, ազգային տուրքի, համահայկական հանգանակութեան, անձնական ամսաթոշակներու եղանակի մը, քարոզչութեան, ամաթերթի մը հրատարակման…։ Ներ – կաներու կողմէ հակադիր տեսակէտներ յայտնուեցան մանաւանդ Խորհ. Հայաստանի դերին մասին։ Մանրակրկնելէն մեզ (երիտասարդ մը) բեմէն զգուշացուց պահարակեց Խորհ. Հայաստանի վարչաձեւը որակելով զայն ապօրինի եւ համայնավարութեան չահերը հետապնդող եւ ոչ ազգային։ Երիտասարդին խօսքը սրահէն բարձրացող բացագանչու – թիւններով եւ աղմուկներով ընդհատուեցաւ։ Մէկը ժպտեցաւ, նախագահը լռութիւնը ապահովելէ յետոյ, չէշտեց պատասխանութեան ազատութեան իրա – ւունքը բոլոր մասնակցողներուն համար, սակայն անհամ կացութեան վերջ տալու համար, նախընտրեց ինք ամփոփուած ձեւով ներկայացնել երիտասարդին տե – սակէտները։ Նիստը վերջացաւ որոշ տագնապի մը մէջ։

ՆԻՍՏ Գ.

Սեպտեմբեր 5.– Նախագահ Մկրտիչ Ե. Ժամկոչեան։ Օրակարգի վրայ երկու զեկոյցներ։ Առաջինը Սփիւռքի պատմական ու ներկայ դրութեան վերլուծումն է Վրդ. Կոմիտեասի կողմէ։

800 տարիներէ ի վեր մենք Սփիւռք կը կրնանք կիլիկիայէն Նոր Ջուղա, Պոլիս, Թիֆլիս, Հնդկաստան, Լեհաստան, Արիմ։ Նոյնքան կեդրոններ լուսաւորութեան Հայաստանէն դուրս, բայց խոր – հանքի հայրենիքները որոնք ժամանակի ընթացքին հալեցան։ Վերջին Սփիւռքը մենք ենք եւ վերջին կորուստը մենք, քանի ըրկուած ենք մեր պատմական հողերէն։ Սփիւռքի ներկայ կառոյցը իր ազգապահպանման կռուաններով անբաւարար է, զոհութիւնները բարգաւաճ կամ ոչ բոլորն ալ բռնած են ճանապարհի նկատ ձեւով չարունակենք, որովհետեւ ազգապահպանումը հողին վրայ չէ։ Ապա Կոմիտաս Վրդ. ներկայացուց Սփիւռքը որպէս ուժ մը որ չէ չահագործած, որովհետեւ չէկազմակերպած, նկատի չէ առնուած որպէս ամբողջութիւն մը։ Սփիւռքը կ'արժեւորենք երբ զայն կը զարձնենք գիտակից իր զօրութեան եւ անոր կառոյցը մեզ համար մը որ կարենայ գործել որպէս մէկ մարմին։ Դուրս գալով նեղ գաղութային տեսանկարներէն պէտք է որդեգրել Սփիւռքի ամբողջ տարածքը ընդգրկող քաղաքականութիւն։ Պէտք է վերադառնալ Սփիւռքի ակունքներուն եւ այդ ակունքներուն մէջ կը գտնենք ոճիր մը։ Սփիւռքը քաղաքական ոճիրի մը հետեւանքն է, վերապարձը քաղաքական ապրք է։ Սփիւռքը Հայ Դատի քաղաքական պրկումն է, վերադարձը Հայ Դատի պահանջատիրութիւնն է։ Դասախօսը թելադրեց երեք հրամանակարգեր Սփիւռքի ներկայ գոյութեան համար։ Ա.) Կասեցնել նահանջը (ձուլում)։ Բ) Սպառազինել։ Գ) Անցնիլ հետապնդումի քաղաքական նպատակներուն որ կը կոչուին՝ հայ դատ, մեր հողերը։ Այս հանգրուանային պահանջները յարգելով է որ, այսինքն Սփիւռքը ողջ պահելով է որ կարելի է ապա լծուիլ Հայ Դատին։ Կանոնեան Վրդ. հարց առաւ ըսելով. « Արդեօք բանալի մը կա՞յ այսօր որ կարենայ բոլոր դռները բանալ »։ ու պատասխանեց՝ այո, կայ — տնտեսական ուժը եւ աւելցուց՝ « այս « Համագումարը » կը ձգտի ստեղծելու սփիւռեան տնտեսական ուժ »։ Ցետոյ անդրադառնալով կուսակցութիւններու քաղաքականութեանց չուրջ, տարբեր – տարբեր հորիզոններու տակ, ըսաւ թէ անոնք չեն կրնար տանիլ այս աշխատանքը որքան ատեն որ չորդեգրեն սփիւռքեան քաղաքականութիւն, ինչ որ իրենց ձուլումը կը նշանակէ եւ ինչ որ այս օրերուն անկարելի է։ Կուսակցութիւնները եւ « Համագումարը » տարբեր ալիքներու վրայ են։ Առաջինները քաղաքական, երկրորդը տնտեսական, սակայն իրենց միացման կէտը Հայ Դատ կը կոչուի։

Երկրորդ զեկոյցը՝ Փրոֆ. Մկրտիչ Պալեանեան, նիւթ՝ Միջազգային քաղաքական իրադարձութեանց ազդեցութիւնը Հայութեան գոյութեան վրայ։ Վերջին 70 տարիներու քաղաքա – տնտեսական իրադարձութիւնները բաժնեցուց երեք մասերու, զեկոյցը բացատրեց անոնց ազդեցութիւնը Խորհ. Հայաստանի Հայութեան եւ Սփիւռքահայութեան գոյավիճակին վրայ։ Ա.) 1914էն 1947 շրջանը որ կը պարփակէ երկու համաշխարհային պատերազմներ, կայսրութիւններու տապալում, յեղափոխութիւններ, ազգերու անկախութիւն, դաշնագիրներ, տնտեսական ու քաղաքական նոր ուժերու կազմաւորում ու նոր իրաւիճակներ։ Ա. համաշխարհային պատերազմը Օսմանեան կայսրութեան սահմաններուն մէջ ապրող Հայութեան վրայ ունեցաւ ծանր ազդեցութիւններ։ Ցեղասպանութիւնը իր մէկուկէս միլիոն զոհերով, Հայութեան հեռացումը Հայկական բարձրաւանդակէն ու Սփիւռքի կազմաւորումը, մայր Հայրենիքի ստեղծումը – 1918էն 1920 անկախ Հանրապետութեամբ եւ ապա Խորհ. Հայաստանով, Թրքահայ զաւթ Թաղում։ Արդ, հողային կորուստ, հայ բնակչութեան թիւի նուազում, Սփիւռքահայութեան ձեւաւորում զանազան գօտիներու վրայ և սփիւռքեան կառոյցի մը հաստատում։ Բ. աշխարհամարտը կենսական ու ճակատագրական ազդեցութիւններ ունեցաւ գլխաւորաբար Խորհ. Հայաստանի չարունակականութեան վրայ։ Գերմանական եւ Թրքական պինուորներու սպառնալիքին տակ ան – վնաս դուրս եկաւ զոհելով 250 հազար պինուորներ։ Այլ հետեւանք՝ ներպաղթը դէպի Խորհ. Հայաստան եւ զարթնալ տեղաւորում եւ ձեւաւորում Սփիւռքահայութեան։ Բ) 1948էն 1979 շրջանը համաշխարհային պատերազմէն ետք Խորհ. Հայաստան իրադարձութիւններով տեսաւ յեղաշրջում մը Սփիւռք – Հայաստան փոխյարաբերութիւններուն մէջ, ուրուա – դծում Հայութեան անբաժանելիութեան գաղափարի մասնաւորաբար եղեռնի չիսնամեակի ու վաթսունամեակի ոգեկոչում։ Ներչին եւ Խորհ. Հայաստանի մշակութային, գիտական, արուեստներու եւ տնտեսական համապարփակ բարգաւաճումէն եաք։ Միջին Արեւելքի ընկերային, տնտեսական ու քաղաքական նոր իրաւիճակը այդ երկիրներու հայ գաղութներուն կը բանայ նոր փորձաքարի շրջան մը։

Փրոֆ. Մ. Պալեանեան զատապար – տելով քրիստոնեայ Արեւմուտքը որուն քաղաքականութեան հետեւանք գարերէ ի վեր եղաւ լոկ անանկութիւնը մեր դատին, կը նկատէ թանկագին արաբական աշխարհը որ երկրորդ հայրենիք մըն է 150 տարիներէ ի վեր ու կ'աւելցնէ։ «Արաբ ժողովուրդին ազգայնական զարթօնքը, գաղութաթար ուժերու քօթափումը ու այդ երկիրներուն տնտեսական ու ընկե – րային աստիճանական բարգաւաճումն ու բարելաւումը գուգահեռ կ'ընթանան Հայութեան ճոյնանման նպատակներուն հետ ու մասամբ գիրար կ'ամբողջացնեն »։ Գ) Նախատեսութիւն մինչեւ 2000 թուականը։ Ըստ Լորա Զելֆոնթի, Ֆորէյն Օֆիսի նախկին նախարար, պիտի յայտնուին նոր ուժի կառոյցներ — Փաուըր սթրաքչըրզներ — որոնք չորս գլխաւոր գործօններով պիտի պայմանաւորեն մթնոլորտը։ Նախ Արեւելք – Արեւմուտք հակամարտութիւնը պիտի չարունակուի։ ռազմավարական էական բնանիւթերու տիրապետութիւն — համայնավար Չինաստանի յայտնումը եւ զարգացումը կամ ոչ Արեւմտեան Եւրոպայի։ Այս գործօններուն պայմանաւորած մթնոլորտը կրնայ Խորհ. Հայաստանի ու Միջին Արեւելք բնակող Հայութեան վրայ ուղղակի ազդեցութիւն ունենալ։ Դասախօսը աւարտեց իր ճառը հետեւեալ խօսքերով՝ « Աշխատինք պահպանել «ներկայ եանֆ»ը ազգային ինքնագիտակցութեան չեմ ուգիով, Սփիւռք – Հայաստան ուժերու համակարգումով ու հայկական բարձրաւանդակը շրջապատող երկիրներուն մէջ յարաճուն, գիտակից եւ վճռակամ հայ գանգուածի մը գոյութեան ջատագով դառնալով »։

(Շար.– 2)

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԻՓԵԱՆ

ԿԱՐԾԱՑՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը ՏԱՐԱԾՔԷՔ

ՅԱԿՈԲ ՄԱՐԹԱՅԵԱՆ

- Կեանագրական Գիծեր -

(Ր. և վերջ)

Սոֆիայի « Ազատ համալսարան »ին մէջ 1931–1932ին կը սկսի դասաւանդել հին Թրքերէնը։ Աւելի վերջ Թրքական նիւթերու վրայ յօդուածներ կը հրատարակէ Իսթանպուլի « Արեւելք »ի խընդրանքին ընդառաջելով։ Այս յօդուած – ներէն մէկուն նիւթն էր « Արմատ Թրքերէնի 1200ամեակը 732–1932 », որ Թըրքերէնն կը թարգմանուի եւ կը հրատարէ Աթաթիւրքի ուշադրութիւնը։ Աթաթիւրք կը յիշէ զինքը եւ փուխով Թուրքիա կը հրաւիրէ զայն, 1933ին։

Յակոբ Մարթայեան Իսթանպուլ գալէ անմիջապէս վերջ կը ներկայանայ Աթաթիւրքի եւ ապա աւագ մասնագէտ ու անդամ կը կարգուի Թուրք Լեզուաբանական Միութեան։ Կը մասնակցի ու զանազան ժողովներ կը կարդայ Առաջին եւ Երկրորդ Լեզուական Համաժողովներուն։ Միեւնոյն տարին կը չարունակէ իր հայերէն հրատարակութիւնները « Ազգասէր »ի, « Ժամանակ »ի ու « Մարմարա »ի մէջ։

Աթաթիւրքի հրահանգով Իսթանպուլէն Անգարա կը փոխադրուի 1936ին եւ ընդհանուր լեզուաբանութեան դասախօս կը կարգուի նորահաստատ « Տիլ, Թարիհ, Ճողրաֆիա » Ֆաքիւլթէի մէջ, պաշտօն մը զոր կը վարէ մինչեւ 1950։

1940 – 1970 տարիներուն աւագ մասնագէտ ու խմբագրապետն էր նորահաստատ « Թուրք Համայնապիտարան »ին, որուն մէջ կը հրատարակուին հարիւրաւոր կարճ կամ երկար յօդուածներ։

« Թուրք Տիլի » եւ « Թիւրք Տիլի Արաշթըրմա Եըլըզը » անուն պարբերականներու մէջ լոյս կ'ընծայէ գանազան լեզուագիտական աշխատասիրութիւններ, կը մասնակցի բոլոր համաժողովներուն, կարդալով ուսումնասիրութիւններ, որոնք տպուած են « Գուրումլթայ Թէզկէրի » անուն երկերու չարքին մէջ։ Առանձին հատորներով լոյս կը տեսնեն ի մէջ այլոց, » Թիւրքիյէ Տիլ Տէվրիմի » (1951), « Թիւրք Լէհչէլէրի » (1957), « Թիւրքօլոժի Թարիհի » (1960), « Տիլ, Տիլլէր վէ Տիլճիլիք » (1968), « Գուրտաղու Պիլիկ Քնճէլէմէլէր » (1972), « Թիւրք Տիլինտէ Քէլիմէ վէ Կէօրիւնիւշ) (1974)։ Իր հայերէն յօդուածներէն մէկ մասը երեւցաւ « Շողակաթ »ի մէջ եւ սակայն հայերէն յօդուածներուն գլխաւոր առանցքը եղաւ « Մարմարա » օրաթերթը որ 1961էն սկսեալ հրատարակեց « Համայնապատկեր հայ մշակոյթի » երկարատեւ ու թանկարժէք աշխատասիրութիւնը։

Պ. Յակոբ Մարթայեան Իսթանպուլի մէջ հրատարակած է երկու գրքոյկներ, մին Վարդանանցի «1500ամեակի խոհեր» (1951) եւ միւսը « Աստուածաչունչը եւ Աշխարհաբարը » (1956)։

Կարգ մը դառնութիւններ պատճառեցան որ Պր. Յակոբ Մարթայեան լուէ մինչեւ մը համար։ Բայց իր համակիրները ու ընթերցողները չէին հաշտուած անոր աշխատասիրութիւններէն զրկուած ըլլալու զաղափարին։ Մարմարա երկար տարի թարգման հանդիսացաւ Պր. Յակոբ Մարթայեանը վերստին մեր մամուլին չահեցնելու ընդհանուր փափաքին, բան մը որ յաջողեցաւ ի վերջոյ ու մեր արժէքաւոր աշխատակիցը սկսաւ կրկին իր թանկարժէք աշխատակցութիւնը բերել մեր մամուլին, մասնաւորաբար Մարմարայի, ուրկէ իր յօդուածները կ'արտատպուէին Սփիւռքահայ գրեթէ բոլոր թերթերու կողմէ։ 1977 Մայիս 16ին ալ Պէյօղլուի Նարեկեան սրահին մէջ սարքուեցաւ յարգանքի երեկոյթ մը ի պատիւ Պր. Մարթայեանի, իր գրական ու գեղարուեստական գործունէութեան 70–ամեակին առթիւ։ Ծորելենական այս հանդիսութեան նախագահեց Պատրիարք հայրը։

Յակոբ Մարթայեան իր եարին կը թողու անկորնչելի վաստակ մը, թէեւ դժբախտաբար մեծ մասամբ թաղուած մամուլի էջերու մէջ, հակառակ որ արժանի էին հատորներու վերածուելու։

«ՄԱՐՄԱՐԱ»

ՀԱՀԱՆ ՀԱՀԱՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929 1979

ԲՐՈՐԴ ՄԱՍ

4.

Ձիզին կոպերը բարձրացած մէկէն եւ պատասխանին դէմքին վրայ անառնաւն, անդրաշխարհային ժպիտ մը տարած – ուցաւ։ Ժպիտ մը որ աւելի ծանածը – ուքիւն էր, բայց որ հրճուանք էր, պերս ու ազապատանք էր, բայց որ ամբողջ սէր էր։

Նինէթ ուզեց ցցուիլ, չարժում մը ը – նել, բայց ուժերը մերժեցին։ Կար – ծես զերադոյն ճիգ մը ըրաւ խօսելու, եւ հազիւ լսելի ձայնով մը փափաց ար – դան մօտեցող ականջին.

– Փիէռռօ, ազատէ՛ պիս, ազատուէ պիս… այս անգամ, հաւատա՛… հիմա ըժիշկը ըսաւ, հաւատա՛, ես… ես ի – րապէս յղի… ես իրապէս յղի…

Ձայնը հալեցաւ, սպառեցաւ, չըր – թունքները չարժեցան պարապին մէջ ու կոպերը լինկան։

– Դո՛ւրս, դո՛ւրս, բայց կ'աղաչեմ դուրս ելէք կը կրկնէր ըժիշկը։ չէք տես – ներ որ մահուան հետ կը պայքարի։

Դռնէն անցած պահուն մէկէն եառեւ զարճաւ Փիէռ, բռնեց ըժիշկին ձեռքէն ուռ ըսաւ։

– Պիտի ազատէ՛ք զայն, պիտի ազէկ – ցընէք Նէնէթս։ ըսէք ինչ որ կ'ուզէք, բայց ըժիշկեցէք, ապա թէ ոչ… ապա թէ ոչ, je te casse la gueule moi, je te casse la gueule…

. . . . . .

Նրբանցքին խորը, անկիւն մըն էին կծկուած երկուքը, չունչ չունչի։ Փիէռ կոստանը գրկած էր ուսերէն ու կը խօսէր խեղդուկ ձայնով մը, բայց չունչը սպառելու չափ արագ։

– Այո՛, պիտի ազէկնայ ան, պիտի տեսնես թէ ինչպէս պիտի ազէկնայ, իմ բարի, իմ պատուական Կոստանս, մենք դեռ չատ երջանիկ պիտի ըլլանք, մենք դեռ ի՛նչ օրեր պիտի ապրինք… Կոստա՛ն, Կոստա՛ն, ահա կը ներկայանայ ցընեմ ձեզ Փարիզ քաղաքի հրչէջ գունդի ենթասպաներէն է՛ն կրակոտը… այո՛ Rrigole Brrigadier… բայց ինչո՞ւ, ինչո՞ւ ուզեց անձնասպան ըլլալ։ Ինչո՞ւ դուն հոն չէիր… Պիպին տարե՛ր են ե – ղեր, աւելի լաւ, թող կորսուի անպիտանը. ան միշտ կը խառնէր մեր խաղաղութիւնը, կը փճացնէր մեր զուարթութիւնը… բայց հիմա ալ երջանիկ պիտի ըլլանք. ես հոս եմ, պիտի ազէկնայ իմին Նէնէթս Rrigole Brrigadier… Հաւատա՛ Կոստան, այս անգամ առեն չունեցայ, բայց եթէ նորէն փախիլ երթամ, անպայման, անպայման պիտի զնեմ թուխակը. այո՛, առանց թուխակի չըլլար. Նէնէթն ալ թուխակը չատ կը սիրէր… Մայրի՛կ, մայրի՛կ… je te casse la gueule moi, je te casse la gueule…

(Շար.– 121)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այբի Տիկին Իսկուհի Տոլմաճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգե – հանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Սեպտ. 23, Փարիզի Ս. Ծովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՕՀԱՆՆԷՍ ՏՈԼՄԱՃԵԱՆԻ

մահուան Ա. տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն ժեռոմի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը չնորհակա – լութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէր – ները, ողբացեալ Սամուէլ Տէր–Միքա – յէլեանի մահուան առթիւ.—

Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Պէքլէրեան եկեղեցւոյ պայծառութեան 100 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Խանոյեան 200, Տէր եւ Տիկ. Միչէլ–Էլիան Գաբրիէլեան, Հայկ Զուքուրեան, Տէր եւ Տիկ. Պերճ Կարա – պետեան, այրի Տիկ. Ազատուհի Աճէմ – եան, Ժաք Ռոման, Թորիկ Նիկողոսեան, Սարգիս Թոքաթլեան, այրի Տիկ. Ժանո Սանասարեան, Տէր եւ Տիկ. Սիմոնեան, Պոպ Կանանչեան, Տէր եւ Տիկ. Մինաս Աճէմեան, Տէր եւ Տիկ. Նուպար Տէր – Մինասեան, Տէլիպօյաճեան ընտանիք, Գրիգոր Սանասարեան 50ական, Տէր եւ Տիկ. Հայկ Մկրտիչեան, Վարուժան Անտոնեան, Պետրոս Սահակեան, Զիչէքեան ընտանիք, Պատ Մոտէռն 30ական, Մանկեան ընտանիք 25 եւ դպրոցին 25, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Էսկիճեան, Աբրահամ Մանկասարեան, այրի Տիկ. Ս. Պետրոսեան 20ական, Պր. Յակոբ Ահարոնեան, այրի Տիկ. Ա. Հաճիվարդանեան դպրոցին 30ական, Ոսկեան Շէրպէթեան 20։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Հոկտեմբեր 13ին։

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻՆ ՍԿԻԶԲԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ

"LE GUI DE LA FORET,,

"Chez IDEAL,,

ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՀԱՆԳՍՏԱՒԷՑ ԻԴԵԻԱՆ

ՈՒԱԶԻ ԴԱԼԱՐԱԳԵՂ ԱՆՏԱՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ծժտուած է յարմարաւէտ առանձնասենեակներով

եւ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՃԱՇԱՐԱՆՈՎ

Ֆրանսական եւ հայկական ճոխ ճաշացուցակ, հսկողութեամբ Սեփականատէր–Տնօրէնին

Տրամադրելի՝ հարսանեկան, նշանտուէի խրախճանքներու, ընկերային ժողովներու եւ հաւաքական հացկերոյթներու։

Յարմար կառատուն (փառիճկ)

1, Avenue de Boran — 60260 LAMORLAYE

Tél. : (4) 456-93-51

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այբի Տիկին Փերուզ Կրակոսեան 100 ֆր. կը նուիրէ «Ծառաջ»ին ի յիշատակ իր ամուսնոյն Փայլակ Կրակոսեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։

×

Երուանդ Տօրումեան եւ իր քոյրերը 150 ֆր. կը նուիրեն «Ծառաջ»ին իրենց քոյր՝ Տիկին Հեղինէ Ուճճեանի մահուան տարելիցին առջեւ։

Ա Ս Շ

Համախարհրդարանական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ Սէնթ Անթուանի եւ չրջանակի բոլոր հայրենակիցները իր ճաշ – խնջոյքին՝ Հոկտ. 7ին, կիրակի օր ժամը 12·30էն սկսեալ Ֆապրեկուլի Մարսէյլի Հանրակառքի Ընկերութեան սրահին մէջ։

Ադմանագրութիւնները կը փակուին Հոկտ. 3ին։ Դիմել Պր. Միսակ Մրմրեանի հեռաձայն (91) 51·35·35 եւ Պր. Աբրահամ Շահպազեանի հեռ. (91) 51·38·03։

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱՏՈՒՈ

ՍԷՆ – ՌԱՖԱՅԷԼ

Կիրակի, Սեպտ. 23, օծման առաջին տարեդարձ՝ Սէն – Ռաֆայէլի Ս. Յովհաննէս մատրան՝ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ։

ՋԲՕՍԱՊՏՈՅՏ – CHARTRES

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչապետարանը կիրակի, Սեպտ. 23։ Ժամադրավայր՝ Սֆուար Մոնթրոն։ առաւտուան ժամը 8ին։

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել՝ 533·06·31, 734·70·19, 206·42·50

Տաճարի այցելութենէն եւք ճաշ տեղւոյն վրայ, ապա այցելութիւն Շարթօ տը Մենթընոն։ Վերադարձ Փարիզ ժամը 20ի չուրջ։ Երթուգարձ՝ 50 ֆր.։

CHOISY AUTO-RADIO

POSE TOUS ACCESSOIRES ET GADGETS AUTO DE QUALITE

vente ★ installation ★ dépannage

POSE IMMEDIATE

SPÉCIALISTE DE TOUTES LES GRANDES MARQUES
AUTO-RADIO - amplification et insonorisation

CREDIT ASSURE

33, AVENUE DE LA PORTE DE CHOISY, - TEL. 585.48.99

ՀԱՅԿ. ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

ԱՆԻԷՒԻ ԿԱՅԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ

ՎԱՐՈՒԺ

VAROUJ

PRODUITS D'ORIENT

49, Grand'Rue Charles de Gaulle — ASNIERES

Հոն պիտի գտնէք ընտիր ապրանքներ
Մատչելի գիներով
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
FERMÉ LE LUNDI

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Ընդհանուր Օգն. Մարմնի տարեկան

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՕՐ

ի նպաստ հայկ. վարժարաններուն, ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ին։

×

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան տարեկան հաշկերոյթը, կիրակի Հոկտ. 21ին ժամը 13ին։

×

ԷՍԱՅԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆԻ մշակութային եւ գեղարուեստական ցերեկոյթը եւ թէյասեղանը։ Ոգեկոչում Արշակ Ալպոյաճեանի ծննդեան հարիւրամեակին, Հոկտ. 28, կիրակի, Ալեք Մանուկեան հանդիսասրահը։

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ
ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ԾԱՌԱՋ» *ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ԾԱՌԱՋ»*

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 50 Ֆ.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(25 Ֆ.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

«ԾԱՌԱՋ 50» (1976)
ԾԱՂԿԱՓԱՂ *«ԾԱՌԱՋ»Ի ԾԻՍՆԱՄԵԱՑ ՀԱՒԱՔԱԺՈՂԵՐԷՆ*
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՂՔ՝ **ԳԱՌՈՅԵԱՆ**
100 Ֆ.

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

Թղտատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ։

Դիմել՝ «ԾԱՌԱՋ»ի

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

——— o ———

ՓԱՐԻԶ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի դպրոցը կը վերաբացուի Զորեքշաբթի, Հոկտ. 3, ուսուցման ժամը 10էն 12, եւ 14էն 18, Մշակոյթի Տունը, 17 rue Pétion։

×

Հ. Բ. Ը. Մ.

Տիկնանց Յանձնախումբը կազմակերպած է հայերէն լեզուի, հայկական պարի ու երգի դասընթացքները 4էն 15 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու համար։

Կը վերսկսին Զորեքշաբթի Սեպտ 26ին Ալեք Մանուկեան Մշակ. կեդրոնին մէջ, 118, Բուլսէլ փողոց 75017 Փարիզ, եւ տեղի կ'ունենան ամէն Զորեքշաբթի կէսօրէ վերջերը՝ ժամը 14էն 18, փորձառու ուսուցչուհիներու հսկողութեան տակ։

Տեղեկութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել՝ Ալեք Մանուկեան կեդրոն, միայն Զորեքշաբթի օրերը ժամը 14էն 18։ Հեռ. թիւ 924·86·71 կամ Հ. Բ. Ը. Մ.ի գրասենեակը՝ 11 Սքուար Ալպոնի, Փարիզ 16րդ, հեռ. 520·03·18։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ
ԵՐԳԱՀԱՒՈՒՄԲԻ
ՀԱՄԵՐԳԸ
Դեկտ. 9ին, կիրակի
ղեկավարութեամբ՝
ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Նուիրուած
ԿՈՄԻՏԱՍԻ
գործերուն
ծննդեան 110ամեակին առթիւ
Նոր յայտագրով

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՏԷՍԻՆ

Տէսինի Կապ. Խաչի հայկ. պարբոցը կը վերսկսի իր դասընթացքները Զորեքշաբթի 26 եւ Շաբաթ 29 Սեպտեմբերին։ Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան Շաբաթ Սեպտ. 15ին։

Կը խնդրուի բոլոր ծնողքներէն, որ արձանագրութեան համար դիմեն Հայ Մշակոյթի Տունը, 15, 1915 Ապրիլ 24 փողոց, Տէսին, եւ մանաւանդ յարգեն արձանագրութեանց թուականը։

ՇԱԲԱԹ-ԿԻՐԱԿԻ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
22-23
SAMEDI-DIMANCHE
22-23 SEPTEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.475 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.475

ԺԱՄ – ՊԷՅՐՈՒԹ ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ – ՊԷՅՐՈՒԹ ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ – ՊԷՅՐՈՒԹ ՎԵՐՋԻՆ

ՕՐՒԱՆ ԽՕՍՓԸ

«ՅԱՌԱՋ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ»

Յառաջ կը չարունակէ իր առաքելու – թիւնը ահա 55 տարիներէ ի վեր : Առանց ընդհատումի, նոյնիսկ տատամսումի : Ու– մի, առաջին օրէն իսկ այնքան յստակ ու պայծառ էր եղած, որ կը բաւէր միայն տեսնել անոր : Անշեղ կերպով, ճշդրիտ, արդար պատկերացումով : Եւ այդպէս ալ եղաւ, մնաց ցայսօր : Կկոցի նման թրթռող – բանող ազգագրական մեքենա– կը հայ մարդուն օրուան անունը ա– ռաւոտեցին առանց ընդմիջումի : Հանա– զարեայ « հացը » հայկական տառե– րով, հայ խօսքով, հայերէն ղրոշմով եւ վարպետիրով ահէ ներարկեց Աբեմտեան դարպասի այս ծագերուն տարտղնուած հայ բազմութիւններուն : Սրեց միտքերը, վարանեց հոգիները ազգային, քաղաքա – կան եւ ընկերային երբեակ ճամբաներով : Օրուան վազքին հետ իր դերն ու կո– չումը կատարեց նոյնպէս Մատենաշար. տասնեակը : Մեր մամուլին աւանդական ու– ժերէն մէկն ալ այս էր եղած արդէն : Առաջին օրերէն սկսեալ : Պարբերաբար տպարակ հանել հատորներ այլազան ախտակութեամբ : Ի վերջոյ բացար – ակ իրողութիւն է, որ հայերէն օրա– կերը ամպիոն դարձաւ եւ մնաց հայ գրին եւ միտքին ստեղծագործական ճի– գրուն, արձանագրած սլացքներուն, նորամուծներուն : Եւ դեռ ժողովուրդի մը կեան ցաւերն ու ուրախութիւնները ար– ձանագրուեցան անոր էջերուն մէջ : Ազ– գային հանգանակներու ձեւակերպումով, ազգային հայեացքներու բանաձեւու– մով, ընկերային նպատակներու սահմա – նումով : Դէմքերով եւ իրազարձութիւն– ներով :

Յառաջ Մատենաշարին վաստակը մնաց այլապէս ճոխ, մանաւանդ երբեմն երբ : 1958ին, հիմնադիրին՝ Շաւարշ Միսաքեանի գրչին արգասիքին մէկ փայ– լուն երեսը պարզող Օրեր եւ ժամեր հա– տորին հետեւեցան յաջորդաբար դրա – կան, քանասիրական եւ մեր կեանքին տպող նիւթերու բովանդակութեամբ 12 հատորներ : Շաւարշ Նարդունիի Լուսա– ւորչի Շիրիմներն ու Յանուն Մեսրոպ Մաշ– տոցի, 1961 եւ 1967, Եւրոպացիի (Ժի– րայր Միսաքեան) Բուռ մը Տոմար 1963, Յովհան Շահնուրի Ազատն կոմիտասը, Գարպիզներու դաւանանութիւնը, Բաց նամակն ու կրակը կողիա, 1970էն 1973, Գեղամ Գազանճեանի կեանքը Բոյրս եւ Գրեթողկի մը նման քերթուածներու ժողովածոները 1962 եւ 1975 : «Յա– ռաջի վիճահաչ վաստակին յատկա – նական պահպանումը կատարեց 12րդ հատորը՝ Յառաջ 50 :

Եւ հիմա հրապարակի վրայ է մատե– նադարին վերջին հատորը՝ Ենովք Լաչին– եանի Անկապ էջեր...

Յայսօր, Յառաջ Մատենաշարով լոյս տեսած գիրքերը բնորոշուեցան իրենց պարունակով : Որովհետեւ ընտրութիւնը հիմնական դեր կատարեց : Ընթերցասէր– ներուն հրամցնել հատորներ նիւթի, հա– րազատութեան, գրական արուեստի, լեզ– ուի բազմազան արժէքներով : Մէկ խօս– քով ընթացիկէն, մինչեկէն այլ բան մը՝ գրական, իմացական չեշտաւորումով :

Թիւերու բարդումը, վերջին հաշուով երկայ սպառումին միայն ծառայել, բայց ո՛րքան մակարդակին պահպանումին : Դիտ մը մըն է այս, որ Յառաջինը մնաց անիկէն իսկ :

Յառաջ համանիշ է որակի : Մատենա – շարը՝ մէկ երեսն է ասոր :

Ժ. Մ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, ՏԱՆԻ ՇԱՄՈՒՆ ԱՅՑԵԼԵՑ «ՕԱՐԻԱՐԱՊԱՏ» ԱԿՈՒՄԲԸ

Էպիսկոպոսական - Պէյրութ Ճեմարանի Հանդիսում

ՏԵՍԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՆԱԵԻ
ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿԻ ՎՐԱՑ

ԿԵԱՆՔԸ ԻՆԱԿԱՆԱՒՆ ՀՈՒՆԻ ՄԷՋ Է ՊՈՒՐԾ-ՀԱՄՈՒՈՒՏ

Ուրբաթ առաւօտ (Սեպտ. 21) հեռաձայ– նով հետեւեալ վերջին լուրերը առինք Պէյրութէն :

Նոյն օրուան « Ազդակ »ը կը խորագրէր « Անդորրութիւնը ամրապնդելու ճամբուն վրայ, Տանի Շամուն այցելեց Սարգս – բապատ Ակումբը » :

Արդարեւ, Ազգային կուսակցութեան գլխաւոր պատասխանատուն որ նաեւ զատկին է Քամիլ Շամունի, Հինգշաբթի առաւօտ այցելած է Սարգսբապատ Ակում– բը, ուր ընդունուած է Հ. Ց. Դ. կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչներու եւ շրջանի պատասխանատու ընկերներուն կողմէ : Քննելով շրջանի կացութիւնը, խօսակից– ները հաստատած են որ չնորհիւ տար – ուած աշխատանքներուն Պուրճ – Համու– տէն ներս անդորրութիւնը ամրողջական է եւ առօրեայ կեանքը մտած է իր բնա– կան հունին մէջ : Այս առթիւ Տանի Շամուն չեշտած է որ Ազգային կու– սակցութիւնը միայն յարգանք ու հա – մակրանք ունի հայ ժողովուրդի հան – դէպ : Ան բնական նկատեց որ քաղաքա– կան տարակարծութիւններ գոյութիւն ունենան կուսակցութենէս միջեւ սակայն համոզում յայտնեց որ զինուորական դա– ծողութիւնները հաւասարապէս վնասա – կար են բոլոր կողմերուն :

Վերջապէս Ազգային ղեկավարը ընդ– գծած է անհրաժեշտութիւնը ցաւալի դէպքերու կրկնութեան արգիլման նպա– տի ունենալով որ անոնք անխմասա կեր– պով լարուած կացութիւն կը ստեղծեն շրջանէն ներս : Ժողովը նպատակայար – մար նկատեց տարուող ճիգերուն բազ – մապատկումը ու լայնախոհութեան մըթ– նոլորտի տարածումը : Նաեւ անհրաժեշ – տութիւնը քաղաքական բարձրագոյն մա– կարդակի հանդիպումներու աշխատանք – ներու, որպէսզի կարելի ըլայ ամրողջա– կան հասկացողութիւն գոյացնել :

×

Նոյն օրը, Հինգշաբթի Սեպ. 20, կէս– օրէ եաք ընկ. Տոքթ. Մելքոն Էպլիղաթ– եան տեսակցութիւն մը ունեցած է Պէյրի Ճեմարէլի հետ քննարկելու համար ան– ցեալ դէպքերը : Երկու պատասխանատու– ները համակարծիք եղած են որ անախորժ դէպքերը վնասակար են երկու կողմե – րուն : Եզրակացութիւնն այն եղած է որ քաղաքական մակարդակի վրայ տեսակ – ցութիւնները չարունակուին եւ առկախ հարցերուն լուծումներ գտնուին առողջ մթնոլորտի մը մէջ : Քաղաքական մա – կարդակի այս տեսակցութիւններէն ան– կախ, հանդիպումները ալ կան տեղական մակարդակի վրայ : Անթիլիասի Հ. Ց. Դ. Աղթալեան ակումբին մեր պատասխա – նատու ընկերները խորհրդակցական հան– դիպում ունեցած են Զալղայէն մինչեւ Տըպայէ տարածուող շրջանի Փաղանգա– ւորներու ակումբներու պատասխանա – տուներուն հետ եւ քննած են բնակչու – թեան ապահովութիւն ներշնչելու մի – ջոցները եւ ոստնձգութիւններու միանգամ ընդմիշտ վերջ տալու կարելիութիւնները :

×

Ցիշենք որ երեսփոխան Տոքթ. Մ. Էպ– լիղաթեան որ Քարաքաս էր, մասնակ – ցելու համար ճերմ խորհրդարանական միջազգային համագումարին, իբրեւ ան– դամ Լիբանանեան պատուիրակութեան, Հ. Ց. Դ.ի հրաւանգով (կը զբէ Սոխան Սեպտ. 20ին) ժողովը կէս ձգած ու Պէյ– րութ վերադարձած էր :

×

Սեպտ. 20ի Ուեվէյ օրաթերթը կը հա– ղորդէ որ շրջուն խառն պահակախօրքերը ձերբակալած են այն Հայը որ առջի օր կրակ բացած էր Ռամէզ Իպրահիմ անուն անցորդի մը վրայ, որ ծանրօրէն վիրա– ւորուած մեռած է : Հայը զինուորական դատարանի յանձնուած է :

×

Դէպքերու ընթացքին զոհ գացած Հա– յերու ցանկ չկայ անշուշտ բայց « Ազ– դակ »ի վերջին թիւերու մէջ լոյս տեսած մահազդներէն (Սեպտ. 13, 14, 15) զո– հերու հետեւեալ անունները կը քաղենք.–

Յարութիւն Խաչերեան, ծնած 1940ին, զոհ անարդ ոճիրի մը :

Անդրանիկ Սասունեան, ծնած 1954ին, զոհ անարդ ոճիրի մը :

Յարութիւն Գազանճեան, մեռած անարդ ոճիրի մը հետեւանքով :

Պարոյր Տուտագեան, ծնած 1960ին, մեռած պարտականութեան ճամբուն վրայ :

Բաֆֆի Պալեան, ծնած 1963ին, մեռած պարտականութեան ճամբուն վրայ :

Եանէօ Կէրէմմէգեան, ծնած 1917ին, զոհ արձակապէնի մը անարդ փամփուշ– տին իր բնակարանին առջեւ :

Արտաշէս Գարաֆէշիշեան, ծնած 1923– ին, զոհ արձակապէնի մը փամփուշտին :

Աւելցնենք որ « Հայ վիրաւորներու Փոնտ » մը հիմնուած է եւ հանգանակու– թիւն բացուած Պէյրութի մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՎ

ՊՈՒԱՍՍ. Ս. « կայսր »ը հաւանաբար Լիբիա փախած ըլլայ, Հինգշաբթիէն Ուր– բաթ լուսնակիք գիշերը պետական հար– ուած մը տապալած ըլլալով իր վարչա– կարգը : Ծանօթ է որ վերջերս ծանր ամ– բաստանութեանց տակ էր նաեւ լինք եր– խաներու սպանութեան եւ չարչարանք – ներու իրրեւ պատասխանատու : Կեդրոն. Աֆրիկէի Հանրապետութեան նոր տէրն է նախկին նախագահ՝ Տավիտ Տաքօ :

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀ. 42ՐԴ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

Ոտնագնդակի 42րդ Խորհ. ախոյեան– թեան մրցումներու չարքին, Սեպտ. 15ին Մոսկուայի « Տորպեդօ »ն իր դաշտին վրայ ընդունած է « Արարատ »ը : Հակա– ռակ տեղացող անձրեւին, խաղը հետա – քրքրական եղած է : Խաղի Յրդ վայրկեա– նին Ս. Ղասաբօղլեան նշանակած է կոլ մը : Երկրորդ կիսախաղին, տորպեդոյա– կան Վ. Սախարով գլուխի հարուածով մը նշանակած է հաւասարութեան կոլը : Այսպէսով, « Արարատ » ոչ մէկ միաւոր չահած է, իսկ « Տորպեդօ »ն սպառած է արտօնեալ « ոչ ոքի »ներու քանակը :

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Սեպտ. 7–17)

« ՀԱՅ ՀԱՄԵՐԳԸ » ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Հայաստանի եւ Խորհ. Միութեան զա– նազան քաղաքներուն մէջ այս տարուան առաջին կիսամեակին « Հայհամերգ »ի արուեստագէտները հանդէս եկած են շուրջ 2900 համերգով, որոնց ներկայ եղած են 860 հազար հոգի : Աշխատաւոր– ներու մշակութային սպասարկման մար– զին մէջ ձեռք ձգած յաջողութիւններու համար « Հայհամերգ »ը թատերական – հանդիսատեսի հիմնարկներու համամիու– թենական մրցումին երկրորդ հանդիսա– ցած է՝ արժանանալով Խորհ. Միութեան Մշակոյթի նախարարութեան եւ արհես– տակցական միութեան կեդր. Կոմիտէի վկայականին եւ դրամական պարգեւին :

ՓԱՐԻԶի 13րդ թաղամասը օր–ցերեկով սպանուած է լեհ հրեայ՝ Փիէռ Կոլը – ման, որու անցեալը բաւական տարա – կարծութեանց խնդրոյ առարկայ եղած է : Ամբաստանուած էր երկու դեղադործու – հի սպանութեամբ եւ 1974ին նախ ցը– կեանս մահուան դատապարտուելէ եաք, 1976ին անմեղ հռչակուած էր բայց այլ յարձակումներու համար 12 տարի բան – տարկութեան դատապարտուած եւ պայ– մանաւոր ազատութիւն կը վայելէր : Մա– հափորձին տէր եղած է « Ոստիկանու – թեան պատիւը » մկրտուած խմբակ մը : Ծայրայեղ ձախ երեք չարժումներ բողոքի ցոյց մը կազմակերպած էին Ուրբաթ օր :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ – Համայնավար հան– դիպումէն պզտիկ համաձայնութիւն մը գոյացած է, ըստ զեկոյցի մը, ուր երկու կողմերը կը չեշտեն թէ պէտք է նախա– տեսել Թաղապետական Խորհուրդներու ձախի միութեան ժողովները եւ զարկ տալ այն հարցերուն ուր համակարծիք են :

ՋԻՆԱՑԻՆԵՐԸ այլեւս պէտք է երկար մտածեն համբուրելէ առաջ : Արդարեւ « Բանուորներուն օրաթերթը » յօդուած մը նուիրած է հետեւեալ նիւթին « Համ– բոյրը, առողջութեան վնասակար արարք մը » : Սենտիքաններու պաշտօնաթերթը կը յայտնէ որ « առողջ մարդոց վեցէն տասը առ հարիւրին մօտ հեփաթիթ պէի վիրուս կայ եւ լորձունքին մէջ գտնուած վիրուսները դիւրութեամբ կարելի է փո– խանցել : Կարելի է նկատել որ համբոյրը իսկապէս վտանգաւոր վարուելակերպ մըն է : Վիրուսները դիմացի բերանը կը հաս– նին լորձունքով եւ կ'անցնին արիւնը... » :

ՎԱՂՈՏՈՒՑԻՉ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԱԽԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՐԲԵՐԱԿՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ՄԻԱՎՈՐՎԱԾ

(Հատուկ «ԳՈՒՆ ՀՈՒՆԸՆ Գիրքը)

ՎԱՂՈՏՈՒՑԻՉ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ՀՈՒՆԱՀԱՅՈՑ»

ՊԵՏԱԿԱՆ Ե.— Խոսքում գնում է Հունաստանի օրհնյալ հողի մասին:

– Ես ինչ-որ բան չեմ հասկանում, ասում է Պետականը, որ իրենց հողը մեզ է պատկանում, ես էլ չեմ հասկանում, թե ինչ է նշանակում «մեզ պատկանում»: Ես ինչ-որ բան գիտեմ, որ հողը ոչ ոքինը չէ, որ հողը Աստծունն է, և եթե Աստված ինչ-որ մեկին է տվել հողը, ապա ես չեմ կարող ասել, որ հողը իմն է, քանի որ ես Աստված չեմ

ԽՈՐՀՐԱՏԱԿԱՆ

«ՅՈՒՄԱՍ»Ը

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

(Շար. — 192 և վերջ)

Ի հեռու,

Ես ալ ինձ համար ուրիշ մէկ մը կ՚ունենայի, որ ինծի պիտի ըսէր՝

— Ցո՛ւր ուրիշ մէկը փնտռեցէք, ես իմ «Հայր մեր»ս չեմ գիտեր...

Ան ատեն ծանր պիտի ըլլար պատասխանը տալ Հայրիկիս, չուտո՞ւր ան ալ ինծի պիտի ըսէր, չուտո՞ւր։

Notre père qui êtes aux cieux —
Notre père qui êtes aux cieux
Que votre nom soit béni! —
Que votre nom soit béni!
Que votre règne arrive sur la terre —
Que votre règne arrive sur la terre
Que votre.....—
.....terre.....
. . . . . .

Ֆրանսերէնը կարդացի, ոչ մէկ դժուարութեամբ, ինչպէս որ կարդացի հայերէնը։ Հայրիկս ինծի համար ուրախ եղաւ, ինչպէս որ ուրախ էր ամէն անգամ, որ ես իրեն մեծ ծառայութիւն մը ընէի։ Ինծի համար ալ ուրախութիւն մըն էր, որ կրցած էի հայրիկիս հաճոյանալ։ Ուրախ էի նաեւ, որ ինծի համար ալ «Հայր մեր»ը ֆրանսերէն կարդալը դիւրին եղած էր։

Ես ալ ինչպէս Հայրիկս, կ՚ուզէի որ ամէն մարդ ուրախ ըլլայ։ Ուրախ էի, որ ամէն մարդ ուրախ էր։ Ուրախ էի, որ ամէն մարդ ինծի հետ ուրախ էր։

Ես ալ ինչպէս Հայրիկս, կ՚ուզէի որ ամէն մարդ ուրախ ըլլայ։ Ուրախ էի, որ ամէն մարդ ուրախ էր։ Ուրախ էի նաեւ, որ ինծի համար ալ «Հայր մեր»ը ֆրանսերէն կարդալը դիւրին եղած էր։

Ուրախ էի, որ ամէն մարդ ինծի հետ ուրախ էր։

Notre père qui êtes aux cieux —
Notre père qui êtes aux cieux
Que votre nom soit béni! —
Que votre nom soit béni
Que votre règne arrive sur la terre —
Que votre règne arrive sur la terre
Que votre.....—
.....terre.....
. . . . . .

— Ցո՛ւր ուրիշ մէկը փնտռեցէք, ես իմ «Հայր մեր»ս չեմ գիտեր...

Ան ատեն ծանր պիտի ըլլար պատասխանը տալ Հայրիկիս, չուտո՞ւր ան ալ ինծի պիտի ըսէր, չուտո՞ւր։

Ես ալ ինչպէս Հայրիկս, կ՚ուզէի որ ամէն մարդ ուրախ ըլլայ։ Ուրախ էի, որ ամէն մարդ ուրախ էր։ Ուրախ էի նաեւ, որ ինծի համար ալ «Հայր մեր»ը ֆրանսերէն կարդալը դիւրին եղած էր։

Ուրախ էի, որ ամէն մարդ ինծի հետ ուրախ էր։

Notre père qui êtes aux cieux —
Notre père qui êtes aux cieux
Que votre nom soit béni! —
Que votre nom soit béni
Que votre règne arrive sur la terre —
Que votre règne arrive sur la terre
Que votre.....—
.....terre.....
. . . . . .

Ֆրանսերէնը կարդացի, ոչ մէկ դժուարութեամբ, ինչպէս որ կարդացի հայերէնը։ Հայրիկս ինծի համար ուրախ եղաւ, ինչպէս որ ուրախ էր ամէն անգամ, որ ես իրեն մեծ ծառայութիւն մը ընէի։ Ինծի համար ալ ուրախութիւն մըն էր, որ կրցած էի հայրիկիս հաճոյանալ։ Ուրախ էի նաեւ, որ ինծի համար ալ «Հայր մեր»ը ֆրանսերէն կարդալը դիւրին եղած էր։

Ուրախ էի, որ ամէն մարդ ինծի հետ ուրախ էր։

Notre père qui êtes aux cieux —
Notre père qui êtes aux cieux
Que votre nom soit béni! —
Que votre nom soit béni
Que votre règne arrive sur la terre —
Que votre règne arrive sur la terre
Que votre.....—
.....terre.....
. . . . . .

— Ցո՛ւր ուրիշ մէկը փնտռեցէք, ես իմ «Հայր մեր»ս չեմ գիտեր...

Ան ատեն ծանր պիտի ըլլար պատասխանը տալ Հայրիկիս, չուտո՞ւր ան ալ ինծի պիտի ըսէր, չուտո՞ւր։

Ես ալ ինչպէս Հայրիկս, կ՚ուզէի որ ամէն մարդ ուրախ ըլլայ։ Ուրախ էի, որ ամէն մարդ ուրախ էր

Այրի Տիկին Սիրվարդ Փեհլիվանեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Փեհլիվանեան եւ զաւակը՝ Էռիք, այրի Տիկին Պայծառ Փեհլիվանեան, զաւակներն ու թոռները, այրի Տիկին Ովսաննա Քինոսեան եւ զաւակները ինչպէս նաեւ Ղուկասեան, Սիմոնեան, Սերոբեան, Յովսէփեան, Քարեան, Օհաննէսեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, կնքահօր եւ ազգականին՝

ՄԱՐՏԻՐՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ ՓԵՀԼԻՎԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Սեպտ. 19ին, 81 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երկուշաբթի, Սեպտ. 24, ժամը 10·30ին Իսկի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, 6 Ավընիւ Պուտկէն եւ մարմինը կը փոխադրուի Իսկի գերեզմանատունը։

Ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լենինականէն կիւրեղեան Ալպէրը կը փնտռէ Պապոյեան Աշոտը։ Երկրորդ Աշխարհամարտին զանակ մեկնած ըլլալով, իմմէ որեւէ լուր առնուած չէ։ Կը կարծուի որ Ֆրանսա կը գտնուի։

Կը խնդրուի իմմէ որեւէ լուր ունեցողներէն գրել հետեւեալ հասցէին.

K. Artinian, Bloc C, Résidence Ferrières
13500 Martigues

Ամերիկահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Վէյնի մահուանէ ետք վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկ. Վրէժ Գալուստեանի իրենց քրոջ աղջկան արկածահար մահուան առթիւ։ Նաեւ հնարաւորութեամբ ստացած է 200 Ֆր. Տիկ. Սիսլեանէ Ս. Սիսլեան – ին մահուան քառասունքին առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Խնամակալութիւնը հնարաւորութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տիկ. Անտրէ Պրուամիչ 5000 Ֆր., Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Տէր – Նիկողոսեան՝ հոգեհաճ վարժարանի աշակերտութեան, իրենց մօր Տիկին Նուրիձա Պօյաճեանի եւ իրենց քոյրերուն ու եղբայրներուն ի յիշատակ։

×

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը հնարաւորութեամբ ստացած է Նշան Քեհէեանի մահուան քառասունքին առթիւ. այրի Տիկ. Քեհէեան, Տէր և Տիկ. Սերոբ Քեհէեան, Տիկ. Քոչոբեան եւ Քէնաէրեան ընտանիք 50ական Ֆր., Տիկ. Ձընտոյեան եւ Տէր եւ Տիկ. Պետեան Լեւոն 30ական, Տէր եւ Տիկ. Ա.Ճառեան 20 Ֆր.։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԱՌՆՈՒՎԻԼ ՎԱՐԱԳԱՑ Ս. ԽԱՉ

Ակնուան Տօնախմբութիւն եւ Մատաղօրհնութիւն

Անուան տօնախմբութիւն եւ ատենդա – կան մատաղօրհնութիւն Սեպտեմբեր 30, կիրակի օր, Վարագայ Ս. Խաչի տօնին առթիւ, Առնուվիլի համանուն եկեղեցւոյ մէջ, եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագը կը կատարուի ատենդական մատաղի օրհնութիւն եւ հոգեհանգիստ եկեղեցւոյ բոլոր սատարողաց ննջեցելոց հոգիներուն ի հանգիստ։

Օրուան պատարագը կը մատուցանէ

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱԴՈՒՇԵԱՆ

երգեցողութիւնք կը կատարուին եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ, առաջնորդութեամբ Պր. Վահրամ Տէվէճեանի։

Կը հրաւիրուի յարգանի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու աղօթքս – լու եւ իրենց ուխտը կատարելու Վարագայ Ս. Խաչի տօնին առթիւ։

restaurant
EREVAN
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՌԵՍՏՈՐԱՆ
ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ
ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԵՑԱՒ ՍԵՊՏ. 21ԻՆ, ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒԱԾ
ՈՒՐԲԱԹ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ԺԱՄԸ 22ԷՆ ԵՏՔ
ՅԱՐԳԱՐ
ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՋԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹՐ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՊԱՏՈՒԻՀԻՐԻ ՎՐԱՑ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ու ՋԻ – ՔԼՕՃԹԻ
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՍՈՒ - ՊԼՕՐԿԱ
ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԻՀԻՐԻ ՎՐԱՑ՝ Խ Ա Շ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՁԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻ ՆԱԵԻ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՑ։

OPTIMA Tours

ARMÉNIE 1979

Avec logements hôtels première classe (Arménia ou Ani à Erévan) pension complète — excursions quotidiennes. — Cette année de nombreuses et *nouvelles excursions*

Tous nos groupes sont accompagnés par des spécialistes.

(*Pour inscription par groupes de* 10, *nous consulter*).

Sonia Coumryantz
OPTIMA Tours
75003 PARIS

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :
67, rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)
Telex : 211 324 F.

à LYON :

Madame Giselle BOUDOYAN
Maison de la Culture Arménienne
15 rue du 24 Avril 1915
DECINES :

PERMANENCE : Le Samedi matin de 10 h. à 12 heures
(Tél : 49-42-97)
tous les jours : Tél. 49-52-23

ՊՕՄՈՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Կիրակի, Սեպտ. 30ին, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագի ընթացքին կը կատարուի օծումը՝ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կողմէ նուիրուած խաչքարին։

Սիրով կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու արարողութեանց։

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մատնահիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ, Սեպտ. 29, կէսօրէ վերջ ժամը 16ին՝ Մշակոյթի Տունը։ Անհրաժեշտ եւ փափաքելի է բոլորին ներկայութիւնը։

ՃԱՇ

Համախարբերգիական Միութեան Սէնթ Անթուանի մատնահիւղի վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ Սէնթ Անթուանի եւ շրջանակի բոլոր հայրենակիցները իր ճաշ – ինջոյքին՝ Հոկտ. 7ին, կիրակի օր ժամը 12·30էն սկսեալ Ֆապրեկուլի Մարսէյլի Հանրակառքի Ընկերութեան սրահին մէջ։

Արձանագրութիւնները կը փակուին Հոկտ. 3ին։ Դիմել Պր. Սիսակ Մրմրեանի հեռաձայն (91) 51·35·35 եւ Պր. Արթրահամ Շահպազեանի հեռ. (91) 51·38·03։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Շաբաթ, Հոկտեմբեր 13ին։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

Դպրոցասէրի Նախկին Սանուհիներու Միութիւնը վարժարանին հիմնադրութեան հարիւրամեակը կը տօնէ Հոկտ. 28ին Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Զրբաչեան սրահը։

Մանրամասնութիւնները յայտնուին։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

— o —

ՓԱՐԻԶ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մատնահիւղի պէյրոցը կը վերաբացուի Շաբաթ, Հոկտ. 3, ուրաւօտ ժամը 10էն 12, եւ 14էն 18, Մշակոյթի Տունը, 17 ռիւ Պէօ։

×

Հ. Բ. Ը. Մ.

Տիկնանց Յանձնախումբը կազմակերպած է հայերէն լեզուի, հայկական պարի ու երգի դասընթացքները 4էն 15 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու համար։

Կը վերսկսին Շաբաթ Սեպտ 26ին Ալեք Մանուկեան Մշակ. կեդրոնին մէջ, 118, Ֆուբսէլ փողոց 75017 Փարիզ, եւ տեղի կ'ունենան ամէն Շաբաթ կէսօրէ վերջերը՝ ժամը 14էն 18, փորձառու ուսուցչուհիներու հսկողութեան տակ։

Տեղեկութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել՝ Ալեք Մանուկեան կեդրոն, միայն Շաբաթ օրերը ժամը 14էն 18։ Հեռ. թիւ 924·86·71 կամ Հ. Բ. Ը. Մ.ի գրասենեակը՝ 11 Սքուար Ալպոնի, Փարիզ 16րդ, հեռ. 520·03·18։

×

ՏԷՍԻՆ

Տէսինի Կապ. Խաչի հայկ. դպրոցը կը վերսկսի իր դասընթացքները Շաբաթ 26 եւ Շաբաթ 29 Սեպտեմբերին։ Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան Շաբաթ Սեպտ. 15ին։

Կը խնդրուի բոլոր ծնողքներէն, որ արձանագրութեան համար դիմեն Հայ Մշակոյթի Տունը, 15, 1915 Ապրիլ 24 փողոց, Տէսին, եւ մանաւանդ յարգեն արձանագրութեանց թուականը։

ԱՋՔԸ ԼՈՑՍ
ՔԻՄՔԻ ՃԱՇԱԿ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ
BOSPHORE - Epicerie - Traiteur
5, Rue de l'Echiquier 75010 Paris Tél. 246. 60. 51
Métro : Strasbourg Saint-Denis

Ուրախութեամբ կը ներկայանայ հանրութեան իր Արեւելեան եւ Հայկական ուտեստեղէններու ճոխ տեսակներով

Պոսֆորի մէջ կարելի է գտնել ինչ որ անհրաժեշտ է արեւելեան եւ մանաւանդ հայկական խոհանոցէ ներս

ԱՒՈՒԻԵԼ՝ տեղւոյն վրայ եւ ապսպրանքի վրայ միշտ թարմ տեղեւի տոլմա, միտիա տոլմա միջուկով, իմամ պայըլընը, թարամա, պօռչայ սու պէօրէկ, լահմաճուն ինչպէս նաեւ անուշեղէններու տեսակները՝ բատլայիփ, պուրմա... մինչեւ իսկ պոլսական ընտիր հելվա եւ լոքումի տեսակները

Զոր մրգեղէնի եւ պիստակներու ճոխ համադրութիւն։

BOSPHORE

կրնայ գոհացնել ամէնէն դժուարահաճ տանտիկիններն եւ գարդարել ամենաթծախնդիր կերուխումի սեղանները

BOSPHORE

կը յատկանշուի ոչ միայն իր ապրանքներու այլազանութեամբ եւ որակով, այլ նաեւ իր անմրցելի եւ լաւ սերտուած գիներով։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
25
MARDI
25 SEPTEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.476
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.476

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏՐՈՒԱԾԱ Ի ՎԵՐՋՈՑ ՁԱՄԲՈՒ ԴՐԱՒ

ԱՐԻՒՆԱՐՁՈՒ, ԽԵՂԿԱՏԱԿ ԿԱՅՍԵՐԸ

— o —

ՅՈՐ ԱՄԷՆ ԻՆՉ ԶԻ ՆԱԽԱՏԵՍՈՒԻՐ...

կած չկայ թէ Փրանսա չատ «վայե-
ու » կեցուածք մը չունեցաւ այս պատ-
ւթեան մէջ եւ Փիկառօի մէջ իսկ Սերժ
ֆէօ չի վարանիր իր դերութիւնը խո-
ագրել՝ Պիզատոս : Արդարեւ ի՞նչ եղաւ
փրանսայի դերը : Անցեալին բաւական
պատրծեց Պոքասան եւ աչք գոցեց չատ
ր բաներու վրայ, մի չարս որոնց անձնա-
ան օգտագործումը Փրանսական օժան-
ւթեան, սահմանուած ժողովուրդին :
նատեսիլի Բ. կայանը, բացառիկ տեղ
տաւ « կայսրին » թագադրութեան ա-
պրողութեանց, Նախագահն իսկ որսկ
ած է հետը : Դեռ քանի մը ամիս ա-
ալ, Գործակցութեան նախարարը
ւթ, չէր ուզեր ընդունիլ Կեդրոնափրի-
ի մէջ պատահած մանուկներու սպա-
ւթիւնը : Յետոյ ամէն ինչ փոխուեցաւ,
ր արիւնարբու կայսրին ոճիրները կա-
ի չեղաւ այլեւս քօղարկել : Եւ Ուր-
ի օր պարզուեցաւ թէ նոյն Փրանսան
, որ Մայիսէն ի վեր աշխատանք տա-
ած է տապալելու համար խեղկատակ
այրը բայց պարզուեցաւ նոյնպէս թէ
ամէն ինչ չէր նախատեսուած եւ մանա-
ւնդ՝ ամէնէն կարեւորը մարդուն Փրան-
ա ժամանելը...:

Ակսպէս կը պատահի որ հաշիւներ տես-
ան եւ երբեմն սխալ ելլեն հակառակ
նոր որ Պոքասայի ընտրած տպաստանը
ա տրամաբանական էր : Արդարեւ, Պո-
ասա նաեւ Փրանսացի է, նախկին ռազ-
ի է եւ ունի բազմաթիւ / չքանչաններ
ւնուրական ճակատի վրայ : Ոչ ոք ար-
ւնք եղած է երբ բազմաթիւ կալուած-
ր գնած է Փրանսայի մէջ : Ունի նաեւ
ւնուրական թռչակ մը, զոր կը գանձէ
րանսայէն : Ուրեմն, այս « կայսրին »
ատած երկիրը չատ բնական էր, բայց
րանսայի հաշուին մէջ չկար քանի մէկ
ին միւսը անթաղծալի դարձած էր...:
ւց « կայսրը » նեղը դրաւ Փրանսան
ւ տպարէզ կարգայ աւելի քան 48 ժամ,
ատավելովը ժամանելով իր « երկրորդ
ւրենիքը » : Ռուսաստ իշնելը մերժուած
ալով, Պոքասա եւ չքախումբը հասան
ւթիւլի զինուորական օդակայանը, հոն
ւ մնացին մինչեւ երկուշաբթի առաւո-
ւ... : Մինչ այդ Պոքասայի ընկե-
ացողները կրցան իշնել ու մնալ իրենց
համար յարմարցուած սենեակները, իսկ
ոքասա միայն երկուշաբթի առաւօ ժա-
ը 2ին կրցաւ իշնել օդանաւ փոխելու
համար եւ բացարձակ մուրհին մէջ, ամէ-
ին վարնոց առաւ – փախաւէն եւ ոճ-
ագործէն աւելի նուաստացուցիչ պայ-
ներու մէջ, Փրանսական զինուորա-
ան Տէ. Սէ. 8ով ճամբայ ելլելու համար
ւթի ափրիկեան երկիր մը, որու անունը
ր արուեր : կացութիւնը չատ բարդ էր,
ամի Պանկիի նոր տէրն ալ Տաքօ միջագ-
ային ձերբակալութիւնը մը կը հանէր Պո-
ասայի դէմ, ուրեմն Փրանսա կրնար
ան ձերբակալել եւ դատել, բայց այն-
ան ալ փափաքելի բան մը չէր հաւանա-
ար Փրանսական կառավարութեան հա-
ար : Մաքէնի մէջ Ֆ. Հ. ը վիրիէն
ւրեք ևս կը տեսնէր նախ քան « ճամբու-
դրուելը » : Կամ հարկ էր մինչեւ ծայրը « կարգադրել » պետական հարուածը, այսինքն մարդուն ո՞ւր երթալն ալ նախատեսել, կամ չարունակել վինքը « սիրելի ազգական » կոչել եւ թողուլ որ օրերը վերջացնէ իր երկրորդ հայրենիքին մէջ եւ կամ հասած պահուն ձերբակալել : Մամուլը կը խորհի որ Փրանսա չէր ուզեր տեղւոյն վրայ դատավարութիւն մը, քանի Պոքասա իր պաշտպանութեան համար, կրնար բաւական Փրանսացիներ (եւ յարձրատոիճան) դատարան հրաւիրել իրրեւ վկայ...:

Եւ ի վերջոյ երէկ Պանկիի մէջ ժողովուրդը «կեցցէ՛ Փրանսա» պոռաց, նոյնը չեղաւ Փրանսայի մէջ, ուր չատ պատուարեր չի նկատուիր իր դերը :

ՀԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՎ

ՊՐԻՍԷԼԻ մէջ Եւրոպայի Հասարա-
կապետութեան անդամները (բացի Մեծն Բրիտանիայէն) որոշեցին երկու առ հարիւր վերարժեւորել գերմանական մարքը եւ երեք առ հարիւր արժեզրկել դանիականը :

ՀՀՀ-ի կեդրոնական կոմիտէի դռնփակ նիստին, կիրակի օր, Ժ. Շիրաք բաւական լեզու փոխած կը թուի քանի մը նաքնազատութեան դիմած է եւ կոչ մը ըրած « նոր մեծամասնութեան » մը համար : Ոտատովանելով իրենց սխալները, կօլիստները նոր ճամբայ մը կը փնտռեն եւ կայ նաեւ այն տպաւորութիւնը թէ Շիրաքի նախագահական թեկնածութիւնն է, որ կը պատրաստուի : Այդ պատճառով իսկ, փոխանակ Շիրաքին ուսին բարդելու բոլոր սխալները, նախընտրեցին յանցաւոր նկատուած են բացականները՝ Մ. Ֆ. Կառո եւ Ժիւյէ, զոր Շիրաքի կինը յաջողած էր ճամբու դնել տալ : Արդէն այդ կնոջ դերը այնքան մեծցած է որ կիրակի օր, թերթ մը չէր վարաներ Շիրաքը (խորագրո՛վ) որակել՝ « Պեռնա – տէթին ամուսինը » :

ՍԷՆ ԼԱԶԱՐ կայարանի գիծին վրայ ուղեվարներու նոր գործադուլ մը բոլորովին տակնուվրայ ըրած է երթեւեկը արուարձաններու գիծին վրայ : Գործադուլը սկսած Սեպտ. 24ին պիտի տեւէ մինչեւ Հոկտ. 1, աւելի ծաւալ պիտի առնէր Սեպտ. 26ին երբ Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ-ին միանար Սէ. Ժէ. Թէ.ն :

ԿՈԼՏՄԱՆԻ սպանութեան առթիւ, Ուրբաթ օրուան կազմակերպուած ցոյցը ծայրայեղ – ձախերու կողմէ միջադէպերով վերջ գտած է եւ քանի մը ոստիկան վիրաւորուած են :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ բժիշկները ապդ. գործադուլի կը դիմեն Հոկտ. 23ին, բողոքելով կառավարութեան նոր կարգադրութեանց դէմ : Այս որոշումը տուաւ Փրանսական բժշկական անտիքաններու Համադաշնակցութիւնը, որ կը պատրաստուի : Այդ պատճառով իսկ, փոխանակ Շիրաքին ուսին բարդելու բոլոր սխալները, նախընտրեցին յանցաւոր նկատուած են բացականները՝ Մ. Ֆ. Կառո եւ Ժիւյէ, զոր Շիրաքի կինը յաջողած էր ճամբու դնել տալ : Արդէն այդ կնոջ դերը այնքան մեծցած է որ կիրակի օր, թերթ մը չէր վարաներ Շիրաքը (խորագրո՛վ) որակել՝ « Պեռնա – տէթին ամուսինը » :

ՍԷՆ ԼԱԶԱՐ կայարանի գիծին վրայ ուղեվարներու նոր գործադուլ մը բոլորովին տակնուվրայ ըրած է երթեւեկը արուարձաններու գիծին վրայ : Գործադուլը սկսած Սեպտ. 24ին պիտի տեւէ մինչեւ Հոկտ. 1, աւելի ծաւալ պիտի առնէր Սեպտ. 26ին երբ Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ-ին միանար Սէ. Ժէ. Թէ.ն :

ԿՈԼՏՄԱՆԻ սպանութեան առթիւ, Ուրբաթ օրուան կազմակերպուած ցոյցը ծայրայեղ – ձախերու կողմէ միջադէպերով վերջ գտած է եւ քանի մը ոստիկան վիրաւորուած են :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ բժիշկները ապդ. գործադուլի կը դիմեն Հոկտ. 23ին, բողոքելով կառավարութեան նոր կարգադրութեանց դէմ : Այս որոշումը տուաւ Փրանսական բժշկական անտիքաններու Համադաշնակցութիւնը, որ կը պատրաստուի : Այդ պատճառով իսկ, փոխանակ Շիրաքին ուսին բարդելու բոլոր սխալները, նախընտրեցին յանցաւոր նկատուած են բացականները՝ Մ. Ֆ. Կառո եւ Ժիւյէ, զոր Շիրաքի կինը յաջողած էր ճամբու դնել տալ : Արդէն այդ կնոջ դերը այնքան մեծցած է որ կիրակի օր, թերթ մը չէր վարաներ Շիրաքը (խորագրո՛վ) որակել՝ « Պեռնա – տէթին ամուսինը » :

ՍԷՆ ԼԱԶԱՐ կայարանի գիծին վրայ ուղեվարներու նոր գործադուլ մը բոլորովին տակնուվրայ ըրած է երթեւեկը արուարձաններու գիծին վրայ : Գործադուլը սկսած Սեպտ. 24ին պիտի տեւէ մինչեւ Հոկտ. 1, աւելի ծաւալ պիտի առնէր Սեպտ. 26ին երբ Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ-ին միանար Սէ. Ժէ. Թէ.ն :

ԿՈԼՏՄԱՆԻ սպանութեան առթիւ, Ուրբաթ օրուան կազմակերպուած ցոյցը ծայրայեղ – ձախերու կողմէ միջադէպերով վերջ գտած է եւ քանի մը ոստիկան վիրաւորուած են :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ բժիշկները ապդ. գործադուլի կը դիմեն Հոկտ. 23ին, բողոքելով կառավարութեան նոր կարգադրութեանց դէմ : Այս որոշումը տուաւ Փրանսական բժշկական անտիքաններու Համադաշնակցութիւնը, որ կը պատրաստուի : Այդ պատճառով իսկ, փոխանակ Շիրաքին ուսին բարդելու բոլոր սխալները, նախընտրեցին յանցաւոր նկատուած են բացականները՝ Մ. Ֆ. Կառո եւ Ժիւյէ, զոր Շիրաքի կինը յաջողած էր ճամբու դնել տալ : Արդէն այդ կնոջ դերը այնքան մեծցած է որ կիրակի օր, թերթ մը չէր վարաներ Շիրաքը (խորագրո՛վ) որակել՝ « Պեռնա – տէթին ամուսինը » :

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԾՈՑՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Սեպտ. 7–17)

ԱԻԵՏ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ ՆՈՐ ՕՓԵՐԱՆ ԵՒ ԱՁԼ ԳՈՐԾԵՐ

Երաժիշտ Աւետ Տէրտէրեան Շէյքսփիրի « Ռիչըրդ Գ. » ողբերգութեան մութիֆներով բեմադրած է Երեւանի օփերային խումբին համար : « Աշխատանքի ընթացքին ես ուշադիր կ'ունսմնասիրեցի Շէյքսփիրի գործը, ձգտելով երաժշտութեամբ արտայայտել անոր անմահ կերպարները : Հարստութիւնն ու խորութիւնը », ըսած է երաժիշտը : Դասական գրական ազգութիւններուն դիմելը Աւետ Տէրտէրեանի մնայուն հետաքրքրութեանց առարկան է : Տարի մը առաջ էր, որ Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ 27րդ միջազգային Հենտելի փառատօնը բացուեցաւ իր « Հրէ օզակ » օփերայով, զոր հայ երաժիշտը գրած էր Բորիս Լավրենովի եւ Ե. Զարենցի գործերու մոթիֆներով : Ներկայիս Ա. Տէրտէրեան աւարտելու վրայ է « Կուրաժի պատմութիւնը » օփերան, զոր կը գրէ միջնադարեան Գերմանիոյ երեւանահայ պատերազմի ը – րոյցներու մոթիֆներով : Ան հեղինակն է նաեւ « Հայրենիք » երգ – համանուագի մը, հինգ համանուագներու, որոնցմէ մէկուն համար արժանացած է Հայաստանի պետական մրցանակի :

×

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Ուկրանիոյ Ժիտոմիր քաղաքին մէջ տեղի ունեցած են գիւղական դասական ոճի երիտասարդ ըմբիշներու համամիութենական ախոյենութեան մրցումները : Հայաստանի մարզիկներէն ախոյեան դարձած է « Սեւան » մարզական ընկերութեան անդամ Գագիկ Բարսեղեան (62 քիլօ) :

×

Սեպտ. 7ին, Երեւանի « Հրազդան » մարզադաշտին մէջ տեղի ունեցած է ոտնագնդակի միջազգային ընկերական հանդիպում մը « Ալարատ »ի եւ Մեքսիքայի « Գուադալախա » խումբին միջեւ : Երեւանցիները 1ի դէմ 4 կէտով յաղթած են : Կոլերը նշանակած են Յովհաննիսեան (3) եւ Ղասաբօղլեան (1) :

×

ԿՈՓԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐ՝ Ա. ԴԻՄԱՔՍԵԱՆ ԵՒ Պ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ ԱՅՈՑԵԱՆ

Ուկրանիոյ Զապորոժիէ քաղաքին մէջ տեղի ունեցած են « Լոկոմոտիվ » մարզական ընկերութեան համամիութենական սպարտակիադայի ծրագրով կոփամարտի ախոյենութեան մրցումները : Ընդհանուր արդիւնքներով խմբական առաջնութիւնը չահած է Անդր-երկաթուղիի խումբը, որուն մաս կը կազմեն Երեւանի պատանի կոփամարտիկներու դպրոցի աշակերտները : Անոնցմէ երկուքը՝ Արթիւր Դիմաքսեան (48 քիլօ) եւ Պարոյր Վարդանեան (71 քիլօ) նուաճած են ախոյեանի կոչումը : Պ. Վարդանեանի յանձնուած է լաւագոյն կոփամարտիկի համար սահմանուած մրցանակը :

×

Ռ. ՍՎԵՏԼՈՎՍՑԻ ՅՕԴՈՒԱԾԸ « ԻԶՎԵՍՏԻԱ »Ի ՄԷՋ

« Իզվեստիա » թերթը « Մանկան միջազգային տարին » խորագրին տակ տպած է Հայաստանի Նախարարաց Խորհուրդի նախագահի տեղակալ Ռեմա Սվետլովայի յօդուածը : « Սովետական Հայաստանում, գրած է յօդուածագիրը, ստեղծուել է հիանալի աւանդոյթ՝ ամբանը հանգստանալու համար երեխաները ընդունել Մերձաւոր Արեւելքի երկրներից, որտեղ ինչպէս յայտնի է, ապրում են չատ Հայեր : Ես բազմիցս եղել եմ պիոներական ճամբարներում, մանկական սանատորիաներում եւ տեսել երեխաներին, որոնց ապագան, աւագ, տարբեր ձեւով է դասաւորուում : Ես յաճախ եմ յիշում սեւաչեայ երկու կարէնների՝ մէկը Երեւանից, միւսը՝ Լիբանանից, տեսնում եմ նրանց ժպտացող դէմքերը, լսում նրանց ընդունայ ձայները եւ չեմ կարողանում ազատուել լիբանացիերախայի ճակատագրի համար տագնապի զգացումից : Ի՞նչպէս է նա հիմա» : Այնուհետեւ յօդուածագիրը կը պատմէ Հայաստանի մէջ մօր ու մանուկին առողջութեան պահպանութեան, երեխաներու ներդաշնակ զարգացման ուղղութեամբ կատարուած աշխատանքին մասին : Հայաստանի քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ կը բանին հազարէ աւելի մանկապարտէզներ ու մանկամսուրներ, ուր կը յաճախեն աւելի քան 125 հազար երեխաներ : 1500 դեղատոներու մէջ կ'ուսանին 630 հազար տղաք ու աղջիկներ :

×

«ԿՕՇԻԿԸ ՀԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ» ԳԻՐՔԸ

Հայաստանի Ակադեմիայի հնախօսութեան եւ ազգագրութեան հիմնարկութեան յանձնաժողովը «Հայաստան» հրատարակչականը լոյս ընծայած է «Կօշիկը հին Հայաստանում» գիրքը : Ծաւալով փոքր այդ աշխատութիւնը եզակի է : Անոր մէջ կը քննուին Հայաստանի մէջ կօշկակարութեան արուեստի զարգացման պայմաններու պատմական տեսանկիւնները, կը բերուի հարուստ նիւթ՝ հաւաքուած թանգարաններու եւ մատենադարանին մէջ : Օրինակներէն մէկուն վրայ հեղինակը մակագրած է՝ « Մասիս »ի առաջին կօշկակար Հրանտ Ցարութիւնեանին : Հեղինակը՝ Արշալոյս Ամատունեան, որ Հայաստանի հին կօշկակարնիերէն է, այդ ընծայագիրը պատահաբար չէ կատարած : Իր հաստատ համոզումով, « Մասիս » ձեռնարկութեան գլխաւոր տնօրէնն Հրանտ Ցարութիւնեանն է, որ հին ժամանակներէն Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունեցող կօշկակարութիւնը բարձրացուցած է արդիւնաբերութեան արդիական ճիւղի մակարդակի : « Մասիս » ձեռնարկութեան գլխաւորած գործատան բակին մէջ, կը կառուցուի կօշկակարին նուիրուած յուշարձան մը :

ՊՕՂՈՍ ԳԷՈՐԳԵԱՆ՝ ՀԱՅ ԴՊՐՈՑԻՆ ԵՐԳԻԶԸ

(Ե· եւ վերջին մաս)

«...Ո՛րը տեսնուած է արդարև, որ առանց լաւ ուսուցչի լաւ դպրոց ըլլայ եւ առանց լաւ դպրոցի ազգ մը դաստիատիպարակուի, ազգային նկարագիր պահպանուի··· »:

Ինչպէս յաճախ, ատ՛ը, մեր օրերու գաղթականներն ալ կռնակնին մխիթարական հոգեր չալկած պիտի դիմէին անծանօթ հորիզոններ, հայրենիքէն տանելով իբր սրբազան ատանդ՝ Հայոց լեզուն:

Տքնեցան, խնկան, նոտան նոր գոհերու սուգը բռնեցին, վեր թռան, կրկին աճեցան, անընդհատ քշուեցան ու նօսրացան օտար աշխարհներու պերճանքի հովերէն:

Եւ ունեցան արթուն պահակներ ալ, դառնութիւնը իրենց զէնք: Առանք կ'ուզեն ապրիլ ու ապրեցնել հայ լեզուն՝ վասն վերադարձի:

Իրենց ո՞ւժը:

Երկհիւղանի բնազդ՝ մարդու եւ Հայու:

— Իրենց ո՞վ ըսաւ որ « վարժապետներ » մնան:

— Իրենց ո՞վ աղաչեց որ Թաղական – Հոգաբարձու դառնան:

— Իրենց ո՞վ խնդրեց որ ապրին վարատան եւ վոխարէնը դժգոհութիւններ լսեն:

Ահա ազբերգութեան մը էջը վակելու ծոյլ կերպը, զոր տեղին է չեշտել նիւթին չանցած, որպէսզի մեզադրող եւ պաշպանողներ ապնիւ եզք մը ցոյց տան:

Ի զուր մեզադրանքներ անչուշտ:

Այդ հարցերուն պատասխանը կը զբաղեն իրենց երկրորդ բնազդին խորը:

Անոր նուիրեալներէն, անկէ զերուած – ներէն էր ազգացեալ ուսուցիչ՝ Պօղոս Գէորգեան՝ հայ դպրոցի ազգերգուն:

Նուիրում եւ համբերութիւն, յամառ կամքէ մը առաջնորդուած, թէեւ առանց ազգի եւ կրճատել առամանց չէ որ ան կրած է, իր պաշտօնավարութեան երկայնքին:

Զգայուն, խիստ զիւրագրգռած մարդ էր Գէորգեան, ինչքան ալ փորձէր ինքզինքը քօղարկել, մնալ հանդարտ, բարեկիրթ, օրինակելի:

Ես այդ նշմարեր էի, առաւելապէս, իր դասընկերոջ Հայկ Պէրպէրեանի հետ մեր հինգշաբթիներու հանդիպումներու առեն:

Օր մը վերջապէս, հարցուցի·

— Բայց ի՞նչ գանգատ ունիք « վարժապետ » բառին դէմ (*):

Ընդյանմառութեան արգիւնք չէր ու – նեցածը, թանձրացեալ դառնութիւն մը, պատասխանի վոխարէն քմծիծաղ մը: Տեղէն ելաւ առեն մը ու եկաւ գրքոյկ մը ձեռքը:

— Տա՛ր հետդ, երէկ ժամանակ ունիս, կը կարդաս·

« Մեծապատիւ Մուրացկաններ »:

Շատ անծանօթ չէր վերտառութիւնը: Յակոբ Պարոնեան անով չատեր զուարճացուցեր էր:

Էջէ էջ ցաւակըռտուքներէ խնդալիք բան մը գուրս չեկաւ: Անշուշտ ուսուցիչներն ըլլալու են, կը տարուէի ըսել մտովի, այդ նորագոյն մուրացկանները: Սակայն ո՛չ եւ ո՛չ:

Մուրացկա՞նը՝ թաղականն է, հոգա – բարձուն է, հարուստն է, մենծ – ազան է, ազդն է:

« Դպրոցը, ազդն ալ, հայրենիքն ալ, եկեղեցին ալ, մշակոյթն ալ սիրցնող եւ կանգուն պահող դպրոցը, ամէնուն դպրոցը, ապրեցնելու համար անհրաժեշտ նիւթական լեւին մեծագոյն մասը ուսուցիչներուն վրայ ինկած է »:

Ու ըստ այնմ, Պօղոս Գէորգեան անհատաւալին հաշտաւալի ընծայելու բացատիկ տաղանդ կը հայցէ:

Բազում օրինակներով, կրկնութիւններով եւ թուանշաններով Գէորգեան կը փաստէ որ Սփիւռքի հայ ուսուցիչը, ամենուրեք, իր արդար վաստակին երկու երրորդը կը զոհէ հայ ազգ դաստիարակութեան ի խնդիր: Մինչդեռ նուիրատուներ, մենծ – ազաներ, տուեր են իրենց աւելորդէն գոյղն մաս մը, որ այլ Մեծապատիւ Մուրացկանները տեւականօրէն, անխղճօրէն չահագործեր են հայ ուսուցիչը, կողոպտելէ զատ, զայն պարհեր են նուաստացուցիչ կապանքներու մէջ մանուանդ:

Տուեր են: Մենծ – ազան « յաւելորդաց իւրեանց », ուսուցիչը « գոյիւ չափ ղկեանս իւր »:

Այդ վաքրիկ հատորը ազդն է Հայոց դաստիարակչական գործին, Հոն Աբով – եանի « Փարաշներուն » եւ մեր « Թուրքին » սարսափը ապրեցնող հրէշ մը կը գտնենք ուսուցչի դէմառն Թառած՝ «յանձնարարագիրը», « պայմանագիրը »: Իւրաքանչիւր տարի կրկնուող առաջադնքի օրդակ մը անոր վզին· « ··· որ կը մաշեցնէ զինքը աւելի քան Թուշակին անբաւարարութիւնը, տարեկան ապտնագ մը որ մեծ արձակուրդի սեմէն կը սկսի, կը տեւէ անոր մինչեւ կէսերը առնուազն »:

« ··· Ո՞վ պիտի համարձակէր ժխտել անոր ալ, ուսուցչին, այդ աշխատասիրին, զարգացած մարդուն, երբեմն նոյնքան համալսարանական, ազգին այդ ամէնէն օգտակար մարդուն իրաւունքը քիչ չատ առողջապահիկ յարկաբաժին մը ընակելու ընտանիքով, զերծ մնալ անունդի ծայրայեղ խնայողութենէն, պատշաճօրէն հագուելու եւ հագուեցնելու իրենները, կրթութիւն տալու իր զաւակներուն: Ո՞վ պիտի համարձակէր ժխտել թէ ուսուցիչը եւ իրենները եւս իրաւունք ունին այն սովորական եւ անմեղ հաճոյքներուն եւ զուարճութեանց զորս ուրիշ աստպարէզներու պատկանողներ դիւրութեամբ կը վայելեն »:

Երբ կը փորձէի նժարին միւս կողմը չքմեղանքի կտորներ նետել·

— Ես մխիթարուելու պէտք չունիմ: Միակ փափաքս է որ վերջ դանէ այս տխուր վիճակը: Որ « իմ բաղաքս », « իմ կոչս » լսուի եւ դպրոցական համազգային հիմնադրամով, ազգային ինքնութեան պահպանումը ամուր հիմերու վրայ դրուի:

— Ուրիշ լուծում ալ կայ, ըսի, Գոլմպոսի հաւկիթին պէս՝ յեղափոխական – ներու վայել: Բացատրեցի:

— Երա՞զ կը տեսնես: Փառքի եւ խոստքի մուրացկաններուն մօտ ահաւնութացութի՞ւն կը փնտռես:

— Ուրեմն Թոզ մեր մէջ մնայ:

— Իրաւ ես: Ընազը խենթի տեղ կը դնեն:

— Ուտաի երբոյդ լուծո՞ւմ մը՝ հայ դպրոցներու ապեւտացում:

— Հապա ի՞նչ է վախս: Այսօր «կեդրոնական նախկին Սաներու Մխիթիւնը» կ'ուզէ դպրոց հիմնել: Ո՞ւր պիտի գտնէ հայ ուսուցիչ, ապահ որ նորերուն մէջ կոչում ունին եւ կը սիրեն աստպարէզը իրենց առջեւ բաց են օտար բոլոր դըպրոցները:

— Եւ վաճառականութիւնը:

Պօղոս Պէզազեան վարժարանի նախկին ուսուցիչներէն մէկուն անունը տուի:

— Կը ճանչնամ, ըսաւ, համակրելի եւ բիւտասարդ մըն էր, որ ձգեց աստպարէզը, ո՞ւր է, պատմէ:

Շաբաթ կէսօրերուն, նախկին ուսուցիչ՝ ծանօթ զրավաճառի մը խուցը խմողղներէն էր, ունեցաւ կանխահաս մահ մը: Համակրելի դէմքով, երեւոյթով երջանիկ, խոսակցութեան չեշտով աւելի քան ինքնաբաւ:

Նոր եկողներուն տեղ տալու համար կ'անցնէինք մօտակայ սրճարան մը, կը պնդէր չարունակ որ իրեն այցելեմ:

Նման ժամադրութիւններու կարօտ ունէր: Իր վերջին ապատրանքին, զնո – ղին չէր ապասեր, այլեւս հարուստ էր, անցեր էին զինքը այդ վիճակին հասցնող սկզբնական չրջանի կրած տառապանքի եւ ստորնացումներուն հետքերը, որ իր ամէն արհեստակիցներուն տուած տուրքն էր:

Օր մը զոհացում տուի իր պնդումներուն: Անցանք միջնադարեայ, սենեակներէ, ապրանքով լեցուն: Վերջապէս իր « ընդունարանը », ընդարձակ, պատերու դարակներուն մէջ գուլպայի կապոցներու տեղ, գիրքեր ու գիրքեր:

Մատը դէպի անոնց պոլցուց, ակնյայտնի գոհունակութեամբ:

— Ծանօթացի՛ր: Երթամ ուրճ եփեմ. « իմ ձեռքովս »: Պարապոյ ժամերս կը յատկացնեմ պատմական աշխատանքներու, ունիմ Տիգրան Մեծի իսկական պատմութեան ձեռագիր մը, որ պիտի ցնցէ մեր աշխարհը:

— Տիգրան Մե՞ծը թէ դուն:

— Մի ծաղրեր, նորութիւններ ունիմ:

Միշտ, մանաւանդ ճիգ կը դնէր հակընդդէմ նալու իմ նիւթական կարողութիւնս, մինչեւ որ օր մը, այլեւս հասկցայ իր ցաւը, արգահատանք ունէր իր նախկին աստպարէզին հետեւողներուն հանդէպ, ինքզինքը լինջխլէններու ալ հետ բաղդատելու եզրեր կը փնտռէր, կը տառապէր:

— Բայց ես ինքզինքս շատ հարուստ կը նկատեմ, ըսի անգամ մը վերջապէս, քանդի բանի մը կարիք չեմ զգար:

— Եթէ ուսուցիչ մնայի, ամէն բանի կարօտ պիտի մնայի, յաւիտեան մուրացկան մը:

Կ'ուզէր արդարացուցիչ վոտաեր բերել:

— Իսկ այսօր բան մը չե՞ս մուրար:

— Ի՞նչ:

— Մեր ամէն հանդիպումներուն, զուր պայի վաճառական ըլլալդ ծածկելու ճիգ կը թափես, կը չեշտես նախկին ուսուցիչ մը ըլլալդ, ու իբր այդ, մեծարանք կը մուրաս, ոչ թէ իբր հարուստ մարդ:

— Այո՛, կը խոստովանիմ, աշակերտներուս անոյշ նայուածքներուն կարօտն ունին, անոնց յարգալիր մօտեցումին, անոնց աչքն է որ կը փնտռեմ, հոգ չէ քանի նուազ հարուստ ըլլայի:

Լաւ որ այն առեն Պօղոս Գէորգեանի զիրքը չկար, հոն ինքզինքը, իր զատ – լքումինքը արդարացնող զրուագներ պիտի գտնէր ու մանաւանդ շատ աւելի պիտի յոխորտար:

Վերջացուցի պատմութիւնս, կը դիտէի ուսուցիչս:

— Ուրեմն կարդացի՞ր « Մեծապատիւ Մուրացկաններ »ս:

Կարդացեր էի: Եւ ուրիչ կարդացողներ թերեւս տարուին մտածելու թէ հեղինակը իր ցաւագին հետ անձնական հաշիւ մաքրել կը փորձէ:

Զինքը ճանչցողներէն եմ, ծանօթ իր ընտանիքին, գիտեմ որ ան լուսի, ամբողջովին երջանիկ էր իրեններով, հպարտ իր ասպարէզով, ու նաեւ ամէնէն բարեկեցիկը մեր ուսուցիչներէն:

Ցոյց տալ վէրք մը, գարման հայցել, ահա իր մտահոգութիւնն ու « նեղիտ հաշիւը »:

Ահա այդ գրքոյկին պարունակութիւնը զոր կարդացեր էի առաջին օրէն, բայց չէի ուզեր խօսք բանալ, իր վէրքերը նորոգել:

— Եթէ դուն ըլլայիր ուսուցիչ, ի՞նչ թիւ կը դնէիր այդ շարադրութեան:

— Զէրօ մը, առջեւը մէկ, վրան խաչ մը:

— Օհօ՛, կատակի առեներ չէ, ըսաւ

ԳՆԶՈՒՆԵՐԸ

ԱՆՈՆՑ ԾԱԳՈՒՄՆ ՈՒ ԿԵՆՑԱՂԸ

Ամփոփեց՝ ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Ովքե՞ր են այս թափառական խումբերը որոնց կարելի է հանդիպիլ ամէնուրեք, որոնք կը տեղափոխուին երկրէ երկիր, քաղաքէ քաղաք, պիւղէ պիւղ, կ'ապրին յաճախ ամայի վայրեր, մարդոցմէ հեռու՝ բնութեան ծոցին մէջ, արհամարհուած ու հալածուած գրեթէ բոլորէն, եւ կարծէք գաղանիքով պարուրուած: Արդեօք ունեցա՞ծ են հայրենիք մը· ի՞նչ է իրենց ծագումը, ո՞ր ցեղին կը պատկանին, վերջապէս ուրկէ՞ կու գան եւ ինչո՞ւ թափառական կեանք մը կը վարեն:

Գնչուներու նկատմամբ նման հարցումներու երկար տեղ կարելի չէ եղած ճըշդրիտ պատասխաններ գտնել: Բարեբախտաբար, երբ անոնք մուտք գործած են Արեւմտեան Եւրոպական երկիրները, գտնուած են պատմագիրներ որոնք հետազօտած են անոնց կեանքի բոլոր մանրամասնութիւնները ու գրի առած զանոնք:

Փոքր տարիքիս, պժգանք զգացած եմ Գնչուներու հանդէպ, գժբախտ դէպքի մը առիթով, երբ մեզի դրացի Հայ հուժկու եւ կեանքով լի երիտասարդ մը կը մահանայ, իր բորբոքած կուրպղիքին վրայ տպէտ Գնչուի մը կռմիկ կատարուած անխոհեմ մարճումներու հետեւանքով:

Այսուհանդերձ, միշտ ալ խոր տպաւորութիւն կրած եմ այս տարօրինակ ժողովուրդէն, եւ հետաքրքրիր եղած եմ անոր անցեալի մասին: Այն համոզումն ունէի թէ դժուար պիտի ըլլար հետազբննել· սակայն մեծ եղաւ զարմանքս, երբ հաստատեցի թէ մեկուկէս դարերու ընթացքին կազմուած է հարուստ մատենագրութիւն մը եւրոպական բոլոր լեզուներով·, իսկ 14րդ դարէն ի վեր պատմական վկայութիւններ:

Ֆրանսերէն երկու գիրքեր բաւական եղան Գնչուներու մասին ընդհանուր գաղափար մը կազմելու: Առաջինը՝ Ֆը – րանսուա ալ վօ ալ Ֆօլլէթի (1) «Գընչուներու Հազար Տարուայ Պատմութիւնը» գիրքն է: Պատմագիր հեղինակը իր բազմաթիւ չահեկան յօդուածներով ու գիրքերով յայտնած է տարիներու ընթացքին հանրութեան ծանօթացնել Գընչուներու մինչ այդ մշուշով պատած կեանքը: Երկրորդ գիրքը Ֆրանսուազ Դագանէի (2) Գնչուներու Առասպելներէն ու կրօնական Սովորութիւնները»ն է: Հեղինակը՝ տօքթէօր Մարսկային Գիտութեանց Սթրազպուրգի համալսարանի, իր բարձր կոչումին համապատասխան աշխատութիւն մը տուած է որ կը կարգացուի մեծ հետաքրքրութեամբ: Կարգ մը պարագաներու օգտագործած է առաջին հեղինակին տատրագրած ուսում – նասիրութիւններէն:

Չեմ գիտեր թէ հայերէն ուսումնասիրութիւն մը գոյութիւն ունի՞ Գնչուներու մասին (Հաւանաբար Հայաստանի Մատենադարանը կամ Մխիթարեան վանքերու գրադարաններուն մէջ գտնուի): Յամենայն դէպս, օգտուելով վերոյիշեալ գիրքերէն, յարմար նկատեցի ամփոփում մը ընել Հայ ընթերցողներուն համար, որոնք, կը յուսամ, այնքան հետաքրքրուած են այս ժողովուրդին անցեալով եւ սովորութիւններով:

Սկզբնական չրջաններու Գնչուներուն ծագումը մութ եւ անորոշ եղած է: Ֆըրանսայի մէջ վերածնունդի չրջանին այն կարծիքը կը տիրէր թէ անոնց ծագումը Աստուածաշնչական չրջանէն կը սկսէր: Ոմանց համար Գնչուները կը սերին Նոյ Նահապետի մէկ թոռնէն: Ուրիշներ զանոնք կը նկատէին Իսրայէլեան ցեղ մը: Ուրիչ աւանդութեան մը համաձայն Գնչուներու սերունդը ծագում կ'առնէր Ադամի եւայէն առաջ ունեցած կնոջմէն: Աւելի ուշ, Գնչուները կը դասուէին եգիպտական ցեղերու կարգին: 17րդ դարուն դրեթէ ընդունուած էր թէ Գընչուներու հայրենիքը փոքր եգիպտոսը եղած է: Վոլթէր կ'ըսէր թէ Գնչուները եգիպտական Իսիս չաստուածի քուրմերն էին կարծես: Իսկ ուրիչներ զանոնք կը նկատէին Եթովպիացիներ, Պարթեւներ, Հրեաներ՝ Յուդայի մէկ ճիւղէն: Եւ այսպէս, երեւակայութիւնն ու աւանդութիւնները իրարու խառնուած, այլանդակ եւ ոչ – լուրջ կարծիքներ իրար կը խաչաձեւէին ու առասպելներ կը հիւսուէին:

(Շար· – 1)

(1) François de Vaux de Foletier: « Mille ans d'histoire des Tsiganes » Edition Fayard.

(2) Françoise Cozannet, Docteur de l'Université des Sciences Humaines de Strasbourg: « Mythes et Coutumes religieuses des Tsiganes, Payot, Paris 1973.

ՄԱՐԴԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատված «ԵՐԿՐԻ ՀՈՒՇԸ» գիրքից)

գրեց՝ ՎԱՍԻԼԻ ԳՐՈՍՄԱՆԸ

Ինչ-որ տարօրինակ զգացողություն էր պատել ինձ: Գիշերվա ժամը տասներկուսն էր անց: Ես նստած էի իմ սենյակում, գրասեղանիս առջև, և ինչ-որ բան էի գրում: Ամբողջ օրը ես ոչ մի րոպե չէի նստել, ոտքի վրա էի եղել, ինչ-որ բաներ էի արել, ինչ-որ տեղ էի գնացել, ինչ-որ մարդկանց էի տեսել, ինչ-որ բաներ էի լսել, ինչ-որ բաներ էի ասել, ինչ-որ բաներ էի գրել, ինչ-որ բաներ էի կարդացել, ինչ-որ բաներ էի մտածել, ինչ-որ բաներ էի զգացել, ինչ-որ բաներ էի ապրել, ինչ-որ բաներ էի... Ես չգիտեմ, չեմ կարող ասել, չեմ կարող հիշել, չեմ կարող պատկերացնել, չեմ կարող հավատալ, չեմ կարող հասկանալ, չեմ կարող ներել, չեմ կարող մոռանալ, չեմ կարող... Ես չգիտեմ, չեմ կարող ասել, չեմ կարող հիշել, չեմ կարող պատկերացնել, չեմ կարող հավատալ, չեմ կարող հասկանալ, չեմ կարող ներել, չեմ կարող մոռանալ, չեմ կարող...

OFFRE D'EMPLOI

- urgent -

MECANICIENNES
MECANICIENS
QUALIFIES

Confection
prêt à porter féminin
Tél. : 236-65-27

ՎԵՐԱՄՕՏՍ

— o —

ՓԱՐԻԶ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի դպրոցը կը վերաբացուի Զորեքշաբթի, Հոկտ. 3, ուռաւօտ ժամը 10էն 12, եւ 14էն 18, Մշակոյթի Տունը, 17 ռիւ Պիէօ:

×

Հ. Բ. Ը. Մ.

Տիկնանց Ցանճնախումբը կազմակերպած է հայերէն լեզուի, հայկական պարի ու երգի դասընթացքները 4էն 15 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու համար:

Կը վերսկսին Զորեքշաբթի Սեպտ 26ին Ալեք Մանուկեան Մշակ. կեդրոնին մէջ, 118, Քուրսէլ փողոց 75017 Փարիզ, եւ տեղի կ'ունենան ամէն Զորեքշաբթի կէսօրէ վերջերը՝ ժամը 14էն 18, փոքրաւոր ուսուցչուհիներու հսկողութեան տակ:

Տեղեկութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել՝ Ալեք Մանուկեան կեդրոն, միայն Զորեքշաբթի օրերը ժամը 14էն 18: Հեռ. թիւ 924·86·71 կամ Հ. Բ. Ը. Մ.ի գրասենեակը՝ 11 Սքուար Ալպոնի, Փարիզ 16րդ, հեռ. 520·03·18:

×

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Ս. Մեսրոպ կրթարանի միօրեայ դասընթացքները կը վերսկսին Զորեքշաբթի, Հոկտ. 3, ժամը 9ին: Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան առաւօտեան ժամը 9էն 12 եւ կէսօրէ վերջ՝ ժամը 1·30էն 4, յետ համաձայնութեան Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան վարչութեան: Մնացեալ դասընթացքները կը կատարուին երեկոները՝ ժամը 6էն 8:

×

ՏԷՍԻՆ

Տէսինի Կապ. Խաչի հայկ. դպրոցը կը վերսկսի իր դասընթացքները Զորեքշաբթի 26 եւ Շաբաթ 29 Սեպտեմբերին: Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան Շաբաթ Սեպտ. 15ին:

Կը խնդրուի բոլոր ծնողքներէն, որ արձանագրութեան համար դիմեն Հայ Մշակոյթի Տունը, 15, 1915 Ապրիլ 24 փողոց, Տէսին, եւ մանաւանդ յարգեն արձանագրութեանց թուականը:

×

ԿԱՌՏԱՆ

Կառտանի Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութեան տակ գտնուող հայկ. միօրեայ դպրոցի վերաբացումը տեղի կ'ունենայ Հոկտ. 3ին, Զորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Կառտանի Ֆրանսական դպրոցին մէջ, դեկավարութեամբ Օր. Սեդա Սիմոնեանի:

Կը խնդրուի յարգելի ծնողքներէն ղրկել իրենց զաւակները:

×

ՍԷՆ–ԼՈՒ

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Օժանդակ Տիկնանց Միութեան միօրեայ հայերէնի դասընթացքները կը վերսկսին Զորեքշաբթի Սեպտ. 26ին ժամը 10էն 12:

Կը դասաւանդէ Շահան Քհնյ. Տէտէեան

Արձանագրութիւնները վերոյիշեալ թուականին: Ամէն ծնողքի պարտականութիւնն է առաջնորդել իր զաւակը դէպի հայրենի օճախ:

×

ՊՕՄՈՆ

Կապ. Խաչի Պօմոնի դպրոցը կը վերաբացուի Զորեքշաբթի, Հոկտ. 3ին ժամը 14էն 17, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Արձանագրութիւնները կ'ըլլան միեւնոյն ժամանակ:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ
ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

Ակնուան Տօնախմբութիւն եւ Մատաղօրհնութիւն

Ակնուան տօնախմբութիւնն եւ աւանդական մատաղօրհնութիւն Սեպտեմբեր 30, Կիրակի օր, Վարագայ Ս. Խաչի տօնին առթիւ, Առնուվիլի համանուն եկեղեցւոյ մէջ, եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագը կը կատարուի աւանդական մատաղի օրհնութիւն եւ հոգեհանգիստ եկեղեցւոյ բոլոր սատարողաց ննջեցելոց հոգիներուն ի հանգիստ:

Օրուան պատարագը կը մատուցանէ

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱԳԴԱՇԵԱՆ

երգեցողութիւնք կը կատարուին եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ, տառաջնորդութեամբ Պր. Վահրամ Տէվէճեանի:

Կը հրաւիրուի ջրջանի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու աղօթքս եւ իրենց ուխտը կատարելու Վարագայ Ս. Խաչի տօնին առթիւ:

×

ՍԷՆ–ԼՈՒԻ Ս. ԳԷՈՐԳ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Եկեղեցւոյ անուանակոչութեան առթիւ թոյլ կը կատարուի մատաղօրհնէք եւ հանդիսաւոր պատարագ, Կիրակի, Սեպտեմբեր 30ին: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՇԱՀԱՆ ԽԱՉԱԿԻՐ ՔՀՆՑ. ՏԷՏԷԵԱՆ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Արաքսի Քիւրքէեանի մահուան քառասունքին առթիւ Պ. Վ. Քիւրքէեան եւ զաւակները 100 Ֆր. կը նուիրեն «Ցառաջ»ին, Նշան Քեհէեանի մահուան քառասունքին առթիւ Պ. Քեհէեան 50 Ֆր. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին:

ՊՕՄՈՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Կիրակի, Սեպտ. 30ին, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագի ընթացքին կը կատարուի օծումը՝ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կողմէ նուիրուած խաչքարին:

Սիրով կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու արարողութեանց:

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ

Դեկտեմբեր 16ին

CHOISY AUTO-RADIO

POSE TOUS ACCESSOIRES ET GADGETS AUTO DE QUALITE

vente ★ installation ★ dépannage

POSE IMMEDIATE

SPÉCIALISTE DE TOUTES LES GRANDES MARQUES
AUTO-RADIO - amplification et insonorisation

CREDIT ASSURE

33, AVENUE DE LA PORTE DE CHOISY, - TEL. 585.48.99

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 26ԷՆ - ՅՈՒՆՈՒԱՐ 10

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ ՀԱՅԿ. ՇՆՈՒՆԴԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՆՑՈՒՅԼ ՔԱՐ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
«ՍԵՒԱՆ» ՁԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՍԱՊԷՐԱԹՈՒՒԻ

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ՝
ԼԻՈՆԷՆ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՓԱՐԻԶԷՆ

ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸԼԼԱԼՈՎ ԱՆՑԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԻԼ

A LYON	A PARIS
sevan voyages	**saberatours**
SARKISSIAN Varoujan	BAGHDASSARIAN Levon
50, cours de la Liberté	3, rue de l'Arrivée
69003 LYON	Imm. CIT 7e étage
Tél. (78) 60 13 66	75015 PARIS
	Tél. 538 67 47

ՀԱՅԿ. ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

ԱՆԻԷՒԻ ԿԱՑԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ

ՎԱՐՈՒԺ

VAROUJ

PRODUITS D'ORIENT
49, Grand'Rue Charles de Gaulle — ASNIERES
Հոն պիտի գտնէք ընտիր ապրանքներ
Մատչելի գիներով
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻԼ
FERMÉ LE LUNDI

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏԱՆ

Արաքսի Քիւրքէեանի մահուան առթիւ՝ Վարդան Քիւրքէեան եւ զաւակները 200, Սարաֆեան, Տէր եւ Տիկ. Հայկ Սեմէրճեան, Տէր եւ Տիկ. Աւետիս Սեմէրճեան, Սիմոնեան ընտանիք 100ական, Ուխտուեան ընտանիք 50 Ֆր.:

Նշան Քեհէեանի մահուան առթիւ՝ Պօղոսեան ընտ., Կարապետեան ընտ., Մոնժ ընտ. 50ական, Համբարձում Աւետիքեան 20 Ֆր.:

Մաքրուհի Եազմաճեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Աւետիս Կուտուզեան, Ուխտուեան ընտ. 50ական Ֆր.:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ, Սեպտ. 29, կէսօրէ վերջ ժամը 16ին՝ Մշակոյթի Տունը: Անհրաժեշտ եւ փափաքելի է բոլորին ներկայութիւնը:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՄԻԱՑՆ, ՉԱՓԱՀԱՍՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Շահիւլի Կապոյտ Խաչի ՀԱՑԵՐԷՆ լեզուի դիչերային դասընթացքները, սկսնակներու եւ յառաջացածներու համար, կը վերսկսին Հոկտեմբերի սկիզբը:

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել Տիկ. ՆԱԶԵԼԻ ՖՈՒՐԹԻՒՆԻ 946·03·39

Pour Adultes Seulement

Les cours de LANGUE ARMENIENNE organisés par la Croix Bleue de CHAVILLE, reprennent début Octobre.
Initiation et perfectionnement.
Pour les inscriptions téléphoner à :
Mme NAZELIE FOURTUNE 946-03-39

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՐԱՏՉ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Առտասահմաճ : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՐԱՏՉ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Առտասահմաճ : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
26
MERCREDI
26 SEPTEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.477

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.477

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊՈՒՌԱՍԱՍ ԱՊԻՃԱՆ ՀԱՍԱՒ

— o —

ՆՈՐ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔ ՄԸՆ ԱՀ՝
ՄԱՐԴԱԿԵՐ Է ԵՂԵՐ...

Ողանաւը, որ մեկնած էր Էվրէօյէն երէկ առաւօտ կանուխ, իջաւ Ապի-Հուֆուէթ – Պուանեին էր, որ իր վերջնոյ հաւանած էր ընդունիլ « թունաւոր նուէր »ը: 16 տարի է որ Քոթ տ'Իվուարը ապաստանի ցամաքամաս մը եղած է քանի հոն են արդէն իրենց հայրենիքէն վռնտուած ուրիշ պետեր ալ: « Մարդասիրական պատճառներով » ընդունուած, Պոքասա առ այժմ հանգիստ է իրեն կեդրոն Ափրիկէի նոր տէրը՝ Տաքա Տաքօ դիմած է որ իրեն յանձնուի իբրեւ « հասարակ ոճրագործ, որ սպանած է, բռնաբարած եւ Պետութեան գանձը կողոպտած »: Եւ որովհետեւ յանձնող վայ, յայտնած էր նաեւ թէ « ի բացակայութեան մահուան դատապարտուած են ինչ որ կը նշանակէ թէ Տաքոյի վարչակարգն ալ չատ չի հետեւիր ժողովրդավար սկզբունքներու:

Մինչ այդ ուրիշ լուրեր ալ չկրնան կ'ըսեն եւ եթէ ճիշդ են, կը պարզուի որ « Ֆրանսայի վերջին կայսրը », ան որ « Պապա » կ'ըսէր ամբ Կօլին մարդակեր է: Արդարեւ Պանկիի իր ապարանքին առնարաններէն մէկուն մէջ անդամահատած չորս դիակներ գտնուած են: Ցեղասպանները կը պնդեն, որ սրունքէ եւ թեւէ անդամահատուած, ազիքները բացուած դիակները « կայսրին » անձնական ճոնդին մաս կը կազմէին: Կ'ըսուի նոյնիսկ թէ ամէն մարդ գիտէ եղեր բայց ոչնչոնս բանտարկութեան կամ՝ սառնամանի վախէն է որ ոչ ոք կը խօսէր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Պէյրութի հարաւ – արեւելեան չըրջանին վերեւ է որ իսրայէլեան եւ սուրիական օդանաւերու բախում մը տեղի ունեցած է: Զորս սուրիական «Միկ 21»եր վար առնուած են: Անկէ զատ, չատ նաեւ բախումներ ալ տեղի ունեցած են Ֆալանգաւորներու եւ Ազգ. Շարժումի զրհաւոնեայ անդամներուն միջեւ: Լի-բանանի հիւսիսն է, Ամիոնէ, որ միջա-դէպեր ծագած են երբ ոգեկոչումը կը կատարուէր Սուրիական ժողովրդական կուակցութեան (Ազգ. Շարժումի անդամ կուակցութիւններէն մէկը) եւ որու ներկայ էր, ի մէջ այլոց, Ֆաթի մէկ զեկավարը: երեք մեռեալ եւ չորս վիրաւոր կայ: Բախումը կը զուգադիպէր նաեւ Սարգիսի նախագահութեան երրորդ տարեդարձին:

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 29էն 30, Շաբաթէն Կիրակի լուսնալիք գիշերը, Ֆրանսա կը վերադառնայ ձմրան ժամուն, հարկ է ուրեմն ժամացոյցները մէկ ժամ ետ տանիլ:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ մէջ կրկին կը չարունակուին ահաբեկումները եւ եղեռնագործութիւնները: Զորս հոգի սպաննուած է եւ երեք հոգի վիրաւորուած: Պոլսոյ մէջ երկու հրեաասպրդ քաղաքական վէճ մը ունեցած են եւ մէկը հրացան պարպած ու

ՊԷՅՐՈՒԹ

ՄԵՐ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

— o —

Պուրճ – Համուտի Սեպտ. 10ի եւ 11ի բախումներու հետեւանքով, ունեցած հինգ նաեւ վիրաւորները, որոնց մասին « Ազդակ » Երեքշաբթի, Սեպտ. 25ի իր թիւով հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ:

Պաշտպանութեան պիծերու վրայ ունեցանք ութ վիրաւորները, որոնք փոխադրուեցան Պէյրութի ամերիկեան հիւանդանոցը, ենթարկուեցան վիրաբուժական զանազան գործողութեանց եւ այժմ կը բոլորեն ապաքինման չրջան մը: Առանց մէջ՝ ՄՈՎՍԷՍ ՋԱՓԱՐԵԱՆ, վիրաւորուած ձախ թեւէն, ենթարկուած է վիրաբուժական գործողութեան, այժմ տուն փոխադրուած, յետագային պիտի են թարկուի Բ. գործողութեան մը, որ կապ ունի ջլերու հետ: ՎԻԳԷՆ ՔԷՍՄԷՐԵԱՆ, վիրաւորուած ծունկէն, ենթարկուած է վիրաբուժական գործողութեան, ժամանակ մը եաք, պիտի ենթարկուի երկրորդ գործողութեան մը:

ՊԵՏԻԿ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ, ոտքին ոսկորները փչրուած եւ մկանները վնասուած էին: Ենթարկուած է վիրաբուժական գործողութեան:

Ամէնէն ծանր վիրաւորն էր՝ ՅԱՐՈՒԹ ԳԻՒԼԱՆՃԵԱՆ, որ բազմաթիւ վէրքեր ստացած էր մարմնին ամէն կողմը նաեւ այրուածքներ ունէր եւ վիրաւորուած էր աչքէն: Վիրաբուժական գործողութենէն եաք, վիճակը լաւ է եւ տեսողութիւնը՝ փրկուած:

Արճակազէնի մը զնդակէն ծունկէն վիրաւորուած է՝ ՆՈՒՊԱՐ ՆԱՃԱՐԵԱՆ եւ կը կարօտի յատուկ զբաղմանումի: Նոյն պայմաններու մէջ վիրաւորուած են նաեւ ՄԱՆՕ ՊՕՃԱՃԵԱՆ (վիդէն), որ երկար խնամքի կը կարօտի, ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (61 տարեկան) որ յատուկ զբաղմանումի ենթակայ է եւ ՄԱՐԻԱՄ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ, ծանրօրէն վիրաւորուած որ կ'ենթարկուի վիրաբուժական գործողութեան:

« Ազդակ » կ'աւելցնէ թէ բոլորին ալ բարոյականը բարձր է եւ ամէն օր կ'ունենան բարեկամական եւ քաջալերական այցելութիւններ:

դիմացինը սպաննած է: Միւս երիտասարդը եւ երախայ մը վիրաւորուած են: Մալաթիայի մէջ ալ գինեալ բախումէ մը մէկ բանուոր մեռած է, ուրիշ մը վիրաւորուած: Մէկն ալ սպաննուած է Ատանա եւ նալարավաճառ մըն ալ՝ Սամսոն:

ՄԱՀԱՊԱՏԻ մէջ (պարսկական Ազրբէյճան) միջադէպերու հետեւանքով հինգ հոգի մեռած է: Միւս կողմէ կը հաստատուի, որ Իրանի նոր ղեկավարները կ'ուզեն « արտածել » իսլամական յեղափոխութիւնը: Այաթոլա Ռուհանի յայտարարած է արդէն թէ պիտի առաջնորդէ յեղափոխութիւն մը՝ Պահրէյնի: Եւ այդ նպատակով, ընդունած է « յեղափոխական չարժումի » մը գլուխն անցնել, սահմանուած տապալելու Պահրէյնի օրինաւոր տէրը եթէ այս վերջինը « մերժէ հետեւիլ իսլամի ճամբուն »:

« ՄԻՏՆԱԳԹ ԷՔՍՓՐԷՍ » մըն ալ կը նկարագրուէր Երեքշաբթի Լիպերասիոնի մէջ, բայց այս անգամ « հերոսը » Ֆրանսացի մըն է, որ Աֆղանիստանէն 11 կրամ հաշ կը տանէր երբ Թուրքիայէն կ'անցնէր, ուր բռնուած է 1977ին: Նախկինայ որ երեսուն տարուան դատապարտուած է: Արդէն լաւ սկսած է առնել « Թուրքին համը »...:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏՈՒՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Սեպտ. 7–17)

ԱՐԵՒԵԼԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հայաստանի Ակադեմիայի հրատարակչականը լոյս ընծայած է Արեւելեան պիտուէեան Հիմնարկի աշխատողներէն Կ. Սամուէլեանի « Իրաքի բանուոր դասակարգը հանրապետական կարգերի ամրապնդման եւ դեմոկրատիայի համար մղուող պայքարում » գիրքը: Հրատարակչականը այս տարի լոյս կ'ընծայէ արեւելագիտական եօթը ուսումնասիրութիւններ եւս: Իրաքի նորագոյն պատմութեան, բանասիրութեան եւ արուեստի քննութեան նուիրուած է « Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի երկրներ եւ ժողովուրդներ » մատենաշարի 11րդ հատորը, զոր տպագրութեան պատրաստած է Հիմնարկի հեղինակներու խումբը: Տպագրութեան յանձնուած է Յ. Եգանեանի « Իրանական պատմագրութիւնը իսպե-րիալիստական տէրութիւնների գաղու-թային քաղաքականութեան մասին՝ Իրա-նում » գիրքը: Ժամանակակից պարբիկ նորավիպագիր Պոզորկ Ալեավիի կեանքն ու գործը ուսումնասիրած է արեւելա-գէտ Հ. Մովսիսեան՝ իր աշխատութեան մէջ: Կովկասագիտութեան եւ բիւզանդագիտութեան թանկագին նպաստ մըն է « Կովկաս եւ Բիւզանդիա » հատորը, որուն առաջին գիրքը արդէն հրապարակի վրայ է, իսկ երկրորդը՝ մամուլի տակ: Գիրքին հեղինակներու խումբը ուսումնասիրած է Կովկասի եւ Բիւզանդիոնի ընկերային – քաղաքական եւ մշակոյթային յարաբերութիւնները, ինչպէս նաեւ Անդրկովկասի ժողովուրդներու պատմա – մշակութային փոխյարաբերութիւնները իրարու եւ դրացի երկիրներու միջեւ:

*

Մ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ ԵՐԿԵՐՈՒՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Խորհրդային պետնականները ու գրողները, ինչպէս նաեւ հրապարակագիրները զարգացման նոր աստիճանի հասցուցած են Նալբանդեանագիտութիւնը: Նալբանդեանի երկերու նախայեղափոխական չրջանի հրատարակութիւններու մէջ աչքի կը զարնեն այն զոյգ հատորները, որոնք լոյս տեսած են Դանի – Ռոստով 1903 – 1906 թուականներուն: Անոնց մէջ տեղ գտած են հեղինակին բանաստեղծութիւնները ու արձակ գործերը: Նոր Նախիջեւանի Հայութիւնը եւ հայագէտ երուանդ Շահազիզ Հայաստանի Գրականութեան Դիւանին նուիրած են Նալբանդեանի գրական ժառանգութեան դիւանը, որ հիմք զարձաւ անոր երկերու ամբողջական հրատարակութիւններուն համար: Երուանդ Շահազիզ զարձաւ Մ. Նալբանդեանի առաջին կենսագիրներէն մէկը եւ անոր կարգ մը անտիպ աշխատութիւններու հրատարակողը: Վերջին կէս զարու ընթացքին Նալբանդեանի երկերը Մորհ. Միութեան մէջ լոյս տեսած են երեսուն անգամ աւելի քան 150 հազար տպաքանակով: Շատ մը գործեր տեղ գտած են պարբերական մամուլի էջերուն մէջ:

Առանձին գիրքերով լոյս տեսած են անոր բանաստեղծութիւններու հատոր – ծոնները, « Երկրագործութիւնը որպէս ուղիղ ճանապարհ », « Երկու տող », « Ազգային թշուառութիւն », « Կրիտիկա Սօս եւ Վարդիթերի » եւ այլ գործեր: Մ. Աբեղեան Գրականութեան Հիմնարկը 1940–1949 թուականներուն իրականացուց Մ. Նալբանդեանի երկերու ամբողջական հատագծոյի չորս հատորներու հրատարակութիւնը: Հայաստանի Ակադեմիայի հրատարակութեամբ լոյս տեսաւ Մ. Նալբանդեանի երկերու հատագծոն: 1971ին Նալբանդեանագիտութիւնը հարստացաւ նոր յայտնուած երկով մը. լոյս տեսաւ անոր « Մինին խօսք, միւսին՝ հարսն » վիպակը, որու լուսանտիպ օրինակը ձեռք ձգած էր Մօրուս Հասրաթեան, Պէյրութ այցելած միջոցին: Հրապարակի վրայ են Նալբանդեանի նուիրուած տասնեակ արժէքաւոր աշխատութիւնները, մենագրութիւնները, գիրքեր, անոր կեանքի ու գործի տարեգրութիւնը: Գրագէտին կարդ մը երկերը լոյս տեսած են նաեւ ռուսերէն: 1941ին Հայպետհրատը ռուսերէն լոյս ընծայած է « Ընտիր երկեր »ը, 1954ին Մոսկուայի մէջ հրապարակուած է Նալբանդեանի փիլիսոփայական, հանրային – քաղաքական երկերու ընտրանին: Ներկայիս Նալբանդեանի երկերը կը հրատարակուին մեծ տպաքանակով, իր ծննդեան 150ամեակին առթիւ:

*

ՌՈՍՏՈՎԻ Ս. ԽԱՉ ՎԱՆՔԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆ – ՆԻՒ ՆՈՐ ՅՈՒՅԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ռոստովի մարզի հասարակութիւնը նոյեմբերին կը նչէ Միքայէլ Նալբանդեանի ծննդեան 150ամեակը եւ Նոր Նախիջեւանի հայկ. գաղութի կազմաւորման 200ամեակը: Այդ առթիւ Ռոստովի հայրենագիտութեան մարզի թանգարանի մասնաճիւղը՝ ռուս – հայկ. բարեկամութեան յիշատակի համադրոյթը, որ կը գտնուի նախկին Ս. Խաչ վանքին մէջ, զգալի կերպով ընդլայնած է իր ցուցադրութիւնը: Ամբողջացած է Նախիջեւան քաղաքին եւ հայկ. գիւղերուն, ժէ դարու ճարտարապետութեան եւ պատմութեան յուշարձանին՝ «Ս. Խաչ» վանքին նուիրուած բաժինը: Ինչպէս կը գրէ «Վէչեռնի Ռոստով» թերթը, հոն ձեւաւորուած է նոր ցուցափեհան մը՝ «Նախիջեւանի թատերական կեանքը» խորագրով, որ կը խօսի քաղաքի սիրող դերասաններու խմբակի մը ստեղծման, այնուհետեւ տասնամեակ արուեստը սիրողներու ընկերութեան հիմնադրման մասին, որոնց չանքերով հանդիսանակուած էին անհրաժեշտ միջոցներ եւ կառուցուած քաղաքին թատրոնի շէնքը: Կազմուած են նոր բաժիններ, որոնք նուիրուած են անուանի գիտնականներ Քերովբէ Պատկանեանի եւ Հրաչեայ Աճառեանի, դիմանկարիչ Ստեփան Աղաջանեանի, նկարիչներ Մ. Սարեանի, Սերգէյ Համբարձումեանի, Հմայեակ Ար – ծաթպանեանի: Ընդլայնած եւ ամբողջացուցած են Նալբանդեանի նուիրուած բաժինը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՄԵՐ ԱՐԺԱՆԱՊԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԱՄ ԱՆԿԵՂԾ ԶՐՈՑՑ ԱՑՆ ՀԱՑ ՏՂԵՐՔԻ
ՀԵՏ, ՈՐՈՆՔ ԻՄ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՕՐԸ
ՔԼՓՔ ԷԻՆ ԱՆՈՒՄ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ
« ԲԵԼԳՐԱԴ » ՌԵՍՏՈՐԱՆՈՒՄ

Ես միշտ մոռնում եմ իմ ծննդեան օրը: Ձիշդն ասած, տարեգարձ ուզելու իմաստն էլ չեմ հասկնում: Ի՞նչ միտք ունի մարդուն յիշեցնել իր տարիքը: Հազար անգամ իրաւացի էր Վահրամ Փափազեանը, երբ իր յոբելեանի օրը դժգոհում էր ամբիոնից. « Ո՞վ է ձեզ խնդրել պղտղել այդ յիմար թուաբանութեամբ »:

Ինձ համար թերեւս բացառութիւն էր միայն այս տարին, երբ ես Մոսկուայում էի՝ հեռու տնից ու հարազատներից: Ինձ պէս, ինձ նման տնից ու հարազատներից հեռու քառասուն ունկնդիր կար պրակտիկ բարձրագոյն կուրսերում, եւ նրանցից իւրաքանչիւրը մտածել էր, որ տարեգարձս օրն իմ մենակութիւնն ու կարօտը Հայաստանի նկատմամբ աւելի կը սրուի: Ու որոշել էին ինձ ուրախացնել:

Իմ ընկերները նոյնիսկ յատուկ պատուիրակութիւն էին կազմել: Դա ինձ համար լրօք որ անակնկալ էր: Երեկոյեան, զուգուած – զարդարուած, սենեակս մըտան Իվաննա Սլավովան, Արմանդ Մելնալկնիսը, Օզդօ Աքսիոնովան եւ, կուրսի անունից ծաղիկներ մատուցելով, հրաւիրեցին ռեստորան: Թէ ինչու քառասուն հոգուց հէնց այս երեքին էին ընտրել, որ ինձ հետ անցկացնեն այդ երեկոն, հիմա կ'իմանաք:

Պուլկարուհի Իվաննա Սլավովան ամբանը եղել է Հայաստանում: Առաւօտները լինչքան էլ վազ գնդէլ, նրան հիւրանոցում չէին գտնի: Սովորութիւն էր դարձրել ամէն օր արեւածագից առաջ վեր կենալ ու նոր բացուող ծաղիկներ տանել եղեռնի զոհերի յուշարձանին: Իվաննան երազում էր, որ հայ ֆէդայիներին ու պուլկար հայդուկներին նուիրուած միասնան յուշարձաններ կառուցուեն Սոֆիայում եւ Երեւանում: Նա զբաղուել էր Պուլկարիայի ազատագրութեան պատմութեամբ եւ գիտէր, թէ Հայերն այդ պայքարում անձնազոհութեան ինչ օրի – նակներ են տուել: Իվաննան պատրաստում էր պուլկարական մամուլում ընդարձակ յօդուած տպագրել, որպէսզի Անդրանիկ զօրավարի Վառնայի տունը թանգարանի վերածեն եւ, իր հիմնական գրքերը թողած, էսէ էր գրում Հայաստանի ու նրա մարդկանց մասին:

Արմանդ Մելնալկնիսը Հայ է: Այո՛, մի զարմացէք, նա գրում է լատիչերէն, այո՛, նա լատիչական արդի պոէզիայի ամենախոստումնալից դէմքերից է, բայց ինքն իրեն Հայ է համարում: Եւ վերջին մարդահամարին, երբ հարցրել են ազգութիւնը, աներկբայ պատասխանել է՝ Հայ եմ: Ինչ խօսք, նրա դէմքի, աչքերի գոյնի ու բնաւորութեան մէջ հայկական շատ բան կայ: Քննադատներն անգամ նրա բանաստեղծութիւններում տեսնում են հայ պոէզիային բնորոշ շատ գծեր: Ինքը՝ Արմանդը, լինձ հպարտութեամբ էր պատմում, որ իր մայրը Սահակ Տէր-Դաբրիէլեանի զարմուհին է: Նրա մայրական կողմի ծնողները եղել էին բժիշկներ, աշխատել էին Մոսկուայում եւ Ռիգայում ու սերտ կապ ունեցել ժամանակի զարգացած, նշանաւոր մարդկանց հետ: Արմանդը մինչեւ հիմա էլ յիշում է իր բարեկիրթ Աչխէն տատին, նրա պատմած ժողովրդական հէքեաթները: Արմանդը շատ էր զղում, որ արդէն սկսում է մոռանալ տատի սովորեցրած հայկական այբուբենը, եւ մէկ էլ՝ ամօթով էր խոստովանում, որ մինչեւ հիմա Հայաստանում չի եղել: Դա էլ իր բնաւորութիւնից էր գալիս: Այսքան տարի նախնիների երկիրը չտեսնելուց յետոյ, չէր ուզում հէնց այնպէս, զաւարկածեռն հիւր գալ: Դրա համար ողջ գիշեր նստած լատիչերէն էր թարգմանում Քուչակի Հայրենները, որպէսզի իր յապաղումը ինչ – ինչ չափով արդարացնի: Եւ որքան խորասուզւում էր հնդկական միջնադարեան պոէզիայի մէջ, այնքան հպարտանում էր իր ծագման համար:

Օզդօ Աքսիոնովան Դալգանուհի է: Այդ ազգութիւնը մեղնից գէներն էր յայտնի: Դալգանները չորս հազար հոգի են եւ ապրում են Վարհ. Մխիթեան Ծայրագոյն հիւսիսում՝ Թամփը Թերակղզում: Ինքը՝ Օզդօն առաջին գալգան բանաստեղծն է եւ Մոսկուայում, այբուբեն ու բառարան էր ստեղծում իր ժողովրդի համար: Եւ ինչպէս որ մեր կուրսում ոչ բոլորը պիտէին Դալգանների մասին, այնպէս էլ Օզդօն աղօտ պատկերացում ունէր շատ ազգութիւնների վերաբերեալ: Առաջին օրը, երբ ծանօթանում էինք, նա նոյն բարեհամբոյր ժպիտով էր սեղմում տարբեր Հանրապետութիւններից եկած գրողների ձեռքերը: Սակայն երբ հերթը ինձ հասաւ, նա իմ ափը ամուր պահեց իր կարծր մատների մէջ, եւ նեղ աչքերը ուրախութիւնից կարծես փակուեցին.

— Հա՞յ ես, չա՛տ, չա՛տ ուրախ եմ, ի՜նչ հրաշալի ազգ էք դուք, պիտե՞ս, ինչպէս ենք մենք ձեզ սիրում...

Ես սկզբում չ հարկէ չվոխեցի: Հեռո՜ւ, հեռաւո՜ր, տարուայ կէսը անթափանցելի ձիւներուայ մէջ պարուրուած Թամփին ուր՝ մեր հարաւային արեւոտ երկիրն ուր: Իմ ընկերների հայեացքները նոյնպէս զարմացած էին, եւ ես աշխատեցի պարզել Թիւրիմացութիւնը:

— Օզդօ, սասցի, դու ինչ որ բան խառնում ես, դու Հայերի մասին որտե՞ղ պիտի լսած լինես:

— Ի՜նչպէս, ինձնից աւելի զարմացաւ Օզդօ, իմ քրոջ ամուսինը Հայ է: Յա – կոբեա՛նը: Նա առաջին օտարազգին է, որին մենք՝ Դալգաններս աղջիկ ենք տուել: Գիտե՞ս ինչ մարդ է: Հանճա՛ր է, հանճա՛ր: Նա՛ Դալգանների համար կառուցեց առաջին ազիւսէ տունը: Նա՛ կազմակերպեց առաջին կոլեկտիվ անտեսութիւնը: Հիմա էլ, չնայած արդէն թոշակառու է, բայց կենցաղագրական կոմբինատ է հիմնել: Մեր կանանց կարել, գործել, հիւսել է սովորեցնում: Ով ինչի կարիք ունենայ նրան է դիմում: Ամէն ինչից հասկանում է, բոլորին հասնում:

(Շար.– 1)

ԳՐԻԳՈՐ ՋԱՆԻԿԵԱՆ

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ»

Գ.

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄՆԵՐ, ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գաղափար մը, լուսաւորում մը՝ փըրկել Հայութիւնը: Անհատ մը եւ անհատներ, խմբակ մը ճամբայ ելած կ'ուզա – ջադրեն Սփիւռքի կազմակերպումը: Ասոր համար հայկական « համագումար » մը, առաջինը: Արդ, նախաձեռնութիւնը յանդուգն, կազմակերպութիւնը տեսակին մէջ նոր եւ յաջող, նպատակը վեհ ազգային արդիւնքները անհեռեւանք:

Անծանօթութեան մէջ սկսած ձեռնարկ մը վերջացաւ անորոշութեան, շըփոթութեան եւ յուսախաբութեան մէջ:

Բացատրութիւնք:

Նախ ի՞նչ « համագումար »: Համագումար կրնար ըլլալ եթէ կազմակերպիչները եւ մասնակցողները ներկայացուցչական հանգամանք ունենային: Կազմակերպիչները Մխիթեան մը անգամ չեն, ուսած են « գործադիր մարմին » անունը: Ոչ կանոնադիր, ոչ ծրագիր, միայն նպատակ մը՝ Հայութիւնը: Իսկ մասնակցողները ոչ մէկ լիազօրութիւն, կը ներկայացնեն պարզապէս իրենց յարգելի անձը եւ ոչ աւելին: Արդ, միայն խոր – հըդրակցական հաւաքոյթ մը կամ հանդիպում մը կրնայ ըլլալ· ոչ իսկ տեղեկատուութիւն, քանի « գործադիր մարմինը » ոչ մէկ զեկուցում տուաւ իր կատարած աշխատանքներուն շուրջ: Ժո. դովներ դատարուած են կամ ոչ եւ ո՞ւր եւ ի՞նչ օրակարգի շուրջ եւ ի՞նչ գործունէութիւն ունեցած է, բայց « համագումար» մը պատրաստելէ: Պէտք է ըսել որ ներկաներէն ալ նման ճշդրիտ հարցումներ չեղան: Կազմակերպիչներուն պատակը պաշտօնականացնել էր « համագումար »ը տալով անոր իրաւաւիճակ եւ արդէն իսկ ինքզինքը պարտադրել որպէս համահայկական տարողութիւն ունեցող ձեռնարկ: Այս գծով տեսլականք որ կարդ մը ներկաներ արդէն իսկ կ'ակնկալէին տեղեծումը համահայկական կեդրոնացուած մարմնի մը, բայց « համագումար »ի գործադիր մարմինը պատ. դեռ կան – խահատ, առանց սակայն բացատրելու թէ ինչո՞ւ:

Կրկնուեցաւ ու կրկնուեցաւ թէ « համագումար »ին նպատակը Հայութիւնն է, Սփիւռքը, Հայ Դատն է, մէկ եւ անքակտելի Հայութեան կարգախօսով: Սակայն այդ նպատակին ձգտելու, հասնելու համար, այսինքն Հայութիւնը փըրկելու, Սփիւռքը կազմակերպելու, Հայ Դատը լուծելու համար ծրագիր մը չներկայացուեցաւ: Կը սպասէինք որ « ապագայի հեռանկարներ » օրակարգը առնուազն ուղղութիւններ դնէր եթէ ոչ յստակ եւ բնութագրած ծրագիր մը, անդրադառնար միջոցներու մասին: Փարզապէս լսուեցաւ հանդրուանային աշխատանք: Նախ Սփիւռքը ինքզինքը պահէ Հայ Դատին տէրը եւ որպէս միջոց, որպէս այժմեան միակ կարելիութիւն եւ միակ փրկութիւն՝ գոյացնել տնտեսական ուժ մը: Այս տնտեսական ուժի գոյացման մասին չատ ճառուեցաւ, բանաձեւուած եղաւ, տնտեսագէտներու համագումար առաջարկուեցաւ բայց չըսուեցաւ թէ այդ տնտեսական ուժը ի՞նչպէս եւ ի՞նչ բաներու համար պիտի գործածուի: Նաեւ Սփիւռքի կազմակերպում եւ Հայ Դատ բառերը չատ գործածուեցան առանց սակայն յստակ սահմանումի մը: Ապագատեսականը իր ներկայ կառոյցով անբաւարար է յայտարարուեցաւ, բայց անոր փոխարէն ոչինչ առաջարկուեցաւ Սփիւռքի կազմակերպման համար: Հայ Դատի յանձնախումբերու աշխատանքը չըքանալով հանդերձ, անկատար ի սպարզիւն նկատուեցան, մեր հոգային պահանջներու համար հատարակաց յայտարզրի պակասը զգուեցաւ եւ սակայն ոչինչ առաջարկուեցաւ գործնականապէս, հակառակ որ չեչտուեցաւ թէ համագումարին նպատակներէն մին գործնական ըլլալն է:

Նաեւ « համագումար »ը ինքզինքը զբաւ քաղաքական հակումներէն դուրս եւ վեր: Ի՞նչպէս Հայ Դատ հոլովել, հոգային պահանջներ գնել, յայտարարել որ Սփիւռքը քաղաքական արարքի մը (ցքզատատուութեան) հետեւանք է եւ քաղաքականութիւն չընել: Հայութիւն ըսելով արդէն քաղաքականութիւն զբած կ'ըլլ –

ԳՆԶՈՒՆԵՐԸ

ԱՆՈՆՑ ԾԱԳՈՒՄՆ ՈՒ ԿԵՆՑԱՂԸ

Ամփոփեց՝ ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

19րդ դարուն, համաճայն Ֆրանսացի Վայեանի Գնչուները Ռոմեր էին, իրենց իսկ տուած անուանակոչումով: Ռոմերը կը նկատուէին վերջին ներկայացուցիչները Արեւելեան եւ Եւրոպական քաղաքակրթութեանց ժամանակ գոյութիւն ունեցող ժողովուրդի մը կամ խորհրդաւոր ցամաքամասի մը՝ Ատլան – թիսի կործանումէն ազատած վերապրողներ: Ռոմ անուանակոչումէն ծագում կ առնեն Ռոմուլուստ եւ Հռոմի քաղաքի անունները: Համաճայն Գնչուներու Ռոմ կը նշանակէ մարդ:

Անշուշտ, վերոյիշեալ բոլոր կարծիքներն ու առասպելները չէին լուծեր Գնչուներու ծագման հարցը: Արդեօ՞ք անոնք առանձին ցեղ մըն են թէ ցեղերու խառնուրդ մը:

Բաբերախառաբար, չնորհիւ պիտական հետազօտութեանց, տեղուաբանական, մարդաբանական, եւ ազգագիտական տուեալներու, մասնագէտներ, ու պատմաբաններ յաջողեցան եզրակացութեան մը յանդիլ ու ճշդել Գնչուներու հընդկական ծագումը: Արեւմտեան երկիրներու մէջ Գնչուները երեւցած են 15րդ դարուն: Ժամանակագիրներու եւ քաղաքական արձանագրութիւններ կը յիշատակեն թէ օտար խումբեր եկած են Եգիպտոսի երկրէն (Egipte) – այս ձեւով է արձանագրութիւնը:

17րդ դարուն այս նորեկ ժողովուրդին հանդէպ հետաքրքրութիւնը կրկնապատկուեցաւ: Իսկ 18րդ դարուն վերջաւորութեան արդէն որոշ յատկդիմութիւն արձանագրուած էր Գնչուներու պատմութեան մասին ու հաստատուած անոնց լեզուի ազգականական կապերը հնդկական բարբառներու հետ:

Առաջին տպիւ Գերմանացի կրէքմանն էր որ կու տար ուսումնասիրութիւն մը Գնչուներու վրայ: Կէս դար եռքը Անգլիացի ձորճ Պորրոյի յօդուածները տպիթ կ'ընծայէին որ ուրիշներ եւս հետաքրքրուին Գնչուներով: Ֆրանսայի մէջ Փոլ Պաթայարն էր որ մանրամասն կերպով կ'ուսումնասիրէր Գնչուներու գաղթերը: 1914ին ձորճ Պլէք «էֆ ձիփսի Պիպլոկրաֆի»ի մէջ զետեղած իր յօդուածով կը յայտարարէր թէ 4577 հրատարակութիւններ արդէն գոյութիւն ունին Գընչուներու մասին, աշխարհի բազմազան լեզուներով: Ասոնց կարգին անգլիական «փուռնիալ օֆ ձիփսի Լօր Սօսայըթի» հանդէսը կը հրատարակուի 1888էն ի կոչեալ: Իսկ Ֆրանսայի մէջ 1955ին միջազգային գործակցութեամբ կը հրատարակուի «էթիւտ ձիկան» ընկերութեան պարբերաթերթը:

Այս բոլոր աշխատասիրութիւնները կը չօչափէին Գնչուներու ազգագրութիւնը, ֆոլքլօրը, լեզուաբանութիւնը, ընկերաբանութիւնը, պատմուածքը, որոնք միչտ պրպտեցուցած են մարդկանց երեւակայութիւնը յաճախ սխալ մեկնաբանութիւններով, որոնց հետեւանքով Գնչուները կը մնային նատակեաց ժողովուրդներէ լքուած, անիրաւուած ու արհամարհուած:

Այժմ թերեւս աւելի ապատամիտ քաղաքականութիւն մը կիրարկուի Գնչուներու, որոնց թափառիկ կեանքը, դարերու խորքին եկած յատուկ բարքերը, մտայնութիւնն ու բարոյական ըմբռնումները խոտոր կը համեմատին նատակեաց ժողովուրդներու յատկանիշներուն:

Ֆրանսայի մէջ գոյութիւն ունին Գնչուներու այլազան խումբեր կամ ցեղեր՝ Ռոմ, Մանուչ, Սէնթէ կամ Ժիփան անուններով որակուած: Շնորհիւ բանակներու կարելի եղած է մօտաւորապէս սահմանել Գնչուներու առաջին ծընդավայրը կամ հայրենիքը, ուրկէ ուրկէ գաղթած են անոնք:

Ընդհանուրին կողմէ ընդունուած է որ անոնց ծննդավայրը Հնդկաստանի Հիւսիս – Արեւմտեան մասն է: Հոն, անոնք կը պատկանէին ժողովրդային ստորադաս խաւին՝ Բառիաներու: Իրենց արտագաղթը կը կարծուի թէ արդիւնք է սովի: Այդ գաղթը տեղի ունեցած է Աստղ ամենահին ուղիներէն դէպի Արեւմուտք եւ ուրկէ գրուած են աշխարհի չորս ծագերուն: Այս ժողովուրդը երբեւիցէ պատմութիւն չէ ունեցած քանի որ ազգի մը յատկանիշներ հանդիսացող քաղաքական կառուցուածքը բացակայած են իրմէ: Ընդհակառակն, իր թափառիկ կեանքով հետզհետէ այլասերած է իր նախնական դիմագիծը, ազգութենէ այն երկիրներէն ուր ապրած է ու ընդօրինակած է այդ երկիրներու ժողովուրդներ – ուն արհեստներն ու արուեստը եւ ապրելակերպը:

(Շար. – 2)

ՄՎԱՂՈՏՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՂՈՐԴԱՎՈՒ

(Շարունակ «ԳՈՒՆԱՐ ՀԱՅԿ» թերթի)

ՂՈՂԺՎՈՒՀ ԴԵՒՆՅՈՒՆ Գրիգ

Ինչպես եւ մարդիկն էնտա ընդհանրապես, որ ինչ-որ մեկը, նոր էր ըզել, նոր էր ըրեր, էնտա ինչ-որ ուրիշ մեկի մասին, որ ինչ-որ բան էր ըսեր, էնտա ինչ-որ բան էր գրեր, էնտա ինչ-որ բան էր պիտի ըսեր, գրեր, ասոր վրա ամբողջ գյուղը կը խոսակցություն էր անոնց մասին, որ ասիկա Հրայր-ը կամ էնտա Գոհար-ը, էնտա ինչ-որ բան էր ըր

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ազատ Յովհաննէսեան, Տիկին Ծատուր Չիլինկիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թադեոս Յովհան – նէսեան եւ զաւակները, Տիկին Վառվառէ Կոստանեան եւ աղջիկը, Յովհաննէսեան, Ճիմմէճեան ընտանիքները կը ծանուցա– նեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կա– տարուի իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ հօրեղբօր՝

ԱՐԱՄ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, Կիրակի Սեպտ. 30, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկ. Ս. Եօթնեղբայրեանի, Պր. Աւ. Եօթնեղ– բայրեանի, Տէր եւ Տիկ. Աւ. Կուտսուզ– եանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Ար. Կուտսուզեանի եւ զաւկին, ինչպէս նաեւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց սի – րելեալ մօր, մեծ մօր եւ աղգականին՝ Մաքրուհի Եաղմաճեանի մահուան առ – թիւ։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

— o —

ՍԵՒՐԱՆ

Կապ. Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղը հա– յերէնի դասընթացքներ կազմակերպած է 6էն 14 տարեկան երախաներու համար։ Տեղի կ'ունենան Զորեքշաբթի օրերը ժամը 10էն 12·30, Կռուպի Սմոլէռ Ա· Քրէթիէ։ Դասաւանդութիւնները կը սկը– սին Հոկտ. 3ին, բոլորովին ձրի, գիրք, տետրակ, մատիտ կը տրամադրուին կա– պոյտ Խաչի կողմէ։ Այն ծնողքները, ո– րոնք երթեւեկի դժուարութիւն ունին տունէն դպրոց, կրնան հեռաձայնել՝ Տի– կին Քէպաւճեան 384·18·82 կամ Տիկին Ալոյեան 383·52·75։

×

Կապ. Խաչի Վիէնի դպրոցին վերաբա– ցումը Հոկտ. 13, Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 2էն սկսեալ, Գասպար Իփէկեան ակումբը՝ 40 Ռիւ Վիքթոր Ցօժիէ։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՊՕՄՈՆ

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Կիրակի, Սեպտ· 30ին, Պօմոնի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագի ընթացքին կը կատարուի օ– ծումը՝ Վազգէն Ա· Ամենայն Հայոց Կա– թողիկոսին կողմէ նուիրուած խաչքարին։

×

Սիրով կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժո– ղովուրդը ներկայ գտնուելու արարողու– թեանց։

«Ց Ա Ռ Ա Ջ»
կը նուիրուի

Սահակ Ալթունեան մէկ տարեկան «Ցա– ռաջ» կը նուիրէ իր մեծ մօր՝ Տիկին Անահիտ Գաբիկեանի (Մարսէյլ)։

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Սիւրմէլեան, ի յիշատակ իրենց վաղամեռիկ զաւկին՝ Տոքթ· Կարօ Սիւրմէլեանի մահուան չոր– րորդ տարելիցին 50 Ֆրանք· կը նուի– րեն «Ցառաջ»ին։

B A L

DE

L'UNION ARMENIENNE DE SUISSE

Samedi 6 Octobre, dès 19 h. 30 dans les salons de

L'HOTEL INTERCONTINENTAL - GENEVE

avec

L'Orchestre Bernard Dedejian **de PARIS**

Carte d'entrée, comprenant un grand buffet : Fr. s. 90
Réservation : UAS, rue de Neuchatel 12, 1201 Genève — Suisse
TEL. : 32-23-97

ՎԻԵՆ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ – ԵՐԵԿՈՅԹ

Կապ. Խաչի յիսնամեակին առթիւ պարանցիկ երեկոյթ, Նավոթէլի մէջ (Պոռն), կազմակերպութեամբ Վիէնի մասնաճիւղին։ Նուագախումբ Քօժաքեան Տամսերու համար դիմել Կ. Խաչի ան– դամուհիներու կամ հեռաձայնել՝
(74) 53·25·91 *կամ* (74) 85·12·69

ՇԱԲԱԹԱՎԵՐՋ

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 1 – 4
կազմակերպութեամբ՝
Ս· ԽԱՉԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Տեղեկութիւններու եւ արձանագրու– թիւններու համար դիմել՝
Անտոն Վ· Թիւթիւնճեանի
6 ter, Rue Charlot — 75003 PARIS
Tél. : 278-31-93

ՆՈՒԷՐ

Խաեան Բարեկամական Միութիւնը ե– դանակի իր հինգերորդ պատոյի հասոյ– թէն հինգ հարիւր Ֆր. կը նուիրէ Սա – մուէլ – Մուրատ վարժարանին։

Ցետ այսորիկ իր եկոյթներու հասոյթ– ները պիտի յատկացուին կրթական նը– պաստներու։

(Ստանալ «Ցառաջ»էն)։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհի – ները Շաբաթ, Սեպտ· 29, կէսօրէ վերջ ժամը 16ին՝ Մշակոյթի Տունը։ Անհրա– ժեշտ եւ փափաքելի է բոլորին ներկա – յութիւնը։

OFFRE D'EMPLOI

- urgent -

MECANICIENNES
MECANICIENS
QUALIFIES

Confection
prêt à porter féminin
Tél. : 236-65-27

ԱՌՆՈՒՎԻԼ ՎԱՐԱԳԱՑ Ս· ԽԱՉ

Աւետաւոր Տօնախմբութիւն եւ Մատաղօրհնութիւն

Անուան տօնախմբութիւն եւ աւանդա – կան մատաղօրհնութիւն Սեպտեմբեր 30, Կիրակի օր, Վարագայ Ս· Խաչի տօնին առթիւ, Առնուվիլի Համանուն եկեղեցւոյ մէջ, եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պա– տարագը կը կատարուի աւանդական մա– տաղի օրհնութիւն եւ հոգեհանգիստ եկե– ղեցւոյ բոլոր սատարողաց նահջեցեալ հո– գիներուն ի հանգիստ։

Օրուան պատարագը կը մատուցանէ

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ· ՆԱԳԱՇԵԱՆ

երգեցողութիւնք կը կատարուին եկեղե– ցւոյ երգչախումբին կողմէ, առաջնորդու– թեամբ Պր· Վահրամ Տէվէճեանի։

Կը հրաւիրուի ընդհանուր հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու աղօթե – լու եւ իրենց ուխտը կատարելու Վարա– պայ Ս· Խաչի տօնին առթիւ։

×

ՍԷՆ–ԼՈՒ Ս· ԳԷՈՐԳ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Եկեղեցւոյ անուանակոչութեան առ – թիւ կը կատարուի մատաղօրհնէք եւ հանդիսաւոր պատարագ, Կիրակի, Սեպ– տեմբեր 30ին։ Կը պատարագէ եւ կը քա– րոզէ

ՇԱՀԱՆ ԽԱԶԱԿԻՐ ՔՀՆՑ· ՏԷՏԷԵԱՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Դեկտեմբեր 16ին

AVEC LE CONCOURS DE

AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages

JACQUES CHELELEKIAN vous propose

au départ de **MARSEILLE**

des VOYAGES-ARMENIE

MOSCOU - EREVAN

2 nuits — 12 jours

CALENDRIER DES DÉPARTS

DEPART VENDREDI : — 28 Décembre
RETOUR JEUDI : — 10 Janvier 1980

PRIX : 3700 F + 150 F. TOUT COMPRIS
INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DEPART

Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.

Renseignements et réservations

Jacques CHELELEKIAN — **87 la Canebière 13001 MARSEILLE** — **tél. (91) 95 90 12**

et toutes agences HAVAS - VOYAGES de France

Org. Lic. 97

restaurant ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՌԵՍՏՈՐԱՆ

EREVAN ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԵՑԱԻ ՍԵՊՏ. 21ԻՆ, ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒԱԾ

ՈՒՐԲԱԹ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ԺԱՄԸ 22ԷՆ ԵՏԻ՝

Ց Ա Ր Գ Ա Ր

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ *ՁԻԹԱՂՈՒՕՐ, ՄԱՆՔԸ*
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ *ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ու ՁԻ – ՔՂՕՃԹՔ*
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ *ՍՈՒՇ - ՊՂՕՐՂԿ*

ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ Խ Ա Շ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՁԱՇ ԿԸ ՀԱՑԹԱՑԹՈՒԻ ՆԱԵՒ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՑ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուլ· Օտտոյի Թաղականութիւնը չը – նորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի յիշատակ Փայլակ Կիւրա – կոսեանի, մահուան Ա– տարելիցին այրի Տիկին Փերուզ Կիրակոսեան, Պր· Գրիգոր Կիրակոսեան, Տէր եւ Տիկ· Վարդանեան, Տէր եւ Տիկ· Երուանդ Տորումեան 100– ական Ֆր·, Տէր եւ Տիկ· Երուանդ Տո – րումեան 100 Ֆր· «Ցառաջ»ին եւ Տէր եւ Տիկ· Յարութիւն Կիրակոսեան 50 Ֆ· եւ 50 Ֆր· «Ցառաջ»ին։

Ձ Ա Շ

Համախարբերդցիական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի վարչու – թիւնը սիրով կը հրաւիրէ Սէնթ Անթուա– նի եւ չրջանակի բոլոր հայրենակիցները իր ճաշ – ինջոյքին՝ Հոկտ· 7ին, Կիրակի օր ժամը 12·30էն սկսեալ Ֆապրեկուլի Մարսէյլի Հանրակառքի Ընկերութեան սրահին մէջ։

Արձանագրութիւնները կը փակուին Հոկտ· 3ին։ Դիմել Պր· Սիսակ Մ'մբեանի հեռաձայն (91) 51·35·35 եւ Պր· Աբրա– համ Շահպազեանի հեռ· (91) 51·38·03։

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
27
JEUDI
27 SEPTEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատ : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.478
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.478

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՒՐ. ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՆՈՐ ՏԵՐԸ ԻՐ «ԿԱՏԱԿ»ՆԵՐՈՎ

— o —

Տավիթ Տաքօ մամուլի ասուլիս մը տուած էր առջի օր եւ այդ առթիւ յայտնած էր նաեւ թէ յարաբերութիւններ պիտի հաստատէ Հալաւ – Ափրիկէի հետ : Ճեպազրական իրարանցում առեղծուած ըլլալով, Տավիթ Տաքօ հերքած է ըսածը, ամրցնելով· « Մազ էր, կատակ էր, մարդ ի վերջոյ քիչ մը զուարճանալու իրաւունք ունի… » : Գալով Պօքասայի դրացակցութեան մահուան պատասխանատուին, այդ ալ ուրիշ կատակ մըն է եղեր, բայց այս անգամ « պատանիները Ափրոփիւտէն քիչ մը զուարճանալ կ'ուզէին » : Այս գնացքով եւ մտայնութեամբ հանդերձ, մարդ կը տարուի մտածելու թէ Պոքասան ալ երբ մանուկներ կը ջարդէր, ըստ իրեն, ան ալ արդեօք « քիչ մը զուարճանալո՞ւ համար էր… » :

Այս « կատակ »ներէն անկախ, Ֆրան – սայի եւ Լիբիոյ յարաբերութիւնները բաւական ճգնաժամած են, որովհետեւ Քատաֆի չատ դժգոհ է Ֆրանսայի « բացայայտ աջակցանքէն կեդրոն Ափրիկէի վրայ » :

—×—

ՀԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆի մէջ գնդակահարութիւնները կը շարունակուին : Երկուշաբթի՝ երեք հո – գի, որոնցմէ մէկը Զօր· Մաթպուճի, 99 տարեկան : Ամբաստանութիւնը՝ « Իրբեւ նշանապայ մասնակցած է Ռեզա Խանի Շահին հայրը) պետական հարուածին 1921ին » : Միւսը՝ Փրոֆ· Ալամ, 70 տա – րեկան, իրբեւ « Շահին բարեկամ » եւ երրորդը՝ Ֆրանսական կրթութիւն ստա – ցած իրաւագէտ մը՝ Նուրի, 78 տարե – կան, որ երեսուն տարի առաջ ընկերային ապահովութիւնը ստեղծած է Իրան եւ որու դէմ եղած ամբաստանութիւնն է՝ « Ազատ – արձնադիր, հաշիւ կը ծխէր Խոմէյնիի հետ » : Առաջին անգամ ըլլալով սակայն, Խոմէյնիի միակ ողջ մնացած Ամէնէ Խոմէյնի, դատապար – ուած է կարգ մը գնդակահարումներ, Անդամահատում զոհերու անդամահատում զոհերու պարագային, եւայլն, եւայլն : Ճայտա – րարած է նոյնիսկ՝ լաւագոյն է զարմա – նալ քան պատժել :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան դի – մաձի անդամ՝ Ժան Փոփըրէն անդրադառ – նալով Մառչէի այն յայտարարութեան որուն ընկերվարական եւ համայնա – կար նոյն ըմբռնումը չունին ազգային պաշտպանութեան մասին, կը նկատէ որ համայնավար կուսակցութիւնը միշտ են – թակայ է Մոսկ· Մինութեան : Իւմանիթէի յետ Ռընէ Անտրիէօ նկատելով որ « նա – խարհը կը փոխարինէ պատճառաբա – նութիւնը »կ'աւելցնէ թէ « Ժան Փոփըրէն թերեւս կ'ուզէր առիթը տալ մեզի ըսե – լու որ ընկերվարական քաղաքականու – թիւնն ալ այդ մարդին մէջ կը միանայ թէ փիլաքրի եւ թէ Ուաշինկթընի փա – փաքներուն : Եղա՛ւ » :

ՏՈՄՍԵՐ

ԼԻԲԱՆԱՆՑԻ ԿԷՕՊԷԼՍՆԵՐԸ

Ի՞նչ պէտք է ընել կարենալ ժպտելու համար երբ նոյնիսկ հակառակ զգացումներու ծնունդ տուող դէպքերու ականատես կ'ըլլաս վարի շրջքդ խածնելու աստիճան·— պարզ է· ժխտական զգացումներդ ետ պիտի մղես (պայմա՛ն է), տրամաբանութիւնդ պիտի լարես երեսաց հանելով մարդկային ամէնէն արտառոց, անտրամաբանական, յիմար արտայայտութիւնները որոնք կը դրսեւորուին ամենայն լրջութեամբ եւ յաւակնութեամբ, ու նաեւ այն համոզումով թէ՝ դիմացինը յաջողեցաւ լոլոզել եւ խաբել : Կրկնակիօրէն ծիծաղաշարժ այս կացութիւնը, որ ընթերցողը յիմարի տեղ կը դնէ « խենթի պատմութիւններ »ով, պարզուեցաւ լիբանանեան վերջին տխուր դէպքերուն առիթով, որուն կռանախնձորն էր հայկական թաղերու գրաւումը աջակողմեան « բրիստոնեայ » կուսակցութիւններուն կողմէ…

×

Ականատեսարուած եւ կողոպտուած հայկական վաճառատուներուն մէջ կը գըտնուէր գոհարավաճառատուն մը : Երբ երկաթեայ փեղկերը տեղի տուին առաւօտեան ժամը երկուքին, խորդակի մը մի – ջոցով փախադրեցին խանութին արկղը : Շուրջ երեք օր տեւող կռիւներուն բարոյական հաշուեկշիռը, տեղական թէ մի – ջազգային շրջանակներուն մէջ, մեծապէս աննպաստ էր լիբանանցի խնդրայարոյց կուսակցութեանց վարկին : Առնիմ ան – դրադարձան թէ « մոմենտը » յարմար չէր տակաւին հիմնականօրէն լուծելու «հայկական հարցը» : Պէտք էր, գոնէ առայժմ, սահանգել, սակայն սահանգել՝ պատուով : Իրենց կռիւները, որոնց զուգահեռ կ'ընթանային հայկական խանութներու ա – կանահարումը, աւազակութիւնն ու կողոպուտը, կուտար կասկածելի տարազ մը իրենց պայքարին : Պէտք էր մէկը անջատել միւսէն : Ու հագան կոյսի սպիտակ հագուստներ հրեշտակի թեւեր փակցնե – լով իրենց ուսերուն : Գործի լծուեցաւ փաղանգաւոր փրոփոկանտի մեքենան : Վստահօրէն կէօպէլս պիտի նախանձէր իր ձագուկներուն սխրագործութեանց ի լուր : Ուզեցին տալ մէկ հատիկ, սակայն շռնդալից, օրինակ մը իրենց անթասիր նկարագրին : « Զերրակալեցին » գողերը — այսինքն աջ ձեռքը բռնեց ձախը կամ՝ փոխադարձաբար : Որպէսզի սենարիոն ըլլայ կատարեալ, նստեցուցին հայ գո – հարավաճառը իր աշխատասեղանին տիրն լուսանկարեցին եւ յաջորդ օրն իսկ իրենց փրանսատառ օրաթերթին (*Լը Ռէվէյ*) մէջ հրատարակեցին լուսանկարը հետեւեալ ծանօթութեամբ·— « *Հիւսիսային Մերձնի փաղանգաւոր ջոկատը ձերբակալեց աւազակախումբ մը՝ հայ համայնքին պատկան՝ որ գողցած էր բազմաթիւ վաճառատուներ օգտուելով Նապաա–Պուրճ–Համմուտ վերջին խռովութիւններէն* » :

Գողցուած առարկաները վերադարձուեցան իրենց սեփականատիրոջ » :

— Ի՞նչ կ'ըսես, Համբարձում, էփրե՞մ, կ'արժէ՞, պիտի ըսէր Շահնուր :

Յայտնենք թէ խնդրոյ առարկայ վաճառատունը կը գտնուէր « բրիստոնեայ պահակազօրքեր »ու շրջանը, ուրկէ հայեր կ'առեւանգուէին նոյնիսկ իրենց բնակարանէն, գիշերանոցով :

Գոհարավաճառին բարեկամը, որ ինծի ծանօթ ոսկերիչ մըն է, կը հեռաձայնէ իրեն յայտնելու համար իր խնդակցութիւնը·

— Ալօ՛, վահէ, աչդ լոյս : Բոլոր ապրանքները վերագտա՞ր :

— Խե՞նթ ես…

— Որքա՞ն ուզեցին յանձնելու համար … յանձնուածը :

— Համաձայնեցաւ խանութիւնդ հազար լիր· ոսկիի փոխարէն :

— Իրա՞ւ է որ գողերը Հայեր էին :

— Իսկապէս որ խենթացեր ես…

Փրոփականտի մեքենան տեղ մը խանգարուած էր : Չէին կրցած մտածել երեք–չորս հայկական անուններ յարմարցնել « աւազակախումբին » անդամներուն, որոնց լուսանկարներն ալ, բնականաբար, « մոռցած » էին հրատարակելու…

×

Փաղանգաւոր կուսակցութեան մաս կը կազմեն բազմաթիւ հայ անհատներ, որոնք նոյնիսկ զէնն ի ձեռին կռուած են իրենց կուսակցութեան մղած պայքար – ներուն ընթացքին : Ասոնցմէ մէկուն պատահածը ողբերգա – կատակերգական է :

Անցարգելի մը առջեւ կը կեցնեն զինք կուսակից պահակազօրքերը : Հայը, որոշ ինքնաբաւութեամբ եւ ժպիտը դէմքին ցոյց կուտայ կուսակցական իր բարքը : Կը խլեն զայն իր ձեռքէն եւ, տուր ո՛ր կուտաս, փառաւոր մը կը տրհեն մեր հայ փաղանգաւորը : Իր ստացած հարուած – ներուն տեղատարափին տակ կը լսուին, իրենց կուսակցութեան գերագոյն պետին հասակին հաւասարող հայհոյանքներ, ուղղուած Հայաստան… եւ անոնց որոնք Հայերու կուտան Քաթ–այէպ կուսակցութեան բարքը :

Ծեծդ անո՛ր, հայրենակից : Ի՞նչ շուտ մոռցար Թուրքը :

×

Ո՞ւր է լիբանանեան գինուորը եւ բանակը : Սակայն ասիկա առանձին յօդուածի նիւթ է :

Ան ոչ մէկ տեղ է, մանաւանդ այն տեղը՝ ուր կը գտնուի : Իրենինը նոյնիսկ··· « դրական չէզոք »ութիւն չէ : Ան միմիայն չէզոք է եւ կը նմանի ամերիկեան դի – տողի : Պարզապէս աչք կը գոցէ անցած–դարձածին··· գէնն ի ձեռին : Ամէն ոք, խմբակ, կուսակցութիւն, ազգ իրաւունք ունի կռուելու, կրակելու իր հայրենի հողին վրայ, բացի իրմէ :

Հայկական վերջին դէպքերու ընթացքին Հայ մը կ'անցնի լիբանանեան բանակի հսկողութեան յանձնուած նամբէ մը : Զինուոր մը, երբ կը նկատէ թէ անցորդը Հայ է, կ'ըսէ· «Մի շարունակեր ճամբադ, բաղ, բանի հարիւր մեթր անդին Հայեր կ'առեւանգուէին փաղանգաւորներու կողմէ··· » : Հայը փութով ետ–դարձ կը կատարէ :

— Պռավո՛ « բաջութեանդ », ո՛վ « աբիասիրտ » զինուոր : Եթէ դեռ պաշտօնդ եւ վիճակդ կը մնայ անյայտ, գոնէ դուն եզի տուած ես նոր առաքելութիւն մը·— վեհերոտ, դողդոջ լրատուի դերը որ, ցնոր տնօրինութիւն, արգիլուած չէ եզի···

×

Վերջինը բայց ոչ նուազ կարեւորը : Ի՞նչ բանի կը ծառայեն կառավարութիւն մը եւ նախարարները : Կարելի է հարիւրաւոր մեկնաբանութիւններ տալ, ոմանք հաւանածանօթ, ինչպէս՝ « կառավարելը նախատեսել է » : Սակայն ինչ որ ալ ըսուած ըլլայ, համաշխարհային նորագոյն մրցանակը կը կտրէ բրիստոնեայ նախարար մը :

Պաւրճ – Համմուտի կռիւները անդամալուծեցին արեւմտեան Պէյրութի եւ շրջակայքի կեանքը : Կարելի է նոյնիսկ ըսել որ պահ մը ամբողջ երկիրը անձկութեամբ հետեւեցաւ դէպքերուն, որոնց վախճանը կրնար ըլլալ ծանրակշիռ, նախատագրական հայ համայնքին համար : Ձիշդ այդ շրջանին Նախարարաց Խորհուրդը գումարեց նիստ մը, որուն աւարտին մտահոգ քղքակիցներ հարց տուին « մրցանակատուր » նախարարին թէ ի՛նչ գործնական որոշումներ տուած էր ժողովը, արգիլելու համար Պաւրճ – Համմուտի վատթարացումը եւ արիւնահեղութիւնը :

Առէք լայն, շատ լայն շունչ մը, լսելէ առաջ պատասխանը·

— Անիկա երկու կուսակցութիւններուն միջեւ կարգադրելիք հարց մըն է…

Ցրանսացի Հելվէթիւսն է որ 18րդ դարուն ըսած է·— « Ա՛ն կը նանչցուի որպէս փայլուն միտք մը որ միայն խենթ մը պիտի ըլլար եթէ նախարար չըլլար» :

Ամէն պարագայի նամաւօրինակ « փայլուն միտքեր » է որ կառավարեցին երկիրը անկախութենէն ի վեր եւ, անկումէ անկում, Լիբանանը հրեցին անյատակ խորխորատը : Իրենք միշտ, սակայն, կը մնան « վերը », միլիոնաներու ոսկի քաւրգին վրայ թառած : Ու մտածել թէ խնդրոյ առարկայ նախարարը կը մուրար հայ – կական ֆուէներ երեսփոխան կարենալ ընտրուելու համար :

Իսկ Հայերը կուտային ու տուին իրենց : Խե՛ղճ Հայեր :

Գ· Ս·

ՊԷՅՐՈՒԹ

ԳԷՅՐՈՒԹ

«ՄԱԿԵՐԵՍԱՅԻՆ ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՋԵՐՄ ՈՂՋԱԳՈՒՐՈՒՄՆԵՐ ՉԵՆ ՏԵՒԵՐ…»

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

— o —

Օրհան – Կը ժուռ *Սեպտ· 25ի իր թիւին մէջ կարգ մը տեղեկութիւններ կու – տայ Պուրճ – Համմուտի վերջին բախտա – կերութեան առթիւ : Երկուշաբթի օր, Առող – ջապահութեան եւ Տնտեսութեան նախա – րարը Թալալ Մերհապի ընդունած է Պէյ – րութի երեսփոխան Թաչիկ Պապիկեան, որու հետ քննած է Առողջապահութեան նախարարութեան հիւանդանոցները փո – խադրուած հայ վիրաւորներու վիճակը : Ժողովէն ետք, Մկրտիչ Պապիկեան յայտարարութիւն մը ըրած է եւ ճշդած թէ վերջին բախտամներու զոհերու կացութիւնը գո – հացուցիչ է : « Անհրաժեշտ է, չեշտած է Մ· Պապիկեան, ցաւին արմատները վրա – դիլ : Մակերեսային հաշտութիւնները եւ ջերմ ողջագուրումները չեն տեւեր եւ վերջ չեն տար կարգ մը ծայրայեղ խմբ – ակներու անպատասխանատու արարք – ներուն : Հարկ է դադրեցնել ամէն կոմիէ տարուող հոգեբանական արշաւները : Այս նպատակաւ անհրաժեշտ է քաղաքական մշակութային կամ ընկերային հանդի – պումներ կազմակերպել հասկացողու – թիւնը վերահաստատելու համար » :*

Թաչիկ Պապիկեան աւելցուցած է նաեւ թէ բոլոր մակարդակներու վրայ, զա – նազան ժողովները տեղի պիտի ունենան հայ ղեկավարներու եւ « Լիբանանեան ճակատ »ի պարագլուխներուն հետ, « ամրապնդելու համար յարաբերութիւն – ները բոլոր կողմերու մէջեւ » :

թեամբ հետեւեցաւ դէպքերուն, որոնց վախճանը կրնար ըլլալ ծանրակշիռ, նա – կատագրական հայ համայնքին համար : Ձիշդ այդ շրջանին Նախարարաց Խոր – հուրդը գումարեց նիստ մը, որուն աւար – տին մտահոգ քղքակիցներ հարց տուին « մրցանակատուր » նախարարին թէ ի՛նչ գործնական որոշումներ տուած էր ժո – ղովը, արգիլելու համար Պաւրճ – Համ – մուտի վատթարացումը եւ արիւնահեղու – թիւնը :

Առէք լայն, շատ լայն շունչ մը, լսելէ առաջ պատասխանը·

— Անիկա երկու կուսակցութիւններուն միջեւ կարգադրելիք հարց մըն է…

Ցրանսացի Հելվէթիւսն է որ 18րդ դարուն ըսած է·— « Ա՛ն կը նանչցուի որպէս փայլուն միտք մը որ միայն խենթ մը պիտի ըլլար եթէ նախարար չըլլար» :

Ամէն պարագայի նամաւօրինակ « փայ – լուն միտքեր » է որ կառավարեցին եր – կիրը անկախութենէն ի վեր եւ, անկումէ անկում, Լիբանանը հրեցին անյատակ խորխորատը : Իրենք միշտ, սակայն, կը մնան « վերը », միլիոնաներու ոսկի քաւր – գին վրայ թառած : Ու մտածել թէ խնդրոյ առարկայ նախարարը կը մուրար հայ – կական ֆուէներ երեսփոխան կարենալ ընտրուելու համար :

Իսկ Հայերը կուտային ու տուին իրենց : Խե՛ղճ Հայեր :

Գ· Ս·

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԻՑ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՆԻՍՏՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ
« ԲԱՆՎՈՐ » ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ

ՆՂՎԱԾԱՎԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԵՂ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՎԱՂ ՓՈՒԼԵՐԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ

ՆԱՄԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐԱՄ ՏԱՐՈՆՑՈՒ

Ինչպես հայտնի է, Հայաստանի պատմության վաղ փուլերի ուսումնասիրության հարցերը միշտ էլ մեծ հետաքրքրություն են առաջացրել ոչ միայն մասնագետների, այլև լայն ընթերցողների շրջանում։ Ուստի ուրախալի է, որ վերջին տարիներին հրատարակվում են մի շարք գրքեր, որոնք ուղղված են հենց այդ հարցերի լուսաբանմանը։ Դրանցից է նաև Ա. Նալբանդյանի «Նղվածությունը մեղ հայրենիքի համար» աշխատությունը, որը լույս է տեսել «Լույս» հրատարակչության կողմից։

Հեղինակը, որ ավելի քան երեսուն տարի զբաղվել է հնագիտական պեղումներով, ինչպես նաև հայ ժողովրդի ծագման հարցերի ուսումնասիրությամբ, ներկայացնում է իր տեսակետները այդ հարցերի վերաբերյալ։ Ինչպես գրում է հեղինակը, նղվածությունը մեր հայրենիքի համար ունեցել է ոչ միայն դրական, այլև բացասական ազդեցություն։ Ըստ նրա՝ նղվածությունը ոչ միայն նպաստել է ժողովրդի միասնության ամրապնդմանը, այլև հանդիսացել է ներքին ու արտաքին թշնամիների դեմ պայքարի կարևոր միջոց։ Նղվածությունը ունեցել է նաև բացասական ազդեցություն, որը դրսևորվել է ներքին կռիվների, ազգային միասնության խախտման մեջ։

Հեղինակը նշում է, որ նղվածությունը ծագել է ոչ միայն հայ ժողովրդի, այլև հարևան ժողովուրդների մոտ։ Նղվածության ծագման հարցում նա հիմնվում է ինչպես գրավոր աղբյուրների, այնպես էլ ազգագրական նյութերի վրա։ Նղվածության ծագման հարցում հեղինակը առանձնացնում է երեք շրջան։ Առաջին շրջանը նա համարում է մինչև մ.թ.ա. 1-ին հազարամյակը։ Այդ շրջանում նղվածությունը ունեցել է ոչ միայն դրական, այլև բացասական ազդեցություն։ Ըստ հեղինակի

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ ՀՆՈՑՅԱԼ

(Հատված «ԻՄԱՍՏ ՀԱՅՆԻ» վիպից)

ՊԱՏՐԱՍՏԵՑ Գ. ՀԱՅԿԱՆԻՆ

Մի քանի ամիս անց, երբ Մարդասպանը արդեն ամուսնացած էր, նրա կինը՝ Ռուզանը, ծանր հիվանդացավ։ Ռուզանը ծնվել էր Ալաշկերտում, հարուստ հայ վաճառականի ընտանիքում։ Նրա հայրը՝ Մկրտիչ աղան, ունեցել էր մեծ առևտրական գործեր Պարսկաստանի հետ։ Ռուզանը մանկուց սովոր էր եղել հարմարավետ կյանքի։ Ամուսնանալով Մարդասպանի հետ, նա ստիպված էր եղել հրաժարվել իր սովորական կենցաղից։ Մարդասպանը աղքատ էր։ Նա ուներ միայն մի փոքրիկ խանութ, որտեղ վաճառում էր ամենօրյա պետքի ապրանքներ։ Ռուզանը ստիպված էր եղել ինքն էլ աշխատել խանութում։ Նա ամբողջ օրը կանգնում էր հետևի սենյակի դռան մոտ և ծախում էր ապրանքը։ Ամուսինը նրան ոչ մի տնային գործ չէր թողնում անել։ Ռուզանը ինքն էլ չէր սիրում տնային գործերով զբաղվել։ Նա սովոր էր եղել ամբողջ օրը նստել ձեռքերը ծալած։ Ամուսնանալուց հետո նա ստիպված էր եղել ամեն առավոտ վաղ վեր կենալ, սենյակը ավլել, ճաշ եփել, ամանները լվանալ։ Ռուզանը ատում էր այդ բոլորը։ Նա ատում էր նաև իր ամուսնուն, որ ստիպում էր նրան այդ բոլորը անել։ Ռուզանը ատում էր նաև իր ամուսնու խանութը, որ ստիպում էր նրան ամեն օր նստել մի տեղում։ Ռուզանը ատում էր նաև իր ամուսնու ընկերներին, որոնք գալիս էին խանութ և ծիծաղելով նայում էին նրա վրա։ Ռուզանը ատում էր նաև իր ամուսնու հարևանուհի

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պապիկեան, այրի Տիկին Գարեգին Պապիկեան եւ զաւակները (Սոֆիա), Տէր եւ Տիկին Օհանէս Փափազեան, Տիկին Պետրոս Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Փափազեան եւ Տիկին Գրիգոր Աղաղանեան խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, տագրոջ եւ ազգականին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԱՊԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Սեպտ. 24ին, Մոնաքօ, 79 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Սեպտ. 28, ժամը 14ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Տօքթ. Կարպիս Հազարապետեան եւ զաւակները, ընտանիքը եւ բարեկամները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ, հօրաքրոջ, ազգականին եւ բարեկամուհիին՝

ՕՐ. ԷԼԻԶ ՀԱԶԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Սեպտ. 25ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Սեպտ. 28, ժամը 16ին Առնուվիլի Վարդապետ Ս. Խաչ եկեղեցին եւ մարմինը կ'ամփոփուի տեղւոյն գերեզմանատունը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Զաքարիա Թաշճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց հօր եւ մեծ հօր՝

ՍԱՄՈՒԷԼ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ Կիլրակի, Սեպտ. 30, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին։

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Այս առթիւ, իրենց հօր յիշատակին, Տէր եւ Տիկին Թաշճեան 50 ֆր. կը նուիրեն «Ցառաջ»ին։

×

Օր. Հերմինէ Գալուստեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիլրակի, Սեպտ. 30 Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իր եղբօր՝

Ձարտարապետ ՆՈՒՊԱՐ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ

մահուան 10րդ տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ իր ծնողաց՝ ԼԵՒՈՆ եւ ՀՐԱՆՈՑՇ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ յիշատակին։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ
ՎԱՐԱԳԱՑ Ս. ԽԱՉ
Աւետաւոր Տօնախմբութիւն եւ Մատաղօրհնութիւն

Անուան տօնախմբութիւն եւ աւանդական մատաղօրհնութիւն Սեպտեմբեր 30, Կիրակի օր, Վարագայ Ս. Խաչի տօնին առթիւ, Առնուվիլի համանուն եկեղեցւոյ մէջ, եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագը կը կատարուի աւանդական մատաղի օրհնութիւն եւ հոգեհանգիստ եկեղեցւոյ բոլոր սատարողաց ննջեցելոց հոգիներուն ի հանգիստ։

Օրուան պատարագը կը մատուցանէ

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ

երգեցողութիւնք կը կատարուին եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ, առաջնորդութեամբ Պր. Վահրամ Տէվէճեանի։

Կը հրաւիրուի շրջանի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու աղօթելու եւ իրենց ուխտը կատարելու Վարագայ Ս. Խաչի տօնին առթիւ։

×

ՍԻՆ–ԼՈՒ Ս. ԳԻՈՐԳ
ՄԱՐՍԻԼ

ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Եկեղեցւոյ անուանակոչութեան առթիվ կը կատարուի մատաղօրհնէք եւ հանդիսաւոր պատարագ, Կիրակի, Սեպտեմբեր 30ին։ Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՇԱՀԱՆ ԽԱԶԱԿԻՐ ՔՀՆՑ. ՏԻՏԻԵԱՆ

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

Դիմել՝
կանանց գոնֆեքսիոնի համար՝
Որակեալ մեքանիսէններ այր թէ կին
Confection
prêt à porter féminin
Tél. : 236-65-27

ՊՕՄՈՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Կիրակի, Սեպտ. 30ին, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագի ընթացքին կը կատարուի օծումը՝ վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կողմէ նուիրուած խաչքարին։

Եկմալեան պատարագը կ'երդէ Սահակ Մեսրոպ երգչախումբը ղեկավարութեամբ

ԽԱՉԻԿ ԵՐԼՄԱՉԵԱՆԻ

Սիրով կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու արարողութեանց։

ՑԱՌԱՋ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՍՈՑԻ ՓԱՌԱՏՕՆ

Ցուլիս 11էն Հոկտ. 7 տեւող Սոյլ 11րդ փառատօնին, հանրածանօթ արուեստագէտներու եւ երաժշտական որակաւոր խումբերու հետ, առաջին անգամ ըլլալով կը մասնակցին հայ արուեստագէտներ՝

Զորս ձեռքով (երկու դաշնակ)՝

ԱՆԻ ԱՃԷՄԵԱՆ

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Ուրբաթ, Սեպտեմբեր 28 ժամը 20·45ին
Օրանճըրի տիւ Շաթօ (Uo)։
Տոմսերու համար հեռաձայնել՝
660·07·79

ՎԻՃՆ

ՊԱՐԱՆՅԻԿ – ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազ. Խաչի յիսնամեակին առթիւ պարանցիկ երեկոյթ, Նավոթէլի մէջ (Պոռն), կազմակերպութեամբ Վիճնի մասնաճիւղին։ Նուագախումբ Քօժաքեան

Տոմսերու համար դիմել Կ. Խաչի անդամուհիներու կամ հեռաձայնել՝
(74) 53·25·91 կամ (74) 85·12·69

FOOT-BALL
VOTRE RENDEZ-VOUS
Dimanche 30 Septembre

ALFORTVILLE

STADE MUNICIPAL
Quai Blanqui

Championnat de Paris
Match-aller :
ALFORTVILLE UJA -

YERRES
à 15 heures
Match Réserve à 13 h. 30

CHARLY - PARIS

Diffusion France - Etranger
boutiques style-jeune

---

le restaurant
LA CAPPADOCE
tél. 375.05.30

PRESENTE SON PROGRAMME D'HIVER
avec son orchestre
au piano GARBO
Les Ballets de Danses Arméniennes
et **YORGANTZ**
Diner Dansant tous les soirs
67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
FERME LE LUNDI

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Այլազան ուղեգծեր յատելուածական շրջապտոյտներով

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — *Մեկնում՝* Հոկտեմբեր 5 (նոյն օրը՝ երեւան)։ 13 օր երեւանի մէջ — *վերադարձ՝* Հոկտ. 18՝ *Մոսկուա*։ Հոկտ. 19՝ *Փարիզ*։
Գին՝ 3500 ֆր.

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél. : 261-58-28

ուր կարելի է ներկայանալ ամէն երեքշաբթի և Ուրբաթ կէսօրէ առաջ ժամը 15էն 18
Մարսէյլ՝ *դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ*
11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN, Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Այս Կիրակի, Սեպտ. 30, տօն վարագայ Ս. Խաչի։ Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի։ Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ԴԱՒԻԹ ԵՊԻՍԿ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարուի Կոմիտաս երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պր. Մ. Օֆլազի։

Ի մէջ պատարագի կը կատարուի մաղթանք հայրապետական, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.-ի ձեռնադրութեան եւ օծման 24րդ տարեդարձին առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուլ. Օատոյի Թաղականութիւնը սատյած է շնորհակալութեամբ հետեւեալ նուէրները, ի յիշատակ հանգուցեալ Արմենակ Մուրատեանի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ։ Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Մուրատեան 500 ֆր., այրի Տիկ. Մուրատեան 100, Պր. Միհրան Օհանեան, այրի Տիկ. Զարդար Մուրատեան 50ական ֆր., եւ այրի Տիկին Մարօ Իսկէնտէրեան 30 ֆր.։

ՁԱՆ

Համախարբերդցիական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ Սէնթ Անթուանի եւ շրջանակի բոլոր հայրենակիցները իր ճաշ – ինկոյթին՝ Հոկտ. 7ին, կիրակի օր ժամը 12·30էն սկսեալ Ֆապրեկուլի Մարսէյլի Հանրակառքի Ընկերութեան սրահին մէջ։

Արձանագրութիւնները կը փակուին Հոկտ. 3ին։ Դիմել Պր. Սիսակ Մխիթարեանի հեռաձայն (91) 51·35·35 եւ Պր. Աբրահամ Շահպազեանի հեռ. (91) 51·38·03։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ, Սեպտ. 29, կէսօրէ վերջ ժամը 16ին՝ Մշակոյթի Տունը։ Անհրաժեշտ եւ փափաքելի է բոլորին ներկայութիւնը։

ՎԵՐՈՒՄՈՒՏ

— o —

ՍԵԻՐԱՆ

Կազ. Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղը հայերէնի դասընթացքներ կազմակերպած է 6էն 14 տարեկան երախաներու համար։ Տեղի կ'ունենան Զորեքշաբթի օրերը ժամը 10էն 12·30, Կռուպի Սէոլէռ Ա. Քրէթիէ։ Դասաւանդութիւնները կը սկսին Հոկտ. 3ին, բոլորովին ձրի, դիրք, տետրակ, մատիտ կը տրամադրուին կազմակերպիչ Խաչի կողմէ։ Այն ծնողքները, որոնք երթեւեկի դժուարութիւն ունին տուներէն դպրոց, կրնան հեռաձայնել՝ Տիկին Քէպաճեան 384·18·82 կամ Տիկին Խլոյեան 383·52·75։

×

Կազ. Խաչի Վիճնի դպրոցին վերաբացումը Հոկտ. 13, Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 2էն սկսեալ, Գասպար Խիչկեան ակումբը՝ 40 Ռիւ Վիքթոր Ճօժիէ։

×

ՓԱՐԻԶ

Կազմակերպիչ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի դպրոցը կը վերաբացուի Զորեքշաբթի, Հոկտ. 3, ուսուցում ժամը 10էն 12, եւ 14էն 18, Մշակոյթի Տունը, 17 ռիւ Պէօ։

×

Հ. Բ. Ը. Մ.

Տիկնանց Յանձնախումբը կազմակերպած է հայերէն լեզուի, հայկական պարի ու երգի դասընթացքները 4էն 15 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու համար։

Կը վերակսին Զորեքշաբթի Սեպտ 26ին Ալէք Մանուկեան Մշակ. կեդրոնին մէջ, 118, Քուրսէլ փողոց 75017 Փարիզ, եւ տեղի կ'ունենան ամէն Զորեքշաբթի կէսօրէ վերջերը՝ ժամը 14էն 18, փոքառու ուսուցչուհիներու հսկողութեան տակ։

Տեղեկութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել՝ Ալէք Մանուկեան կեդրոն, միայն Զորեքշաբթի օրերը ժամը 14էն 18։ Հեռ. թիւ 924·86·71 կամ Հ. Բ. Ը. Մ.ի դրասենեակը՝ 11 Սքուար Ալպոնի, Փարիզ 16րդ, հեռ. 520·03·18։

ՇԱԲԱԹԱՎԵՐՋ
ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ
Նոյեմբեր 1 – 4
կազմակերպութեամբ՝
Ս. ԽԱՉԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Տեղեկութիւններու եւ արձանագրութիւններու համար դիմել՝
Անտոն Վ. Թիւթիւնճեանի
6 ter, Rue Charlot — 75003 PARIS
Tél. : 278-31-93

ՈՒՐԲԱԹ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
28
VENDREDI
28 SEPTEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԱՏԻ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.479 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.479

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՅՐՈՒՆ-ԱՓՐԻԿԷ

Միքերան կը Դաստպարտէ Ֆրանսական Քաղաքականութիւնը

— o —

Հնատեսիլ Ա. կայանին տուած հարցազրոյցի մը ընթացքին, ընկերվարական պարագլուխը խիստ կերպով զատապարտեց ֆրանսական կառավարութեան քաղաքականութիւնը Կեղր. Ափրիկէի մէջ եւ պահանջեց նոյնիսկ պատասխանատու նախարարներու հրաժարումը: Կառավարութիւնը զեկոյց մը հրապարակած էր նախարարաց Խորհուրդէն ետք, ուր կ'ըսուէր ի մէջ այլոց.—

« Վերջերս պատահած չորս տապալումներէն, մենատիրական վարչակարգերու՝ Ուգանտա, Նիքարակուա, Կինէա եւ Կեդրոն Ափրիկէ եւ որոնք հազարաւոր մահերը պատճառած են առաջիններուն միայն Կեդրոնափրիկեան վարչակարգին է, որ կատարուած է առանց կաթիլ մը արիւն թափելու»: Միքերանի համար ասիկա ախորժ պաշտպանողական մըն է ան – հանրիստ խղճի մը համար ու Միքերան կը վերջ. « Ի՞նչպէս արիւն չէ թափած, բայց արիւներէ ի վեր կը թափէր եւ պիտի Փարիզ »: Անոնները չի տար թէեւ այն նախարարներուն, որոնց հրաժարումը կը պահանջէ բայց կ'ակնարկէ Գործակցութեան նախարար Կալէի, որ չէր վարանած « իբրեւ թէ դէպքեր » որակել Կեդրոն Ափրիկէ մանուկներու ջարդերը:

Ամէն պարագայի մէջ, եթէ առաջին օրերը Պանկիի մէջ « կեցցէ՛ Ֆրանսա » էր ընդհանուր մթնոլորտը, կացութիւնը փոխուած է եւ արդէն իսկ հակաֆրանսական նշանաբանները մէջտեղ ելած են: Պատճառներէն մէկը կը նկատուի Ֆրանսական իշխանութեանց արդելքը Անժ Ֆաթասէի վերադարձին իր հայրենիքը: Աղդարեւ Ազատագրման Շարժման այս պարագլուխը Զորեքշաբթի օր ուզած էր մեկնիլ Պանկի բայց սահմանագլուխներու ատիկանութիւնը արդելք հանդիսացած էր, պատրուակելով որ ատրճանակ •կը կրէ եւ անցագիրը ի զօրու չէ: Փաթասէ զգուշացած է եւ չնորհակալ ըլլալով հանդերձ Ֆրանսայի դինքը ընդունած ըլլալուն համար (ինչ կ'ըլլայ, ինչ չըլլար...) կ'ըսէ թէ եթէ նոյնիսկ « իր գլուխը հաճելի չէ ծխքարի » պէտք է վերադառնայ երկիրը քաոսէն փրկելու համար: Նոր փորձ մը պիտի ընէր Հինգշաբթի:

Ձիշդ է որ տեղւոյն վրայ Տաքօ չատ « յաջող » զեկավար մը չի թուիր եւ « կառակները » ցարդ չեն խնդացներ ժողովուրդը, որ սկսած է նաեւ անախորժ նկատել Ֆրանսական զօրքին ներկայութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆի Սաուտի Ապարիոյ դեսպան – նին տունը ռումբ մը պայթած է առանց զոհ պատճառելու: Տէր եղող կազմակերպութիւնը՝ « Մարտիրոսութեան վրէժի Կազմակերպութիւն »ը կը զատապարտէ պատհապաշարներն ու օտարներու հաչ –

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ ԸՐԱԾ «ՇՆՈՐՀՆԵՐԸ» ԵՒ ՇՆՈՐՀՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԶԵԿՈՅՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ

Կուսակալութեան միջնորդութեամբ
Ստանպուլահայ վարժարաններու
արձանագրութեանց եւ այլ հարցերու
վերաբերեալ շնորհուած
բարեփոխութիւններ
Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր 1979 Օգոստ. 7
թուակիր դիմումնագրին վրայ

Ստորեւ հրատարակութեան կուտանք մեծայարգ Կուսակալէն ստացուած նամակին եւ յարակից ՆՈթին սկզբնական բնագիրները եւ թարգմանութիւնները, որպէսզի մեր համայնքը եւ մեր վարժարաններու պատասխանատուներն ալ տեղեակ ըլլան, թէ վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին մեր զպրոցներու վրայ դրուած աւելորդ եւ արուեստական զբաղուարութիւններէ ոմանք կը վերցուին աստիճանաբար: Այս առթիւ Ամեն. Ս. Պատրիարքը եւ մեր համայնքը իրենց գոհունակութիւնը կը յայտնեն պետական նախարար եւ փոխ վարչապետ մեծայարգ Օրհան Էյուպօղլուի եւ մեր ազնիւ կուսակալ մեծայարգ Օրհան Էրզուղի իրենց այս անօրինութեանց համար: Կը յուսանք թէ արձանագրող պաշտօնեաները եւս, այս անօրինութեանց լոյսին տակ պիտի կատարեն արձանագրութիւնները ներկայիս եւ յառաջիկային, եւ նոր զժուարութիւններ պիտի չյարուցուին: ՆՈՒթերու վերջաւորութեան կ'աւելցուին ինչ ինչ ծանօթագրութիւններ եւ լուսաբանութիւններ, որոնք կը ծառայեն լոկ յստակելու այս խտացեալ ՆՈՒթերու մէջ տրուած դաղափարներէն ոմանք միայն:

Ամենապատիւ
Շնորհք Արք. Գալուստեան
Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ

Հայ համայնքին պատկանող վարժարաններու մէջ նշմարուած կարգ մը թերութիւնները բառնալու նպատակաւ, պետական նախարար եւ փոխ վարչապետ մեծայարգ Օրհան Էյուպօղլուի հետ կատարուած ժողովի ընթացքին, ինչպէս նաեւ առանձնապէս Ձեր յանձնած զրուցքի մէջ յայտնուած խնդրանքները քննուած եւ այս նպատակաւ պատրաստուած Նոթը յարակից կերպով մատուցուած է:

Առ ի գիտութիւն կը տեղեկացնեմ:
Յարգանօք՝ Կուսակալ
ՕՐՀԱՆ ԷՐՊՈՒՂ

1· Ակզբնական արձանագրութեանց հետ զբաղող պաշտօնատարներուն քանակը աւելցուելով, արձանագրութեան վայրը ղրկուած են: Այսպէս հայրենակիցներուն նեղութեանց նուազագոյն աստիճանին վերածուելը ապահովուած է:

Նախակրթական չրջանին թեւակոխած ծագումով Հայ ոչ մէկ հայրենակցի զաւակը, արձանագրութեան պայմանաժամին նուազութեան պատճառաւ բացը պիտի չմնայ:

Գալով միջնակարգ վարժարաններուն, արձանագրութեան գործողութիւնները նախարարութեան կողմէ ստմանուած պայմանաժամին մէջ պիտի կատարուին: Արձանագրութեան պայմանները չգիտցողներէն զատ, որեւէ պատճառաւ չարձանագրուած ուսանող պիտի չըլլայ:

Իսկ յառաջիկայ տարի, արձանագրութեանց պայմանաժամը աւելի լայն (ձուլիս ամիսէն սկսեալ) ժամանակաչրջանի մէջ ձեռք առնելով, ծնողաց կողմէ ուղղակի իրենց վարժարաններու մէջ արձանագրական գործողութեանց կատարումը պիտի ապահովուի:

2· Ձեռքերնին ունեցած փաստաթուղթերէն ծագումով Հայ ըլլալնին յայտնի եղող ծնողաց զաւակներուն վերջնական արձանագրութիւնները անմիջապէս պիտի կատարուին: Այսպիսիներէ, պետականն եւ հայ փոքրամասնութեանց վարժարաններու կանոնագրերուն նախատեսած փաստաթուղթերէն զատ, ուրիշ որեւէ փաստաթուղթ պիտի չպահանջուի:

Հայկական ծագում ունենալնուն մասին վարանում յայտնուողներուն թեկնածուական արձանագրութիւնին անմիջապէս կատարուելով, ուսումնին պիտի կարողանան չարունակել: Թեկնածու ըլլալով չարունակուած չրջանը պիտի ընդունուի: Արժեքաւորման եւ դասարան փոխելու գործողութիւնները իսկական աշակերտներու պէս ըլլալուն պատճառաւ որեւէ կերպով պիտի չտուժեն:

Մնացեալ գործողութիւնները կրթական նօրէնութեանց կողմէ կատարուելուն համար, ծնողքները որեւէ դժուարութեան պիտի չհանդիպին:

3· Նոր անձնագիրներուն մէջ ազգութեան եւ յարանուանութեան բացայայտ չըլլալը, աշակերտին արձանագրութեան արգելք պիտի չհանդիսանայ:

4· Դատական վճիռով ազգային փոխանութիւնը կարելի չըլլալով, այսպիսիներու հանդէպ վերեւ բացատրուած կէտերէն դուրս տարբեր գործողութիւն պիտի չկատարուի:

5· Թաղապետներէն (մուհթար) ձեռք բերուած փաստաթուղթերը ոստիկանատուներու կողմէ կրկին պիտի չվաւերացուին:

6· Անատոլուէն Ստանպուլ փոխադրուած եւ Ստանպուլի մէջ բնակող ծագումով Հայ հայրենակիցներուն զաւակաց համար, վերեւ բացատրուած պարագաներէն զատ տարբեր գործողութիւն մը պիտի չկատարուի:

7· Ծագումով Հայ հայրենակիցները, զաւակներնուն արձանագրութիւնները, իրենց փափաքած վարժարանը պիտի կարենան կատարել:

8· Թեկնածուական արձանագրութիւն կատարուողներէն, ծագումով Հայ ըլլալնին յայտնի գարձողները, մինչեւ զպրոցական տարեչրջանին վերջաւորու – թեան իրենց ուսումը պիտի կարողանան չարունակել:

9· Ներկայիս գիշերօթիկ եղող վարժարանները, իրենց տարողութեան համե – մատ, ծագումով Հայ բոլոր ուսանողները պիտի ընդունին: Միայն թէ՝ ներկայ գոյավիճակին մէջ, նոր գիշերօթիկ վարժարան բանալու առ այժմ կարելիութիւն չի տեսնուիր:

10· Ուսուցչութիւնը ապարէպ մը ըլլալով, այս ապարէպին պահանջած կապմաւորութիւնը չտացողները իրենց պարտականութիւնը պէտք եղածին պէս կատարելու կարելիութիւնը չունենալնին բացայայտ է: Այս պատճառաւ, համալսարանական ըլլալով հանդերձ, մանկավարժական կրթութիւն չտացողները, պետական կամ մասնաւոր որեւէ վարժարանի ուսուցիչ չեն նշանակուիր: Այս մարզին մէջ որեւէ խորութիւն կատարուիլը խնդրոյ առարկայ չէ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑՈՒՅՑ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Սեպտ. 24)

ԱՐԱՐԱՏ ՅԱՂԹԵՑ ԿԻԵՒԻ ԴԻՆԱՄՕԻ
(3 – 1)

Խորհ. Միութեան ոտնագնդակի 42րդ ախոյենութեան մրցումներու չրջանին, Սեպտ. 23ին, Արարատ իր դաշտին վրայ յաղթած է Կիեւի Դինամօի (3 – 1): 1973 Հոկտեմբերէն ի վեր, այն օրէն, երբ Արարատ յաղթելով Կիեւցիներուն՝ ախոյեան Խորհ. Միութեան բաժակին, իսկ այնուհետեւ նաեւ ախոյենութեան, Երեւանցիները բնաւ չէին յաղթած Կիեւի Դինամօի: «Արարատ – 79 » սումբը այս մրցաչրջանին իր վրայ սեւեռած է մասնագէտներէն չատերու ուչադրութիւնը: Խումբը, որ ամէնէն երիտասարդն է Խ. Միութեան խումբերուն մէջ, այս տարի բուական հասունցած խաղ ցոյց կուտայ, եւ որ ամէնէն գլխաւորն է, յարձակողական ոճ մը կը կիրարկէ թէ՛ իր դաշտին եւ թէ մրցակիցի դաշտին վրայ: Ասիկա գիտնալով Կիեւցիները նախ պաշտպանուած են եւ ապա գրոհի անցած: Առաջին կէսը նչանակած է Կիեւի Դինամօին: Երեք վայրկեան եռք Սամուէլ Ղասաբօղլեան նչանակած է հաւասարութեան կէսը: Առաջին կիսախաղի աւարտին մէկուկէս վայրկեան մնացած՝ Խորէն Յովհաննիսեան, ստանալով իր ընկերներէն փոխանցուած գնդակը, դժուար գիրքէ մը զետեղած է զայն Կիեւցիներու բերդէն ներս:

Երկրորդ կիսախաղին իրարու եռեւ ձեռնարկելով քանի մը գրոհներու, Երեւանցիները տկարացուցած են հիւրերու պաշտպանութիւնը: Խաղի 71րդ վայրկեանին, դաշտի խորէն իր գրոհը սկսած է Յովհաննիսեան, որ քանի մը դինամօականներու մէջէն անցնելով հասած է դաշտին կեդրոնը եւ 25 մեթր հեռաւորութենէն զօրաւոր հարուածով մը գնդակը մխրճած է Դինամօի բերդին մէջ: Ներկայիս Արարատի տղաքը լաւ հնարաւորութիւններ ունին պայքարելու առաջին վեցեակին մէջ տեղ գրաւելու համար: Յաջողելու պարագային, անոնք իրաւունք կ'ունենան կրելու Խորհ. Միութեան մարզանքի վարպետի արծաթափայլ կրծքանշանը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ, ԼԵԶՎԻ ԵՎ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ
ՎԱՂՎԱ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱԲԻՆԵՏԻ
«ՊԱՏՄԱԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ» ՀԱՆԴԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՎԱՔԱԾՈՒ

ՆՈՐ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ՀԱՅ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՎԱՔԱԾՈՒ

(Շար. 4)

«Ինչ որ ես գրում եմ, ինձ համար ոչ միայն գրականություն է, այլև կյանքի ամենամեծ հարցերից մեկի լուծումը, որ ինձ համար ամենաանհրաժեշտն է, ամենաթանկը։ Ես ուզում եմ, որ իմ գրածները ոչ միայն գրականություն լինեն, այլև կյանք

ՀԻՍԻՍԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԹԵՄԻ ԱԶԳ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԸ

— o —

Երբ փողոցին անկիւնը դարձայ եւ տեսայ այլեւս չամենալ աչքիս տողանցող տուներուն առջեւ, բնաւ չանդրադարձայ որ արդէն անցած եմ իմ փնտռած վայրս: Շուներու թիւերը ինծի դիտել տուին, որ պէտք է ետ-քայլ ընել:

Ա՛հա չի նտռեցի: Ճիշդ անկիւնին վրայ, դրացի ցած տուներուն վրայ իշխող դիրքով կանգնած էր չէնքը, որուն դիմաց մուտքի դրան երկու կողմի պատերուն վրայ կը փայլէին, հայերէն եւ անգլերէն խօսքերը. « Ազգային Առաջնորդարան »:

Գարեկին սեւ մեռաղէ ցածլիկ դուռը, զարդագոյն մարմարեայ սալաքարերուն վրայէն պիտ կ'առաջնորդէ քանի մը սանդուկ բարձր գտնուող մուտքի դրան, որ կը գտնուի համարակալ պատչգամի մը ետին:

Հայ եկեղեցւոյ Ամերիկայի Արեւմտեան Թեմի Առաջնորդարանն է այս, կ'ըսեմ ետքէն, եւ հպարտութեամբ կ'անցնիմ սենեակէ սենեակ: Առաջնորդ հայրը, Տէր Եփրեմ ծայրագոյն վարդապետ Թապպեան, համբերութեամբ եւ մանրամասնութեամբ կը բացատրէ իւրաքանչիւր բաժնի եւ սենեակի պաշտօնը, նաեւ յիշելով ապագայ լրացումները զոր կատարելի պիտի ըլլայ ամբողջացնել, երբ յարմար առիթը ներկայանայ:

Երկյարկանի շէնքին ներքին կահաւորումը կը մատնէ պեղեցիկ՝ այլ զուսպ նպատակ մը: Շռայլ պերճանք չկայ հոն: Կայ սակայն նաեւ աղքատութիւն չիմացնող համեստութիւն: Բարեբախտաբար: Ճշդիւտ են չափերը եւ կշիռները:

Մուտքի դրան աջին կը գտնուի սպասման սրահը իսկ ձախին՝ ժողովատեղին, կաթողիկոսներու նկարներով զարդարած: Սպասման սրահին կից կը գտնուի գրասենեակը, ուր խնամքով չարուած են հայերէն օրաթերթերու եւ շաբաթաթերթերու հաւաքածոներ: Գրասենեակի կողքին կը գտնուի արխիւներու սենեակը: Միշտ նոյն յարկին վրայ եւ նոյն մէջոցին մէջ են նաեւ խոհանոցը եւ ճաշարանը: Առաջնորդ հայրը կը պատմէ, թէ յարմարութիւն կայ նոյն յարկին վրայ հաստատելու նաեւ դրամուն - ընթերցասրահ մը, ուր հայ գրագէրներ ոչ միայն պիտի գտնեն իրենց գնուած հայերէն դիրքերը, այլեւ պիտի կարենան աչքէ անցընել բոլոր հայերէն օրաթերթերը եւ պարբերաթերթերը: Այս գործի յաջողութիւնը անչուշտ կը կախի նիւթական յատկելի զոհողութեան, ինչ որ, ըստ առաջնորդ հօր դատողութեան, կենսական կարիք է Լոս Անճելըսի նման հայաշատ գաղութի մը համար:

Երկրորդ յարկ անցնելու համար, կը բարձրանանք կարմիր գորգապատ սանդուխներէն եւ կ'անցնինք գահլիճ, որ Առաջնորդարանի պաշտօնական հիւրասրահն է: Չես կրնար արագ անցնիլ այս սրահի սեմէն: Աբգարեան ծիրանի գոյնը, որ իշխանութիւն կը խորհրդանշէ, կը պարտադրէ որ պահ մը կենաս եւ լինքնամփոփուիս, եւ ապա պատկառանքով յառաջանաս: Կարմիր է գետնի գորգը: Սրահին ճակատը, սենեակի յատակին բարձր դիրքի վրայ բազմած է Առաջնորդական Աթոռը պարսկական գորգի մը վրայ, որուն երկու կողմերուն, պատերու երկայնքին չարուած են տասնեկու գեղեցիկ բազկաթոռներ: Առաջնորդական Աթոռին ճիշդ հանդիպակաց պատին առջեւ կը գտնուի առաջնորդ հօր գրասեղանը, որուն մէկ անկիւնը կը տեսնենք Պիքֆայայի յուշարձանին փոքրագիր մէկ օրինակը: Սեղանին եռեւի պատը կը զարդարէ փղոսկրի վրայ գունաւոր հայ մանրանկարչութեան մեր գանձերէն « Գաբրիել Հրեշտակապետի Աւետումը Սուրբ Կոյսին »:

Հիւրասրահի մուտքի ճիշդ դիմացի պատը կը զարդարէ Արարատի գունաւոր մեծադիր լուսանկարը, գործ՝ Պր. Նուպար Տէմիրճեանի: Ուրիշ պատի մը վրայ՝ Ապրիլ 24ը խորհրդանշող արդիական յղացումով իւղաներկ մը, գործ՝ Լիւսի Գալայճեանի: Երկրորդ յարկին վրայ կը գտնուին նաեւ ննջարանը եւ յարակից մասերը:

Կը շնորհաւորեմ առաջնորդ հայրը այս պեղեցիկ նախաձեռնութեան համար: Հպարտութեամբ կարելի է ըսել, որ Ազգային Առաջնորդարանը ներկայանալի կերպով կը խորհրդանշէ հայ ժողովուրդի եւ հայ եկեղեցւոյ պեղեցիկ՝ այլ զուսպ ճաշակը, միաժամանակ ցոյց տալով տիրող տրամաբանական պայմաններուն յարմարելու մեր առաքինութիւնը:

Շէնքը գնուած է 1978ի Յունուարին: Գնուած չէնքը եւ այժմու վիճակը սակայն այնքան տարբեր են իրարմէ: Առաջնորդ հայրը կը յայտնէ թէ անհրաժեշտ գումարները հանգանակած է անհատական միջոցներով որպէսզի որեւէ ձեւով չտուժեն մեր եկեղեցիները ու դպրոցները, ուր կ'երթան ընդհանրապէս մեծագումար հանգանակութիւնները, ըլլայ ազգայիններու կողմէ, ըլլայ ժողովուրդէն:

Արեւմտեան Ամերիկայի Հայ Առաքելական Եկեղեցին առանձին թեմ է 1973էն ի վեր: 1958էն մինչեւ 1972, ան կապուած է եղած Նիւ Եորչի Թեմին: Նկատի ունենալով հեռաւորութիւնը, մօտէն հոգրդակցութիւն պահելու դժուարութիւնը եւ գաղութին արագ աճումը, չրջանի Երեսփոխանական Ժողովը որոշած է անկախ թեմի մը հիմնումը արեւմտեան ափերուն վրայ:

Առաջին առաջնորդը եղաւ Սմբատ եպիսկոպոս Լափճեան, « որուն երախտաշատ գործունէութեան շնորհիւ քառասնամեայ Արեւմտեան թեմը », կ'ըսէ առաջնորդ հայրը: Երկրորդ եւ ներկայ առաջնորդն է Եփրեմ Ծ. Վրդ. Թապաղեան:

Թեմը ունի չորս դպրոցներ եւ հօքը եկեղեցիները: Դպրոցներն են.— Հովիտի Սրբոց Նահատակաց նախակրթարանը եւ Ֆերահեան երկը. վարժարանը, Հոլի - վուտի Ալեք Փիլիպոս վարժարանը, Մանթեպելլոյի Մեսրոպեան վարժարանը, եւ Կլենտէյլի Ս. Աստուածածին վարժարանը: Թեմին կը պատկանին՝ Սան Ֆրան - սիսկոյի, Ֆրէզնոյի, Հոլիվուտի, Սան Ֆերնանտօ Հովիտի, Մոնթեպելլոյի, Կլենտէյլի եւ Օրէնճ Քաունթիի եկեղեցիները:

Մեծ թափով շինարարական աշխատանքներ կը տարուին ազգային չորս դպրոցներուն մէջ: Թուենք.— Ֆերահեան վարժարանի նոր չէնքին մնացեալ երկու թեւերը կ'աւարտին այս տարեշրջանին: Շինարարական աշխատանքներ տարուած են նաեւ մարզադաշտին վրայ: Անցնող Օգոստոսին կատարուցաւ Հովիվուտի « Աբգարեան » չէնքի հիմնօրհնէքը: Շինարարութիւնը կը սկսի քանի մը շաբաթէն: Մօտ օրէն, հիմնօրհնէքը կը կատարուի նաեւ Մոնթեպելլոյի եկեղեցւոյն եւ սրահին: Կլենտէյլի դպրոցը եկեղեցւոյ կից գնած է երկու չէնքեր: Ընդարձակ հող մը գնելու ծրագիրը իրականութիւն դառնալու վրայ է: Առժամաբար, նախակրթարանը կը գտնուի եկեղեցիէն հինգ - վեց մղոն հեռաւորութեան վրայ, վարձուած պետական դպրոցի մը մէջ:

Այս տարի, հայ վարժարաններու աշակերտութեան ընդհանուր թիւն է 2300:

Սեպտեմբերին պատրաստ պիտի ըլլայ նաեւ Սան Ֆրանսիսկոյի Հայ Կեդրոնը, իր դպրոցով եւ սրահով: Այս ծրագրի պիւտճէն մէկուկէս միլիոն տոլար է:

Այսուհանդերձ, ցաւալի երեւոյթ է, որ այս վարժարանները բաւարար չեն դառնալու օրէ օր աճող պահանջը: Նոր - բանոր դպրոցներ կենսական անհրաժեշտութիւն են բոլոր շրջաններուն մէջ: Հայութեան թիւը այսօր, Լոս Անճելըսի մէջ, առանց պաշտօնական վիճակագրութեան անշուշտ, կը տարուբերի 150էն 180 հազարի միջեւ: Վարժարանները, իրենց ներկայ պայմաններուն մէջ, խճողուած են եւ արդէն տեղ չունին: Այս երեւոյթը պէտք է խթան հանդիսանայ նոր ծրագիրներու եւ արագ կազմակերպումի:

Մեր գաղութին մէջ բաւական տկար է, կիրակնօրեայ վարժարաններու դրութիւնը: Այս տեսակէտէն, ամէնէն գօրաւորը եւ գնահատելին Ֆրէզնոն է: Կը կարծուի թէ ամէնօրեայ հայ վարժարաններն են այս երեւոյթին պատճառը, նաեւ չարաթօրեայ դպրոցներն ու մարմնամարզական միութիւնները:

Երեսփոխանական Ժողովի Թեղափրութեամբ եւ որոշումով, երեք տարիէ ի վեր կեանքի կոչուած է Կեդրոնական Ուսումնական Խորհուրդ մը, որ ունի տասնըմէկ անդամներ: Այս Ժողովին կը մասնակցին նաեւ վարժարաններու տնօրէնները՝ խորհրդակցական ձայնով:

Ուսումնական Խորհուրդը ունի իր ծրագիր – կանոնագիրը եւ իր դերն է կեդրոնացնել բոլոր ազգային վարժարաններու գործունէութիւնները, ներդաշնակութիւն ստեղծելով անոնց միջեւ: Ան նաեւ կը կազմակերպէ ձեռնարկներ եւ սեմինարներ:

Երեսփոխանական Ժողովը պաշտօնապէս կը հաւաքուի տարին մէկ անգամ: Անդամներու թիւն է՝ քառասուն: Իրմէ կը բխին Ազգային Վարչութիւնը եւ Կրօնական Ժողովը: Առաջինը ունի ինը անդամ, բոլորը՝ աշխարհական, երկրորդը՝ հինգ անդամ, կրօնականներէ բաղկացած: Ազգային Վարչութենէն կը բխին Ուսումնական Խորհուրդը, Կրօնական Դատախարակութեան Խորհուրդը եւ այլ յարակից մարմիններ:

Ազգային տուրքի դրութեան հարցը լուրջ ուսումնասիրութեան հունին մէջ կը գտնուի: Երեսփոխանական Ժողովը լիազօրութիւն տուած է նախնական աշխատանքներ տանելու այս ուղղութեամբ:

Այցելութեան աւարտին, առաջնորդ հայրը ըսաւ. « Գործունէութեան մեծ դաշտ կայ եւ հետզհետէ կ'ածի պատրաստուած եկեղեցականներու կարիքը »:

Ժրաջան առաջնորդը ամէն կարելիութիւն կուտայ մեզի հաւատալու որ, մօտ օրէն, եւ աստիճանաբար անչուշտ, բոլոր կարիքները լեցուին եւ... լաւագոյն ձեւով:

ՌԻԹԱ ՈՐԲԵՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿ. ՄԾԱԿՈՑԹԻՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՄԱԴՈՒՄԱՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի գրողներու տան սրահին մէջ, Սեպտ. 18ին, տեղի ունեցած է բացումը հայկ. մշակոյթին եւ արուեստին նուիրուած 4րդ համագումարին: Մասնակցած են Խորհ. Միութեան զանազան երկիրներու, Մոսկուայի ու Լենինգրադի գիտական հաստատութիւններու պատմաբաններ, թատերագէտներ, երաժշտագէտներ, արուեստաբաններ, բանաստեղծներ եւ ճարտարապետներ: Համագումարին բացումը կատարած է Ռուբէն Զարեան, ողջունելով ներկաները եւ աւելցնելով որ համագումարէ համագումար կը փոխուին, կ'աճին մասնակցող ներու եւ, բնականաբար, նաեւ արծարծուող հարցերու չրջանակները: Ներկայ համագումարի աշխատանքները կ'ընթանան չորս ուղղութիւններով: Կը կար ղացուին զեկուցումներ ճարտարապետութեան, որմնանկարչութեան, կիրառական արուեստի, Հայաստան կատարուած հնախուզական պեղումներու մասին: Առաջին նիստին մասնակցած է Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէի քարտուղարը՝ Կարլէն Դալլաքեան:

դիր – կանոնագիրը եւ իր դերն է կեդրոնացնել բոլոր ազգային վարժարաններու գործունէութիւնները, ներդաշնակութիւն ստեղծելով անոնց միջեւ: Ան նաեւ կը կազմակերպէ ձեռնարկներ եւ սեմինարներ:

Երեսփոխանական Ժողովը պաշտօնապէս կը հաւաքուի տարին մէկ անգամ: Անդամներու թիւն է՝ քառասուն: Իրմէ կը բխին Ազգային Վարչութիւնը եւ Կրօնական Ժողովը: Առաջինը ունի ինը անդամ, բոլորը՝ աշխարհական, երկրորդը՝ հինգ անդամ, կրօնականներէ բաղկացած: Ազգային Վարչութենէն կը բխին Ուսումնական Խորհուրդը, Կրօնական Դատախարակութեան Խորհուրդը եւ այլ յարակից մարմիններ:

Ազգային տուրքի դրութեան հարցը լուրջ ուսումնասիրութեան հունին մէջ կը գտնուի: Երեսփոխանական Ժողովը լիազօրութիւն տուած է նախնական աշխատանքներ տանելու այս ուղղութեամբ:

Այցելութեան աւարտին, առաջնորդ հայրը ըսաւ. « Գործունէութեան մեծ դաշտ կայ եւ հետզհետէ կ'ածի պատրաստուած եկեղեցականներու կարիքը »:

Ժրաջան առաջնորդը ամէն կարելիութիւն կուտայ մեզի հաւատալու որ, մօտ օրէն, եւ աստիճանաբար անչուշտ, բոլոր կարիքները լեցուին եւ... լաւագոյն ձեւով:

ՌԻԹԱ ՈՐԲԵՐԵԱՆ

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատուած «ԲԱՐԻ ԱՍԿԱՆ» Գրքից)

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱԽԹԵԱՆ

Շարունակեց.

— Գիտե՞ս, իմ անուն ալ չեմ փոխած, պզտին Ուիլեամ եղած եմ: Իմ հայր ու մայր նախապէս որոշած են եղեր իմ անուն Պետրոս դնել: Պետրոս Սարոյեան... Աղուշ է, չէ: Բայց իմ ծնունդէն մէկ ամիս առաջ մահացեր է հօրս բարեկամը, ամերիկացի պատուական մարդ մը, անունը Ուիլեամ... Հայրս չատ սիրած է այդ մարդ եւ անոր անուն տուած է ինծի: Եթէ այդ մարդ չմահանար, Պետրոս Սարոյեան պիտի ըլլայի...

Հարցուց ինձ.

— Քու հօր անուն ի՞նչ է...

— Արմենակ:

Իմ հօր անունն ալ է Արմենակ:

Ներկաներէն մէկին ասաց.

Իմ հօր անունն ալ է Արմենակ:

— Հետաքրքրական է, ուրեմն Արմենակ կը չորսնակուի:

Անունների նկատմամբ յատուկ հետաքրքրութիւն ունէը: Որեւէ մէկի հետ ծանօթանալիս նախ կը հարցնէր անուն – ազգանունը եւ որ միայն կը սկսէր հետը դրուագել:

Այդ օրերին նորից էի թերթում նրա «Վէպլի ձէքսոնի արկածները»: Աչքովս այսպիսի տողեր ընկան.

«Անունները նման են պոէմի, և գուցէ, ձէյմս Ճոյսի բառատեղծութիւնները, որ այնպէս սիրում է Ջօ Ֆօքսհօլը, իսկապէս լաւագոյնն են աշխարհում, բայց անունների պոէզիան նրանցից ամենևւին էլ վատ չէ»:

Երբ ինքնագրեր էին խնդրում, թէեւ տալիս էր, բայց եւ գժգոհութեամբ ասելացնում.

— Իմ անուն բոլորին յայտնի է, ինձ աւելի հետաքրքրիր է ձեր անուն իմանալ, այնքան զեղեցիկ են ձեր անունները... Ըսէք, ձեր անունները ըսէք, գրեմ...

Գրում էր թղթերի վրայ, դնում էր գրպանը:

Անունների պոէզիան...

Եւ ոչ միայն մարդկանց անունների...

Հոկտեմբերեանի ճանապարհին մի բըլրանման սար տեսաւ.

— Ի՞նչ է այդ սարի անուն...

— Փոքրիկ սարէ, ասացի, այդպիսի սարերը Հայաստանում անուն չունեն...

— Չեղա՞ւ, — ասաց, — անուն մը պիտի տաք: Ամէն ինչ պիտի անուն ունենայ: Կը տեսնե՞ս դաշտով քալող այն մարդ... Իր անուն չենք գիտեր, բայց պէտք չէ, որ անանուն թողունք, պարզապէս պիտի ըսենք «Դաշտով քալող մարդ»...

Նախնական, մանկական ինչ-որ բան կայ, այո, Սարոյեանի մէջ՝ ամէն ինչի անուն տալ...

Նախնական, բիբլիական ինչ-որ բան կայ եւ՛ գրաւոր, եւ՛ բանաւոր խօսքի մէջ: Պատմում էր, որ չուտով Թոռ պիտի ունենայ...

— Արմենակ Սարոյեան ամուսնացաւ Թագուհի Սարոյեանի հետ: Արմենակ ծնաւ Ուիլեամ: Ուիլեամ ծնաւ Արամ: Արամ պիտի ծնէ Արմենակ:

— Աստուածաշունչի ոճով ասացուեց, — ասացի:

— Այո, կը սիրեմ այդ ոճ, կը սիրեմ Աստուածաշունչ կարդալ: Ամերիկեան օթէլներ ամէն սենեակի մէջ Աստուածաշունչ կայ: Երբ օթէլներ կ'իջնամ, այդ Աստուածաշունչներ կը գողնամ, հետս կը տանիմ: Տունիս մէջ ահագին Աստուածաշունչ ունիմ...

Լրջացաւ:

— Գիտե՞ս Քրիստոս ինչո՞ւ դժբախտ էր: Ձե՞ս խորհած այդ մասին... Ես խորհած եմ, դժբախտ էր, որովհետեւ ընտանիք չունեցաւ...

Եւ դա ասում է Ամերիկայում ծնուած ու մեծացած Սարոյեանը...

Ու ես նորից յիշեցի «Մարդկային կատակերգութեան» փոքրիկ հերոսին:

Մեռաղեայ մարդու ահաւոր սարսափից մթնող քաղաքում մոլորուած մանուկը մտքի մէջ աղօթքի պէս անընդհատ կրկնում է իրենց ընտանիքի անդամների անունները, մօր, եղբայրների, քրոջ անուններ, զգալով, որ այդ մեռաղեայ սարսափից իրեն կարող է փրկել միայն հարազատներից ճառագայթող տաք լոյսը...

(16 - Շար.)

Տոքթ. Կարպիս Հազարապետեան եւ զաւակները, ընտանիքը եւ բարեկամները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ, հօրաքրոջ, ազգականին եւ բարեկամու – հիին՝

ՕՐ. ԷԼԻԶ ՀԱԶԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Սեպտ. 25ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Սեպտ. 28, ժամը 16ին Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցին եւ մարմինը կ'ամփոփուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Գալֆայեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գալֆայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ռոստոմ Գալֆայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վարուժան Գալֆայեան, Տիկին Սանդուխտ Մանուկեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, ազգականին՝

ԳԷՈՐԳ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարելիցին եւ իրենց մօր ու մեծ մօր՝

ՆՈՒՒԻԿ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆԻ

մահուան 20րդ տարելիցին առթիւ, կիրակի, Սեպտ. 30 Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ազգակիցներուն յիշատակը յարգողներուն:

Այրի Տիկին Գէորգ Գալֆայեան 100 ֆր. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին:

×

Այրի Տիկին Արամ Յովհաննէսեան, Տիկին Մատուր Զիլինկիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թագուր Յովհաննէսեան եւ զաւակները, Տիկին Վառվառէ Կոստանեան եւ աղջիկը, Յովհաննէսեան, Ճիլմէճեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ հօրեղբօր՝

ԱՐԱՄ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, կիրակի Սեպտ. 30, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ազգակցին յիշատակը յարգողներուն:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ
ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

Աւետաւէտ Տօնախմբութիւն եւ Մատաղօրհնութիւն

Անուան տօնախմբութիւն եւ աւանդական մատաղօրհնութիւն Սեպտեմբեր 30, կիրակի օր, Վարագայ Ս. Խաչի տօնին առթիւ, Առնուվիլի համանուն եկեղեցւոյ մէջ, եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագը կը կատարուի աւանդական մատաղի օրհնութիւն եւ հոգեհանգիստ եկեղեցւոյ բոլոր սատարողաց ննջեցելոց հոգիներուն ի հանգիստ:

Օրուան պատարագը կը մատուցանէ
ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ
երգեցողութիւնք կը կատարուին եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ, առաջնորդութեամբ Պր. Վահրամ Տէվէճեանի:

Կը հրաւիրուի չքմեղի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու աղօթելու եւ իրենց ուխտը կատարելու Վարագայ Ս. Խաչի տօնին առթիւ:

×

ՊՕՄՈՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Կիրակի, Սեպտ. 30ին, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագի ընթացքին կը կատարուի օծումը՝ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կողմէ նուիրուած խաչքարին:

Եկմալեան պատարագը կ'երգէ Սահակ Մեսրոպ երգչախումբը ղեկավարութեամբ
ԽԱՉԻԿ ԵՂԻՄԱՋԵԱՆԻ

Սիրով կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու արարողութեանց:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Անթիլիի Հանդստեան Տան մէջ պաշտօնավարելու համար պէտք կայ՝

1. Վկայեալ հիւանդապահուհիի մը
2. Օգնական հիւանդապահուհիի մը:

Դիմել անձնապէս կամ գրել՝
Association Arménienne d'Aide Sociale
77, Rue Lafayette — 75009 Paris
Tél. : 878-02-99 ou 281-17-80

ENSEIGNEMENT DE L'ARMENIEN
AU LYCÉE CHAPTAL

45 Bd. des Batignolles, métro : Rome
Tous les Mercredis de 19 à 21 h.
Cours du soir pour adultes
à partir de 16 ans
Initiation et perfectionnement
préparation au bac.
Méthode intensive
Professeur : H. PANOSSIAN
Inscription :
ASSOCIATION PHILOTECHNIQUE
47, Rue Saint-André des Arts
75006 Paris
les Mercredis : 14-16 h., les Lundis
et Vendredis : 17-19 h.
Tél. : 326-48-28
Ouverture des cours :
Mercredi le 3 Octobre

OFFRE D'EMPLOI

- urgent -

MECANICIENNES
MECANICIENS
QUALIFIES

Confection
prêt à porter féminin
Tél. : 236-65-27

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Այս կիրակի, Սեպտ. 30, տօն վարագայ Ս. Խաչի: Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ԴԱՒԻԹ ԵՊԻՍԿ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարուի կոմիտաս երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պր. Մ. Օֆլազի:

Ի մէջ պատարագի կը կատարուի մկրթանք հայրապետական, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի ձեռնադրութեան եւ օծման 24րդ տարեդարձին առթիւ:

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ
ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՑԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՑԱՌԱՋ»

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 50 Ֆ.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(25 Ֆ.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

«ՑԱՌԱՋ 50» (1976)

ԾԱՂԿԱՔԱՂ «ՑԱՌԱՋ»Ի ՑԻՄՆԱՄԵԱՑ ՀԱԻԱՔԱԺՈՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՂՔ՝ **ԳՑԱՌԱՋՈՒ**
100 Ֆ.

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

Թղտատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ:

Դիմել՝ «ՑԱՌԱՋ»ի

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը կը ծանուցանէ որ իր մշակութային եւ այլ ձեռնարկները վերսկսած են Զորեքշաբթի օրուան զարթնումի եւ ստեղծագործութեան դասընթացքները կը սկսին Հոկտ. 3ին:

Արձանագրութիւններուն համար կը խնդրուի ծնողքներէն դիմել անձամբ նոյն այդ օրը ժամը 2էն 6, կէսօրէ վերջ:

Հասցէ՝ Հայ Մշակոյթի Տուն
9 Ռիւ ու Մառիա, հեռ. 376-55-89

Տարեկան նիւթական մասնակցութեան պայմանները հետեւեալներն են.

Պար՝ 150 ֆր. (Պարուսոյց՝ Ժիրայր Մատիկեան: Զարթնում 150 ֆր. (դասատու՝ Յասմիկ Գեւոնեան:

Ծանօթ.— Երկու ձեռնարկներու մասնակցող աշակերտներուն համար, ընդհանուր գին՝ 200 ֆր.: Իսկ քոյր – եղբայրներու համար 50 ֆր. զեղչ:

Մանրամասնութեան համար դիմել վարչութեան անդամներուն, տեղւոյն վրայ:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Ձ Ա Շ

Համախառըերդգիական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ Սէնթ Անթուանի եւ շրջանակի բոլոր հայրենակիցները իր ճաշ – ընթրոյքին՝ Հոկտ. 7ին, կիրակի օր ժամը 12·30էն սկսեալ Ֆապրեկուզի Մարթէլլի Հանրակառքի Ընկերութեան սրահին մէջ:

Արձանագրութիւնները կը փակուին Հոկտ. 3ին: Դիմել Պր. Սիսակ Մրմրեանի հեռաձայն (91) 51·35·35 եւ Պր. Աբրահամ Շահպազեանի հեռ. (91) 51·38·03:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաչանի մասնաճիւղի ժողովը, Երեքշաբթի Հոկտ. 2, ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին (Տիկին Փափազեանի բնակարանը):

×

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ, Սեպտ. 29, կէսօրէ վերջ ժամը 16ին՝ Մշակոյթի Տունը: Անհրաժեշտ եւ փափաքելի է բոլորին ներկայութիւնը:

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Սիւրմէլեան, իրենց յիշատակ իրենց վաղամեռիկ զաւկին՝ Տոքթ. Կարօ Սիւրմէլեանի մահուան չորրորդ տարելիցին 150 ֆրանք, կը նուիրեն «Ցառաջ»ին:

ՎԻԵՆ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ – ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազ. Խաչի յիսնամեակին առթիւ պարանցիկ երեկոյթ, Նովոթէլի մէջ (Պոռն), կազմակերպութեամբ Վիեննի մանանճիւղին: Նուագախումբ Քոժաքեան Շաբաթ, Հոկտ. 6 ժամը 21ին:

Տոմսերու համար դիմել Կ. Խաչի անդամուհիներու կամ հեռաձայնել՝
(74) 53·25·91 կամ (74) 85·12·69

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

— ՈՐԴԻ —

ՓԱՐԻԶ

Կազոյտ Խաչի Փարիզի մանանճիւղի դպրոցը կը վերաբացուի Զորեքշաբթի, Հոկտ. 3, ուսուցում ժամը 10էն 12, եւ 14էն 18, Մշակոյթի Տունը, 17 ռիւ Պլէօ:

×

ՍԵՒՐԱՆ

Կազ. Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղը հայերէնի դասընթացքներ կազմակերպած է 6էն 14 տարեկան երախաներու համար: Տեղի կ'ունենան Զորեքշաբթի օրերը ժամը 10էն 12·30, Կռուպ Սֆոլէռ Ա. Քրէքիէ: Դասաւանդութիւնները կը սկսին Հոկտ. 3ին, բոլորովին ձրի, գիրք, տետրակ, մատիտ կը տրամադրուին կազոյտ Խաչի կողմէ: Այն ծնողքները, որոնք երեւելիի դժուարութիւն ունին տունէն դպրոց, կրնան հեռաձայնել՝ Տիկին Քէպաճեան 384·18·82 կամ Տիկին Ալոյեան 383·52·75:

×

Կազ. Խաչի Վիէնի դպրոցին վերաբացումը Հոկտ. 13, Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 2էն սկսեալ, Գասպար Իփէկեան ակումբը՝ 40 Ռիւ Վիքթոր Ճօժիէ:

×

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ միօրեայ զոյգ դպրոցներու (էֆու աճ Փրովանս) Քամփանները Ֆրէզի Ս. Կարապետ հայկ. միօրեայ զոյգ դպրոցներու 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը սկսին Հոկտ. 3ին Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ ղպրոցը, իսկ Հոկտ. 6ին էքս ան Փրովանսի միօրեայ դպրոցը:

Կը դասաւանդուին.— Հայոց լեզու, քերականութիւն, ըրականութիւն, պատմութիւն, կրօնք, հայկ. պարեր մանուկներու համար, դաշնակի մասնաւոր դասեր՝ երէցկին Գոհարիկ Քէշիշեանի կողմէ, վկայուած Երեւանի պետական երաժշտանոցէն:

Մանուկներու երգչախումբ.— պատրաստի երգեցողութիւն եւ հայկ. խմբերգ, (ղեկավար երէցկին Գոհարիկ Քէշիշեան):

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան Քամփ. Ֆրէզի դպրոցին համար, Զորեքշաբթի օրերը ժամը 14·30էն 17, իսկ էքս ան Փրովանսի դպրոցը Շաբաթ օրերը ժամը 14·30էն 17:

Արձանագրութիւնները անձամբ կամ հեռաձայնով ամէն առաւօտ ժամը 9էն 11·30: Ներկայանալ եկեղեցւոյ պրասենեակը:

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հասցէն.— Քամփ. Ֆրէզի դպրոցին համար, Զոհեռ. 51·28·06

Էքս ան Փրովանսի դպրոցի հասցէն.— Բուռ Միրապօ, Շօսիւռ Սիլվի 3րդ յարկ

Արձանագրութեան համար՝
հեռ. (42) 21·09·91 ամէն օր ժամը 19էն ետք եւ կամ (42) 27·54·77:

×

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ
ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Ս. Մեսրոպ կրթարանի միօրեայ դասընթացքները կը վերսկսին Զորեքշաբթի, Հոկտ. 3, ժամը 9էն: Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան առաւօտեան ժամը 9էն 12 եւ կէսօրէ վերջ՝ ժամը 1·30էն 4, յետ համաձայնութեան Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան վարչութեան: Մնացեալ դասընթացքները կը կատարուին երեկոները՝ ժամը 6էն 8:

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
29-30
SAMEDI-DIMANCHE
29-30 SEPTEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատ : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.480
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.480

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՌ-Ի ՃԱՌԻՆ ԲՈՒՆ ԻՄԱՍՏԸ ԿԸ ՓՆՏՌՒԻ

— o —

Նախարարապետը կը չարունակէ հաստատիլ մնալ իր « պատկերին » ինչպէս կ'ըսեն: Զազդուիր քննադատութիւններէն, կը խօսի նոյն ինքնավստահութեամբ, մինչ համոզուած որ միակ կարելի քաղաքականութիւնը, գոնէ միակ իրատեսը իրն է: Ով որ նոյն կարծիքը չունի կամ ամբոխավար է, կամ ապուշ է, կամ՝ երկուքն ալ: Իւ. Տէ. Էֆ-ի « խորհրդարանական օրերու » վիկման առիթով, Պառի խօսած ճառը այս տպաւորութիւնը կրնար թողուլ մխայն: « Կը նախընտրեմ, կ'ըսէ Պառ, որ յանկերգս նոյն երկար թուի բայց ճիշդ երգել քան յանկերգ փոխել սխալ երգելու համար », իր իսկ ապագային մասին Պառ լափլիսեան բանաձեւումներու կը դիմէ՝ « Մարդ միայ դատապարտուած է անհետանալու, բայց ցորչափ մէջտեղն է, անհետացած չէ »:

Ինչ որ յստակ չէ սակայն իր իսկ ապագան է, քանի չհուկները շատ են այդ մասին: Ուրեմն կը փնտռուի իր այս ճառին բուն իմաստը, որ կրնայ վերամուտի եզրի մը ըլլալ կամ քաղաքական կտակ մը: Կը մնայ այս հարցումը տուողներուն, դիմել նաեւ լափլիսեան ճշմարտութեան մը եւ ըսել՝ ապագան ցոյց պիտի տայ:

ՋԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԵՐՈՆԱՓՐԻԿԻ պատմութիւնը այնքան ալ նպաստաւոր հետեւանքներ չունի Ջիմմայի համար: Անժ Փաթասէ քաղաքական ապաստան ուզեց Լիբերայէն եւ տեղատորուեցաւ Փարիզի լիբիական դեսպանատունը Հինգշաբթի օր, փոխանակ մեկնելու Պանկի: Կ'ըսէ թէ Ջիմմայի « պատանդն է »: Տեղւոյն վրայ, Տաքօ այլեւս մարդ չի խանդավառեր, քանի կառավարութիւն մը կազմած է Պոքա – սալի գործակիցներով: Ընդհանուր կարծիքն այն է այլեւս որ « ժխտքար ծրագիրը » ձախողած է: Արդարեւ յստակ է որ Ջիմմա միայն պետական հարուածը պատրաստած էր եւ անկէ անդին՝ ոչինչ նախատեսած: Ինչ որ կը պատահի յանպատրաստից է եւ աշխարհի առջեւ ալ Ջիմմա ծիծաղելի կը դառնայ: Պարզ է որ Տաքօ կացութեան մարդը չէր, Ֆրանսայի պինդուարականներու ներկայութիւնը անհանդուրժելի է ժողովուրդին համար:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1ԼԻՆ ապահովութեան զօրին պատասխանատուը հետեւանքներ չունի, ամբողջ օրը, ամէն տեղ: Ցարդ քաղաքներու մէջ միայն ժամը 22էն ետք պարտադիր էր իսկ անկէ դուրս՝ կառուցի – ներու եւ ջրջապատ ուղիներու վրայ: Առաջին տուգանքը՝ 50 Ֆր.: Պարզ է որ այս պարտադրութիւնը չընդունուիր բոլորին կողմէ քանի որ բացէ ի բաց բռնապարտում մըն է անհատական ազատութեան: Ընկերակցութիւն մը կազմուած է որ չի վարանիր ըսելու թէ այս օրէնքը

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԱԲԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Սեպտ· 18–24)

ՄՈՒԽԱԲԼՈՒՐԻ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԸ

Աբարատեան դաշտի Մոխրաբլուր վայրի պեղումներու առեն հնախոյզները յայտնաբերած են Ն. Ք. Յրդ հազարամեակի սկիզբին վերագրուող հալոցի վառարան մը, որ ամէնէն հինն է Խորհ. Միութեան տարածութեան մէջ: Հոն յայտնաբերուած առնները, խեցեղէնը, ծխական առարկաները կը վկայեն, որ հին ժամանակները հայկական լեռնաշխարհի բնակիչները ունեցած են զարգացած մշակոյթ մը: Մոխրաբլուրի պեղումները քանի մը տարիէ ի վեր կը զարմացնեն մասնագէտները: Հոն յայտնաբերուած են բնակավայր, քարաշէն հերկայ չէնքերու մնացորդներ, ծխական քանդակներ, տան գործածութեան խեցիէ առարկաներ, մարդկային դէմքերով զարդարուած զոհի սեղաններ:

Սակայն ամէնէն հետաքրքրականը տարին է, որ հինգ հազար տարեկան է եւ ծաւալուն ճարտարապետութեան հնագոյն յուշարձանը Խորհ. Միութեան մէջ: Տաճարին կեդրոնական մասը կը բարձրանայ ձեւերու կատարելութեամբ հիացնող աշտարակը՝ կառուցուած մեծ աղիւսներէ: Աշտարակին վրայ դրուած է չորս մեթրնոց բազալտէ սալ, որ նախատեսուած էր զոհաբերութիւններու համար: Հետաքրքրական է նաեւ այն՝ որ չինարութեան առեն բնաւ չեն գործածուած աշխատանքի մետաղեայ գործիքներ: Ամբողջ շինութիւնը մշակուած է քարէ գործիքներով:

×

ՃԱՏՐԱԿԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄՐՑԱՇԱՐՔ ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ ՄԷՋ ԵՒ ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Պրազիլիոյ մէջ սկսած են ճատրակի միջազգային մրցումները, որոնց կը մասնակցի նաեւ երեւանէն Ռաֆայէլ Վահանեան: Մրցաշարքի նախօրեակին «Արմէնփրէս»ի թղթակիցը հանդիպում մը

ղէմ է մարդկային իրաւանց Ցայտարարութեան: Հոկտ· 15էն ալ պարտադիր են « խաչաձեւումի լոյսերը » նոյնիսկ լուսաւոր քաղաքներու մէջ փոխանակ միայն fոտի:

ՊԱՊԸ Շաբաթ առտու կը հասնի Տըպլին, ուր պիտի ընդունուի երեք միլիոն կաթողիկէներու կողմէ: Մեքսիքոյէն եւ Լեհաստանէն ետք երրորդ ճամբորդութիւնն է: Ցուհ.–Պօղոս Բ. ապա կ'անցնի Նիւ Եորք, ուր ճառ մը պիտի խօսի, Հոկտեմբեր 2ին, Ազգաժողովին առջեւ:

ԿՈԼՏՄԱՆի յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Հինգշաբթի, աւելի քան 10 հազար հոգիներ թափօրով մը, որ Ֆէ մը լա Ռաֆէէն մեկնեցաւ դէպի Փէռ–Լաշէզ: Պատկառելի լուութիւն մը տիրած է: Ներկաներու մէջ՝ Ժ. Փ. Սարթր, Ռրիվին, իվ Մոնթան եւայլն:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ պետական նուագախումբը, որ Հոկտ· 3ին ընդապատրաստ մը պիտի ընէր ամերիկեան քան քաղաքներ Նիւ Եորքէն ետք, ընդհատ իր այդ այցելութիւնը: Պատճառ չի տրուիր բայց կը կարծուի որ Պալէտի պարախումբին երկու անդամի եւ չմշկող զոյգի մը « ապաութիւնն ընտրելուն» հետեւանք է:

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ ԸՐԱԾ «ՇՆՈՐՀՆԵՐԸ» ԵՒ ՇՆՈՐՀՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Բ· և վերջ)

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1· Մեր ղէմումնագրին մէջ մեր ուզածն այն էր, որ ըստ նախընթացի եւ ըստ պետական եւ այլ բոլոր վարժարանները մէջ կիրարկուող դրութեան, փոքրամասնութեանց վարժարաններու աշակերտներուն արձանագրութիւնները ալ տեղի ունենան իւրաքանչիւր վարժարանի մէջ, առաջքն առնելու համար ժամավաճառութեանց եւ աւելորդ ծախքերուն, որոնք անխուսափելի կ'ըլլային կրթական Տնօրէնութեան կեդրոնը երթալով եւ պոչ ունեցած է Ր. Վահանեանի հետ եւ ուզած է իր կարծիքը առաջին երեք տեղերը գրաւելու հաւանականութիւն ունեցող անձերու մասին: Պրազիլիոյ մըցաշարքին մասնակցողներուն մէջ, ըսած է Ռաֆայէլ Վահանեան, կան աշխարհի նախկին ախոյեան Տիգրան Պետրոսեան, Վլադիմիր Բալաշով, հունգարացի Լայօշ Պորտիշ, պրազիլիացի Էնրիկէ Մեքինկ: Հետեւաբար ասոնցմէ մէկը կրնայ ըլլալ յաղթականը եւ ասոնց մէջէն պէտք է փնտռել նաեւ առաջին երեք տեղերու յաւակնորդները: Ճատրակի հայ վարպետը եւս մեծ յոյս ունի մտնելու առաջին երբեակին մէջ:

×

ՀԱՑ ԲՆԱԽՕՍՆԵՐՈՒ ՀԵՏԱՋՕՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի Բնախօսութեան Հիմնարկի գիտնականները յանգած են այն եզրակացութեան, որ ողնուղեղի բուժման ժամանակ կարգ մը մակարդներու կիրարկումը կը նպաստէ անոր կորսուած գործառութիւններու վերահաստատման: Գիտնականներու մշակած « զուգորդուած մակարդաբուժութեան » եղանակը քննութեան ենթարկուած է Խորհ. Միութեան կարգ մը քաղաքներու ջղային – վիրաբուժական կեդրոններու մէջ եւ արժանացուով մասնագէտներու բարձր գնահատականին, այժմ արդէն կ'արմատաւորուի գործնականին մէջ: Այս առթիւ նոր եղանակին հեղինակը՝ Փրոֆ. Լեւոն Մատինեան, ըսած է թէ յստակ համակցութիւններով այդ մակարդները հիւանդի մարմնոյն մէջ ներարկելը կ'օգնէ խըզուած ջղային հիւսուածքներու աւելի գործօն վերահաստատման: Մակարդները նաեւ թոյլ չեն տար սպիի յառաջացում, որ կը դժուարացնէ ջղային բջիջներու ելուստներու կարուածքին մէջ եւ անով իսկ կը խանգարէ այդ բջիջներու վերահաստատումը: Բուժման այս նոր եղանակին վերաբերեալ հաղորդումը կատարուած է Միացեալ Նահանգներու մէջ տեղի ունեցած միջազգային գիտական համագումարներու մէջ եւ մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած շատ մը երկիրներու գիտական շրջանակներու մէջ: Միացեալ Նահանգներու Ակադեմիայի նախագահը՝ Ֆիլիփ Հենսլըր, չեշտած է· « Տոքթ· Մատինեանի ձեռք ձգած արդիւնքները, անշուշտ, կը խթանեն յետագայ ջանքերը հիւսուածքներու վերահաստատման գործօնները ըմբռնելու համար »:

բունելով, արձանագրութեան հաստատուդիր մը ձեռք ձգելու համար: Այս տարուան արձանագրութիւնները (նոր սկսող աշակերտներու համար) կը կատարուին 4 – 5 հայ վարժարաններու մէջ, ասիկա որքան ալ առաւելութիւն ունենայ մէկ կեդրոնէն արձանագրութիւն կատարելու նախկին դրութեան վրայ, բայց բոլորովին առաջքը չառաւ աւելորդ ժամավաճառութեանց եւ ծախքերու: Ուրախ ենք սակայն անդրադառնալու, որ թիւ 1 նոթի չորրորդ պարբերութեամբ խոստում կայ, որ « յառաջիկայ տարի ծնողաց կողմէ ուղղակի իրենց վարժարաններու մէջ արձանագրական գործողութեանց կատարումը պիտի ապահովուի »:

2· « Զեռքերնին ունեցած փաստաթուղթեր » ըսելով բնականաբար առաջին հերթին կը հասկցուին Պետութենէն արուած անձնագիրները (նուիռատը): Սակայն ծանօթ է, թէ նոր անձնագրերու մէջ ենթականերու յարանուանութիւնը նշանակուած չէ, եւ հետեւաբար անոնք իրենց փաստաթուղթ պիտի չկրնան ծառայել: Անդին կը մնայ երկու կարելիութիւն, առաջինը այն է, որ նոր անձնագիրը տալու առեն պատկան պաշտօնեան պէտք է տայ փոքրամասնութեանց անդամներուն յատկանշական պաշտօնական գրութիւն մը, որպէսզի ապագային իրենք « փաստաթուղթ » գործածուի: Այլապէս կը մնայ երկրորդ կարելիութիւնը: Արձանագրութեան առեն ենթականերէն կը պահանջուի իրենց Հոգեւոր Կեդրոնէն տրուած պաշտօնագիր մը, որով հաստատուի իրենց այս կամ այն համայնքի պատկանած ըլլալը: Այս է կիրարկուող դրութիւնը աշխարհի այլ երկիրներու մէջ: Ուրախ ենք ըսելու որ Յրդնոթին մէջ ըսուած է, որ նոր անձնագիրներուն մէջ միլլէթի եւ յարանուանութեան գրուած չըլլալը արգելք պիտի չըլլայ ոեւէ ուսանողի արձանագրութեան:

4րդ նոթին մէջ « դատական վճռով ազգային փոփոխութիւն » ըսուածը իրականին մէջ կրօնքի փոփոխութիւն է: Մեր համայնքի անդամի մը պարագային իր նախկին նուիռատուին մէջ գրուած «Մէզհէպ»ի (յարանուանութեան) սիւնակին մէջ գրուած նոր կրօնքը փոխելով իր նախկին կրօնքին վերադառնալ մը եւ ոչ թէ «Միլլիյէթ» փոփոխութիւն, որ ըստ ատ եւ այլուր կատարուած հաստատումին եւ գրուած սկզբունքին կարելի չէ փոխել, մինչեւ իսկ եթէ ենթական « իսլամ » կամ « սուբեանի Քատիմ » դառնայ: Հետեւաբար այսպիսի կրօնափոխութեան մը պարագային, այսինքն դատական որոշումով իր նախկին կրօնքին եւ համայնքին վերադարձող հայ հայրենակիցի մը զաւակը պիտի չզրկուի իր համայնքի վարժարանը յաճախելու իր բնական իրաւունքէն:

6րդ նոթով կը վերնայ «պետական վարժարանով սկսող հայ ուսանող մը պետական վարժարանով պէտք է չարունակէ » վերջամուտ որոշումը:

7րդ նոթով կը վերնայ « չէվրէ »ի (չըջանակ) վերջամուտ սահմանափակումը:

ԴԻՒԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՑՈՑ ԹՈՒՐՔԻՈՑ

personne n'a le monopole de l'Arménité

1.

NDLR. — Nous publions ci-dessous (comme notre collaborateur G. Hovsepian, l'avait annoncé dans son compte-rendu du 20 Septembre) le discours d'ouverture de Me Jackian, au « 1er Congrès Arménien» tenu à l'hotel Nikko, au début du mois. Indépendamment de l'occasion donnée par le Congrès et bien au delà de celui-ci, les idées qu'y développent notre ami, mènent à une réflexion d'une portée plus générale et dont la nécessité n'est plus à démontrer. Le titre est de la Rédaction.

———×———

Personne n'a le monopole de l'arménité et personne ne peut y prétendre.

Tous ceux qui, d'une manière ou d'une autre, prestigieuse ou modeste, isolée ou collective, temporaire ou permanente, ont à un moment de leur existence pensé et agi en Arménien — parce qu'ils répondaient à un appel impérieux — ont le droit d'être reconnus comme participant à ce même combat qui se poursuit depuis 3.000 ans.

Chacun est investi, avec la même fatalité, mais avec des intensités différentes, de cette mission qui commande que l'arbre de vie reverdisse sans cesse. Et il importe peu que leur action prenne la forme d'une tradition sereine ou celle d'un radicalisme exacerbé.

Ce congrès est celui de la mise en commun de toutes les expériences, de toutes les aventures, de toutes les tentatives, car sa raison d'être est de dégager nos succès comme nos insuffisances, nos vertus comme nos faiblesses et d'entreprendre ainsi, tous ensemble, une réflexion sur notre devenir.

Je rends hommage à nos trois Eglises, aux partis politiques, aux organisations philanthropiques, communautaires et sociales, aux anciens combattants, aux groupes idéologiques, à la presse, aux enseignants qui tous, avec une sincérité que personne n'a le droit de mettre en doute, ont, à travers leur spécificité propre, contribué à la préservation d'une nation qui, mutilée mais pas morte, doit, aujourd'hui, se rassembler sur l'essentiel.

Le moment n'est plus à des attitudes complaisantes envers le passé. Rien n'est plus stérile et subalterne que l'entretien d'une mythologie du malheur. Le malheur le plus grand est celui qui dure le plus longtemps. Ce temps est révolu.

L'heure est à un nouveau style, à d'autres voies, à des reflexes différents.

Révérends, Mesdames, Messieurs,

Ce congrès est attendu et il vient à son heure. Nous ressentons tous la nécessité de définir nos relations avec nous-mêmes.

Nous souffrons de vivre une diaspora désemparée. Nous mesurons l'étendue des vides à combler. Nous frémissons devant un avenir que nous ressentons confusément comme incertain. Nous nous devions de nous inviter mutuellement à une œuvre de réflexion.

Nos travaux vont nous permettre de dégager ce qui peut nous rassembler et nous rendre forts. Cela ne peut se faire que dans un esprit dépourvu de toute intention polémique, bannissant les incompréhensions qu'un passé d'amertume a pu susciter.

La route à parcourir est très longue. Chacun a besoin de son voisin pour traduire dans les faits sa volonté de maintenir une nation qui a des droits imprescriptibles à la lumière, à l'honneur, à la justice, une nation prodigue de valeurs et d'exemples auxquels nous sommes attachés.

En prologue à ces travaux et pour tenter de les orienter, je m'autorise à vous livrer deux réflexions.

La première : les Arméniens, en tant que tels, n'intéressent personne. Pas plus que dans le passé, la trajectoire de leur histoire ne coincide avec les grandes oscillations politiques du moment.

Même les ambiguités de la diplomatie du pétrole — qui aident aujourd'hui tant de peuples — ne peuvent les servir.

Le réalisme a toujours commandé de se détourner de ceux qui n'offraient aucun intérêt — sauf en période électorale. Et les faibles n'ont d'autre issue que de se réfugier dans les discours et les pétitions. Nous savons ce qu'ils valent, je n'en veux plus. Il n'émeuvent que ceux qui les rédigent. Et tout au plus ils dérangent ceux qui les lisent ou les écoutent, tans leur forme revendicatrice est maladroite. Au mieux, ils entraînent un écho sans lendemain dans la presse, un mémorial qu'on pleure une fois l'an, un discours flamboyant de plus.

Ce type d'action a révélé son caractère dérisoire. L'intelligence des Arméniens d'aujourd'hui aura été de le comprendre.

En revanche, notre voix peut être entendue. Mais elle ne le sera que si elle dépasse la problématique arménienne, si cette voix s'élève d'un plan plus élevé, si elle vient de ce fond d'humanité dont le lot a été de souffrir et dont personne, aucun peuple, ne doit se croire à l'abri, dès l'instant où il est instruit des funestes leçons de l'histoire.

Notre action, losqu'elle est dirigée vers l'extérieur, doit s'inspirer de cette certitude. Parler des Arméniens, c'est avant tout parler de l'homme de cet homme violé, bafoué, meurtri, oublié, croupissant avec les siens dans un camp, reculant les limites de la souffrance jusqu'à la folie.

Son univers est le même à Der Zor, à Auschwitz, au Kurdistan, ou dans le goulag.

Là où le pouvoir est le plus fort, là où l'homme a cessé d'être un sujet de droit pour ne devenir qu'un objet de servitude, c'est la même voix qui s'élève et qui hurle sa mort, sa torture, son espérance déchue.

Les Arméniens devraient le savoir, eux, qui ont vécu toutes ces morts, toutes ces tortures mais qui ont survécu. Leur message est exemplaire.

Ce message, parce qu'il est avant tout celui de l'homme et pas seulement de l'Arménien, nous avons l'obligation de le faire entendre.

C'est le seul qui nous rendra audibles.

Dans un monde qui est en proie à des angoisses profondes, qui vit des interrogations corrosives, qui affronte maladroitement des démons surgis de partout qui ne reconnaît plus les systèmes de référence qui étaient les siens, qui souffre d'une deperditon d'âme, qui multiplie les lignes des droits de l'homme, qui cherche une voie d'espoir. Les Arméniens sont là pour rappeler que ce qui leur est arrivé peut atteindre aussi les autres, si ceux-ci n'y prennent garde.

Au départ de cette vision humanitaire, solidaire et strictement morale et seulement de cette manière, notre voix, celle de cet homme qui est le frère de tous ceux qui subissent les mêmes et execrables aventures, sera entendue.

Pourquoi voulez-vous qu'on se soucie de nous par ce que nous avons été victimes, il y a plus de sooixante ans, d'une chorégraphie internationale odieuse. Est-ce que nous nous soucions des tragédies qui se déroulent sous nos yeux en 1979 ? Est-ce que nous faisons pour ces victimes d'aujourd'hui ce qu'on voudrait qu'on fit pour celles d'hier ? Depuis quand peut-on exiger des autres ce que nous n'accordons pas à ceux qui nous réclament ?

Si nous voulons faire entendre notre juste et légitime revendication, il faut que celle-ci coïncide avec la juste et légitime revendication de l'homme trahi, en cet instant, à quelques heures seulement d'ici. C'est cette approche, cette nouvelle approche solidaire et morale qui seule pourra nous faire sortir du puits dans lequel nous avons été projetés. C'est un travail progressif en profondeur.

Il n'est pas possible de taire cet insoutenable sentiment d'injustice qui nous obsède et de ne pas le faire partager. Je sais que c'est une œuvre de longue haleine. Mais il vaut mieux un effort soutenu garant du succès qu'une tentative impatiente vouée à l'échec. Précisément, parlons de l'impatiance. Que représentent ces soixante cinq ans dans l'histoire d'un peuple trois fois millénaire ? Est-ce là la leçon immémoriale de Sassountsi David, de Dikran, de Khosrov, de Vartan, de Sempad ou encore de Sardarabad ? C'est l'éternité qui nous salue par l'évocation de ces noms.

(*à suivre*)

Հայրապետական Թօռ Ուղղուած Լիբանանահայութեան

———o———

Սիրելեաւ Որդիք,

Սրտի խոր ցաւով եւ դառն անձկութեամբ հետեւեցանք վերջին երկու շաբթիներու ընթացքին տեղի ունեցած այն ահաւոր պատերազմական կացութեան, որուն մէջ նոր նեղութիւններու եւ տառապանքներու մատնուեցաւ Լիբանանի սիրելեաց ժողովուրդը։ Նոր զոհեր տուաւ եւ նոր վնասներու ենթարկուեցաւ ան։ Կատարուցան առեւանգումներ. ընտանիքներ մատնուեցան մատնջութեան, մշձաւանջի եւ սարսափի։

Հակառակ այս դառն իրողութեանց, Մենք վստահ կուսանք Աստուծոյ որ չուտով կանգ առնէ այս խախտարար պատերազմական արարքներուն, դադրեցնէ կռիւները, տուն վերադարձնէ առեւանգեալները, ականատեսի վկայէն անհետացած պինդ եւ մարտական երեւոյթները եւ վերստին իր բնականոն հունի մէջ մտաւ կեանքը պիտի պարեւէ եան շրջաններուն եւ յատկապէս Պուրճ Համուտի եւ հարակից այլ թաղամասերու մէջ։

Առաջին իսկ օրէն Մեր գերագոյն կանքերը ի գործ դրինք անմիջապէս առաջքն առնելու համար քանդիչ, սրատմաչ եւ արիւնալի դէպքերուն։ Մեր հայրական սիրտը արիւնեցաւ տեսնելով մէն մի անձին, որուն մահը Մեզի համար կորուստ մըն է ողջ Լիբանանին համար։ Այս օրերուն, երբ Լիբանանեան Հայրենիքը պէտք ունի իր բոլոր զաւակներուն

և երբեք վայրագ յարձակումներով սարսափ տարածած են խաղաղ բնակչութեանց եւ փորձանք դարձած են դատական տեսաններու։ Անհիմն ամբաստանութիւններ եղած են գինչուներու, անոնց կարծեցեալ մարզակերութեան մասին։ Նոյնիսկ պատմուած են տհիմն դէպքեր անոնց գիրար ուտելու մասին։

Յատուկ դրականութիւն մը ստեղծուած է գինչուներու վրայ Սէրվանթէսի, Մոլիէռի, Վիքթոր Հիւկոյի նման համբաւ վայելող դրողներու կողմէ։ Աստնց ստեղծագործութեանց նիւթը կը կազմէր ազնուական ծագում ունեցող մանուկներու դոզութիւնը գինչուներու կողմէ։ Իրականութեան մէջ նման դոզութեանց պատմութիւնները պարզապէս երեւակայութեանց արդիւնք էին։ Բազմաթիւ բանաստեղծներ, թատերագիրներ ու պատմագիրներ իրենց ստեղծագործութիւններով ներկայացուցած են գինչուները իբրեւ վարպետ բախտաղուշակներ, համոյզներ, եւ ազատ կեանքի ու բնութեան սիրահարներ։

(Շար. - 5)

ԳԻՆՉՈՒՆԵՐԸ

ԱՆՈՆՑ ԾԱԳՈՒՄՆ ՈՒ ԿԵՆՑԱՂԸ

Ամփոփեց՝ ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Անգլիոյ մէջ գինչուներու ներկայութիւնը առեղծուած մըն է։ Չի գիտցուիր թէ անոնք ինչ միջոցներով յաջողած են անցնիլ Անգլիական կղզիները։ Անգլիոյ մէջ ալ կային Թիմբքրզ կոչուած խումբեր որոնք գինչուներու նման թափառական կեանք մը կը վարէին եւ մուրացկանութեամբ կամ գինչուներու յատուկ արհեստներով կ'ապրէին։

Սկովտիոյ մէջ գինչուները կ'անուան — ուէին Եգիպտացիք։ Այստեղ, օգտուելով ժողովուրդին միամտութենէն ու կրօնական մոլեռանդութենէն, գինչուները կը պահանջէին ուխտաւորներու յատուկ առանձնաշնորհումներ։

Նաեւերու միջոցաւ գինչուները Անգլիայէն անցած են Սքանտինաւեան երկիրները։ Այդ երկիրները մուտք գործած են նաեւ Դանիոյ վրայով։ Այդ թուականներուն Անգլիացիք սկսեր էին նաեւերով ուրիշ երկիներ ճամբել գինչուները Շուէտի ու Նորվեկիոյ մէջ զանոնք կը կոչէին զանազան անուններով։ 15րդ դարուն գինչուները Շուէտէն անցած են Ֆինլանտիա։ Իսկ Լեհաստան, Պալթեան երկիրները եւ Ռուսիա անոնք մուտք գործած են Հունգարիայէն եւ մաս մըն ալ Փինլանտիայէն։

Ափրիկէ եւ Ամերիկա գինչուներու գաղթը միայն պատժական հանգամանք կը կրէր։ Փորթուգալ, իր Ափրիկեան գաղթավայրերը եւ Պրազիլիա ղրկած է գինչու դատապարտեալներ որոնցմէ շատեր հինգ տարուան տաժանակիր աշխատանքի պատիժներով։ Ճամբա զատապարտեալները ընկերացած են իրենց ընտանիքները։

Սպանիա եւս նոյն պատիժներով գինչու յանցաւորներ ղրկած է Ափրիկէի եւ Ամերիկայի իր գաղթավայրերը։

Այս բոլոր գաղթերէն զատ գինչուները ինքնաբերաբար գաղթած են Ափրիկէ եւ Ամերիկա։ Անգլիական կարգ մը ընկերութիւններ արտօնութիւն ձեռք բերած են գինչուները փոխադրել ժամայիքա եւ այլ կղզիներ, ինչպէս նաեւ Ամերիկայի Անգլիական գաղթավայրերը, պատնք տարապարհակ աշխատանքներու համար։

Նոյն միջոցները օգտագործած են Ֆըրանսա եւ Շուէյտ գինչուներու նկատմամբ։ Ամենուրեք ուր գինչուները բնակութիւն հաստատած են, առհասարակ պատժացած են նոյնակեաց ժողովուրդներու առեւրութեան, պարզապէս անոնց կատարած գողութիւններուն եւ ոճրային արարքներուն պատճառաւ։ Քաղաքային իշխանութիւնները փորձած են պատժել յանցաւորները։ Գինչու կիներն ու երեխաները իրենց արհեստ գործածած են գողութիւն ու մուրացկանութիւնը։ Պատահած են արիւնալի ոճրային արարքներ, պինդեալ յարձակումներ գիւղացիներու վրայ։ Դատական արխիւներու մէջ կան նման բազմաթիւ արձանագրութիւններ։

Եթէ ուսումնասիրենք, հանոյներու եւ մանր գողութիւնները կիներու և երեխաներու կողմէ կը կատարուէին, ձիերու գողութիւնը վերապահուած էր այրերու։

Գինչուները եղած են վարժ մարզաւ – նեններ ու զրամանեղներ։

Սովորական գործած են գինչուներու գիրար ապանեելու դէպքերը։ Նոյնիսկ խմբական պայքարներ. յաճախ սիրային նախանձի, ոխակալութեան, փոխ – վերջի պատճառներու արդիւնք։ Պատահած են նոյնպէս դէպքեր, երբ գինչուներու խումբեր գործակցած են իրական ասպետներու չահատակութեանց

և երբեք վայրագ յարձակումներով սարսափ տարածած են խաղաղ բնակչութեանց եւ փորձանք դարձած են դատական տեսաններու։ Անհիմն ամբաստանութիւններ եղած են գինչուներու, անոնց կարծեցեալ մարզակերութեան մասին։ Նոյնիսկ պատմուած են տհիմն դէպքեր անոնց գիրար ուտելու մասին։

Յատուկ դրականութիւն մը ստեղծուած է գինչուներու վրայ Սէրվանթէսի, Մոլիէռի, Վիքթոր Հիւկոյի նման համբաւ վայելող դրողներու կողմէ։ Աստնց ստեղծագործութեանց նիւթը կը կազմէր ազնուական ծագում ունեցող մանուկներու դոզութիւնը գինչուներու կողմէ։ Իրականութեան մէջ նման դոզութեանց պատմութիւնները պարզապէս երեւակայութեանց արդիւնք էին։ Բազմաթիւ բանաստեղծներ, թատերագիրներ ու պատմագիրներ իրենց ստեղծագործութիւններով ներկայացուցած են գինչուները իբրեւ վարպետ բախտաղուշակներ, համոյզներ, եւ ազատ կեանքի ու բնութեան սիրահարներ։

(Շար. - 5)

ԳԵՂԱԹՈՒՐԻ ԳԵՂԱՐՈՒ

ՊԼԵՋՈՂԼՈՒԻ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ մէջ, Սեպտ. 18ին, կատարուած է ողբացեալ Ցակոբ Մարթայեանի յուղարկաւորութիւնը հայ եւ օտար բազմաթիւ մտաւորականներու, պետական ներու, կրթական մշակներու, մամուլի եւ համայնական ներկայացուցիչներու ներկայութեան: Եկեղեցւոյ մէջ դամբանական խօսած է Շահան Եպիսկ. Սվաճեան: Բակին մէջ դամբանականներ խօսած են Թուրք Լեզուաբանական Միութենէն Փրոֆ. Ճավիտ Օրհան Թիլէնկիլ եւ Սայիտ Սաւճ կազիօղլու վեր առնելով բազմահմուտ լեզուաբանի եւ համաշխարհային չափանիշով հելինական արժանիքները: Թրքերէն դամբանական մըն ալ խօսած է Վահէ Սէֆէրեան: Ապա ողբացեալին մարմինը փոխադրուած է Շիշլիի գերեզմանատունը, ուր հողին յանձնուած է մատուռական ներու թաղը:

×

ԱԹԻՆՔԻ « Ռեքս » սրահին մէջ, Սեպտեմբեր 20ին, մեկնաբանուած է արժանթինահայ երաժիշտ Ալիսիա Թերզեանի « Քարմէն Քրիսթիւրալիս » գործը: Ա. Թերզեան Ալէնք գացած էր իբրեւ Արժանթինի ներկայացուցիչ մասնակցելու համար Երաժիշտներու Համագումարի մը: Մասնակցող 28 երկիրներու կարգին՝ Քանատան կը ներկայացնէր Մարի-Իվոն Քենաիրճեան:

×

ՍԿԻՒՏԱՐԻ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, Սեպտ. 16ին, նշուած է Խաչվերացի տօնը: Այս առթիւ Շնորհք Պատրիարք քահանայ ձեռնադրած է Վարուժան Ա. Սրկ. Տիրիկեանը, վինք կոչելով Տիգրան քահանայ: Պատարագած եւ քարոզած է Պատրիարքը: Ճաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Գլուստ Կիւլպէնկեանի յիշատակին, որ մկրտուած ըլլալով նոյն եկեղեցւոյ մէջ, կառուցանել տուած էր նաեւ յարակից սրահն ու բաժինները: Ապա աշխարհիկ հանդիսութիւն մը տեղի ունեցած է Ս. Խաչ զպրեվանքի սրահին մէջ, նախագահութեամբ Շնորհք Պատրիարքի: Բացման խօսքը կատարած է Մարթէն Թաշճեան կարդալով Թաղական Մորհուրդի զործունէութեան տեղեկագիրը: Հանդէսը վարած է Ցակոբ Սվաճլեան: Ուղերձ մը արտասանած է նորընծայ Տիգրան Քհնյ. Տիրիկեան: Փակման խօսքը կատարած է Շնորհք Պատրիարք, զեղարուեստական յայտագրի մը զործադրութենէն եառ:

Այս օրերու վէրքը սպիացնենք մեր զործին ամենաբոյժ դեղովը: Թող վէրքը այնքան չբռնադրաւէ մեր սիրտն ու միտքը, մեր ուշքն ու խօսքը որ զառնայ թարախ մեր կեանքին մէջ: Այո՛, ծանր զէպքեր էին պատահածները, բայց պէտք չէ դէպքերը վէրքի վերածել եւ չարունակ անոնց մասին խօսելով նաեւ զառնացնել եւ թարախոտել մեր հոգեկան աշխարհը: Նայինք կեանքին ու զործին, զրական եւ ընկերական աշխատանքներուն:

ե) Մեր յոյսն է եւ չարունակական, հետեւողական ջանքը պիտի ըլլայ որ Լիբանանի բոլոր քաղաքացիներ զառնան եղբայր իրարու, միութեան եւ ներդաշնակ զործակցութեան ոգիով եւ զործօն վկայութեամբ: Մենք՝ հայ համայնքի անդամներս պէտք է միշտ չարունակենք նոյն սիրոյ, միութեան, միասնութեան, փոխադարձ հասկացողութեան ոգիով նայիլ մեր բոլոր Լիբանանցի եղբայրներուն: Մեր կեանքը պէտք է ապրինք այն ձեւով որ մարդիկ ուրախ եւ հպարտ ըլլան մեզմով որպէս տիպար քաղաքացիներ: Բոլոր անոնք որոնք մութ կամ յոռի մտածումներ ունին մեր նկատմամբ՝ թող նային մեզի, մեր վարքին ու զործին եւ զգան որ կը սխալին: Մեր արի կեցուածքը, տոկուն, զիմացկուն նկարագիրը, պարկեշտ եւ առաքինի կենցաղավարքը, յարգալից վերաբերումը բոլորի հանդէպ, օրինական, հաւատարիմ զիրքը հանդէպ մեր երկրի օրինական եւ օրինաւոր պետական իշխանութեան, — ահա՛ մեր ուժը՝ առաքինութեան ուժովն անած եւ յաղթանդուած: Երբ այս ուժով ներթափանցուած ըլլայ մեր կեանքը, մենք կը յաղթենք տատապանքին:

Եկէ՛ք, ո՛վ զաւակունք Հայոց· Եկեղեցւոյ եւ որդիք Հայկազնեան ցեղի, եկէ՛ք պահենք մեր զլուխը ոզջ եւ առողջ, բարձրը եւ սառն, եւ նայինք մեր զալիք կեանքին, առանց ընկճուելու այս օրերու զառն փորձառութիւններէն:

Ի խորոց սրտի կ'աղօթենք որ Ամենաբարին Աստուած Իր երկնային չնորհը արեւու ճառագայթներուն պէս հեղու Լիբանանեան Հայրենիքին եւ Լիբանանցի ժողովուրդին վրայ որպէսզի իրար սիրելով, իրար յարգելով, իրար զօրացնելով փրկուի այս եկիրը իր այս օրերուն զէմ եւս յամեցող տագնապէն:

Հետեւինք սրբազան Առաքեալին աստուածաշնչեալ պատգամին.

« Հսկեցէ՛ք, հաստատուն կացէ՛ք ի հաւատս, ժրացարո՛ւք եւ զօրացարո՛ւք:
« Ամենայն ինչ ձեր սիրո՛վ լիցի »:
(Ա· ԿՈՐՆԹ· ԺԶ· 13–14):

Շնո՛րհք Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եղիցի ընդ Ձեզ ընդ ամենեսեան:

ԽՈՐԷՆ Ա·
կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ·
Աթոռակից կաթողիկոս

Ծոսուած Անթիլիասի Մայր Տաճարին մէջ
Սեպտ· 23, Կիրակի օրը, 1979

Ա) Կեանքի մէջ ցաւն ու վիշտը մարդկային մեր զոյութեան բաղկացուցիչ մաս կը կազմեն: Չկայ մարդկային կեանք առանց տառապանքի: Նեղութիւնը եւ տառապանքը երբեմն աւելի ծանր կը կռնան, երբեմն նուազ տեղ կը զրաւեն, երբեմն երկար կը տեւեն, երբեմն տատանի մը պէս կ'անցնին: Զենք կրնար տատապանքը իսպառ հեռացնել կեանքէն: Բայց կրնանք զայն չէզոքացնել մեր կեցուածքով: Պէտք է հանդարտ, խոհական, արի սրտով, տոկուն կամքով դիմաւորենք տառապանքը եւ երբեք չընկճուիլ ատոր ծանրութենէն եւ զառնութենէն: Տառապանքը ինքնին կը մեզմանայ երբ զայն զիմաւորենք: Մենք՝ որպէս հայ ժողովուրդի զաւակներ՝ ելեկ ի պատմութեան հաղորդ ենք եւ հաւատարիմ մեր պատմութեան ոգիին, մեր ժողովուրդը զարերու ընթացքին հապէս, առանձնապէս, չէշտակիօրէն յատկանշող եւ անոր պատիւը չինող տոկունութեան տեսքին՝ պէտք է միանգամ ընդմիշտ զիտնանք որ ամուր կենալը, տատապանքը յաղթահար ընդունելը եւ անոր վրայ զազանակ տանիլը մեր տոկունութեան հպարտանալու զօրութեամբը միայն կրնայ զրականանալ:

Բ) Հանդարտօրէն խորհրդածենք պահը— Լիբանանի այս օրերու կեանքին մէջ ո՞րն է այն Լիբանանցին որ այս կամ այն ձեւով, առաւել կամ նուազ չափով, ազդակի կամ անուղղակի կերպով իր մասին չունեցաւ կամ չունի Լիբանանահայրենիքի այս տագնապալի եւ զառնալից կացութեան մէջ: Մենք յաճախ մենք զիզ կը տեսնենք եւ կը մոռանք որ ցաւը համատարած է եւ մենք միայն բաժնեկիցներ ենք հատարակաց, ընդհանրական այդ տառապանքին: Լիբանանի լաւ, պայծառ եւ բարգաւաճ օրերը վայելեցինք, եւ կը հաւատանք որ զարձեալ ալ պիտի չարունակենք վայելել, երբ խաղաղութեան օրերը վերստին ծագկեցնեն այս երկիրը: Բայց պէտք է որպէս հաւատարիմ քաղաքացիները այս պահուն հայրենիքին՝ խուճապի եւ զահավառութեան չմատնուինք եւ ամէն տեսակ չեռնենք: Ընդհակառակն, զարձեալ տոկալ պիտի ստիպուի, չարքաշ աշխատանքին լծուած ըլլալով, մեր տունին ու տեղին կառչած մնալով պէտք է չարունենք մեր Հայու բարձր անունը անարատ եւ պատուաբեր պահել առանց զլխակորելու, առանց տատանելու: Հեղ մը եւս փաստենք աշխարհին զիմաց որ հաւին նեաուած թափառաշրջիկ եւ անկայուն ազգ չենք· այլ « արի արանց » ժառանգորդ, քաջ, զիմացկուն, ո՛չ վախկոտ, անողնաշար, անզիմագիծ, անհատատ: Կայք ունինք՝ կայքին կառչած մնանք· տուն ունինք՝ տնաւեր ու տնտեսանդ չդառնանք· զործ ունինք՝ անզործ ու զործազանդ չըլլանք· պատիւ ունինք պարկեշտութեան եւ չարքաշութեան՝ պատուաբեր ընենք մեր այսօրուան կեանքը· անուն ունինք արուեստան՝ մնանք արի մեր այսօրուան «գործովէֆ արուեստաւոր»:

Գ) Այսպէս, տատապանքէն անտուամ՝ նայինք մեր յառաջիկայ օրերուն միշտ յուսավառ աչքերով եւ ամրակուռ հաւատքով: Բնականօրէն բոլորս կ'անդրադառնանք որ երկար տեւեց Լիբանանի այս տագնապը եւ դեռ կրնայ տեւել երկար ալ տեւել: Երբ տագնապը այսպէս կը չարունակուի անորոշութեան եւ անապահովութեան մէջ՝ անշուշտ մարդկային բնութիւնը կը մղուի յուսալքութեան եւ յոռետեսութեան: Բայց ան որ պիտի առաքինութեամբ, քաջութեամբ պահ— ուի՝ կրնայ յաղթել մարդկային բնութեան այդ տկար կողմին եւ հոգեկան զիմացկուն ու յառաջատես նայուածքով զիմագրաւել այսօրն ու վաղը: « Աւետից որոնց հոգիները թուլցած են երկնաւոր առաքինութենէն (իմա՛ բաջութենէն) աւետիք վախէն կը դողան » կ'ըսէ Եղիշէ պատմիչը, Վարդանանց հերոսներու զիւցազնութեան երգիչը: Իսկ Հայոց սրբազան չարականագիրը վարդապետը կ'երգէ Վարդանի մասին.

Ո՛վ նորահրաշ պսակաւոր եւ զօրագլուխ առաքինեաց
Հոգիի՛ զէնիով արիաբար վառուեցար:

Այո՛, այդ հոգեկան զէնքը՝ առաքինութիւնն է որ սկսած է պակսիլ, նօսրանալ մեր ժողովուրդին մէջ: Աչխարհիկ, մակերեսային, վազանցուկ, զիւրակեաց, հաճոյամոլութիւն արժէքները սկսած են ծանր կշռել իրենց կեանքի նժարին մէջ:

Արթնա՛նք, հա՛յ ժողովուրդ, եւ մի՛ վհատիր: Պահէ՛ զլուխդ բարձր, միտքդ պայծառ, սիրտդ ամուր, հոգիդ մաքուր, կամքդ արի:

Դ) Վաղը պիտի վերաբացուին հայ դպրութեան տաճարները, Հայոց վարժարանները: Պիտի վերսկսի կեանքը ամառուան թմբիրէն եւ անցնող երկու չաբաթներու ցնցումներէն եառ: Ո՛չ թմբիրէն թմրինք եւ ոչ ցնցումներէն ցնցուինք, սարսինք կամ սարսափինք: Կուռ ու վճռակամ խոհականութեամբ, յուսալից ու աննկուն կամքով եւ պայծառ տես, յառաջադէմ հայեացքով նայինք զէպի մեր զալիք օրերը: Նո՛ր չունչով արթնացեալ թարմութեամբ ու ջրզեղեալ զօրութեամբ վերսկսինք մեր անհատական — ընտանեկան, ազգային — եկեղեցական, կրթական — մշակութային զործունէութեանց, որոնց մէջ է մեր հաւատքան ուժի աղբիւրը եւ մեր երջանկութեան պաղտնի ուժը:

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատուած «ԲԱՐԻ ՀՍԿԱՆ» Գրքից)

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

Յաղթ յիշեցի «Վէսլի Ձէքսընի արկածները».

«Ես ծնուել ու մեծացել եմ ընտանիքում, հասկանում ես, ընտանիքում: Ինձ սիրուց բացի ոչինչ չդիտեմ: Ես զրում եմ ապրել ընտանիքում եւ ոչ բանտում... Ամէն ոք պիտի ընտանիք ունենայ...

Ընտանիք, տուն, ապր, մարդկութիւն... Այս հասկացողութիւնները նրա համար ամենանական ու զեղեցիկ արժէքներ են: Միշտ հեռը, նրա հոգեւոր մթնոլորտում միշտապէս ապրում ու չնչում են ազնիւ կարողանեանները, Արմենակ ու Յարուխի Սարոյեաններն, եղբայր Հենրին, քեռի Արամը, Մարկ Թուէնը, որդի զրաւոր Լուսինէն («Իմ մեծ Լուսընթագի անուն զրած ենք»), Ալֆոնսը, մօրաքրոջ տղայ Յակոբ Մինասեանը («բանաստեղծ է, չատ աղուոր բանաստեղծ»), բոլոր բիթլիսցիները, Անտոն Չեխովը, վարսաւիր Նշան Փափազեանը, Ֆոլկները, մշեցիները, Անդրանիկ զօրավարը, Զուարթնոցի պահակ Աստուրը, Հէմինկուէյը, կոնեակի վարպետ Մարզարը, Արմենակ Շահմուրադեանը, վանեցիները, Զարենցը, Մարութոս Սարեանը, Մահարին, («Շատ կ'ուզէինորէն տեսնել իմ բարեկամ Գուրգէն, վա՛խ, չհասայ»), Սարգիս Ցարուբինեանը («Հանելուկ Սարգիս չատ կը սիրեմ, բերէք, միշտ թող մօտս ըլլայ»), Մինաս Աւետիսեանը, («Ախտա՛ս, չտեսայ լրեն, անոր վրայ Փիլմ մը չիկա՞յ, գուցուէք, նայիմ»)...

Համոզուած էի, որ Հայաստան կատարած այս այցելութիւնից յետոյ այս չատ թերի ու մօտաւոր ցուցակը պիտի աւելի քան ընդարձակուի...

Այդպէս էլ եղաւ. վերադարձից ամիսներ յետոյ ստացանք նրա նոր գիրքը հետեւեալ ընծայականով. «Այս գիրքը ձօնում եմ Հայաստանում ապրող եւ հայերէն գրող զրչակիցներիս՝ Հրանտ Մաթեւոսեանին (արձակագիր), Վահագն Դաւթեանին (բանաստեղծ), Լեւոն Մկըրտիչեանին (քննադատ), Թագմիկ Դաւոեանին (բանաստեղծ), Սերո Խանզադեանին (արձակագիր), Մարօ Մարգարեանին (բանաստեղծ) եւ Գրիգոր Գուրզադեանին (աստղաֆիզիկոս, նկարիչ – փիլիսոփայ): Եւ ձօնում եմ նաեւ Արմենակ Սարոյեանին, որ փոքրիկ ծոռն է բիթլիսեցի Արմենակ Սարոյեանի, 1874–1911, Սան-Ժոզէ»:

Եւ ահա այդ Հայի ու մարդու հետ զբաղում էի զէպի Եղեռնի նահատակների յուշարձանը...

Աշնանային տաք, արեւոտ օր էր:

Մի-ծեռնակարերդի անտառը լուսաւոր թախծութեան մէջ էր: Կարմիր, դեղին, կրակի, արեւի գոյնի տերեւները հալիս թրթռում էին: Մեծաշունչ խաղաղութիւն, մեծաշունչ թախիծ: Այդ թախծութեան մէջ ծանր ու խորհրդաւոր նստել էր յուշարձանը, իսկ երկրեզկուած արծաթէ սիւնը թեթեւ ու սլացիկ միտում էր զէպի երթը:

Չխօսեց: Կանգ առաւ, գլխարկը հանեց ու գլուխը խոնարհեց:

Ցետոյ դանդաղ քայլեց զէպի յուշարձանը, դանդաղ ինչպէս աստիճաններով, նայեց յուշերժական կրակին, ու այդպէս, աչքը կրակին, ծունկի իջաւ:

Դուրս եկանք: Սկսեց բոլոր կողմերից գիտել յուշարձանը:

– Որքան պարզ է այս յուշարձանն եւ որքա՜ն մեծ է անոր խորհուրդ... Ցիշատակ է ու արուեստ... Աչխարքի մէջ կատարեալներէն մին է: Շատ սիրեցի, մեծ խորհուրդ ունի:

Ցետոյ երկար լռեց: Նայում էի ներանձնացած կերպարանքին ու զժուարանում որոշել, թէ ինչ է մտածում:

Վերջապէս խօսեց.

– Այս պատերազմէն վերջ Գերմանացիներու մեծ մաս զատապարտեց Քաչվէմ, խոստովանեցաւ իր չարագործութիւն: Եւ ատ իր առաջնութեան նչան է: Թուրք այդ չըրաւ: Թուրք չհասկցաւ, որ ատկէ իրեն վնաս կայ, մեզի վնաս չիկայ...

(17 – Շար·)

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Տէր եւ Տիկին Վարուժան Գրիգորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տիրատուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վիչէն Փարմաքսըզեան եւ զաւակները, Թամամեան, Փարմաքսըզեան, Մարինի, Կէօվչէնեան, Էլիպէօ – յիւքեան, Յարութիւնեան, Քէօլէեան, Անթիքաճեան, Թաթարեան, Նազարեան, ընտանիքները լինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր եւ ապուպապին՝

ԹԱԳԻՒՈՐ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Սեպտ. 27ին, 78 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ, Սեպտ. 29, ժամը 9·30ին Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցին (Փրատօ) ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Սէն–Փիէռի գերեզմանատունը:

Մահազդը ղրկուած չըլլալով կը խընդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Սիրվարդ Փեհլիվանեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Փեհլիվանեան եւ զաւակը՝ Էրիք, այրի Տիկին Պայծառ Փեհլիվանեան, զաւակները ու թոռները, այրի Տիկին Ովաննա Քինոսեան լինչպէս նաեւ բոլոր ընտանեկան պարագաները իրենց չնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր՝

ՄԱՐՏԻՐՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ ՓԵՀԼԻՎԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը կը ծանուցանէ որ իր մշակութային եւ այլ ձեռնարկները վերսկսած են Զորեքշաբթի օրուան պարթնումի եւ ստեղծագործութեան դասընթացքները կը սկսին Հոկտ. 3ին:

Արձանագրութիւններուն համար կը խնդրուի ծնողքներէն դիմել անձամբ նոյն այդ օրը ժամը 2էն 6, կէսօրէ վերջ:

Հասցէ՝ Հայ Մշակոյթի Տուն
9 Ռիւ տը Մատրիտ, հեռ. 376·55·89

Տարեկան նիւթական մասնակցութեան պայմանները հետեւեալներն են.

Պար՝ 150 Ֆր. (Պարուսոյց՝ Ժիրայր Մատիկեան: Զարթնում 150 Ֆր. (դասատու՝ Յասմիկ Գեւոնեան:

Ծանօթ.— Երկու ձեռնարկներու մասնակցող աշակերտներուն համար, ընդհանուր դին՝ 200 Ֆր.: Իսկ քոյր – եղբայրներու համար 50 Ֆր. զեղչ:

Մանրամասնութեան համար դիմել վարչութեան անդամներուն, տեղւոյն վրայ:

ՃԱՇ

Համախարբերդցիական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ Սէնթ Անթուանի եւ շրջանակի բոլոր հայրենակիցները իր ճաշ – խնջոյքին՝ Հոկտ. 7ին, Կիրակի օր ժամը 12·30էն սկսեալ Ֆապրեկուլի Մարսէյլի Հանրակառքի Ընկերութեան սրահին մէջ:

Արձանագրութիւնները կը փակուին Հոկտ. 3ին: Դիմել Պր. Սիսակ Մմբրեանի հեռաձայն (91) 51·35·35 եւ Պր. Աբրահամ Շահպազեանի հեռ. (91) 51·38·03:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Ֆաչի Պօմոնի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի.—

Արաքսի Քիւրքեանի յուղարկաւորութեան առթիւ Պր. Քիւրքեան եւ զաւակները 200, Մերիկեան ընտ. 150, Ղազարեան ընտ., Եօթնեղբայրեան ընտ., Օր. Թիւթիւնեան 100ական, այրի Տիկ. Ս. Քիւրքեան, Հ. Զուքուրեան ընտանիք, Պ. Պ. Տէրտէրեան, Տիկին Տէրտէրեան, Օրիորդ Քէշիշեան 50ական ֆրանք, Տէր եւ Տիկ. Ա. Պետիկեան, Տէր եւ Տիկ. Գ. Հօթօթեան, Տէր եւ Տիկ. Մկրտիչ Պուլկուրեան 30ական, Տէր եւ Տիկ. Վ. Գամպէրեան 20, այրի Տիկ. Փարիզ Ամմազեան 15: Նշան Քեհէեանի յուղարկաւորութեան առթիւ Պր. Յակոբ Գէորգեան, Տիկ. Մարի Շուտեան 100ական, Պր. Գ. Խաչիկեան, Պր. Համբարձում Ալեմիկեան 20ական– Արշալոյս Ներսէսեանի հոգեհանգիստին առթիւ Ներսէսեան ընտ. 100, Օննիկ Ճգնաւորեանի հոգեհանգիստի նառթիւ Ճգնաւորեան ընտանիք 50 Ֆր.:

BAL

DE

L'UNION ARMENIENNE DE SUISSE

Samedi 6 Octobre, dès 19 h. 30 dans les salons de

L'HOTEL INTERCONTINENTAL - GENEVE

avec

L'Orchestre Bernard Dedejian **de PARIS**

Carte d'entrée, comprenant un grand buffet : Fr. s. 90

Réservation : UAS, rue de Neuchatel 12, 1201 Genève — Suisse

TEL. : 32-23-97

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՈՒՐԲԱԹ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 16, ԺԱՄԸ 20·30ԻՆ,

ՍԱԼ ԿԻՄԷԻ ՄԷՋ

ENSEIGNEMENT DE L'ARMENIEN
AU LYCÉE CHAPTAL

45 Bd. des Batignolles, métro : Rome
Tous les Mercredis de 19 à 21 h.
Cours du soir pour adultes
à partir de 16 ans
Initiation et perfectionnement
préparation au bac.
Méthode intensive
Professeur : H. PANOSSIAN
Inscription :
ASSOCIATION PHILOTECHNIQUE
47, Rue Saint-André des Arts
75006 Paris
les Mercredis : 14-16 h., les Lundis
et Vendredis : 17-19 h.
Tél. : 326-48-28
Ouverture des cours :
Mercredi le 3 Octobre

ՀԱՅԿ. ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

ԱՆԻԷՒԻ ԿԱՅԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ

VAROUJ

PRODUITS D'ORIENT
49, Grand'Rue Charles de Gaulle — ASNIERES
Հոն պիտի գտնէք ընտիր ապրանքներ
Մատչելի գիներով
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻՒ
FERMÉ LE LUNDI

OPTIMA Tours

ARMÉNIE 1979

Avec logements hôtels première classe (Arménia ou Ani à Erévan) pension complète — excursions quotidiennes. — Cette année de nombreuses et *nouvelles excursions*

Tous nos groupes sont accompagnés par des spécialistes.

(*Pour inscription par groupes de* 10, *nous consulter*).

Sonia Coumryantz
OPTIMA Tours
75003 PARIS

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :
67, rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)
Telex : 211 324 F.

à LYON :

Madame Giselle BOUDOYAN
Maison de la Culture Arménienne
15 rue du 24 Avril 1915
DECINES :

PERMANENCE : Le Samedi matin
de 10 h. à 12 heures
(Tél : 49-42-97)
tous les jours : Tél. 49-52-23

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տոքթ. Սեդա Թիրեաքեան իր քեռայրին՝ Աշոտ Գէորգեանի մահուան առթիւ 750 Ֆր. կը նուիրէ Դպրոցասէրին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 250 Ֆր. «Յառաջ»ին:

×

Պ. Նշան Շիրինեան 150 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին իր շատ սիրելի ընկերոջ՝ եղբայրդ Գարաճեանի զաւկին տարաբախտ Յարութիւն Գարաճեանի յիշատակին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մարտիրոս Փեհլիվանեանի մահուան առթիւ ընկեր մը կը նուիրէ 500 Ֆր. Լիբանանի աղէտեալներուն (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 100 Ֆր. «Յառաջ»ին:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Սողոմոն Կիւլէկեան (Կոնէա) 100ական Ֆր. կը նուիրեն «Հայաստան»ի, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան, Կապ. Ֆաչի Առնուվիլի մասնաճիւղին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 100 Ֆր. «Յառաջ»ին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

Դիմել՝
կանանց քոնֆեքսիոնի համար՝
Որակեալ մեքանիսէնները այլ թէ կին
Confection
prêt à porter féminin
Tél. : 236-65-27

ՎԻՆ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կապ. Ֆաչի յիսնամեակին առթիւ պարանցիկ երեկոյթ, Նովոթէլի մէջ (Պառն), կազմակերպութեամբ Վիչէնի մասնաճիւղին: Նուագախումբ Քօժաքեան Շաբաթ, Հոկտ. 6 ժամը 21ին:

Տոմսերու համար դիմել Կ. Ֆաչի անդամուհիներու կամ հեռաձայնել՝
(74) 53·25·91 կամ (74) 85·12·69

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Անտիլիի Հանգստեան Տան մէջ պատուաստելու համար պէտք կայ՝
1· Վկայեալ հիւանդապահուհիի մը
2· Օգնական հիւանդապահուհիի մը:
Դիմել անձնապէս կամ գրել՝
Association Arménienne d'Aide Sociale
77, Rue Lafayette — 75009 Paris
Tél. : 878-02-99 ou 281-17-80

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Կապ. Ֆաչի Պուլ Օասոյի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Հոկտ. 3, Զորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, եկեղեցիի կից սրահին մէջ: Ընկերուհիներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽՄԱՋԻ Պանեէօ – Քաչանի մասնաճիւղի ժողովը, Երեքշաբթի Հոկտ. 2, ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին (Տիկին Փափազեանի բնակարանը):

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935